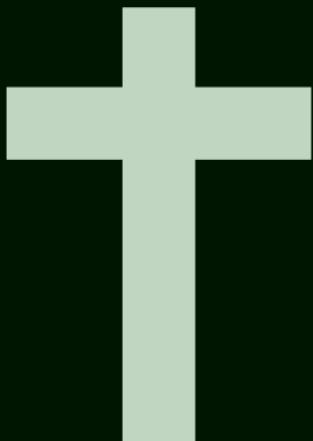

Firim fafu fal
Aláemit

Bandial: Firim fafu fal Aláemit Bible

**Firim fafu fal Aláemít
Bandial: Firim fafu fal Aláemít Bible**

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bandial

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

2256a388-b3d0-5a86-9a2f-8ea0a837d026

Contents

MACIE	1
MARUK	67
LIK	108
SAAN̄	175
MUKANAY	222
BUGAA ROM . . .	286
1 BUGAA KO- RENT	316
2 BUGAA KO- RENT	346
BUGAA GĀLĀSÌ . .	365
BUGAL EFES . . .	377
BUGAA FILIP . . .	388
BUGAA KOLOS . .	396
1 BUGAA TESA- LONIK	404
2 BUGAA TESA- LONIK	411
1 TIMONTE	415
2 TIMONTE	424
TIT	431
FILEMÓN	435
HIBORI	438
SAAK	461
1 PIER	469
2 PIER	478
1 SAAN̄	484
2 SAAN̄	492
3 SAAN̄	493
SID	494
BAGITENER	497

Firim fafu Fásum me ti Mácie anabaw ahič fo me Waf waw wabaj me n'élébur yauye

Elébur yauye Mácie nahiçyohiç bi n'ejangaraay Esúif yay. Ejangaraay ubugu guffase joon Bahiçer babu Bufan babu. Mácie nagitene n'élébur yauyu búoh Yésu Kirista aamme an ahu ajae me eçil min waf waw walobi me ni Bahiçer baubu bítiar baubu ukano ; ñammenje nah'alolob ak'aunen bo. Elébur yauye Mácie nahiç yo no ejangaraay Esúif yay guhami me gúpunni ni sañ sasu saa galaw sal Esúif yay. Ñer ejangaraay ubugi n'guilen guomunor dó guyabe pøp bugan galet Esúif.

Mácie ni bujugumol Yésu aamme **Afan ahu** o nah'alob me ni gakañen dó wo Aláemit amaj me ejangaraay gukan. Açila Afan ahumu nagitene bugan bugagu bulago buvugul baa min gúju gujoh gúboñ gagu gaamme ni Bahiçer babu Bufan babu. Mácie mul ni bujugumol Yésu aamme pøp **Apagena ahu** o Esúif yay gunage me. Mácie nalobe mala Jávi jaju jaa fatiya aah : « Aláemit Aví nam, ban fívietol ufu n'ejugi ni mof maume. »

Elébur yauye elagelagen bajaer babu banur babu baa siewansil sasú saa Maruk ni Lík. Ni fíçilum ewansil yay, Mácie nalolob mala gabugi ni fiñile sal Aví ahu ala Esúif yay, aamme Yésu (Mácie 1 ni 2). Ni fúuñenum ewansil yay, Aví ahumu gubelolbet ni batalij bal eçet iki gubbanol n'ekurua (Mácie 27). Bare Aláemit nailenol n'eçet yay. Yésu nápurul upotoraoi ban naagil gujow iki guvare súsuh sasu pø saa mof Firim fafu Fásum me (Mácie 28).

Yésu gukanol gajow gagu gal "Emanuel" balama abugi, dóemme "Aláemit umu ni wolal" (Mácie 1.23). Ewansil yay yaa Mácie ni firim faufe fo Yésu alob me asenolal ejae ebao faah me : « Injé umu nánonan ni buru bi no mof mamu mujae me ebao. » (Mácie 28.20) Aláemit ni Yésu nágitenumolal me búoh acila umu n'etulolal.

*Ujow waw waa sipay Yésu
Kirista gufan
(Lík 3.23-38)*

¹ Ujow waw waa sipay Yésu Kirista gufan uwe : Gabulaken gom gaa David aamme gabulaken gal Aburaham. ² Aburaham abuge Isak ; Isak nabuh Sakob ; Sakob nabuh Yuda ni gutiol ; ³ Yuda nabuh Peres ni Sera ; jail gajaol Tamar. Peres nabuh Hesoron, Hesoron abuh Aram ; ⁴ Aram nabuh Aminadab, Aminadab açila abuge Naaçon, Naaçon abuh Salimon. ⁵ Salimon ayab me

Rahab nabuh Boas ; Boas ayab me Rut nabuh Obed.
⁶ Obed o nabuh Yese, Yese abuh David.

Aví ahu David ayab me aar Uri nabuh Salomon ;
⁷ Salomon nabuh Roboam, Roboam abuh Abia ; Abia aćila o abuge Asa. ⁸ Asa nabuh Yosafat abuh me Yoram p̄ay Osias. ⁹ Osias nabuh Yotam, Yotam nabuh Ahas abuh me Esekias. ¹⁰ Esekias nabuh Manase, Manase nabuh Amon abuh me Yosias ; ¹¹ Yosias nabuh Yekonia ni gutiol, unnay waw no gujoh me Esúif yay ni sembe gújaenum búuy mbaa Babilon.

¹² Búsol búuy babu baa Babilon, Yekonia nabuh Čelasiel ; Čelasiel o nabuh Sorobabel ¹³ abuh me Abiud. Abiud abuge Eliakim, Eliakim abuh Asor. ¹⁴ Asor nabuh Sadok ; Sadok o nabuh Ahim abuh me Elíud. ¹⁵ Elíud nabuh Eleasar, Eleasar nabuh Matan abuh me Sakob. ¹⁶ Sakob o abuge Susef áin Mari abuh me Yésu o guvoge me Kirista.

¹⁷ Kan ñer baje p̄e jabbah jono guñen ni jibbagir (14) kábirinj Aburaham bi ni David, jabbah mul jono guñen ni jibbagir kábirinj David bi ni búuy babu mbaa Babilon, ni jabbah jice jono guñen ni jibbagir kábirinj búuy babu mbaa Babilon bi ni Kirista.

Gabugi Yésu Kirista (Lík 2.1-7)

¹⁸ Gabugi gagu gaa Yésu Kirista maa gujoumulo : Babaj ace áine gajaol Susef aphañe bájur bice gajaol Mari ajae me éni jaw Yésu. Balama gućin tiñ tanur, Mari ahumu naajar far ni búkanum baa Biinum Banabe. ¹⁹ No najugol me mee, áinol Susef aamme áname aćole ban amanjut ápunnol n'ésuh, najoh bi ehalor ni o an m'baffasut wabaj me n'etulil. ²⁰ O ni gapinor gaugu, ni baj amalaka Aláemit ápullol ni súmori naagol : « Susef, aňol David, jamb'úholi enjar aari Mari, mata far fafu fo naam mee ni fo búkanum bom baa Biinum Banabe. ²¹ Pan abuh ápur, ban p̄an ukanol gajow gagu gaa Yésu*, mata aćila ajae me epagen ésugol ni utilil. »

²² Urú p̄e kanokano min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu Esai ukano, no naah me :

²³ « Bájur babu affasut me áname p̄an ajar far ; p̄an abuh ápur ban p̄an gukanol gajow gagu gal Emanuel†. »

(Dóemme "Aláemit umu ni wolal".)

²⁴ No Susef álio me, nakan wo amalaka ahu ala Aláemit alobol me ni súmori sasu, min ñer ayab aarol aban ni yanol. ²⁵ Bare akait ni o iki aarol apegor ápur ; Susef nakanol gajow gagu gaa Yésu.

* **1:21** 1.21 Yésu : Gajow gaugu ni bavoger babu baa Yósue gúpollo, dóemme ni gúhiboriay Aláemit apagene. † **1:23** 1.23 Juluj Esai 7.14

2

Bugan bugagu búgamah gakelo me emigelet Yésu

¹ Yésu nabugi Betuleem ni mof maa Yúde, gannay gagu no ávi ahu Herod aamen me ni fuhow mo. Ni baj bugan búgamah gabaje gaffas ni suut sasu gápollo ráli bo tinah talu tiiyeul me guçigul dó Yérusalem ² ban n'guroren guoh : « Umelo, ávi ahu ala Esúif yay aju me ebugi ? Wóli jujugulo eut yay yola kábiriñ baubu bo tinah talu tiiyeul me ; açila jikelo maa emigelet. »

³ No ávi ahu Herod aun me firim faufu, nágua mala gajahali manur ni bugaa Yérusalem pootil. ⁴ Ñer naomen ufan utenjenaaw pootil ni úpajula gúboñ Aláemit bugagu bugal Esúif yay min arorenil tay Kirista ahu aat me abugi. ⁵ N'guogol : « Pan abugi Betuleem ni mof maa Yúde, mata aboñer ahu nalobe mola aah : ⁶ "Aw Betuleem, ésuuh yaa Yúde,

let aw uomme ásola
ni súsuh sasu
sáamumma saa Yúde
:

uffas búoh an ámah þan
áþurul n'aw
ajae me ekoñ ésugom
yaamme Israel*." »

⁷ Ñer Herod naboñ ni fubbuy guvogulol bugan bugaubugi bugo gaffasil gújalo mee min gugitenol joon tinah tay eut yay erañulil mee. ⁸ Mbiban,

naboñil mbaa Betuleem naagil : « Jujow, jiçih me n'juroren joon mala añil ahumu ; ban no jijae me ejugol, jikanulom min iffas, min mbi ínje may íjoul íkiil imigeletol. »

⁹ No guutten me ávi ahu guban, n'gukay. Bugo n'ejow yay, eut yay yo gujugulo me baubu bo tinah talu tiiyeul me neyabil gayon ; no eçih me tiñ talu to añil ahu aamme, neilen to fatiya. ¹⁰ No gujuh me eut yay eilen, ésumay yámah nenonil.

¹¹ Ñer n'gunogen ni yan yay, ban n'gujuh añil ahu bugo ni jaol Mari ; n'guya gújul, ban n'gúñup n'gúni n'emigeletol. Mbiban, n'gúpegul dó gubañe me gubajil gáamumma min gúþuren dó éurus, batinjoa ni mícir gújiol. ¹² Púrto, nemme Aláemit nátalleniltallen ni súmori gaa búoh jambi gubbañ me bi nende Herod, ñer n'gujar bulago bice min guot mbal ésguil.

Susef ni Mari bugo n'etey mbal Esíp

¹³ No gukay me, amalaka ala Aláemit náþurul Susef ni súmori naagol : « Uilo, uñar añil ahu ni jaol nutey bi Esíp ; urobo ró bi no nijae me eogi úbbañul, mata Herod þan añes añil ahu bi jamugol. » ¹⁴ Ñer Susef nailo n'etut fuh nañar añil ahu ni jaol, ban najow ak'akop baubu Esíp. ¹⁵ Nanamo bo

* 2:6 2.6 Juluj Miêe 5.1

iki Herod acket ; mamu, min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu ukano, no naah me : « Nivoge áñum min iogol ápurul Esíp[†]. »

Herod o n'ebóñ gumuh úpur waw bugaa Betuleem

¹⁶ No Herod ajuh me búoh bugan bugagu gabaj me gaffas ni suut sasu gubutolbut, fiiñol ni fitiñ fanj ; naboñ gumuh úpur waw pe gabaj me símit súuba ualen mbal ettam gaamme Betuleem ni sasu súsuh saa mofol. Símit sausu so nabet mee sijaojaor ni bagitener babu bo bugan bugagu bugaa gaffas gagu gulobol me. ¹⁷ Ñer wo aboñer ahu Séremi alob me n'ukano, no naah me :

¹⁸ « Firim fúpollo baibu Rama, ukon ni gaçagor gámah : Raçel akone mee eçet yay yaa guñolol ; amanut an asaforol[‡]. »

Susef ni Mari bugo n'ebbañul Esíp bi Nasaret

¹⁹ No Herod acket me, amalaka ala Aláemit nápurul Susef ni súmori bo Esíp ²⁰ naagol : « Uilo, unjar añil ahu ni jaol min ubbañ bi ni mof mamu maa Israel ! Bugan bugagu gamanjen me emugol guçele. » ²¹ Ñer Susef nailo, nañar añil ahu ni jaol min aot bi ni mof mamu maa Israel. ²² Bare no naun me búoh añol Herod o guvoge me Arukelaus ajanre efenjen þayol yaa jávi mof

mamu maa Yúde, náholi ebbañ bo. Ñer Aláemit nátallenol ni súmori min añago bi ni mof mamu maa Gálile. ²³ Najow ak'açin n'ésuh ece gajow yo Nasaret ; mamu, min mbi wo uboñer waw gulob me guya ni Yésu ukano no guoh me : « Pan guvogol an ala Nasaret. »

3

*Saan Batis o n'gavare
(Maruk 1.1-11 ; Lík 3.1-22
; Saan 1.19-28)*

¹ Ni tinah tautu Saan Batis ápollo me, nah'avare ni gafit gagu gámah gagu gaa mof mamu mo guvoge me Yúde. ² Nah'aah : « Jihat bakanerul baarat mee, mata Jávi jaju jaa fatiya julofulo. » ³ Saan o aamme an ahu o aboñer ahu Esai alob me mola no naah me :

« Firim fúpureul baibu n'eparandañ yay nihi fuoh fatiya :

“Jitejen fukaen bi ni Ataw ! Jiyaol ulago waçole* !” »

⁴ Bisimo Saan ni bufal eñokombo bucokori, ban nah'ahogo ni fuhonjolol gasinja gaa gabañ. Ujamémit ni múhum maa baha nah'atiñen. ⁵ Bugaa Yérusalem, bugaa ñer Yúde pe ni bugan bugagu pe bugaa galam fal fafu fo guvoge me Suruden nihi gujow gutogol bo, ⁶ ban n'gugiten utilil bújonjor ésuhan yay pe, min ñer Saan ábatiseil ni fal faufu faa Suruden.

[†] 2:15 2.15 Juluj Osé 11.1 [‡] 2:18 2.18 Juluj Séremi 31.5 * 3:3 3.3 Juluj Esai 40.3

⁷ No Saan̄ ajuh me búoh Epárisie ni Esáduke gammeñe gújaeuljow bi eyab gábatise ni o, naagil : « Buru gabugor súþudum ge ! Juoseh mamu jijae epah bataliñ Aláemit bájaeul me. Ay alobul mee ? ⁸ Mbi níhi jikan maaro bi egiten búoh þan jíbahen bakanerul ! ⁹ Jambi jinamo to nánonan eoh : « Nemme wóli gabulaken Aburaham jom, þan jiþah.” Injé ilobul yo : leti jujuge sival sause ? Yoo, Aláemit áju me ábahan so síni gabugor gal Aburaham. ¹⁰ Fínirfafu ufu to n’fuban̄ bi efar ununuh waw ; bununuh bánoban babugut mitiñ maaro þan biþiki bibeni ni sambun.

¹¹ Injé ni mal níbatiseeu mala ehat bakanerul baarat me. Bare an ahu ajae me éjoul búsolom nafañom sembe fúf, ipilout bi épunnol sidalaol. Açila þan ábatiseul me ni Biinum Banabe ni sambun. ¹² Pan aogen ni gañenol gárigol gal eey bi éfaculor emano yay ni emey yay. Emano yay, þan abet yo ni bíjej, bare emey yay, yo þan akan yo fuñulen fañumut efogo. »

¹³ Funah fice, Yésu náþurul Gálile ak’atoh bo Saan̄ galam falfafu faa Suruden bi eyab gábatise. ¹⁴ Bare Saan̄ aruhenut ban naagol : « Injé isoholae min aw úbatiseom ; aw til nújoul mbal ínje ! » ¹⁵ Yésu naagol : « Maer umañ uhabo min

kano ; mamu nuotae ukana min mbi wo Aláemit aman̄ me ukano. » Ñer Saan̄ naman̄.

¹⁶ O n’eban eyab gábatise, Yésu náþurul ni mal mamu. To baenah, émit yay népegulo, ban najuh Biinum Aláemit búavul ti gálab birembor ni o. ¹⁷ Ni baj firim fúþurul n’émít fuoh : « Ume Añolom o nifañ me níbbolie ; ésumayom pe ni o yom. »

4

*Seytane o n’élingen Yésu
(Maruk 1.12-13 ; Lík 4.1-13)*

¹ Púrto, Biinum Banabe m’bújaenum Yésu bi ni gafit gagu gámah gagu min mbi Seytane álingen gáinen gagu gola. ² Naor bo sutufunaña úvi gúuba ni sufuga so ró, púrto bieb m’bujogol nár. ³ Ñer álingena ahu Seytane nalofulol naagol : « Iní me maagen aw uomme Añol Aláemit, uoh sival sausu síbaho unaç. » ⁴ Yésu naagol : « Bahícer babu buoge : “Arafuhow let mitiñay bare mujae eçilol naron, bare þop firim fánofan fáþullo ni butum Aláemit*.” »

⁵ Púrto, Seytane nájaenumol bi Yérusalem, ésuh yay yanab me, açih najingenol bi ró fatiya gávi-Aláemit gagu ak’ailen ni fibil go fice, ⁶ aban naagol : « Iní me maagen aw Añol Aláemit nom, úñag uk’uya n’ettam ; leti Bahícer babu buoge :

* 4:4 4.4 Juluj Dáteronom 8.3

"Atúla þan aboñ emalakaol míya" ? Buoge þop : "Pan guyeni jambi guoli guteh n'eval†." » ⁷ Yésu naagol : « Bahiçer babu buoge þop : "Jamb'urif Aláemit aamme Atúlai‡ !" »

⁸ Seytane nabbañ ájaenum Yésu bi ró fatiya firijañ fice fabbage fañ. Nakanol naluj ñanur súsuh sasu þe saa mof ni jáari so ró, ⁹ aban naagol : « Nujuge súsuh sausu ? Pan iseni dáuru þee, íni me nuyae gújul bújonjorom min umigeletom. » ¹⁰ Bare Yésu naagol : « Seytane, úpur tale ! Bahiçer babu buoge : "Pan uya gújul bújonjor Aláemit aamme Atúlai, ban numigelet acila nevonol pat." » ¹¹ Ñer Seytane nakay ahalol to, ban emalaka n'gúloful Yésu bi esenol wo nasohola me.

*Yésu o n'eju épur ni fuhay
(Maruk 1.14-15 ; Lík 4.14-15)*

¹² No Yésu aun me búoh Saan gúruoldur ni fipeh, nailo ajow mbaa mof mamu maa Gálile. ¹³ Nápur Nasaret ajow ak'anamo n'ésuh yay yo guvoge me Kapérinaum, yaamme galam fal fafu fápurut me faa Gálile, ni mof mamu maa Sabuloñ ni Nafutali. ¹⁴ Dó þe min mbi gurim gagu go aboñer ahu Esai alob me gukano gaah me :

¹⁵ « Mof maa Sabuloñ ni mof maa Nafutali,

maamme galam fal fámah, ñagagu fal fafu faa Suruden, Gálile yay dó galet me Esúif guçin me ! ¹⁶ Esúh yay gaamme n'emoç gujuge gajaña gámah : bugan bugagu gaçin me n'éuruña yay yal eçet, gajaña guiyulil§. »

¹⁷ Púrto, Yésu nailo gavare nah'aah : « Jíbahen bakanerul, mata Jávi jaju jaa fatiya julofulolof. »

*Yésu o n'evoh ulagorol
gútiar
(Maruk 1.16-20 ; Lík 5.1-11)*

¹⁸ Bo ni galam fal fafu fápurut me faa Gálile, Yésu najuh batay búuba gaam umbala : Simon o guvoge me may Pier ni atiol Andere. Batiay baubu m'bíni n'ebet fumbal dó ni fal fafu.

¹⁹ Naagil : « Jújoul ji-lagenom, ban þan ikanul jini umbala bugan. » ²⁰ To baenah, n'guhato simbalil min gulagenol.

²¹ No Yésu abbañ me atos ráli maa, nabbañ ajuh batay bice búuba : Saak ni atiol Saan, guñol Sebede, bugo bájupoer ni busana ni þail ró, min gúni n'eheten simbalil. ²² Yésu navogulil ; ban to baenah n'gúpurul ni busana babu gúharo þail min gulagenol.

*Yésu o n'esen úsotaaw
gahoy ni mof mamu maa
Gálile*

† 4:6 4.6 Juluj Ufóñ 91.11-12 ‡ 4:7 4.7 Juluj Dáteronom 6.16 § 4:16 4.16
Juluj Esai 8.23-9.1

²³ Ñer Yésu najow mof mamu maa Gálile poomo, nah'aligen bugan bugagu ni saj sasu saa galaw sal Esúif yay, navareil Firim fafu Fásüm me faa Jávi jaju, ban pøp nah'asen ésuuh yay gahoy gaa gásomut gánogan ni buhaj bánoban.

²⁴ Gáilandinjol n'guuno guban babu pøe dó ni mof mamu maa Siri. N'guñallol bugan bugagu pøe bugo úsomut wánowan uyogen me ni bugaa ñatiñ ñanoñan : guñallol bugo siseytane sunogen me, galoe me gaay ni ubofoaaw, ban Yésu nasenil gahoy bugo pøe. ²⁵ Gútiman gámah n'gulagenol ; nihi gúpurul ni mof mamu maa Gálile ni maa Dekapolis*, n'ésuh yay yaa Yérusalem ni wawu ulam pøe waa mof mamu maa Yúde, bi ni maa ñagagu fal fafu faa Suruden.

Firim fafu faa ni firijan̄ fafu (Mácie 5 bi 7)

5

Gásumay gagu gaa maa-gen
(Maruk 3.13 ; Lík 6.12-13,
20-23)

¹ No Yésu ajuh me fítiman fafu, naijin n'erijan̄ ak'arobo ró. Ulagorol may n'gujin̄ gutogol to naamme. ² Ñer nanamo gavareil naagil :

³ « Gásumay gúni ni bugan bugagu gaalenoro me bújonjor Aláemit :

Jávi Aláemit jolil jom !

⁴ Gásumay gúni ni bugagu gaamme n'ukoñ :

Aláemit pøan asaforil !

⁵ Gásumay gúni ni bugagu gabubi me :

gafumil go guomme mof mamu !

⁶ Gásumay gúni ni bugagu gabañ me gapinoril pøe ni filip eron buron baçole bújonjor Aláemit :

waf waw wo gulipe me pøan gubaj wo !

⁷ Gásumay gúni ni bugagu gáju me ñarum enil :

Aláemit pøan arumil enil !

⁸ Gásumay gúni ni bugagu bugo uinumil ukur me

pøan gujuh Aláemit !

⁹ Gásumay gúni ni bugagu garoke me bi mala ga-jamor :

Aláemit pøan ajogil ti guñolol !

¹⁰ Gásumay gúni ni bugagu bugo gúlatiene me mata maaro gukane

Jávi jaju jaa fatiya jolil jom !

¹¹ Gásumay gúni ni buru bugan bugagu bajelerul, bálatienerul ter balober maarat mónan guya ni buru móumbam.

¹² Júsumaet, jísangor mata bacam bámah ubu bo m'bunageul fatiya n'émit. Juosen búoh mamu may gúlatien mee uboñer waw bugal Aláemit bugaa no.

* 4:25 4.25 Dekapolis : Yoemme "súsuh sasu saamme guñen".

*Yésu o n'elob mala éni
misis ni gajanya saa mof*
(Maruk 9.50 ; Lík 14.34-
35)

¹³ Buru juomme misis mamu maa mof mamu. Bare íni me misis múbbure gafira gagu gala mo, wa þan ujar min úbbañenul mo go ? Mubbañut maer munafa wáfowaf ; ebelen tíyan bare, nihi bugan bugagu guhah mo bo.

¹⁴ Buru juomme gajanya gagu gaa mof mamu. Esúh yatepi fatiya firijan éjuut ekopeni. ¹⁵ An mat'usaen may ejaña uban nuñjar yo ubaŋ ñáráru elap ; bare til níh'íni nuremben yo n'ebamba yay, to éju me efijigen bugan bugagu pe gaamme ni yan yay. ¹⁶ Mbi gajanyaul gujaŋ mamu bújoñor bugan bugagu min mbi gujuh bakanerul báari mee, ban n'gusal Payul aamme fatiya mala bo.

*Yésu o n'elob mala gúboñ
gagu gaa Móis*
(Lík 24.14)

¹⁷ Jambi jiphinor gaa búoh nijoulojow bi enemen gúboñ gagu gaa Móis, ter bi enemen Bahiêr babu bal uboñer waw. Ijoulat bi enemen so, bare til bi érireñ so. ¹⁸ Maagen, ínje ilobul yo : émit ni ettam pio min pioe þan sinemo, bare mele firimfafu fafaŋ me gatiti faa gúboñ gagu mati finemo. Hani may jimer ehiç go jice mati jinemo, ban dáuru bi no waf waw pe ujae me

ekano. ¹⁹ An ajae me ñer elat ékanum gúboñ gagu pe, hani gafan me n'gutitie, ban naligen bugan bugagu ekan mo may, an ahumu þan áni an ahu afaj me gatiti ni Jávi jaju jaa fatiya ; bare an ajae me eroŋ ti gúboñ gagu gulob me aban naligen bugan bugagu ekan mo may, açila þan áni an ámah ni Jávi jaju jaa fatiya. ²⁰ Maagen, ínje ilobul yo : íni me juroŋut faj gaçol úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay, mati júju junogen ni Jávi jaju jaa fatiya.

*Yésu o n'elob mala ejoh
apali ni fiñ*

(Maruk 11.25 ; Lík 12.57-
59)

²¹ Juune wo gulob me si-payolal gufan búoh : "Jambi an amuh apalol ; an amuh me an, þan atalini*." ²² Bare ínje niegul : Anóan o fiñol fitiñe apalol, þan atalini. An ajae me eoh apalol : "Gason ge," an ahumu naaro atalini bújoñor fujoj ufan waw fámah fafu. An ajae me eoh apalol : "Aw ulet waf," an ahumu naaro abeni ni sambun sábaerit.

²³ Iní me ñer nuñare waf bi eke éji Aláemit ni gáviol, uçih ró nuosen gaa búoh atti baje wo najogi ni fiñ, ²⁴ uhat to wo nuñallo me bújoñor tiñ talu to gújie me, min þan umundum ujow úk'újamorul ni an ahumu, mbibán nükail ñer usen Aláemit gájii.

* 5:21 5.21 Juluj Gapagen 20.13

²⁵ Iní me jibajore ni an, usommen n'jiki juunor balama elobul éffus ni batalinj, gáholi jambi anjari asen atalina, min atalina ahumu ábaheni asen akulabugan ahu árur ni fipeh.

²⁶ Maagen, ínje ilobi yo : mat'úpurul dó ni fipeh fafu aw m'babanut ecam ganei bi n'efaraku ésola.

Yésu o n'elob mala gatil gaa gafilan anaare alet úiya
(Maruk 9.43-48)

²⁷ Juune búoh Bahiêcer babu buoge : "Jamb'uflen anaare o jíyavut†." ²⁸ Bare ínje niegul : ánoan ajae me eluj anaare alet ola guçil gaa gamaj, natile aban ni biinumol gatil gaa gafilan aare ahumu. ²⁹ Iní me jícili jírib ban jícili min util, úloê jo ban nural jo jíralii. Hóimi úbbur jimer enili janur so n'enjari múmei urali ni sambun sábaerit. ³⁰ Iní me gañeni gárib ban guçili min util, upirih go ban nural go gúralii. Hóimi úbbur gálan enili ganur so n'enjari múmei ubeni ni sambun sábaerit.

Yésu o n'elob mala evis búyabo

(Mácie 19.9 ; Maruk 10.11-12 ; Lík 16.18)

³¹ Bahiêcer babu buoge may : "An amanj me eham aarol, amundum ahiç gahait gal evis búyabo asenol‡." ³² Bare ínje niegul : Anóan ajae me

eham aarol, íni me let mala bujobuet náhamumol, nápegulolpegul ganegen gal etil gatil gaa búyabo ; ban áname ace ajae me eyabol, o pop pan atil gatil gaa búyabo.

Yésu o n'elob mala ebbat
(Mácie 12.36 ; 23.16-22)

³³ Juune pop wo Bahiêcer babu bulob me sipayolal gufan buoh : "Jambi an ápuren gabbat gagu gola, bare akan wo nabbat me bújonor Aláemit§." ³⁴ Bare ínje niegul : Jambi júmus jibbat ! Jambi jibbat ni gajow gal émit yay, mata dó efenjen Aláemit yom yaa Jávi. ³⁵ Jambi jibbat ni gajow gal ettam yay, mata yo eomme fírembenum fafu faa guolol. Jambi jibbat ni gajow gagu gaa Yérusalem, mata dáru ésuh yay yal Aláemit aamme ávi ahu ámah ahu. ³⁶ Jambi an ni buru abbat gabbat gace, hani aya n'eniol, mata ájuut akan gal ganur ni fuhool n'gufinet ter n'guñuget. ³⁷ Iní me bi eoh ey, juoh ey, íni bi eoh a-a, juoh a-a ; jitajen to me gabbat, ni Seytane gúpollo.

Yésu o n'elob mala bulugen

(Lík 6.29-30)

³⁸ Juune búoh Bahiêcer babu buoge : "Ufumom jícil, nifumi jícil ; ufalom fíñij, nifali fíñij*." ³⁹ Bare ínje

† 5:27 5.27 Juluj Gapagen 20.14 ‡ 5:31 5.31 Juluj Dáteronom 24.1 § 5:33

5.33 Juluj Levitik 19.12 * 5:38 5.38 Juluj Gapagen 21.24 ; Levitik 24.20 ; Dáteronom 19.21

niegul : Jambi an akani maarat nulugen. An ategi me ni garab gárib, usenol may gamay gagu.

⁴⁰ Iní me an namaŋe ájaenumi m'bataliŋ bi eŋar gájuoi, uhalol pøp min aŋar gapalitonji. ⁴¹ Iní me an nakoñi min uteb bítēbol n'jijaor simetar éuli, uteb bo n'jijaor faŋ to, hani bi simetar súuli súuba. ⁴² An ácini me waf, usenol ; ban an aman me emag waf n'aw, jamb'úvuol búsol.

Yésu o n'elob mala eman alatori
(Lík 6.27-28, 32-36)

⁴³ Juune búoh Bahiçer babu buoge : "Uman apali, ban nulat alatori†." ⁴⁴ Bare ínje niegul : Júbboli ulatorul, ban jilaw bi ni gálatieneul me. ⁴⁵ Mamu þan jigiten me búoh buru uñil jom bugaa Payul aamme fatiya. Ačila o nah'akan me bunaaoł m'býaul ni bugan bugagu pø, gálaj me ni gásum me, o nah'akan me pøp émit yay nelubul mala bugan bugagu gaçol me ni pøp bugagu gaçolut me. ⁴⁶ Maagen mamu, íni me ban jiman gamaŋul me tij to, bacam bay þan jiyab to ? Let may uyaba-búalen bugagu mo nihi gukan ? ⁴⁷ Ban íni me ban nihi jisaf gutiul bareil, wa ñer jikane walet útut ? Gáinenut me n'Aláemit let mo may nihi gukan ? ⁴⁸ Jíni ñer bugan gaçole maagen

mamu ti Payul aamme fatiya açol me !

6

Yésu o n'elob bu nihi rambeni me an alege
(Lík 12.1-2)

¹ Jíkanum jambi jikan bújonor bugan bugagu wo jikane me bi n'Aláemit, min mbi gujugul ; let mo, mati jiyab bacam n'açila Payul aamme fatiya. ² Yo eçil me, no núþunne úji galeh me, jamb'uteh ébisa min uamen yo. Dáru bugan bugagu gatennoro me nihi gukan mee ni saŋ sasu saa galaw ni ulago waw, min mbi bugan bugagu gusalil. Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugaubugi guyabe bacamil gaban. ³ Bare aw til, úni me n'gáji galeh me, jambi gañeni gamay guffas wo gáribi guom n'ekan. ⁴ Mamu, gájii þan gukani ni fubbuen dó ; ban Pai Aláemit, ajuge me waf waw wakanei me ni fubbuen dó, þan abbañeni wo.

Yésu o n'elob mala galaw
(Lík 11.2-4 ; Mácie 18.21-35)

⁵ Jíni me ni galaw, jambi jíni ti bugan bugagu gatennoro me : bugo gúni me n'galaw, nihi gulikeliken eilo gayon ni saŋ sasu saa galaw ni pøp n'újalingenor ulago waw, min mbi bugan bugagu gujugil. Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugaubugi guyabe bacamil

† 5:43 5.43 Juluj Levitik 19.18

guban. ⁶ Bare aw til, úni me n'galaw, nunogen ni futongi, nupeh ganegeni, uban nulaw dó Pai Aláemit aam to me ni makopei ; aâila ajuge me waf waw wakanei me ni makope, þan abbañeni wo.

⁷ Jíni me n'galaw, jambi julob menj gurim gabajut nafa, ti bugagu gaffasut me mala Aláemit* : bugo nihi guþinopinor búoh gulob me menj, Aláemit nayab galaw gagu golil. ⁸ Jambi jíni ti bugo ! Payul naþie naf-fas wo jusohola me balama buru jícinol wo.

⁹ Maa jíari me jilaw :
« Payóli aamme fatiya,

Gajai gumaleni,

¹⁰ Jávi jaju jíya jújoul !

Mbi wo numarj me ubaj n'ettam ti fatiya !

¹¹ Usenóli jama mitiñ mamu maa funah faufe.

¹² Uboketóli utilóli
ti may wóli jubokete me gatile me ni wóli,

¹³ Ban jamb'uhalóli n'julo ni gabut,

bare uþagenóli ni maarat mánoman ;

[mata aw uçile Jávi, sembe ni gasal bi nánonan. Amen !]† »

¹⁴ Iní me jubokete gupalul utilil, Payul aamme fatiya þan may aboketul wolul.

¹⁵ Bare íni me juboketutil wo, Payul may mat'aboketul wolul.

* **6:7** 6.7 bugagu gaffasut me mala Aláemit : ni gugerekay guoge súsuhsasu, dómemme bugan bugagu þe galet me Esúif, ban gúinenut n'Aláemit ahu ala Esúif yay. Ni gufaranse ni'guvogil païens. † **6:13** 6.13 Ni bahiçer bammeñe bítnar, firim faufe filero.

Yésu o n'elob mala baor

¹⁶ Jíni me ni baor, jambi juñol uulul ti bugagu gaten-noro me gukane me : bugo þan gujoh uulil guñol bi egiten bugan bugagu búoh bugo baor guom ni bo. Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugaubugi guyabe bacamil guban. ¹⁷ Bare aw til, úni me m'baor, uþos buuli ban nu-cokor fuhoi wári ti nupi me nuh'ukan. ¹⁸ Mamu bugan bugagu mati gútallo búoh baor nuom ni bo, bare Pai Aláemit aam to me n'aw, o, þan átallo yo ; ban aâila ajuge me waf waw wakanei me ni makope, þan abbañeni wo.

Fubaj fafu fo ndi fuhajen me (Lík 12.33-34)

¹⁹ Jambi jinges eomen gubaj bi ni buru babe ni mof, bo balol ni bisem nihi sihajen go me, bo þop úku waw nihi gúñag me silajen bi gákuet. ²⁰ Bare til, juomen gubaj fatiya n'émit, dó balol ter bisem ndi sihajen go me, dó úku waw ndi gúju me gunogen bi gákuet. ²¹ Jiffas búoh : to fubajul fuomme, uinumul þop uwu to.

Ejaja yay yal enil
(Lík 11.34-36)

²² Gúçil go guomme ejaja yay yal enil. Iní me ugu apuñ go, enili þooyo þan éni ni mañannoë ; ²³ bare

gúcili gulet me apuñ go, enili þooyo þan éni n'emoç. Iní me ñer nupinore búoh ni gajaña nom ban gajaña gaugu n'gúni emoç, mo emoç yauyu ejae éjalo !

Aláemit ter síralam sasu ?

(Lík 16.13)

²⁴ An ájuut áni aroka ala ufan gúuba ni manur ; mata þan alat anur min aman ahu, þan ákanum anur min açotihen ahuo. Jújuut jimigelet mimanur Aláemit ni Síralam.

Jambi jiçagor

(Lík 12.22-31)

²⁵ Yo eçil me niegul : jambi jiçagor mala wo jusohola me bi buroñul, waamme fitiñul ni maremul. Jambi jiçagor þop mala sinilul, yaamme maa bisimoul. Buroñ bufanjut þianj mitiñay ? Enil efanjut bisimo ? ²⁶ Juluj upu waw : nd'urop, nd'uþit, nd'uomen waf ubaj ni újej, bare til Payul aamme fatiya nákumenewokumen. Jifanjut wo þianj ebaj nafa bújonorol ? ²⁷ Ay ni buru gaçagorol gújue gutajen gaþio buronjol hani jatiito ?

²⁸ Wa uçile may n'jiçagor mala bisimo ? Juluj mafos mamu maa sinjam sasu bu níhi myua me ! Ndi mirien, ndi mieç bisimo, ²⁹ bare ínje ilobul yo : Hani ávi ahu Salomoñ fañao, mónoman fubajol fújaloe, ámusut abaj bisimo búari iki bire ni bayaer baa gace ni mafos maumu ! ³⁰ Iní me Aláemit násangene wári re mamu

mafos mamu maa sinjam sasu maroñ me jama, ban gjem þan mibeni ni sambun, bu ñer mat'afañ me nasime wári buru, bugan ge bugo gáinenil gutogut mee ? ³¹ Kan jambi ñer jiçagor juoh : "Wa þan utiñal ? Wa þan uremal ? Wa þan usimoal ?" ³² Dáru gabajut me gáinen n'Aláemit nihi gulip mee waf wauwu m'báelout. Payul aamme fatiya nafase búoh buru jusohola-wosohola þe. ³³ Jumundum jinges Jávi Aláemit ban ni juron ti namañ me, mamu þan atañul wajae bo me enaño. ³⁴ Kan ñer jambi jiçagor mala gjem, mata gjem yo fanjayo þan eçagororo. Funah fánofan ni sílam fo.

7

Yésu o n'elob mala etaliñ apali an

(Lík 6.37-38, 41-42)

¹ Jambi jujogoro utaliña bugan, mamu may Aláemit mat'ataliñul. ² Min jijae me etaliñ bugan bugagu, mo may najaeul me etaliñ ; galigum gagu go jijae me enjar n'jiligil, go may þan aligumul me ni go. ³ Wa uçile núni n'eluj jikaw jaju jalo me n'jíçil atii, ban aw fusos ni fíni n'jíya ? ⁴ Bu nýjue uoh atii : "Unah níþunni jikaw jaju jaamme n'jíçili !" Aw m'bátallout fusos fafu faamme n'jíya ? ⁵ Apula-elob e, umundum þan úþuren fusos fafu faamme n'jíçili, mamu þan

ujuh ḷanno bi épuren jikaw
jaju jaamme n'jíčil atii.

⁶ Jambi jisen bugan
bugagu gáni me ti sujoba
waf wanabe jambi gúbbañul
gukanul maarat ; jambi jijar
banugul jisen bugan bugagu
gáni me ti suhumba jambi
guhah bo.

Jícin, ban pán jiyan

(Lík 11.9-13)

⁷ Jícin Aláemit, ban pán
asenul. Jines, ban pán ju-
juh. Jiteh ganegeñ gagu,
ban Aláemit pán ápegulul.

⁸ Maagen, ánoan ácin me,
pán ayab ; ánoan aŋes
me, pán ajuh ; ánoan ateh
me ganegeñ, Aláemit pán
ápegulol. ⁹ Ay ni buru ajae
esen añolol eval o bácerol
mitiñ ? ¹⁰ Ter eno juol
nácinol, pán piañ asenol
enuhunjan ? ¹¹ Eno ñer buru
jaarat me jújue esen guñolul
waf waaro, bu ñer Payul
aamme fatiya mat'afaŋ me
nasene waf waaro bugan
bugagu galaeol wo me ?

¹² Waf waw pe wo jimaj
me bugan bugagu gukan bi
ni buru, buru pøp jikan wo
may bi ni bugo ; dóemme
wo gúboñ gagu gaa Móis ni
uboñer waw gulob me.

*Ulago waw waamme
úuba*

(Lík 13.24)

¹³ Junogen ni gánonum
gagu gagog me ! Gánonum
gagu ni bulago babu sauŋ
me so nihi síjaenum mbal
eçet, ban bugan gammeñe
ni so gújoume. ¹⁴ Bare
gánonum gagu go nihi

gújaenum me mbaa buron
guuŋut, bulago babu pøp
bo nihi bújaenum me mbaa
buron bimimis ; gajuh bo me
ban ni gujow ró gummenjut.

*Bununuh bánoban ni mi-
tiñ bo*

(Lík 6.43-44)

¹⁵ Jíkanum uboñer waw
galet me bugaa maagen !
Pan gújoul mbaa buru
gububi ti ubbarum, bare
ñáráruil sujoba-baha su-
joga gom. ¹⁶ Bakaneril
pán biçilul me min jif-
fasil. Gueç gújue piañ
gutulli ni bindikit, ter gu-
mangu n'gutulli ni bukoho ?

¹⁷ Bununuh bánoban
baaro nihi bububuh mi-
tiñ maaro, bare baarat
me, bo, mitiñ maarat
nihi bubuh. ¹⁸ Bununuh
baaro bújuut bubuh mitiñ
maarat, ti may bununuh
baarat bújuut me bubuh
mitiñ maaro. ¹⁹ Bununuh
bánoban babugut mitiñ
maaro pán biþiki bibeni
ni sambun. ²⁰ Kan ñer
ni bakaneril jijae me effas
uboñer waw.

Elob ni ekan let sanur

(Lík 13.25-27)

²¹ Let bugan bugagu
pe gavogeom me "Ataw,
Ataw" gujae enogen ni
Jávi jaju jal Aláemit, bare
ubugi bareil gakane me
wo Payom aamme fatiya
amaŋ me. ²² Funah fafu faa
bataliŋ babu, gammeñe pán
guogom : "Ataw, Ataw, let
ni gajai wóli jivaree ? Let ni
gajai wóli jihame siseytane
sasu ? Let pøp ni gajai

wóli jikane waf wajureruti wammenje ?”²³ Ñer þan iogil : “Injé ímusut iffasul. Júþur tale jíraliom, buru jákanumut me Aláemit !”

*Saŋ sasu saamme súuba
(Lík 6.47-49)*

²⁴ Mamu ñer ánoan auttene gurim gauge go nilob maa ban nakan wo gulob me, an ahumu þan áni ti an atuhoe atepe yanjal tiñ taake kanj. ²⁵ Emít nelub mal mámah mitey murandañor, fúrus fámah ni fiteh ni yanj yay, bare mónoman elout mata gúçit yo gubañibañ tiñ taake kanj. ²⁶ Bare ánoan auttene gurimom mb'aban akanut ti nilob me, þan áni ti an águnoe atepe yanjal ni eus. ²⁷ Emít nelub mal mámah mitey murandañor, fúrus fámah ni fiteh ni yanj yay, ñer nelo efumo þooyo. »

²⁸ No Yésu alob me gurim gaugu aban, fítiman fafu ni fujahali fañ baligener baubu bola, ²⁹ mata naligeneligen ti an ayabe sembe, búli ni wo úþajula gúboñ Aláemit bugagu bugolil nihi guligen me.

8

Yésu o n'esen gahoy an o háhae ejoge

(Maruk 1.40-45 ; Lík 5.12-16)

¹ No Yésu aavulo me n'erijañ yay, fítiman fámah ni fulagenol. ² Ni baj ánaine o háhae ejoge ájoul acígul náñuþ to bújoñorol naagol : « Ataw, umañ me, nújue

ukanom nihoy ijañ ti no ! »³ Ñer Yésu naalen gañenol agorol ban naagol : « Yoo nimañe. Uhoy ujañ ! » To baenah háhae yay népur n'áine ahu min ahoy. ⁴ Mbiban Yésu naagol : « Utten jon : jamb'ulob yo me ánoan, bare ujow iki atenjena ajugi, ban mb'ukan bíteñen babu bo gúboñ gagu gaa Móis gulob me, min ugiten ésuh yay búoh nuhohoy. »

*Yésu o n'esen gahoy
amigel afan ekosombil
(Lík 7.1-10)*

⁵ No Yésu áfaró me bulagool ák'áni n'enogen Kapérinaum, ni baj afan ekosombil ace ala Rom ájoul ak'atogol nalaol n'efotenor dó⁶ aah : « Ataw, amigelom umu súndo nafiye, guot gulet ban umu ni sílam fanj. »⁷ Yésu naagol : « Pan ijow bi bo ik'isenol gahoy. »⁸ Afan ekosombil yay naagol : « Ataw, ipilout min mb'unogen ni yanjom. Bare ulob firim fanur pat, ban amigelom þan ahoy. ⁹ Nuffase, ínje fanaom nibaje ufanom bugo níh'íttun, ti þop ekosombil yay gaamme ni gañenom güttuneom me. Ioh me an ni bugo : “Ujow !” Najow ; ioh me þop ahu : “Ujóul !” Nájoul ; ioh me arokaom : “Ukan waf uman !” Nakan wo. »¹⁰ No Yésu aunol me alob gurim gaugu, ni súmol nár. Naah bugan bugagu galageneol me : « Maagen, ínje ilobul yo : ni bugal

Israel poot ímusut ijuh ró an o gáinenol gújaloe ti gal áine ahume. ¹¹ Injé ilobul yo : bugan gammeje pán gúþurul n'ulam waw þe waa mof íkiil gutiñor tiñ tanur ni Aburaham, Isak ni Sakob dó ni Jávi jaju jaa fatiya. ¹² Bare guñol Jávi jaju gañumen me enogen dó pán gubeni tíyan n'emoç yay, bo baj me ukon ni ejoh émiremma. »

¹³ Mbiban, Yésu naah afan ekosombil yay : « Ujow, mbi wo nulaw me ukano mala gáineni. » Ban may ni tinah tau tu tanur tatu, amigel ahu nahoy.

Yésu nasen gahoy aol Simoñ Pier ni guce þop gammeje

(Maruk 1.29-34 ; Lík 4.38-41)

¹⁴ Púrto, Yésu najow bi yan Pier. No naçih ró me, natoh aol Pier aarema bújusa bibelol. ¹⁵ Yésu nagorol ni gañen, ban to baenah bújusa babu ni búþur ni o, min ñer aare ahu anamo ecokorol.

¹⁶ Mb'uçiga gallim, n'gújarul Yésu bugan gammeje bugo siseytane sunone. Nanjar butumol naham siseytane sasu, ban nasen gahoy úsotaaw þe. ¹⁷ Mamu, firim fafu fo aboñer ahu Esai aþi me nalob ni fukano faah me : « Nañare buhajolal, ban natebe úsomulolal akundo*. »

* 8:17 8.17 Juluj Esai 53.4

Bacam babu bi elagen Yésu
(Lík 9.57-62)

¹⁸ No Yésu ajuh me fítiman fafu fágoleol me fúharo, naah ulagorol : « Utípal fal fafu uloal ñagagu. »

¹⁹ Bugo n'ejow mbaa busana babu, ni baj áþajula gúboñ Aláemit ace alofulol naagol : « Aligenaom, tánotan to nujae pán ilageni bi to. »

²⁰ Yésu naagol : « Usikin waw ubaje usun wo, upu waw þop ubaje ulef wo, bare Añol Arafuhow açila abajut tiñ taa gáelo. »

²¹ Mbiban, ace ni galagenol me naah Yésu : « Ataw, uboket újiom min imundum ijow ik'ifoh þayom, mbiban níjoul ilageni. » ²² Bare Yésu naagol : « Ujóul ulagenom min uhat gaçet me n'gufoh buganil gaçet me. »

Yésu nakan fúrus fámah ni fuyom

(Maruk 4.35-41 ; Lík 8.22-25)

²³ Púrto, Yésu nák'ájuþo ni busana babu, ulagorol n'gulagenol. ²⁴ No gukay me þiout, fúrus fámah ni fiiyulil ; fal fafu ni fiteh iki gulongos gagu gumañ emmenen busana babu.

Bare Yésu, o, náni n'gámori. ²⁵ Ulagoraaw n'gulofulol ban n'gúliol n'éþib ró guoh : « Ataw, ukán min upagal ! Wolal ubugi n'gabao ! » ²⁶ Naagil : « Mo gáinenul gutitie ! Wa uçile

n'júholi re me ? » Ñer nailo nannur fúrusfafu ni fal fafu, ban to baenah ni síjebi yem. ²⁷ Gajahali gámah n'gunogenil, bireg nihi gurorenoro guoh : « An bu om umu, iki fúrusfafu ni fal fafu síkanumol ? »

Yésu o n'esen gahoy wáine gúuba bugo siseytane níhi sibet

(Maruk 5.1-20 ; Lík 8.26-39)

²⁸ No Yésu aya me ñagagu fal fafu, ni mof mamu mo guvoge me Gadara, najuh wáine gúuba bugo siseytane sunone gúteil mbal açila. Ni guyah guçine, ban gúlapulaput bireg an abbañut akañen ajow n'ulam wauwu. ²⁹ Wáineaw ubuge n'gunamo épib fatiya n'guoh Yésu : « Añol Aláemit, wa numanje ni wóli ? Nujoulojow pían bi ekelóli élamen tinah talu m'baçigerut ? »

³⁰ Ban bajene n'ulam wauwu ekore yámah yaa suhumba saam bo n'gafen. ³¹ Ñer siseytane sasu ni sufotenor suoh Yésu : « Iní me ban uhamóli, nuboket uhalóli n'jiki junogen ekore suhumba sausua. » ³² Naah so : « Yoo, jujow ! » To baenah, siseytane sasu ni súpur sujow iki sunogen suhumba sasú. Ñer ekore yay pe népapoul dó fitey fatiya mavanjoe mamu eriñoul bi ni fal fafu iki enemo ró ni mal mamu pooyo.

³³ Ñer bugan bugagu gakoñe me suhumba sasu

n'gutey gukay bi n'ésuh yay iki gugiten bo elob yay pe yabaj me bi ni wabaj me bugo siseytane sasu sunogenen me ró. ³⁴ Ñer bugal ésu yay pe n'gúpurul íkil guemor ni Yésu ; no gujugol me, n'gulaol aboket ápur ahat mofil.

9

Yésu o n'ekan abofoa nahoy

(Maruk 2.1-12 ; Lík 5.17-26)

¹ Ñer Yésu nájuþo ni busana, aban nápino fal fafu fápurut me faa Gálile ajow bi n'ésugol. ² No naçih me, ni baj bugan gútebul an abofoe afiloe ni gapeh. No Yésu ajuh me gáinenil, naah abofoa ahu : « Añúm, uaken, utili uboketiboket ! »

³ Ñer úþajula gúboñ Aláemit guce gaamen to no guun me gurim gaugu, n'guogoro : « Aíne ahumu gújel Aláemit naam ni go. » ⁴ Yésu affas me gaþinoril naagil : « Wa uêile n'jibaj upinor wauwu waarat mee ? ⁵ Julobom þaa, eoh abofoa ahu “Utili uboketiboket” Ter eogol “Uilo ujow,” wa ufajé ésum elob ? ⁶ Ban waf wanur nimanje jiffas : Añol Ara-fuhow nayayab babe ni mof sembe n'Aláemit sal eboket util bugan bugagu. » Náfaro aah abofoa ahu : « Uilo nunjar gapegi min uot bi yanji. »

⁷ Ñer abofoa ahu nailo, aban naot. ⁸ No fitiman fafu fujuh me waf wauwu, gáholi

n'gunonil ban n'gunamo esalen Aláemit asen mee bugan bugagu sembe saus.

*Yésu o n'evoh Mácie
(Maruk 2.13-17 ; Lík 5.27-32)*

⁹ Yésu nápur to ajow, ban o n'égat najuh ace áine gajaol Mácie arobo to nah'ayab me búalen. Naagol : « Ulagenom. » Ñer Mácie naiyul alagenol.

¹⁰ Púrto, Yésu náni ni fitiñ n'ende Mácie ; uyabbúalen gammenje ni bugan guce bugo ujail uhajene n'gújoul iki gurobo to manur ni o ni ulagorol. ¹¹ No Epárisie yay gujuh me dáuru, n'guoh ulagorol : « Wa uçile afanul natiñor n'uyaba-búalen bugagu ni bugagu utila ? » ¹² Yésu naunil, ban naagil : « Let bugan bugagu gaamme apuñil gunjese ásotena, bare til úsotaaw. ¹³ Jujow iki jinges min jiffas wo gurim gauge gulobe go Aláemit alob maa aah : « Jibaj ñarum enil, dáuru nimanje, let úsimen waa sihaj*. » Ijoulat bi evoh bugan bugagu gaçol me, bare til utilaaw. »

*Yésu o n'épajul mala baor
(Maruk 2.18-22 ; Lík 5.33-39)*

¹⁴ Púrto, ulagora Saan Batis guce n'gújoul íkiil gutoh Yésu n'guogol : « Wóli ni Epárisie yay juorewor. Wa uçile ñer ulagorai bugo mati guor ? » ¹⁵ Yésu naagil : « Jíinene piañ búoh, funah

faa búyabo, ubuge ayaba ahu gújue gúgogor açila baamer to ni bugo ? Hani, júut ni me ! Bare funah fice þan fiçigul no gujae me eram ayaba ahu n'guñenil ; no ñer þan guor me.

¹⁶ An nd'anjar gaçaç gavugul gal épis ateh gaporoh ni bisimo bufan ; akan mo me, gaçaç gagu gavugul gagu þan gunoçul gafan gagu min til ñer élu yay efañ gauñ. ¹⁷ An nd'aoren þop bunuh bijeb ni siçan sifan aban natoj so ; akan mo me, bunuh babu þan bufaç so min ñer bivisor, ban siçan sasu ni súbburi. Bare til níh'íni mee nuoren bunuh babu bijeb babu ni siçan sasu suvugul sasu, mamu, so þooso mati súbburi. »

Yésu o n'esen gahoy anaare ásomute, nailen þop bájur baçele

(Maruk 5.21-43 ; Lík 8.40-56)

¹⁸ Yésu m'babanerut elobil gurim gaugu, ni baj afan Esúif ace açigul ; náñuþ bújonjor Yésu naagol : « Afanom, bájurom maer naçele mee þiout. Bare újoul urembenol gañeni, ban þan abbañ aron. »

¹⁹ Ñer Yésu nailo, aban o ni ulagorol n'gulagen áine ahu.

²⁰⁻²¹ Bajene may ace aare ásomute gásomut gal ébbur físim kábirij símit guñen ni súuba. Nah'aah m'biinumol : « Ijúen me igor bare bisimool, þan ihoy. »

* 9:13 9.13 Juluj Osé 6.6

Ñer nabbuyul búsol Yésu aćigul nagor gáñin bisimool.
 22 Yésu najegor, ban no najugol me, naagol : « Bájurom, jamb'úholi ! Gáineni gućili nuhoy. » Ban aare ahu nahoy to baenah.

23 No Yésu aćih me yan afan Esúif yay, ban najuh uoga sutongole bugagu ni fítimanfafu faliliore mee n'efam ró, naagil : 24 « Júpur dáre ! Bájur babu acelut, námorimori bare. » N'gunamo éfohulol. 25 No guham me bugan bugagu gúphuren tíyañ guban, Yésu nanogen ni futonfafu, aćih najoh bájur babu ni gañen, ban m'biilo. 26 Ñer elob yay neuno eban babu pe ni mof maumu poomo.

Yésu o n'esen gahoy úpima gúuba

27 No Yésu aamme n'ekay, ni baj úpima gúuba gulagenol n'eo nímoro fatiya : « Añol David, enili erumóli ! » 28 No naćih me ni yan yay dó naalen me, úpimaaw n'gulofol. Narorenil aah : « Jíinene búoh nibaje sembe sausu sal ekan wo jilaeom me ? » N'guogol : « Ey, Ataw, wóli jíinene. » 29 Ñer nagor gúcili aban naagil : « Mbi wo jimañ me ukano mala gáinenul. » 30 To baenah, gúcili n'guhoy ban ni gujuh. Ñer Yésu naćafil naagil : « Jambi an affas yo me ! » 31 Bare bugo n'eju épur, n'gufaen guaben ni mofil poomo wo Yésu akan me.

Yésu o n'esen gahoy an ájuut elob

32 No wáineaw gápimen me gukay me piout, bugal ésuuh yay n'gúñarul Yésu ace áine akane émumune mata eseytane eom ni o. 33 Yésu naham eseytane yay, ban to baenah áine ahu nanamo elob. Ñer fítimanfafu ni fujahali bireg nihi fípib fatiya fuoh : « An ámusut ajuh waf ti wauwe dáre Israel ! » 34 Bare Epárisie yay bugo nihi guoh : « Ujuh me náju aham siseytane sasu, mata firimil fanur o ni afan so. »

Yésu najuh gútiman gagu eniolol n'erum

35 Yésu nailo ajow súsuh sasu pooso, bi ni saa m'baha ró, nah'aligen bugan bugagu ni saj sasu saa galaw, navare Firimfafu Fásum me faa Jávi Aláemit, ban pop nah'asen gahoy úsotaaw ni gahaj me pe. 36 No najuh me gútiman gagu gajoulo me mbal aćila, eniol nerumil, mata najuge búoh guyoyoh iki gúdeum, ban gujundenijunden may ti ubbarum wabajut akoña. 37 Ñer naah ulagorol : « Epit yay yo jijae me ejalojalo, bare upilaaw gummenjut. 38 Jícin ñer aćil me epit yay min áboñul upila gatoge bi epitol. »

10

*Upotora Yésu gaamme guñen ni gúuba
 (Maruk 3.13-19 ; Lík 6.12-16)*

¹ Púrto, Yésu navoh ulagorol gaamme guñen ni góuba, aban nasenil sembe sasu sal eham siseytane sasu ni esen gahoy gaa gásomut gánogan ni gaa buhaj bánoban. ² Bugo guomme ubuge : Simon o guvoge me may Pier ni atiol Andere ; Saak ni atiol Saanj, guñol Sebede ; ³ Filip ni Barutelemi ; Toma ni ayaba-búalen ahu Mácie ; Saak, añol Alife, ni Tade ; ⁴ Simon atigena ahu ni Yudas Isikariot ajae me ennomen Yésu.

*Yésu o n'ebóñ upotoraol
(Maruk 6.7-13 ; Lík 9.1-6)*

⁵ Yésu naboñ upotoraaw ubuge gaamme guñen ni góuba naagil : « Jambi jujow me mbaa galet me Esúif, ban jambi junogen me ni súsuh sasu saa bugaa Samari ; ⁶ bare til jujow mbaa bugal Israel, gáni mee ti ubbarum wallilim. ⁷ Buru n'ejow yay, mbi jivare juoh : “Jávi jaju jaa fatiya julofulo.” ⁸ Jisen gahoy úsotaaw, jiilen bugagu gaçet me, jisen gajañ bugo háhae ejoh me, jiham siseytane sasu. Nemme jiyayab m'bacamut wáfowaf, jisen may m'barorenut bacam bánoban.

⁹ Jíni me n'ejow, jambi jinjar síralam sánosan. ¹⁰ Jambi jíjaenum may ter baet, ter bisimo búutten, ter sidala sice ; jambi jíjaenum

may egol. Aroka ánoan naote ayab fitiñol.

¹¹ No jijae me eçih ni ésuh yaa baha ter ni ésuh élulumay, jiliþ an ájue aalenul min jurobo súndool bi no jijae me épur to jikay. ¹² No juom n'enogen ni yan, jumundum juoh gaçin dó me : “Gásumay gúni ni buru !” ¹³ Eno me bugaa yan yay gualenul, mbi gásumay gagu golul gúni ni bugo ; mb'íni me gualenutul, gásumay gagu golul gúbbañul bi ni buru. ¹⁴ No gulale eannul n'gulat eutten gurimul, júþur tiñ tautu n'epap gulaul*. ¹⁵ Maagen, ínje ilobul yo : Funah fafu fo Aláemit ajae me etaliñ bugan bugagu, batalinjerol bugaa súsuh sasu saa Sodom ni Gomora þan buhoy baa bugal ésuh yay eçila. »

*Yésu o n'elob mala mataño ni súlam saam n'éjoul
(Maruk 13.9-13 ; Lík 21.12-17)*

¹⁶ « Ban ilobul waf wanur : ínje umu n'ebóñul ti ubbarum n'etut sujobabaha. Mbi jijengulo ti sunuhunjan, ban n'jububi ti úlab. ¹⁷ Jambi jifium bugan bugagu, mata bugo gujaul me ebet ni batalin, ban þan gutegul gusoh gal ubañ ni saj sasu saa galaw. ¹⁸ Gajaom þan guçil min gújaenumul bújonor ufan súsuh ni úviaw, dó þe min mbi bugo ni þop

* **10:14** 10.14 jíþap gulaul : yoemme jambi jibbander bi ró.

bugaa súsuh sasu pe guun bagitenerul.

¹⁹ No gujae me éjaenumul bújonor ufan waw, jambi sinilul siteh mala bu jijae me ébal ter wo juñum me elob ; tinah talu tiçila þan jiyab me wo juot me julob. ²⁰ No ñer let buru fañaul jijae elob, bare Biinum babu baa Payul bo þan bulob n'utumul.

²¹ Ni tinah tautu, an þan abet atiol n'eçet, þaaya þan abet añolol n'eçet, uñil þan guiyul bi n'ubugail min gukanil n'guçet. ²² Gajaom þan guçil min bugan bugagu pe gulalul ; bare an ajae me emuten iki bao, Aláemit þan aþagenol. ²³ Gúlatienul me n'ésuh, jitey bi n'ece. Maagen, ínje ilobul yo : þan jujow súsuh sasu pe sal Israel bi no Añol Arafuhow ajae me ébbañul.

²⁴ Bajut aligena afanje afanol aligeneol me ; bajut þop aroka afanje afanol. ²⁵ Yoemme þian, aligena ahu ábbañul aongor ere ni afanol, ni may aroka ahu ábbañul aongor ere ni afanol. Eno guvoge afan filafafu Belisebul (yoemme afan sisseytane sasu), bu ñer mati gujel may bugaa fiitol ? »

*Yésu o n'etar ulagorol
jambi gúholi gupalil bugan*

(Lík 12.2-9)

²⁶ « Yo eçil me niegul jambi júholi bugan bugaubugu. Bajut uce wakopeni wañumuti épureñ ni mañannoë, ter uce waffasuti wañumuti effas. ²⁷ Wo

nilobul me n'emoç, julob wo ni mañannoë ca ; wo nibunul me, jigiten wo ésuh yay fatiya ni fuhay. ²⁸ Jambi júholi bugagu ganemene me enil ban gújuut enemen yañol, bare til júholi Aláemit, áju me anemen ni manur enil ni yañol ni sambun sasu safogoérit me. ²⁹ Leti mutaja müuba éralam yanur munome ? Bare bajut janur ni mo jo mbi jiçet Payul m'bamañut. ³⁰ Hani wal waw waa guhoul naffase butumbu uree. ³¹ Yo niegeul jambi júholi : hani fuyon faa bataja, jifanfofañ !

³² An ailo me ni fuhay min aah bújonor bugan bugagu : "Yésu açilom," ínje may þan ilob mola bújonor Payom aamme fatiya ioh : "An ahumu ínje içilol." ³³ Bare ánoan ajae me elalom bújonor bugan bugagu, ínje may þan ilalol bújonor Payom aamme fatiya. »

*Yésu o n'elob mala
búfaculor babu bo najaë me
éñarul*

(Lík 12.51-53 ; 14.26-27)

³⁴ « Jambi jiþinor gaa búoh nijoulojow bi éñarul gásumay ni mof ; ijoulat bi éñarul gásumay, bare til gafoje. ³⁵ Nijoulojow bi éñarul búfaculor tutor áþur ni þayol, bájur ni jaol, ásabul ni asomol. ³⁶ Maagen búlator þan bubaj tutor an ni bugaa súndool.

³⁷ An amañ me þayol ter jaol iki fañ ínje, an ahumu

apilout éni úmbam ; an þop aman me ápurol ter bájurol iki fañ ínje, an ahumu apilout éni úmbam. ³⁸ An atebut me ekurua yay yaa sílamol[†] min alagenom, an ahumu apilout éni úmbam. ³⁹ An ajoh me buroñol guñen gúuba þan ábbur bo, ban an ábbur me buroñol múmbam, þan abaj buron babu bábaerit me. »

*Yésu o n'elob mala ealen
an ni gajow gola*

(Maruk 9.41 ; Lík 10.16)

⁴⁰ « An aalenul me, ínje naalene, ban an aalenom me, an ahu aboñulom me naalene. ⁴¹ An aalen me aboñer Aláemit mala min aamme aboñer, þan ayab bacam babu bo nihi gusen me aboñer ; ban an aalen me an açole mala maçoleol, an ahumu þan ayab bacam babu bo nihi gusen me an açole. ⁴² Maagen, ínje ilobul yo : an ajae me esen hani gago ganur gaa mal májebijebi anur ni bugagu gatiti me ni ulagorom mata búoh alagorom nam, an ahumu mát'ábbur bacamol. »

11

*Suroren sasu saa Saan
Batis*
(Lík 7.18-35)

¹ No Yésu aban me egiten ulagorol gaamme guñen ni gúuba gurim gaugu, nápur to naamen me min ajow ake

eligen bugan bugagu Firim fafu Fásüm me, nah'avare fo ni súsuh sasu solil. ² Ni tinah tautu, Saan Batis o baamer ni fipeh ; no naun me wo Kirista akane me, náboñul ulagorol guce ³ ikiil guroren Yésu guogol : « Aw uomme an ahu aot me ájoul, ter juote jiirigen ace ábulo ? » ⁴ Yésu naagil : « Jibbañ iki jigiten Saan wo juune me ni wo jujuge me : ⁵ gápim me gubbañe gujuh, gahaj me gujae çol, bugaa háhae yay guyabe gahoy, gatopo me gútopuloe, gaçet me guiloe gubbañ guron, gásugateno me guyabe Firim fafu Fásüm me fal Aláemit. ⁶ Gásumay gúni ni an ahu o bakanerom biçilut me min ahabo gáinen gagu gola n'ínje ! »

⁷ No ulagora Saan Batis gukay me, Yésu nanamo egiten fítiman fafu maa Saan ahumu aah : « Wa jikaene faluj baubu n'eparandañ yay ? Fisisit piañ fo érus yay élisene ? ⁸ Wa ñer jikaen bo faluj ? Anáine piañ asimoe wañ ujaha ? Bare hum gasimoe me wañ ujaha ni saj úviaw gom ! ⁹ Ñer joon wa jikaen bo bujuh ? Aboñer piañ ? Ey, açila, ban ínje ilobul yo, fafañ sah aboñer. ¹⁰ O aamme an ahu o Bahiçer Aláemit bulob me mola buoh : “Pan iboñ ájaenumaom gahójen

[†] **10:38** 10.38 eteb ekurua : Ekurua, yoemme ubabar wámah úuba wo gulajore. Tale Yésu umu n'eunen eçelol, no gujae me ebbajol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasu so gujae me ebaj mala gáinenil ni o. ^{*} **11:10** 11.10 Juluj Malaki 3.1

ayabi gayoŋ min mb'atenen
bulago babu bi n'aw*.” »

¹¹ Yésu natajen aagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ni bugan bugagu þe gabugi me babe ni mof, Saan Batis afanjil me þe. Bare afanj me gatiti ni Jávi jaju jaa fatiya, o nafañe Saan fuf.

¹² Kábirin gannay gagu go Saan ápollo me bi funah faa jama, Jávi jaju jaa fatiya uju n'ejow gayoŋ ni bútaj ró, ban bugan bugaa sembe n'gúni jo n'eram. ¹³ Sílebur sasu sal uboñer waw ni þop gúboñ gagu gaa Móis, so þe sulolob mala Jávi jauju iki ñih ni Saan ; ¹⁴ ban eno jimañe jiinen yo joon : Saan Batis o aamme Elí ahu o gulobe mee mala ébbañul yay yola. ¹⁵ An abaj me gunnu gal eun, aun !

¹⁶ Ni wa þan þiaŋ iligor me bugan bugagu bugaa jabbah je ? Gúnini ti uñil garove to ésuh yay ni'guomunor me, guban n'guoh gupalil : ¹⁷ “Ungeh juogul mee, jimañut eboh ; mbi júfoñul ufulunj, n'jilat ukon.”

¹⁸ Maagen, Saan Batis najoulo, nd'atiñ mitiñolal, nd'arem þop eremolal, ban bugan bugagu n'guoh : “Eseytane enogenol.”

¹⁹ Añol Arafuhow najoulo, nah'atiñ narem, ban bugan bugagu n'guoh : “Jujugom sum áine ahumu : gaþinorol þe fitiñ ni marem barebare, ni þop ejaor n'utilaaw ni

uyaba-búalen bugagu !” Bare Malillo mamu mal Aláemit migitenigiten ñol ni waf waw wo bugan bugagu gabaj mo me gukane me. »

*Yésu o n'eçaf súsuh sasu
saa Gálile
(Lík 10.13-15)*

²⁰ Ñer Yésu narobo ennur súsuh sasu dó nafañ me nakane waf wajureruti, mata bugala ró guhalut bakaneril baarat mee. ²¹ Nah'ah so : « Mataño míni ni buru, bugaa Korasin ! Mataño míni ni buru, bugaa Betusaïda ! Waf waw waunderuti mee wo Aláemit akan me ni buru, ínien Tir ni Sidon[†] nakanen wo, bugala súsuh sausu bugo basimoener wañ waa gúnigo, n'gulosor bukugay bi egiten búoh gúbahembahan bakaneril.

²² Yo eçil me, ínje ilobul yo : funah fafu faa bataliñ babu fiçigul me, bataliñul þan bufaj m'bútañie baa Tir ni Sidon. ²³ Min buru may, bugaa Kapérinaum, jíinene þiaŋ búoh Aláemit þan atebenul bi fatiya ? Múk ! Pan jialeni bi ró n'ettam n'ufuga ! Eno waf waw waunderuti mee wakani me n'ésugul ukani Sodom, ésuh yauyu þan erojen to bi jama. ²⁴ Yo eçil me niegul : funah fafu faa bataliñ babu fiçih me, bataliñul þan bufaj m'bútañie baa Sodom. »

[†] 11:21 11.21Tir ni Sidon : Súsuh sausu, gaçin dó me gulet Esúif.

*Yésu o n'elob n'ésumayol
ró (Lík 10.21-22)*

²⁵ Ni tinah tautu, Yésu nalob aah : « Nisali, Aláemit Payom, aw ačil me émit ni ettam, mala min ukopen me waf wauwu bugan bugagu gabaj me gaffas ni bugagu galillo me, mbiban nugiten wo bugagu góni me ti uñil.

²⁶ Maagen, Payom, nisali mata súmisum min ní mee.

²⁷ Waf waw pe Payom na-hatwohat ni guñenom. Bajut an affase ínje Añil ahu íni let Paaya, ban may bajut an affase Paaya íni let ínje Añil ahu ni bugo nimañ me egitenol. »

*Yésu o n'elob mala gáelo
gagu gaa maagen*

²⁸ « Jújoul bi n'ínje buru pe jayoh me n'eteb bítéb báliie, ban pán isenul gáelo. ²⁹ Nibubibubi ban itebenorout ; yo eçil me jinarom íni áçibbenaul, ban n'jiyab baligenerom. Mamu pán jibaj gáelo, uinumul pán ufilo. ³⁰ Maagen mamu báçibbenerom bútañiut, ban bítéb babu bo nijae me esenul jiteb bivilivili. »

12

*Yésu nafafan funah fafu
faa fíiyay*

(Maruk 2.23-28 ; Lík 6.1-5)

¹ Ni gunah gaugu, Yésu náni n'esat ulah waw funah faa fíiyay. Nemme ulagorol bieb bujogil, n'gunamo etuj gukoñ gagu guheñ. ² Ni baj Epárisie guce gujugil

n'guoh Yésu : « Apaa uluj ! Ulagorai ubugi n'ekan waf wo gúfirene ekan funah faa fíiyay. »

³ Bare Yésu naagil : « Buru piañ jjangaut wo David akan me funah fice no bieb bujogil me, o ni galageneol me ? ⁴ Leti nanogenogen ni Fúggut Aláemit, aban nájarul dó unaç waw wájii ró me Aláemit gutiñ, açila ni galageneol me ? Ban guotenut gutiñ wo, bare til utejenaaaw bareil bugo gújue gutiñ wo !

⁵ Jijangaut mul wo gúboñ gagu gaa Móis gulob me mala utejenaaaw gaçiggo me dó ni gávi-Aláemit hani funah faa fíiyay ? Ekan yauyu eçilil min gúkanumut fíiyay fafu, bare eçilutil min gutil. ⁶ Ban ínje ilobul yo : baje tale waf wafane nubaje hámma gávi-Aláemit. ⁷ Leti Bahícer babu buoge : “Nimañe ñarum enil, bare let úsimen waw waa sihaj*” ? Jujogen me wo gurim gaugu gulobe, mati jitegen sulob bugan gakanut waf. ⁸ Maagen, Añol Arafuhow o aamme afan ahu ala fíiyay fafu fololal. »

*Yésu o n'esen gahoy an o
gañenol guhae*

(Maruk 3.1-6 ; Lík 6.6-11)

⁹ Yésu nápur to akay ban najow ak'anogen ni yanil yaa galaw. ¹⁰ Ni baj ró ánaíne ace ahaje ni gañenol. Nemme Epárisie yay gumamañ ebaj waf

* 12:7 12.7 Juluj Osé 6.6

wo mbi gújogumol me ni wo, n'gurorenol guoh : « Gúboñolal gújiji piañ an min asen gahoy funah faa ffiyyay ? » ¹¹ Yésu naagil : « Eno ace ni buru nabaje gabbarum ganur pat ban ni gulo n'éhaña funah faa ffiyyay, mati piañ ajow iki ápunnul go n'éhaña yay ? ¹² Ban an, leti nafanje gabbarum nár ? Kan hum sesen búoh an nájue akan maaro funah faa ffiyyay. » ¹³ Mbiban Yésu nábaho mbal áine ahu naagol : « Uraw paa gañeni. » Aíne ahu naraw go, ban gañen gagu n'gúbbañul guhoy ti gagu. ¹⁴ Ñer Epárisie yay n'gukay ban n'gujoj bi effas bu gujae ekan min gunemen Yésu.

Yésu o aamme aroka ahu o Aláemit açob me

¹⁵ Nemme Yésu naffase gaþinor Epárisie yay, náþur tiñ tautu ajow akay. N'ejaoł, bugan gammene n'gulagenol. Nasen gahoy úsotaaw pe, ¹⁶ bare nannuril liñ naagil jambi an ápunnol me n'ésuh. ¹⁷ Nakan mo mee min mbi gurim gagu go Aláemit alob me ni butum aboñer ahu Esai gukano gaah me :

¹⁸ « Arokaom o niçob me ume ;
açila aamme o niboli me nár,
ni o nibaje ésumayom þooyo.
Pan ibañ Biinumom ni o,

min mb'avare maçole mamu ni sasu súsuh pe saa mof.

¹⁹ Mat'abaj síñagor ni an banmát'ápib fatiya, mati an aun firimol ni gukaen gagu.

²⁰ Mat'afaben fisisit fatuje fuban, ban mat'afoh ejanja yo ga-janja yo gufokotoe.

Pan akan mamu bi no najaе me ekan maçole mamu ni mihek maarat mamu.

²¹ Ban bugaa súsuh sasu pe saa mof þan gubañ gafiumil ni o†. »

Yésu o n'éþajul mala sisseytane sasu

(Maruk 3.22-30 ; Lík 11.14-23)

²² Púrto, n'gúñjarul Yésu ace áine o eseytane enone ák'ápim ban nakan émumune. Yésu nasenol gahoy iki nah'alob ban najuh. ²³ Ñer gaam to me pe n'gummen gajahali iki ni'guoh : « Dáuru leti añol David ? » ²⁴ Bare Epárisie yay no guun yo me, n'guoh : « Ujuh me áine ahumu náju aham sisseytane sasu, mata búoh Belisebul, aamme afan so, o aseneol sembe sausu. »

²⁵ Nemme Yésu naffase gaþinoril, naagil : « Bugan gagume jávi gutigenoro me, jávi jauju þan jinemo. Bajut ésu ter yan yo uçinda ró guom n'etigenor yájue eron.

²⁶ Eno Seytane nah'ahakam Seytane, o hum atigenoroe fanjaol ; bu ñer jáviol jújue

[†] 12:21 12.21 Juluj Esai 42.1-4

juron ? ²⁷ Buru jujoge búoh Belisebul aseneom sembe sasu so niñare me niham siseytane sasu. Ñer gupalul ni sembe sal ay guhame so me ? Yo eçil me bakaner gupalul þan bigitenul me búoh jibibij. ²⁸ Bare nemme Biinum Aláemit biçilom min nih'iham siseytane sasu, dó giten me búoh Jávi Aláemit jiçiloçih tale ni buru.

²⁹ An ájuut anogen ni yan yal an abaje sembe ák'ákuet ró fubajol o m'bamundumut ajogol ahoh ; aban me, no ñer þan áju me ákuet waamme ni yan yay.

³⁰ An abbañut me búsolom, o alatorom nam ; an þop aanenutom me niomen ekore yay, dóemme evis yo namañe. ³¹ Yo eçil me niegul : gatil gánogan ter gajel gánogan gal arafuhow, hani guyae n'Aláemit, gújue guboketi ; bare gajel gayae ni Biinum Banabe, go, mati guboketi. ³² An alob me firim faarat aya n'Añol Arafuhow, Aláemit nájue aboketol fo ; bare an alob me firim faarat aya ni Biinum Banabe, Aláemit mat'aboketol hani ni buron baa jama, hani þop ni buron bájaeul. »

Bununuh ni mitiñ bo bufasei

(Lík 6.43-45)

³³ « Bununuh búari me, mitiñ bo may þan müari ; bare bununuh buarat me, mitiñ bo may mati müari. Maagen mamu, bununuh

bánoban ni mitiñ bo buffasei. ³⁴ Gabugor súþudum ge ! Bu jújue julob waf waaro buru baamer bugan gaarat ? Maagen mamu, ánoan wammeren me biinumol butumol ní'búpuren bulob. ³⁵ An aaro náh'ápurepuren máarie mamu mal ebaj yay yaamme ni o agiten ésuuh yay ; bare aarat me, máhojie mamu mal ebaj yay yaamme ni o, mo náh'ápuren agiten ésuuh yay. ³⁶ Injé ilobul yo : funahfafu faa bataliñ babu, bugan bugagu þan gubaj bi egiten mala firim fánofan faarat fo gulobe. ³⁷ Maagen mamu, Aláemit ni gurim gagu gúiya þan ataliñi me bataliñ bal eseni bakon ter bal etegi. »

Bigitenum babu baa Sonas
(Maruk 8.11-12 ; Lík 11.29-32)

³⁸ Ñer úþajula gúboñ Aláemit ni Epárisie gu man n'guoh Yésu : « Afan ahu, Jimane ukanolí n'jujuh bigitenum bo an ájuut akan. » ³⁹ Yésu naagil : « Bugan bugagu bugaa jama gaarat mee ban gúkanumut Aláemit, bugo gunjese me ejuh bigitenum bo an ájuut akan. Bare Aláemit mat'abbañ akanil n'gujuh bigitenum bice íni let babu babaj me aboñer ahu Sonas. ⁴⁰ Ti Sonas arobo me ni far eol yay yámah yay sutufunaha sífaji ni sufuga sífaji, mo may Añol Arafuhow þan arobo me ñáraru ettam

yay sutufunaha sífaji ni sufuga so ró. ⁴¹ Funah fafu faa batalin̄ babu, gailo gagu go bugaa Niniv gubajen me no, þan may gugiten bugan bugagu bugaa jama búoh gubajut bakon̄, mata bugo no guutten me baçafer Sonas guban, gúbahembahen bakaneril ; ban ute to nuomal maa, bajé an afanje Sonas. ⁴² Funah faufu fanur fafu faa batalin̄ babu, aseh ahu ala mof mamu maa Saba ni gailool þan may aceŋ bugan bugagu bugaa jama, mata ačila náþulloþur ráli ákail autten gurim gagu gatajene me gaffas gal ávi ahu Salomon[‡]; ban ute to nuomal maa, bajé an afanje Salomon. »

Yésu o n'épajul mala ébbañul yay yal eseytane
(Lík 11.24-26)

⁴³ « Eseytane épur me ni an o neh'ebet, þan neh'eyanor bo me bin babu bahay me, þan neh'enjes tiñ taa gáelo, ban mat'ebaj. ⁴⁴ Ñer þan eoh : "Ban ibbañ bi ni yanom dó níþullo me." No ečih ró me, nejuh búoh yan yay eþa erakel, evuivu ban étugituh jon. ⁴⁵ Pan ñer ejow ék'énjesul sice sis eytane sono futoh ni súuba safan̄ yo búlaput, min sújoul so þe íkiil sičin dó. Púrto, sílam an ahumu þan sifan̄ saa no. Mo may jae mee éni bi ni bugan bugagu bugaa jama gaarat mee. »

[‡] 12:42 12.42 Juluj 1 Uví 10.1-10

Guti Yésu ni jaol
(Maruk 3.31-35 ; Lík 8.19-21)

⁴⁶ Yésu o n'eroj n'elob ni fítiman fafu, jaol ni gutiol n'gučigul. N'guilo tíyan̄ min gúni n'elip bi elob ni o. ⁴⁷ Ace ni gaam dó me naah Yésu : « Uutten, jai ni gutii ubugi tíyan̄, ban gumanje elob n'aw. » ⁴⁸ Yésu naagol : « Ay aamme jaom ? Bugay guomme gutiom ? » ⁴⁹ Mbiban nañuren ulagorol aban naah : « Bugaubuge guomme jaom ni gutiom. ⁵⁰ Maagen mamu, ánoan akane wo Payom aamme fatiya amaj me, an ahumu o aamme atiom, álinom, jaom. »

13

Búnogor babu baa sittam sasu dó euh yay elo me
(Maruk 4.1-9 ; Lík 8.4-8)

¹ Funah faufu, Yésu náþurul dó ni yan̄ yay ak'arobo galam fal fafu fáþurut me. ² Fítiman fámah ni fúkail fuomunor to naamme ; ni fújalo bireg nájuþo ni busana bice ak'anamo ró. Fítiman fafu ni fini bo ni mahae ni fiiye. ³ Ñer nanjar búnogor min avareil waf wammeje nah'aagil : « Baje abela-euh ace áþullo bi eke ebet euh. ⁴ O n'ebet euh yay, eceyo nelo n'galam bulago ; upu waw n'úkail utiñ yo þe. ⁵ Yayuyo nelo tiñ taake tabaje sival to eus emmenjut ; nefael eil mata

guar yo gújuut gunogen síki. ⁶ Bare no tinah talu tirabulo me, nepab ehay mala min guar yo gújuut me gunogen síki. ⁷ Epayo nelo tiñ taa sijen ; sijen sasu ni síbbagul iki súnumen yo. ⁸ Eceyo nelo ni mof maaro : nebuñ mitiñ, gahager ganur n'gubuh wono ávi ni guñen, gace wono úvi gúfaji, gagu wono ekeme. ⁹ An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

Waçil me Yésu nañar únogor nalob n'ésuh yay
(Maruk 4.10-12 ; Lík 8.9-10)

¹⁰ Ñer ulagora Yésu n'gulofol ban n'guogol : « Wa uçile nunjar únogor nulob ni bugo ? » ¹¹ Naagil : « Buru Aláemit nájulji min júju jujoh firim fafu faa Jáviol fásiki me, bare bugo ájiutil yo. ¹² An abaj me, þan afan nayabe ák'áni ni fusumet ; bare an abajut me, þan guramol þe bi ni jo náhagum me ró. ¹³ Yo eçil me nih'injar únogor min ilob ni bugo, mata gulujeluj gujugérit, guuttenewutten guunérit ban þop gujogérit. ¹⁴ Ban firim faufe fal aboñer ahu Esai ufu n'ekano ni bugo faah me :

“Pan juun bare mati jujoh, þan juluj bare mati jujuh.

¹⁵ Ey, bugan bugaubugu gubannobañ gúni bugan gaake uinum, gutotoj gunnuil, gúmipemipen gúçilil, min gúfiren gúçilil ejuh,

gunnuil eun, uinumil ejoh.
Mamu ñer gúfirenoroé ébbañul bi n'íne min isenil gahoy*.”

¹⁶ Bare buru til jibaje gásumay : gúçilul gujuge, ban gunnuul n'guun !

¹⁷ Maagen, ínje ilobul yo : uboñer gammeñe ni þop bugagu gaçol me bújoñor Aláemit gumañene gujuh wo buru jujuge me, bare gutogut gujuh wo, gumañene guun wo buru juune me, bare gutogut guun wo. »

Yésu o n'épajul búnogor babu baa sittam sasu
(Maruk 4.13-20 ; Lík 8.11-15)

¹⁸ « Buru ñer juutten wo búnogor babu bal abela euh yay bulob me. ¹⁹ Bulago babu dó ece n'eugit yay elo me, dóemme bugan bugagu gautten me firim fafu faa Jávi Aláemit, mbiban gujogut fo : An ahu Aarat me þan ájoul ban þan áþuren firim faufu n'uimum bugan bugaubugu. ²⁰ Ettam yay yaak me dóemme bugagu gaun fo me, ban n'gufaen guyab fo to baenah n'ésunay ró, ²¹ bare filut guar ni bugo ; bugo bugan bugom gañumut eþio : No sílam sasu ni gálatien gagu sijae me eçigul mala firim faufu, n'gufaen gubelen gáinenil. ²² Tiñ talu taa sijen sasu, dóemme bugagu gaun me firim fafu, mbiban

* 13:15 13.15 Juluj Esai 6.9-10

gapinor gagu gaa buron
babu baa jama ni pøp elip
fubaj yay yabute me ni sikail
súnumen fo min fújuut
fubugor ni bugo.²³ Mof
mamu máari me, dóemme
bugan bugagu gaun me
firimfafu ban n'gujoh
fo. Bugan bugaubugi pán
gúñarul ni buronjil waf
waaro wammeñe ti emano :
gahager ganur n'gubuh
wono ávi ni guñen, gagu
wono úvi gúfaji, gace wono
ekeme. »

*Búnogor babu bal esisit
yay*

²⁴ Mbiban Yésu natajen
alobil búnogor bice naagil :
« Jávi jaju jaa fatiya jínini
ti an abele eugit yaaro ni
galagol. ²⁵ Efuga ece, ésu
yay pe n'gámori, alator áine
ahumu nájoul íkiil aroh es-
isit águñor n'emano yauyu
aban najow akay. ²⁶ No
emano yay eogol me, esisit
yay népurul may. ²⁷ Ñer
urokaaw bugal ala yaŋ yay
n'gúkail guogol : “Afanóli,
leti eugit yaaro nubele ni
galagi ? Bu jáorum me
ñer ni baj dó esisit ?”
²⁸ Naagil : “Dáuru alatorom
ace akan mee burok baabu.”
N'guogol : “Numanje iki
jiñah yo jibelen ?” ²⁹ Naagil
: “A-a, jambi jike yo eñah
n'júloçor manur eugen yay.
³⁰ Jihat so min sibbagor iki
epit yay eçigul. No pán ioh
me upilaaw : Jumundum
jiñah esisit yay juhoh gúpuh

bi esaen ; emano yay, yo,
jibet yo ni bíjejom.” »

*Unógor waw waa jukol
fuyaba ni lévir yay
(Maruk 4.30-32 ; Lík
13.18-21)*

³¹ Yésu nabbañ alobil
búnogor bice mul naagil :
« Jávi jaju jaa fatiya jínini
ti jukol fuyaba jo an anare
aroh ni galagol. ³² Jo jifane
gatiti mukol mamu pe ; bare
jiilul me, pán jifaŋ gájalo
mununuh mamu pe maam
dó me ni gafat gagu, ban pán
jíni bununuh bújalo iki upu
waw úkail ulef ró n'uan bo.

» ³³ Natajen mul alobil
búnogor be : « Jávi jaju
jaa fatiya jínini ti lévir yo
anaare atíce águñor ni ukib
úfaji wal eþor ek'eilo þooyo.

*Mala elob Yésu n'únogor
(Maruk 4.33-34)*

³⁴ Ñer Yésu naajar únogor
wauwu pe min alob ni
fítiman fafu ; nd'alob ni
bugo o m'banjarut únogor,
³⁵ dó pe min mbi wo Aláemit
alob me ni butum aboñer
ahu ukano, no naah me :
“Pan íjabul butumom nilob
n'únogor,
pán igiten waf waw
wakopeni me kábirin
m'buju babu†. »

*Yésu o n'éþajul búnogor
babu bal esisit yay*

³⁶ No Yésu aban me,
nahato fítiman fafu min
abbañ anogen ni yaŋ yay
dó naamen me. Ulagorol
n'gulofol n'guogol : «

Upájuloli búnogor babu bal esisit yay yaa galah gagu. »
 37 Naagil : « Yoo. An ahu abele me eugit yay yáari me, o aamme Añol Arafuhow ; 38 galah gagu dóemme mof mamu, eugit yay yáari me dóemme guñol Jávi jaju ; esisit yay dóemme guñol An ahu Aarat me. 39 Alator ahu aroh me esisit yay, o aamme Seytane ; epít yay dóemme gabao mof ; upilaaw bugo guomme emalakaay. 40 Ban ti gujae me épuren esisit yay gural ni sambun, mo may pán ní mee no gabao mof gujae me ećigul : 41 Añol Arafuhow pán áboñul emalakaol íkiil gúpuren ni Jáviol bugan bugagu gaćile me gupalil n'gutil, ni ukana-maarat bugagu. 42 Mbiban pán gubenil ni sambun, dó pán níme ukon ni ejoh émiremma. 43 No ñer, bugagu gaćol me pán nihi guij ti tinah dó ni Jávi jaju jaa Pail. An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

Búnogor babu baa fubaj fafu fakopéni me ni bal enuh yay ejaha yay

44 « Jávi jaju jaa fatiya jínini pøp ti fubaj fakopéni ni galah fo an aranjene. No naranjen fo me, natosen fo akoen dó tice ; násummaet nár ak'annomen wafol pe min annom galah gaugu.

45 Jávi jaju jaa fatiya maa jínie may : baje annomena ace aam n'eñes enuh ejaha.

46 No najuh me ece yo funnom yo fújaloe mata ebabaj hámma, najow ak'annomen wafol pe min annom yo. »

Búnogor babu baa fumbal fafu

47 « Jávi jaju jaa fatiya, maa mul jínie : baje fumbal fabeli ni fal fámah, ban ni fujoh eol yánoyan. 48 No firmej me, umbalaaw n'gúñagul fo gural ni búluñ min gurobo épuren suol sasu. N'gufor sáari me gukan n'utegel, min gubelen saarat me. 49 Mamu may pán ní mee ni gabao gagu gaa mof : emalakaay pán guke gúfaculor ukana-maarat bugagu ni bugagu gaćol me, 50 mbiban n'guteb ukana-maarat bugagu gubelen ni sambun sajege : dó pán baj me ukon ni ejoh émiremma. »

51 Mbiban naagil : « Ju-joge joon dáuru pe ? » N'guogol ey. 52 Ñer naagil : « Apájula gúboñ Aláemit ánoan abbanno áni alagor ala Jávi jaju jaa fatiya nánini ti afan yan ápurene me ni ebajol waf uvugul ni pøp waf ufan. »

*Gáinenut gagu gaa bugaa Nasaret ni Yésu
(Maruk 6.1-6 ; Lík 4.16-30)*

53 No Yésu alob me únogor wauwu aban, nápur to akay.

54 Najow bi ni mof mamu dó nabugi me, aban nanamo eligen bugan bugagu ni yan yay yaa galaw yolil dó Nasaret. Maagen mamu, naligenil bireg n'gújahali

n'guoh : « Bay nanjallo malillo maumu ? Bu nájue nah'akan waf waunderuti ti wauwu ? »⁵⁵ Leti dáru añol acokora gurihinjan ahu ? Leti jaol aamme Mari ? Gutiol leti bugo guomme Saak, Susef, Simon ni Síd ? »⁵⁶ Gúlinol leti bugo guom maa tale pe ni wolal ? »⁵⁷ Dáru ñer n'dicilil n'gulat éinen ni o. Ñer Yésu naagil : « Aboñer nah'aruheniruhen tíñotiñ iki fádo filol ni ésugol dó nabugi me. »⁵⁸ Ñer Yésu akanut ró waf waunderuti wammenje mala gáinenut gagu golil.

14

*Ecéet yay yaa Saaj Batis
(Maruk 6.14-29 ; Lík 9.7-9)*

¹ Gannay gaugu, Herod, aamen me ávi Gálile, naun gulob mala Yésu. ² Naah urokaol : « Dáru Saaj Batis aiyulo me ni gaçet me ! Yo eçil me nabaj sembe sausu sal ekan waf wajureruti. »³ Maagen mamu, Herod naboñenboñ gujoh Saaj Batis min guhogol ñisel ban n'gujarol gúrur ni fipeh. Dáru pe mala Herodias aar atiol Fílip o nábahen me akan aarol, ⁴ ban no Herod akane mo me, Saaj naagolseh : « Senuti min uram Herodias ! »⁵ Herod namañene ekan min Saaj Batis açet, bare náholi Esúif yay mata bugo pe gujojoh Saaj Batis ti aboñer.

⁶ Mb'uçiga funah fafu fo Herod aamme n'ekan gag-gan gagu gaa gabugiol, bájur

Herodias naboh bújonor sijaora Herod. Naboh aboh iki súm Herod ⁷ bireg Herod nabbat esenol wáfowaf wo najaol me écin. ⁸ Ni batuñener baa jaol, bájur babu naah ávi ahu Herod : « Ùñallom maer yauye fuhow Saaj Batis ni biril. »⁹ Ñer ávi ahu ni mujogol fanj, bare nemme nabbabat aban bújonor sijaoraol, namañ gunjallol fo, ¹⁰ ban naboñ iki guþikul fuhow Saaj Batis dó ni fipeh fafu. ¹¹ N'gúñjarul fuhow fafu ni biril íkiil gusen bájur babu ; biçila may m'búbahen fo bisen jaw bo. ¹² Ñer ulagora Saaj Batis n'gúkail guñar efuluñ yay iki gufoh. Mbiban n'gujow iki gugiten Yésu wabaj me.

*Yésu o n'esen bugan gono
súuli futoh gutiñ
(Maruk 6.30-44 ; Lík 9.10-
17 ; Saaj 6.1-14)*

¹³ No Yésu aun me wabaj me Saaj Batis, nañar busana min añago mbaa tiñ talikoe ; bare fitiman fafu ni fuun yo, min bugan bugagu gúþurul ni súsuñ sasu gulagenol ni guot. ¹⁴ No naavulo me ni busana babu, najuh fitiman fámah. Eniol nerumil min asen gahoy úsotaaw pe gaa-men to me.

¹⁵ No tinah tujon me, ulagorol n'gulofol n'guogol : « Tiñ taute tilikoe, ban tinah tígale ; ubbañen bugan bugaubugi gujow ni súsuñ sasu, tima n'gunnom bo waf gutiñ. »¹⁶ Yésu naagil : « Rorenut min guke bice :

buru faŋaul jisenil gutiñ ! »
 17 N'guogol : « Unaê futoh ni muol múauba bare jibaje. »
 18 Naagil : « Jinjallom so bi tale. »

19 Nakan fítiman fafu ni funamo n'efos yay, aban naŋar unaâc waw waamme futoh ni muol mamu maamme múauba, náarul gúčilol fatiya min asalen Aláemit. Mbiban namusul unaâc waw asen ulagorol gugabor fítiman fafu. 20 Bugo pe n'gutiñ iki gupoñ kab guñañen. Mbiban, ulagoraaw n'guteb utegel guñen n'úuba um-meñ kab baŋirih babu baŋaño me. 21 Bugan bugagu gatiñ me maageima bugan gono súuli futoh (5 000), waareaw ni uñiaw m'baŋinuti.

Yésu o n'ehah fatiya mal mamu min ajow

(Maruk 6.45-52 ; Saanj 6.15-21)

22 No bao me, Yésu nafaen aah ulagorol gújuþo ni busana babu min guyabol gayoŋ mbaa ñagagu, min mb'açila faŋaol abbañen fítiman fafu. 23 No nabbañenil me aban, najin n'erijaŋ yay áhatulo ake galaw ; náni ró iki tinah tujon.

24 Ni tinah tautu, busana babu bo baamer n'etut fal fafu, ban gulongos gagu n'guyogen bo fan mata gal-laj érus yay guomen ni go.
 25 Tinahurab, Yésu najow n'guot ni fal fafu mbaa bugo.
 26 No ulagorol gujugol me

nájaeul mee ni fal fafu, n'gúholi n'guoh : « Dáuru ayaul ! » Ñer n'guilo guya úþib. 27 Bare Yésu naramor aagil : « Jifilen uinumul, ínje om ! Jambi júholi ! » 28 Pier naagol : « Ataw, íni me aw om, uogom ijoul ni mal mamu mbal aw. » 29 Naagol : « Ujóul ! »

Ñer Pier náavul ni busana babu ajow ni mal mamu mbaa Yésu. 30 Bare no najuñ me búoh érus yay ebabaj sembe, gáholi n'gunonol, ban namaŋ bi étimo ; ñer nápib aah : « Ataw, upagenom ! » 31 To bae-nah, Yésu naalen gañenol ajogulol, aban naagol : « Mo gáineni gutitie ! Wa uçile nusasabor ? » 32 Ñer n'gújuþo ni busana babu bugo éubail, ban érus yay neilen. 33 Ñer gaamen dó me pe n'guya gújul bújonor Yésu n'guoh : « Maagen aw uomme Añol Aláemit. »

Yésu o n'esen gahoy úsotaaw ni mof mamu dó Genesaret eomme
 (Maruk 6.53-56)

34 No gútiþ me fal fafu guban, n'guya n'ésuh yay yo guvoge me Genesaret.
 35 Bugaa bo n'gútallo Yésu min gufaen guboñ bugan ni súsuh sasu pe salof yo me bi egitenil búoh Ataw umu dáre ; ñer bugan bugagu n'guňallol úsotaaw pe. 36 N'gulaol aboket ahalil n'gugor hani gáñin bisimool bare. Maagen gagor go me pe n'guhoy gujañ.

15

*Yésu o n'eceŋ mukanay
Epárisie yay
(Maruk 7.1-13)*

¹ Ni gunah gaugu, ni baj Epárisie ni úpjajula gúboñ Aláemit guce gúpurul Yérusalem gúkail gutoh Yésu n'guogol : ² « Wa uçile ulagorai gúkanumerit mukanay mamu mo sipayolal gufan guhalolal me ? Uluj paa, ndi gupos guñenil balama gutiñ ti mukanayolal mulob yo me. » ³ Naagil : « Buru may wa uçile jíkanumerit gúboñ Aláemit min til jilagen mukanay mamu molul ? ⁴ Aláemit aagut hee : "Ukánum pái ni jai*" ? Naage mul : "An ajel me p̄ayol ter jaol, an ahumu naate amugi†." ⁵⁻⁶ Bare hum buru juoge bugan bugagu gusoholaut ékanum pail ter jail íni me gujare wo guñumen me erambenil ni wo gúji me Aláemit ní bítetenol. Mamu ñer, jibelene firim Aláemit min til jilagen mukanay mamu molul. ⁷ Bugan ge gálodit maagen ! Aboñer ahu Esai nabaje bakon ni buru no naah me :

⁸ "Bugan bugaubugi ni gurim bare gusaleom, bare uinumil úraliomrali fan !

⁹ Bíteten babu bo gukaneom me burakel bom, mata wo guligene me bugan bugagu, mukanay

mom mal arafuhow bare‡ !" »

*Yésu o n'elob maa waçile
me an nasigo
(Maruk 7.14-23)*

¹⁰ Púrto, Yésu nabbañ alob ni fitiman fafu naagil : « Juuttenom joon min mbi júju jujoh wo nijae me elobul. ¹¹ Let wanone me ni butum arafuhow nuh'ukanol nasigo. Bare til wápollo me ni butum an, wo nuh'ukanol nasigo. »

¹² Ñer ulagorol n'gulofol ban n'guogol : « Nuffase búoh Epárisie yay guiñil gutitiñ mala firim faufu fo nulob mee ? » ¹³ Naagil : « Bununuh bánoban bo Payom aamme fatiya arogut, pán bubbuci. ¹⁴ Jihalil bo ! Dáuru úpima gaam n'éçibben gupalil úpima. Ban ápima áçibben me apalol ápima, bugo éubail pán gulo ni gasun. »

¹⁵ Ñer Pier naagol : « Apaa úpjajuloli gurim gagu go nulob mee mala gasigo gagu ! » ¹⁶ Yésu naagil : « Kan buru may jujogut gurim gagu ? ¹⁷ Jiffasut búoh wanone me p̄e ni butum bal an ujaejow bi ni farol, ban púrto n'úpur n'eniol o bakaer m'bise ? ¹⁸ Bare wápureul me ni butumol, wo, ni biinumol úpjummulo, ban wo nuh'uçilol nasigo bújoñor Aláemit. ¹⁹ Mata ni biinum an upinor waw waarat me núh'úpurul : waa jamuh an, gafilen

* 15:4 15.4 Juluj Gapagen 20.12 † 15:4 15.4 Juluj Gapagen 21.17 ‡ 15:9 15.9 Juluj Esai 29.13

anaare alet úiya, bujobuet, gákuet, eteh bugan sulob, gúmeñ bugan. ²⁰ Waf wauwu nuh'uçil me an nasigo. Bare fitiñ m'baçosut guñen, yo nd'eçil an nasigo.
»

Gáinen gagu gal aare ahu alet me Asúif

(Maruk 7.24-30)

²¹ Mbiban Yésu nápur to ajow bi ni mof mamu dó súsuh sasu saa Tir ni Sidonj suomme. ²² Ni baj anaare ace ala Kanaan açin dó. Aare ahumu nájoul bi to ni Yésu n'épib nímoroo aah : « Ataw, añol David, uboket enili erumom ! Bájurom eseytane eyogenol fanj, nágouguo nár ! » ²³ Bare Yésu ábalutol hani firim fanur. Ñer ulagorol n'gulofol n'guogol : « Ukanol najow ! Nafambeolalfam. » ²⁴ Yésu naagil : « Niboñulibooñ mala bugan bugagu bugal Israel bare, gáni mee ti ubbarum wallilim. »

²⁵ Bare aare ahu nákail aya gújul bújoñorol naagol : « Ataw, urambenom ! »

²⁶ Yésu naagol : « Warat ejar mitiñay uñiaw usen sujoba. » ²⁷ Aare ahu naagol : « Ataw, maagen nulobe, bare bae sujoba sasu nihi sititiñ baçoy babu báloel me ni biril bugala so. » ²⁸ Ñer Yésu naagol : « Alínom, mo gáineni gújaloe ! Wo numaj me ukano. » Ban bájurol nahoy ni tinah tiçila.

Yésu o n'esen gahoy úsota gammeñe

²⁹ Yésu nápur to ajow bi galam fal fafu fápurut me faa Gálile. No naçih bo me, naijin n'erijan aban narobo ró. ³⁰ Ñer bugan gammeñe n'gújoul iki gutogol bo. N'ejouil, n'gújarul uhaja, úpima, ubofoa, súmumune, ni úsota guce gammeñe. N'gubañil to n'guolol ban nasenil gahoy. ³¹ Bugan bugagu n'gujahali náar no gujuh me súmumune sasu sulob, uhajaaw guhoy, ubofoaaw guilo n'gujow, úpimaaw gujuh ; ñer bugo pe n'gurobo esalen Aláemit ahu ala Israel.

Yésu o n'esen bugan gono súuli sibbagir gutiñ

(Maruk 8.1-10)

³² Púrto, Yésu návogul ulagorol aban naagil : « Enilom erume bugan bugaubugi mata baje ñer gunah gúfaji bugo tale n'íne, ban gubajut wáfowaf bi fitiñ. Imanjut ibbañenil guot gar gurakel, jambi guyogo babu m'bulago. »

³³ Ulagoraaw n'guogol : « Bay nújuale ubajal ni tiñ taute taliko maa waf waa fitiñ watoge bi esen bugan bugaubugi gammey mee gutiñ iki gupoñ ? » ³⁴ Yésu naagil : « Unaç butumbu jibaje ? » N'guogol : « Wono futoh n'úuba, ni þop muol matiito manan. »

³⁵ Ñer Yésu nakan bugan bugagu n'gurobo to n'ettam,

36 aban nañar unaâc waw waamme futoh n'úuba ni muol mamu, mbiban nasal Aláemit, aban namusul so asen ulagorol gugabor bugan bugagu pe. ³⁷ Bugo pe n'gutiñ iki gupoñ. Ulagoraaw n'guomen mipirih mamu mañaño me iki gummenjen utegel wono futoh n'úuba guteb gújaenum. ³⁸ Bugan bugagu gatiñ me guomme súuli sibbagir (4 000), waareaw ni uñiaw m'bapinuti. ³⁹ Mbiban, Yésu nabbañenil guot, aban nájuþo ni busana min akay mbaa mof mamu mo guvoge me Magadan.

16

Eþárisie yay ni Esáduke yay bugo n'eroren Yésu bigitenum bápollo n'Aláemit

(Maruk 8.11-13 ; Lík 12.54-56)

¹ Púrto, Eþárisie yay ni Esáduke yay n'gulof Yésu bi ebelol gabbut n'gurorenol bigitenum bo an ájuut akan, bajae egiten búoh acila n'émit nápollo. ² Bare Yésu naagil : « Emít yay éjuden me tiname, n'juoh : "Gajem funah faaro." » ³ Mb'uçiga m'bujom mej, éhuten me n'juoh : "Jama émit yay þan elub." Jújue effas ganogor gánogan gal émit gajugei me min til jújuut effas ugitenum waw wo Aláemit aamme n'ekan. ⁴ Buru bugan bugagu bugaa jama jiarat, jíkanumut Aláemit mbiban jinjese ejuh bigitenum bo an ájuut akan. Bare Aláemit

mat'abbañ akanul n'jujuh bigitenum bice íni let babu babaj me Sonas. » No nalob me aban, nahalil to min akay.

Yésu o n'eçaf ulagorol mala baligener Eþárisie yay ni Esáduke yay
(Maruk 8.14-21)

⁵ Ñer Yésu ni ulagorol n'gújuþo ni busana gútiþ gulo gag'galam gaa fal fafu. N'ejail, ulagorol n'gújumor éjaenum mitiñay. ⁶ Yésu naagil : « Júludo ! Jíkanum lévir yay yal Eþárisie yay ni Esáduke yay ! » ⁷ Ñer ulagoraaw n'gúpinor guoh : « Nalob mee mala min unjallatal me unaâc. » ⁸ Yésu naffas gaþinoril ban naagil : « Wa uçile n'jibaj gaþinor mala gabajutul unaâc ? Mo gáinenul gutitie ! ⁹ Bi maer jujogerut ? Juosenut unaâc waw waamme futoh wagabori me bugan súuli futoh (5 000), ni utegel wono bu jimmene ni bújañen babu bala wo ? ¹⁰ Juosenut þop unaâc waw waamme futoh n'úuba wagabori me bugan súuli sibbagir (4 000), ni utegel wono bu jimmene ni bújañen babu bala wo ? ¹¹ Min iogul mee jíkanum lévir yay yal Eþárisie yay ni Esáduke yay, bu jújuut jujoh gaa búoh let mala unaâc nilobeul ? »

¹² Ñer ulagoraaw n'gujoh búoh aagutil gulat lévir yay yacokore me unaâc, bare til gúludo baligener babu bal Eþárisie yay ni Esáduke yay.

*Pier nafaç elob yay aah
Yésu aamme Kirista ahu
(Maruk 8.27-30 ; Lík 9.18-21)*

¹³ Yésu najow bi ni mof mamu maa Sesare yaa Filip. No naçih bo me, naah ulagorol : « Bugan bugagu guoge ay aamme Añol Arafuhow ? » ¹⁴ N'guogol : « Guce guoge aw Saan Batis ; bugagu n'guoh aw Eli ; bugaguil n'guoh aw Séremi ter ace ni uboñer waw bugaa no. » ¹⁵ Naagil : « Ñer buru juoge ínje iomme ay ? » ¹⁶ Simoñ Pier naagol : « Aw uomme Kirista ahu, Añol Aláemit aron me. » ¹⁷ Ñer Yésu naagol : « Simon añol Saan, nubaje gásunay ! Uffas búoh let arafuhow agiteni maagen maumu, bare Payom aamme fatiya. ¹⁸ Yaçil me nivogi Pier (dóemme "fuval"), ban ni fuval faufu nijae me etep Janguom*. Hani eçet yay fanjayo mat'éju yo epiken bulago. ¹⁹ Pan iseni siffanjum Jávi jaju jaa fatiya : wo nujae me ehol n'ettam, uhogihoh uban fatiya ; wo nujae me ejal n'ettam, ujalijal uban fatiya. » ²⁰ Mbiban naçaf ulagorol naagil jambi gugiten me an búoh açila aamme Kirista ahu.

*Yésu naunen eçelol
(Maruk 8.31-33 ; Lík 9.22)*

* **16:18** 16.18 Janguom : Jangu yay yoemme bugan bugagu pë gáinen me ni Yésu. † **16:24** 16.24 eteb ekurua : Ekurua, yoemme ubabar wámah úuba wo gulajore. Tale Yésu umu n'eunen eçelol, no gujae me ebbajol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasu so gujae me ebaj mala gáinenil ni o.

²¹ Kábirin funah faufu Yésu ávasul me agiten ulagorol búoh naate ajow bi Yérusalem, naate álam mámah ni búkanum ufan ésu yay, ufan utejenaaaw ni pop úpajula gúboñ Aláemit bugagu, naate amugi, bare funah fúfatten þan ailo ni gaçet me. ²² Ñer Pier navogol guilo jolil, aban nailo avaborol naagol : « Ataw, Aláemit apoyi ! Waf wauwu mat'úmus ubaji ! » ²³ Bare Yésu nábahó bi ni Pier naagol : « Upúr tale úraliom, Seytane ! Aw fújoten nom ni bulagoom. Bañinoreri bujaorut ni bal Aláemit, bare bal arafuhow bom. »

*Elagen Yésu yoemme wa ?
(Maruk 8.34-9.1 ; Lík 9.23-27)*

²⁴ Mbiban Yésu naah ulagorol : « An aman me alagenom, jambi abbañ aþinor mala fuhool : ateb ekuruaol†m min alagenom. ²⁵ Maagen, an aman me eþagen buronjol þan ábbur bo ; bare an ábbur me buronjol múmbam, þan abaj buron babu bábaerit me. ²⁶ Wa þan nafa an o babajer mof mamu þoomo mbiban nábbur enogen ni buron babu bábaerit me ? Wa nájue asen min aallor bo ? ²⁷ Maagen mamu, Añol Arafuhow þan ájoul ni gasal gagu ró gaa Payol

n'emalakaol dó, ban no ñer þan abbañen me ánoan ti nakan me ni buronjol nogor.

²⁸ Maagen, ínje ilobul yo : guce ni gailo maa tale mati gutoh guçet bugo m'bajugut Añol Arafuhow açigul ni Jáviol ró. »

17

*Pier, Saak ni Saan
n'gújanden Yésu o n'enjar
ganogor gace*

(Maruk 9.2-13 ; Lík 9.28-36)

¹ No gunah futoh ni fanur gúgat me, Yésu nañar Pier, Saak ni atiol Saan, min gúpur jolil gujow iki gujin bi fatiya firijañ fice fabbage.

² No guçih ró me, eniol nébahan enjar ganogor gace bújonjoril : buulol m'buhat m'bíij ti bunaa, bisimool m'bútuen par ti balleñer baa gajana.

³ To baenah Móis ni Elí n'gúpullil ban n'gúni n'galolobor ni Yésu.

⁴ Ñer Pier nañar firim fafu min aah Yésu : « Ataw, fubambaj min wóli jíni tale n'aw ; umaj me, þan jiilen tale gúggut gúfaji, fanur bi n'aw, fafu bi ni Móis, fupafu bi ni Elí. »

⁵ O n'elob yay, ni baj gávuh gajane gúkail gúggubil gúharo, ban firim ni fúogul dó : « Dáure Añolom o níbboli me ; ésumayom þe ni o yom. Mbi juuttenol ! » ⁶ No ulagoraaw guun me firim faufu, gáholi gámah n'gunonil bireg n'gulo gugubo. ⁷ Ñer Yésu nalofil, aban nagoril naagil

: « Jiilo, jambi júholi ! » ⁸ N'gúarul gúçilil ban n'gujuh to Yésu bare.

⁹ No guomme n'éavul ni firijañ fafu, Yésu naçafil naagil : « Wo jujuh mee, jambi julob wo me an bi no Añol Arafuhow ajae me eilo ni gaçet me ! »

¹⁰ Púrto, ulagoraaw n'guroren Yésu guogol : « Wa uçile úpajula gúboñ Aláemit bugagu nihi guoh Elí naate amundum ábbañul ? » ¹¹ Naagil : « Maagen Elí aate ábbañul bi ebet waf waw þe ni ganab. ¹² Bare niegul Elí najoulo aban ban bugan bugagu gútalloutol min gukanol ti súmil me. Mamu may Añol Arafuhow þan álam me ni guñenil. » ¹³ No ñer, ulagoraaw n'gútallo búoh mala Saan Batis nalobeil mee.

Yésu o n'esen gahoy añil o nah'alo gaay

(Maruk 9.14-29 ; Lík 9.37-43)

¹⁴ No Yésu ni ulagorol gúfaji bugagu gubbanno me gutoh bo fítiman fafu, ni baj ace áine ájoul ak'alo aya gújulol bújonjor Yésu naagol : ¹⁵ « Ataw, enili erum ápurom aloe me gaay ! Nálamelam nár, ban ñammenje naloelo ni sambun, ñañuño nalo ni mal.

¹⁶ Niñallolñar ik'isen ulagorai, bare gújuut gukanol nahoy. » ¹⁷ Ñer Yésu naah : « Jabbah je jaa bugan gabajut gáinen ! Ukana-galego we ! Bi nay þan íni to ni buru nih'imutenul ? Jíñallom tale

añil ahu. » ¹⁸ No guñallol o me, Yésu nannur eseytane yay ni sembe, ban népur ni o min ahoy to baenah.

¹⁹ Púrto, ulagoraaw n'gúloful Yésu min gúpur jolil, mbiban n'gurorenol guoh : « Wa ucile wóli jújuut jíham eseytane yauyu ? » ²⁰ Naagil : « Gáinenul gatiti mee guçile. Maagen, ínje ilobul yo : jibajen me gáinen garee ti jukol fuyaba, þan jújuen juoh firijañ faufua : "Utennor taute bi baaba," ban þan may fitennor ; mati baj uce wo mati júju jikan. [²¹ Ban siseytane sasu sáni me mee, galaw ni baor bare sújue súpureñ so ni an.]* »

Yésu náutten aunen ecelol
(Maruk 9.30-32 ; Lík 9.43-45)

²² Funah fice, no Yésu ni ulagorol guomme tiñ tanur ni mof mamu maa Gálile, naagil : « Añol Arafuhow þan abeni ni guñen gaa bugan ; ²³ þan gukanol naçet, bare funah fúfatten þan ailo ni gaçet me. » Ñer ni mujogil fan iki gúgogor.

Yésu o n'ecam búalen babu baa gávi-Aláemit

²⁴ No Yésu ni ulagorol guçih me Kaperinaum, bugan bugagu gayabe me búalen babu baa gávi-Aláemit n'gulof Pier min guogol : « Afanul til nd'acam búalen babu baa gávi-Aláemit ? » ²⁵ Naagil : « Nacamecam þe. »

No Pier anogen me ni yañ yay, Yésu namundum anjar firim fafu min arorenol aagol : « Simon, aw bu nupinor to ? Uvíaw bugaa mof ni bugay nihi guyab búalen, ni guñolil ter ni sijaora sasu ? » ²⁶ Naagol : « Ni sijaora sasu ! » Ñer Yésu naagol : « Kan guñolil gulet ni gaþin. ²⁷ Bare jambi uyogenail, ujow uk'ubet gabbut ni fal ; juol jítiar jo nujae me ejoh, únjabol butum jo : þan utoh ró éralam. Uñárul yo íkiil usenil butum ínje ni aw. »

18

Síceñor upotoraaw mala ay ni bugo afañ me gájalo
(Maruk 9.33-37 ; Lík 9.46-48)

¹ Ni tinah tautu, ulagoraaw n'gulof Yésu min guogol : « Ay ñer gufañ me n'gujoge jálo dó ni Jávi jaju jaa fatiya ? » ² Ñer návogul añil ace, aban nailenol n'etulil min aagil : ³ « Maagen, ínje ilobul yo : jihalut me bakanerul baarat mee min jibbañ jíni ti uñil, mati júmus junogen ni Jávi jaju jaa fatiya. ⁴ Yo eçil me, ánoan ajae me ealenoro ák'áni ti añil ahume, an ahumu þan afañ me bugagu þe dó ni Jávi jaju jaa fatiya, ⁵ ban ánoan ayabe añil ti ahume ni gajow gúmbam, ínje fanjaom nayabe. »

* **17:21** 17.21 Ni bahiçer bammeñe bítinar, firim faufe filero.

*Yésu o n'etar mala waf
waw wáju me uçil an natil
(Maruk 9.42-48 ; Lík 17.1-2)*

⁶ « An ajae me ebet ni gatil hani ace ni miñil me gáinen me n'ínje, an ahumu hóimol guhogol fuval fámah n'ehondor guban n'gútimenol ni fal.

⁷ Mof mamu mimmeje mataño min waf waw wabele me bugan bugagu ni gatil ummen dó me ! Maagen, ebet ni gatil yauyu eote ebaj ; bare mataño míni ni an ahu ajae me ebet apalol ni gatil.

⁸ Yo eçil me ñer, íni me gañeni ter gaali ban guçili min ulo ni gatil, upirih go ban nubelen go góralii ; hóimi unogen ni buroñ babu bábaerit me n'gañen ganur ter gaat ganür, so n'ebaj guñen góuba ter guot góuba ban nubeni ni sambun sábaerit. ⁹ Mb'íni me jíçili ban jíçili min ulo ni gatil, úloç jo ban nubelen jo jíralii ; hóimi unogen ni buroñ babu bábaerit me ni jíçil janur, so n'ebaj go poogo mbibán nubeni ni sambun sasú sajeh mee. »

*Gabbarum gagu gallimen
me
(Lík 15.3-7)*

¹⁰ « Jíkanum jambi juçotihen hani ace ni miñil me ! Niegul n'émit emalakail gapoyeil me gujugejuh nánonan buul babu baa Payom aam dó me n'émit. [¹¹ Maagen

Añol Arafuhow najoulojow bi epagen bugan bugagu gallim me.]*

¹² Bu jipinore ni dáure : Iní me an nabaje ubbarum wono ekeme, mbibán ganur ni wo n'gullim, mati piañ ahato ni gurijan gagu wawu poowo min ake elip ganur gagu gallim me ? ¹³ Ban, ake me aranjen go, maagen, ínje ilobul yo, pan ásumaet mala go fañ mala wawu pe wal-limut me. ¹⁴ Manur mamu, Payul aamme fatiya mo namajut me may anur ni miñil maume allim. »

*Ebet ni bulago baaro atiay
atile*

¹⁵ « Iní me atii natile ni aw, ujow uk'utogol buru éubaul min ugitenol gatilol ; áttuni me, nuffas búoh nubajol atiay. ¹⁶ Bare alat me étturni, uñar an anur ter góuba min jujow jutogol, mamu elob yauyu pan ebanji jon bújonor bugan góuba ter gófaji gamate no elobei me. ¹⁷ Alat me pop étturnil, ugiten yo jangu yay, mbi ñer aroñ me n'elat yay, ujogol ti an abajut gáinen, ti ayaba-búalen.

¹⁸ Maagen, ínje ilobul yo : wo jijae me ehoh pe n'ettam uhogihoh fatiya uban, ban wo jijae me ejal pe n'ettam ujaljal fatiya uban.

¹⁹ Injé ilobul yo itajen búoh : eno góuba ni buru guunore n'ettam min gulaw waf, Payom aamme fatiya pan asenil wo, ²⁰ mata

* **18:11** 18.11 Ni bahiçer bammeje bítinár, firim faufe filero.

tánutan to bugan gúuba, gúfaji guomunore ni gajow gúmbam, ínje umu to n'etulil. »

*Búnogor babu bal aroka
ahu ájuut me gaboket*

²¹ Ñer Pier nalof Yésu aban naagol : « Ataw, bi ñono butumbu niote iboket atiom o batiler n'ínje ? Ñono futoh ni ñáuba ? » Yésu naagol : ²² « Ioguti bi ñono futoh ni ñáuba, bare bi ñono úvi gúfaji ni guñen sono futoh ni súuba.

²³ Niegul ñer, Jávi jaju jaa fatiya jíni ti nihi baj me ávi amane ánoan n'urokaol agiten ganew gay naogore ni o. ²⁴ No ávi ahu aalo me eþin yay, n'guñallol arokaol ace aogenol síralam sammemmen, súuli ni súuli[†]. ²⁵ Nemme aroka ahumu abajut bi ecam ganew gaugu, ávi ahu naboñ ban gunnomenol, aêila, aarol ni guñolol, ni þop wo nabaj me þe, bi ecam ganeol. ²⁶ Ñer aroka ahu nalo n'ettam, naya gújul bújonor ávi ahu, aban naagol : « Avíom, uboket uirigenom, þan icami þe wo niogeni me. » ²⁷ Aví ahu eniol nerumol bireg naboketol ganew gagu ban nahalol nakay.

²⁸ O n'éþurul dó yan ávi ahu, aroka ahu najuh apalol aroka ace aogenol may síralam siman butum ekeme. Nagagol ban naagol : « Ucam wo nuogenom me. »

²⁹ Apalol ahumu nalo to n'guolol, aban nalaol aagol : « Uboket uirigenom, ban þan icami. » ³⁰ Bare aêila amanjut aun min til anjarol ák'árur ni fipeh bi no najaе me eban elugenol wo naogenol me. ³¹ No bugagu uroka gujuh me wabaj me, ni mujogil fan bireg n'gujow iki gulob yo ávi ahu. ³² Ñer ávi ahu naboñ guvogulol aroka ahumu min aagol : « Aw aroka aarat om ! Niboketiboket ganei þoogo mata nulaomlaw gaboket. ³³ Ujúenut may urum apali enil ti ínje irumi me enil ? » ³⁴ Ñer ávi ahu ni bitiña-fiñol nasenol úlatiena-bugan gúrur ni fipeh bi no najaе me elugen þe wo naogenol me.

³⁵ Mamu Payom aamme fatiya ajae mee ekan ánoan ni buru o balaler eboket atiol ni biinum bakure. »

19

*Yésu o n'éþajul mala evis
búyabo*

(Maruk 10.1-12)

¹ No Yésu aban me elob gurim gaugu, nápur Gálile ajow bi ni mof mamu maa Yúde maamme ñagagu fal fafu fo guvoge me Suruden. ² Gútiman gámah n'gulagenol bi bo, ban nasen úsotail gahoy. ³ Ni baj Epárisie gulofulol bi ebelol gabbut n'guogol : « Sesen þiañ ánaine min aham aarol mala gabajor gánogan go

[†] 18:24 18.24 súuli ni súuli : Bacam babu bauneni me ni gugerekay biþiloe ecam an baroker símit súuli sikeme súuba.

gubajore ? » ⁴ Naagil : « Buru jijangaut ni Bahīcer babu búoh ni buju babu, no Aláemit átul me waf waw þe, náuweuwen arafuhōw áni ánaine ni anaare* ? ⁵ Mbiban naah : "Yo eçil me ánaine þan áþur ahat þayol ni jaol min ak'açin bugo n'aarol, ban ñer bugo gúuba n'gúbbañl gúni enil yanur†." ⁶ Mamu, mati gubbañ gúni bugan gúuba, bare an anur. Kan arafuhōw jambi ñer áfaculor wo Aláemit ajogor me. »

⁷ N'guogol : « Ñer wa uçile Móis nasen n'gúboñol gaa búoh mbi ánaine asen aarol gahait gal evis búyabo, mbibian náju ñer ahamol ? » ⁸ Yésu naagil : « Eakul uinum eçile min Móis ájiul min júju jiham waarul, bare ni fiçilum fafu níenut mee. ⁹ Injé ilobul yo : ánaine aham me aarol mbibian nayab ace, íni let mala ekan wo búyabo bífiren me náhamumol, áine ahumu natile gatil gaa búyabo. »

¹⁰ Ñer ulagorol n'guogol : « Eno dáuru duomme gailo ánaine bi ni aarol, kan gayabut gufafan jáari. » ¹¹ Yésu naagil : « Let bugan bugagu þe gújue guyab firim faufu, bare bugagu bugo Aláemit asen yo me, bugo bareil. ¹² Baje waf wammene wájue uçil ánaine nanamo to m'bayabut : guce súfurah gom kábirin dó ni gar sijail ; bugagu ni bakaner baa

bugan bugagu gúnium mo ; bugaguil gulalat búyab min mbi gúju gurok mala Jávi jaju jaa fatiya. An áju me ayab wo gurim gauge gulob me, ayab wo. »

Yésu ni miñil mamu maputi me

(Maruk 10.13-16 ; Lík 18.15-17)

¹³ Púrto, ni baj bugan gúñarul uñil min mbi Yésu arembenil guñenol min alaw molil. Bare ulagoraaw n'gunamo ennuril. ¹⁴ Ñer Yésu naagil : « Jihat uñiaw n'gújoul mbal ínje ! Jambi jífirenil yo, mata Jávi jaju jaa fatiya bugan bugagu gáni me ti bugo guçil jo. » ¹⁵ Narembenil guñenol, aban nápur to akay.

Yésu ni asanum ahu

(Maruk 10.17-31 ; Lík 18.18-30)

¹⁶ Funah fice, ni baj ace áine alof Yésu naagol : « Aligena-bugan ahu, maaro may níarie ikan min ibaj buroñ bábaerit ? »

¹⁷ Yésu naagol : « Wa uçile nurorenom mala waf waw wáari me ? An anur bare áarie. Eno maagen mamu numaje enogen ni buroñ babu bábaerit me, úkanum gúboñ gagu. » ¹⁸ Naagol :

« Gay go ? » Yésu naagol : « Jamb'umuh an ; jamb'ufigen anaare o jíyavut ; jamb'úkuet ; jamb'ubij uteh apali ; ¹⁹ úkanum þai ni jai, ban núbboli apali ti núbboli me fuhoi. »

* 19:4 19.4 Juluj Fíçilum 1.27 ; 5.2 † 19:5 19.5 Juluj Fíçilum 2.24

20 Aíne ahu naagol : « Dáuru pe níkanumdokanum. Wa uroñom bo ñer ekan ? »

21 Yésu naagol : « Uman me úni an árire bújoñor Aláemit, ujow uk'unnomen wo nubaj me pe, uban nuñar síralam sasu usen galeh me ; mamu pan ubaj fubaj n'émit. Ukan mo, mbibán nújoul ulagenom. » 22 No áine ahu aun me gurim gaugu, ni mujogol ak'ailo ajow akay, mata fubaj fámah nabaje.

23 Ñer Yésu naah ulagorol : « Maagen, ínje ilobul yo : táñitañi nár asanum enogen ni Jávi jaju jaa fatiya.

24 Nífaró iogul, fane ésum eñokombo enogen ni gasun éguje épur babu asanum enogen ni Jávi Aláemit. »

25 No ulagorol guun me gurim gaugu, n'gujahali fanj bireg n'guoh : « Ay pían ñer ájue ayab gapah ? »

26 Yésu nalujil aban naagil : « Ni bugan bugagu dáuru jút kano, bare n'Aláemit waf waw pe újue ukano. »

27 Ñer Pier nañar firmin fafu min aagol : « Uluj, wóli hum ubuge min jihatulo wafoli pe min jilageni, wa jijae to ñer ebaj ? »

28 Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : no Añol Arafuhow ajae me erobo n'efenjen yay yaa Jáviol, no waf waw pe ujae me ébuyi, buru may jalagenom me pan jurobo ni sifjenjen sono guñen ni súuba, ban pan juogen guil gagu

gaamme guñen ni gúuba gal Israel. 29 Ban ánoan ahale yanol, gutiol, gúlinol, payol, jaol, guñolol, ettamol múmbam, pan ayab menj iki an mát'áju aþin. Ban þop Aláemit pan ajisol buron babu bábaerit me. 30 Jiffas búoh gamme ni bugan bugagu gaamme gútiar pan gúbbañul gúni gúsola, ban may gamme ni gaamme gúsola pan gúbbañul gúni gútiar. »

20

*Búnogor babu bal
urokaaw gaçigulat me
mimanur*

1 Yésu natajen aah : « Jávi jaju jaa fatiya maa jínie : baje an ala ettam ace áþuraliulo tima nalip uroka bi ni úbiñu waw wola. 2 No najuh me guce, najamor ni bugo bi ecamil bacam babu baþi me nihi bucami an aroke etufunaha ek'ebao lám, aban nabóñil bi ni gafat gagu gal úbiñu waw.

3 No tinah titebulo me maa, náþurul ban najuh uroka guce min gunave ni furobo ésuhi yay fámah, m'balet n'ekan wáfowaf. 4 Naagil : “Buru þop jujow iki jurok n'gafat úbiñu waw úmbam, ban pan isenul wájahor me ni burok ti bo.” 5 Ñer bugo may n'gukay mbal úbiñu waw. No tinah tirih me ni þop no titigo me, afan ahu nabbañ áþurul ak'akan manur mamu ni uroka guce. 6 Tiname mul, nabbañ áþurul ban najuh mul uroka

guce gurobo to m'balet n'ekan wáfowaf. Ñer naagil : "Wa ucíle n'jinamo tale iki tujon m'bakanut wáfowaf ?" ⁷ N'guogol : "Jibajut an ajaróli burok." Naagil : "Kan buru may jujow iki jurok ni gafat úbiñu waw úmbam."

⁸ No nuçiga me góllim, afan ahu naah afan urokaol : "Uvógul urokaaw min ucamil ; mb'újogumul n'úsola waw uk'uban n'útiar waw." ⁹ Ñer gajoulo me tiname n'guçigul ; n'guyab ánoan bacam babu bal an aroke funah. ¹⁰ Mb'uçiga búsol, útiar waw n'guçigul. N'gaþinoril þan guyab fañ to, bare may n'guyab ánoan bacam babu banur babu. ¹¹ No ubuge guyab me guban ánoan bacamol, n'gúmumunor mala wo afan ahu akanil me, ¹² bireg n'guogol : "Jíeh ! Usólaaw min gurok me piout, bare wóli jayoh me n'ijen kábiriñ m'bujom bi góllim, nucamóli jireen ni bugo !" ¹³ Ñer afan ahu naah ace ni bugo : "Apalom, ikanuti waf wáhojie. Ujamoruta mala ecamí bacam baa funah fanur ?" ¹⁴ Unjar bacam ejeni min ujow. Injé imanje isen ásola ahu areen n'aw. ¹⁵ Ijúut þiañ ikan ni fubajom wásomom me ? Ter ban ulujom jíçil jaarat mala müsum mo nísume ?" »

¹⁶ Bi éuñen búnogor babu, Yésu natajen aagil : « Mamu, úsolaaw þan gúbbañul me gúni útiar, min útiar waw

gúbbañul gúni úsola. »

Yésu náfatten aunen eêcelol
(Maruk 10.32-34 ; Lík 18.31-34)

¹⁷ No gulo me m'bulago bi ejow mbaa Yérusalem, Yésu navoh ulagorol gúþur jolil min aagil : ¹⁸ « Juutten, wolal ubugi n'ejow mbaa Yérusalem, ban Añol Arafuhow þan abeni ni guñen ufan uteñenaaw ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu. Pan gúrurol n'eçet, ¹⁹ ban þan gubenol ni guñen gaa bugan bugagu galet me Esúif min mbi gúfohulorol n'gutegol gusoh ban n'gubbañol n'ekurua. Bare funah fúfatten þan ailo ni gaçet me. »

Gúcin gagu gal aar Sebede
(Maruk 10.35-45)

²⁰ Ni tinah tautu, aar Sebede n'úþurol dó nalof Yésu, aban náñuþ bújoñorol bi écinol waf uce. ²¹ Ñer Yésu naagol : « Wa numaje ikani ? » Aare ahu naagol : « Ulob gaa búoh úþurom ubuge gaam maa gúuba mbi gurobo to n'aw, ahu n'gañeni gárib, ahuo n'gamai, no nujae me erobo ni Javii. » ²² Ñer Yésu naagol : « Buru jiffasut wa juom n'écin. Jújue þiañ jirem éremuma yay yaa sílam yo ínje ijae me erem ? » N'guogol : « Ey, jújue jirem yo. » ²³ Naagil : « Maagen, þan jirem éremumaom ; bare mala erobo ni gáribom

ni gamayom, yo, let ínje içil yo esen : gurobo gaugu gubañibañ bi ni bugo Payom acokor go me. »

²⁴ No upotoraaw bugagu gaamme guñen guun me gurim gaugu, súmutil ni batiay babu gaamme gúuba.
²⁵ Ñer Yésu navogulil bugo pe, aban naagil : « Jiffase búoh ufan súsuh sasu guogenesowogen ni sembe ró, bugan bugagu búgamah gúvafenevafen n'eogen so.

²⁶ Jambi ní mo ni buru. Anóan ni buru aman me gujogol an ámah, amundum áni aroka olul ; ²⁷ ánoan ni buru aman me éni átiar, áni arokaul buru pe. ²⁸ Mamu may, Añol Arafuhow najoulo mee, let min mb'abaj umigel, bare til min mbi açila fañaol áni amigel ban nasen buroñol bi eallor buroñ bugan gammeñe. »

Yésu o n'esen gahoy úpima gúuba
(Maruk 10.46-52 ; Lk 18.35-43)

²⁹ No Yésu ni ulagorol gúpur me ésu yay yo guvoge me Sériko, fitiman fámah ni fulagenil. ³⁰ Ni baj úpima gúuba garove n'galam bulago babu. No guun me búoh Yésu aam n'égat, n'guoh fatiya : « Ataw, Añol David, enili erumóli ! » ³¹ Bugan bugagu n'gunamo ennuril tima n'guþanor, bare bugo n'guþanor, bare bugo n'guþibe fatiya guoh : « Ataw, Añol David,

enili erumóli ! » ³² Ñer Yésu nailen, aban navogulil naagil : « Wa jimanje ikanul ? » ³³ N'guogol : « Ataw, ukanolí min jibbañ jujuh. » ³⁴ Eniol nerumil min ñer agor gúcilil. To baenah, úpimaaw n'gujuh, ban n'gunamo elagenol.

21

*Yésu o n'enogen
 Yérusalem
 (Maruk 11.1-11 ; Lk 19.28-40)*

¹ No Yésu ni ulagorol gulof me Yérusalem iki gunanden ésu yay yo guvoge me Betufage, yaamme n'gacaç firijañ fafu fo guvoge me fal uoliv waw, Yésu naboñ ulagorol gúuba guyabol gayon naagil : ² « Jujow bi n'ésuh yauyu yaamme gayonjul ; jiçih me, þan jifaen jujuh asum yaare yo guhoge ni juñol yo ró ; jíjalul so jinjallom. ³ An arorenul me, n'juogol : “Ataw asohola so.” To baenah, þan ahalul n'jíjarul so. » ⁴ Ban dáuru pe dibabaj min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu ukano, no naah me :

⁵ « Juoh bugaa Sion :
 Juluj, áviul umu ájaeul mee
 mbaa buru,
 abubi, min arembore ni
 asum,
 ni juñol asum, juñol ehaj
 yaþulene bíteb*. »

⁶ Ñer ulagoraaw gaamme gúuba n'gukay ban ni gukan wo Yésu aboñil

* **21:5** 21.5 Ni bahiêr bammeñe bítinar, firim faufe filero.

me. ⁷ N'gúñarul asum yay ni juñol yo, guban n'gurembeñ újuoil ni so, mbibán Yésu narembor ni wo. ⁸ Gammene ni fítiman fafu pøp n'gutal újuoil ni bulago babu ; guceil n'gúfaçul uan n'ununuh waw gutalen ni bulago babu.

⁹ Ñer bugan bugagu pø gátinene me Yésu, újogum ni gayab me gayoñ bi ni garukeneol me, nihi guya unjan guoh :

« Hosanna, usalal añol David !

Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajaol !
Hosanna bi ró fatiya[†] ! »

¹⁰ No Yésu anogen me Yérusalem, ésuh yay pø negoror bireg bugan bugagu nihi guroren guoh : « Bare dáuru ay aamme ? »

¹¹ N'guogil : « Dáuru Yésu, aboñer ahu áþullo me Nasaret babu Gálile. »

Yésu o n'eham unnomenaaw ñáráaru gávi-Aláemit gagu

(Maruk 11.15-19 ; Lík 19.45-48 ; Saanj 2.13-22)

¹² Púrto, Yésu nanogen ni gávi-Aláemit gagu. No naçih ró me, naham unnomenaaw ni unnomaaw pø gaamen dó me, narikul muçag utitásíralam bugagu ni sujukut sasu sal unnomena sitalab bugagu. ¹³ Aban naagil : « Aláemit naage ni Bahicér babu : “Yañom pøn guvoh yo yan yaa galaw[‡]. ” Bare buru n'jíbahen yo éni fiemorum fal úku. »

¹⁴ Mbiban, ni baj úpima ni bugan gahaje gujow gutogol to naamme dó ni gávi-Aláemit gagu, ban nasenil gahoy. ¹⁵ Bare ufan uteñenaaw ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu, no gujuh me waf wauwu wajureruti mee wo nakan me ni pø uñiaaw ganjane ró me nihi guoh « Hosanna Añol David », ni mujogil ¹⁶ bireg n'guogol : « Nuune wo uñiaaw ubugi gulobe ? » Yésu naagil : « Ey, niune. Júmusut jijanga gurim gagu gaah me : “Nukane min gasali gúþurul n'utum uñiaaw, hani ni waa uñil-gubon[§]” ? » ¹⁷ Mbiban nahalil to min áþur ésuh yay ajow bi Betani ak'akan bo efuga yay.

Yésu o n'etab bífig
(Maruk 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Tihalen fo ni bujom, no Yésu ábbañeul me mbaa Yérusalem, bieb m'bujogol.

¹⁹ O n'éjoul yay, najuh bífig galam bulago babu ; najow bi to, açih natoh ró utoj barebare. Ñer naah bo : « Bae, mati ñer ubbander ubuh mitiñ bi nánonan ! » Ban to baenah, bífig babu m'bullab buhay kak. ²⁰ No ulagoraaw gujuh me dáuru, n'gújahali bireg n'guoh : « Bare bu jáorum me bífig babu m'bufaen buhay to baenah ? » ²¹ Ñer Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : íni me jibaje gáinen mbíban

[†] 21:9 21.9 Juluj Ufóñ 118.25-26

[‡] 21:13 21.13 Juluj Esai 56.7 ; Jer 7.11

[§] 21:16 21.16 Juluj Ufóñ 8.3

jitehumorut, let wabaj me bífig baubu bare þan júju jikan, bare þop juoh me firijaq faufu : "Utennor to nuomme uk'ulo ni fal !" Þan kano. ²² Wáfowaf wo jijae me écin ni galaw ni gáinen dó, þan jiyab wo. »

*Sembe Yésu bay súþullo ?
(Maruk 11.27-33 ; Lík 20.1-8)*

²³ Púrto, Yésu najow bi ni gávi-Aláemit gagu. No naamme n'eligen bugan bugagu, ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay n'gúkail guogol : « Ni sembe say nukane mee waf wauwu ? Ay aseni so ? » Yésu naagil : ²⁴ « Injé may ban iorenul eroren yanur pat, ban íni me jíbalom, þan may ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. ²⁵ Yoo, sembe sasu saa gábatise so Saanj Batis abaj me, bay súþullo : n'Aláemit ter ni an ? » N'gunamo ébahulor bugo bareil guoh : « Uogal me n'Aláemit sujoumulo, þan aagolal : "Ñer wa ucile jínenut ni o ?" ²⁶ Ban may uogal me ni an sujoumulo, haa... ! Fítimanfafu þan fúbbañul bi ni wolal, mata bugo pe gujojoh Saanj ti aboñer. » ²⁷ Ñer n'guoh Yésu : « Wóli jiffasut. » O may naagil : « Kan ínje may mat'ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. »

Búnogor babu bal úþur áine ahu gaamme gúuba

²⁸ Mbiban Yésu naagil : « Aþaa julobom : Baje

ace áine abaje úþur gúuba. Naah átiar : "Añúm, jama ujow uk'urok ni galagom." ²⁹ Naagol : "Imaqut," bare búsol nateh mahat min ajow. ³⁰ Nábaho mbal áutten ahu nalobol elob yay yanur yay. Ahume naagol : "Payom, nimanje, þan ijom," bare aban akait bo. ³¹ Ni buru ñer, ay ni bugo gúuba akane wo þail amaþ me ? » N'guogol : « Atiár ahu. » Ñer Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : uyaba-búalen bugagu ni sujobu sasu þan guyabul gayoñ ni Jávi jaju jal Aláemit. ³² Maagen Saanj Batis najoulo mbaa buru bi egitenul bulago babu baçol me, bare buru jíinenutol. Uyaba-búalen bugagu ni sujobu sasu, bugo gúinenolyinen, ban buru jamat yo me hani búsol jitegut mahat min jíinen ni o. »

*Búnogor babu bal
ucokora-bíñu bugagu
gálaput me*
(Maruk 12.1-12 ; Lík 20.9-19)

³³ Yésu natajen aah : « Juutten þaa mul búnogor be : Baje ala ettam ace aroge úbiñu. Nasoen wo aban nacokor dó tiñ tal epucen bíñu yay, mbiban nateþ ró etah yaa gapoy. No nabán me, nábahen úbiñu waw asen ucokora-bíñu guogen mbi nihi gúþunnol fugabol, min açila ake bújaor. ³⁴ No tinah tulofulo me tal ealen mitiñ mamu, naboñ urokaol

bi ni gaogen me úbiňu
waw bi éyabul fugabol.
35 Bare ucokora-bíňu bugagu
n'gujoh urokaaw, n'guteh
átiar, áutten n'gumugol,
áfatten, o, n'gutegol sival
ak'açet. 36 Ala gafat gagu
nabbaň aboň uroka guce
gafanje jammenj útiar waw.
Bare gaogen me úbiňu waw
n'gukanil manur mamu.

37 Búsol, naboň ápurol
mbaa bugo ni gapinor gagu
ró gaa búoh nemme añolol
om, þan gúkanumol. 38 Bare
no gujuh me áþur ahu o
n'éjoul, n'guogoro : "Umu
açil me gafumol. Ujaal
umugalol, mamu gafumol
þan gúbbaňul gúni golol-
lal." 39 Ñer n'gujogol gúful
gúþuren tíyan gafat gagu,
guban n'gumugol.

40 Ñer maer ban irorenul
: no ala gafat gagu ajae
me éolul, bu najae me ekan
ubugu gaogen me úbiňu
waw ? » 41 N'guogol :
« Pan amugil hóji, bugan
bugaubugi gaarat mee, aban
þan ábahen gafat gagu asen
uroka guce guogen, gajae me
esenol fugabol mitiň mamu
baaler. »

42 Yésu nabbaň aagil : «
Baje Bahi  er baage :
"Eb  irih yay yo utepaaw gu-
junden me,
yo ebbanno me éni
yáamumma, ya  il me
yanj yay.
D   pe búkanum bal Ataw ;
ban ni wolal kakan waf
w  mah*."

Bahi  er baibu, júmusut
jijanga bo ?

43 Yo e  il me, ínje ilobul yo
: Aláemit þan aram Jáviol
ni buru ábahen asen bugan
guce gajae me eroj buroj
bájahore. [44 An  an ajae
me elojen ébirih yauyu þan
alebor, ban may   aoan o
ejae me elo ni o, þan epulu-
jol.]† »

45 No ufan utejenaaw
ni Ep  arisie yay guun me
  nogor wauwu wo Y  su
alob mee, n'guffas búoh
molil nalobe mee ; 46   er
n'gumanen ejogol, bare
n'g  holi fítiman fafu, mata
bugan bugagu gujogoljoh ti
abo  er.

22

*B  nogor babu baa b  yab
babu b  mah babu
(L  k 14.15-24)*

1 Y  su nabbaň ajar
b  nogor nalob ni bugo
naagil : 2 « J  vi jaju jaa
fatiya maa j  nie : baje   vi
ace aam n'ekan gaggan
b  yab ápurol. 3 Av   ahumu
naboň urokaol guke   vogul
bugan bugagu bugo nalob
me b  yab babu ; bare
n'gulat   joul. 4 Nabbaň
aboň uroka guce iki guoh
gavogi me : "N  sile iban
; s  beom ni sihajom safat
me sumugi siban, waf waw
pe   rire, j  joul bi fitiň
fafu !" 5 Bare gavogi me
g  kanumut gavoh gagu min
til gujow bulagoil gukay, ahu
mbaa galagol, ahuo mbaa

* 21:42 21.42 Juluj Uf  n 118.22-23 † 21:44 21.44 Ni bahi  er bamme  e bítinar,
firim faufe filero.

funnomenol, ⁶ bugaguil n'gujoh uroka ávi ahu gúlatien guban n'gumugil.

⁷ Ñer ávi ahu fiiñol ni fitiñ min aboñ ekosobilol iki gunemen umuga-bugan bugaubugi, guban n'guremen ésugil. ⁸ Aban naah urokaol : "Esíl yay ebae, bare gavogeni me gutogut eyab gavoh gaugu. ⁹ Jujow ñer bi n'újalingenor ulago waw, ban ánoan o jijae bo me ejuh juvogulol ákail fitiñ fafu." ¹⁰ Ñer urokaaw n'gutey ulago waw pe iki gómenul bugan bugagu pe bugo gutoh bo me, gáari me ni gaarat me, ban baj babu baa fitiñ fafu ni bimmen kab bugan.

¹¹ No ávi ahu anonulo ró me bi ejuh sijaoraol, nañanden dó ace áine asimoe bisimo balet baa gaggan gaugu. ¹² Najow ak'atogol to naagol : "Abu-geom, aw bu nunonulo dáre aw m'basimout bisimo baa gaggan gauge ?" Áine ahu butum bilet. ¹³ Ñer ávi ahu naah urokaol : "Jujogol, juhoh guñenol ni guolol, mbiban n'júpunnol jibelen tiyañ n'emoç yay baamme ukoñ ni ejoh émiremma."

¹⁴ Bi éuñen búnogor babu, Yésu natajen aagil : « Ey, gammene guvogi, bare bugan guman guçobi. »

Suroren sasu sal ecam búalen
(Maruk 12.13-17 ; Lík 20.20-26)

¹⁵ Púrto, Epárisie yay n'gujoj bi ejuh bu gujae me ekan min gujoh Yésu ni baloberol. ¹⁶ Ñer n'guboñ guce n'ulagorail bi ni o, manur ni guce bugaa gayoñ gagu gaa Herod. No guçih me, n'guogol : « Afanóli, jiffase búoh aw an om ala maagen, ban nuligeneligen bulago Aláemit ni maagen dó m'báhollut ánoan, mata ulujérit ni uul bugan bugagu.

¹⁷ Ulobóli paa ñer ter sesen min búalen bucami ávi ahu ámah ahu Sesar*. » ¹⁸ Bare nemme Yésu naffase gaþinoril gaarat mee, naagil : « Bugan ge gálodit maagen, wa uçile n'jimañ eralom gabbut ? ¹⁹ Jinjallom paa éralam yay yo nihi jiñar me n'jicam búalen babu ! » N'guñallol yanur. ²⁰ Narorenil aagil : « Buul baube ni gajow gauge sal ay ? » ²¹ N'guogol : « Saa Sesar. » Ñer naagil : « Kan jisen Sesar wafol, ban may jisen Aláemit waamme wola. » ²² No guun me bábaler Yésu, n'gujahali bireg n'guhalol to min gukay.

Suroren sasu mala eilo yay yaa gaçet me
(Maruk 12.18-27 ; Lík 20.27-40)

²³ Funah fafu fanur fafu, ni baj Esáduke guce gujow iki gutoh Yésu. (Esáduke yay bugo nihi guoh me an açet me aban mat'ailoul n'eçet yay.) ²⁴ N'guogol

* **22:17** 22.17 Sesar : No, bugaa Rom guñajar mof mamu maa Israel guogen ni sembe. Avíil o ni'guvoh me Sesar.

: « Afanóli, gúboñ gagu gaa Móis guoge an ayab me anaare mbiban naçet ajundenol o m'babajut añil, atiol þan atunol min áju ahalol gátuh. ²⁵ Yoo. Bajene ni wóli batiay baa wáine gono futoh ni gúuba. Atiar nayab aban naçet. Nemme ahalut añil, atiol áutten natunol. ²⁶ Aútten ahumu atunol me naçet may m'babajut añil, áfatten ahu may mo, mamu bi ni akan me futoh ni gúuba. ²⁷ No gubao me bugo poot, aare ahu may naçet. ²⁸ Ban ñer juroreni : no gaçet me gujae me eilo, aare ahumu þan ñer áni ala ay ni batiay babu baamme futoh ni gúuba, nemme bugo pe gutoge guyabol ? »

²⁹ Yésu naagil : « Buru jilimbe, dó pe mata ju-jogut wo Bahícer babu bulobe, ju-jogut pop bu sembe Aláemit siree. ³⁰ Maagen mamu, no gaçet me gujae me eilo, áname mat'ayab, anaare mât'ayabo ; þan til gúni ti emalakaay dó n'émit. ³¹ Mala eilo yay ni gaçet me yo juunene mee, jijangaut þian wo Aláemit alobul me ? Naage hum : ³² "Injé iomme Aláemit ahu o Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o†." Yo eçil me jiffas búoh Aláemit alet ala gaçet me, bare til ala garoñ me. »

³³ Ñer fítiman fafu pe n'fimero baligener baubu baa Yésu.

Gáboñ gagu gafan me wawu pe
(Maruk 12.28-34 ; Lík 10.25-28)

³⁴ No Epárisie yay guun me búoh Yésu natotoj Esáduke yay utum, n'gujoj, ³⁵ mbiban ace ni bugo, an abaje gaffas fan ni gúboñ gagu gal Aláemit, nak'aroren Yésu bi eralol gabbut naagol : ³⁶ « Afanom, gáboñ gagu gafan me wawu pe, go guomme gay ? » ³⁷ Yésu naagol : « Uman Ataw aamme Aláemili n'éçigiri pe, ni biinumi pe ni pop ni gapinori pe‡. ³⁸ Go guomme gátiar, ban go gufanje gájalo. ³⁹ Gáutten gagu uge, gabaj me may hámma ti go : "Ubbóli apali ti núbboli me fuhoi§." ⁴⁰ Ubóñ wauwe waamme úuba úhage wo gúboñ gagu pe ni uboñer waw gulob me. »

Suroren sasu mala effaster Kirista gabulaken gaa David nam
(Maruk 12.35-37 ; Lík 20.41-44)

⁴¹ Nemme Epárisie yay guomunorwomunor, Yésu naroren eroren yauye : ⁴² « Wa jipinore ni Kirista ahu ? Añol ay nam ? » N'guogol : « Añol David. » ⁴³ Ñer Yésu naagil : « Bu jáorum me ñer David, ni búkanum baa Biinum Banabe, navogol "Ataom", no naah me : ⁴⁴ "Ataw Aláemit naage Ataom :

† 22:32 22.32 Juluj Gaþagen 3.6 ‡ 22:37 22.37 Juluj Dáteronom 6.5 § 22:39
22.39 Juluj Levitik 19.18 * 22:44 22.44 Juluj Ufóñ 110.1

Unamo ni gañenom gárib,
bi no nijae me érur ulatori
fattam uhagi*” ?

⁴⁵ Nemme David navogol
"Ataw", bu Kirista ájue ñer
áni Añol David tíj to ? »

⁴⁶ Bajut an ájue ábalol
hani firim fanur. Kábirin
funah faufu, an akañenut
abbañ arorenol waf.

23

*Yésu o m'baçaf mala éni
ti úpjula gúboñ Aláemit
bugagu*

(Maruk 12.38-39 ; Lík 11.43, 46 ; 20.45-46)

¹ Púrto, Yésu nábaho
mbaa fítimanfafu ni pøp
ulagorol naagil : ² « Upajula
gúboñ Aláemit bugagu
ni Epárisie yay, burokil
bo buomme épajul gúboñ
gagu go Móis asen me.

³ Yo eçile wáfowaf wo
gujaeul me elob, jikan wo,
ban n'jikanum wo. Bare
bakaneril, bo, jambi jilagen
bo, mata gukanérit wo
gulobe me. ⁴ Nihi gusekor
bíteb bálie guremben
n'uban bugan bugagu, ban
bugo fañail hani jisigil janur
mati jirambenil n'gúarul
bo. ⁵ N'gukane mee pe min
mbi bugan bugagu gujugil.
Múhut mamu dó bugan
bugagu gukane me gurim
Aláemit guhoh n'gúringil
ni subosohil, molil gukan
mo mufañ gájalo, ban
gutajene útar újuoil ufan
gahuli.* ⁶ Nihi gumaman
erobo ni sujukut sasu

sáamumma gaggan babajer,
gumanjemañ pøp enamo ni
sujukut sasu saa gayon ni
sañ sasu saa galaw. Ban may
gumanjemañ bugan bugagu
nihi gusafil ni jammen ni
gákanum ró, ⁷ nihi pøp
guvogil "ufanoli". ⁸ Bare
buru, jambi jihalil n'guvogul
"ufanoli", mata an anur pat
o aamme Afanul, ban buru
pe batiay jom. ⁹ Jambi juvoh
ánoan babe ni mof "Payóli",
mata Paaya anur pat jibaje,
aamme fatiya. ¹⁰ Jambi
jihat me bugan bugagu
n'guvogul "úcibbenaoi",
mata Acíbbena anur pat
jibaje, o aamme Kirista ahu.
¹¹ An ahu afan me gájalo
ni buru pán áni arokaul.
¹² An atebenorome, pán
aaleni ; an aalenorome, pán
atebeni. »

*Yésu o n'etab Epárisie
yay ni úpjula gúboñ
Aláemit bugagu*

(Maruk 12.40 ; Lík 11.39-
42, 44, 52 ; 20.47)

¹³ « Mataño míni ni buru,
úpjula gúboñ Aláemit
bugagu ni Epárisie yay
jálodit mee maagen ! Jutoje-
toj bugan bugagu gánonum
Jávi jaju jaa fatiya ; jilet ró
n'enogen, mbiban jilet mul
n'ehat gamañ me n'gunogen
dó.

[¹⁴ Mataño míni ni buru,
úpjula gúboñ Aláemit
bugagu ni Epárisie yay
jálodit mee maagen ! Jujo-
gejoh utiña-sibara bugagu
n'jiram wafil pe, mbiban

* 23:5 23.5 Juluj Gaøagen 13.9 ; Upin 15.38-40 ; Dáteronom 6.8

n'jiilo jilaw huli min bugan bugagu gujugul ; úru dijae me eçil min jiyab gúteh gafanje n'gúliie.]†

¹⁵ Mataño míni ni buru, úpjajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Pan nihi jitey mof mamu poomo ni gal gagu poogo bi éñagul an anur júrur ni bulagoul, mbi jibajol me jiban, n'jíbahenol afañ ñono ñáuba gaarat buru, áni ñer an ajae elo ni sambun sasu sajeh mee sábaerit me.

¹⁶ Mataño míni ni buru, úcibbena-e gápipim ! Buru nihi juoh : "An abbat me ni gajow gaa gávi gagu gal Aláemit, let wáfowaf ; bare abbat me ni gajow éurus yay yaa gávi gagu gal Aláemit, gabbatol gubaje hámma."

¹⁷ Min júguno me ban ni jípim ! Eúrus yay ni gávi gagu gáñaien yo me, yay ni so efanje gájalo ? ¹⁸ Juoge bae mul : "An abbat me ni gajow gaa físimenum fafu, let wáfowaf ; bare an abbat me ni gajow gaa warembeni ró me bi éji Aláemit, gabbatol gubaje hámma."

¹⁹ Upíma-e ! Warembeni me pe ni físimenum fafu bi éji Aláemit, ni fíçila fanfafo fáñaien wo me, yay ni so efanje nebaje hámma ? ²⁰ An abbat me ni gajow gaa físimenum fafu, ni gajow fo nabbate, fo ni warembeni ró me pe ; ²¹ an abbat me ni gajow gaa gávi gagu gal

Aláemit, ni gajow go nabbate, go ni gal Aláemit açin dó me. ²² An poø abbat me ni gajow gal émit, nabbabat ni gajow gal efenjeñ yay yal Aláemit ni gal açila fanjaol arobo ró me.

²³ Mataño míni ni buru úpjajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Nihi júþuren jisen Aláemit gakib ganur ni wono guñen ni wánowan bi ni wafan me gamis wo juroge me n'ufalul, mbiban n'jihabo til wafan me n'ubaje hámma ni góboñ gagu waamme : ekan waçol me, éju ñarum enil ni ebaj gáinen. Dáuru til juoten me jumundum jikan balama jike ekan uce úbuli. ²⁴ Ucibbena-e gápipim ! Buru nihi jiyeñ juhola min til jímer eñokombo !

²⁵ Mataño míni ni buru úpjajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jínini ti síremuma ni uril sakure búsol so bare, ban ñáraruul gapinorul pe gákuet ni égotor waf bugan. ²⁶ Aw Apárisie ahu ápim me, umundum ukuren ñáraru éremuma yay ni biril babu, mamu búsol so may poñ bukur.

²⁷ Mataño míni ni buru, úpjajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jínini ti guyah go gulose tíyañ go túen uluj ni wári, bare ñáraru go gummemmen

† 23:14 23.14 Ni bahiçer bammenej bítinar, firim faufe filero.

suvel ni maþule móman. 28 Buru mo jínie : gulujul me, n'gujogul bugan gacole, bare ñáráruul jibij ni búlaþut bare.

29 Mataño míni ni buru, úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Nihi jiteþ guyah uboñer waw, n'jisangen gaa bugan bugagu gaþol me, 30 mbiban n'juoh : "Inén me jimatene no sipayóli guomme m'buroñ, mati jibbañen búsolil n'éyu físim uboñer waw." 31 Mamu hum buru juom mee n'eheb gaa búoh buru guñol bugan bugagu gamuh me uboñer waw jom. 32 Jifaben hum burok sipayul ! 33 Sunuhunjañ se, gabugor ge gaa súþudum ! Bu jijae etey gúteh gagu gaa sambun sasu sábaerit me ?

34 Yo eîl me þan iboñulul uboñer, bugan galilloe ni uligena-bugan bugaa maagen, bare þan jumuh guce ni bugo, bugagu þan jibbanil ni sukurua, bugagUIL, bugo, þan jitegil gusoh gal ubañ ni sañ sasu saa galaw solul, ban þan jihatoril ésuh bi n'ésuh. 35 Mamu físim fafu þe faa bugan bugagu gakanut me waf þan fulo ni buru ; físim faufu fúuyo me ni mof mamu, újogum ni fal Abbel aamme an acole bi ni faa Sakari, añol Berekia, o buru jumuh me ñáráru gávi-Aláemit gagu, n'etut físimenum fafu ni tiñ talu tâñai me.‡ 36 Maagen, ínje

ilobul yo : gúteh gagu gaa maarat mamu þe mo sipayul gufan gukan me þan gulo ni buru bugaa jabbah je. »

*Yésu o n'ukoñ mala Yérusalem
(Lík 13.34-35)*

37 Mbiban, Yésu náfaroo aah : « Yérusalem, Yérusalem, aw amuge me uboñer waw, aw o nuh'uteh me sival bugan bugagu bugo Aláemit áboñeul me bi n'aw, iki guçet : ñono butumbu nilige eomen bugani gulofom ti ehulol neh'eguben me bapu yo n'ubes yo ! Bare buru júmusut jimañ ! 38 Jíkanum, Aláemit þan ajunden yañ yay yolul éni epa erakel. 39 Injé ilobul yo : mati jibbañ jujugom bi no jijae me eoh : "Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajow gola§ !" »

24

*Yésu o n'elob mala gunah gagu gúsola
(Maruk 13.1-23 ; Lík 21.5-24)*

1 No Yésu aamme n'éþurul ni gávi-Aláemit gagu bi ekay, ulagorol n'gulofol bi emalen bateþer babu bala go. 2 Bare aâila naagil : « Jujuge dáuru þe ? Maagen, ínje ilobul yo, funah fice mati ñaño to eval yanur yájutenore n'epayo, bare so þe þan sirikuli sibet. »

3 Mbiban najow bi ni firijañ fafu fal uoliv waw

‡ 23:35 23.35 Juluj Fíclum 4.8 ; 2 Kúronik 24.20-21 § 23:39 23.39 Juluj Ufóñ 118.26

ak'arobo ró. Ulagoraaw n'gulagenol bugo bareil iki gutogol bo n'guogol : « Apaa uloboli, nay dáuru dijae ebaj, ban wa ujae egitenóli búoh aw umu n'ébbañul, gabao mof guçige ? »

⁴ Yésu naagil : « Jíkanum jambi an abutul ! ⁵ Gammenje þan gúoporoul gajaom guçigul n'guogul : “Injé iomme Kirista ahu.” Ban þan gubut bugan gammenje. ⁶ Pan juun baeler gutih ni balober buunen go. Jambi jitelenor : dó díarie diçigul, bare mati ní þan gabao mof mamu. ⁷ Esúh þan eiyul bi n'epayo ésu, jávi þan jiiyul bi ni jipajo jávi ; þan baj bieb n'ulam uce, babubo mof mamu þan mugoror bo. ⁸ Dáuru þe þan níme þan buju babu baa sílam sasu ; sílam sausu þan síni ti sal anaare aam ni gapecor.

⁹ No ñer þan gúlatienul, þan gumugul, ban gajaom þan guçil min súsuhsasus pooso silalul. ¹⁰ Dáuru þan dípegul me bugan gammenje ganegen gal ebbañ búsol ; þan gunnomenor, þan bugan-ó-bugan n'gujoh gupalil búlat. ¹¹ Uboñer gammenje galet bugaa maagen þan gúpurul, ban þan gubut bugan gammenje. ¹² Min búlaput babu bujae me efan m'bimmenje, mo may gábboli gagu gaa bugan gammenje gujae me ékasulo. ¹³ Bare an ajae me

emuten iki bao, Aláemit þan aþagenol. ¹⁴ Ban firim faufe fásüm me faa Jávi Aláemit þan fuvarei ni mof mamu poomo, min mbi súsuhsasu þe suun fo. Bao me, no ñer gabao gagu gujae me eçigul.

¹⁵ Jiffase wo aboñer ahu Dañel alobe ni Bahiçer babu mala "Maarat mamu mal ekan galego*" ; ajanga wo me mb'ákanum fañ wa Bahiçer baube bumane elo ! No maarat maumu mujae me enogen tiñ talu táñai me, ¹⁶ no ñer gajae me éni ni mof mamu maa Yúde mbi gutey me bi ni gurijan gagu. ¹⁷ An ajae me éni fatiya firihiñjan, jamb'áavul me aban naah ban amundum ake eñar waf uce ñáraru yanjal. ¹⁸ An þop áni me n'ulah waw, jamb'aot me ake eñar bisimool. ¹⁹ Mataño míni ni waareaw gajae me éni ni gar ni þop ni bugagu gajae me éni n'garafen ni gunah gaugu. ²⁰ Jilaw jambi eteyul ekan ñutot ñañu baçigerul, ter funah faa fíiyay, ²¹ mata þan baj sílam sáamah, so mûsut baj sice ti so kábirinj m'buju babu baa mof bi funah faa jama, ban þop sañumut ebbañ sibaj ñice sitajen. ²² Ban, lelen me búoh Aláemit nákasulkasul gunah gaugu, an mat'apah ; bare nákasul go mala bugo naçob me.

²³ An ñer aagul me Kirista ume ter umua, jambi jíinenol. ²⁴ Pan baj ukirista ni þop uboñer galet

* 24:15 24.15 Juluj Dañel 9.27 ; 11.31

bugaa maagen ; þan gukan ugitenum wámah ni waf wajureruti bi elimben bugan bugagu bugo Aláemit ácōb me, ínien me júe kano.
²⁵ Nílobaliul yo ihato.

²⁶ Guogul me ñer : "Kirista ahu umu babu ni gafit gámah," jambi jike bo ; guogul me may : "Umu tiñ timan ni makope," jambi jínen yo. ²⁷ Jiffas búoh ti émit neh'eijul me bo tinah túpureul me bi bo tuloe me, mo may ébbañul yay yal Añol Arafuhow ejae me éni. ²⁸ Tánatan to efulun yay ejae me éni, to may súgutum sasu sijae me eomunor. »

Ebbáñul yay yal Añol Arafuhow

(Maruk 13.24-37 ; Lík 21.25-33 ; 17.26-30, 34-36)

²⁹ « Gunah gaugu gaa sílam go n'ebao tak, bunaa babu þan bumoc, fieñ fafu þan fúbbur gañanno gagu gala fo, suut sasu þan sisarul fatiya émit súloul, ban sembe sasu þe saa fatiya þan sugoror. ³⁰ No ñer þan baj bigitenum búpurul n'émit yay bajae egiten búoh ébbañul yay yal Añol Arafuhow eçige. Súsuh sasu þe saa mof þan sufotenor, ban þan sujuh Añol Arafuhow áavul ni gápar émit, ni sembe sámah ni bájalo ró. ³¹ No gáturuþa gagu gajil me gujae me eogi, þan áboñul emalakaol ikiil guomen buganol bugo naçob me n'ulam waw þe waa mof.

³² Jikan n'uinumul wo bubah nihi bigitenolal me : no uan bo úburuilo mbibán m'búyaul úsabul, jiffase búoh fujam fulofulo.

³³ Manur mamu may, no jijae me ejuh waf wauwu þe uçigul, jiffas búoh Añol Arafuhow nalofulo, naçilo n'gánonum gagu.

³⁴ Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugagu bugaa jama mati gutoh guçet gubao dáuru þe m'baçigulat.

³⁵ Emít yay ni ettam yay þan sibao, bare gurimom, go, mati gúmus gubao.

³⁶ Mala effas funah fay ni tinah tay Añol Arafuhow ajae me ébbañul, ánoan affasut so, mele emalakaay gaam dó me n'émit, hani may Añil ahu ; Paaya o bareol affase. ³⁷ Ti ni gunah gagu no Nóe aamen me m'buronj, mamu may þan ní mee funah ébbañul yay yal Añol Arafuhow.

³⁸ Ni gunah gagu balama báyuer mal mamu bámah babu, bugan bugagu fitiñ ni marem, búyab ni búyabo guomen n'ekan, bi funah fafu fo Nóe anogen me ni busana babu bámah babu. ³⁹ Gútallout wáfowaf iki báyuer mal mamu bámah babu búkail buvurenil bújaenum þe ; mo may þan ní mee funah ejoul yay yal Añol Arafuhow.

⁴⁰ No ñer, baj me wáine gúuba gaam ni galah, ahu þan ájaenumi, ahuo nahali to. ⁴¹ Waare gúuba gúni me n'etuñ, ahu þan ájaenumi, ahuo nahali to. ⁴² Jiilo ñer ni

mujah ró, mata jiffasut fay funah Ataw ahu olul ajae ébbañul. ⁴³ Jiffas dáure : Iní me afan yan naffasene nay áku þan anonulol, þan apoy yo, mat'ahalol nánonul dó. ⁴⁴ Yo eçil me buru may jiilo ni majage, mata Añol Arafuhow þan ájoul tinah to buru jiþinorenut. »

Yésu o n'etar mala éni uroka gajenguloe gúni to me (Lík 12.41-48)

⁴⁵ « Ñer ay aamme aroka ahu açol me aban najah ? O aamme ahumu o afanol abaj me ni fuhow buganol bi esen gupalol uroka gutiñ tinah baçiger. ⁴⁶ Abaj gásumay, aroka ahumu o afanol ajae me etoh, o báolerul, áni n'ekan burokol ! ⁴⁷ Maagen, ínje ilobul yo : afanol þan asenol wafol þe wo nabaj me aogen. ⁴⁸ Bare íni me aroka aarat om, þan nah'aah m'biinumol afanol þan aþioul, ⁴⁹ min ñer anamo élatien bugagu uroka, eremor n'etiñor n'úhallaaw. ⁵⁰ Aroka ahumu afanol þan açigul funah fo açila aþinorut, tinah to naffasut ; ⁵¹ ban no ñer afanol þan ahamol ni yan yay, aban nakanol wo nihi gukan me bugan bugagu þe gaçolut me : no þan baj me ukon ni ejoh émiremma. »

25

Búnogor babu baa sújur sasú gaamme guñen

¹ Yésu náfaro aah : « Jávi jaju jaa fatiya maa jínie

: baje sújur gono guñen gañare sijañail n'gujow bi eke bíemor n'ayaba. ² Guce ni bugo gono futoh gujengulojengulo, bugagu futoh, bugo, gujengulout. ³ Bugagu gajengulout me, no guomme n'enjar sijañail, gújaenumut míita mice ; ⁴ bare bugagu gajengulo me, bugo n'gújaenum sijañail ni mubara maa míita. ⁵ Nemme ayaba ahu naþiobopio, bugo þe n'guñoy iki gúmori.

⁶ No nuçiga me n'etut fuh, ni baj firim fuoh fatiya : "Ayaba ahu ume, júþurul jiemor ni o." ⁷ Ñer sújur sasu þe n'guilo n'gúni n'ejjonen sijañail. ⁸ Bugagu gajengulout me n'guoh bugagu gajengulo me : "Jíjoli ni mítaul ! Sijañaoli usu n'efogo." ⁹ Gajengulo me n'guogil : "A-a, mati jú toh bi ni wolal þe ; jujow iki júnnomul ni gannomene mo me." ¹⁰ No guomme ñer n'ejow yay bi eke mo énnomul, ayaba ahu naçigul ; bugagu bugo wafil úrir me n'gunonor manur ni o bi eke emat búyabo babu ; mbiban ganegen gagu n'guffañi.

¹¹ Pio bo, bugagu gakaen me funnomfafu n'guçigul ban n'guoh ayaba ahu : "Afanóli, Afanóli, úpeguloli." ¹² Bare naagulil dó : "Maagen, ínje ilobul yo : iffatul !"

¹³ Yo eçil me niegul jambi júmori mata jiffasut funah

fifu no Añol Arafuhow ajae
me ébbañul. »

*Búnogor babu baa
síralam sasu sajae me
ebugor*

¹⁴ « Jávi jaju jaa fatiya
maa jínie : baje áname
aam n'ake bújaor ; návogul
urokaol, aban nahat ni
guñenil fubajol. ¹⁵ Nasen
ahu síralam sal éurus sono
futoh, ahuo sono súuba,
áfatten yanur, ánoan min
miñninganol mire me, aban
nake bújaor babu.

¹⁶ To baenah, aroka ahu
ayab me síralam sasu
saamme futoh nakay, ban
nakan so n'subugor iki
síjarul sice sono futoh.
¹⁷ Manur mamu, ahu ayab
me saamme súuba nakan so
n'subugor sice mul súuba.
¹⁸ Bare ahuo ayab me yanur
yay nak'aoh gasun n'ettam
yay min aken yo ró.

¹⁹ Búsol, pio bo, afan
urokaaw náolul ban naroren-
nil min ánoan ni bugo
agitenol burokol bo nakan
me ni síralamol so nayab
me. ²⁰ Ahu ayab me
síralam sasu saamme futoh
nalofol ni sice ró sono futoh,
aban naah : “Afanom,
síralam futoh nusenenom ;
nibajulo sice sono futoh,
use.”

²¹ Afanol naagol :
“Yoo, aw aroka om áarie o
gújue gufium ni o. Nujoge
guñen gaaro waf wareut
miñ, kan pan ihat ni guñeni
waf wafaje gájalo. Ujoul
úsumaet manur n'ínje !”

²² Ahuo may ayab
me saamme súuba náloful
aban naah may : “Afanom,

síralam súuba nusenenom,
sice mul súuba use so
niballo maa.” ²³ Afanol
naagol : “Yoo, aw aroka
om áarie o gújue gufium ni
o. Nujoge guñen gaaro waf
wareut miñ, kan pan ihat ni
guñeni waf wafaje gájalo.
Ujoul úsumaet manur n'ínje
!”

²⁴ Púrto açila, ahu ayab
me éralam yanur náloful
aban naah : “Afanom,
niþiene niffas búoh aw
an átañie : nuh'uþipít
to nurogut, nuh'uþajar
wo nurokut. ²⁵ Níholiholi
nijar éralami ik'ioh n'ettam
nikopen yo ró ; uye, uyab
wafi.” ²⁶ Ñer afanol naagol
: “Aw aroka om aarat ban
nuyuh ! Nuffasene búoh
nih'iþipít to nirogut me, ban
pop nih'iþajar wo nirokut
me, ²⁷ pan ñer uñaren
síralamom usen garoke me
ni síralam ; mamu, no nijae
me éolul, pan íñarenul
wafom manur ni wo ubugor
me pe.” ²⁸ Mbiban naah
gaam to me guram éralamol
gusen ahu abaj me saamme
guñen. ²⁹ Maagen, ínje
ílobul yo : an ajoh me wári
wo nabaj me, pan ayab fañ
to, bare an ajogut me wári
wo nabaj me, o pan guramol
pee, hani bi ni jo náhagum
me. ³⁰ Nabbañ aagil gujoh
aroka ahumu abajut mee
nafa gural tíyañ n'emoç yay,
bo pan baj me ukoñ ni ejoh
émirema. »

Batalij babu búsla babu

³¹ « No Añol Arafuhow
ajae me éjoul ti ávi

n'emalakaay ró þe, þan anamo n'efenjeñol yaa Jávi jaju ; ³² bugan bugagu þe bugaa mof þan guomeni bújonjorol. No ñer þan áfaculoril gútiman gúuba, ti akoña náh'áfaculor me ubbarum waw ni sijamen sasu ; ³³ þan abaq gaçol me bo gañenol gárib guomme, gaçolut me, bugo, nabbañenil ni gañenol gamay. ³⁴ Ñer ávi ahu þan aah bugagu gaamme ni gañenol gárib : "Jújoul, buru bugo Payom ásonien me, jiyab gafumul gaamme Jávi jaju jo napi me nabanjul kábirin ni buju babu baa mof ! ³⁵ Mata no nicareten me, jisenomsen itiñ ; no marem mujogenom me, jisenomsem irem ; no nínién me ajaora, jialenomwalen ; ³⁶ no ninamoen me enil erakel, jisimomsim ; no nísoten me, jucokoromcokor ; no niomen me ni fipeh, jikeloke jinaloom."

³⁷ Ñer bugan bugagu gaçol me þan guogol : "Ataw, nay jujugi ucaret min jiseni utiñ, nay marem mujogi min jiseni urem ? ³⁸ Nay núniente ajaora min jialeni, nay nunamoene enil erakel min jisimi ? ³⁹ Nay jujugi úsomut ter úni ni fipeh, min wóli jíkail jinaloi ?" ⁴⁰ Ñer ávi ahu þan aagil : "Maagen, ínje ilobul yo : nánanon no jikane waf wauwu ace ni gutiom, hani afaj me natitie, ínje fañaom jikan wo."

⁴¹ Mbiban þan ábaho

mbaa bugagu gaamme ni gamayol min aagil : "Buru bugo Aláemit atab me, júþur tale n'ínje, jíraliom ! Juþow julo ni sambun sasu sabañi me bi ni Seytane ni emalakaol ! ⁴² Mata no nicareten me, jisenutom itiñ ; no marem mujogenom me, jisenutom irem ; ⁴³ no nínién me ajaora, jialenutom ; no ninamoen me enil erakel, jisimutom ; no nísoten me, ban þop no nínién me ni fipeh, jikelat jinaloom."

⁴⁴ Ñer þan bugo may guogol : "Ataw, nay jujugi ucaret ter marem mujogi, úni ajaora ter unamo enil erakel, úsomut ter úni ni fipeh, mbiban jirambenuti ?" ⁴⁵ Pan ñer aagil :

"Maagen, ínje ilobul yo : nánanon no jikanut yo ace ni gutiom, hani afaj me natitie, ínje fañaom jikanut yo."

⁴⁶ Ñer ubuge þan gujow bi ni gúteh gagu gábaerit me, bare bugagu gaçol me, bugo, þan gujow bi ni buroñ babu bábaerit me. »

26

*Egum firim yay bi emuh Yésu
(Maruk 14.1-2 ; Lík 22.1-2
; Saaj 11.45-53)*

¹ No Yésu aban me egiten gurim gaugu þe gal eligenil, naah ulagorol : ² « Jiffase búoh gunah gúuba guñañoe min Paak yay eçigul. Ban Añol Arafuhow þan abeni ni guñen bugan bi ebbanji n'ekurua. »

³ Ni tinah tautu, ufan utejenaaaw ni ufan Esúif yay n'guomunor ni fúlumet fafu fal afan utejenaaaw ámah ahu o guvoge me Kayafa. ⁴ N'gujamor bi ejoh Yésu ni mutuho ró, mbitan n'gumugol. ⁵ Nihi guoh : « Jamb'ujogalol me no gag-gan gagu gutiñe me, jambi gáguo gubaj n'ésuh yay. »

Aare ahu áyu me mícir matijoe ni fuhow Yésu

(Maruk 14.3-9 ; Saaj 12.1-8)

⁶ Nemme Yésu umuen Betani, yan ace áine o háhae ejogene gajaol Simon, ⁷ ni baj ace aare alofol. Aare ahumu jibara jatepítēp naogene jimmen mícir matijoe másumut funnom, ban no Yésu aamme ni fitiñ, aare ahu náulenol mícir mamu ni fuhow. ⁸ No ulagoraaw gujuh me dáuru, súmutil n'guoh : « Ehajen yauyu, nafa yo yay ? ⁹ Júene mícir maumu munnomeni síralam sammenje, mbitan n'siseni galeh me. »

¹⁰ Yésu naffas gaþinoril, ban naagil : « Wa ucile n'jíni n'eyogen aare ahumu ? Waf waaro nakanom ! ¹¹ Galeh me, bugo, þan jibajil nánongan ni buru, bare ínje jilelom n'ebaj nánongan. ¹² Aare ahume náyu mee mícir mamu n'enilom bi gafoh gagu gúmbam. ¹³ Maagen, ínje ilobul yo : ni mof mamu þe, tánatan to Firim fafu Fásu me fujae me evarei, þan may lobi mala wo aare ahume

akan me ; mamu þan auno bi nánongan. »

Yudas nak'agum firim bi ni Yésu

(Maruk 14.10-11 ; Lík 22.3-6)

¹⁴ Púrto, ace ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba, gajaol Yudas Isikariot, najow ak'atoh ufan utejenaaaw ¹⁵ min aagil : « Wa jijaom esen ínje bakaner Yésu nalo ni guñenul ? » N'gujamor mala síralam saapiap sono ávi ni guñen min gusenol so. ¹⁶ Kábiriñ no, Yudas náni n'enes no jáhor me bi ekanol nalo n'guñenil.

Yésu naboñ guke ecokor Paak yay

(Maruk 14.12-16 ; Lík 22.7-14)

¹⁷ Ni funah fafu fítiar fafu faa gag-gan gagu gal unaç waw wabajut me lévir, ulagoraaw n'gúkail guoh Yésu : « Tay numane iki jucokori fitiñ fafu faa Paak yay ? » ¹⁸ Naagil : « Jujow bi nende hari, n'ésuh yay ; jiçih n'juogol ínje afanul niege tinagom tulofe, ban yanol þan itiñ me Paak yay n'ulagorom dó. » ¹⁹ Ulagoraaw n'gukan wo Yésu alobil me, min ñer gucokor may fitiñ fafu faa Paak yay.

Etiñor Yésu é sola ni upotoraol

(Maruk 14.17-21 ; Lík 22.21-23 ; Saaj 13.21-30 ; 1 Korent 11.23-25)

²⁰ No nuçiga me gallim, Yésu nanamo ni bugo gaamme guñen ni gúuba

n'gúni ni fitiñ. ²¹ Bugo ni fitiñ fafu, naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ace ni buru þan annomenom. » ²² No guun me firim faufu, bugo þe ni mujogil náar bireg ánoan ni bugo nanamo erorenol aah : « Ataw, ínje þiañ ? » ²³ Naagil : « An ahu árur me manur n'ínje gañenol ni biril babu, o ajae ennomenom. ²⁴ Maagen, Añol Arafuhow ban açet ti hiçí me ya ni o. Bare mataño míni ni an ahu ajaol me ennomen ! Fanjene jáari an ahumu jamb'abugi. » ²⁵ Ñer Yudas annomeneol me naagol may : « Afanolí, ínje þiañ ? » Yésu naagol : « Nulob yo uban. »

²⁶ Bugo ni fitiñ fafu, Yésu naajar ganaç, násonien go, namusul go aban nagabor go ulagoraaw naagil : « Jiyab jitiñ : úre enilom. » ²⁷ Mbiban naajar éremuma ; no nasal me Aláemit aban, nasenil yo naagil : « Jiyab jiremor buru þe : ²⁸ úre físimom, físim fafu falinen me babuge babu bo Aláemit ajogor me ni bugan bugagu, fáyui me mala gaboket gal util waa bugan gammeñe. ²⁹ Injé ilobul yo : mat'ibbander içoen bíñu bi funah fafu fo nijae me eremor ni buru ece evugul ni Jávi jaju jaa Payom. »

³⁰ Púrto, n'gúfoñ úfoñ wal esal Aláemit, mbiban n'gúpur gujow mbaa firijañ fafu fo guvoge me fal uoliv waw.

Yésu o n'egiten búoh
Simoj Pier þan ajundenol
(Maruk 14.27-31 ; Lík 22.31-34 ; Saaj 13.36-38)

³¹ Ñer Yésu naah ulagorol : « N'efuga yauye, buru þe þan jibbañ búsol sílamom baçigerul, ti Aláemit alob me ni Bahícer babu, no naah me : « Pan iteh akoña ahu imuh, ban ubbarum waw wal ekore yay þan uvistor uban babu þe*. » ³² Bare búsol eiloom ni gaçet me, þan iyabul gayoñ mbaa Gálile. » ³³ Ñer Pier naajar firim fafu min aagol : « Hani bugagu þe gubbañe búsol, ínje mat'ímus ibbañ búsol. » ³⁴ Bare Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobi yo : n'efuga yauye réro, balama gáin guoh, þan uoh ñono ñáfaji uffasutom. » ³⁵ Pier naagol : « Hani þan içet manur n'aw, mat'ímus ioh iffasuti. » Bugagu ulagora þop n'guyab dó bugo þe.

Yésu o n'galaw ni firijañ fafu fal uoliv waw
(Maruk 14.32-42 ; Lík 22.39-46)

³⁶ Púrto, Yésu najow n'ulagorol dó bi tiñ talu to guvoge me Getusemane. No guçih me, naagil : « Jurobo tale min ínje itos maa ike galaw. » ³⁷ N'ejaol, nájaenum Pier ni úpur Sebede gaamme gúuba. Piout, gáholi ni gágogor ni sunonol. ³⁸ Ñer naagil : « Gaþinor gumugom iki biinumom búguo. Jinamo

tale n'ínje ban jambi júmori me ! » ³⁹ Mbiban natos kan ráli maa, naya gújul aban náñiup iki buulol buya n'ettam min alaw aah : « Payom, júen me kano, nufaren éremuma yauye yaa sílam éraliom ! Bare mánoman níe, jambi wo ínje imaj me ukano, bare til wo aw umaj me. »

⁴⁰ Mbiban nábbáñul mbal ulagoraaw gúfaji bugagu ácigul natogil min gúmoe. Ñer naah Pier : « Buenne ? Hani enamo jatiito manur n'ínje m'bámoit jújuut yo ? » ⁴¹ Jambi júmori, bare jilaw jambi julo ni gabut ! Biinum arafuhow nihi bumamanj ekan maaro, bare enilol nd'ebaj sembe. »

⁴² Yésu náutten atos ahalil to, aban nalaw aah : « Payom, íni me éremuma yauye yaa sílam éjuut éraliom ínje m'baremut yo, kan wo aw umaj me ukano ! » ⁴³ Nabbañ ábbañul ácigul natogil min gubbañe gúmori ; maagen mamu umoil úliliú gámori.

⁴⁴ Nabbañ ahalil to min atos, aban nalaw elao élatten n'elob gurim gagu ganur gagu. ⁴⁵ Mbiban, nábbáñul mbal ulagoraaw naagil : « Juroje n'gámori gagu ? Gáelo gom ? Juluj, tinah talu tulofulo no Añol Arafuhow ajae me ebeni ni guñen utilaaw. ⁴⁶ Jiilo ujaal ! An ahu ajae me ennomenom nalofulo. »

*Fujoh fafu faa Yésu
(Maruk 14.43-50 ; Lík 22.47-53 ; Saañ 18.3-12)*

⁴⁷ Yésu o n'elob yay, Yudas ñier, aamme ace ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba, naçigul, ban nájaorul ni fítiman fámah faogene ufoje ni sugol. Bugan bugaubugi, ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay guboñulil. ⁴⁸ Yudas aamme n'ennomenol baje wo nalollil waamme : « An ahu o nijae me élloñ, açila ; jujogol. » ⁴⁹ Ñer nafaen alof Yésu naagol : « Nisafi, Afanom. » Aban náolloñol. ⁵⁰ Ñer Yésu naagol : « Apalom, waf waw waçili me n'újoul, ukan wo. » To baenah, bugagu gajaorulo me ni Yudas n'gúloful ban n'gualen gujoh Yésu. ⁵¹ Ñer, ace ni gaamen to me ni Yésu náñagul gafojeol ni gafon go ateh aroka ahu ala afan utenjenaaw ámah ahu aþirih gannu. ⁵² No Yésu ajuh me dáuru, naagol : « Ubbañen gafojei ni gafon go ! Uffas búoh an ajae me étuh gafoje, go gujaol me emuh. ⁵³ Nuoseh þianj íjuut ilaw Payom min aboñulom maer yauye uyón wal emalaka wafanje wono guñen n'úuba ? ⁵⁴ Bare ikan mo me, bu ñer Bahícer babu mbi bukano me, bo baah me maa þan ní ? »

⁵⁵ Púrto, Yésu naah fítiman fafu : « Jujoulo n'ufoje ró ni sugol bi ekelom fujoh ti nihi ní me akana-maarat jikelo fujoh. Gunah émit pe ínje umuen n'eligen bugan bugagu ni gávi-Aláemit gagu, ban

jujogutom. ⁵⁶ Bare dó pe dibabaj min mbi Bahičer uboñer waw bukano. »

No ñer, ulagoraaw pe n'gujundenol to min gúpur gutey gukay.

Yésu bújoñor fujoj fafu fámah fafu

(*Maruk 14.53-65 ; Lík 22.54-55, 63-71 ; Saan 18.12-14, 19-24*)

⁵⁷ Gajoh me Yésu n'gújaenumol bi nende Kayafa aamme afan uteñenaaw ámah ahu, dó úpjajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan Esúif yay guomunor me. ⁵⁸ Pier nah'alagenulil ráli bi ró ni fulumet afan uteñenaaw ámah ahu. Nak'anamo to upoyaaw guomme bi ejuh bu jae me éuñen.

⁵⁹ Ni tinah tautu, ufan uteñenaaw ni fujoj Esúif yay fámah fafu n'gúni n'elip bagitener baa jibij bájue bukan min Yésu amugi. ⁶⁰ Mánoman baje bugan gammeñe galige etegol sulob, bare jogut. Búsol, ni baj bugan gúuba gúkail guoh : ⁶¹ « Ahumu naage : "Níjue ifum gávi gagu gal Aláemit, iban nibbañ itep go ni gunah gúfaji." »

⁶² Ñer afan uteñenaaw ámah ahu nailo naah Yésu : « Mat'úbal wáfowaf ? Uunut sulob se so gulobe maa guya n'aw ? » ⁶³ Bare Yésu naþanor butumol. Ñer afan uteñenaaw ámah ahu naagol : « Nilobi yo ni gajow gal Aláemit aroñ me : ulobóli ter aw uomme

Kirista ahu, Añol Aláemit. ⁶⁴ Yésu naagol : « Aw fanjai nulob yo. Ban þop ínje ilobul yo : þúrto me maer þan jujuh Añol Ara-fuhow min anave ni gárib Aláemit-Sembe, ban þan jugol áavul n'émit ni úpar waw. »

⁶⁵ No afan uteñenaaw ámah ahu aun me gurim gaugu, naçaç bisimool açila fanjaol, aban naah : « Najele Aláemit. Wa mul ñer nusoholaale ugiten guce ? Juune maer yauye gújel gagu go najel me. ⁶⁶ Bu ñer jípinore ? » N'guogol : « Pilopilo min açet. »

⁶⁷ No ñer, n'gumasenol ni buul ban ni gutegol sumoh. Bugaguil nihi gutegol simbej n'gúfohulorol n'guoh : ⁶⁸ « E Kirista, ulobóli þaa ay ategi ! »

Pier o n'eceñ gaa búoh açila an om ala Yésu

(*Maruk 14.66-72 ; Lík 22.56-62 ; Saan 18.15-18, 25-27*)

⁶⁹ Ni tinah tautu, Pier umuen tíyan ni fulumet fafu nanave. Ni baj ace n'urokaaw waarema alofulol naagol : « Aw may buru juomen me ni Yésu ala Gálile. » ⁷⁰ Bare Pier naceñ bújoñor bugan bugagu pe naah : « Iffasut wa numanje elob. » ⁷¹ No naamme n'ejow mbaa ganegen gagu bi épur, aroka ace aare mul najugol naah gaamen to me : « Ahume bugo guomen me ni Yésu ala Nasaret. » ⁷² Pier nabbañ aceñ yo n'ebbat ró aah : « Iffasut áine ahumu.

» ⁷³ Pio maa, gaamen to me n'gúloful Pier n'guogol : « Ti maagen, aw buru bugom : baloberi bigitenyogiten. »

⁷⁴ Bare Pier nanamo etaboro ni ebbat aah : « Iffasut áine ahumu. » To baenah, gáin n'guoh. ⁷⁵ Ñer naosen firim fafu fo Yésu alobenol me no naagol me : « Balama gáin guoh, þan uoh ñono ñáfaji uffasutom. » Náþur tíyan ban nanamo ukon ni sembe n'eteh mahat ró.

27

*Ejáenum yay yaa Yésu bi ni Pilat
(Maruk 15.1 ; Lík 23.1-2 ;
Saañ 18.28-32)*

¹ M'bujom mej, ufan utejenaw ni ufan Esúif yay pe n'gujoh bugo þooil firim faa jamuh Yésu. ² N'guhogol guban n'gujarol iki gusen Pilat, afan ahu o bugaa Rom gubañ to me.*

Eteh mahat yay yaa Yudas ak'amugoro

(Mukanay 1.18-19)

³ No Yudas, aamme áine ahu annomen me Yésu, aun me búoh gujojoh bi emuh Yésu, nateh mahat ban nájaenum síralam sasu saamme ávi ni guñen ak'abbañen ufan utejenaw ni ufan Esúif yay, ⁴ ban naagil : « Injé ikane, nigengen an akanut waf ibet n'eçet ! » Bare n'guogol : « Wóli utumóli ulebo ! Dáru barokeri ! » ⁵ Ñer Yudas nabelen dó ni

góvi-Aláemit gagu síralam sasu aban najow akay, þúrto nak'amugoro árien.

⁶ Ufan utejenaw n'gumuken síralam sasu ban n'guoh : « Gúboñolal gusenut min mbi síralam sausu sitegori ni saa góvi-Aláemit gagu, mata dáuru bacam baa físim bom. »

⁷ Ñer n'gujoh firim fanur min gunjar so gunnom galah gagu go guvoge me "galah atepa-sibara", mbiban n'gúbahen go gukan guyah gaa sijaora. ⁸ Yo eçile galah gaugu n'guvogi "galah gaa físim" bi funah faa jama.

⁹ Mo ñer gurim aboñer ahu Séremi gukanoe gaah me : « Guñare síralam ávi ni guñen, saamme bacam babu baa funnomenol bo bugal Israel gujamor me min gubet bo mola, ¹⁰ ban n'gujar so iki gunnom galah atepa-sibara ahu, ti may Atúla alob mo me†. »

Yésu bújojor Pilat

(Maruk 15.2-5 ; Lík 23.3-5 ; Saañ 18.33-38)

¹¹ Ñer n'gújaenum Yésu bújojor afan mof mamu aamme Pilat. Ume narorenol aah : « Aw uomme ávi ahu ala Esúif yay ? » Naagol : « Aw fanai nulob yo uban. » ¹² Þúrto, ufan utejenaw ni ufan Esúif yay n'gunamo mul etegol sulob, bare ábalut hani jatiito. ¹³ Ñer Pilat naagol : « Aw þiañ uunut

* **27:2** 27.2 Juluj bagitener babu baa Mácie 22.17 † **27:10** 27.10 Juluj Séremi 32.9 ; Sakari 11.12-13

sulob sause so gutegei maa ? »¹⁴ Min Yésu ábalutol me hani ñanur, Pilat najahali nár.

*Fítiman fafu fo n'erondopen
Pilat min abbañ Yésu
n'ekurua*
(Maruk 15.6-32 ; Lík 23.13-43 ; Sañ 18.39-19.27)

¹⁵ Emít-émít no gag-gan gagu gaa Paak guçilo, afan mof mamu nah'ahalenilhalen amigel ni bugo gukul me, ahu o fitiman fafu fumañ me ahanulil. ¹⁶ Ban bajene ni gunah gaugu amigel ace o gajaol guunoe fanj, gajaol Yésu Barabas. ¹⁷ Nemme fítiman fafu ufu min fuomunore, Pilat naagil : « Ay ni ubuge gaamme gúuba jimañe ihanulul ? Yésu Barabas, ter Yésu o guvoge me Kirista ? »¹⁸ Nalob mee mata naffase búoh físil fíçile min gújogul Yésu gusenol.

¹⁹ Pilat o min anave dó gutaline me bugan, aarol náboñul guogol : « Jamb'unogen me n'elob yay yal an ahumu akanut mee maarat mónan ! N'efuga yauye níalam fanj ni síyeut so níyeute iya ni o. »

²⁰ Ni tinah tautu, ufan utejenaaaw ni ufan Esúif yay n'gutuñen fítiman fafu min fuoh Pilat ahalenil Barabas, ban nakan Yésu naçet. ²¹ Pilat nabbañ narorenil naagil : « Ay ni bugo gúuba jimañe ihanulul ? » N'guogol : « Barabas. »²² Natajen arorenil aagil : « Ñer Yésu, o guvoge me Kirista ahu, ikanol bu

? » Bugo pe n'guoh : « Abbañi n'ekurua ! »²³ Naagil : « Min maarat may nakane ? » Bare bugo n'gufañ n'gúþibe fatiya guoh : « Abbañi n'ekurua ! »²⁴ No Pilat ajuh me búoh ájuut to wáfowaf, ban épib yay efanefajan gájalo, nanjar mal napos guñenol bújonor fítiman fafu naah : « Guñenom gukure ni físim fafu fal an ahume akanut mee wáfowaf. Babu ñer buru ! »²⁵ Ñer bugan bugagu pe n'guoh : « Wáfowaf wajae to me épurul n'eçelol mbi uya ni wóli ni gabugoróli ! »²⁶ Ñer Pilat nahanulil Barabas. Mbíban, naboñ guteh Yésu gusoh gal ubañ, aban nasenil o bi eke ebbañ n'ekurua.

²⁷ Ekosombil yay n'gújaenum Yésu bi ró ni yan afanil Pilat, ban fuyoñ fafu pe fal ekosombil yay ni fúgolol fúharo. ²⁸ N'gúþurenol wañol ban n'gukanol uce újugah. ²⁹ Púrto, n'guñar ulalin waa sijen gueç fugañ guopol ni fuhow, ban n'gusenol egol átuh n'gañenol gárib. Guban n'guya gújulil bújonorol min gúfohulol guoh : « Jisafi, ávi Esúif yay ! »³⁰ N'gumasenol guban n'guyab egol yay gutegol ni fuhow. ³¹ No gúfohulol me iki guþilo, n'guram wañ waw újugah waw wo gukanenol me, guban n'gubbañenol bisimool, mbíban n'gúþunnulol dó gújaenum bi eke ebbañol

n'ekurua.

³² Bugo n'épur ésuh yay, n'guemor n'ace áine ala ésuh yay yaa Siren gajaol Simon ; n'gukanol ni sembe nateb ekurua yay yaa Yésu. ³³ No guçih me tiñ talu to guvoge me Golugota (dóemme "tiñ taa gasen"), ³⁴ n'gusen Yésu bíñu yáguñori n'erem yátalie bi marem ; no naçoen yo me, nalat yo marem.

³⁵ N'gubbañol n'ekurua yay, guban n'gulukor‡ bisi-mool. ³⁶ Mbiban, n'gunamo n'gúniol n'gapoy. ³⁷ N'gunjar jibabar n'guhiç ró waçil me Yésu namugi, waamme uwe : « Ume aamme Yésu, ávi ahu ala Esúif yay. » Mbiban n'gunjar jibabar jauju gubbañ n'ekurua yay fatiya fuhool. ³⁸ Baje þop ukana-maarat gúuba bugo gubbañe ni sukurua manur ni o, ahu n'gañenol gárib, ahuo n'gamayol.

³⁹ Bugan bugagu gaamme n'égat nihi gúlis guhoi n'gujelol nímoro n'guoh : ⁴⁰ « Aw áju me ufum gávi-Aláemit gagu mbiban nubbañ uteþ go ni gunah gúfaji, upagenoro þaa fuhoi ! Iní maagen aw uomme Añol Aláemit, kan úavul n'ekuruai ! » ⁴¹ Ufan utejenaaaw, úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan Esúif yay, bugo þe may n'gunamo éfohulol guoh

: ⁴² « Nah'aþagen bugan aban ájuut aþagenoro ! Let açila ávi Israel nam ? Ñer áavul n'ekuruaol min úinenal ni o. ⁴³ Let gafiumol n'Aláemit gom ? Kan ñer maer Aláemit ákail aþagenol, íni me namajol ! Let naage o Añol Aláemit nam ? » ⁴⁴ Ukana-maarat bugagu bugo gubbañor me manur ni o n'gunamo may ejelol ti bugagu gujeleol me.

Eçet yay yaa Yésu

(Maruk 15.33-41 ; Lík 23.44-49 ; Saan 19.28-30)

⁴⁵ No tinah tirih me, emoç néavul ni mof mamu þoomo, ban néni to iki titigo. ⁴⁶ No titigo me maa, Yésu náþib fatiya ni sembe aah : « Elí, Elí, lama sabahktani* ? » Dóemme « Aláemilom, Aláemilom, wa uçile nujundenom ? » ⁴⁷ Guce ni gaamen to me n'guunol ban n'guoh : « Aboñer ahu Elí navoge mee ! » ⁴⁸ Ace ni gaam to me natey to baenah ak'anjar jurocob, nájeben jo bíñu yafire, aban nañar gapil nahoh jo ró añuren Yésu min mb'acot jo. ⁴⁹ Bare bugagu n'guogol : « Unah, umundumal ujugal ter Elí þan ájoul ákiil aþagenol. »

⁵⁰ Yésu nabbañ aya gáþib gámah, aban naçet.

⁵¹ Ni tinah tautu, gábil gagu gaminden me tiñ talu táñai me dó ni gávi-Aláemit gagu n'guçáço kábirin fatiya

‡ 27:35 27.35 elukor : dóemme eñagor usos. § 27:35 27.35 Ni bahiçer bice bítinar, firim faufe may ufu ró : Mamu firim fafu fo aboñer ahu alob me n'fukano faah me : « Gugabore bisimoom, ban gulukore gañom gaa fatiya. » (Juluj Ufóñ 22.19.) * 27:46 27.46 Juluj Ufóñ 22.2

go bi n'ettam go gukan upeñ úuba. Ni tinah talu tanur tatu, ettam yay negoror, ban sival sasu ni sireñ.⁵² Ñer guyah gagu n'gúfogulo ban gammeñe ni gáinen me n'Aláemit gaçelen me n'gúbbañul gúni m'buroñ,⁵³ ban n'gúpurul n'guyagil. (Púrto gailo Yésu ni gaçet me, n'gunogen dó Yérusalem, yaamme ésu yay yanab me, dó bugan gammeñe gujugil.)

⁵⁴ Afan ekosombil yay ni buganol gaamme n'gapoy Yésu manur ni o n'gujuh gagoror ettam yay ni wabaj me pe ; ñer n'gúholi náar, ban n'guoh : « Maagen mamu açila aamme Añol Aláemit ! »

⁵⁵ Bajene pøp waare gammeñe gaiye ráli n'gúni n'eluj ; bugo gulagenulo me Yésu kábirinj Gálile nihi gucokorol nímoro. ⁵⁶ Ni baj ni bugo Mari ala ésu yay yaa Magudala, ni Mari jaw Saak bugo ni Susef, ni may jaw guñol Sebede.

Gafoh Yésu

(*Maruk 15.42-47 ; Lík 23.50-56 ; Saan 19.38-42*)

⁵⁷ No tinah tujon me, ni baj ace áine gajaol Susef ápollo Arimate ájoul ; áine ahumu nasanumetsanumet, ban o pøp alagora Yésu aamene. ⁵⁸ Najow ak'atoh Pilat min ácinol efuluñ yay yaa Yésu. Ñer Pilat naboñ

gusenol yo.⁵⁹ Susef nañar gábil gajaha min ággub efuluñ yay,⁶⁰ aban nabañ yo ñáraru fuyah fuvugul fo naoge bi ni o fañaol faam n'gacaç erijañ[†] ; mbiban nábaken fuval fámah atoj gánonum fuyah fafu, aban nakay.⁶¹ Mari ala Magudala ni Mari ahuo ubugien to n'gurove gúpimbor fuyah fafu.

⁶² Tihalen fo, faamme fiiyay Esúif yay, ufan utenjenaaw ni Epárisie yay n'gujow manur bi nende Pilat⁶³ guçih n'guogol : « Afanóli, wóli juosene búoh abija ahumu, no naamen me m'buroñ, naage tale gunah gúfaji pøn ailo ni gaçet me.[‡]

⁶⁴ Ap'umañ paa usen búoh fuyah fafu fupoi bi ni funah fúfatten ! Kanut mo, ulagorol gújue gújoul iki gúkuet efuluñ yay, mbi púrto n'guoh ésuuh yay nailoe n'gaçet me, ban jibij jauju júsola jo jijae me efañ gaarat jítiar jaju. » ⁶⁵ Pilat naagil : « Yoo. Jinjar ekosombil bugaubuge bi gapoy gagu. Jujow, ban jikan min fuyah fafu fupoyi ti júju me. » ⁶⁶ Ñer n'gujow iki gukan gapoy gagu gaa fuyah fafu : n'gumundum guñar fuval fafu gutoj fíp gánonum fo, guban n'gukan to fúffasum mbi an agor n'guffas. Mbiban n'gubañ to upoya.

[†] **27:60** 27.60 fuyah faam n'gacaç erijañ : No, Esúif yay ndi guoh n'ettam min gufoh sufuluñil. Pan guoh ni gacaç fuval fámah gasun dó gujae me ebañ efuluñ yay, mbiban n'gúfakenul fuval fice gutoj gánonum gagu. [‡] **27:63** 27.63 Juluj Mácie 12.40 ; 16.21 ; 17.23.

28

*Fuyah fafu furakel fafu
(Maruk 16.1-10 ; Lík 24.1-12 ; Saan 20.1-10)*

¹ No fiiyay Esúif yay fúgat me uk'uomal ni bujom babu baa funah fitiar fal esemen yay*, Mari ala Magudala ni Mari ahuo n'guke bujuh fuyah fafu. ² Piout, ettam yay negoror gagoror gámah ; ni baj amalaka Aláemit áavul fatiya émit ákail ábaken fuval fafu alalen, aban narobo ni fo. ³ Ganogorol n'gunanno ti baijer émit, bisimool m'bútuen par ti bíbil. ⁴ No upoyaaw gujugol me, n'gújuhulo bireg n'gulo ti bugan gaçeçet. ⁵ Bare amalaka ahu naah waareaw : « Jambi júholi ! Niffase búoh Yésu o gubbanj me n'ekurua jinjese. ⁶ Alet tale ; naiye ni gaçet me ti naþi me nalob yo ! Jújoul juluj tiñ talu to gubañenol me, ⁷ mbiban n'jujow cab iki juoh ulagorol naiye ni gaçet me, nayabil gayon mbaa Gálile, bo þan gujugol me. Gurim gaugu nibaje bi elobul. »

⁸ Ñer waareaw n'gukay ni majase guhat fuyah fafu ni gáholi ró, bare þop ni ésumay ró yámah, ban n'gutey guke egiten ulagoraaw elob yauyu. ⁹ To baenah, Yésu fanjaol nájoul guemor aban naagil : « Nisaful ! » N'gulofol, ban n'gulo to ni guolol min

* **28:1** 28.1 funah fitinar fal esemen yay : Funah faufu funogonogor ti figindin fafu faa gunah éjola.

gunamo emigeletol. ¹⁰ Ñer naagil : « Jambi júholi ! Jujow iki juoh gutiom gujow bi Gálile ; bo þan gujugom me. »

Bagitener babu bal ekosombil yay

¹¹ Waareaw n'ejow yay, guce ni ekosombil yay gaa-men me ni gapoy fuyah fafu n'gunogen n'ésuh yay, guçih n'gugiten ufan utejenaa-w wabaj me pe. ¹² Ñer ubuge n'guomunor manur n'ufan Esúif yay min gujoj, guban n'gusen ekosombil yay síralam sammeje ¹³ n'eogil nímoro : « Mbi juoh bugan bugagu ulagora Yésu gukelo ni fuh gúkuet efulunjol buru n'gámori. ¹⁴ Iní me afan mof mamu nakae aun yo, wóli þan jiffas bu jijae me elobol iki jugoñol jamb'ayogenul.

» ¹⁵ Ñer ekosombil yay n'gujar síralam sasu, ban ni gukan may ti gulobil me. Maumu, bagitener baubu bivisor me n'Esúif yay, ban guce ni bugo guroñ bo n'éinen bi funah faa jama.

*Yésu o n'érajul ulagorol
(Maruk 16.14-18 ; Lík 24.36-49 ; Saan 20.19-23 ; Mukanay 1.6-8)*

¹⁶ Ñer ulagoraaw gaamme guñen ni an anur n'gujow bi ni firijaj fafu baubu Gálile fo Yésu alobil me mala fo. ¹⁷ No guçih bo me, n'gujugol, ban n'guya gújul bújonjorol n'gumigeletol. Bare guce ni bugo n'guron

pan n'etehumor jatiito.
18 Ñer Yésu nalofulil aban naagil : « Niyayab sembe sánosan fatiya n'émit ni babe n'ettam. 19 Jujow ñer ni súsuh sasu þe saa mof, jikanil n'gúni ulagorom, ban ni jíbatiseil ni gajow gaa Paaya ni Añolol ni Biinum Banabe. 20 Jiligenil ékanum wo niligenul me þe. Jiffas búoh : ínje umu nánonan ni buru bi no mof mamu mujae me ebao. »

Firim fafu Fásum me ti Maruk anabaw ahič fo me Waf waw wabaj me n'élébur yauye

Elébur yauye Maruk nahičyo hič bi n'ejangaraay galelen me bugo pe Esúif gúttut. Yo eomme ewansil yay yafaŋ me n'ereore sasuso saamme sífaji. Ebajut to lobi mala fiñile Yésu. Ebajut pøp balober bahulie baa Yésu. Bare til egitengiten bagitener bammeñe baa bíemor, bal esen úsota gahoy ni baa síceñor. Ticeto egitengiten bápjuler balet dó ni sasu siewansil.

Ewansil yay yaa Maruk en-abennaben bajaer babu baa siewansil sasu saa Mácie ni Lík. Ni buju babu bala yo egitengiten búoh Yésu aamme **Añol Aláemit** (Maruk 1.1). Mb'učigal ni fúbanum yo, Añol Aláemit nabbanji n'ekurua min acket (Maruk 15.39).

Ni ganjas gagu gátiar gagu gal élébur yay (Maruk 1.1-8.26), Yésu amanjut min bugan bugagu gufaen guffas o aamme ay. Nah'asen gahoy úsotaaw, náh'ápuren siseytane sasu ni bugan bugagu, nah'alob ni sembe sámah ró. Bugan

bugagu nihi gurorenor ñer guoh : « An ahumu o aamme ay ? » Bare Yésu naah bugan bugagu gajoh me búoh guffasol : « Jambi jigiten ánoan ínje iomme ay. »

Ganjas gagu gáutten gagu gal élébur yay (Maruk 8.27-16.20) gukakan min fasi bu Yésu áamum me Añol Aláemit. Bugan bugagu bugaa no guruhenenruhen bugan bugagu búgamah bugagu gajogi me maageima ti úlaemit. Bugan bugaubugi búgamah bugagu nihi gukanenkan waf waja-haliene, gúpiraenete, nihi guteb ebeñ ni mataño mánonan.

Bare Yésu hani min áni me arafuhow, o bae Añol Aláemit nam. Ulagorol to baenah gujogenut yo iki gu-junden Yésu tinah talu to nabelei me n'eçet. Afan ekosombil ace no najuh me Yésu aam n'eçet naah : « Aíne ahumu maagen Añol Aláemit omene ! » (Maruk 15.39)

*Gavare gagu gaa Saan
Batis
(Mácie 3.1 ; Lík 3.1-18 ;
Saan 1.19-28)*

¹ Firim fafu fásum me faa Yésu Kirista, Añol Aláemit, maa fíçili. ² N'élébur yay yal aboñer ahu Esai, Aláemit naage : « Pan iboñ ájaenumaom gahonen ayabi gayon

* 1:2 1.2 Juluj Malaki 3.1

min mb'atejen bu-lago babu bi n'aw*. »

³ « Firim fúpureul baubu n'éparandanj yay nihi fuoh fatiya :

“Jitejen fukaen bi ni Ataw ! Jiyaol ulago waçole† !” »

⁴ Ajáenuma-gahonjen ahumu o aamme Saanj Batis. Babu ni gafit gagu gámah gagu nápollo nah'avare bugan bugagu naagil : « Jíbahen bakanerul min ibatiseul, min mbi Aláemit aboketul utilul. » ⁵ Bugaa mof mamu pe maa Yúde bi ni bugaa Yérusalem ró poot nihi gujow gutogol bo, ban n'gugiten utilil bújonor ésuh yay pe, min ñer Saanj ábatiseil ni fal fafu faa Suruden. ⁶ Saanj ahumu bisimool ni bufal eñokombo bucokori, ban nah'ahogo gasinja gaa gabanj ni fuhonjolol. Ujamémit ni múhum maa baha nah'atiñen. ⁷ Nah'avare aah : « An ahu afanjom me sembe fúf umu n'éjoul búsolom, ban ínje ipilotout bi éñup ijál unew sidalaol. ⁸ Injé ni mal níbatiseul, bare açila þan ábatiseul ni Biinum Banabe. »

Saanj o n'gábatise Yésu

(Mácie 3.13-4.11 ; Lík 3.21-22 ; 4.1-13)

⁹ Ni gunah gaugu, Yésu náþurul Nasaret ni mof mamu maa Gálile ákail Saanj ábatiseol ni fal fafu faa Suruden. ¹⁰ No Yésu aamme n'épurul ni mal mamu, najuh émit yay épegulo, ban

Biinum Banabe m'búaavul birembor ni o ti gálab. ¹¹ Ni baj firim fúþurul n'émit fuoh : « Aw uomme Añolom o nifañ me níbbolie ; ésumayom pe ni aw yom. »

Seytane o n'élingen Yésu
(Mácie 4.1-11 ; Lík 4.1-13)

¹² To baenah, Biinum Banabe m'biilen Yésu ajow bi ni gafit gagu gámah gagu. ¹³ Nanamo bo gunah úvi gúuba (40) ; ban ni gunah gaugu, Seytane náh'álingen gáinen gagu gola. Narobo bo o ni súnuhuren sasu saa baha, ban emalakaay nihi gucokorol bo.

Yésu o n'evoh ulagorol gútiar

(Mácie 4.12-22 ; Lík 4.14-15 ; 5.1-11)

¹⁴ Ni gunah gaugu, n'gujoh Saanj Batis gúrur ni fipeh. Púrto, Yésu najow bi Gálile ; navare bo Firim fafu Fásüm me fal Aláemit. ¹⁵ Nah'aah : « Tinah talu tabeli me tiéige, Jávi Aláemit julofulo ! Jihat bakanerul baarat me min jíinen Firim fafu Fásüm me ! »

¹⁶ Funah fice, Yésu o n'ejow galam fal fafu fáþurut me faa Gálile, najuh umbala gúuba, Simon ni atiol Andere, gubet simbalil dó ni fal faufu. ¹⁷ Naagil : « Jújoul jilagenom, ban þan ikanul jíni umbala bugan. » ¹⁸ To baenah, n'guhato simbalil min gulagenol.

¹⁹ No Yésu abbañ me atos ráli maa, najuh Saak ni atiol

† 1:3 1.3 Juluj Esai 40.3

Saan, guñol Sebede, gúni m'busanail n'gaheten simbalil. ²⁰ To baenah navogil ; n'guhat pail ni urokaaw dó ni busana babu min gúpurul gujaor ni Yésu.

Yésu náþuren eseytane ni an
(Lík 4.31-37)

²¹ Púrto, Yésu ni ulagorol n'gujow bi n'ésuh ece yo guvoge me Kapérinaum. No fíiyay Esúif yay fiçih me, Yésu nanogen ni yan yay yaa galaw, aban nanamo épajul ésuh yay gurim Aláemit. ²² Bugan bugagu n'gujahali baligenerol fañ, mata nali-geneligen ti an ayabe sembe, búli ni wo úpajula gúboñ Aláemit bugagu nihi guligen me.

²³ Bajen dó ni yan yauyu yaa galaw ace áine o eseytane enone ; áine ahumu náþib aah : ²⁴ « Yésu ala Nasaret, wa numanje ni wóli ? Nukelo jabanolí ? Niffase ay nom : An ahu anab me ala Aláemit. » ²⁵ Yésu nan-nur yo aah : « Upanor, ban núpur cab n'áine ahumu ! » ²⁶ Ñer eseytane yay nekan áine ahu nailo avenjenor, mbiban népur ni o n'eya nímoro gáþib gámah. ²⁷ Bugo þe gajahali n'gunonil iki nihi gurorenor guoh : « Dáuru wa uomme úru ? Baligener mul bice bu-vugul bal an ayabe sembe ! Hani may siseytane sasu nihi súttun wo nalobe so me. » ²⁸ Ñer gajaol n'gufaen guuno ni mof mamu þe maa Gálile.

Yésu o n'esen gahoy aol Simon Pier ni guce þop gammeje
(Mácie 8.14-17 ; Lík 4.38-41)

²⁹ No Yésu áþullo me ni yan yay yaa galaw, najow bi yan Simon ni Andere, manur ni Saak ni Saañ. ³⁰ Toker aol Simon aarema umuen dó min afiye bújusa bajogerol ; n'gufaen gulob Yésu mola. ³¹ Ñer Yésu nalofol, najogol n'gañen ailen, ban bújusa babu m'búpur to baenah ni o, min ñer aare ahu anamo ecokoril.

³² Mb'uçiga gallim, no fíbiñel fulo me, n'gunjallol úsotaaw þe ni bugagu bugo siseytane sunogen me. ³³ Esúh yay þe n'gúpurul gúkail guomunor to bújonor ganegen yan yay. ³⁴ Ñer Yésu nasen gahoy bugan gammeje bugal úsomut wábuliore. Naham þop siseytane sammene, ban nemme siffasol, ahalut so min sulob.

Yésu o n'ejow Gálile þooyo
(Lík 4.42-44)

³⁵ Tinahurab, to m'basarerut, Yésu nailo aban náþurul ajow bi tiñ talikoe ak'anamo bo galaw. ³⁶ Simon ni bugagu gaamen to me ni o, no guiyulo me, n'guilo gulipol. ³⁷ No gujugol me, n'guogol : « Bugan bugagu þe aw gulipe mee ! » ³⁸ Naagil : « Utosal mbaa sasu súsuh salof me yauye, tima nivare bo may ; mata dáuru diçile njoul.

» ³⁹ Púrto, najow mof mamu maa Gálile poomo, nah'avare ni san sasu saa galaw n'eham siseytane sasu nimoro.

Yésu o n'esen gahoy an ala háhae

(Mácie 8.1-4 ; Lík 5.12-16)

⁴⁰ Funah fice, ni baj áname o háhae ejoge ájoul atoh Yésu. No nalofol me, nalo aya gújulol naagol n'efotenor dó : « Umanj me, nújue ukonom nihoy ijañ ti no ! » ⁴¹ Yésu enilol nerum áine ahumu bireg naalen gañenol agorol naagol : « Yoo, nimanje. Uhoy ujañ ! » ⁴² To baenah háhae yay népur ni o, ban nakur.

⁴³ Ñer Yésu nabbañenol akay n'eçafol táñi nímoro

⁴⁴ aah : « Ukánum ! Jamb'ulob yo me ánoan, bare ujow iki atenena ahu ajugi, ban nukan bítenen babu bo góboñ gagu gaa Móis gulob me, min ugiten ésuuh yay búoh nuhohoy. »

⁴⁵ Bare áine ahu no nápollo to me, nanamo eamben fatiya elob yay aban babu pe, bireg Yésu abbañut áju anogen n'ésuh m'babbuyut. Ñer náh'átij babu tíyan tiñ talikoe, bare mónan, bugan bugagu níhi gúpurul ulam waw poowo íkiil gutogol.

2

Yésu o n'ekan abofoa nähoy

(Mácie 9.1-8 ; Lík 5.17-26)

¹ Púrto gunah gu-man, Yésu nábbañul bi

Káperinaum. Bugan bugagu n'gufaen guun búoh umu súndo ² min gúteil fuyon íkiil guomunor dó, bireg gureut hani to n'gánonum gagu. Yésu nanamo egitenil Firimfafu Fásüm me. ³ Ñer ni baj wáine gubbagir gútebul an abofoe mbaa ni o. ⁴ Nemme gújuut guçih to naamme mala jammeñ jaju jaa bugan bugagu, ñer n'gúhaful bimilum babu bípimbor to Yésu ailo me, guban n'gúannul n'élu yauyu abofoa ahu ni gapeh gagu dó nafileni me. ⁵ No Yésu ajuh me gáinenil, naah abofoa ahu : « Añúm, utili uboketiboket. »

⁶ Bajene úpjajula góboñ Aláemit ganamoen to, ban níhi gupinor guoh : ⁷ « Áine ahumu bu nájue alob mee ? Dáuru gújel Aláemit ! Arafuhow ay ájue aboket util, íni let Aláemit bareol ? » ⁸ To baenah, Yésu naffas gapinoril min aagil : « Wa úçile n'jibaj gapinor ti gaugu ? ⁹ Julobom paa, eoh abofoa ahu “Utili uboketiboket,” ter eogol “Uilo, unjar gapegi min ujow,” wa ufanje ésum elob ? ¹⁰ Bare waf wanur nimanje jiffas : Añol Arafuhow nayayab babe ni mof sembe n'Aláemit sal eboket util bugan bugagu. » Naban nábahó mbal abofoa ahu naagol : ¹¹ « Injé ilobi yo, uilo nuñar gapegi min uot bi yanji. » ¹² Ñer to baenah, abofoa ahu nailo, nuñar gapegol aban nápur bújoñoril bugo pe. Gaja-

hali gámah n'gunonil bireg n'gunamo esalen Aláemit nihi guoh : « Júmusut jujuh waf ti wauwu. »

Yésu o n'evoh Lévi bi éni alagorol
(Mácie 9.9-13 ; Lík 5.27-32)

¹³ Púrto, Yésu nabbañ ápur ajow bi galam fal fafu fápurut me faa Gálile ; ñer fítiman fafu pe ni fújoul futogol bo min anamo gavareil. ¹⁴ No natos me maa, najuh ace áine gajaol Lévi, ápur Alife, arobo to nah'ayab me búalen. Yésu naagol : « Ulagenom ! » Ñer Lévi naiyul alagenol.

¹⁵ Búsol, Lévi navoh Yésu ni ulagorol fitiñ yanol, manur n'uyababúalen gammeñ, ni bugan bugo ujail uhajene may ; maagen bugan gammeñ ti bugaubugi ubuguen n'elagen Yésu. ¹⁶ Ñer úpajula gúboñ Aláemit bugagu bugaa gayoñ gagu gal Epárisie yay, no gujugol me áni n'etiñor ni bugan bugaubugi, n'guoh ulagorol : « Wa ucile náni n'etiñor n'uyaba-búalen bugagu ni bugagu utila ? » ¹⁷ Nemme Yésu naune wo gulob me, naagil : « Let bugan bugagu gaamme apuñil gunese ásotena, bare til úsotaaw. Mo may ijoulat bi evoh bugan bugagu gaçol me, bare til utilaaw. »

Yésu o n'épajul mala baor
(Mácie 9.14-17 ; Lík 5.33-39)

¹⁸ Funah fice, ulagora Saañ Batis ni Epárisie yay n'gúni m'baor. Ñer bugan guce n'gúkail guoh Yésu : « Wa ucile ulagora Saañ Batis ni Epárisie yay nihi guor min búguiya mati nihi guor ? » ¹⁹ Yésu naagil : « Jínene piañ búoh funah faa búyabo, ubuge ayaba ahu gújue piañ guor açila baamer to ni bugo ? Nánanon no naron to ni bugo, gújuut guor. ²⁰ Bare funah fice pan fiçigul no gujae me eram ayaba ahu n'guñenil ; no ñier pan guor me.

²¹ An nd'anjar gaçaç gavugul gal epis ateh gaþoroh ni bisimo bufan ; akan mo me, gaçaç gagu gavugul gagu pan gunoçul gafan gagu min til ñer élù yay efañ gauñ. ²² An nd'aoren poþ bunuh bijeb ni siçan sifan aban natoj so ; akan mo me, bunuh babu pan bufaç so min ñer so pooso súbburi. Bare til níh'íni mee nuoren bunuh babu bijeb babu ni siçan sasu suvugul sasu. »

Yésu nafafañ funah fafu faa fiiyay

(Mácie 12.1-8 ; Lík 6.1-5)

²³ Funah fice faa fiiyay, Yésu ni ulagorol n'gúni n'esat ulah waw. Bugo n'ejow yay, ulagorol n'gunamo eheñ gukoñ gagu. ²⁴ Ñer Epárisie guce n'gúkail guogol : « Apaa uluj ! Wa ucile ulagorai n'gúni n'ekan waf wo

gúfirene funah faa ffiay ? » ²⁵ Naagil : « Buru til júmusut jijanga wo David akan me funah fice no bieb bujogil me, o ni galageneol me ? ²⁶ Leti nanogenogen ni Fúggut Aláemit, gannay gagu go Abiatar aamen me afan utejenaaw, aban nájarul unač waw wo gúji ró me Aláemit gutiñ ačila ni galageneol me ? Ban unač wauwu utejenaaw bugo bareil guote gutiñ wo. » ²⁷ Aban naagil : « Fíiyay fukanikan bi ni arafuhow, bare let arafuhow akan bi ni fo. ²⁸ Yo ečil me Añol Arafuhow o aamme afan ahu ala ffiay fafu fololal. »

3

Yésu o n'esen gahoy an ahaje ni gañenol

(Mácie 12.9-14 ; Lík 6.6-11)

¹ Funah fice, Yésu nabbañ anogen ni yaŋ yay yaa galaw. Ni baj ró áname ace ahaje ni gañenol. ² Ñer Epárisie yay gaam dó me n'gunamo elujor Yésu ter þan asenol gahoy funah faufu faamme faa ffiay, min mbi gúju gújogumol ni yo. ³ Yésu naah áine ahu ala gañen gagu : « Uilo tautu bújonor ésu yay pe. »

⁴ Aban naagil : « Wa gúboñ gagu gulobe ekan funah faa ffiay : maaro ter maarat ? Epagen buroñ an ter ehalol načet ? » N'guþanor to cem. ⁵ Ñer Yésu ni mujogol mala muak uinumil. Nailo

abbanil gúcil ni bitiña-fuiñ dó, aban naah áine ahu : « Uraw þaa gañeni ! » Naraw go, ban n'guhoy to baenah. ⁶ Ñer Epárisie yay n'gúþur tíyan, n'gufaen gujugor to ni majase ni bugaa gayon gagu gaa Herod bi effas bu gujae ekan min gunemen Yésu.

Fítiman fámah ni fulagen Yésu

⁷ Púrto, Yésu nañago abbañen mbaa fal fafu fáþurut me faa Gálile n'ulagorol dó. Fítiman fámah ni fulagenol, faa bugan gáþullo Gálile, Yúde, ⁸ Yérusalem, Idúme, súsuh sasu saamme ñagagu fal fafu faa Suruden, ni ulam waw waa Tir ni Sidoñ. Fujoulojow bi ni o, mata fuuwun wo nakane me pe. ⁹ Ñer Yésu naah ulagorol gulipuloljisana jíni n'guñenol, mamu jambi fítiman fafu fugogenol. ¹⁰ Maagen mamu, nemme násotenesoten bugan gammene, bugan bugagu pe gásomut me nihi guvunorul mbal ačila bi egorol. ¹¹ Bugan bugagu bugo sisseytane sulo me gujugol me, ni sikanił n'guya gújul bújonorol n'gúþib fatiya guoh : « Aw uomme Añol Aláemit ! » ¹² Bare o nah'annur so táni bi éfiren so jambi súþunnol n'ésuh.

Yésu o n'ečob upotoraol

¹³ Mbiban, Yésu naijñ n'erijaŋ ece yaamen galam gaugu ; navoh bugo namaŋ me n'gujow gutogol dó. ¹⁴ Načob ni bugo bugan gono guñen ni gúuba gajae me

éni to ni o, ni pøp bi eboñil guke gavare,¹⁵ ni sembe sasu ró sal eham siseytane sasu.¹⁶ Bugo naçob me, ujal uwe : Simon, o natajen me gajow gagu gaa Pier,¹⁷ Saak ni atiol Saanj, guñol Sebede, bugo nasale me Boaneruges, dóemme "guñol fuparanu",¹⁸ Andere, Filip, Barutelemi, Mácie, Toma, Saak añol Alife, Tade, Simon atigena* ahu¹⁹ ni Yudas Isikariot, ajae me ennomen Yésu.

Yésu o n'épajul mala siseytane sasu

(Mácie 12.22-32 ; Lík 11.14-23 ; 12.10)

²⁰ Mbiban n'gúbbañul bi ni yan yay. Fítimanfafu ni fubbañ fuomunor iki guba-jout bi fitiñ.²¹ No buganol guun yo me, n'gújoul bi ejogol gújaenum ni sembe, mata n'gapinoril naliolio.

²² Ni baj úpajula gúboñ Aláemit gápollo Yérusalem guoh : « Belisebul, aamme afan siseytane sasu, aam ni o ; o açile náju nah'aham so. »²³ Ñer Yésu navogulil, nañar búnogor nalob ni bugo aah : « Bu Seytane ájue aham Seytane ?²⁴ Bugan gagume jávi gutigenoro me, jávi jauju pán jinemo.²⁵ Ban may bugan gagume yan gutigenoro me, yan yauyu pán enemo.²⁶ Iní me maagen Seytane naiyuloilo bi etigenoro, kan nagabogabor, ban añumut eþio ; mola ñer mubae.

* **3:18** 3.18 atigena : Simon ni gupalol Esúif guce, bugo gumájen me etigen bugaa Rom gaamme ni fuhow mof mamu.

²⁷ An ájuut anogen ni yan yal an abaje sembe ák'ákuet ró fubajol o m'bamundumut ajogol ahoh ; aban me, no ñer pán áju me ákuet waamme ni yan yay.

²⁸ Maagen, ínje ilobul yo, util waw pe wo bugan bugagu gukane me újue uboketi, ti pøp ujel waw wo gujel me guya n'Aláemit.²⁹ Bare an ajel me Bi-inum Banabe, an ahumu mât'amus ayab gaboket ; nabaje gatil go mati gúmus gunemo. »

³⁰ Yésu nalobil mee mala min guoh me eseytane eom ni o.

Guti Yésu ni jaol

(Mácie 12.46-50 ; Lík 8.19-21)

³¹ No jaw Yésu ni gutiol guçilo me, n'guilo bo tíyan min guboñ guvogulol.³² Fítimanfafu funamonamo fúgolol fúharo ; ni baj an aagol : « Uutten paa, jai, gutii ni gúlini ubugi tíyan, ban aw gumanje bujuh. »³³ Yésu naah : « Ay aamme jaom ? Bugay guomme gutiom ? »³⁴ Mbiban, nailo aluj abosor bugan bugagu ganamo me gúgolol, aban naah : « Jaom ni gutiom fañ bugo guomme ubuge :³⁵ ánoan akane wo Aláemit amañ me, an ahumu o aamme atiom, álinom, jaom. »

4

*Búnogor babu baa sittam
sasu dó euh yay elo me*

(Mácie 13.1-17 ; Lík 8.4-10)

¹ Púrto, Yésu nabbañ anamo gavare galam fal fafu fápurut me. Fítiman fámah ni fükail fuomunor to ni o bireg nájuþo ni busana min atos ahat fibil fal fafu. Fítiman fafu þoofo fo ni fíni bo galam fal fafu. ² Ñer nañar búnogor min avareil waf wammeje nah'aagil : ³ « Juutten ! Baje abela-euh ace ápollo bi eke ebet euh. ⁴ O n'ebet euh yay, eceyo nelo n'galam bulago ; upu waw n'úkail utiñ yo pe. ⁵ Yayuyo nelo tiñ taa sival, to eus emmenjut ; nefaan eil mata guar yo gújuut gunogen síki. ⁶ Bare no tinah talu tirabulo me, nepab ehay kak mala min guar yo gujout me síki. ⁷ Eceyo yo nelo tiñ taa sijen. Sijen sasu ni síbbagul iki súnumen yo, min ñer etogut ebuh mitiñ. ⁸ Ece nelo ni mof maaro ; eçila nebbah wári iki ebuh mitiñ mimmenj : uhager uce n'ubugor wono ávi ni guñen, uce úvi gúfaji, wawu ekeme. » ⁹ Mbiban Yésu naah : « An abaj me gunnu gal eun, aun. »

¹⁰ No gunjaño to me bugo bareil, o, galofol me ni ulagorol gaamme guñen ni gúuba, ubuge n'gurorenol mala únogor wauwu wo nalob mee ni wo. ¹¹ Naagil : « Buru Aláemit nájulji

min júju jujoh firim fafu faa Jáviol fásiki me ; bare bugagu gábuli me ni buru, waf waw pe únini ni bugo ti urej tij to. ¹² Maagen Bahiçer babu buoge :

“Mánoman guluje, mati gujuh,
mánoman guuttene, mati gujoh,
dó pe jambi funah fice
n'gúbbañul mbal
Aláemit
min guyab gaboket gal
utilil*.” »

*Yésu o n'egiten búnogor
babu baa sittam sasu*

¹³ Yésu natajen aagil : « Jujogut wo búnogor baube bulobe ? Bu ñer jijae éju jujoh wawu únogor ? ¹⁴ Yoo. Abela euh yay, Firim fafu Fásum me naam n'eroh. ¹⁵ Bugan bugagu bugo guomme ettam yay. Gaamme ti galam bulago babu dó firim fafu furogi me, bugo guomme gayañ me eun fo, bare ñait Seytane naçigul min ápuren warogi me ni bugo. ¹⁶ Bugagu gaamme ti tiñ taa sival, bugo guomme gaun fo me, ban n'gufaen guyab fo to baenah n'ésumay ró, ¹⁷ bare filut guar ni bugo ; bugo bugan bugom gañumut eþio : no sílam sasu ni gálatien gagu sijae me eçigul mala firim faufu, n'gufaen gubelen gáinenil. ¹⁸ Bugaguil gaamme ti tiñ taa sijen, bugo guomme gaun fo me, ¹⁹ mbiban gaþinor gagu gaa

buroŋ be, gásibo fubaj, elip másumé mánoman ni síkail súnumen fo min fújuut fubugor ni bugo.²⁰ BugagUIL gáni me ti mof maaro, bugo guomme gaune fo me, n'guyab fo wári mbiban, n'gúñarul ni buronjl waf waaro wammeñe ti emano : uhager uce n'ubuh wono ávi ni guñen, wawu úvi gúfaji, ucewo wono ekeme. »

Búnogor babu bal ejanya yay

(Lík 8.16-18)

²¹ Yésu nabbañ aagil : « An nah'asaesaen piañ ejanya mbiban naajar yo árur n'elap ter fattam bura ? Leti pán aremben yo n'ebamba ? ²² Bajut waf wakopeni wañumuti egiten ; bajut waf wafuli wañumuti éþuren ni mañannoë. ²³ An abaj me gunnu gal eun, aun. »

²⁴ Natajen aagil : « Jikan to uinumul ni wo juune me. Galigum gagu go jijae me enjar n'jilih bugan bugagu, go may Aláemit pán aligumul me ni go, mbiban pán atajen anaþul to waf uce. ²⁵ An abaj me, pán ayab fañ to ; bare an abajut me, o pán guramol þe bi ni jo náhagum me ró. »

Búnogor babu bal euhyay yailoro me

²⁶ Yésu nabbañ aagil : « Jávi Aláemit jínini ti an aam n'ebet euh n'ettam. ²⁷ Amóri-o, álio-o, min sufuga sasu ni sutufunaha sasu sígale me, euh yay pán eil nebbah ék'éjalo

o m'baffasut to wáfowaf. ²⁸ Ettam yo neh'ejjonenoró waf yo : pán emundum ni gafos gagu, mbiban fukoñ fafu, balama búsol bahager babu m'bimmenen kab fukoñ fafu ; ²⁹ ban no mitiñ mamu mukae mual, nárur dó garusumol, mata epit eçige. »

Búnogor babu baa jukol buyaba jaju

(Mácie 13.31-32, 34 ; Lík 13.18-19)

³⁰ Yésu nabbañ aah : « Jávi Aláemit ni wa piañ nújuale uligoral jo ? Búnogor bay piañ bújue búþajul jo ? ³¹ Jínini ti jukol buyaba jo guroge n'ettam. Jo jifañe gatiti mukol mamu þe ; ³² bare no jurogi, pán jiilul iki jifañ gabbah mununuh mamu þe maam dó me ni gafat gagu, ban pán jijef uan wájaloe ; mamu upu waw n'úju ulef ró. »

³³ Unógor wammeñe ti baube Yésu nah'anjar me min agitenil Firim fafu Fásüm me, re ni wo gúju me gujoh. ³⁴ Nd'alob ni bugo o m'bañarut únogor ; bare gunamo me o ni ulagorol bugo bareil, náþajulil wo poowo.

Yésu nakan fírus fámah ni fuyom

(Mácie 8.23-27 ; Lík 8.22-25)

³⁵ Funah faufu fanur fafu tinah n'eseor, Yésu naah ulagorol : « Utípal fal fafu uloal ñagagu. » ³⁶ Ñer n'guhato fítiman fafu min gújaenumol ni busana babu

dó naamme ; ni baj ƿop usana uce unaƿ bola.³⁷ Piout, fúrus fámah ni fiiyulil ; gu-longos gagu n'gúloul dó ni busana babu iki bufaen bíni n'emmenj mal.³⁸ Bare ácila Yésu umuen ni fúrum busana babu min afiye áhag fuhoor ni fúhagoum náni n'gámori. Ulagorol n'gúliol n'guogol : « Afanóli, buenne ? Butumi bilebo min uomal maa n'ejow bi eçet ? »³⁹ Ñer nailo nannur fúrus fafu, aban naah fal fafu : « Uƿanor ! Ulluhor ! » Ñer fúrus fafu ni fuhat, ban fal fafu ni fíjebi yem.⁴⁰ Mbiban naagil : « Wa ucile n'júholi re me ? Bu jilet mee n'ebaj gáinen n'ínje bi maer ? »⁴¹ Ñer gáholi gámah n'gunonil ban nihi guogoro : « An bu om umu, iki fúrus fafu ni fal fafu sikanumol ? »

5

Yésu nasen gahoy ánaine o siseytane suloe

(Mácie 8.28-34 ; Lík 8.26-39)

¹ Ñer Yésu ni ulagorol n'guke guya ñagagu fal fafu, ni mof mamu maa Gerasa.² No Yésu aavulo me ni busana babu, ni baj ace áine o eseytane enone ápurul ni guyah gagu ájoul ban guemor.³ Aíne ahumu ni guyah gagu naçine, ban an ájuutol ehoh, hani nah'aogen ñisel.⁴ Ñammenje gukanol mañ ni guot, ban ƿop gujekol ni ñisel, bare nasaresaren ñisel ñaño ban ƿop natutuj

mañ mamu, ban an abajut sembe sasu sal ekanol naluhor.⁵ Nánongan, etufuna ha ti efuga, nah'ayunor bo me ni guyah gagu babu ni gurijan gagu, náh'ápib ban nah'anjar sival nábukenoro.⁶ No nañanden me Yésu ráli, natey iki guemor, aban naya gújul bújonorol⁷ min aah fatiya : « Yésu, Añol Aláemit-Fatiya, wa numanje n'ínje ? Nilai ni gajow gal Aláemit, jamb'úlamenom. »⁸ Nalob mee mala min Yésu aah yo me : « Eseytane, úpur n'áine ahumu ! »⁹ Mbiban naroren yo : « Gajai bu ? » Neogol : « Gajaom Fítiman, mata wóli jimmemmej. »¹⁰ Ñer to baenah, nelaw Yésu jambi aham so súpur mof mamu.

¹¹ Ban bajen to galam erijaŋ yay ekore yámah yaa suhumba yaam ni gafen.

¹² Ñer siseytane sasu ni silaw Yésu n'suogol : « Uhaloli n'junogen suhumba sausua. »¹³ Namanj. Ñer ni súpur sunogen suhumba sasu, ban ekore yay, yabaj me maageima suhumba sono síuli síuba (2 000), népapoul dó fitey fatiya mavanjoe firijaŋ fafu erijoul bi ró ni fal fafu ek'elo ró enemo ƿooyo.

¹⁴ No ukoña so gujuh me dáuru, n'gutey iki guvis elob yay n'ésuh yay bi babu n'ulah waw. Ñer bugan bugagu n'gúpurul gúkail bujuh wabaj me.¹⁵ N'gújoul gutoh to Yésu, ban n'gujuh to ƿop áine

ahu alaen fítiman siseytane sasu, min anamoe masimoe ban apuñol jas. Ñer gáholi n'gunonil. ¹⁶ Bugagu gamat me wabaj me alaen siseytane sasu ni suhumba sasu n'guilo gugitenil wabaj me. ¹⁷ Ñer n'guilo gumanani Yésu tima nápur ahat ésugil.

¹⁸ No Yésu aamme n'éjuþo ni busana babu, áine ahu abajen me siseytane sasu nalaol tima nahalol narobo to ni o. ¹⁹ Bare Yésu naceñol naagol : « Uot mbaa bugani, ban nugitenil waf waw þe wo Ataw akani me, bu narumi me enil. » ²⁰ Ñer áine ahu nakay, aban nanamo eamben ni mof maumu mo guvoge me Dekapolis* wo Yésu akanol me. Bugan bugagu þe n'gujahali.

*Bájur Yairus ni aare ahu agor me bisimo Yésu
(Mácie 9.18-26 ; Lík 8.40-56)*

²¹ Púrto, Yésu nabbañ asat alo ñagagu, ban manur mamu fítiman fámah ni fúkail fuomunor to ni o galam fal fafu fáþurut me to naamme. ²² Ñer ace n'ufan yan yay yaa galaw yal Esúif yay, gajaol Yairus, nájoul. No najuh me Yésu, nalo to n'guolol ²³ aban nalaol to baenah naagol : « Bájurom umu n'eçet. Ujoul urembenol guñeni tima nahoy min abbañ aroñ. » ²⁴ Ñer Yésu najaor ni o. Fítiman

fámah ni fulagenol, ban ni fumaporol fúharo.

²⁵ Ni baj dó anaare ace abaje gásomut gal ébbur físim kábiriñ símit guñen ni súuba. ²⁶ Maagen mamu aare ahumu nayoge fañ n'ejow guñen bi ni guñen gal úsotena gammeje. Nabelene fubajol þe m'babajut gáhoym gánogan ; gásomulol no til gufañe n'guçimene. ²⁷ No naun me gulob mala Yésu, nabbuyul búsolol dó ni fítiman fafu ákail agor bisimool. ²⁸ Maagen mamu nah'aah ni biinumol : « Ijú me igor bisimool barebare, pan ihoy. » ²⁹ Ñer to baenah ébbur físim yay yola nehat, ban najuh n'eniol búoh gásomulol guhoe. ³⁰ To baenah, Yésu najuh búoh sembe sice súþure ni o. Ñer nábaho ró n'etut fítiman fafu, aban naah : « Ay agore bisimoom ? » ³¹ Ulagorol n'guogol : « Aw nujuge fítiman fafu façimenei maa, nubbañ mul uoren ay agori ! »

³² Bare Yésu nanamo eluj abosor to naamme bi ejuh ay akan mee burok baibu. ³³ Ñer aare ahu, nemme naf-fase wabajol me, nanamo etelenor mala gáholi. Nájoul ákail alo to ni guot Yésu, aban nalobol maagen mamu þe. ³⁴ Ñer Yésu naagol : « Bájurom, gáineni guþageni. Ujow ni gásumay, uhoy ujañ ni gásomuli. »

* **5:20** 5.20 Dekapolis : Yoemme "súsuh sasu saamme guñen".

³⁵ O n'elob yay, ni baj bugan gápollo yaŋ Yairus, afan yan̄ yay yaa galaw, gúkail guoh Yairus : « Bajuri naćele ! Jamb'uin bo nuke eyogen afan ahu utajen ! » ³⁶ Bare Yésu akanut n'gapin gurim gaugu, naah Yairus : « Jamb'uholi, úinen barebare. » ³⁷ Mbiban ahalut ánoan nalagenol, íni let Pier, Saak, ni atiol Saaŋ.

³⁸ No gučih me yan̄ Yairus, Yésu najuh bugan bugagu n'gújajasore me, n'gukonje me n'guya úpib nímoro. ³⁹ Nanogen dó ni yan̄ yay, aban naagil : « Wa ucile ejajasor yauye ni ukon wauwe ? Añil ahu acelut, námorimori. » ⁴⁰ N'gunamo éfohulol. Ñer nápunnulil bugo pe, aban naŋar pay añil ahu ni jaol ni pop bugagu gajaorulo me ni o, min gunogen dó añil ahu aamme. ⁴¹ No naćih ró me, najoh bájur babu ni gaňen, aban naagol : « Talita kúmi ! » Dóemme : « Jújur jaju, niegi uilo ! » ⁴² To baenah, bájur babu nailo ban nanamo ejow. (Símit guñen ni súuba nabaje.) Ñer bugo pe ánoan ajugut enilol, min gujahalie fan̄. ⁴³ Ban Yésu naćafil liŋ tir jambi an affas yo me, aban naagil gusenol atiñ.

6

*Gáinenut gagu gaa bugaa
Nasaret ni Yésu
(Mácie 13.53-58 ; Lík 4.16-30)*

¹ Yésu náþpur to abbañ bi ni mof mamu dó nabugi me, n'ulagorol dó. ² No funah fafu faa fíiyay fičih me, nanamo eligen bugan bugagu ni yan̄ yay yaa galaw. Bugan gammene ni gauṭteneol me n'gujahali n'guoh : « Bay naŋallo gaffas gaugu ? Ay asenol malillo maumu ? Bu nájue náh'akan waf waunderuti ti wauwu ? ³ Leti dáuru acokora gurihinjan̄ ahu, añol Mari, ati Saak, Susef, Síd ni Simon̄ ? Leti gúlinol guom maa tale ni wolal ? » Ñer úru pe n'dicilil n'gulat éinen ni o. ⁴ Bare naagil : « Aboñer n'ésugol bare náh'ákeruli, ni buganol, dó ni yan̄ol. » ⁵ Ñer, púrdo eremben guñenol úsota guman min guhoy, abbañut akan dó waf uce waunderuti. ⁶ Najahali fan̄ gáinenut gaugu golil.

*Yésu o n'ebon̄ upotoraol
gaamme guñen ni gúuba
(Mácie 10.5-15 ; Lík 9.1-6)*

Púrto, Yésu najow súsuh sasu salof to me n'eligen bugan bugagu nímoro. ⁷ Mbiban, navoh upotoraol gaamme guñen ni gúuba (12), aban naboñil gúuba-gúuba, ni sembe sasu ró sal épuren siseytane. ⁸ Naagil jambi an ni bugo anjar bi bújaor babu ter mitiñay, ter baet, ter síralam so nahoge ni fuhoñolol ; mb'anjar egol bare. ⁹ Mbi may akano sidala, ban jambi anjar bisimo búutten.

¹⁰ Nabbañ aagil : « Jičih me n'ésuh, yan yánoyan dó junone min guyabul, jurobo ró bi no jijae me épur tiň tautu. ¹¹ Iní me jičige tice bugala ró n'gulat eyabul ni pøp euttenul, jifa bulagoul, ban n'ejaul mbi jiþap gulaul : dó þan níme baçaf babu bolil. »

¹² Ñer n'gukay ban nihi guvare bugan bugagu mala eteh mahat ni pøp ébahen bakaneril. ¹³ Nihi guham siseytane sammene, nihi pøp guñend úsota gammeje mícir min gusenil gahoy.

Eçet Saan Batis

(Mácie 14.1-12 ; Lík 9.7-9)

¹⁴ Ñer ávi ahu Herod nabil aun mala Yésu. Maagen mamu gajow Yésu gufañefar n'guunoe, ban bugan bugagu nihi guoh : « Dáuru Saan Batis aiyulo mee ni gaçet me, yo eçil me nabaj sembe sausu sal ekan waf wajureruti. » ¹⁵ Bugagu nihi guoh aboñer ahu Eli* om, guceil n'guoh ace n'uboñer waw bugaa no, o abbanno. ¹⁶ Bare Herod no naun me dáuru þe naah : « Saan Batis ahu o niboñ me gupirih fuhool, o aiyulo ni gaçet me ! »

¹⁷ Maagen mamu, Herod fanaol naboñemboñ gujoh Saan Batis min guhogol ñisel ban n'gunjarol gúrur ni fipeh. Dáuru þe mala Herodias aar atiol Filip o

nábahan me akan aarol, ¹⁸ ban no Herod akane mo me Saan naagolseh : « Senuti min uram aar atii ! » ¹⁹ Herodias nabañol ni fiiñ mala yo, ban nah'aliþ bi ekanol naçet, bare ájuut ²⁰ mata Herod nákanukanum Saan Batis ; naffase búoh an nam açole ban nanab. Nah'apoyol jambi an akanol maarat, ban nánonan no nauttenol, biinumol m'búguo fanj, abbañut affas bu najae ekan ; bare bae nah'auttenol n'ésumay ró.

²¹ Funah fice ni fiçigul fájahore ni wo Herodias amañ me úju ukano ; fo fuomme no Herod aamme n'ekan gaggan gagu gaa funah fafu faa gabugiol úvulaol, ufan ekosombil yay ni pøp bugan bugagu búgamah bugaa mof mamu maa Gálile. ²² Funah faufu, bájur Herodias nánonul dó guomme n'ekan gaggan gagu, aban nanamo eboh. Babogerol ni búsum fanj ávi ahu Herod ni sijaoraol bireg naagol : « Ucínom wo numaj me, ban þan iseni wo. » ²³ Náfaró aagol n'ebbat ró : « Wánowan wo nujae écinom, þan iseni wo, hani níh'íni ban igabor jáviom gugab gúuba min iseni fafu. »

²⁴ Ñer bájur babu nápurul açigul naroren jaol aagol : « Wa þiañ mb'icinol me ? » Naagol : « Ucínol fuhow

* **6:15** 6.15 Elí : Elí o aamme aboñer o Aláemit ajare bi fatiya o m'baçelut (2 Uví 2.11-12). Ban élebur yay yaa Malaki eoge Aláemit þan abbañ áboñul Elí bi ni bugan bugagu (Malaki 4.5-6).

Saanj Batis. » ²⁵ Nafaen asommen abbañ anogen dó, aban naçol bi n'ávi ahu Herod naagol : « Nimanje unjallom maer yauye ni biril fuhow Saanj Batis. » ²⁶ Ñer ávi ahu ni mujogol fañ, bare nemme nabbabat aban bújonor sijaoraol, amanjut abbañ ni firimol. ²⁷ Nafaen aboñ ace n'upoyaol ni gahonen gagu ró gal éajarul fuhow Saanj Batis. Apoya ahu najow bi ni fipehfafu ak'apirih Saanj Batis fuhow, ²⁸ aban nájarul fo ni biril açigul nasen fo bájur babu ; biçila may m'búbahen fo bisen jaw bo. ²⁹ No ulagora Saanj Batis guun yo me, n'gúkail gujar efulunjol iki gufoh ni fuyah.

Yésu nasen fitiman fámah fitiñ

(Mácie 14.13-21 ; Lík 9.10-17)

³⁰ No upotoraaw gubbanno me m'bújaoril, n'gúkail guomunor to Yésu aamme min gunamo egitenol wo gukan me pe ni pop wo guvare me. ³¹ Ñer naagil : « Jújoul uñagoal bi tiñ talikoe min jíelo þan jatiito. » Maagen mamu bugan gammeñe ubugi n'éjouli n'gubbañ, nihi gubbator bireg bugo fañail gubajout hani bi fitiñ. ³² Ñer n'gújuþo ni busana min gukay ban guñago mbaa tiñ talikoe. ³³ Bare bugan gammeñe

n'gujugil bugo n'ejow yay, ban ni guffas bo gujae me. Ñer bugan bugagu n'gúþurul ni súsuhsasu pe ni guot gutey guyabil gayon mbaa to gujae me. ³⁴ No Yésu ni ulagorol guçih me iki guya min áaval ni busana babu, najuh fítiman fámah, ban eniol nerumil mata gúnini ti ubbarum wabajut akoña ; min ñer anamo eligenil waf wammeñe.

³⁵ No tinah tikay me, ulagorol n'gulofol n'guogol : « Tíñ taute tilikoliko nár, ban tinah tikae. ³⁶ Ubbañenil gujow bi ni súsuhsasu salof me tale, tima n'gúju gunnom waf waa fitiñ. » ³⁷ Bare Yésu naagil : « Buru fanjaul jisenil gutiñ. » N'guogol : « Jibaje þian síralam sapiloe[†] bi énnomul unaç íkiil jisenil gutiñ ? » ³⁸ Naagil : « Jujow julujul þaa unaç butumbu jibaje ? » N'gujow iki gúrorenul, guban n'guogol : « Unaç futoh ni muol múauba jibaje. »

³⁹ Ñer naagil gúfaculor bugan bugagu mítiman-mítiman, mbiban n'gukanil n'gunamo n'efos yay ejeb yay ; ⁴⁰ min ñer gunamo gukan ujit waa bugan ekeme (100) ni pop waa bugan úvi gúuba ni guñen (50). ⁴¹ Ñer Yésu naajar unaç waw waamme futoh ni muol mamu maamme múauba, náarul gúçilol fatiya aban nalaw min ásonien so.

[†] 6:37 6.37 síralam sapiloe : Ni gugerekay guoge sidenari sono sikeme súuba. Edenari yoemme síralam sasu solil saa no ; yanur epiloe ecam an arose funah fanur. Sono sikeme súuba siþiloe bacam an arose gueñ futoh ni gubbagir.

Mbiban namusul unaâc waw asen ulagorol gugabor bugan bugagu þe. Nagaboril may muol mamu maamme múuba.⁴² Bugo þe n'gutiñ iki gupoñ gujañen.⁴³ Ñer ulagoraaw n'guomen bújañen babu baa miþirih unaâc waw ni muol mamu iki þilo utegel wono guñen n'úuba (12) ummenj kab.⁴⁴ Gatiñ me, guþiloe maageima bugan súuli futoh (5 000).

Yésu o n'ehah fatiya mal mamu min ajow

(Mácie 14.22-33 ; Saanj 6.15-21)

⁴⁵ No þúrto me, Yésu nafaen aah ulagorol gújuþo ni busana babu min guyabol gayoñ mbal ésu ece yaam ñagagu fal fafu yo guvoge me Betusaída, min mb'açila fanjaol abbañen fítiman fafu.⁴⁶ No nabbañen fo me aban, najow bi n'erijañ yay ake bo galaw.

⁴⁷ No tinah tujon me, busana babu ñer baamer n'etut fal fafu, Yésu náni bo o nevonol.⁴⁸ Najuh búoh ulagorol ubugu m'bútaj ni gaven, mata gallaj érus yay guom ni go. No nuçigal me tinahurab, najow n'guot ni fal fafu mbaa bugo bi etobenil.⁴⁹ No gujugol me nájaeul mee ni fal fafu, n'guþinor búoh dáuru ayaul, min gunamo eya úþib.⁵⁰ Bugo þe gujugol, ban gujugut sinilil. Ñer Yésu naramor aagil : « Jifilen uinumul, ínje om ! Jambi júholi ! »⁵¹ Mbiban

najin atogil dó ni busana babu, ban érus yay neilen. Gajahali gámah n'gúni ni bugo :⁵² bi maer gujogut ekan unaâc waw n'ubugor yaunderuti me, mala uinumil waak mee.

Yésu o n'esen gahoy úsotaaw ni mof mamu dó Genesaret eomme
(Mácie 14.34-36)

⁵³ No gútiþ me fal fafu gujow iki guçih n'ésuh yay yo guvoge me Genesaret, n'guya.⁵⁴ No guavulo me ni busana babu, bugan bugagu n'gufaen gútallo Yésu,⁵⁵ min guilo gutey mof mamu þoomo, nihi gútebul úsotaaw n'úbil bi tánotan to guune búoh to nam.⁵⁶ Ñer tánotan to nanone, n'ésuh yaa baha ter élulumay ter ni saj salikoe saa baha, n'gútebul úsotaaw bi ni funamo ésu yay min gulaol aboket ahalil n'gugor hani gáñin bisimool bare. Ban bugan bugagu þe gagorol me guyayab gahoy.

7

Yésu o n'ecen mukanay Epárisie yay

(Mácie 15.1-9)

¹ Funah fice, guce n'Epárisie yay ni guce n'úþajula gúboñ Aláemit bugagu gápollo me Yérusalem n'guomunor gúgot Yésu gúharo.² N'gujuh búoh guce n'ulagorol ubugi ni fitiñ n'guñen gakurut, yoemme m'baþosut go ti bulagoil

bulob yo me. ³ (Maagen, Epárisie yay ni bugagu Esúif poot gúkanukanum mukanay mamu mo sipail gufan guhalil me : ndi gutiñ bugo m'ba posut guñenil gukur das. ⁴ Ban gúbbañul me marise, ndi gutiñ wáfowaf bugo m'bamundumut gupooso. Gúkanume may mukanay mice mammene maa sipail, ti bakancer babu báari me baa gájellul síremuma, uril, urilon.)

⁵ Ñer Epárisie yay ni úpajula gúboñ Aláemit bugagu n'guroren Yésu guoh : « Bu kane ulagorai gulagenut mukanay mamu mo sipayolal gufan guhalolal me, min til nihi gutiñ sinajil ni guñen gakurut ? » ⁶ Yésu naagil : « Maagen mamu aboñer ahu Esai nabaje bakoñ ni buru ! Buru bugan jom gálodit maagen, ti nahiç yo me aah :

“Bugan bugaubugi ni gurim bare gusaleom, bare uinumil úraliomrali fan.

⁷ Bíteñen babu bo gukanneom me burakel bom, mata wo guligene me bugan bugagu, mukanay mom mal arafuhow bare*.” »

⁸ Yésu náfaro aagil : « Jibelembeñ gúboñ gagu gal Aláemit, min jujoh liñ tir mukanay mo bugan guhalul.

* **7:7** 7.7 Juluj Esai 29.13 † **7:10** 7.10 Juluj Gapagen 20.12 ; Dáteronom 5.16 ‡ **7:10** 7.10 Juluj Gapagen 21.17 ; Levitik 20.9 § **7:16** 7.16 Ni bahícer bammenje bítiar, firim faufe filero.

» ⁹ Natajen aah : « Maagen mamu buru gújin jom gal elat gúboñ Aláemit, min til jíni n'ejoh mukanay mamu molul ! ¹⁰ Leti Móis naage : “Ukánum pái ni jait” ? Naage pop : “An ajel me payol ter jaol, an ahumu naate amugi‡.” ¹¹ Bare buru jiligeneligen bugan bugagu gaa búoh íni me an naage payol ter jaol : “Wo níjuen me iseni min irambeni, wo uomme koruban” (dóemme “esarah yabañi bi n’Aláemit”), ¹² an ahumu aňumut me ebbañ aliþ ekan wáfowaf bi ni payol ter jaol, ban buru jihalol nakan mo. ¹³ Mamu, jibelene firim Aláemit, jitit fo ni mukanay mamu murakel maa sipayolal mo jiligene me bugagu. Ban jikanekan waf uce wammeren wanogore ti wo. »

*Yésu o n'elob maa waçile
me an nasigo*
(Mácie 15.10-20)

¹⁴ Púrto, Yésu nabbañ alob ni fítiman fafu naagil : « Juuttenom buru pe min mbi jíju jujoh wo nijae me elobul. ¹⁵ Bajut waf ni waa tíyan wanone me ni an wájue ukanol nasigo. Bare til wápollo me ni an, wo nuh'ukanol nasigo. [¹⁶ An abaj me gunnu gal eun, aun.]§ »

¹⁷ No Yésu ahat me fítiman fafu min aot

bi súndool, ulagorol n'gurorenol búnogor baibu wa buanje egiten.¹⁸ Naagil : « Buru may þop jujogut gurim gaugu ? Jiffasut búoh wáfowaf waa tíyan wanonulo me ni an újuut ukanol nasigo ?¹⁹ Yoemme waf wauwu let ni biinumol unone bare ni farol, uban n'úpur o bakaer m'bise. » Ni gurim gaugu Yésu agitene ñer búoh mitiñay mónoman müjue mitiñi.

²⁰ Ban natajen aah : « Waf waw wápureul me ñáráru an wo nuh'ukanol nasigo bújonor Aláemit. ²¹ Maagen mamu, ni biinum an uþinor waw waarat me úþullo, wakaneol me min aron n'ehajen úyabo bugan, n'gákuet, n'jamuh bugan,²² n'gafilen waar bugan, n'emañ walewalet, ni búlaput, n'ebut bugan, n'eron buron bajogout fuhow, n'ésilaet, n'gúmeñ bugan, n'etennoro ni búguno. ²³ Waf wauwu þe waarat mee ñáráru an núh'úpurul, ban wo nuh'ukanol nasigo. »

*Gáinen gagu gal aare ahu alet me Asúif
(Mácie 15.21-28)*

²⁴ Yésu náþur to naamme ajow bi ni mof mamu dó ésuh yay yaa Tir eomme. No naçih bo me, nanogen ni yan ece, ban namañ jambi an affas búoh açila umu ró, bare ájuut arobo makope.

²⁵ Piout, anaare ace o eseytane élamene bájurol naun gulob maa Yésu ; to baenah nájoul ak'alo to n'guolol. ²⁶ Aare ahumu alet Asúif, ban ni mof mamu maa Siri-Penisi nabugi. Nalaw Yésu min aham eseytane yay éþur ni bájurol. ²⁷ Bare Yésu naagol : « Umundum uhat uñiaw n'gutiñ gupoñ ; warat enjar mitiñay uñiaw usen sujoba. » ²⁸ Aare ahu naagol : « Ataw, nujuh mee, hani sujoba sasu sitiñetiñ báþoy uñiaw baloe me n'ettam. » ²⁹ Ñer Yésu naagol : « Yoo. Nemme aw ume ábal maa, nújue uot : eseytane yay éþure ni bájuri. » ³⁰ Ñer aare ahu naot, açih natoh ró añolol afileni ni bura babu, eseytane yay yo báþurer ni o.

Yésu o n'esen gahoy émumune yatopoe

³¹ Púrto, Yésu náþur mof mamu maa Tir ajow alo maa Sidon, aban nágat mof mamu maa Dekapolis* ajow mbaa falfafu fáþurut me faa Gálile. ³² O n'ejow yay, n'guñallo ánaíne atopoe ataje n'elob, ban n'gulaol aremben guñenol ni o. ³³ Ñer Yésu naajarol min atos ráli fítimanfafu ; nárur gusigol ni gunnu áine ahu, aban naajar gumasol agorol ni fírerum. ³⁴ Púrto, náarul gúçilol mbaa fatiya, naif linj ban naah áine ahu : « Efata ! » (Dóemme "Upégulo !") ³⁵ To baenah gunnuol

* 7:31 7.31 Dekapolis : dóemme "súsuh sasu saamme guñen".

n'gútopulo, fírerumol ni fujalo, ban narobo elob ñanno ca. ³⁶ Yésu naah gamat me jambi gulob yo me an ; bare min afanje me naçafil mola, mo may gufanje me evis elob yay. ³⁷ Ban bugan bugagu n'gújahali fañ n'guoh : « Wo nakan me pe, maagen mamu úariari ! Nakane utopoa n'guun ni bugan gájuut elob n'gulob ! »

8

*Yésu o n'esen bugan gono súuli sibbagir gutiñ
(Mácie 15.32-39)*

¹ Ni gunah gaugu, ni bañ baj fítiman fámah fuomunor. Min bugan bugagu gubajut me wáfowaf bi fitiñ, Yésu návogul ulagorol aban naagil : ² « Enilom erume bugan bugaubugi mata baje ñer gunah gúfaji bugo tale n'ínje, ban gubajut wáfowaf bi fitiñ. ³ Ibbañenil me guot mbaa súndoil gar gurakel, þan guyogo m'bulago. Gammene ni bugo gúþulloþur ráli. » ⁴ Ulagorol n'guogol : « Tay jújue jibaj waf uce bi esenil gutiñ iki gupoñ bin baube baliko maa ? » ⁵ Naagil : « Unaç butumbu jibaje ? » N'guogol : « Wono futoh n'úuba. » ⁶ Ñer naah bugan bugagu gurobo n'ettam, aban naajar unaç waw waamme futoh n'úuba, nasal Aláemit, mbibañ namusul wo asen ulagorol gugabor bugan bugagu pe. ⁷ Gubajene þop

mice muol matiito. Nasalen Aláemit mala muol maumu, ban naah ulagorol gugabor mo may. ⁸ Bugo pe n'gutiñ iki gupoñ guñañen miþirih þilo utegel wono futoh n'úuba ummeñ ulagoraaw guteb gúaenum. ⁹ Gatiñ me, maageima bugan súuli sibbagir (4 000).

No bao me, Yésu nabbañenil guot.

*Epárisie yay bugo n'eroen Yésu bigitenum bo an ájuut akan
(Mácie 16.1-4)*

¹⁰ To baenah, Yésu nájuþo ni busana o n'ulagorol dó, min gukay bi ni mof mamu mo guvoge me Dalumanuta.

¹¹ No guçih me, Epárisie yay n'guçigul. N'gufaen gunamo síceñor ni Yésu. Nemme ebelol gabbut gumañe, n'gurorenol bigitenum bo an ájuut akan, bajae egiten búoh açila n'émit náþullo. ¹² Yésu naif liñ aban naah : « Wa uçile bugan bugagu bugaa jama n'gunes ejuh bigitenum bo an ájuut akan ? Maagen, ínje ilobul yo : Aláemit mat'abbañ akan bugan bugaubugi n'gujuh bigitenum báñoban. » ¹³ Púrto, nahalil to min abbañ ák'ájuþo ni busana babu bi épino mbaa ñagagu.

*Elíi uinum yay yal ulagora Yésu
(Mácie 16.5-12)*

¹⁴ N'ejail, ulagora Yésu n'gújumor enjar unaç

wāpiloe ; ganur pat guogenen dó ni busana babu. ¹⁵ Ban Yésu nataril aagil : « Júludo ! Jíkanum lévir yay yal Epárisie yay ni p̄op yaa Herod. » ¹⁶ Ñer ulagoraaw n'gūpinor guoh : « Nalob mee mala min uñallatal me unaâ wammeje. » ¹⁷ Yésu naffas gāpinoril ban naagil : « Wa uêile n'jīpinor mala gabajutul unaâ ? Bi maer jítalloerut ban p̄op jujogerut ? Uinumul mo úliie ? ¹⁸ Jibaje gúçil, jujugérit ? Jibaje gunnu, juunérit ? Juosenut wabaj me ? ¹⁹ No nimusul me unaâ waw waamme futoh igabor bugan gono súuli futoh, utegel wammeje bāpirih wono butumbu jitebe jíjaenum ? » N'guogol : « Guñen n'úuba. » ²⁰ Naagil : « Ban no nimusul me unaâ waw waamme futoh n'úuba bi ni bugan bugagu gaamme súuli sibbagir, utegel wammeje bāpirih wono butumbu jitebe jíjaenum ? » N'guogol : « Futoh n'úuba. » ²¹ Naagil : « Ñer bi maer jujogerut ? »

*Yésu o n'esen gahoy
ápima ace ala Betusaida*

²² N'guçih n'ésuh yay yaa Betusaida. To, n'gúñarul Yésu ápima, ban n'gulaol agorol. ²³ Yésu nátugol n'gañen ban náçibenol ák'ápur ésuh yay. Mbiban nañar gumasol alosol n'gúçil, narembenol guñenol ban naagol : «

Nujuge waf uce ? » ²⁴ Apíma ahu náarul gúçilol aban naah : « Nijuge bugan, bare gúnini ti ununuh waam n'ejow. » ²⁵ Ñer Yésu nabbañ aremben guñenol ni gúçil áine ahu. No áine ahu abbañ me aluj gayonjol, najuh ñanno ca, o min ahoe. ²⁶ Ñer Yésu nabbañenol aot bi súndool ban naagol : « Jamb'upil me tánatan, [ban jamb'ulob yo me ánoan]*. »

*Pier nafaç elob yay aah
Yésu aamme Kirista ahu
(Mácie 16.13-20 ; Lík 9.18-21)*

²⁷ Púrto, Yésu ni ulagorol n'gujow mbaa súsuh sasu salof me Sesare yaa Filip. Bugo ni bulago, naagil : « Bugan bugagu guoge ínje iomme ay ? » ²⁸ N'guogol : « Guce guoge aw uomme Saan Batis, bugagu n'guoh aw uomme aboñer ahu Elí, guceil bugo guoge aw ace om ni uboñer waw bugaa no. » ²⁹ Naagil : « Yoo. Ñer buru juoge ínje iomme ay ? » Pier naagol : « Aw uomme Kirista ahu. » ³⁰ Ñer Yésu naçafil naagil jambi gulob me an mola.

*Yésu naunen eçelol
(Mácie 16.21-23 ; Lík 9.22)*

³¹ Mbiban Yésu narobo egiten ulagorol aagil : « Añol Arafuhow naate álam mámah ; ufan súsuh sasu, ufan utenjenaaw bi n'úpajula gúboñ Aláemit bugagu ró p̄an gulalol

* **8:26** 8.26 Ni bahiêr bammeje bítiar, firim faufe filero.

iki gukanol naçet. Bare púrto me gunah gúfaji, þan ailo ni gaçet me. »
 32 Nagitenil yo ñanno ca. Ñer Pier navogol guilo jolil, aban nailo avaborol mala gurim gaugu. 33 Bare Yésu nábaho, naluj ulagorol aban nannur Pier aagol : « Upúr tale úraliom, Seytane ! Bapinoreri bujaorut ni bal Aláemit, bare bal arafuhow bom. »

*Elagen Yésu yoemme wa ?
 (Mácie 16.24-28 ; Lík 9.23-27)*

34 Mbiban Yésu navoh fitiman fafu manur n'ulagorol naagil bugo þe : « An aman me alagenom, jambi abbañ apinor mala fuhoool : ateb ekuruaol† min alagenom. 35 Maagen, an aman me eþagen buronjol, þan ábbur bo ; bare an ábbur me buronjol múmbam ni mala Firim fafu Fásüm me, þan abaj buroñ babu bábaerit me. 36 Wa þan nafa an o babajer mof mamu þoomo, mbiban nábbur enogen ni buroñ babu bábaerit me ? 37 Wa nájue asen min aallor bo ? 38 Iní me an nasuom ban nasu gurimom bíþimbor bugan bugagu bugaa buroñ be galat mee éinen n'Aláemit ban n'gúni utila, ñer ínje Añol Arafuhow þop þan isuol no nijae me ébbañul ni gasal Payom dó, manur ni emalakaay ganab me. »

9

¹ Yésu natajen aagil : « Maagen, ínje ilobul yo : guce ni gailo maa tale mati gutoh guçet bugo m'bajugut Jávi Aláemit jiçigul ni sembe ró. »

*Pier, Saak ni Saanj n'gujuh
 Yésu o n'enjar ganogor gace
 (Mácie 17.1-13 ; Lík 9.28-36)*

² No gunah futoh ni fanur gúgat me, Yésu nanjar Pier, Saak ni Saanj, min gúþur jolil gujow iki gujin bi fatiya firijan fice fabbage. No guçih ró me, eniol nébahen enjar ganogor gace bújonjoril . 3 bisimool m'buhat nihi bijj, ban m'bútuen bátuener bo aposa wañ ánoan ala babe ni mof mát'áju akan wañ n'útuen mamu. 4 Ban Elí ni Móis n'gúþullil, guban n'gúni n'galolobor ni Yésu. 5 Ner Pier nanjar firim fafu min aah Yésu : « Afanóli, fubambaj min wóli jíni tale ; ban jiilen gúggut gúfaji, fanur bi n'aw, fafu bi ni Móis, fupafo bi ni Elí. » 6 (Affasut wa naam n'elob mala gáholi gagu ganonil me.)

⁷ Ni baj gávuh gúkail gúggubil gúharo, ban firim ni fúþurul dó fuoh : « Ume aamme Añolom o níbboli me. Juuttenol ! » 8 To baenah, ulagoraaw n'gunamo ejegor to guomme þooto, bare gubbañut gujuh to an íni let Yésu bare ni bugo.

† 8:34 8.34 eteb ekurua : Ekurua, yoemme ubabar wámah úuba wo gulajore. Tale Yésu umu n'eunen eçelol, no gujae me ebbanjol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasu so gujae me ebaj mala gáinenil ni o (Mácie 10.38).

⁹ No guomme n'éavul ni firijaŋ fafu, Yésu naçafil aagil jambi gulob me an wo gujuh me bi no Añol Ara-fuhow ajae me eilo ni gaçet me. ¹⁰ N'gukan ti nalobil me n'erorenor nímoro : « Eilo ni gaçet me, dóemme piaŋ wa ? »

¹¹ Púrto, n'gurorenol guoh : « Wa uçile úpjula gúboñ Aláemit bugagu nihi guoh Elí naate amundum ábbañul* ? » ¹² Naagil : « Maagen, Elí naate amundum ábbañul bi ebet waf waw pe ni ganab. Ban bu jáorum me ñer ni hiçi gaa búoh Añol Ara-fuhow þan álam nár ban þan açotiheni ? ¹³ Niegul maa : Elí najoulo aban, ban gukanolkan ti súmil me, ti may Bahiêr babu bulob me buya ni o. »

Yésu o n'esen gahoy añil o nah'alo gaay

(Mácie 17.14-21 ; Lík 9.37-43)

¹⁴ No gubbanno me bi to ulagoraaw bugagu guomme, n'gujuh fítiman fúgolil fúharo, ban ni baj úpjula gúboñ Aláemit gúni ni siceñor ni bugo. ¹⁵ No bugan bugagu gujuh me Yésu, n'gujahali faŋ, n'gúteil bi esafol. ¹⁶ Ñer Yésu narorenil aah : « Mala wa jiceñore mee ni bugo ? » ¹⁷ Ace áine naagulol dó ni fitiman fafu : « Afanom, ápurom ninjallo bi n'aw ; eseytane enonol, eçilol mát'áju alob. ¹⁸ Tánatan to eiyulol, þan

etebol eral n'ettam ; añil ahu þan agofen, natoñor ban nalo gaay ahay was. Nilaene ulagorai tima n'guham yo, bare gújuut. »

¹⁹ Ñer Yésu naagil : « Buru jabbah je jaa bugan gabajut gáinen, bi nay þan íni to ni buru nih'imutenul ? Jinjallom þaa añil ahu ! » ²⁰ N'guñallol o. No añil ahu ajuh me Yésu, eseytane yay neilo ekanol navenjenor ; nalo n'ettam, aban náh'ábakor n'egofen nímoro.

²¹ Ñer Yésu naroren þay añil ahu naagol : « Kábiriŋ nay nihi kanol mee ? » Naagol : « Kábiriŋ fiñileol.

²² Ban ñammenje eseytane yay ebelol ni sambun ni þop ni mal bi emugol. Iní me níjue ukán to waf uce, enili erumóli min urambenóli. »

²³ Yésu naagol : « Nuoge íni me níjue ! Wáfowaf újue ukano bi ni an áinene n'Aláemit. » ²⁴ To baenah, þay añil ahu naah fatiya : « Afanom, níinene ! Ujóul urambenom mata gáinenom gutogut ! »

²⁵ No Yésu ajuh me fitiman fafu fúbaul mbaa bugo, nailo annur eseytane yay ni sembe aah : « Aw eseytane yay yakane me bugan mati gúju elob ban n'gutopo, ínje ilobi yo : úþur n'añil ahumu, ban jamb'ubbañ unogen ni o ! » ²⁶ Ñer eseytane yay nekan añil ahu natelen ni sembe, mbiban néþur ni o n'eya úþib ró. Ñer náni me

* **9:11** 9.11 Juluj Malaki 3.23

ti efulunj, bireg gammeje ni gamat me n'guoh naćeet.
27 Bare Yésu najogol n'gañen ailen, ban nailo ahah.

28 No Yésu anogen me ni yan yay ák'áni ró ni ulagorol bugo bareil, n'gurorenol guoh : « Wa ucile woli jújuut jíham eseytane yauyu ? »
29 Naagil : « Siseytane sasu sáni me ti yo galaw bare gújue guham so. »

*Yésu náutten aunen
eçelol*
(Mácie 17.22-23 ; Lík 9.43-45)

30 No þúrto me, Yésu ni ulagorol n'guilo gujow gusat mof mamu maa Gálile, ban amanjut an affas yo ;
31 dáuru min mb'abajo bi eligenil. Nah'aagil : « Añol Arafuhow þan abeni ni guñen gaa bugan ; þan gukanol naçet, bare gunah gúfaji búsol eçelol, þan ailo ni gaçet me. »
32 Bare ulagoraaw gujogut gurim gaugu, ban gukañenut gurorenol.

*Síceñor upotoraaw mala
ay ni bugo afaj me gájalo*
(Mácie 18.1-5 ; Lík 9.46-48)

33 Yésu ni upotoraol n'gujow iki guçih n'ésuh yay yo guvoge me Kapérinaum. No gunogen me ni yan yay, narorenil naagil : « Mala wa jiceñorene mee m'bulago ? »
34 N'guþanor cem, mata no gújaeul me m'bulago, síceñor guomene bi effas ay ni bugo afaj me bugagu.
35 Ñer Yésu nanamo, aban navoh upotoraaw gaamme

guñen ni góuba (12) naagil : « Iní me an namañe áni átiar, áni ásola ala bugan bugagu þe, ban þop áni arokail. »
36 Aban nañar añil ace ailen n'etulil, mbiban natebol naagil :
37 « Anóan ayabe ni gajow gúmbam ace ni uñiaw ubuge, ínje fajaom nayabe. Ban an ayabom me, let ínje bare nayabe, bare þop An ahu aboñulom me nayabe. »

*An alalut me upotora
Yésu, búsolil nabbañe*
(Lík 9.49-50)

38 Ñer Sañ naah Yésu : « Afanóli, jujuge ace áine nah'aham siseytane ni gajow gúiya. Bare jífirenolfiren ekan burok ti baubu mata alet ni gayonjolal. »
39 Naagil : « Jambi jífirenol, mata bajut an o mb'akan ni gajow gúmbam waf waunderuti, mbiban nafaen alob maarat aya n'ínje.
40 Maagen mamu, an alalutolal me, búsololal nabbañe.
41 Maagen, ínje ilobul yo : ánoan ájiul me gago gaa mal jirem mala min juomme bugan bugaa Kirista, an ahumu mât'ábbur bacamol. »

*Yésu o n'etar mala waf
waw wáju me uçil an natil*
(Mácie 18.6-9 ; Lík 17.1-2)

42 Yésu nabbañ aah : « An açil me jice ni miñil me gáinen me n'ínje min julu ni gatil, an ahumu hóimol guhogol fuval fámah n'ehondor gural ni fal. »
43 Iní

me gañeni ban guçili min ulo ni gatil, upirih go ; hóimi unogen ni buron babu bábaerit me ni gañen ganur so n'ebaj guñeni gúrir mbibán nubeni ni sambun sasu sajeh mee so ndi sufogo me. [44][†] 45 Iní me gaali ban guçili min ulo ni gatil, upirih go ; hóimi unogen ni buron babu bábaerit me mahaje so n'ebaj guoli gúrir mbibán nubeni ni sambun sasu sajeh me. [46][‡] 47 Mb'íni me jíçili ban jiçili min ulo ni gatil, úpuren jo ubelen ; hóimi unogen ni Jávi Aláemit ni jíçil janur so n'ebaj go þoogo mbibán nubeni ni sambun sasu sajeh mee 48 dó suo mati siçet me, ban þop dó sambun sasu mati súmus me sufogo. 49 Maagen mamu, arafuhow ánoan þan asisi ni sambun.

50 Misis waf wom waaro, bare mübbur me gafira mo, wa þan jinjar me min jibbañenul go ? Jibaj uinum wasisisis, ban gásumay gúni n'etulul. »

10

Yésu o n'elob mala evis búyabo
(Mácie 19.1-12 ; Lík 16.18)

1 Yésu náþur to ajow mbaa mof mamu maa Yúde maamme ñagagu fal fafu faa Suruden. Ni baj fítiman mul fúkail fuomunor to naamme, ban nabbañ mul anamo eligenil, ti naþi me

[†] 9:44 9.44 Ni báhiêr bammenje bítiar, firim fice fuom tale, faamme fanur ni faa 9.48. [‡] 9:46 9.46 Ni báhiêr bammenje bítiar, firim fice fuom tale, faamme fanur ni faa 9.48.

nah'akan. 2 Ñer Epárisie guce n'gulofulol, mata ebelol gabbut gumanje ; n'gurorenol ter sesen min áname aham aarol. 3 Naagil : « Móis gay gáboñ nahalul mala yo ? » 4 N'guogol : « Móis nájiji áname min amundum ahiç gahait gal evis búyabo, mbibán náju ñer aham aarol. » 5 Yésu naagil : « Eakul uinum eçile min Móis ahiç gáboñ gaugu bi ni buru. 6 Bare ni buju babu, no Aláemit átul me waf waw þe, náuweuwen arafuhow áni áname ni anaare. 7 Yo eçil me áname þan áþur ahat þayol ni jaol min ak'açin bugo n'aarol, 8 ban ñer bugo gúuba n'gúbbañul gúni enil yanur. Mamu, mati gubbañ gúni bugan gúuba, bare an anur. 9 Kan arafuhow jambi ñer áfaculor wo Aláemit ajogor me. »

10 No gunogen me ni yan yay, ulagoraaw n'gubbañ gurorenol dó n'elob yauyu. 11 Naagil : « Anóan ahame aarol mbibán nayab ace, an ahumu natile gatil gaa búyabo n'átiar ahu. 12 Iní me may anaare nahane áinol mbibán náyabo n'ace, natile gatil gaa búyabo. »

Yésu ni miñil mamu maputi me
(Mácie 19.13-15 ; Lík 18.15-17)

13 Ni baj bugan gújarul uñil tima Yésu nagoril min

ásonienil, bare ulagoraaw n'gunamo ennur bugan bugaubugu.¹⁴ No Yésu ajuh me bakaneril, fiiñol ni fitiñ naagil : « Jihat uñiaw n'gújoul mbal ínje ! Jambi jífirenil yo, mata Jávi Aláemit bugan bugagu gáni me ti bugo guçil jo.¹⁵ Maagen, ínje ilobul yo : an ayabut me Jávi Aláemit ti añil ayab jo me, an ahumu mát'amus anogen dó.¹⁶ Mbiban naleb uñiaw, aban narembenil guñenol min ásonienil.

*Yésu ni asanum ahu
(Mácie 19.16-30 ; Lík 18.18-30)*

¹⁷ Púrto, Yésu náni n'ejow bulagool. Ni baj ace áine áteil açigul nahat nalo aya gújul bújonjorol naagol : « Aligena-bugan ahu ásum me, wa níarie ikan min iyab buroñ bábaerit ? »¹⁸ Yésu naagol : « Nuvogom bu ? Asúm me ? Nuffase dóemme wa ? Bajut an ásume íni let Aláemit o bareol.¹⁹ Yoo. Leti nuffase góboñ gagu gaah me : “Jamb’umuh an ; jamb’ufilen anaare o jíyavut ; jamb’úkuet ; jamb’ubij ; jamb’uraf ánoan ; úkanum þai ni jai” ? »²⁰ Aíne ahu naagol : « Afanom, dáuru þe níkanumdokanum kábirinj ínje añil. »²¹ Yésu nalujol ni súmol ; aban naagol : « Nañoi ekan waf wanur : ujow uk’unnomen wo nubaj me þe, uban nujar síralam sasu usen galeh me ; mamu þan ubaj fubaj n’émít. Ukan mo, mbibán

nújoul ulagenom. »²² Bare áine ahu no naun me gurim gaugu, násimbor ban najow akay n’égogor dó mata fubaj fámah nabaje.

²³ Ñer Yésu nailo aluj abosor to naamme, aban naah ulagorol : « Min táñi me asanum enogen ni Jávi Aláemit ! »²⁴ Gurim gaugu n’gúñagen ulagoraaw nár. Nabbañ aagil : « Gúñum, min táñi me enogen ni Jávi Aláemit ! »²⁵ Fane ésum eñokombo élu ni gasun éguje éþur babu asanum enogen ni Jávi Aláemit. »²⁶ Ñer ulagoraaw n’gufañ n’gujahalie ban nihi guogoro : « Ay þianj ñer ájue ayab gapah ? »²⁷ Yésu nalujil aban naagil : « Ni bugan bugagu dáuru júut kano, bare n’Aláemit waf waw þe újue ukano. »

²⁸ Ñer Pier nábaben aagol : « Uluj, wóli hum ubuge min jihatulo wafóli þe min jilageni. »²⁹ Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobul yo : Iní me an nahale yanjal, gutiol, gúlinol, jaol, þayol, guñolol, ettamol múmbam ni mala Firim fafu Fásum me,³⁰ þan ayab fañ ñono ekeme ni buron be, sañ, gutiay, gúlinay, sijaay, uñil, ettam, hani þan ní ni gálatien dó ; þan ayab þop, ni tinah tice tájaeul, buroñ babu bábaerit me.³¹ Jiffas búoh gammeñe ni bugan bugagu gaamme útiar þan gúbbañul gúni úsola, ban may gammeñe ni gaamme

úsola þan gúbbañul gúni útiar. »

Yésu náfatten aunen ecelol
(Mácie 20.17-19 ; Lík 18.31-34)

³² Púrto, Yésu ni galage-neol me n'gulo m'bulago bi ejow mbaa Yérusalem ; Yésu atuje gayon gagu. Ulagorraaw ni mujogil fanj, ban bugagu galagene me búsolol gáholi n'gúni ni bugo. Ñer Yésu nabbañ aomen uþotoraaw gaamme guñen ni gúuba (12) to naamme, aban nanamo elobil wajae me ebajol. ³³ Naagil : « Juluj : wolal ubugi n'ejow mbaa Yérusalem, ban Añol Arafuhow þan abeni ni guñen ufan utenjenaaw ni úþajula gúboñ Aláemit. Pan gutaliñol bataliñ bal eçet, mbiban n'gusenol bugan bugagu galet me Esúif, ³⁴ þan gúfohulol, n'gumasenol, n'gutegol gusoh gal ubañ, ban þan gumugol ; bare gunah gúfaji búsol ecelol, þan ailo ni gaçet me. »

Gúcin gagu gaa guñol Sebede

(Mácie 20.20-28)

³⁵ Ñer úþur Sebede, gaamme Saak ni Saanj, n'gulof Yésu n'guogol : « Afanóli, jimañe mb'ukanóli wo jijae maa écini. »

³⁶ Naagil : « Wa jimañe ikanul ? » ³⁷ N'guogol : « No nujae me erobo n'efenjen yay yaa Jávii, újioli min jurobo ahu n'gañeni gárib,

ahuo n'gamai. » ³⁸ Naagil : « Buru jiffasut wa juom n'écin. Jújue þian jirem éremuma yay yaa sílam yo ínje ijae me erem, ter jibatisei gábatise gagu gaa sílam go gujaeom me ébatise ? » ³⁹ N'guogol : « Ey, jújue ! » Naagil : « Maagen mamu, þan jirem éremuma yay yo nijae me erem, ban þop þan jibatisei gábatise gagu go nijae me ébatisei ; ⁴⁰ bare mala erobo ni gáribom ter ni gamayom, yo let ínje içil yo esen : gurobo gaugu gurobo gom gaa bugan bugagu gaçobi me guban bi ni go. »

⁴¹ No uþotoraaw bugagu gaamme guñen guun me gurim gaugu, súmutil ni Saak ni Saanj. ⁴² Ñer Yésu navogulil bugo þe, aban naagil : « Jiffase þe búoh bugan bugagu bugo nujogale me ti ufan súsuñ, bugo gúcetene so me ; maagen, bugan bugagu búgamah gúvafenevafen n'eogen so.

⁴³ Bare ni buru búlie : an ni buru amaj me gujogol an ámah, amundum áni aroka olul ; ⁴⁴ ban þop an ni buru amaj me éni átiar, áni arokaul buru þe. ⁴⁵ Mamu may, Añol Arafuhow najoulo mee, let min mb'abaj umigel, bare til min mbi açila fañaol áni amigel ban nasen buroñol bi eallor buroñ bugan gammeje. »

Yésu nasen gahoy ápima
(Mácie 20.29-34 ; Lík

18.35-43)

⁴⁶ Púrto, Yésu ni ulagorol n'guçih n'ésuh yay yo guvoge me Sériko. No naamme n'épur ésu yauyu manur n'ulagorol ni ƿop fítiman fámah, ni baj ace áine ápime, gajaol Barutime, ápur Time, anamo ni galam bulago babu náni n'gúcin. ⁴⁷ No naun me búoh Yésu ala Nasaret aam n'égat, nanamo éþib aah : « Yésu, Añol David, enili erumom ! » ⁴⁸ Gammeñe n'gunamo ennurol tima naþanor, bare açila nafaj nápibe aah : « Añol David, enili erumom ! » ⁴⁹ Yésu nailen aban naah : « Juvogulol ! » Ñer n'gúvogul ápima ahu n'eogol nímoro : « Uaken, uiло, aw navoge mee. » ⁵⁰ Ñer ápima ahu nabelen gaþalitojol, nailo ñanur puç aban najow mbaa Yésu.

⁵¹ No naçih to me, Yésu naagol : « Wa numanje ikani ? » Naagol : « Afanom, ukonom min ibbañ ijuh. » ⁵² Ñer Yésu naagol : « Ujow, gáineni guþageni. » To bae-nah áine ahu nabbañ ajuh, ban nanamo elagen Yésu.

11

Yésu o n'enogen
Yérusalem
(Mácie 21.1-11 ; Lík 19.28-40 ; Saanj 12.12-19)

¹ No Yésu ni ulagorol gulof me Yérusalem, bugo n'égat súsuh sasu saa Betufage ni Betani, saamme n'gacaâ firijañ fafu fo guvoge me

fal uoliv waw, naboñ gúuba n'ulagorol guyabol gayoñ naagil : ² « Jujow bi n'ésuh yauyu yaamme gayoñul. No jijae ró me enogen, þan jujuh jusum jahogihoh jo þan an aremborerut ; jíjalul jo jíjallom. ³ Iní me an narorenul aagul : “Wa uçile n'jikan mee ?” Juogol : “Ataw asohola jo, ban mati þio nabbañenulul jo.” »

⁴ Ñer ulagoraaw gaamme gúuba n'gukay, guçih n'gutoh jusum juhogi tíyañ ni bulago babu, lof ganegen yañ ece, n'gujal jo. ⁵ Guce ni gaamen to me n'guogil : « Wa jikane mee ? Wa uçile n'jijal jusum jaju ? » ⁶ N'gúbalil ti Yésu alobil me, ban n'guhalil n'gújaenum jo.

⁷ N'gúñarul jo bi ni Yésu, guçigul n'guñar újuoil gutal ni jo min arembor dó. ⁸ Bugan gammeñe n'gutal újuoil m'bulago babu, bugaguil n'gutal ubes ujeb wo gupíkulo babu n'ulah waw. ⁹ Gayab me gayoñ ni ƿop galagene me búsol nihi guya uñan guoh : « Hosanna !

Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajaol ! ¹⁰ Asónien Jávi jaju jaamme n'éjoul,

Jávi jaju jaa þayolal David ! Hosanna bi ró fatiya* ! »

¹¹ Púrto, Yésu nanogen Yérusalem, ban najow bi ni gávi-Aláemit gagu. No naluj me joon wabaj me þe aban,

* 11:10 11.10 Juluj Ufóñ 118.25

nemme tinah bakaer, naajar upotoraaw gaamme guñen ni góuba min gópur dó gjow bi Betani.

Yésu o n'etab bífig babu
(Mácie 21.18-19)

¹² Tihalen fo, no gópureul bo me, bieb m'bujoh Yésu.
¹³ No najanden me bífig bice n'utoj bo ró, najow ake eluj ter þan atoh ró waf, bare no nalof bo me, natoh ró utoj barebare, mata let tinah bo taa gabuh gófig.
¹⁴ Ñer naah bo : « Jambi ñer an abbander atiñ mitiñi ! » Ban ulagorol n'guun min alob mee.

Yésu o n'eham unnomenaaw ni góvi-Aláemit gagu
(Mácie 21.12-17 ; Lík 19.45-48 ; Saaj 2.13-22)

¹⁵ No guçih me Yérusalem, Yésu nabbañ anogen ni góvi-Aláemit gagu. Nanamo eham unnomenaaw ni unnomaaw pe gaamen dó me, narikul muçag utísíralam bugagu ni sujukut sasu sal unnomena sitalab bugagu. ¹⁶ Ahalut ánoan aogene waf najator dó ni góvi-Aláemit gagu. ¹⁷ Aban naagil bi etañil biinum : « Aláemit alobut ni Bahícer babu þian búoh : "Yañom þan guvoh yo yan yaa galaw bi ni súsuh sasu pe†" ? Bare buru jíbahen yo éni fiemorum fal úku. » ¹⁸ No ufan utejenaaaw ni úpajula góboñ Aláemit bugagu guun me gurim gaugu, n'gúni n'elip bu

† 11:17 11.17 Juluj Esai 56.7 ; Jer 7.11 bitiar, firim faufe filero.

gujae me ekan n'gunemenol ; góholloholi mata fitiman fafu pe fírimbagorimbago ni bavareerol.

¹⁹ No nuçigal me tiname, Yésu ni ulagorol n'gópur ésu yay.

Sembe sasu so góinen gubaj me
(Mácie 21.20-22)

²⁰ M'bujom, no guomme n'égat to bífig babu buomme, ulagoraaw n'gujuh bo min buhae bi to ni guar bo. ²¹ Ñer Pier nemme naosene wabajen me, naah Yésu : « Afanom, uluj þaa, bífig babu bo nutab me buhae. » ²² Yésu naajar firim fafu naagil : « Jínen n'Aláemit ! ²³ Maagen, ínje ilobul yo : an aah me firijan faufu : "Utennor to nuomme uk'ulo ni fal," ban náinen búoh wo nalob me þan ukano o m'batehumorut ni biinumol, maagen þan ukano. ²⁴ Yo eçil me niegul : Wáfowaf wo jijae me écin ni galaw ró, jínen búoh jibaj wo jiban, ban maagen mamu þan jibaj wo. ²⁵ Ban jíni me n'galaw, íni me jibajorbajor ni an, juboketol, mamu may Payul aamme fatiya þan aboketul utilul. [²⁶ Bare juboketut me gatil me ni buru, Payul aamme fatiya mati þop aboketul utilul.]‡ »

Sembe Yésu bay súpullo ?
(Mácie 21.23-27 ; Lík 20.1-8)

‡ 11:26 11.26 Ni bahícer bammenje

²⁷ Púrto, Yésu ni ulagorol n'gúbbañul bi Yérusalem. No guçilo ró me, Yésu nanamo bújator dó ni gávi-Aláemit gagu. Ñer ufan utejenaaaw, úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan waw bugal ésuh yay n'gújoul mbal açila ²⁸ n'guogol : « Ni sembe say nukane mee waf wauwu ? Ay aseni so ? » ²⁹ Naagil : « Injé may ban iorenul eroren yanur pat ; jíbalom yo me, þan may ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. ³⁰ Yoo, sembe sasu saa gábatise so Saan Batis abaj me, bay súpullo : n'Aláemit ter ni an ? Apaa jíbalom ! » ³¹ N'gúbahulor gúbahulor n'guoh : « Uogal me n'Aláemit, þan aagolal : "Wa uêile ñer jíinenut ni o ?" ³² Ban uogal me ni an sujoumulo, haa... ! » Gúholiholi ésuh yay, mata bugan bugagu þe gujojoh Saan Batis ti aboñer ala maagen. ³³ Ñer n'guoh Yésu : « Wóli jiffasut. » Naagil : « Kan ínje may mat'ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. »

12

Búnogor babu bal
ucokora-bíñu bugagu
gálaput me

(Mácie 21.33-46 ; Lík 20.9-19)

¹ Púrto, Yésu nanamo elob ni bugan bugagu n'únogor naagil : « Baje ace áine aroge úbiñu. Nasoen wo aban nacokor tiñ tal epucen

bíñu yay, mbiban nateþ etah yabbage yaa gapoy. No nabahen me, nábahen úbiñu waw asen ucokora-bíñu guogen mbi nihi gúpunnol fugabol, min açila ake bújaor. ² No tinah tiçih me tal ealen mitiñ mamu, naboñ arokaol ace bi ni gaogen me úbiñu waw bi éyabul fugabol. ³ Bare ucokora-bíñu bugagu n'gujogol n'gutegol mbiban n'guhamol aot guñen gurakel. ⁴ Nabbañ aboñ arokaol ace bi ni bugo : n'gutegol iki gúbuken ni fuhow, mbiban n'guilo guvanjol ujel. ⁵ Nabbañ aboñ áfatten : n'gumugol. Púrto, natajen aboñ bo guce mul gammeñe : n'gutegil mbiban n'gumugil.

⁶ Niki ñañool ápurol áamumma ; naboñol eboñ ésola mbaa bugo ni gapinor gagu ró gaa búoh nemme añolol om, þan gúkanumol. ⁷ Bare ucokora-bíñu bugagu no gujuh me ápur ahu o n'ejoul, n'guogoro : "Umu açil me gafumol. Ujaal umugalol, mamu gafumol þan gúbbañul gúni gololal." ⁸ Ñer n'gujogol gumuh mbiban n'gúpunnol dó gubelen tíyan. »

⁹ Yésu natajen aagil : « Ñer bu ala úbiñu waw añum ekan ? Pan ájoul mb'açigul namuh ucokora-bíñu bugagu ubugi þe, aban nábahen wo asen guce. ¹⁰ Jijangaut Bahiçer baube baah me : "Ebírih yay yo utepaaw gujunden me,

yo ebbanno me éni
yáamumma,
yaçil me yaŋ yay.

11 Dó þe búkanum bal Ataw,
ban ni wolal kakan waf
wámah*.””

12 Ñer n'gumanen ejoh
Yésu mata guffase búoh
búnogor baibu bo nalob
mee, molil nálobum bo.
Bare nemme gúholiholi
fitiman fafu, n'guhalol to
min gujow gukay.

*Suroren sasu sal ecam
búalen*
(Mácie 22.15-22 ; Lík
20.20-26)

13 Púrto, n'guboñ Eþárisie
guce ni bugaa gayoŋ gagu
gaa Herod bi ni Yésu
bi eralol gabbut, tima
n'gúju gujogol ni baloberol.
14 N'gújoul íkiil guogol : «
Afanóli, jiffase búoh aw an
ala maagen, ban úhollut
ánoan ; ulujérít ni uul
bugan bugagu, bare til
nuvareeilvare bulago babu
bal Aláemit ni maagen dó.
Ulobóli þaa ter sesen min
búalen bucami ávi ahu
ámah ahu Sesar ? Juote
jicam, ter juotut jicam ?
» 15 Yésu aþi me naffas

gaþinoril gaarat mee, naagil
: « Wa uêile n'jimaŋ eralom
gabbut ? Jinjallom þaa ece
ni síralamolal min iluj yo.
» 16 N'gujallol ece ni so.
Naagil : « Buul baube ni
gajow gauge sal ay ? »

N'guogol : « Saa Sesar.
» 17 Naagil : « Kan jisen
Sesar wafol, ban may jisen

Aláemit waamme wola. »
Ñer bugo þe n'gujahali
mola.

*Suroren sasu mala eilo
yay yaa gaçet me*
(Mácie 22.23-33 ; Lík
20.27-40)

18 Ni baj Esáduke guce
gujow iki gutoh Yésu.
(Esáduke yay bugo nihi
guoh me an açet me aban
mat'ailoul n'eçet yay.)
N'guogol : 19 « Afanóli,
gúboñ gagu gaa Móis guoge
an ayab me anaare mbiban
naçet ajundenol o m'babajut
añil, atiol þan atunol min
áju ahalol gátuh†. 20 Yoo.
Bajene batiay baa wáine
gono futoh ni gúuba. Atiar
nayab aban naçet m'bahalut
añil. 21 Aútten ahu natun
aare ahumu, aban naçet
þop m'bahalutol gátuh.
Afáttten ahu may mo, 22 iki
bugo gaamme futoh ni
gúuba gubao þee an ni
bugo m'batogut ahat gátuh.
Púrto, aare ahu may naçet.
23 Ban ñer juroreni : no
gaçet me gujae me eilo,
þan ñer áni aar ay ni bugo,
nemme bugo þe gutoge
guyabol ? »

24 Yésu naagil : « Dáure
diçil me min jibaj galim :
jujogut wo Bahícer babu
bulobe, jujogut þop bu
sembe sasu sal Aláemit
siree. 25 Maagen mamu,
no gaçet me gujae me eilo,
áname mat'ayab, anaare
mát'ayabo ; þan til gúni
ti emalakaay dó n'émit.

* 12:11 12.11 Juluj Ufóñ 118.22-23 † 12:19 12.19 Juluj Dáteronom 25.5

26 Mala eilo yay ni gaçet me yo juunene mee, jijangaut piañ n'élebur yay yaa Móis wo Aláemit alobol me galam jufokon jaju jaa sijen jaamme n'esa ? Naagol ró : "Injé iomme Aláemit ahu o Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o‡." 27 Yo eçil me jiffas búoh Aláemit alet ala gaçet me, bare til ala garon me. Galimbul gújaloe. »

Gáboñ gagu gafaj me wawu pe

(Mácie 22.34-40 ; Lík 10.25-28)

28 Ace n'úpjula gúboñ Aláemit bugagu, aunil me min gucenjore mee, ban najuh búoh Yésu nábabal Esáduke yay wárifaf, náloful aban naagol : « Gay guomme gáboñ gagu gátiar n'úboñ waw pe ? » 29 Yésu naagol : « Gátiar gagu go guomme uge : "Uutten, Israel, Atúla aamme Aláemilolal o bare aam Ataw. 30 Umanj Ataw aamme Aláemili n'écigiri pe, m'biinumi pe, n'gapinori pe ni sembei pe§." 31 Gáutten gagu uge : "Ubboli apali ti núboli me fuhoi*." Bajut gáboñ gace gafane wauwe. »

32 Ñer áine ahu naah Yésu : « Yoo, Afanom, nuoge ni maagen dó Aláemit anur om ban bajut ace ábuli ni o, 33 ban emajol n'écigiri pe, ni mujagi poomo ni sembei pooso, ni pop ébboli apali

ti aw fañai, dáuru fafañ ekan Aláemit útejen waw ni úsimen waw pe. »

34 No Yésu ajuh me búoh áine ahu nábabal ni malillo ró, naagol : « Uráliut enogen ni Jávi Aláemit. » Ban ñer an abbañut akañen arorenol.

Suroren sasu mala effaster Kirista gabulaken gaa David nam
(Mácie 22.41-46 ; Lík 20.41-44)

35 Púrto, Yésu nanamo gavare bugan bugagu ni gávi-Aláemit gagu naagil : « Bu úpjula gúboñ Aláemit bugagu gújue guoh Kirista Añol David nam ? 36 Ni búkanum baa Biinum Banabe, David fañaol naage : "Ataw Aláemit naage Ataom :

Unamo ni gañenom gárib bi no nijae me érur ulatori fattam uhagi†."

37 David fañaol navogol Ataw ; bu ñer açila Ataw ájue áni añolol ? »

Yésu o m'baçaf mala éni ti úpjula gúboñ Aláemit bugagu

(Mácie 23.1-36 ; Lík 20.45-47)

Fítiman fámah fuomen n'eutten Yésu n'ésumay ró.

38 Nah'aagil ni galigen gagu go naamil me ni go : « Júludo úpjula gúboñ Aláemit bugagu ! Wo gumanj me pe, ebelo újuo ujaha waave bi to n'guolil n'gujator min ésu yay gujugil, eyab basaf

‡ 12:26 12.26 Juluj Gaþagen 3.6 § 12:30 12.30 Juluj Dáteronom 6.4 * 12:31
12.31 Juluj Levitik 19.18 † 12:36 12.36 Juluj Ufóñ 119.1

ni jammen̄ ni gákanum ró, ³⁹ erobo ni sujukut sasu saa gayon̄ ni saj sasu saa galaw, erobo ni sujukut sasu sáamumma gaggan babajer ; ⁴⁰ nihi gujoh utiña-sibara bugagu waarema min guram wafil pe, mbiban n'guilo bújonor bugan bugagu n'gulaw meñ. Gúteh gagu go Aláemit ajae me etegil, go þan gufan̄ me pe gátañi gaa bugagu. »

*Múralam mamu mal atiña-ebara ahu
(Lík 21.1-4)*

⁴¹ Mbiban, Yésu nanamo ró ni gávi-Aláemit gagu ápimbor dó bugan bugagu guhalene me síralam, min ajuh bu guhalene so ró me eno. Usanum gammeñe n'guhalen dó jálo. ⁴² Najuh þop atiña-ebara ace aleleh anjar múralam múuba mapilout wáfowaf ahalen dó. ⁴³ Ñer Yésu navoh ulagorol naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : atiña-ebara ahumu aleh mee o afane nasene bugan bugagu pe gasen me ; ⁴⁴ bugagu pe wávaf me ni gubajil, wo guhalen dó, bare açila, waamen me pe ni guñenol wo nahalen dó, wo nabajen me bi buroñ. »

13

*Yésu o n'elob mala súlam
sasu saa gunah gúsola
(Mácie 24.1-35 ; Lík 21.5-33)*

¹ No Yésu ápollo me ni gávi-Aláemit gagu, ace n'ulagorol naagol : «

Afanom, uluj þaa sival sijaha ! Bateper baaro ! » ² Yésu naagol : « Nujuge bateper baubu bare mee ? Injé ilobul yo, funah fice mati ñaño to eval yanur yájutenore n'epayo, bare so pe þan sirikuli sibet. »

³ Mbiban nak'anamo ni firijañ fafu fal uoliv waw bípimbor gávi-Aláemit gagu. Pier, Saak, Saaj ni Andere n'gukay gutogol bo, mbiban n'gurorenol guogol : ⁴ « Ápaa ulobóli, nay dáuru dijae ebaj, ban wa ujae egitenóli búoh waf wauwu pe ban ukano ? »

⁵ Ñer Yésu naagil : « Jíkanum jambi an abutul. ⁶ Gammene þan guóporoul gajaom guçigul n'guogul : "Injé iomme Ápagena ahu." Ban þan gubut bugan gammeñe. ⁷ No jjiae me eun baeler gutih ni balober buunen go, jambi jitelenor, mata dó diarie diçigul. Bare mati ní þan gabao mof mamu. ⁸ Esúh þan eiyul bi n'epayo ésu, jávi þan jiiyul bi ni jipajo jávi, ban þan baj bin bo ettam yay ejae egoror, þan þop bieb búloul. Dáuru pe þan níme þan buju babu baa sílam sasu ; sílam sausu þan síní ti sal anaare aam ni gapegor.

⁹ Buru fañaul, jíkanum ! Pan gubelul ni batalin̄, ban þan gutegul gusoh gal ubañ ni saj sasu saa galaw. Gajaom þan guçil min gúaenumul bújonor ufan súsuñ ni úviañ, dó pe min mbi bugo pe guun

bagitenerul. ¹⁰ Firim fafu fásum me fuote fumundum fuvarei ni súsuh sasu pe. ¹¹ No gujae me ejogul gújaenum bi etaliŋul, jambi jifaen jilelegor mala wo jijae me elob ; mbi julob wajae me éjoul to baenah n'uinumul, mata mati ní ñer buru julobe, bare Biinum Banabe.

¹² An pán abet atiol n'eçet, paaya pøp pán abet añolol n'eçet. Uñiaw pán guiyul bi n'ubugail min gukanil n'guçet. ¹³ Gajaom pán guçil min bugan bugagu pe gulalul ; bare an ajae me emuten iki bao, Aláemit pán apagenol.

¹⁴ Jiffase wo Bahícer babu bulobe mala "Maarat mamu mal ekan galego" * ; ajanga wo me mb'ákanum fañ wa Bahícer baube bumanye elob ! No maarat maumu mujae me enogen to muotut me munogen, no ñer gajae me éni ni mof mamu maa Yúde mbi gutey me bi ni gurijan gagu. ¹⁵ An ahu ajae me éni fatiya firihinjanj jamb'aavul me aban naah ban amundum ake ejar waf uce ñáraru yanol ; ¹⁶ ban pøp an ajae me éni n'ulah waw, jamb'aot me ake ejar bisimool. ¹⁷ Mataño míni ni waareaw gajae me éni ni gar ni pøp ni bugagu gajae me éni n'garafen ni gunah gaugu ! ¹⁸ Jilaw jambi dáuru dibaj ñutot ñaňu baçigerul. ¹⁹ Gunah gaugu pán gúni gunah gaa sílam sáamah, so

músut baj sice ti so kábirij m'buju babu no Aláemit átul me mof mamu, ban pøp sañumut ebbañ sibaj ñice sitajen. ²⁰ Lelen me búoh Aláemit nákasulkasul gunah gaugu, an mat'apah ; bare nákasul go mala bugo naçob me gúni bugola.

²¹ No ñer, an aagul me Kirista ume ter umua, jambi jíinenol. ²² Pan baj ukirista ni pøp uboñer galet bugaa maagen gúpurul ; pán gukan ugitenum ni waf wajureruti bi elimben bugan bugagu bugo Aláemit açob me, ínien me júe kano. ²³ Jíkanum ! Nílobaliullobali me waf wauwu pe ihato. »

Ebbáñul yay yal Añol Ara-fuhow

²⁴ « Bare ni gunah gaugu, no sílam sausu sijae me ejow bi ebao, bunaa babu pán bumoc, fieñ fafu pán fúbbur gananno gagu gala fo, ²⁵ suut sasu pán sípagul fatiya émit súloul, ban sembe sasu pe saamme fatiya pán sugaror. ²⁶ No ñer pán jugi me Añol Ara-fuhow áavul ni gópar ni sembe sámah ni bájalo ró. ²⁷ Ñer pán áboñul emalakaol íkiil guomen buganol bugo naçob me n'ulam waw pe waa mof.

²⁸ Jikan n'uinumul wo bubah nihi bigitenolal me : no uan bo úburíulo mbiban m'búyaul úsabul, jiffase búoh fujam fulofulo. ²⁹ Manur mamu may, no jijae me ejuh waf wauwu

* **13:14** 13.14 Juluj Dañel 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

pe uçigul, jiffas búoh Añol Arafuhow nalofulo, naçilo n'gánonum gagu. ³⁰ Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugagu bugaa jama mati gutoh gubao eçet dáuru pe m'baçigulat. ³¹ Emít yay ni ettam yay þan sibao, bare gurimom, go, mati gúmus gubao. »

Funah fafu fo an affasut me
(Mácie 24.36-44)

³² « Mala effas funah fay ni tinah tay Añol Arafuhow ajae me ébbañul, ánoan affasut so, mele emalakaay gaam dó me n'émit, hani may Añil ahu ; Paaya o bareol affase. ³³ Jíkanum, jambi júmori, mata jiffasut nay jae ekano. ³⁴ Pan ní ti áname aam n'ehat yanøl min ake bújaor. Fufaneol nábahen fo asen urokaol, ánoan burokol, aban naah apoya ahu o ñer apoy. ³⁵ Jíilo ñer ni mujah ró, mata jiffasut nay ala yanøl ajae ébbañul. Ter þan açigul tiname, ter n'etut fuh, ter tinahurab, ter ni bujom ; ³⁶ jamb'açigul namimenul n'gámori ! ³⁷ Waf wanur nilobeul, ban buru pe nilobe wo : Jambi júmori ! »

14

Egum firim yay bi emuh Yésu
(Mácie 26.1-5 ; Lík 22.1-3 ; Saaj 11.45-53)

* **14:3** 14.3 Ni gugerekay guoge jirafa jal albâtre yoemme eval ejaha yátañie ebaj. † **14:5** 14.5 Ni gugerekay guoge sifaraku sikeme sífaji ; efaraku yaa no, yo epilo me bacam an baroker funah fanur.

¹ Nañoe gunah gúuba min gaggan gagu gaa Paak guçigul, gaamme may gal unaç waw wabajut me lévir. Ñer ufan uteñenaaw ni úpajula gúboñ Aláemit bugagu n'gúni n'enjes bu gujae ekan ni mutuho ró min gujoh Yésu guban n'gumugol. ² Nihi guoh : « Jamb'ujogalol me no gaggan gagu gutiñe me, jambi gáguo gubaj n'ésuh yay. »

Aare ahu áyu me mícir matijoe ni fuhow Yésu
(Mácie 26.6-13 ; Saaj 12.1-8)

³ No Yésu aamme Betani, ni yanøl ace áine o háhae ejogene gajaol Simon, ni baj ace aare ánonul dó bugo baamer ni fitiñ. Aare ahumu naogen jibara jatepítép*, dó mícir muom mátañie ejuh ban músumut ebaj ; nasat butum jibara jauju aban nailo áulen mícir mamu mala jo ni fuhow Yésu.

⁴ Ñer guce ni gamat me ni mujogil bireg nihi guogoro : « Ehajen mee mícir maumu bi wa ? ⁵ Mújuene munnomeni síralam sammeñe fan†, mbiban n'siseni galeh me. » Ban n'gúbaho bi n'aare ahu.

⁶ Bare Yésu naagil : « Jihalol. Wa uçile n'jiniol n'eyogen ? Waf waaro nakanom ! ⁷ Galeh me, bugo, þan jibajil nánongan

ni buru ; nánongan no jimañe, jújue jikanil maaro, bare ínje jilelom n'ebaj bi nánongan. ⁸ Aare ahume, wo náju me, wo nakane ; nálosalilosali enilom bi gafoh gagu gúmbam. ⁹ Maagen, ínje ilobul yo : ni mof mamu þe, tánotan to Firim fafu Fásüm me fujae me evarei, þan may lobi mala wo aare ahume akan me ; mamu þan auno bi nánongan. »

*Yudas o n'ennomen Yésu
(Mácie 26.14-16 ; Lík 22.3-6)*

¹⁰ Púrto, Yudas Isikariot, aamme ace ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba, najow ak'atoh ufan utenjenaaw bi ekan Yésu nalo n'guñenil. ¹¹ N'guuttenol n'ésumay ró, ban n'gulob bi esenol síralam. No púrto me, Yudas náni n'enjes no jáhor me bi ekan Yésu nalo n'guñenil.

Yésu naboñ guke ecokor Paak yay

(Mácie 26.17-25 ; Lík 22.7-14, 21-23 ; Saan 13.21-30)

¹² No funah fafu fítiar faa gaggan gagu gal unaç waw wabajut me lévir fiçih me, fiçila fo gabbarum gagu gaa Paak yay nihi gúsimeni me, ulagora Yésu n'guogol : « Tay numanje iki jucokori fitiñ fafu faa Paak yay ? » ¹³ Ñer naboñ gúuba ni ulagorol naagil : « Jujow junogen n'éuh yay. Þan baj ánaíne ace atebe jifin

jaa mal aemor ni buru ; jilagenol. ¹⁴ To najaе me enogen, n'juoh ala yan yay : “Afan ahu naage juroreni ni ban bay najaе me etiñ Paak yay o ni ulagorol.” ¹⁵ Pan ñer agganul futon fámah fatiya yan yay facokori wári ban ni fújahor. Dó mbi jucokor me fitiñ fafu bi ni wolal. »

¹⁶ Ñer ulagoraaw gaamme gúuba n'gukay, guçih n'éuh yay n'gutoh waf waw þe may ti Yésu alobil yo me, min ñer gucokor fitiñ fafu faa Paak yay.

¹⁷ No nuçigal me gallim, Yésu naçigul dó ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba ró. ¹⁸ No guomme ni fitiñ, naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ace ni buru atiñore maa n'ínje þan annomenom. » ¹⁹ Ni mujogil bireg n'gunamo erorenol anur-anur guoh : « Injé piañ ? » ²⁰ Naagil : « Ace ni buru jaamme guñen ni gúuba, ahu árure maa manur n'ínje gañenol ni biril banur. ²¹ Maagen, Añol Arafuhow ban açet ti hiçí me ya ni o. Bare mataño míni ni an ahumu ajaol me ennomen ! Fanjene jáari jamb'abugi ! »

*Etiñor Yésu é sola
n'upotoraol*

(Mácie 26.26-30 ; Lík 22.15-20 ; 1 Korent 11.23-25)

²² Bugo ni fitiñ fafu, Yésu naajar ganaç, násonien go, namusul go aban nagaboril go naagil : « Jiyab jitiñ :

úre enilom. » ²³ Mbiban naajar éremuma ; no nasal me Aláemit aban, nasenil yo guremor bugo pooil, ²⁴ aban naagil : « Dáure físimom, físim fafu fáyui me mala bugan gammeje bi étugen babuge babu bo Aláemit ajogor me ni bugan bugagu. ²⁵ Maagen, ínje ilobul yo : mat'ibbander içoen bíñu bi funah fafu fo nijae me erem ece evugul ni Jávi Aláemit. »

Yésu naah Simon Pier pən ajundenol

(Mácie 26.31-35 ; Lík 22.31-34 ; Saan 13.36-38)

²⁶ No Yésu alob me gurim gaugu aban, n'gúfoñ úfoñ wal esal Aláemit, mbiban n'gúpur gujow mbaa firijan fafu fo guvoge me fal uoliv waw. ²⁷ No guçih me, Yésu naah ulagorol : « Buru pə pən jibbañ búsol sīlamom baçigerul, ti Aláemit alob yo me ni Bahiçer babu, no naah me : "Pan iteh akoña ahu imuh, ban ubbarum waw pən uvisor uban babu pə‡." ²⁸ Bare búsol eiloom ni gaçet me pən iyabul gayoñ mbaa Gálile. »

²⁹ Pier naagol : « Hani bugagu pə gubbañe búsol, bare ínje mat'ikan mo. »

³⁰ Ñer Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobi yo : n'efuga yauye réro, balama gáin guoh gútten, pən uoh ñono ñáfaji uffasutom. » ³¹ Bare Pier naçimen aah fatiya : « Hani pən içet manur n'aw, mat'imus ioh iffasuti. » Bugo pə n'guyab dó.

Yésu o n'galaw ni firijan fafu fal uoliv waw
(Mácie 26.36-46 ; Lík 22.39-46)

³² Púrto, Yésu ni ulagorol n'gujow bi tiñ talu to guvoge me Getusemane. No guçih me, naagil : « Jurobo tale min pən ínje ike galaw. » ³³ N'ejaol nájaenum Pier, Saak ni Saan. Piout, gáholi n'gunonol n'etelenor dó. ³⁴ Naagil : « Gapinor gumugom iki biinumom búguo. Jinamo tale ban jambi júmori me ! »

³⁵ Mbiban natos kan ráli maa, naya gújul aban náñup iki buulol buya n'ettam min alaw gaa búoh íni me júe kano, tinah tautu n'tíraliol.

³⁶ Nah'aah : « Papa, aw áju me wáfowaf, nilai ufaren éremuma yauye yaa sīlam éraliom ! Bare mónan níe, jambi wo ínje imañ me ukano, bare til wo aw umañ me. »

³⁷ Mbiban nábbáñul mbal ulagoraaw gúfaji bugagu açigul natogil min gúmoe.

Ñer naah Pier : « Simon, aw gámori ? Hani enamo jatiito m'bámoit újuut yo ?

³⁸ Jambi júmori, bare jilaw jambi julo ni gabut. Biinum arafuhow nihi bumamañ ekan maaro, bare enilol nd'ebaj sembe. »

³⁹ Nabbañ atos ahalil to, aban nanamo nalaw ni gurim gagu ganur gagu.

⁴⁰ Nabbañ ábbañul açigul natogil min gubbañe gúmori ; maagen mamu umoil úlilii

nár. Ñer guffasut wa gujaol ébal.

⁴¹ No nabbanno me eebañulol éfatten, naagil : « Jurone n'gámori gagu ? Gáelo gom ? Kanoe ban ! Tinah talu tiçige. Añol Arafuhow nabeni aban ni guñen utilaaw. ⁴² Jiilo ujaal ! An ahu ajae me ennomenom nalofulo. »

*Fujoh fafu faa Yésu
(Mácie 26.47-56 ; Lík 22.47-53 ; Saanj 18.3-12)*

⁴³ To baenah, o n'elob yay, Yudas, aamme ace ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba, naçigul. Nájaorul ni fítiman faogene ufoje ni sugol ; kan ufan uteñenaaw, úpjajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan ésuh yay guboñulo fo. ⁴⁴ Yudas aamme n'ennomenol baje wo nalollil waamme : « An ahu o nijae me élloñ, açila ; jujogol ban n'jíjaenumol ni gapoy gaaro. »

⁴⁵ No naçih me, nafaen alof Yésu naagol : « Afanom ! » Aban nálloñol. ⁴⁶ Ñer bugagu gajaorulo me ni o n'gualen gujogol. ⁴⁷ Ace ni gaamen to me ni Yésu náñagul gafojeol ni gafon go ateh aroka ahu ala afan uteñenaaw apirih gannu. ⁴⁸ Ñer Yésu nábahó mbaa fítiman fafu naagil : « Ju-joulo n'ufoje ró ni sugol bi ekelom fujoh ti nihi ní me akana-maarat jikelo fujoh. ⁴⁹ Gunah émit pe ínje umuen ni buru, no niligene me bugan bugagu ni

góvi-Aláemit gagu, ban jugotom. Bare dó pe min mbi wo Bahiçer babu bulob me úju ukano. »

⁵⁰ Ni tinah tautu, ulagorraaw pe n'gujundenol to min gúpur gutey gukay. ⁵¹ Bare ni baj ápur ace asimoe gábil nah'alanol ; gábil gaugu go bare guomme bisimool. N'gualen bi ejogol, ⁵² bare nahalen gábil gagu min atey akay eraþatañ.

Yésu bújoñor fujoj fafu fámah fafu

(Mácie 26.57-68 ; Lík 22.54-55, 63-71 ; Saanj 18.13-14, 19-24)

⁵³ Púrto, n'gújaenum Yésu bi n'afan uteñenaaw ámah ahu, to ufan uteñenaaw, ufan ésuh yay ni úpjajula gúboñ Aláemit bugagu nihi guomunor me pe. ⁵⁴ Pier nah'alagen Yésu ráli bi ró ñáráru fúlumet afan uteñenaaw ámah ahu. Nak'anamo to upoyaaw guomme náni n'gáumo ni sambun.

⁵⁵ Ni tinah tautu, ufan uteñenaaw ni fujoj Esúif yay fámah fafu þoofo n'gunamo elip bagitener bájue bukan min Yésu amugi. Gulip mee gubajut. ⁵⁶ Gammeñe gubije gugiten guya ni o, bare bagiteneril bilet banur.

⁵⁷ Ni baj guce guilo min gubij gugiten guya ni Yésu guoh : ⁵⁸ « Juunol aah þan afum góvi-Aláemit gaugu go guñen arafuhow guteþ me, ban ni gunah gúfaji þan ateþ gace go guñen arafuhow guñumut eteþ. »

59 Bare hani bae ni elob yauye, bagiteneril bubbañut bini banur. ⁶⁰ Ñer afan utenjenaaw ámah ahu nailo n'etut fujoj fafu min aroren Yésu aagol : « Mat'úbal wáfowaf? Uunut sulob se so gulobe maa guya n'aw? »

⁶¹ Bare Yésu naþanor butumol, ábalut wáfowaf. Afan utenjenaaw ámah ahu nabbañ arorenol aagol : « Aw uomme Kirista ahu, Añol Aláemit ásonieni me? » ⁶² Yésu naagol : « Ey, açila nem. Ban funah fice, þan jujuh Añol Arafuhow min anave ni gárib Aláemit-Sembe, ban þop þan jujugol áavul ni úpar waw wal émit. » ⁶³ Ñer afan utenjenaaw ámah ahu naçaç bisimool açila fajao, aban naah : « Ugitena mul bugay nusoholaale utajenal? » ⁶⁴ Buru fajaul juune gújel gagu go najel me Aláemit. Bu ñer jiþinore? » Bugo þooil n'gujoh búoh piloþilo min açet. ⁶⁵ Ñer guceil n'gunamo emasenol, efut buulol ni etegol sumoh n'guogol : « Ulobóli þaa ay ategi! » Upoyaaw may n'gutegol simbej.

Pier o n'ecej gaa búoh açila an om ala Yésu
(Mácie 26.69-75 ; Lík 22.56-62 ; Saañ 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Pier o barojer to týyan ni fúlumet fafu, ni baj ace ni urokaaw waarema bugal afan utenjenaaw ámah ahu

ájoul. ⁶⁷ Aroka ahumu na-juh Pier min áumoe mee ; náþimborol pím nalujol aban naagol : « Aw may buru juomen me ni Yésu ala Nasaret. » ⁶⁸ Nacen fo aah : « Iffasut wa numaje elob, ijogut. » Mbiban najow bi épur ni gánonum gámah. [No ñer, gáin n'guoh.][§] ⁶⁹ Aroka ahu najugol ban nabbañ anamo elob gaamen to me aagil : « Ahumu bugo bugom. » ⁷⁰ Pier nabbañ acej fo. Pio maa, gaamen to me n'gubbañ guoh Pier : « Ti maagen, aw may buru bugom ; aw þop an ala Gálile, [baloberul banur bom.]* » ⁷¹ Ñer nanamo egiten menj, ak'abbat aah : « Iffasut an ahu o julobe mee mola. » ⁷² To baenah, gáin n'guoh gúutten, ban Pier naosen firim fafu fo Yésu alobenol me faah me : « Balama gáin guoh gúutten, þan uoh ñono ñáfaji uffasutom. » Ñer nanamo to ukon n'eteh mahat ró.

15

Yésu bújojor Pilat

(Mácie 27.1-2, 11-26 ; Lík 23.1-5, 13-25 ; Saañ 18.28-19.15)

¹ Tinah n'ehalen, ufan utenjenaaw n'gujoj manur n'ufan ésuh yay ni úpjula gúboñ Aláemit bugagu, dóemme fujoj fafu fámah fafu poofo. No gujoj me

§ 14:68 14.68 Ni bahičer bammeje bítiar, firim faufe filero. * 14:70 14.70 Ni bahičer bammeje bítiar, firim faufe filero.

guban, n'gujoh Yésu guhoh, mbiban n'gújaenumol iki gusen Pilat. ² Ñer Pilat narorenol aah : « Aw uomme ávi Esúif yay ? »

Yésu naagol : « Aw fañai nulob yo uban. »

³ Ufan uteñenaaw baje sulob sammeñe so gutegol. ⁴ Ñer Pilat nabbañ arorenol aah : « Mat'úbahul wáfowaf ? Nuune wo gulobe me pe guya n'aw ? » ⁵ Bare Yésu abbañut ábal ; ni kan Pilat gajahali.

⁶ Ni gaggan gánogan gaa Paak, Pilat nah'ahalenilhalen ace ni umigel waw gakuli me o guogol me ahalenulil.

⁷ Ban bajene ace áine, gajaol Barabas, o gúrure ni fipeh manur ni úgua-ésuh guce, mata ni gáguo gace gumumuh an. ⁸ Fítiman fafu ni fijiñ bi ró yañ Pilat, fiçih ni funamo elaol wo naþi me nah'akanil. ⁹ Pilat naagil : « Jimanje ihanulul ávi ahu ala Esúif yay ? »

¹⁰ (Narorenil mee mata naffase búoh fisil fiçile min ufan uteñenaaw gúñjarul Yésu bi ni o.) ¹¹ Bare ufan uteñenaaw n'guilen fitiman fafu min mbi Pilat ahanulil til Barabas. ¹² Pilat nabbañ aagil : « Wa ñer jimañe ikan an ahu o buru juvoge me ávi ahu ala Esúif yay ? »

¹³ N'gubbañ gúþib guoh : « Ubbajol n'ekurua ! »

¹⁴ Naagil : « Maarat ñer may nakane ? » Bare n'gufañ n'gúþibe guoh : « Ubbajol n'ekurua ! » ¹⁵ Ñer Pilat, nemme namamañ aalen fiñ fítiman fafu, nahanulil

Barabas. Mbiban, naboñ guteh Yésu gusoh gal uban, aban nasenil o bi eke ebban n'ekurua.

Ekosombil yay bugo n'elegen Yésu
(Mácie 27.27-31 ; Saan 19.2-3)

¹⁶ Ñer ekosombil yay n'gújaenum Yésu bi ñáraru fúlumet fafu faa yañ Pilat, guban n'gúvogul fuyoñ fafu faa gupalil ekosombil þoofo.

¹⁷ N'gusimol wañ újugah, guban n'gujar ulaliñ waa sijeñ gueç fugañ guopol ni fuhow. ¹⁸ Mbiban n'gunamo esafol guoh : « Jisafi, ávi Esúif yay ! » ¹⁹ N'gutegol egol ni fuhow, n'gumasenol ban n'guya gújul bújoñorol ti nihi gumañ me emigeletol.

²⁰ No gúfohulol me iki guþilo, n'guram wañ waw újugah waw wo gukanol me, guban n'gubbañenol bisimool, mbiban n'gúþunnol tíyan bi eke ebban n'ekurua.

Yésu o n'ebbari n'ekurua
(Mácie 27.32-44 ; Lík 23.26-43 ; Saan 19.17-27)

²¹ N'ejail, n'guemor n'ace áine aam ni búolul n'ulah ; gajaol Simon, an ala Siren, þay Alsandul ni Rufus. N'gukanol ni sembe min ateb ekurua yay yaa Yésu. ²² N'gújaenum Yésu bi tiñ talu to guvoge me Golugota, dóemme "tiñ taa gasen". ²³ N'gumañ esenol bíñu yo gúguñore ni mícir arem, bare nalat yo marem. ²⁴ N'gubbañol n'ekurua yay, guban n'gugabor bisimool

n'elukor* bo bi effas ánoan fugabol fo najae me eñar.

²⁵ No gubbanjol me n'ekurua yay, tinah báraberul. ²⁶ Jibabar jaju dó hiçí me waçil me Yésu namugi, maa julobe : "Aví ahu ala Esúif yay".

²⁷ Baje pøp ukana-maarat gúuba bugo gubbañe ni sukurua manur ni o, ahu n'gañenol gárib, ahuo n'gamayol. [²⁸ Mamu, wo Bahícer babu bulob me n'ukano baah me : « Guþinol ni ukana-maarat bugagu. »]†

²⁹ Bugan bugagu gaamme n'ébat nihi gúllis guhoil ban n'gujelol nímoro n'guoh : « Eé, aw áju me uftum gávi-Aláemit gagu mbiban nubbañ uteþ go ni gunah gúfaji, ³⁰ uþagenoro núavul n'ekuruai ! »

³¹ Ufan utejenaaaw may ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu nihi pøp gúfoholol guoh : « Nah'aþagen bugan, aban ájuut aþagenoro ! ³² Iní me maagen o aamme Kirista ahu, ávi ahu ala Israel, áavul maer yauye n'ekuruao wolal ujugal, ban þan úinenal ! » Bugo gubbanjor me ni sukuruail manur ni o n'gunamo may ejelol.

Ecéet yay yaa Yésu

(Mácie 27.45-56 ; Lík 23.44-49 ; Saan 19.28-30)

³³ No tinah tirih me, emoç néaval ni mof mamu poomo, ban néni to iki titigo. ³⁴ No

títigo me maa, Yésu náþib fatiya ni sembe aah : « Elí, Elí, lama sabahtani ? » Dóemme : « Aláemilom, Aláemilom, wa uçile nujundenom ? » ³⁵ Guce ni gaamen to me n'guunol ban n'guoh : « Juutten þaa, aboñer ahu Elí navoge mee ! » ³⁶ Ñer ace ni bugo natey ák'ájeben jurocob biñu yafifir ahoh ni gapil, aban nañuren jo min mb'acot jo n'eoñ nímoro : « Jinah, þan ujugal ter Elí þan ájoul ákiil aannulol n'ekurua yay. » ³⁷ Bare Yésu naya gáþib gámah aban naët.

³⁸ To baenah, gábil gagu gaminden me tiñ talu táñai me dó ni gávi-Aláemit gagu n'guþaþo kábirin fatiya go bi n'ettam go gukan upenj úuba. ³⁹ Afan ekosombil yay aiyen to me bújonor Yésu, no najuh me min aalo me nogor, naah : « Aíne ahumu maagen Añol Aláemit omene. »

⁴⁰ Bajene pøp waare gammeñe gaiye ráli n'gúni ni faluj. Baje ni bugo Mari ala ésuñ yay yaa Magudala, Mari jaw Soses bugo ni Saak apuma ahu, ni Salome. ⁴¹ Bugo nihi gulagen me Yésu ban n'guçokorol kábirin no naamen me Gálile. Ni baj to pøp waare guce gammeñe gajaorulo n'açila bi Yérusalem.

Gafoh Yésu

(Mácie 27.57-61 ; Lík 23.50-56 ; Saan 19.38-42)

* **15:24** 15.24 elukor : dóemme eñagor usos. † **15:28** 15.28 Ni bahícer bammeñe bítiar, firim faufe filero. Juluj Esai 53.12.

42-43 Funah faufu funah fom fal ecokor wáari me bi fitiñ, yoemme fo tihalene me fiiyay Esúif yay. Ni baj ace áine gajaol Susef. O an om ala Arimate o gúkanume fan ni fujoj fafu fámah fal Esúif yay dó naamme ; o pøp Jávi jaju jal Aláemit naamen n'enah. Min ajuh me búoh tinah utu n'ejon, nabaj gakañen gagu gal ejow bi ni Pilat ák'ácinol efulun yay yaa Yésu. 44 Pilat najahali min Yésu afaen me açet ; naboñ gúvogul afan ekosombil yay min arorenol ter maagen mamu Yésu naçéçet. 45 No afan ekosombil yay açilo me ak'agitenol wabaj me, Pilat nahat Susef nak'anjar efulun yay. 46 Ñer Susef nak'annom gábil, aban náannul efulun Yésu n'ekurua yay naajar gábil gagu ággub yo, aban nabañ yo ñáraru fuyah faogioh n'gacaç erijañ. Mbiban, nábaken fuval atoj gánonum fuyah fafu. 47 Mari ala Magudala ni Mari jaw Soses n'gunamo n'gúni ni faluj to gubañe yo me.

16

*Fuyah fafu furakel fafu
(Mácie 28.1-8 ; Lík 24.1-12 ; Saan 20.1-10)*

¹ No fiiyay Esúif yay fúgat me, Mari ala Magudala, Salome ni Mari jaw Saak n'gunnom batinjoa bi eke elos efulun Yésu. ² Tihalen fiiyay faufu, m'bujom mej, n'gújaali bi ni fuyah fafu. ³ N'ejail nihi gurorenoro

guoh : « Ay mb'ábakenolal me fuval fafu fatoj me gánonum fuyah fafu ? »

⁴ No guçih me, n'gujuh búoh fuval fafu fare mee fúbakenibaken fulaleni.

⁵ Ñer n'gunogen dó ni fuyah fafu, ban n'gutoh ró ánaíne asimoe gájuo gátuay gaave bi to n'guolol, anamo abbañ gañen gárib ; n'gúholi fanj.

⁶ Bare áine ahu naagil : « Jambi jújuhulo ; leti Yésu ala Nasaret o gubanç me n'ekurua yay jinexe ? Naiye ni gaçet me, alet tale ! Juluj, tiñ talu ute to gubañenol me. ⁷ Maer jujow iki juoh ulagorol ni pøp Pier Yésu nayabul gayoñ mbaa Gálile, bo þan jujugol me ti napi me nalobul yo. »

⁸ Ñer n'gúpurul ni fuyah fafu gutey gukay n'etelen dó májuhuloe ; gáholiil n'guçilil gulobut yo ánoan m'bulago.

*Yésu o n'épur Mari ala Magudala ni upotoraol
(Mácie 28.9-10 ; Lík 24.13-49 ; Saan 20.11-18)*

[⁹ Tihalen fiiyay faufu, ni bujom babu bo Yésu ailo me ni gaçet me, Mari ala Magudala namundum me ápurul ; n'açila námus me aham siseytane sono futoh ni súuba. ¹⁰ Ñer Mari natey ak'agiten yo gaamen me ni Yésu, garoñ dó me ni ñuhul ni ukon. ¹¹ Bare no guun me búoh Yésu naron-don ban açila Mari najugol, gúinenutol.]

¹² Púrto, Yésu naajar ganogor gace gábulie min ápurul mul guce ni bugo gúuba, babu m'bulago bugo n'ejow bi n'ésuh ece yaa baha. ¹³ Bugo may gubbannobbañ íkiil gugiten yo bugagu ulagora, ban gúinenutil þop.

¹⁴ Búsol, Yésu nápurul uþotoraaw gaamme guñen ni an anur bugo ni fitiñ ; ban nannuril mala gáinenutil ni gaakil uinum, mala min gúinenut mee bugagu gajugol me búsol no nailo me ni gaçet me. ¹⁵ Aban naagil : « Jujow mof mamu þoomo, jivare Firim fafu Fásum me bugan bugagu þe. ¹⁶ An áinen me, ban nábatisei, þan aþah ; bare an alat me éinen þan ake ni sambun. ¹⁷ Waf wauwe waunderuti mee, wo þan ukano me ni guñen gaa bugan bugagu gáinen me : ni gajow gúmbam þan guham siseytane sasu ; þan gulob balober bábulie ni bolil ; ¹⁸ gujoh me sunuhunjan ni guñenil, ter gurem bisih, mati sújuil wáfowaf ; guremben me úsotaaw guñenil, þan guhoy. »

*Yésu o n'ebbañ mbaa
fatiya émit*
(Lík 24.50-53 ; Mukanay
1.9-11)

¹⁹ No Ataw Yésu alobil me gurim gaugu aban, natebor akay mbal émit ak'anamo ró ni gárib Aláemit. ²⁰ Ñer uþotoraaw n'gajow guban babu þe guke gavare Firim fafu Fásum

me. Ataw nah'arambenil m'burokil, ban nah'akan waf waunderuti n'ubaj bi egiten maagen mamu maa bavareeril.]

Firim fafu Fásum me ti Lík anabaw ahič fo me Waf waw wabaj me n'élébur yauye

Ahiča ahu anur ahu, o guvoge me Lík, nahiče sílebur súuba : ewansil yay yola, ni pøp yayu élebur yo guvoge me Bakaner babu bal Uþotoraaw. N'éleburol étiar yay, Lík ni ejangara galet Esúif gúttut bugo níhi gulob gugerekay naam n'elob. Náh'áþajulil gurim guce gátañie ejoh ni pøp mukanay mamu mal Esúif yay mo bugo guffasut me. Mamu ñer, bugan bugagu pø bugaa mof galet me Esúif ni pøp bugaa jabbah jánojan n'gúju guffas búoh Yésu aamme **Apagenail**.

Ewansil yauye yaa Lík elagelagen bajaer babu baa sasu siewansil saa Mácie ni Maruk. Bare eçila efafan n'épajule bagitener babu baa **bújaor babu baa**
Yésu kábirinj Gálile bi
Yérusalem (Lík 9.51 bi 19.28).

Lík nagitene wafan me ebaj hámma ni o ni bavareer babu ni buroñ babu saa Yésu : Aláemit naboñuloboñ Yésu Kirista bi epagen bugan bugagu pø gaman me guyabol. Açila Yésu bugan bugagu bugo guçotihene me

nafanje eruhen : utilaaw, gáputi me, galeh me, úsotaaw, sijaora sasu.

Ulagoraaw bugaa Yésu ubugi m'bulago manur ni o ; gubaje gailo gagu gal ébahen bakaneril ; guffase búoh Aláemit násusum ban nábboliboli bugan bugagu pø. Ni súsuh sasu so bugaa Rom guyab me síni ni guñenil, bugan bugagu níhi guoh : « Aví ahu ámah ahu Ataw nam. » Bare ejangaraay bugo n'guoh : « Yésu Kirista aamme Ataw ahu. » Maagen mamu, Aláemit nainnulo Yésu n'eçet yay, aban nahat waf waw pø ni gañen gola. Lík ni ewansil yay yola nafanje navoge Yésu **Ataw** sasuso.

Ewansil yay yaa Lík ni Yérusalem éuñene (Lík 24) ; to may éçit me (Lík 1 ni 2). Yésu náþullo ulagorol maroje no naiyulo me n'eçet yay, ban ni gúsumaet fan. No Yésu áþure me ni fuhay, o min ammeje biinum babu báþullo me n'Aláemit, baamme Biinum Banabe (Lík 3 ni 4). Ulagorol þan may guyab bo (Lík 24.49).

Lík nahič bi ni Teofil

¹ Abugeom Teofil,

nuffasale búoh bugan gammeje gulige ehič waf wauwu pø wájalo mee wabaj me n'etulóli. ² Bugan bugaubugi gugitenóli wo guun me n'utum bugagu gajuh wo me tách kábirinj ni buju babu, gabbanno

me gúni ugitena firim Aláemit. ³ Yo eçil me, ínje may no niñes me ik'iffas joon waf wauwu pe bi ni fíçilum wo, nibaj biinum baube bal ehiçuli. Aw Teofil, o níkanum me, nihiçuli wo ni ganab ti ujow me. ⁴ Nikanmokan min mb'úju uffas búoh waf waw wo guligeni me ubabaj ti maagen.

Amalaka nalob Sakari mala gáuul Saanj Batis

⁵ No Herod aamen me ávi mof mamu maa Yúde, bajene ace áine açil me bíteten babu, gajaol Sakari ; o ni fítiman* fafu fal Abia nam. Aarol gajaol Elisabet, ban ni fil fafu fal Aaronj náþullo, aamen me atenjena ámah ala Aláemit. ⁶ Bugo éubail buronjil búsusum Aláemit, ban ni'gúkanum fanj góboñ gagu pe gal Aláemit. ⁷ Bare gubajut añil, mata Elisabet affasut fufane, ban bugo éubail gúfanumfanum.

⁸ Funah fice, Sakari náni n'ekan burokol ni gávi-Aláemit gagu mata fítiman fafu fola fiçiggo. ⁹ N'gulukor ti gupi me nihi gukan, ni kan Sakari açiggo bi enogen ni gávi-Aláemit gagu ake esaen uyew waw wolil†. ¹⁰ No naam wo me n'esaen, ésuh yay pe n'guilo tíyan n'gúni n'galaw. ¹¹ To baenah ni baj amalaka ala Aláemit áþullol dó ni

gávi-Aláemit gagu, nailo n'gañen gárib fúkanum-sambun fafu. ¹² Sakari no najugol me, ajugut eniol, gáholi n'gunonol. ¹³ Bare amalaka ahu naagol : « Sakari, jamb'úholi ! Aláemit nayayab galai. » Natajen aagol : « Aari Elisabet þan abaji áþur, mb'ukanol gajow gagu gaa Saanj. ¹⁴ O mb'akan me min biinumi bifilo, ban no najaе me ebugi, bugan gammene þan súmil. ¹⁵ Pan akan an ámah bújonor Aláemit, ban mat'arem erem yánoyan yo néh'éhallen. Kábirij ni fuputeol, Biinum Banabe þan bíni ni o. ¹⁶ Pan ábbañenul gammene ni bugal Israel mbal Aláemit aamme Atúlail. ¹⁷ Pan abaj biinum ni sembe ti Elí aamen me aboñer ala Aláemit. Pan ayab gayoñ Aláemit bi ekan sipaya n'guunor ni guñolil ; bugan bugagu gamañérit me eun, þan abbañulil gúni ti bugagu gaçol me. Mamu, þan aomen bugan guvugul bi ni Aláemit. »

¹⁸ Bare Sakari naagol : « Bu nijae me ñer ekan min iffatas búoh dáuru maagen ? Let ínje nífanumfanum, ban aarom þop naake ? »

¹⁹ Amalaka ahu naagol : « Injé iomme Gáburiel, o nihi ailo me bújonor Aláemit. O aboñulom bi egiteni firim faufu fásüm mee. ²⁰ Nemme

* 1:5 1.5 fitiman : No, utenjenaaw ni'gukakan gútiman gono ávi ni gubbagir. Fitiman fánofan þan fitenj ni gávi-Aláemit fíiyay iki fubao, fupafo ni fuñar.

† 1:9 1.9 uyew waw wolil : dóemme wo guvoge me coraay ni guolofay.

úinenut firimom fajae me bae ekano funah fo bačiger, mat'ubbañ úju elob bi funah fafu fo fujae me ebaj. »

²¹ Min Sakari apio ró me, ésuh yay ganageol me tíyan n'gujahali. ²² No ñer nápollo me ni gávi-Aláemit gagu, abajut butum bal elob ni bugo ; naajar guñenol min alih egitenil wabajol me. Ñer ésuh yay n'gútallo búoh babaj bujugum bo najugulo ró.

²³ No gunagol gaa burok gubao me, Sakari naot mbal ésgol. ²⁴ Púrto, aarol Elisabet naajar far. Gueñ futoh o n'ekop n'enah nímoro nah'aah ni biinumol : ²⁵ « Aláemit úre nakan maa bi n'íne : naannulo gúcilol bi n'íne min áþuren ñusuom bújonor bugan bugagu. »

Amalaka nalob Mari mala gáuul Yésu

²⁶ No baj me gueñ futoh ni fanur, Aláemit naboñ amalaka ahu Gáburiel bi n'ésuh ece yaa mof mamu maa Gálile, gajow yo Nasaret, ²⁷ yan bice bájur gajaol Mari. O ámusut affas áname, n'gupañol gusen ace áine gajaol Susef, ápollo me ni fil ávi ahu David. ²⁸ Ñer no amalaka ahu ačih me, nanogen dó naah Mari : « Nisafi, aw ayab me gájí gámah. Aláemit umu ni aw. » ²⁹ Firim faufu ni fujahaliol nár iki arorenoro : « Basaf baubu, basaf bu bom ? » ³⁰ Amalaka ahu naagol : « Mari, jamb'úholi, mata gájí Aláemit ugu ni aw. ³¹ Niege

: þan ujar far uk'upegor áþur, mb'ukanol gajow gagu gaa Yésu. ³² Pan áni an ámah, ban þan gusalol "Añol Aláemit-Fatiya." Aláemit Atúla þan asenol efenjeñ yay yaa þayol afan David. ³³ Ačila ajae me éni ávi ahu ala bugal Israel bi nánonan, ban fívetol mati fúmus fubao. »

³⁴ Mari naah amalaka ahu : « Bu þan kano ínje m'baffasut áname ? »

³⁵ Naagol : « Biinum Banabe þan búavul íkiil birembor n'aw, ban sembe sal Aláemit-Fatiya þan súreni. Yo ečil me aňil ahu ajae me ebugi þan anab, ban þan guvogol "Añol Aláemit". ³⁶ Nujuge ani Elisabet, ačila may umu m'bíteb júþur ni fufaneol ; ačila o guogen me o emotombo, maer umu ni fieñol fakan me futoh ni fanur. ³⁷ Maagen mamu, bajut waf wo Aláemit ájuut ekan. » ³⁸ Ñer Mari naah : « Injé amigel Aláemit nem. Wáfowaf wo nulob me uya n'íne, mb'ukano ! » Mbiban, amalaka ahu nakay.

Mari nake ganjalo Elisabet

³⁹ Púrto, Mari nailo asommen ajow arijen mbal ésuh Elisabet yaamme ni gurijan gagu gaa Yúde. ⁴⁰ No načih bo me, nanogen ni yan Sakari nasaf Elisabet. ⁴¹ No Elisabet aun me Mari asafol, aňil ahu nagoror ni farol. Ñer Biinum Banabe m'bunogen Elisabet ⁴² min alob fatiya aah : « Aw Aláemit násonienisonien

fanj waareaw þe, ban gásonien gaugu þan gúni n'añil ahu o nujae me ebaj. ⁴³ Injé niþiloe þian bi ealen súndoom jaw áviom ? » ⁴⁴ Natajen aagol : « Nujuge, no niun me basaferi, ésumay nekan añil ahu aamme ni farom nagoror. ⁴⁵ Gásumay gúni n'aw, mala min úinen me búoh wo Aláemit aboñulo me gulobi þan ukano. »

Mari o n'emalen Aláemit

- ⁴⁶ Ñer Mari naah : « Biinumom bumañe esal Aláemit ! ⁴⁷ Eçígirom emmemmenj ésumay mala Aláemit aammé aþagenaom, ⁴⁸ min aannulo me gúcitol aluj ínje aamme amigelol, ban itogut wáfowaf. Maagen, maer bi nánonan bugan bugagu þan nihi gulob múmbam n'guoh : "Aare ahu abaj me gásumay." ⁴⁹ Mata Aláemit-Sembe nakakan waf waaro bi n'ínje. Gajow gagu gola, go bare-bare gunanab. ⁵⁰ Jabbah bi ni jabbah, müsumol májalo mee umu ni gákanumol me. ⁵¹ Nagitengiten gáju gagu gola ni sembeol, min avis me újiloraaw. ⁵² Narikul úviaw ni sifjenjil, aban nateben galet me n'gapin. ⁵³ Gacaret me, nasenil fubaj,

bare nabbañen usanum waw guñen gurakel. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ti nalob me sipayolal, no najogor me babugeol balinj mee n'Aburaham bi ni gabugorol þe, naosen bi nánonan wolal bugal Israel jákanumol me, min arumolal me enil. »

⁵⁶ Ñer Mari nanamo n'guñen Elisabet butum gueñ gúfaji, þúrto naot.

Gabugi Saanj Batis

- ⁵⁷ Elisabet no funagol fiçih me, napegor nabaj júþur. ⁵⁸ Buganol ni uçindorol n'guun búoh Aláemit nagitenolgiten ñarumol enil ñájalo mee, ñer ni súmil nár manur ni o. ⁵⁹ No añil ahu abaj me gunah futoh ni gúfaji, n'gújoul þe gúkail gumat érurol búhut. N'gumanen ejar gajow þayol Sakari gukanol, ⁶⁰ bare jaol naagil : « Hani ! Mb'uvogalol Saanj. » ⁶¹ N'guogol : « Bare bajut an ni fil fafu fíya o ni'guvoh gajow gaugu ! » ⁶² N'gúbahö mbaa þayma n'gunjar guñenil min gurorenol gay gajow namañe ekanol. ⁶³ Ñer naagil gunjallol jibabar jal ehiç, min ahiç ró : « Gajaol Saanj. » N'gujahali bugo þe. ⁶⁴ To baenah, Sakari nabbañ áju elob, min áni n'esalen Aláemit. ⁶⁵ Ñer uçindorol n'gúholi bugo þe, iki tánotan ni gurijan gagu gaa Yúde n'gúni n'galolobor mala yo. ⁶⁶ Anóan aun

yo me náni n'epinor bu
añil ahumu ajae me éni
gajem. Maagen mamu,
sembe Aláemit usu ni o.

*Sakari o n'emalen
Aláemit*

67 Ñer Biinum Banabe
m'bunogen Sakari, þay añil
ahu, m'bisenol áni n'elob
aah :

68 « Usalal Aláemit, Atúla ala
bugal Israel,
mata najegerolaljegor, ban
napagenolal,
wolal bugo naçob me.

69 Náuwenulolal aþagena
ala sembe,
áþullo ni fil David aamen
me amigelol,

70 ti nah'alobolal yo me
n'utum uboñerol
kábirij m'buju babu.

71 Naagolal þan aþagenolal
ni ulatorolal,
náþunnulolal ni guñen gaa
bugan bugagu þe
gamanjutolal me.

72 Nagitengiten sipayolal
músumol,
ban ájumorut babuge babu
balij mee ban ni
bunab

bo najogor me ni bugo,
73 ti nabbat yo me bújonor
þayolal Aburaham.

74-75 Naþagenolal ni fujoh
fafu fal ulatorolal,
min mb'újugal umigele-
taol gunah émit þe
m'bállut.

Mamu mb'únial bújonorol
bugan bugaa maagen,
bugan gaçole.

76 Ñer aw, añolom, þan gu-
vogi aboñer Aláemit-
Fatiya,
mata aw ujae me eyabol
gayon bi etenjen bulagool ;

77 aw mb'ugiten me bugan
bugagu búoh
þan aþagenil min ajae me
eboketil utilil,

78 mata Aláemilolal
násusum,
náju ñarum enil nímoro.

Þan akan gajanjaol
n'gufijigenulolal
kábirij dó fatiya,
ganogor me ti gaa tinah to
bajuer étebul,

79 dó þe bi efijigen wolal
jaamme n'emoç yay
yal eçet,
bi þop éçibbenolal ni bulago
babu baa gásumay. »

80 Min añil ahu abbage me,
mo may mujagol mutose me.
Nanamo bo n'éparandaj
yay bi funah fafu fo najae
me épurul bújonor bugal
Israel.

2

*Gabugi Yésu
(Mácie 1.18-25)*

1 Gannay gaugu, ni baj
gúboñ gáþullo ni ávi ahu
ala mof mamu maa Rom,
gajaol Sesar* Ogis, bi epin
bugan bugagu þe bugaa mo-
fol. 2 Gaþin gaugu gátiar
gukani no Kirinius aogen
me mof mamu maa Siri.
3 Min ñer bugan bugagu þe

* 2:1 2.1 Sesar : No, bugaa Rom gujar me mof mamu maa Israel guogen ni
sembe. Aviil o ni'guvoh me Sesar ; Sesar ahumu, o aamme afan ahu ala úvi
gammenje, bi ni ala Israel ró.

ánoan nabbañ mbal ésugol iki gupiñol bo.

⁴ Yo eçil me, Susef may nápurul n'ésuh yay yaa Nasaret ni mof mamu maa Gálile, ajow bi ni mof mamu maa Yúde, bi n'ésuh yay yaa þayol afan David, yaamme Betuleem,⁵ min mbi gupiñol bo, o ni aþañorol Mari aamme ni far.

⁶ Bugo neron bo yay Betuleem, Mari funagol ni fiçih. ⁷ Min anogen nabaj añolol átiar áþur. Nañar urocob ággubol, aban nañilenol ni gasium, mata gureut ró ni futon fafu dó nihi gualen me sijaora.

Emalaka n'gúþurul ukoñaaw

⁸ Efuga yauyu, ni baj ukoña ubbarum galam ésuh yay gaamen bo n'epoy sukoreil. ⁹ Ni baj amalaka ala Aláemit áþullil bo ni gajanya Aláemit ró, gakan me efuga yay neñanno. N'gúholi nár. ¹⁰ Bare amalaka ahu naagil : « Jambi júholi, mata firim fásume niñallul fajae me ekan ésuh yay pe n'gúsumaet nár. ¹¹ Efuga yauye, aþagen ahu olul nabugi n'ésuh yay yaa David, o aamme Kirista ávi ahu. ¹² Wajae me egitenu o, uwe : Pan jutoh jiñil jajue ebugi, júggubi n'urocob ban n'jifileni ni gasium. »

¹³ To baenah, ni baj fitiman fal emalaka galam átiar ahu, n'gúni n'esalen Aláemit n'guoh :

¹⁴ « Gasal gúni n'Aláemit-Fatiya,

gásumayol gúni ni mof, ni bugan bugagu bugo nábboli me. »

¹⁵ No emalakaay gubbañ me mbal émit, ukoñaaw n'guoh : « Ujaal mbaa Betuleem uk'ujugal tách waf wauwu wo Aláemit agitenolal mee. »

¹⁶ N'gusommen gujow bi bo, guçih n'gutoh bo Mari ni Susef ni añil ahu afileni me ni gasium. ¹⁷ No gujuh me añil ahu, n'gunamo egiten wo amalaka ahu alobulil me mola. ¹⁸ Bugan bugagu pe gauttenil me n'gujahali gurim gaugu go ukoñaaw gulobeil mee. ¹⁹ Mari açila nabaj go m'biinumol náh'ábahulor go ró.

²⁰ Púrto, ukoñaaw n'gúbaho bí ebbañ mbaa sukoreil, n'gúni n'esalen bájalo Aláemit min akanil mee n'guun ban ni gujuh waf waw wabaj me ; wo pe ukankano ti amalaka ahu alobil yo me.

Bítejen Yésu ni gávi-Aláemit gagu

²¹ No baj me gunah futoh ni gúfaji, enogen añil ahu búhut neçih. N'gukanol gajow gagu gaa Yésu, ti amalaka ahu aþi me nalob yo balama jaol anjar farol.

²² Jaol nanamo to m'bárurut ak'añil ahu abaj gunah úvi gúuba, balama árur ti gúboñ Móis gulob yo me. Ñer ubugaol n'gújaenumol bi n'gávi-Aláemit gagu gaamme Yérusalem bi etenjenol bújoñor Aláemit, ²³ mata ni

gúboñ Aláemit guhićdóhić guoh : « Apúr ánoan abugi átiar, mb'abaŋi bi n'Atúla†. » ²⁴ Bi ekanol bíteŋen babu baa gúboñ gagu, þan gujar sitalab súuba, ter múlab múuba‡.

²⁵ No, baje ace áine baubu Yérusalem gajaol Simion. Áine ahumu naćočol, nákanum Aláemit ban naam n'enah an ahu ajae me epagen Israel. Biinum banabe m'bíni ni o, ²⁶ ban m'bigitenol búoh mat'ačet o m'bajugut tách Kirista ahu o Aláemit ajae me éboñul. ²⁷ Funah faufu, Biinum Banabe m'bukanol najow bi n'gávi-Aláemit gagu. Ban ubuga Yésu n'gujarulol þop bi ró bi eteňenol, ti guþi me níhi gukan gúboñ Aláemit. ²⁸ Ñer Simion napem añil ahu nasalen Aláemit nímoro aah :

²⁹ « Aláemit, wo númus me ulobom, ukanoe.

Maer ñer nújue uhat ínje amigeli
min ečet yay éjaenumom ni gásunay,

³⁰ mata njuge tách n'gúčilom
apagena ahu o
nuboñulo me,

³¹ o nubaŋ me bújonor
súsuhsasú pe.

³² O aamme gajana gagu ga-
jae me efijigen so,
gakan me Israel neuno. »

³³ Ñer ubuga Yésu
n'gujahali min Simion alobe
mee mala añolil. ³⁴ Simion
násonienil, aban naah
jawma : « Aláemit naćočob

añil ahume ajae me erikul
bugan gammene abet, ban
o ajae me may eilen bugan
gammene dáre Israel. Acila
þan áni me bigitenum
Aláemit, ban ésuh yay þan
gulalol ; ³⁵ þan ajajen
upinorum waw wakop me
waa bugan gammene. Ban
aw Mari, gúnigo añoli þan
gutiñi ti an o guyae gafuje
n'éčigir. »

³⁶ Baj bo þop aboñer ace
anaare, gajaol Aana, añol
Panuel, ápollo me ni fil
fafu faa Aser. Náfanum
nár ; símit futoh ni súuba
nabaje ni búyabool, ³⁷ aban
nanamo to etiñ ebara
ak'ačih símit úvi gubbagir ni
sibbagir (84). Aare ahumu
nd'ápur ni gávi-Aláemit
gagu, ban nah'amigeletol
etufunaha ebao, élima
nebao ; nah'alaw ni gamorol
dó. ³⁸ O may natogil bo min
anamo þop esalen Aláemit.
Aban náni n'egiten mala
añil ahu bugan bugagu
þe gaamme n'enah min
Aláemit apagen Yérusalem.

³⁹ No ubuga Yésu guban
me ekan waf waw þe
wo gúboñ Aláemit gulob
me, n'gutebol n'guot mbaa
Gálile, bi n'ésugil yaamme
Nasaret. ⁴⁰ Añil ahu nabbah
ni sembeol ró, nalillo fanj,
ban gáji Aláemit n'gúni ni o.

Yésu o báliberul

⁴¹ Emít yánoyan, ubuga
Yésu þan gujow bi
Yérusalem guke emat gag-
gan gagu gaa Paak. ⁴² No

† 2:23 2.23 Juluj Gapagen 13.2 ‡ 2:24 2.24 Juluj Levitik 12.6-8

Yésu abaj me símit guñen ni súuba, n'gújaenumol ake go bo emat, ti pi me nihi kani. 43 No gaggan gagu gubao me, n'guot. Bare Yésu nahalo bo Yérusalem ubugaol m'bátallout, 44 mata n'gaþinoril, ñace umuen ni gupalil gaamme m'búot. N'gujow funah iki fubao. No tinah tujon me, n'gúni n'enjesol ni buganil ni ubugeil, 45 bare gujugutol. Ñer n'guvelo to gubbañ mbaa Yérusalem n'elipró. 46 No tihalen me funagil fúfatten, n'gurajenol bo n'gávi-Aláemit gagu, anamo n'etut úþajula góboñ Aláemit, nah'auttenil narorenil nímoro. 47 Gaam to me pe n'gujahali mala mujagol ni bábalerol gurim gagu.

48 No ubugaol guñandenol me, n'gujoh n'utum. Mufanj jaol naagol : « Añúm, wa uçile nukanóli mee ? Injé wóli ni þai jinesinges iki mufanj ! » 49 Naagil : « Jinesom bi wa ? Jiffasut búoh níarie íni ni burok babu baa Payom ? » 50 Bare ubugaol gújuut gujoh wo añolil alobeil me. 51 Púrto, Yésu naiyul min guot mbaa Nasaret, ban nákanum þayol ni jaol fanj. Ñer jaol nabañ waf wauwu pe ni biinumol.

52 Min símit Yésu sígale me, mo may gaffasol gutose me, mo may þop násume me Aláemit ni bugan bugagu.

* 3:4 3.4 Juluj Esai 40.3-5

3

*Saan Batis o n'gavare
(Mácie 3.1-12 ; Maruk 1.1-8 ; Saan 1.19-28)*

1 Emít yay yakan me símit gaat, mof mamu mo ni guñen Sesar ahu Tiber, Pons Pilat o baamer ni fuhow mof mamu maa Yúde, Herod o naogen maa Gálile, atiol Fílip o naogen Itúre ni Turahonit, Lisañas naogen Abilen, 2 bajene may ufan utejenaaaw gúuba gaamen dó, ahu gajaol Hanas, púrto ahu áutten naajar, gajaol Kayafa. Gannay gaugu, firim Aláemit ni fujow iki futoh Saan, añol Sakari, baubu n'eþarandan̄ yay yámah yay. 3 Min ailo atey mof mamu pe maamme galam fal fafu fo guvoge me Suruden. Nah'avare bugan bugagu aah : « Jíbahen bakanerul, mbi jiyab gábatise bi egiten búoh maer Aláemit naboke-tul utilul ! » 4 Mamu firim fafu fukano mee fo aboñer ahu aamme Esai anjay me nahiç n'éleburol* : « Firim fúþureul baubu n'eþarandañ yay nihi fuoh fatiya : « Jitejen fukaen bi ni Ataw ! Jiyaol ulago waçole ! 5 Jii gúciçilen gagu pe, jíalenuñ gurijan̄ gagu iki re heb n'ettam yay, juçolen may uñof waw waa bulago babu, jufogen usun waw wala bo ! 6 Ñer ánoan þan ajuh gaþagen gagu

go Aláemit ajaeolal me ! ” »

⁷ Esúh yay n’gújoul fuyon bi ni Saan tima nábatiseil. Naagil : « Buru gabugor súpudum ge ! Juoseh mamu jijae epah bataliŋ Aláemit bájaeul me. Ay alobul mee ? ⁸ Mbi nihi jikan maaro bi egiten búoh þan jíbahen bakanerul ! Jambi jinamo to nánonan eoh : “Nemme wóli gabulaken Aburaham jom, þan jiþah.” Injé ilobul yo, leti jujuge sival sause ? Yoo, Aláemit áju me ábahen so síni gabugor gal Aburaham. ⁹ Fínir fafu ufu to n’fubanji bi efar ununuh waw ; bununuh bánoban babugut mitiñ maaro þan biþiki bibeni ni sambun. »

¹⁰ Ñer ésuh yay n’guogol : « Ñer piaŋ bu juñum me ekan ? » ¹¹ Naagil : « An abaj me újuo úuba, mb’áji gagu apalol abajut me. An þoþ abaj me atiñ, mb’áji ahu abajut me. » ¹² Ni baj may uyaba-búalen gújoul bi eyab gábatise ni Saan, n’guogol : « Ñer wóli, bu jijae me ekan ? » ¹³ Naagil : « Leti jiffase wo búalen babu buoren me ? Jambi jiyab iki fan to ! » ¹⁴ Ekosombil yay n’gújoul may jolil ni suroren sasu sanur sasu ró, naagil : « Jambi ni’júholleñ bugan ! Jambi þop jigenil bi eram síralamil ! Mbi jujoh to m’bacamul re to. »

¹⁵ Esúh yay n’gunamo enah Kirista ahu, ban ánoan ni bugo náni n’etehumor ter Saan aamme Kirista ahumu.

¹⁶ Bare Saan naagil bugo

þe : « Injé mal nih’iñar níbatiseul. Bare ahu aamme n’ejoul nafanjom sembe fúf. Iþilot bi ejal unew sidalaol hani jatiito. Aêila þan ábatiseul ni Biinum Banabe ni sambun. ¹⁷ Pan aogen ni gañenol gárigol gal eey bi éfaculor emano yay ni emey yay. Emano yay, þan abet yo ni bíej, bare emey yay, yo, þan akan yo fuñulen fañumut efogo. »

¹⁸ Mamu Saan nah’atar ésuh yay utar waw þe o n’egitenil Firim fafu Fásum me. ¹⁹ Herod aogen me Gálile naþi bo n’ekan maarat, ban narandam Herodias aamme aar atiol ayab. Ban no Saan açafol me mala yo ni mala mamu maarat þe, ²⁰ Herod nafañ nakane maarat : najogol árur ni fipeh.

*Gábatise Yésu
(Mácie 3.13-17 ; Maruk 1.9-11)*

²¹ No ésuh yay guyabe me gábatise, Yésu may nájoul ákail go eyab. O ni galaw, émit yay népegulo, ²² min Biinum Banabe buñar enil m’búavul birembor ni o ti gálab. Ni baj firim fúþurul n’émít fuoh : « Aw uomme Añolom o nifaŋ me níbbolie ; ésumayom þe ni aw yom. »

*Gáu Yésu
(Mácie 1.1-17)*

²³ Yésu no náþullo me ni fuhay, o babajer símit butum ávi ni guñen (30). N’gujogol añil ala Susef. Gáu

sipayol gufan maa gujow maa, újogum n'açila Susef bi to n'átiaril aamme Adam : Heli,²⁴ Matat, Lévi, Meliki, Yanai, Susef,²⁵ Matatias, Amos, Naum, Esili, Nagai,²⁶ Maat, Matatias, Semei, Susef, Yuda,²⁷ Yoana, Resa, Sorobabel, Salatiel, Neri,²⁸ Meliki, Adi, Kosam, Elimodam, Er,²⁹ Yose, Elieser, Yoreim, Matat, Lévi,³⁰ Simion, Yuda, Susef, Yonan, Eleakim,³¹ Meleas, Mena, Matata, Natan, David,³² Yese, Obed, Boas, Sala, Naaçon,³³ Aminadab, Adumin, Aruni, Hesoron, Peres, Yuda,³⁴ Sakob, Isak, Abraham, Tera, Nahor,³⁵ Sérug, Réu, Peleg, Eber, Çela,³⁶ Kenan, Arupakaçad, Sem, Nôe, Lameh,³⁷ Matuçelah, Henok, Yered, Mahalalel, Kenan,³⁸ Henok, Set, Adam, o Aláemit amundum me átul.

4

*Seytane o n'élingen Yésu
(Mácie 4.1-11 ; Maruk 1.12-13)*

¹ No Yésu ápureul me baubu Suruden, Biinum Banabe bo baçiner ni o. M'bújaenumol mbaa gafit gace gámah ; ² gunah úvi gúuba (40), Seytane n'élingen gáinen gagu gola n'Aláemit bi ekanol tima natil. Nemme gunah gaugu pe atiñut, bieb m'bujogol nár. ³ Ñer Seytane naagol : « Iní me maagen aw uomme Añol Aláemit, uoh

eval yauyu ébaho ganaç ! »
⁴ Yésu naagol : « Bahiêcer babu buoge : "Mitiñay bare miþilout bi buron arafuhow*." »

⁵ Púrto, Seytane nájaenumol bi fatiya, nakanol naluj ñanur súsuh sasu pe,⁶ aban naagol : « Nujuge súsuh sausu ? Pan iseni so pe uogen ni þop fubaj faam dó me. So pe, n'gañenom guhat so ; an o súmom me, nisenol so. ⁷ Uya me gújul bújonjorom, dáuru pe þan ní wafi. » ⁸ Yésu naagol : « Bahiêcer babu buoge : "Pan uya gújul bújonjor Aláemit aamme Atúlai, ban numigelet açila nevonol pat†." »

⁹ Seytane nabbañ ájaenumol bi Yérusalem, açih najingenol bi ró fatiya gávi-Aláemit ak'ailen ni fibil go fice, aban naagol : « Iní me maagen aw Añol Aláemit, úñag paa uk'uya n'ettam ; ¹⁰ leti Bahiêcer babu buoge : "Atúla þan aboñ emalakaol gupoi." ? ¹¹ Buoge þop : "Pan guyeni jambi guoli guteh n'eval‡." » ¹² Yésu naagol : « Bahiêcer babu buoge : "Jamb'urif Aláemit aamme Atúlai§ !" »

¹³ No Seytane ataj me ni Yésu iki mufanjol, nahalol bo þan.

*Yésu o n'eju épur ni fuhay
(Mácie 4.12-17 ; Maruk 1.14-15)*

* **4:4** 4.4 Juluj Dáteronom 8.3 † **4:8** 4.8 Juluj Dáteronom 6.13 ‡ **4:11** 4.11 Juluj Ufóñ 91.11-12 § **4:12** 4.12 Juluj Dáteronom 6.16

¹⁴ Yésu nabbañ mbaa mof mamu maa Gálile ni sembe sasu ró saa Biinum Banabe, ban nauno aban babu pе ni mof maumu. ¹⁵ Náh'ápajulil Bahícer Gurim Aláemit ni sañ sasu solil saa galaw, ban ésuh yay pе nihi gumalenol.

*Yésu o n'gavare n'ésugol Nasaret
(Mácie 13.53-58 ; Maruk 6.1-6)*

¹⁶ Funah fice, Yésu náffus Nasaret bo nahuri me. Funah fafu faa fíiyay, nanogen ni yan yay yaa galaw ti napí me nah'akan. No nailo me bi gajanga Bahícer Gurim Aláemit, ¹⁷ n'gusenol éllebur yay yal aboñer ahu Esai. Nábboñul yo nalo to guhiç me gurim gauge :

¹⁸ « Biinum Atúla ubu n'inje. Injé naçobe bi egiten galeh me Firim fafu Fásum me.

Naboñomboñ bi eoh gaamme ni fipeh : « Pan jipah ! »

Bi eoh pøp úpimaaw : « Pan jibbañ jujuh ! »

Bugo gúlatiene me, pan gúpur ni fujoh ;

¹⁹ naboñom bi egiten ésuh yay gannay gagu go Atúla ajae me egitenolal músumol*. »

²⁰ No naban me, nabboñ éllebur yay abbañen aroka ahu ala ró, aban nanamo. Gamat me n'gúbahen gúçilil pе guya ni o. ²¹ Ñer nabbañ áarul aagil : « Gurim gauge go juun maa, funah fafu faa jama ti maagen gukanoe. » ²² Bugan

bugagu pе n'gúni n'egiten min guruhen me Yésu, n'gujahali nímoro gurim gaugu gásüm mee gápureul mee m'butumol, n'guogoro : « Leti dáuru ápur ahu ala Susef ? » ²³ Nabbañ aagil : « Niffase búoh pán julobom firim fafu faah me : "Uní me alah, úsotenoro paa fuhoi !" Pán juogom may : "Juune gáilandinji gaa wo nukanno me baubu Kaperinaum. Ukan mo may babe bo nubugi me !" » ²⁴ Natajen aagil : « Injé ilobul fo, ban maagen : aboñer ámusut aaleni súm ésgol. ²⁵ Nífarø iogul : Elí o m'buroñol, bajene utiñasibara gammeje ni mof mamu maa Israel. Unnay wauwu émit yay elubut símit sífaji ni biremben, ban bieb bámah m'búloul dó ni mof mamu pе ; ²⁶ bare Atúla aboñut Elí bi n'ace ni waareaw ubugu, min til aboñol bi ni ace aare alet Asúif acíne Sareputa, mof mice maam Sidon. ²⁷ Púrto, no aboñer ahu Elíse aamen me m'buroñ, bajen dó may bugan gammeje bugo háhae ejogene ; bare bajut an ni bugo ayabe gahoy, íni let avasena ahu Naaman ala Siri. »

²⁸ Gaam dó me pе ni yan yay yaa galaw, no guun me gurim gaugu, guiñil n'gutiñ façaw, ²⁹ n'guilo manur gujogol gúpuren n'ésuh yay gújaenum iki gubañol ni fibil erijan yay dó ésgil etepi me, bi efakenol gúbenul.

* **4:19** 4.19 Juluj Esai 61.1-2

30 Bare Yésu nágat n'etulil ajow akay.

Yésu nápuren eseytane ni an
(Maruk 1.21-28)

31 Púrto, Yésu najow bi Kapérinaum, ésuh yaam ni mof mamu maa Gálile. Funah fafu faa fíiyay, nanamo épajul bugaa bo gurim Aláemit. 32 Esúh yay n'gujahali baligenerol, mata gurimol gurim gom gal an ayabe sembe.

33 Ban bajen dó ni yan yay yaa galaw ace áine o eseytane neh'ebet. Nápib aah :

34 « Wáy ! Yésu ala Nasaret, wa numanje ni wóli ? Nukelo jabanolí ? Niffase ay nom :

aw uomme An ahu anab me o Aláemit aboñulo me. »

35 Yésu nannur eseytane yay aah : « Upanor, ban n'úpur cab n'áine ahumu ! » Ñer neteb áine ahu ebet n'ettam bújonor ésuh yay pe, eban néþur m'bakanutol mahoho.

36 Gáholi n'gunonil bugo pe iki nihi guorenor guoh : « Dáru firim bu fom ? Ahumu ni sembe Aláemit nah'annur siseytane sasu, ni súpur ! »

nailo bíþimborol min annur bújusa babu, ban ni búþur to baenah ni o ; min ñer aare ahu anamo ecokoril.

40 No fíbiñu fafu fualo me, bugan bugagu pe gaogen me úsota gabaje gásomut gánogan n'gutebulil bi ni Yésu. Ñer Yésu nagor ánoan ni bugo, ban n'guhoy bugo pe. 41 Siseytane sasu sabei me gammeje ni bugo, ni súpur n'épib ró suoh : « Aw Añol Aláemit om ! » Bare Yésu nah'annur so jambi sulob, mata so siffase búoh açila aamme Kirista ahu.

42 Tihalen fo m'bujom, nápur ajow ak'anamo tiñ talikoe. Ni baj fuyon faa bugan gúni n'enjesol. No gujugol me, n'gumañ gujogol jamb'akay. 43 Bare naagil : « Níarie ijow bi ni sasu súsuh ik'ivareil þop Firim fafu Fásum me faa Jávi Aláemit, mata yauyu eteh me min Aláemit aboñulom. » 44 Púrto, nah'anogen ni saj sasu saa galaw saa mof mamu pe maa Yúde min avareil.

5

Jambal jaju jajureruti me
(Mácie 4.18-22 ; Maruk 1.16-20)

1 Funah fice, Yésu nailo n'galam fal fafu fáþurut me faa Genesaret. Fuyon faa bugan ni fúgolol fúharo ni fíni n'eutten min áþajule me gurim Aláemit. 2 Najuh to usana úuba galam fal fafu, bugala wo bayañer éavul dó min gúni n'épos simbalil.

³ Yésu nájuþo ni bice ni wo, baamme baa Simon, aban naagol : « Uhátulo þaa jatiito ! » Mbiban, nanamo ró min áni n'gavare bugan bugagu.

⁴ No nalob me aban, naah Simon : « Utos bi ni másikie mamu, aw ni gupali, n'jibet gumbalul ! » ⁵ Simon naagol : « Nuffase, jimbambal efuga yay þe, ban ju-jogut hani juol. Bare nemme aw ulobom yo, þan jibet go. » ⁶ N'gubet go. No guom go me n'eñah, n'gujoh ró suol fañ iki gumbal gagu gúni n'eçaô. ⁷ N'guvoh gupalil gaamme m'babu busana min gúkail gurambenil. No guçilo me, n'gummenjen usana waw waamme úuba uk'umañ étimo. ⁸ No Simon Pier ajuh me dáuru þe, naya gújul bújonor Yésu naagol : « Uhátuloom, aw aamme afanom, mata ínje an atila nem. » ⁹ Maagen mamu, Simon ni gupalol gúñañag min gujoh mee suol sasu bajoger baubu. ¹⁰ Guñol Sebede, Saak ni Saan gátinenol me, bugo may gúñañag. Ñer Yésu naah Simon : « Jamb'úholi ! Maer þan úni ambala ala bugan. » ¹¹ Ñer n'gúvenul usanail iki guya, guban n'guhat to wañil þe n'gulagen Yésu.

Yésu nakan an ala háhae nahoy
(Mácie 8.1-4 ; Maruk 1.40-45)

¹² Funah fice, Yésu o baamer n'ésuh ece, ni baj

ace áine o háhae ehajene eniol þe ájoul. No najuh me Yésu, náteil ak'alo bújonorol, naya fíringol n'ettam nalaol nímoro aah : « Ataw, umañ me, nújue ukonom nihoy ijañ ti no ! » ¹³ Ñer Yésu naalen gañenol agorol ban naagol : « Yoo, nimañe. Uhoy ujañ ! » To baenah, háhae yay népur n'áine ahu. ¹⁴ Mbiban, Yésu naagol : « Jamb'ulob yo me ánoan, bare þan umundum ujow bi n'atenjena ahu min ajugi, mb'uban nukan bíteñen babu bo gúboñ gagu gaa Móis gulob me, min ugiten ésu yay búoh nuhohoy. »

¹⁵ Min Yésu afanje me naunoe, mo bugan bugagu gújaeul me fuyoñ iki gujoñor to ni o, bi euttenol ni þop bi ejes gahoy. ¹⁶ Ban Yésu néh'eni ñace nañago nevonol bi ni siþarandañ sasu min alaw bo.

Yésu nakan abofoa nahoy
(Mácie 9.1-8 ; Maruk 2.1-12)

¹⁷ Funah fice, Yésu náni n'gavare ni yan ece ; ni baj to Epárisie ni úpjajula gúboñ Aláemit gáþullo ni súsuh sasu þe saa Gálile ni saa Yúde bi ni Yérusalem dó gamate. Sembe Aláemit ni síni ni Yésu mbi náh'áju akan bugan n'guhoy. ¹⁸ Ni baj guce gútebul ni gapeh an ájuut ejow. N'gumanjen érurol iki gubañ bújonor Yésu, ¹⁹ bare gújuut mata fuyoñ fafu fújalojalo. Ñer n'guhat min gujiñ fatiya

bimilum babu, n'gúhaful bo tice min gualen gapeh gagu dó ásota ahu aamme, bi ró bújonor Yésu n'etut bugan bugagu. ²⁰ No Yésu ajuh me gáinen gaugu golil, naah ásota ahu : « Apalom, utili uboketiboket. »

²¹ Ñer úpjajula gúboñ Aláemit bugagu bi ni Epárisie yay ró n'gupinor guoh : « An ahumu, an bu om ajele mee Aláemit ? Arafuhow ay ájue aboket util an, íni let Aláemit bareol ? » ²² Nemme Yésu naffase gapinoril, naagil : « Wa ucile n'jibaj gapinor ti gaugu ? ²³ Julobom paa, eoh abofoa ahu "Utili uboketiboket," ter eogol "Uilo ujow," wa ufajé ésum elob ? ²⁴ Bare waf wanur nimañe jiffas : Añol Arafuhow nayayab babe ni mof sembe n'Aláemit sal eboket util waw waa bugan bugagu. » Nabán nábaho mbal abofoa ahu naagol : « Injé ilobi yo, ui lo nuñar gapegi min uot bi yanji. » ²⁵ To baenah, abofoa ahu nailo bújonor ésuh yay pe, nanjar gapegol dó nafiyen me min akay n'esalen Aláemit nímor. ²⁶ Bugo pe n'gujahali nár, ban n'gusalen Aláemit ; ni gáholiil n'guoh : « Jama nujugale waf wo nuunderutal. »

Yésu o n'evoh Lévi bi éni alagorol

(Mácie 9.9-13 ; Maruk 2.13-17)

²⁷ Púrto, Yésu nápurul n'ésuh yay. N'ejaoł na juh ayaba-búalen ace ga-

jaol Lévi arobo to nah'ayab bo me. Yésu naagol : « Ulagenom ! » ²⁸ Ñer Lévi nailo ahat to wañol pe min alagenol.

²⁹ Mbiban, Lévi nakanol gaggan gámah súndool. Ni baj to gupalol uyaba-búalen gammeje, ni guce pop gábulo, gakelo emat gaggan gaugu. ³⁰ Bare Epárisie yay ni úpjajula gúboñ Aláemit bugagu súmutil n'guoh ulagora Yésu : « Wa ucile nihi jitiñ n'jirem tiñ tanur n'uyaba-búalen bugagu ni bugagu utila ? » ³¹ Yésu naagil : « Let bugan bugagu gaamme apuñil gunese ásotena, bare til úsotaaw. ³² Mo may, ijoulat bi eoh bugan bugagu gaçol me mbi gúbahen bakaneril, bare til utilaaw. »

Yésu o n'épajul mala baor
(Mácie 9.14-17 ; Maruk 2.18-22)

³³ Ñer Epárisie yay n'guoh Yésu : « Ulagora Saanj nihi guowor n'gulaw nímor. ti bugolóli. Bare búguiya, fitiñ ni marem barebare guom ni yo ! » ³⁴ Yésu naagil : « Jínene piañ búoh funah faa búyabo jújue jífiren bugan bugagu fitiñ, ayaba ahu o to ? Hani, jút ní me ! ³⁵ Bare funah fice pan fiçigul no gujae me eram ayaba ahu n'guñenil ; no ñer pan guor me. »

³⁶ Bi épajulil joon, Yésu naçob búnogor baube naagil : « An nd'ápuren gaçaç ni gájuo gavugul bi eteh gaporoh n'gájuo gafan

; mata akan mo me, gavugul gagu guêele, ban gaçaâc gagu mati gújahor ni gájuo gagu gafan gagu. ³⁷ An nd'aoren þop bunuh bijeb ni siçan sifan aban natoj so ; akan mo me, bunuh babu þan bufaâc so min ñer so þooso súbburi. ³⁸ Bare til níh'íni mee nuoren bunuh babu bijeb babu ni siçan sasu suvugul sasu. ³⁹ Ban an o nah'arem bunuh bufan mat'amañ arem bunuh buvugul, mata þan aah : "Bufan babu bufanje jáari." »

6

Yésu nafafaj funah fafu faa fiiyay

(Mácie 12.1-8 ; Maruk 2.23-28)

¹ Funah fice faa fiiyay Esuíf yay, Yésu ni ulagorol n'gúni n'esat ulah waw. Nihi gutujul gukoñ gagu gumoroj n'guñenil n'gujar bakol babu guheñ. ² Ñer Eþárisie guce n'gúkail guogil : « Wa uçile n'jikan mee ? Fírenifiren ekan dáuru ni funah ti faa jama. » ³ Yésu naagil : « Buru til júmusut jijanga wo David akan me funah fice no bieb bujogil me, o ni galageneol me ? ⁴ Leti nanogenogen ni Fúggut Aláemit ák'áñarul unaâc waw þe wo guji ró me Aláemit agabor ni galageneol me, n'gutiñ* ? Ban unaâc wauwu utejenaaaw bugo bareil guote gutiñ wo. » ⁵ Natajen aagil : « Añol

Arafuhow o aamme afan ahu ala fíiyay fafu fololal. »

Yésu o n'esen gahoy an ahaje ni gañenol

(Mácie 12.9-14 ; Maruk 3.1-6)

⁶ Funah fice faa may fíiyay, Yésu nanogen ni yañ yaa galaw ece min áni ró n'gavare. Ni baj ró áname ace ahaje ni gañenol gárib. ⁷ Ñer úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni Eþárisie yay n'gúni n'elujor Yésu ter þan akan an nahoy funah faufu faamme faa fiiyay, mata gumamañ ebaj waa mbi gújogumol me ni wo. ⁸ Nemme Yésu naffase gaþinoril, naah áine ahu ala gañen gagu : « Uiyul bi tale n'etut ! » Aíne ahu naiyul ti nalobol me. ⁹ Ñer Yésu naagil : « Ban irorenul waf wauwe : Wa nuotale ukanal funah faa fiiyay ? Maaro, ter maarat ? Eþagen buron an, ter enemen bo ? » ¹⁰ Nailo alujil anur-anur, aban naah ala gañen gagu : « Uraw þaa gañeni ! » Naraw go, ban n'guhoy to baenah. ¹¹ Ñer úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni Eþárisie yay guiñil n'gutiñ min gúni ni síceñor bu gujae me eilo bi ni o.

Yésu o n'ecob upotoraol

(Mácie 10.1-4 ; Maruk 3.13-19)

¹² Mb'uçiga funah fice, Yésu nak'ajin fatiya firijan min áni ró n'galaw. Nanamo ró galaw Aláemit efuga yay

* **6:4** 6.4 Juluj Levitik 24.5-9

lám. ¹³ No tihalen me, návogul ulagorol min aćob ni bugo bugan guñen ni gúuba (12), aban nakanil gajow gagu gaa uþotora. ¹⁴ Bugo guomme : Simon o natajen me avoh Pier, ni atiol Andere ; Saak ni Saanj ; Filip ni Barutelemi ; ¹⁵ Mácie ni Toma ; Saak añol Alife ni Simon, atigena[†] ahu ; ¹⁶ Yuda añol Saak ni Yudas Isikariot ajae me ennomen Yésu.

*Yésu o m'batar mala gásumay ni mataño
(Mácie 4.23-5.12)*

¹⁷ Púrto, Yésu náavul ni firijan[‡] fafu manur n'uþotoraol, ák'áelo tiñ taree heb. Ni bajen to þop ulagorol gammeñe ni fítiman fámah faa bugan gáþullo Yúde bi ni Yérusalem dó, ni may ulam waw waa Tir ni Sidon, saamme súsuh saa galam fal fámah. ¹⁸ Bugan bugaubugu gujoulojow bi eutten Yésu ni þop elip gahoy gal úsomulil. Bugo siseytane suyogene me, nakanil may n'guhoy. ¹⁹ Anóan ni fuyon fafu nalih bi egorol, mata babaj sembe sáþureul ni o. Ban maagen mamu nakanil n'guhoy bugo pe.

²⁰ Ñer Yésu naluj ulagorol aluj naagil :

« Gásumay gúni ni buru jaleh me,

mata Jávi Aláemit jolul jom.

²¹ Gásumay gúni ni buru jacaret me maer,

mata gajem þan jibaj fupoñ fámah.

Gásumay gúni ni buru jaamme n'ukoñ jama, mata gajem þan jibeberor.

²² Gásumay gúni ni buru, no bugan bugagu gujaeul me elat, eham, ejel, émeñ, min jíinen me ni Añol Arafuhow.

²³ Mbi jísangor dáuru baćigerul, ban n'jíñagor n'ésumay ró, mata bacam bámah ubu bo m'bunageul fatiya n'émit. Maagen mamu, sipail gufan may maumu gúlatien mee may uboñer waw bugal Aláemit.

²⁴ Bare til mataño mbi míni ni buru jasanumet me, mata jiyabe basaforul jiban.

²⁵ Mataño mbi míni ni buru jaamme ni fupoñ maer, mata þan jíbbañul jicaret. Mataño mbi míni ni buru jaamme n'eber jama, mata gajem þan jićagor n'ukoñ ró.

²⁶ Mataño mbi míni ni buru, no ésuh yay pe gujaeul me esalen. Maagen mamu, sipail gufan maumu gukanen mee n'uboñer waw galet me uboñer gúfuh. »

Yésu o n'éþajul mala gábboli alator

(Mácie 5.38-48 ; 7.12)

²⁷ « Buru jaamme n'euttenom, ínje umu n'elobul firim fe : Júbboli ulatorul ! Jikan maaro bugan bugagu galaleul me, ²⁸ júsonien bugagu gatabeul me, ban n'jilaw þop bi mala

[†] 6:15 6.15 atigena : Simon ni gupalol Esúif guce, bugo gumajen me etigen bugaa Rom gaamme ni fuhow mof mamu.

bugagu gálatieneul me !
²⁹ An ategi me ni garab, nusenol gáutten. An aram me gaþalitonj, nuhalol þop nañar gájou. ³⁰ Anóan ácini me waf, nusenol. An ajar me wafi, jamb'urondopenol nabbañeni wo. ³¹ Mbi jikan nánonan bi ni bugagu ti jimañ me gukan bi ni buru.

³² Iní me buru bi emañ gamanjeul me bare, ñer enah bacam bice bi wa ? Hani gatile me nihi gumamanj gupalil. ³³ Iní me buru bi ekan maaro bi ni bugagu gakaneul mo me, ñer enah bacam bice bi wa ? Gatile me gukanekan ti buru. ³⁴ Iní me buru bi emagen bugagu bugo jíinen me búoh þan gubbañenul, ñer enah bacam bice bi wa ? Gatile me gumagoremagor may, ban þan gubbañenor umgil bi to. ³⁵ Niege til : Mbi júbboli ulatorul, jikanil maaro, ban n'jíImagenil wáfowaf buru m'babajut gaþinor gal ebbañenulul wo ; mamu þan jibaj bacam bámah. Ban þan jíni guñol Aláemit-Fatiya, mata açila may maumu násum mee ni bugan bugagu galujérít me an bi ni gáčelet me ró. ³⁶ Mbi júju ñarum enil, ti Payul áju me ñarum enil. »

Yésu o ni batar mal etalinj apali

³⁷ « Jambi jugogoro utaliña bugan, mamu may Aláemit mat'atalinjul. Jambi ju-joh bugan ni guiñ, mamu may Aláemit mat'ajogul ni fiñ. Juboket bugan, mamu

may Aláemit þan aboke-tul. ³⁸ Mbi nihi júþuren jisen, mamu may Aláemit þan asenul. Maagen, þan aligul gacop gaþikičik iki gupus áulenul júluh, mata galigum gagu go jijae me enar n'jiligil, go may þan aligumul me ni go. »

³⁹ Mbiban, Yésu nañar búnogor baube bi éþajulil naagil : « An ápipim nájue þiañ ácibben apapol ápima ? Leti bugo éubail þan gulo ni gasun ? ⁴⁰ Bajut aligena afanje afanol aligeneol me, bare aligena ánoan no najaе me eban, þan are ni afanol.

⁴¹ Wa uçile núni n'eluj jikaw jaju jalo me n'jícil atii, min til ulet n'etallo fusos fafu faamme ni jíya ? ⁴² Bu nújue uoh atii :

“Atiom, unah níþunni jikaw jaju jaamme n'jícli !” Aw m'bátallout fusos fafu faamme n'jíya ? Apula-elob e ! Umundum þan úþuren fusos fafu faamme n'jícli, mamu, þan ujuh ñanno bi éþuren jikaw jaju jaamme n'jícil atii. »

Bununuh bánoban ni mitiñ bo

(Mácie 7.16-20 ; 12.33-35)

⁴³ « Bununuh baaro ndi bubuh mitiñ maarat, ti may bununuh baarat ndi bubuh me mitiñ máariari,

⁴⁴ Bununuh bánoban ni mitiñ bo buffasei : an ámusut áabajul gumangu ni bukoho, ban þop an ámusut áabajul guec ni bindikit. ⁴⁵ An aaro náh'áþureþuren máarie mamu maamme ni

biinumol agiten ésuh yay ; bare aarat me, o, máhojie mamu maamme ni biinumol náh'ápuren agiten ésuh yay. Maagen mamu, ánoan wammenjen me biinumol butumol ni'búpuren bulob.
»

*Saj súuba sábuliore
(Mácie 7.24-27)*

⁴⁶ « Wa ucile nihi juvogom "Ataw, Ataw," ban jilet n'ekan wo nilobeul me ?
⁴⁷ An ájoul me bi n'ínje ákail autten firimom ban nakan wo fulob me, an ahumu ban igitenul bu nanogore :
⁴⁸ Nanogonogor ti an aoge síki min átepul dó yanjal. Yanj ti yauyu, fal fafu fo bámmenerul iki fuya ni yo, mati fúju fibet yo, mata naowoh síki balama ateþ yo.
⁴⁹ Bare til an auttenom me ban mat'akan wo firimom fulob me, an ahumu nanogonogor ti an ateþe yanjal fatiya eus yay o m'baogut. Yanj ti yauyu, fal fafu fo bámmenerul iki fuya ni yo, þan fufaken yo to baenah fibet evisor þooyo. »

7

Yésu o n'esen gahoy amigel afan ekosombil ala Rom

(Mácie 8.5-13)

¹ No Yésu alob me ni fuyon fafu aban, nakay mbaa Kapérinaum. ² Ni baj bo afan ekosombil ace alet Asúif abaj amigel o namanje nár ; ban amigel ahumu násomut ak'amaj ejet. ³ No afan ekosombil yay aun me gulob mala Yésu, naboñ

ufan Esúif guce bi n'açila bi elael tima naboket ájoul íkiil akan amigelol nahoy. ⁴ No guçih me, n'gúni n'ehehorol n'guogol : « An ahumu napiloe min mb'urambenol, ⁵ mata namamañ wolal Esúif yay mámah, ban açila açil me min yanj yay yóloli yaa galaw etepi. » ⁶ Ñer Yésu nalagenil mbaa bo. No guomme n'elof yanj yay, afan ekosombil yay náboñul ubugeol guce iki guogol : « Ataw, jamb'uyoh n'énonul, mata ipilout min mb'unogen ni yanjom. ⁷ Yo eçil me ikañenut ijoul ínje fanjaom íkiil ijonor n'aw. Bare mb'ulob firim fanur pat min amigelom ahoy. ⁸ Nuffase, ínje fanjaom nibaje ufanom bugo níh'ítturn, ti þop ekosombil yay gaamme ni gañenom güttuneom me. Ioh me an ni bugo : "Ujow !" Najow ; ioh me þop ahu : "Ujoul !" Nájoul ; ioh me arokaom : "Ukan waf uman !" Nakan wo. » ⁹ No Yésu aun me gahojen gaugu, naruhen afan ekosombil yay bireg nábaho bi ni fuyon fafu falageneol me naagil : « Maagen ínje ilobul yo, Israel þooyo ímusut ijuh ró an o gáinenol gújaloe ti gal áine ahume. » ¹⁰ No bugaa gahojen gagu gubbañ me guçih súndo, n'gutoh amigel ahu o bahoer.

Yésu nailen érimbani ala atiña-ebara

¹¹ Púrto, Yésu najow mbal ésuh ece gajow yo Nain, ban ulagorol ni fuyon

fámah n'gútinenol. ¹² No naamme n'enogen n'ésuh yay, najugil gútebul efulunj bi eke gafoh tíyan ; kan érimbani yom yal atiñabara ace. Bugal ésugol gammeje n'gútinenol ake gafoh añolol. ¹³ No Ataw Yésu ajuh me aare ahu, eniol nerumol naagol : « Jamb'ukon. » ¹⁴ Aban najow ak'alof buhogen babu min agor bo. Gaamme n'eteb bo n'guilen. Yésu naah ápur ahu açet me : « Apúr ahu, niegi uilo ! » ¹⁵ Ñer ápur ahu nailo arobo, aban náni n'elob. Min Yésu ajarol ak'asen jaol. ¹⁶ Ñer gáholi n'gunonil pe, n'gusalen Aláemit guoh : « Dáuru aboñer ámah ápollo maa n'etulolal. » N'gubbañ guoh : « Aláemit nakelo epagen ésugol, wolal bugo naçob me. » ¹⁷ Elob yay neuno ni mof mamu pe maa Yúde ek'efa bo bi ni sasu súsuh pe.

*Yésu o n'épajul mala Saanj Batis
(Mácie 11.2-19)*

¹⁸ Ban ulagora Saanj Batis n'gugitenol dáuru pe. Ñer navoh bugan gúuba ni bugo, ¹⁹ aban naboñil bi ni Ataw ni suoren sause ró : « Aw uomme an ahu aat me ájoul, ter juote jiirigen ace ábulo ? » ²⁰ No guçih to me ni Yésu, n'guogol : « Saanj Batis aboñulóli bi eroreni : Aw uomme an ahu aat me ájoul, ter juote jiirigen ace ábulo

? » ²¹ Tinah tautu Yésu o bánier n'ekan bugan gammeje n'guhoy n'úsomulil, nápuren ñatiñil, napagen bugaa sisaytane sasu, ban nakan úpima gammeje n'gujuh. ²² Ñer nábal bugaa gahojen gagu naagil : « Jujoj iki jigiten Saanj wo jujuh me ni pop wo juun me : gápim me gubbañe gujuh, gahaj me gujae col, bugaa háhae yay guyabe gahoy, gatopo me gútopuloe, gaçet me guiloe gubbañ guron, gásugateno me guyabe Firim fafu Fásum mē fal Aláemit. ²³ Gásumay gúni ni an ahu o bakanerom biçilut me min ahabo gáinen gagu gola n'ínje ! »

²⁴ No uboñer waw bugaa Saanj Batis gubbañ me, Yésu nanamo egiten fítiman fafu maa Saanj ahumu. Naagil : « Wa jikaene faluj baubu n'eparandañ yay ? Fisisit piañ fo érus yay élisene ? ²⁵ Ñer wa jikaen bo faluj ? Anáine piañ asimoe wañ ujaha ? Bare hum gasimoe me wañ ujaha ban n'gukan bugan gabaje, bugo ni sañ úviaw gom ! ²⁶ Ñer joon, wa jikaen bo faluj ? Aboñer piañ ? Ey, açila, ban ínge ilobul yo, fafaj sah aboñer. ²⁷ O aamme an ahu o Bahícer Aláemit bulob mee mola buoh : “Pan iboñ ájaenumaom gahojen ayabi gayoñ min mb'atenjen bulago babu bi n'aw*. ” ²⁸ Yésu natajen aagil : « Maagen, ínge ilobul yo : ni bugan

* 7:27 7.27 Juluj Malaki 3.1

bugagu þe gabugi me babe ni mof, Saañ Batis afanil me þe. Bare afan me gatiti ni Jávi Aláemit, o nafanje Saañ fúf. »

²⁹ Esúh yay þe gauettene me Saañ, bi ni uyaba-búalen bugagu ró, n'guranjen maagen Aláemit, min gujow ák'ábatiseil. ³⁰ Bare Epárisie yay ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu n'guceñ gaþagen gagu go Aláemit amanjen me bi ni bugo, min gulat Saañ ábatiseil.

³¹ Yésu nabbañ aagil : « Ni wa þan þiañ ilígor me bugan bugagu bugaa jabbah je ? Ni wa þian gunogore ? ³² Gúnini ti uñil garove to ésu yay ni'guomunor me, min gúni m'búogor nihi guoh : "Uñeh juogul mee, jimañut eboh ; mbi júfoñul ufuluñ, n'jilat ukon." ³³ Maagen, Saañ Batis najoulo, nd'atiñ mitiñolal, nd'arem þop eremolal, ban juoge eseytane enonol. ³⁴ Añol Arafuhow najoulo, nah'atiñ narem ban bugan bugagu n'guoh : "Jujugom sum áine ahumu : gapinorol þe fitiñ ni marem barebare, ni þop ejaor n'utilaaw ni uyaba-búalen bugagu !" ³⁵ Bare Malillo mamu mal Aláemit migitenigiten çol ni wafwaw wo bugan bugagu gabaj mo me gukane me. »

*Yésu o baamer ni yan
Simon Apárisie ahu*

³⁶ Funah fice, Apárisie ace naah Yésu ak'atiñ yançol. No

Yésu açih me bi fitiñfafu, nanamo auloulo ti guþi me nihi gukan bugo ni fitiñ. ³⁷ Ni baj dó n'ésuh yauyu ace aare o gajaol guhajene. No naun me búoh Yésu umu ni yan Apárisie ahumu, nájoul ni jibara ró jammañe mícir. ³⁸ Nak'ailo búsol Yésu nah'akon iki muful nihi musot mulo n'guot Yésu. Ñer naajar walol min áti go, aban nacot go ; mbiban, nácir go mícir mamu.

³⁹ Apárisie ahu avoh me Yésu fitiñ, no najuh me bakaner aare ahu, naah m'biinumol : « Inien me áine ahumu aboñer om, þan affasen aare ahumu agoreol mee an bu om : þan affasen búoh ejobu yom. » ⁴⁰ Ñer Yésu nábaho bi ni o naagol : « Simon, nibaje waf wal elobi. » Naagol : « Yoo, ulob ! »

⁴¹ Yésu naagol : « Baje wáine gúuba gao-gene síralam ace áine o nah'amagen. Atiar ahu naogenol súuli ekeme (100.000), ahu súuli guñen (50.000). ⁴² No bulugen babu biçilo me, bugo éubail gújuut gucam. Ñer amagenta ahu naboketil uneil bugo þooil. Ban iroreni ñer : Ay ni bugo ajae me efan namañol ? » ⁴³ Simon naagol : « Níinene, o gamagol gufan me n'gújaloe, ban n'guboketol go. » Yésu naagol : « Nulobe jon. »

⁴⁴ Aban nábaho mbal aare ahu min aah Simon : « Nujuge aare ahume ? No

ninonulo me yanji, usenutom mal nīpos guolom ; bare āila ni mufuol napose guolom, aban nañar walol náti go. ⁴⁵ Aw ucolutom, bare āila, kábirin no ninonulo me yanji bi maer, ahalut ecot guolom.

⁴⁶ Aw úcirut fuhoom hani édunen yafulut me, bare til āila náçire guolom míçir. ⁴⁷ Yo eçil me niegi : Utilol wammen mee uboketi, yo eçilol maa egiten gamanjol gájalo mee. Bare an o gubokete jatiito, gamanj gatiito may nagitene. » ⁴⁸ Aban naah aare ahu : « Utili uboketiboket. »

⁴⁹ Gaamen to me ni fiñ manur n'āila n'guoh n'uñumil : « An bu om me umu, akañen mee gaboket util bugan ? » ⁵⁰ Bare Yésu natajen aah aare ahu : « Gáineni guøageni ; ujow n'gásumay ! »

8

Waareaw gajae me búsol Yésu

¹ Púrto, Yésu nah'ajow súsuh sasu þooso, bi ni saa m'bahá ró, nah'avare bo Firim fafu Fásüm me faa Jávi Aláemit. Úþotoraol gaamme guñen ni góuba n'gójaor ni o. ² Ni baj þop waare guman gunaþil, bugo naham me sisseytaneil, ni bugo nakan me n'guhoy n'úsomulil. Bugo guomme Mari o guvoge me Mari ala Magudala, o naham me ni o sisseytane futoh ni súuba, ³ ni Yoana aar Husa aamme aroka ámah ala Herod, áfatten

gajaol Susan, ni þop guce gammeje. Waareaw ubugi nihi gúpuren síralamil bi eramben Yésu ni úþotoraol.

*Búnogor babu baa sittam
sasu dó euh yay elo me*
(Mácie 13.1-23 ; Maruk 4.1-20)

⁴ Funah fice, bugan bugagu gápureul me ni súsuh sasu þe n'gókail bi ni Yésu gukan to fitiman fámah. Nañar búnogor baube naagil : ⁵ « Juutten ! Baje abela-euh ace ápollo bi eke ebet euh. O n'ebet euh yay, eceyo nelo n'galam bulago ; bugan bugagu n'guhah yo, upu waw n'utiñ yo nímor. ⁶ Yayu nelo tiñ tabaje sival ; no eil me, nellab, mata tiñ tautu túgufut. ⁷ Yayuyo nelo tiñ tabaje sijen ; ni siilor mimanur, ban sijen sasu ni súnumen euh yay. ⁸ Eceyo, yo nelo ni mof máarie. No eil me, nebugor nár, gahager ganur n'gubaj wono ekeme. » Mbiban, Yésu nalob fatiya aah : « An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

⁹ Ñer ulagorol n'gurorenol : « Búnogor baubu, wa bu-maþe éþajul ? » ¹⁰ Naagil : « Buru Aláemit nájulji min júju jujoh firim fafu faa Jáviol fásiki mee ; bare bugagu, n'úñogor nih'ilobil fo. Yo eçil me, nihi guluj bare mati gujuh ; nihi guun bare mati gujoh. »

¹¹ Aban naagil : « Búnogor baube, maa bumaþe elob : Eugit yay, yo eomme firim

Aláemit. ¹² Guce gaun fo me, gúnini ti bulago babu dó eugit yay elo me : þan guutten fo, mbiban Seytane nájoul ákail áþuren fo n'uinumil jambi gúinen ; mamu mati gúju gubaj gapagen gagu. ¹³ Bugagu uuttena gúnini ti tiñ talu tabaj me sival : þan guutten fo n'guyab fo n'ésumay ró ; bare filut guar ni bugo. Pan gúinen maa, mbi guke élam jatiito, n'gubelen gáinenil. ¹⁴ Bugaguil bugo gúnini ti tiñ talu taa sijen : þan guun fo, bare gapinor, fubaj ni másume mamu maa buron ni súnumen fo min ñer eugit yay mat'éju ebuñ mi-tiñ iki mual. ¹⁵ Bugaguil gúnini ti tiñ talu táari me : Guun me firim fafu, þan guyab fo guban n'uinumil wakur mee ban n'úari, min nihi gúñarul ni buronjil waf waaro. »

Búnogor babu bal ejanya yay

(Maruk 4.21-25)

¹⁶ Yésu natajen aagil : « An asaen me ejanya, let bi érur yo ñáraru elap ter fattam bura ; þan til aremben yo n'ebamba, min mbi bugan bugagu gánoneul me gúju gujuh gajanja gagu gala yo. ¹⁷ Maagen, wáfowaf wakoþeni þan ujigi. Wáfowaf waffasuti þan uffasi, mata þan úþurul ni mañanne. ¹⁸ Jíkanum fan bu nihi juutten me ! Mata an abaj to me waf, þan ayab fan to ; bare an abajut me, þan guramol þe bi ni jo

napinor me búoh nabajjobaj ró. »

Guti Yésu ni jaol

(Mácie 12.46-50 ; Maruk 3.31-35)

¹⁹ Púrto, jaw Yésu ni gutiol n'gújoul bi bujugol ; bare gújuut gúffus to naamme mala fítiman fafu fágolol mee fúharo. ²⁰ Ñer n'guboñ guogol : « Uutten þaa, jai ni gutii ubugi tíyan, aw gu-maþe bujuh. » ²¹ Bare Yésu naah : « Jaom ni gutiom fan, bugo guomme gauettene me firim Aláemit ban nihi gúttun fo. »

Yésu nakan fúrus fámah ni fuyom

(Mácie 8.23-27 ; Maruk 4.35-41)

²² Funah fice, Yésu o baamer galam fal fafu fáþurut me faa Genesaret, naþar busana min ájuþo ró, o ni ulagorol. Aban naagil : « Utípal uloal ñagagu ! » Ñer n'gukay. ²³ Bugo n'étiþ yay, Yésu nayabor. Piout, fúrus fámah ni fiiyulil ; fal fafu ni fiteh iki busana babu nihi bíj, ñer ulagorol n'gúholi nár ²⁴ n'gulof Yésu min gúliol n'épiþ ró n'guogol : « Afanóli, afanóli, wolal ubugi n'gabao ! » Yésu nálio nailo annur fúrus fafu ni gulongos gagu. Ñer fal fafu ni fúbbáñul fíjebi yem. ²⁵ Mbiban, nábaho mbal ulagorol naagil : « Gáinenul ugelo ? » N'gúholi, ban n'gujahali fan bireg n'guogoro : « An bu om umu ? Nah'alob ni gúrus

gagu ni gulongos gagu, ban
ni síkanumol ! »

*Yésu o n'esen gahoy
áname o siseytane nihi sibet
(Mácie 8.28-34 ; Maruk
5.1-20)*

26 No gútiþ me fal fafu
guban, Yésu ni ulagorol
n'guçih ni mof mamu maa
Gerugesa, máþimbor me
Gálile. 27 No Yésu aavulo me
ni busana babu, ace áine ala
ró ésuhi yay nájoul bi etogol
to. Aíne ahumu siseytane
suom ni o. Pio bo no nahale
bisimo ; abbañut aćin ni
yan, n'guyah* náh'ámori.
28-29 Ñammeñe eseytane yay
neh'ebelolbet ; yo ećil me
nihi guñar ñisel min gujek
guñenol ni guolol jamb'ake
ban. Bare áine ahu þan
asaren ñisel ñaňu, mbíban
eseytane yay néjaenumol bi
tiň taa gafit.

No najuh me Yésu, nalo
to n'guolol nápiib nímoro
aah fatiya : « Yésu,
Añol Aláemit-Fatiya, wa
numanje n'ínje ? Nilai
jamb'úlamenom ! » Nalob
mee mata Yésu nannunur
eseytane yay min épur ni
o. ³⁰ Mbiban, Yésu naah
áine ahu : « Gajai bu
? » Naagol : « Gajaom
Fítiman. » Nalob mee
mata siseytane sammenje
suom ni o. ³¹ Ñer ni siilo
sufotenor bújonor Yésu ni
suogol aboket jamb'abelen
so ni gasun gagu gal élatien
siseytane sasu.

³² Nemme bajen to ekore yámah yaa suhumba saam ni gafen ni firijan̄ fafu, siseytane sasu ni sufotenor suoḥ Yésu ahat so ni sunogen ni suhumba sausu. Yésu namaj̄. ³³ Ñer ni súpurul n'áine ahu sunogen ni so, min ekore yay pē épapoul dó fitey fatiya mavanoe firijan̄ fafu ek'elo ni fal fafu, min enemo ró.

³⁴ No ukoña suhumba sasu
gujuh me dáuru, n'gúpur
gutey bi n'ésuh yay guke
egiten wabaj me, n'gúpur to
þop bi ni sasu súsuh salof
yo me. ³⁵ Bugan bugagu
n'gúteil gúkail bujuh wabaj
me. No guçilo me to Yésu
aamme, n'gutoh to áine ahu
o siseytane sasu suomen me
ni o, anamo to n'guolol so
bápur ; maer umu nasi-
moe, apuñol jas. Ñer gáholi
n'gunonil. ³⁶ Bugagu gajuh
yo me táh n'gúni n'egiten
gupalil bu áine ahu ala sisey-
tane sasu abbanno me ahov.

37 Ñer bugan bugagu
þe bugala ró Gerugesá
n'guoh Yésu aboket ajow
áraliil, mata maagen mamu
gúholiholi fañ. Min Yésu
ájupo ni busana babu bi
ebbañ. 38 Aíne ahu o
Yésu aham me siseytaneol,
nafotenor naagol aboket
ahalol najow n'açila. Bare
Yésu nacenjol naagol : 39 «
Ubbañ mbaa yanji, mb'uçih
nugitenil wo Aláemit akan
me þe bi n'aw ! » Ñer áine

* **8:27** 8.27 guyah : No, Esúif yay ndi guoh n'ettam min gufoh sufulunjil. Pan guoh ni gacaç fuval fámah gasun dó gujae me eban efulunj yay, mbiban n'gúfakenul fuval fice gutoj gánonum gagu.

ahu naot, mb'ačih nagiten n'ésuh yay pe wo Yésu akanol me.

Bájur Yairus ni aare ahu agor me bisimo Yésu

(Mácie 9.18-26 ; Maruk 5.21)

⁴⁰ No Yésu abbanno me ñagagu, fítiman fámah faa bugan gaamenol bo n'enah ni fuyabol. ⁴¹ Ni baj ánaine ace ájoul, gajaol Yairus ; ačila afan yan yaa galaw nam. Aíne ahumu nalo to n'guot Yésu naagol aboket ajow bi yanjal, ⁴² mata érimbani bájur nabaje aam n'eçet, símilol guñen ni súuba.

No guomme n'ejow yay, fítiman fafu ni fúgot Yésu ak'amañ emig. ⁴³ Bajen to pop anaare ásomute ; símit guñen ni súuba o n'ébbur físimol. Nabelene síralamol pe n'úsotena waw, bare an ájuut akanol nahoy. ⁴⁴ Aare ahumu nábosul búsol Yésu, mbiban nagor gáñin bisi-mool. To baenah nahoy. ⁴⁵ Ñer Yésu narorenil : « Ay agorom ? » Min guceñol mee pe, Pier naagol : « Afanóli, let nujuge jammen jauje jágoli maa jíharo ? » ⁴⁶ Bare Yésu naagol : « Baje bae an agorom, mata babaj sembe sápure n'inje. » ⁴⁷ No aare ahu ajuh me búoh ájuut akop atajen, nájoul ákail alo to n'guot Yésu n'etelenor dó. Nailo agiten bújonor ésu yay pe waçil me nákail agor Yésu, ni pop bu nahoy me to baenah. ⁴⁸ Ñer Yésu naagol :

« Bájurom, gáineni go guçili nuhoy. Ujow n'gásumay ! »

⁴⁹ O m'babanerut elob, ni baj an ápollo yan afan yan yay yaa galaw ákail aagol : « Yairus, bájuri naçele. Jamb'uyogen afan ahu utajen ! » ⁵⁰ Nemme Yésu naune min alob mee, nábaho aah Yairus : « Jamb'úholi, úinen barebare, bájuri þan apah ! »

⁵¹ No guçih me ni yan yay, Yésu náfiren ésu yay enogen, iki þúrdo Pier, Saanj, Saak ni þayma bugo ni jawma. ⁵² N'gutoh bugan bugagu pe n'ukon mala eçet bájur babu. Yésu naagil : « Jambi jukon, açelut. Námorimori. » ⁵³ Ñer n'guilo gúfohulorol mata guffase búoh bájur babu naçeçet ti maagen. ⁵⁴ Bare Yésu najoh bájur babu ni gañen naagol : « Bájurom, uilo ! » ⁵⁵ To baenah nábbañul m'buroñ, ban nafaen ailo. Ñer Yésu naagil gusenol atiñ. ⁵⁶ Ubugaol n'gujahali fan. Bare Yésu naçafil naagil jambi gugiten me an wabaj me.

9

Yésu o n'ebon upotoraol gaamme guñen ni gúuba
(Mácie 10.5-15 ; Maruk 6.7-13)

¹ Púrto, Yésu naomen upotoraol gaamme guñen ni gúuba, aban nasenil sembe ni gakañen sal épuren siseytane sasu ni pop sal épuren úsomut waw. ² Mbiban naboñil guke

egiten Firim fafu Fásum me faa Jávi Aláemit, ni pøp esen gásomut me gahoy.
³ Naagil : « Jambi jíjaenum wáfowaf buru n'ejow : let egol, let baet, let mitiñay, let síralam, ban ánoan ni buru jamb'anjar bisimo búutten.
⁴ Tánatan to gujaeul me ealen, n'jinamo ni yaŋ yay bi no jijae me épur to. ⁵ Bare tiñ to gujae me elat eannul, n'júpur n'ésuh yauyu ; n'ejaul mbi jiþap gulaul : dó þan níme baçaf babu bolil. »

⁶ Ñer n'gukay. Maagen nihi gujow ésuh bi n'ésuh, n'gugiten tánotan Firim fafu Fásum me faa Jávi Aláemit, n'gusen þop gásomut me gahoy.

Sitehumor Herod mala Yésu
(Mácie 14.1-12 ; Maruk 6.14-29)

⁷ Piout, Herod aogen me mof mamu maa Gálile, naun walobei me þee. Nah'apinor, mat'ajoh. Baje gaage Saan Batis aiyulo ni gaçet me ; ⁸ bugagu n'guoh Elí* om, guceil bugo n'guoh, ace n'uboñer waw bugaa no, o abbanno. ⁹ Bare açila Herod nah'aah : « Saan Batis, nibomboñ guþikol fuhow. Ñer áine ahumu o gulobeom maa mola, ay om ? » Ñer nañes bi bujuh Yésu.

* **9:8** 9.8 Elí : Elí o aamme aboñer o Aláemit añaře bi fatiya o m'baçelut (2 Uví 2.11-12). Ban élebur yay yaa Malaki iege Aláemit þan abbañ áboñul Elí bi ni bugan bugagu (Malaki 4.5-6). † **9:14** 9.14 Waareaw bugo ni uñiaw bugo m'baþinuti.

Yésu nasen fitiman fámah fitiñ
(Mácie 14.13-21 ; Maruk 6.30-44 ; Saan 6.1-14)

¹⁰ No upotoraaw gubbanno me, n'guilo gugiten Yésu wo gukan me þe. Ñer Yésu nañaril min guñago bugo bareil mbal ésuh ece gajow yo Betusaida. ¹¹ Bare fitiman fafu ni fútallo min fulagenil. No guçih bo me, Yésu naannil, aban nanamo elobil mala Jávi Aláemit, nasen þop gásomut me gahoy.

¹² No tinah tuomme n'ejon, upotoraol n'gulofol n'guogol : « Ubbañen bugan bugaubugi gujow bi ni súsuh sasu salof me tale, tima n'gujuh tiñ to gújue gubaj gutiñ ni gúmori, mata ube bo nuomal maa, kakan bin balikoe. » ¹³ Bare Yésu naagil : « Buru fañaul jisenil gutiñ ! » N'guogol : « Unaç wono futoh ni muol müuba bare jibaje. Jújue þiaŋ ék'énnomul mitiñ matoge bi n'ebat yauyu þe yailo mee ? » ¹⁴ Maagen bugan bugagu gaam to me wáineaw guþiloe bugan gono súuli futoh (5 000).†

Yésu naah upotoraol : « Jífaculoril gukan mítiman, jánojan n'jibaj bugan gono úvi gúuba ni guñen (50), mbiban n'jikanil n'gunamo. » ¹⁵ Upotoraol n'gukan ti nalobil me, n'gukanil n'gunamo bugo þe. ¹⁶ Ñer

Yésu naajar unaâc waw waamme futoh ni muol mamu múuba, náarul gúcilol mbaa fatiya nasal Aláemit mala mitiñ maumu. Aban namusulor so asen upotoraol gunjar gugabor ésuh yay.¹⁷ Bugo þe n'gutiñ iki gupoñ gunjañen toh utegel wono guñen n'úuba ummenj kab.

*Pier nafaâc elob yay aah
Yésu aamme Kirista ahu
(Mácie 16.13-19 ; Maruk 8.27-30)*

¹⁸ Funah fice, Yésu o baamer n'galaw nevonol, upotoraol n'gulofol. Naagil : « Bugan bugagu guoge ínje iomme ay ? » ¹⁹ N'guogol : « Guce guoge aw uomme Saan Batis ; bugaguil n'guoh aw Elí, guceil bugo guoge ace ni uboñer waw bugaan, o abbanno. » ²⁰ Naagil : « Ñer buru juoge ínje iomme ay ? » Pier naagol : « Aw uomme Kirista ahu o Aláemit aboñulo me. » ²¹ Bare Yésu naçafil naagil jambi gulob yo me an.

*Yésu naunen eçelol
(Maruk 8.31)*

²² Mbiban náfaro aagil : « Añol Arafuhow naate álam mámah : ufan súsuhsasu, ufan utejenaaaw bi n'úpajula góboñ Aláemit bugagu ró þan gulalol iki gukanol naçet. Bare funah fufatten þan ailo ni gaçet me. »

*Elagen Yésu yoemme wa ?
(Mácie 16.24-28 ; Maruk 8.34-9.1)*

²³ Mbiban, Yésu naah ésuh yay : « An aman me alagenom, jambi abbañ aþinor mala fuhool : ateb funah-ó-funah ekuruaol[‡] min alagenom. ²⁴ Maagen, an aman me eþagen buroñol, þan ábbur bo, bare an ábbur me buroñol múmbam, þan abaj buron babu bábaerit me. ²⁵ Wa þan nafa an o babajer mof mamu þoomo, mbiban nábbur buroñol ter nahajenoro ? ²⁶ Iní me an nasuom ban þop nasu gurimom, kan ínje Añol Arafuhow þan may isuol no nijae me ejoul ni bájalo babu bóloli ró : búmbam, baa Payom ni bal emalakaom. ²⁷ Ban ínje ilobul yo : guce ni gailo maa tale mati gutoh guçet bugo m'bajugut Jávi Aláemit. »

*Pier, Saak ni Saan
n'gujanden Yésu o n'ejar
ganogor gace
(Mácie 17.1-8 ; Maruk 9.2-8)*

²⁸ No Yésu alob me gurim gaugu iki baj fíiyay, naajar Pier, Saan ni Saak min gujin bi fatiya firijan fice ake ró galaw. ²⁹ No naamme n'galaw gagu, buulol m'búbahen, bisimool m'bútuen par ti gajanja émit baijer. ³⁰ Ni baj wáine gúuba gúni n'galolobor ni o, bugo

[‡] 9:23 9.23 eteb ekurua : Ekurua, yoemme ubabar wámah úuba wo gulajore. Tale Yésu umu n'eunen eçelol, no gujae me ebbanol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasu so gujae me ebaj mala gáinenil ni o (Mácie 10.38).

guomme Móis ni Elí. ³¹ Bugo pøp sinilil ni sihat nihi siij, bugo n'galolobor gaugu ni Yésu mala ecelol yájaeul me baubu Yérusalem. ³² Pier ni bugagu gaam to me, bugo bámoer guhay was. No gúlio me, n'gjuh bájalo Yésu ni wáineaw gaamme gúuba gaam to me ni o. ³³ No Móis ni Elí guomme m'búhanor ni Yésu, Pier naagol : « Afanóli, fubambaj min wóli jíni tale n'aw. Ban jiilen gúggut gúfaji, fanur bi n'aw, fafu bi ni Móis, fupafu bi ni Elí. » (Min alobe mee, affasenut wa naamen n'elob.)

³⁴ O m'babanerut elob yay, ni baj gávuh guçigul, ban ni gúggubil gúharo n'emoê yay yala go ; n'gúholi nár. ³⁵ Ni baj firim fáppullo ró fuoh : « Ume aamme Añolom o niçob me ; acila mbi juutten me ! » ³⁶ No fulob me fuban, n'gútallo búoh Yésu o bareol aam to. Upotoraaw n'guþanor cem, mbi þúrto gunah gaugu gugitenut ánoan wo gujuh me.

Yésu o n'esen gahoy añil o nah'alo gaay
(Mácie 17.14-18 ; Maruk 9.14-27)

³⁷ Tihalen fo, Yésu ni upotoraol gúfaji bugagu n'gúavul ni firijan fafu. Fuyon fámah ni fújoul bi biemor ni bugo. ³⁸ Ni baj ró ace áine náh'ápib ró aah : « Afanom, uboket uilo mala ápurom érimbaniom ! ³⁹ Ñammeñe eseytane

pan enonol, ban to bae-nah pan neh'ekanol nápib navenjejor, ban gagof nihi gúpurul m'butumol. Eseytane yay néh'élatienollati fan, ban neh'ehalol bujojoy. ⁴⁰ Nilaene ulagorai tima n'guham yo, bare gújuut. »

⁴¹ Yésu naah : « Jabbah je jaa bugan gabajut gáinen ! Ukana-galego we ! Bi nay pan íni to ni buru nih'imutenul ? » Aban naah áine ahu : « Uñáral ápuri bi tale ! » ⁴² No añil ahu ájaeul me, eseytane yay nebelol n'ettam iki nah'afarat. Bare Yésu nannur yo ni sembe min asen mamu añil ahu gahoy, aban nabbañenol payol. ⁴³ Bugan bugagu pe n'gjahali n'guoh : « Maagen Aláemit nájalojalo ! »

*Yésu náutten aunen
ecelol*
(Mácie 17.22-23 ; Maruk 9.30-32)

Nemme bugan bugagu guroj n'gajahali mala wo Yésu akan me pe, naah ulagorol : ⁴⁴ « Juutten joon min júju jujoh wo nijaeul me elob : Añol Arafuhow pan abeni ni guñen gaa bugan. » ⁴⁵ Bare ulagorol gujogut firim faufu mata fúhagihag jambi fuñanno ni bugo. Ban gukañenut erorenol wa namañe elobil.

*Síceñor upotoraaw mala
ay ni bugo afaj me gájalo*
(Mácie 18.1-5 ; Maruk 9.33-37)

⁴⁶ Púrto, ulagorol n'gúni ni síceñor bi effas ay ni

bugo afan me pe. ⁴⁷ Nemme Yésu naffase gapinoril, nañar añil ace ailen to naamme, ⁴⁸ aban naagil : « Anóan ayab me añil ahume ni gajow gúmbam, ínje fanjaom nayabe ; ban an ayabom me, aboñaom fanjaol nayabe. Yo eçil me, afan me gaalenoro ni buru, o afanul me pe. »

*An alalut me upotora
Yésu, búsolil nabbañe
(Maruk 9.38-40)*

⁴⁹ Ñer Saañ naah Yésu : « Afanoli, jujuge ace áine nah'aham siseytane ni gajow güiya. Bare jífirenolfiren ekan burok ti baubu mata alet ni gayonjolal. » ⁵⁰ Naagol : « Jambi jífirenol ! Jiffas búoh an alalutul me búsolul nabbañe. »

*Bugaa Samari n'gulat
ealen Yésu*

⁵¹ No tinagol tuomme n'eçih tal ebbañ mbal émit, Yésu nabán dáh bi ejow mbaa Yérusalem. ⁵² Namundum aboñ bugan guyabol gayon gujow guke ecokor ejoulol. N'gujow iki guçih ece ésuh yaam ni mof mamu maa Samari. ⁵³ No guçih bo me, bugal ésuh yay n'gulat ealenol, mata o ejow mbaa Yérusalem naam ni yo. ⁵⁴ Ulagorol Saak ni Saañ no guun me dáuru, n'guogol : « Afanoli, íni me numanje, n'jikan maer min sambun siavul n'émit iki sinemen bugan bugaubugi ! » ⁵⁵ Bare Yésu nábaho til mbaa bugo

min annuril [naagil : « Buru jiffasut bay biinum bisenul mee gapinor gaugu. ⁵⁶ Añol Arafuhow ajoulat mala bi enemen saalor bugan, bare bi eçagen so. »]§ Mbiban, n'gukay mbal ece ésuh.

*Bacam babu bi elagen
Yésu
(Mácie 8.19-22)*

⁵⁷ No guomme n'ejow, ni baj ace áine ákail aah Yésu : « Tánotan to nujae, þan ilageni bi to. » ⁵⁸ Yésu naagol : « Usikin waw ubaje usun wo, upu waw þop ubaje ulef wo ; bare Añol Arafuhow açila abajut tiñ taa gáelo. »

⁵⁹ Aban naah áine ace : « Ulanom ! » Naagol : « Afanom, újiom min imundum ijow ik'ifoh þayom. » ⁶⁰ Yésu naagol : « Uhat gaçet me n'gufoh buganil gaçet me, min til újoul uk'ugiten Jávi Aláemit ! »

⁶¹ Ace mul nabbañ aah Yésu : « Afanom, nimanje ilani, bare þan umundum újiom min ijow ik'ijuh yanjom ejuh ésola. » ⁶² Yésu naagol : « An aam n'eañ, átuh me gajanduol, ban nah'ajegor nímoro búsolol, an ahumu aþilout bi burok mala Jávi Aláemit. »

10

*Yésu o n'ebóñ ulagorol
gono úvi gúfaji ni guñen ni
gúuba (72)*

¹ No dáuru díbat me, Ataw natajen açob ulagora guce

gono úvi gúfaji ni guñen ni gúuba, naboñil gúuba-gúuba guyabol gayon ni súsuh sasu ni ulam waw pe bo açila fañaol ajae me ejow.² Naagil : « Epit yay yo jijae me éjalojalo, bare upilaaw gummenjut. Jícin ñer açil me epit yay min áboñul upila gatoge bi epilol.³ Jujow ! Ban iboñul ti muñol ubbarum makae munogen n'etut sujobabaha.⁴ Jambi jíjaenum hani éralam, baet, ter gadala. N'ejaul, jambi jiilen me m'bulago bi esaf bugan bugagu.⁵ Yan yánoyan dó jijae me enogen, mbi jumundum juoh : "Gásumay gúni ni yan ye !" ⁶ Baj ró me an ala gásumay, pan gásumay gagu golul gunamo ni o ; mb'ini me bajut, mati gúju gunamo ró.⁷ Junogen me n'ésuh, ni yan yanur pan jialen, ban ni jireor dó. Jinamo ró ni yan yauyu, n'jitiñ n'jirem wo gujaeul me esen, mata aroka ánoan naate ayab bacamol.

⁸ Esúh yánoyan dó junogene, min guyabul, wáfowaf wo gusenul, n'jitiñ.⁹ Jisen gahoy úsotaaw gaam dó me, ban n'juoh bugan bugagu pe : "Jávi Aláemit uju jájaeul me bi eloful."¹⁰ Bare junogen me n'ésuh yo bugala yo gulale eyabul, júþur ni fuhay n'juogil :¹¹ "Gapor gagu gal ésugul gahot me ni guolóli, ban jípap go jib-

bañenul. Bare jíarie jif-fas búoh Jávi Aláemit julo-fulolof !" ¹² Maagen, ínje ilobul yo : Funah fafu fo Aláemit ajae me bataliñ bugan bugagu, bataliñerol bugala ésuh yay yaa Sodom* pan buhoy baa bugal ésuh yauyu. »

*Yésu o n'eçaf súsuh sasu
saa Gálile salat me etemahat
(Mácie 11.20-24)*

¹³ Yésu nabbañ aah : « Mataño míni ni buru, bugaa Korasin ! Mataño míni ni buru, bugaa Betusaída ! Waf waw waunderuti me wo Aláemit akan me ni buru, ínien Tir ni Sidon[†] nakanen wo, bugala súsuh sausu bugo basimoener wañ waa gúnigo, n'gulosor bukugay bi egiten búoh gúbahembahan bakaneril.¹⁴ Yo eçil me, funah fafu faa bataliñ babu fiçigul me, bataliñul pan bufan m'bútañie baa Tir ni Sidon.¹⁵ Min buru may, bugaa Kaperinaum, jíinene pían búoh Aláemit pan atebenul bi fatiya ? Múk ! Pan jialeni bi ró n'ettam n'ufuga ! »

¹⁶ Yésu nabbañ ábaho mbal ulagorol naagil : « An auttenul me, ínje nauttene ; bare an alalul me eutten, ínje nalale. Ban alalom me, nalalat aboñulom me. »

*Ebbáñul ulagoraaw
gaamme úvi gúfaji ni guñen
ni gúuba (72)*

* **10:12** 10.12 Sodom : Esúh yauyu, Aláemit naremen yo mala búlaput babu bámah baa bugala yo (Fíçilum 19.1-29). † **10:13** 10.13 Tir ni Sidon : Súsuh sausu, gaçin dó me gulet Esúif.

¹⁷ No ulagora Yésu gaamme úvi gúfaji ni guñen ni góuba gubbanno me, n'guogol n'ésumay ró : « Afanóli, siseytane sasu pøp sikañenutóli no junnur so me ni gajow gúiya. »

¹⁸ Naagil : « Nijuge Seytane naloulo me n'émit ti finir.

¹⁹ Jujuge : Nisenulsen sembe bi ehah sunuhunjaŋ sasu ni siakut sasu, bi pøp ehek sembe sasu pøe sal alatora ahu, ban waf mat'újuul ekan uce. ²⁰ Jambi júsumaet mata búoh jihehek siseytane sasu, bare pøan júsumaet til mala min Aláemit ahiē me ujaul fatiya. »

Yésu o n'elob n'ésumayol ró

(Mácie 11.25-27 ; 13.16-17)

²¹ To baenah, Biinum Banabe m'bimmenen Yésu ésumay naah : « Nisali, Aláemit Payom, aw açil me émit ni ettam, mala min ukopén me waf wauwu bugan bugagu gabaj me gaffas ni bugagu galillo me, mbiban nugiten wo bugagu gáni me ti uñil. Maagen, Payom, nisali mata súmisum min ní mee. »

²² « Waf waw pøe Payom nahatwohat ni guñenom. Bajut an affase ínje Añil ahu íni let Paaya, ban may bajut an affase Paaya íni let ínje Añil ahu ni bugo nimaŋ me egitenol. »

²³ Mbiban, Yésu nábahó mbal ulagorol min aagil bugo bare : « Gásumay gúni

ni buru, min Aláemit ájiul me n'jujuh tách waf wauwu.

²⁴ Injé ilobul yo, uboñer ni úvi gammeñe bugaa no gumajene gujuh wo buru jujuge me, bare gutogut gujuh wo, gumajene guun wo buru juune me, bare gutogut guun wo. »

Aíne ahu ala Samari áju me ñarum enil

²⁵ Ñer ápajula góboñ Aláemit ace namaŋ aral Yésu gabbut naagol : « Aligenaom, bu níarie ikan bi ebaj buroŋ bábaerit ? »

²⁶ Yésu naagol : « Góboñ Aláemit wa gulobe ? Wa nujoh ró ? »

²⁷ Aíne ahu naagol : « Guoge : "Pan umaŋ Ataw aamme Aláemili n'écigiri pøe, ni biinumi pøe, ni sembei pøe ni gapinori pøe."

Guoge may : "Pan úbboli apali ti núbboli me fuhoi‡." »

²⁸ Yésu naagol : « Núbale çol. Ukan me dáuru, pøan ubaj buroŋ babu. »

²⁹ Bare ápajula góboñ gagu namaŋ egiten búoh suorenol síariari naagol : « Ñer ay aamme apalom ? »

³⁰ Yésu nasenol búnogor baube :

« Baje ace áine ápollo Yérusalem bi ejow mbal ésuh yay yaa Sériko. Nalo ni guñen uminda bulago, min gubelol n'ettam, n'guram wafol, n'gutegol ak'aman eçet, guban n'guhalol to.

³¹ Ni baj atenena ace aam to n'égat. No najugol me, najjas min ajow bulagool.

32 Ni baj may ace áine aroke pøp ni gávi-Aláemit áni to n'égat. O may no najugol me, najjas min ajow bulagool. ³³ Búsol ma, ni baj an ala Samari§ aam n'égat. No najugol me, enilol nerum. ³⁴ Najow bi to naþos mu-sola mamu, aban najar míita násotenol. Mbiban, narembenol ni asum yay yola n'gujow bi ni yaŋ yay dó nihi gualen me sijaora, min acokorol dó. ³⁵ No ti-halen me, náþuren síralam* asen afan yaŋ yay naagol : “Mb'ucokoromol ! Iní me bacam babu butogut, íbbañul me nulobom min icami waŋaño me.” »

³⁶ Yésu nabbañ aah ápajula gúboñ Aláemit : « Ni aw, bugaubugi gaamme gúfaji, ay ni bugo aamme apal áine ahu alo me ni guñen uminda bulago bugagu ? » ³⁷ Naagol : « N'ínje, ah'arumol me enil. » Yésu naagol : « Ñer aw ujow nukan mo may ! »

Yésu nende Maruta ni Mari

³⁸ N'ejal, Yésu ni ulagorol n'guçih n'ésuh ece. Ni baj dó anaare ace gajaol Maruta aalenol ni yaŋol. ³⁹ Nabaj atiay gajaol Mari akelo anamo to n'guot Ataw min áni n'euttenol. ⁴⁰ Maruta o náni babu n'elilior molil. Mufañ nájoul bi to ni Yésu naagol : « Ataw, kanuti

wáfowaf min atiom ahalom mee nih'ililor ma ínje nevonom ? Uogol aiyul arambenom ! » ⁴¹ Ataw navogol : « Maruta, Maruta, nulimbe faŋ ni biinumi, ban aw umu ájasasore mee mala waf wammañe. ⁴² Bare waf wanur pat upiloe. Mari naçoçob wafaŋ me jáari, wo an aňumut me eram ni o. »

11

Yésu o n'épajul mala galaw

(Mácie 6.9-13 ; 7.7-11)

¹ Funah fice, Yésu nañago bi tice náni n'galaw. No naban me, ace n'ulagorol naagol : « Afanóli, uligenóli may bu ijiae me elaw, ti Saŋ Batis aligen yo me ulagorol. » ² Yésu naagil : « Jíni me n'galaw, n'juoh maa : Payóli !

Gajai gumaleni.

Jávi jaju jíya jújoul.

³ Usenóli mitiñ mamu maa funah-ó-funah.

⁴ Uboketóli utilóli, ti may wóli jubokete me gatile me ni wóli. Ban jamb'uhalóli n'julo ni gabut. »

⁵ Yésu natajen aagil : « Ti may ace ni buru nah'abaj me abuge, najow n'etut fuh ak'atogol naagol : “Abugeom, uboket umanom ma unaç úfaji, ⁶ mata ajaora anonulom to, ban ibajut wo nijaol esen.” ⁷ Jíinene piaŋ búoh abuge ahumu

§ 10:33 10.33 Samari : Mof maumu, Estuif yay gumanjut bugan bugagu bugala
ró mata guoge gáinenil gureut ni golil. * 10:35 10.35 síralam : Síralam sausu so gugerekay gagu guunen ma tale siþilopilo bacam an baroker gunah gúuba.

pañ ábalulol ñáraru aah : "Jamb'uyogenom ! Niffanje ganegenom iban, ínje ni guñolom junogenogen. Ijúut ibbañ iiyul ikeli esen waf."

? 8 A-a, ínje ilobul yo til : Abuge ahumu þan aiyul ákail asenol wo namañ me pe. Let babugeil bare bujae eçilol nakan mo ; bare nakan mo jambi açila fanyaol asu. »

9 « Injé umu n'eogul : Jícin Aláemit, ban þan asenul ! Jínes, ban þan jujuh ! Jiteh ganegen gagu, ban Aláemit þan ápeglul ! 10 Maagen, an ácin me, þan ayab ; an ajes me, þan ajuh ; an ateh me ganegen, Aláemit þan ápeglul. 11 Ay ni buru þan abaj añil mb'ácinol juol nájogul enuhunjañ asenol ? 12 Ter nácinol fie, nájogul eakut asenol ? 13 Mánoman jínie bugan bugaa maarat, bare til jújue esen guñolul waf waaro. Ñer bu til Paaya aamme fatiya añumut esen Biinum Banabe bugan bugagu galaeol bo me ? »

Yésu o n'éþajul mala siseytane sasu

(Mácie 12.22-30, 43-45 ; Maruk 3.22-27)

14 Funah fice, Yésu náþuren eseystane yaam n'ace áine akane émumune. No épur me ni o, áine ahumu nanamo elob. Ñer fitiman fafu faam to me gajahali n'gunogen fo. 15 Bare guce n'gubunor n'guoh : « Dáru Belisebul, afan siseytane sasu, asenol sembe sausu sal eham sipaso. »

16 Bugagu n'gumañ ebelol gabbut n'guogol : « Ukan bújonjoroli bigitenum bo an ájuut akan bajae egiten búoh aw n'émit núþullo ! »

17 Nemme Yésu naffase gapinoril, naagil : « Bugan gagume jávi gutigenoro me, jávi jauju þan jinemo, sanjil þan nihi sulo siçimen sipaso.

18 Ban buru juoge Belisebul asenom sembe sausu sal eham siseytane sasu. Yo eomme ñer, Seytane aam n'etigenoro ! Iní me mo, jáviol bu jújue juroñ bi maer ? 19 Buru jujoge búoh Belisebul aseneom sembe sausu so ninjare me niham siseytane sasu. Ñer gupalul ni sembe ay guhame so me ? Yo eçil me bakaner gupalul þan bigitenul me búoh jibibij. 20 Bare nemme sembe sausu sal eham siseytane sasu, Aláemit asenom so, dó giten me búoh Jávi Aláemit jiçiloçih tale ni buru.

21 Ti may an abaje sembe, mbiban naogen miñeh, íni me napoe yançol, mat'abaj gapinor maa fubajol ; 22 bare baj me ace afançol sembe ájoul, þan ahekol min aram miñegol mo nafium me ni mo, aban nañar fubajol agabor babu pe.

23 An abbañut me búsolom, o alatorom nam ; an þop aanenutom me niomen ekore yay, dóemme evis yo namañe. »

24 « Eseytane épur me ni an o neh'ebet, þan neh'eyanor bo mee bin babu bahay me, þan neh'enjes tiñ

taa gáelo, ban mat'ebaj. Ñer þan eoh : "Ban ibbañ bi ni yanom dó nípullo me." 25 No eçih ró me, nejuh búoh yan yay epa erakel, evuivu ban étugituh jon. 26 Pan ñer ejow ék'éjesul sice sisaytane sono futoh ni súuba safan yo búlaput, min sújoul so pe íkiil siçin dó. Púrto, sílam an ahumu þan sifañ saa no. »

Gásumay gagu gaa maa-gen

27 No Yésu alob me ak'aya, ace aare aam dó ni fítiman fafu náagul fatiya : « Gásumay ugu n'aare ahu afareti me, aban narafeni ! » 28 Bare Yésu nábahul aah : « Gubaj til gásumay bugan bugagu gaun me firim Aláemit, ban n'gúttun fo. »

Bigitenum babu bafan me wawu pe

(Mácie 12.38-42)

29 Min bugan bugagu gúmmeneul me, Yésu ñer nailo aagil : « Bugan bugagu bugaa jama guarat ; bigitenum bo an ájuut akan nihi gunes bi ejuh, bare Aláemit mat'abbañ akanil n'gujuh bigitenum bice íni let babu babaj me Sonas.* 30 Ti Sonas aamen me bigitenum bi ni bugaa Niniv, mamu may Añol Arafuhow ajae me éni bice bi ni bugan bugagu bugaa jama. 31 No funah fafu faa bataliñ fujae me eçih, aseh

ahu ala mof mamu maa Saba ni gailool þan aceñ bugan bugagu bugaa jama, mata açila nápuollopur ráli ákail autten gurim gagu gatajene me gaffas gal ávi ahu Salomon† ; ban ute to nuomal maa, baje an afanje Salomoñ. 32 Funah fafu faa bataliñ babu, gailo gagu go bugaa Niniv gubajen me no, þan may gugiten bugan bugagu bugaa jama búoh gubajut bakon, mata bugo no guutten me baçäfer Sonas guban, gúbahembahen bakaneril ; ban ute to nuomal maa, baje an afanje Sonas. »

Erobo nánoran ni gajaña
(Mácie 5.15 ; 6.22-23)

33 Yésu nabbañ aah : « An asaen me ejanja, let bi ekopen yo ter eguben yo n'elap. Pan til aremben yo n'ebamba min mbi bugan bugagu gánoneul me gúju gujuh gajaña gagu gala yo. 34 Gúçili go guomme ejanja enili. No guom apuñ go, enili pe þan éni ni mañannoe ; bare no gúsomite, enili þan éni n'emoç. 35 Yo eçil me, mb'útallo jambi gajaña gagu gaamme ni aw, gúbaho emoç. 36 Enili efijigeni me pe, ban bajut ni yo tiñ tamöçe, yo pe þan éni ni mañannoe, ti ejanja bafiji-generi ñanno ca. »

* 11:29 11.29 Sonas : Aláemit nabomboñ eol yámah émer Sonas, ak'akan dó ni far yo gunah gúfaji. Púrto, Aláemit naboñ emasol ni mahae, min ajow ake egiten bugaa Niniv firimol (juluj élebur yay yaa Sonas). † 11:31 11.31 Juluj 1 Uví 10.1-10

Yésu o n'etab Epárisie
yay ni úpjajula gúboñ
Aláemit bugagu

(Mácie 23.1-36 ; Maruk
12.38-40)

³⁷ No Yésu alob me ak'aya, Epárisie ace navogol bi eke fitiñ yanjal, min gukay. No guçih me, nanogen nafa ak'anamo bi fitiñ.
³⁸ Epárisie ahu najahali min Yésu aposut me guñenol‡ balama atiñ. ³⁹ Ñer Ataw naagol : « Buru Epárisie yay, jínini ti síremuma ni uril sakure búsol so bare, ban ñáruul gapinorul pe gákuet ni búlaput. ⁴⁰ Buru uce jiffase ! Atúl me sinilul, leti nátutul þop sícigirul ?
⁴¹ Júþuren ñer wañaño me ñáruul jíji galeh me, mamu waf waw pe þan ukur ni buru. »

⁴² « Mataño míni ni buru, Epárisie yay ! Mata nihi júþurenpuren jisen Aláemit gakib ganur ni wono guñen ni wánowan bi ni wafan me gamis wo juroge me n'ufalul, min til jujunden emaj Aláemit ni ekan gupalul maaro. Dáuru til juoten me jumundum jikan balama jike ekan uce úbuli.
⁴³ Mataño míni ni buru, Epárisie yay ! Nánongan jimañe jurobo ni sujukut sasu saa gayon ni saj sasu saa galaw, jimañe þop nihi gusalful ni jammej ni gákanum ró. ⁴⁴ Mataño míni ni buru ! Jínini ti guyah

gáñai me§ go an ajugut, min bugan bugagu nihi guhah go n'gúgat m'baffasut. »

⁴⁵ Ace ni úpjajula gúboñ Aláemit bugagu naagol : « Afanom, ulob me mee, nujejel bi ni wóli ró. »

⁴⁶ Yésu naah : « Buru þop, úpjajula gúboñ Aláemit bugagu, mataño míni ni buru, mata nihi jikakan bugan bugagu n'guteb bíteb bálie fan, ban hani jisih an ni buru janur mati jirambenil n'gúarul bo ! ⁴⁷ Mataño míni ni buru, mata jitepe wári guyah uboñer waw bugo sipayul gufan gumuh me. ⁴⁸ Bakaner baubu bolul bigitene búoh juruhenduhen wo sipayul gufan gukan me ; bugo gumugil, buru n'jiteþ guyagil.

⁴⁹ Yo eçil me, Aláemit ni gaffasol gájalo me, naah : « Pan iboñulil uboñer ni upotora, ban guce ni bugo, þan gumugil, bugagui n'gúlatienil. » ⁵⁰ Mamu mbi jabbah jauje juroreni me mala físimil fáyui me kábirij m'buju babu,

⁵¹ újogum ni físim Abbel* bi ni faa Sakari, amugi me ñáruul gávi-Aláemit gagu, n'etut físimenumfafu ni tiñ talu táñai met. Maagen ínje ilobul yo, Aláemit þan atalij jabbah je mala dáuru pe. ⁵² Mataño míni ni buru, úpjajula gúboñ Aláemit bugagu ! Mata

‡ 11:38 11.38 epos guñen : Tale leti epos guñen mala ñuhon, bare ti bulagoil bulob yo me. § 11:44 11.44 guyah gáñai me : no, an ahah me fuyah, þan apolor maarat. * 11:51 11.51 Juluj Fícilum 4.8 † 11:51 11.51 Juluj 2 Kuronik 24.20-22

júloçe éffañum yay yaa ganegen gagu gasene me gaffas juogen. Buru fañaul jilalat enogen dó, mbibani n'jimin bugagu gamañ dó me enogen. »

⁵³ No Yésu ápollo me ni yanç yay, guiñ úpjajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay n'gutiñ Yésu fan. N'gunamo erondopenol ni erorenol nímoró suoren simmeñ ⁵⁴ mata ebelol gabbut gumanje, tima ñace nalob firim fice fo mbi gugoñol me ni fo.

12

*Yésu o n'etar ulagorol
jambi gúholi gupalil bugan
(Mácie 10.26-33 ; 12.32 ;
10.19-20)*

¹ Min Yésu aamme n'elob yay, bugan súuli ni súuli n'gúkail gúgolol gúharo. Gummemmenj iki nihi guhagor ni guot. Ñer Yésu namundum alob n'ulagorol naagil : « Júludo jambi maarat Epárisie yay mítip mulo ni buru* min jíni bugan galet bugaa maagen ti bugo bugo ni'gukopen mo me. ² Bajut waf wakopéni wañumuti épuren ni manannoë, bajut waf waffasuti wañumuti effas. ³ Yo eçil me, wo jijae me elob n'emoç, bugan bugagu pán guun wo ni manannoë ca. Wo jijae me ebunor ñáraru butoñ, bugan bugagu pán gulob wo fatiya ni fuhay. »

* **12:1** 12.1 jambi maarat Epárisie yay mítip mulo ni buru : ni gugerekay guoge jíkanum lévir yay yal Epárisie yay.

⁴ « Buru ubugeom, pán ilobul waf wauwe : Jambi júholi me bugan bugo nihi gunemen me enil mbibani mati gúju ekan to uce gutajen. ⁵ Ban ilobul ay jíarie júholi : Mbi júholi Aláemit, áju me abenul ni sambun o bamugerul aban. Injé ilobul yo, açila jíarie júholi. ⁶ Leti mutaja mono futoh ni'gunnomen síralam súuba ? Bare bajut janur ni mo jo Aláemit ájumore. ⁷ Ban buru, walul fañawo naþinwoþin þe. Yo niegeul jambi júholi : hani fuyon faa bataja, jifañfofan. »

⁸ « Injé ilobul yo : An ailo me ni fuhay min aah bújonor bugan bugagu : "Yésu açilom," ínje Añol Arafuhow pán may iilo bújonor emalaka Aláemit min ioh : "An ahumu ínje içilol." ⁹ Bare an alalom me bújonor bugan bugagu, ínje Añol Arafuhow pán may ilalol bújonor emalaka Aláemit.

¹⁰ An alob me maarat aya ni Añol Arafuhow, an ahumu pán áju ayab gaboket ; bare an ajel me Biinum Banabe, açila mat'ayab gaboket.

¹¹ No gujaeu me éjaenum iki gutalinjul ni saj sasu saa galaw ter bújonor ufan ésuhi yay, jambi sinilul siteh mala bu jijae me ébal ter wo juñum me elob, ¹² mata Biinum Banabe no pán big-

itenul me wo jijae me elob.
»

Asanum ahu águno me

¹³ Ni baj ró ni fítiman fafu ace aah Yésu : « Afanom, uoh paa atiom akan min jigabor fubaj pøyoli. »

¹⁴ Bare Yésu naagol : « Ijoulat tale bi ekan atalina sulobul ter agabora fubajul ! » ¹⁵ Mbiban, nábaho mbaa fuyoñ fafu naagil : « Jíkanum jambi nihi jiliñ eomen fubaj ! Buroñ arafuhow bujoumulat ni fubajol, mónan fújaloe. »

¹⁶ Ñer Yésu nagitenil búnogor baube naah : « Baje asanum ace abaj ulah uçej.

¹⁷ Ñer naah m'biñumol : « Injé, bu nijae me piañ ekan ? Ibbañut ibaj tiñ tal ebet bañilerom. » ¹⁸ Púrto naah :

“Yoo, nijoge wo nijae me ekan. Pan ifum utongom min itep wo ufañ gájalo, mamu pan íju ibet ró wo niñit me, ni pøp fubajom pe. ¹⁹ Mbiban, pan iogoro : ‘ Abuge, nubaje fubaj fámah fañilo bi fitiñ símit sammemmen. Maer ñer unamo núelo, nutiñ, nurem, núrasor ! ’ » ²⁰ Bare Aláemit naagol : “Aw núgunoguno ! Efuga yauye déro pan uçet. Ñer fubaj fafu fo nuomen me, ay piañ mb'anjar fo me ? ” »

²¹ Yésu natajen aagil : « Mamu jae mee éni bi ni ánoan aomene fubaj bi ni o nevonol babe n'ettam, ban bújoñor Aláemit akanut asanum. »

Togut gaçagor (Mácie 6.25-34 ; 6.19-21)

²² Púrto, Yésu naah ulagorol : « Dáuru diçil me niegul : Jambi jiçagor mala buronjul, mala fitiñul ni pøp mala bisimoul. ²³ Buroñ bufafañ mitiñ, ti may enil efañ me bisimo. ²⁴ Juluj paa uganan waw : nd'urop, nd'upit, ubajut butoñ hani bijej, bare Aláemit bae nákumenewokumen. Ban buru jifafan ebaj nafa upu waw mámah. ²⁵ Ay ni buru gaçagorol gújue gutajen gapio buronjol hani jatiito ? ²⁶ Nemme buru jújuut ekan dáuru dafulut me, ñer gaçagor mala uce bi wa ?

²⁷ Juluj paa mafos mamu bu nihi muya me ! Ndi mirien, ndi pøp mieç bisimo, bare íje ilobul yo : Hani ávi ahu Salomon fañaol, mónan fubajol fújaloe, ámusut abaj bisimo búari iki bire ni bayaer baa gace ni mafos maumu ! ²⁸ Iní me Aláemit násangene wári re mamu mafos mamu maa siñjam sasu maroñ me jama, ban gajem pan mibeni ni sambun, bu ñer mat'afañ me nasime wári buru, bugange bugo gáinenil gutogut mee ?

²⁹ Yo eçil me, jambi jike buyoh n'eliñ nánoran wo jijae me fitiñ ter marem.

³⁰ Dáru gabajut me gáinen n'Aláemit nihi gulip mee waf wauwu m'báelout ; bare buru jibaje Paaya affase búoh buru jusoholawosohola pe. ³¹ Jines

til Jáviol, mamu açila þan atañul wajae bo me eñaño.

» ³² « Aw jukoreom jatiti me, jamb'úholi ! Payul súmolsum min asenul Jávi jaju.

³³ Junnomen fubajul þe, mbiban n'jisen galeh me síralam sausu. Juomen fubaj fatiya n'émit, dó mati fúmus me fubao. Pan níme ti nihi fíni me ni jiet jo ndi júlu ; úku waw gújuut gutoh fo ró, ban þop balol babu mati búju fo ró etiñ. ³⁴ Jiffas búoh : to fubajul fuomme, uinumul þop uwu to. »

Yésu o n'etar mala éni uroka gagenguloe gúni to me
(Mácie 24.45-51)

³⁵ « Jiilo jon ti uroka, n'jisinja liñ bisimoul, ban n'jisaen sijañaul jihato. ³⁶ Jikan ti uroka gaam n'enah afanil o bakaer emat búyabo : ábbañul me o n'eteh ganegen, n'gufaen gúpegulol. ³⁷ Urokaaw ubugi, þan gásumay gúni ni bugo, íni afanil naçilo natogil bugo m'bámoit. Maagen, ínje ilobul yo : Açila fanjaol þan asinja bisimool, aban nakanil n'gunamo nagabil gutiñ. ³⁸ Iní ter afan ahu nabbanno n'etut fuh, ter etut fuh bágaler, ban natogulil maluje, urokaaw ubugu þan gásumay gúni ni bugo.

³⁹ Jiffas dáure : Iní me afan yan naffasene nay áku þan anonulol, mat'ahalol nánonul dó. ⁴⁰ Buru þop, jiilo ni majage, mata Añol

Arafuhow þan ájoul tinah to buru jiþinorenut. »

⁴¹ Ñer Pier naah Yésu : « Afanom, búnogor baubu bo nugitenóli mee, ter bi ni wóli barebare, ter bi n'ésuh yay þe ? » ⁴² Ataw naagol : « Ñer ay aamme aroka ahu açol me aban najah ? O aamme ahumu o afanol ajae me eban bi gapoy yanjal, ni þop bi esen gupalol uroka gutiñ tinah baçiger. ⁴³ Abaj gásumay, aroka ahumu o afanol ajae me etoh, o báolerul, áni n'ekan burokol. ⁴⁴ Maagen, ínje ilobul yo : afanol þan asenol wafol þe wo nabaj me aogen. ⁴⁵ Bare íni me aroka ahu naage m'biinumol afanol þan aþioul, þan ñer náh'álatien gupalol uroka, aban nanamo fitiñ narem áhali. ⁴⁶ Aroka ahumu afanol þan açigul funah fo açila aþinorut, tinah to naffasut ; ban no ñer afanol þan ahamol ni yan yay, aban nakanol wo nihi gukan me bugan bugagu þe gáinenerit me.

⁴⁷ Aroka affas me wo afanol amaþ me, ban ailout bi ekan wo, þan ayab gúteh gammemmenj. ⁴⁸ Bare aroka affasut me wo afanol amanje, ban nakan galejeh, gútegol mati gummenj. Aláemit áji me an jálo, þan may arorenol jálo ; ban þop asen me an fubañ fámah, þan may arorenol fo fañ gájalo. »

Yésu þan açil min

búfaculor bubaj
(Mácie 10.34-36)

⁴⁹ Yésu natajen aah : « Nijoulojow bi esaen sambun n'ettam ; min imanjen me siipi bo n'sisa ! ⁵⁰ Bare níarie imundum iyab gábatise gaa sílam, ban gaþinor gumugom bi no gujae me ekano.

⁵¹ Jíinene búoh gásumay nikelo esen ni mof ? Hani ! Let gaçila, bare til búfaculor ! ⁵² Ujógum to funah faa jama, yan yabaje bugan gono futoh, þan gúfaculor : gúfaji jolil, gúuba jolil. ⁵³ Payma mati gujamor ni ápurol, jawma mati gujamor ni bájurol, ti þop ásabul ni asomol guñumut me ejamor. »

Yésu o n'etar mala gátalloali wajae me ebaj
(Mácie 16.2-3 ; 5.25-26)

⁵⁴ Yésu natajen aah fitiman fafu : « Nánongan no jujuge gápar gañuget gúpurul bo tinah tuloe me, leti n'juoh : “Emít yay þan elubul” ? Ban may ni kano. ⁵⁵ Leti þop no jujuge érus yay yaa ni fiye épurul, n'juoh : “Esúpa yay uyu n'eçigul” ? Ban may neçigul ti maagen. ⁵⁶ Buru jilet bugan bugaa maagen ! Ganogor gánogan gabaje n'ettam ter n'émit, buru jiffas go. Ñer wa uçile mati jítallo gauge gabaj maa maer ? »

⁵⁷ « Wa uçile buru guhoul mati juçob wáari me min jikan wo ? ⁵⁸ Iní me nubajore ni an, min jíni n'ejow bi batalin, n'jugum

bulago, þan ukán tima n'juunor, mamu jambi ájaenumi bújonor ataliňa ahu min til ábaheni asen bugal ubaj gúrur ni fipeh ! ⁵⁹ Injé ilobul yo : An ahumumát'áþurul dó ni fipeh fafu o m'babanut ecam ganeol bi n'efaraku ésola. »

13

Ebáhen bakaner, let mo, enemo

¹ No, baje guce gakelo gugiten Yésu mala bugan guce bugaa Gálile bugo Pilat amuge, iki físimil fúguñor ni faa sihaj sasu so guomen me n'ésimen bi n'Aláemít. ² Yésu naagil : « Jíinene búoh min bugan bugaubugu gumugi me, dóemme utilil ufafaj gájalo waa bugaa Gálile pe ? ³ Niegul let mo. Ban buru þop, íni me mati jíbahen bakanerul, þan jiçet pe ti bugo. ⁴ Juluj may bugan bugagu gaamme gaat ni gúfaji gaçet me baubu Siloam no etah yay éhullo me min epulujil. Jíinene búoh bugo gufanje ekan maarat bugan bugagu pe gaçin dó me Yérusalem ? ⁵ Niegul let mo. Ñer íni me mati jíbahen bakanerul, eçet juñum buru pe ti bugo. »

⁶ Púrto, Yésu naajar búnogor baube min ataril naagil : « Baje ace áine aroge ni gafalol bífig. No nake ró me bi etuj gúfig, atogut ró waf. ⁷ Ñer naah arokaol : “Símít sífaji use níh'íjoul bi etuj gúfig, mat'ibaj. Übet bo

! Jambi biilo to me bamotonj !”⁸ Bare aroka ahu naagol : “Afanom, uboket uhat bo to émit yauye, min ijes fuhoñol bo ibosen, mbiban níyu to bukugay. ⁹ Ñace toon þan bubuh mitiñ ; let mo, nuboñ gubet bo.” »

Yésu o n'esen anaare gahoy funah faa fiiyay

¹⁰ Funah fice faa fiiyay Esúif yay, Yésu náni n'gavare ni yaŋ yaa galaw ece.

¹¹ Ni baj ró anaare ace ásomute : símit gaat ni sifaji, eseytane yay yaamme

ni o netujol, mät'áju áallo. ¹² No Yésu ajugol me, navogulol naagol : « Aare ahu, nupage ni gásomuli. »

¹³ Nateb guñenol aremben ni o, to baenah náallo, aban nanamo esalen Aláemit.

¹⁴ Bare afan yaŋ yay yaa galaw ni mujogol min Yésu asen mee an gahoy funah fafu faa fiiyay. Naah ésuh yay : « Nubajale gunah futoh ni fanur gal ekan urokolal ; mbi nihi jújoul gunah

gaugu bi eyab gahoy, bare let funah fafu faa fiiyay ! »

¹⁵ Ataw nábalol aah : « Buru jilet bugan bugaa maagen ! Funah faa fiiyay, ánoan ni buru nah'ajajal ébeol ter asumol ake garemen, leti mo ? ¹⁶ Ñer aare ahume aamme gabulaken Aburaham, o Seytane ahoh

me símit gaat ni sifaji, áariut ajali, hani funah faa fiiyay ? »

¹⁷ Bábaler Yésu m'busuen ulatorol þe ; bare ésuh yay þe ni súmil mala maaro mamu mo nakane me.

Unógor waw waa jukol buyaba ni bubun bukaç babu
(Mácie 13.31-33 ; Maruk 4.30-32)

¹⁸ Yésu naah : « Jávi Aláemit wa junogore þiaŋ ? Ni wa níjue iligor jo ? ¹⁹ Yoo, jinini ti jukol buyaba jo an aroge n'gafalol min jiilul iki jikan buyaba, min upu waw nuh'ulef ró n'uan bo. »

²⁰ Natajen aah : « Ni wa mul níjue iligor Jávi Aláemit ? ²¹ Jinini ti lévir yo anaare atiçe águñor ni ukib úfaji wal eþor ek'eilo þooyo. »

Gánonum gagu gagog me
(Mácie 7.13-14, 21-23)

²² No Yésu aamme n'ejow yay mbaa Yérusalem, náh'ágat ésuh bi n'ésuh navare nímoro. ²³ Ni baj ace arorenol : « Afanom, bugan guman barebare gujae þiaŋ eyab gapah ? » Yésu naagil :

²⁴ « Jiaken mbi junogen ni gánonum gagu gagog me ; ínje ilobul yo, bugan gammene þan gulih enogen to, ban mati gúju. ²⁵ No ala yaŋ yay ajae me eilo min affaŋ ganegen gagu buru baronjer bo tíyaj, þan nihi jiteh go bo n'juoh : “Afanoli, uboket úpeguloli !” Ban aâila þan aagulul :

“Buru, iffasut bay júpullo.” ²⁶ Ñer buru bi eogol : “Wolal hum utiñoral me, nuremoral, ban nuvaree n'ulago waw wal

ésugoli.” ²⁷ Pan abbañ aagulul : “Iffasut bay júpullo. Buru ukana-maarat we, jifaren m'baaba !” ²⁸ To

ñer jijae me ukon n'jujoh

émiremma, no jijae me ejuh Aburaham, Isak, Sakob ni uboñer waw pe dó ni Jávi Aláemit, mbiban n'gubanjuñ tíyañ. ²⁹ Bugan pán gúpurul n'ulam waw pe waa mof íkiil gutiñ gaggan gagu dó ni Jávi Aláemit. ³⁰ Ñer guce gaamme jama úsola, pán gúni útiar, bugagu gaamme maer útiar, pán gúni úsola.

»

Yésu o n'ukonj mala Yérusalem
(Mácie 23.37-39)

³¹ Púrto, Epárisie guman n'gújoul iki gutoh to Yésu n'guogol : « Upúr dáre, ujow mbaa bice, mata Herod namañe bi jamugi ! » ³² Yésu naagil : « Jujow iki juoh gasubut gagu Herod : "Injé umu n'épuren siseytane, esen gásomut me gahoy jama ni gajem ; ban funah fúfatten, fiçila nijae me érireñ burokom."

³³ Bare jama, gajem bi ni funah fúfatten níarie ifa bulagoom ik'içih, mata jáhorut min aboñer anemeni tice túbuli Yérusalem. »

³⁴ « Yérusalem, Yérusalem, aw amuge me uboñer waw, aw o nuh'uteh me sival bugan bugagu bugo Aláemit áboñeul me bi n'aw, iki guçet : ñono butumbu nilige eomen bugani gulofom ti ehulol neh'eguben me bapu yo n'ubes yo ! Bare buru júmusut jimañ. ³⁵ Juluj, biçin baube bolul Aláemit pán ajunden bo. Ban inje ilobul yo, mati jibbañ

jujugom bi no jijae me eoh : "Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajow gola* !" »

14

Yésu o n'esen gahoy an ala bullafunah faa fíiyay

¹ Funah fice faa fíiyay, Yésu nanogen ni yañ afan Epárisie yay ace bi eke ró fitiñ. Gaamen dó me n'gunamo gubajenbaj nihi gulujol.

² Ni bajen dó áname ace o gásomut gagu gaa bulla gujoge. ³ Ñer Yésu naah Epárisie yay ni úpajula gúboñ Aláemit bugagu : « Gúboñ gagu gololal gal Aláemit gújiolalji ter gújiutolal ekan ásota nahoy funah fafu faa fíiyay ? » ⁴ N'guþanor utumil. Ñer Yésu naajar ásota ahu nakanol nahoy, aban naagol ajow.

⁵ Mbiban naagil : « Ay ni buru mb'abaj añil aloe n'éhaþa, ter ébe, mat'afaen áþunnulol ni majase, hani funah faa fíiyay ? » ⁶ Gubajut wa gujae ébalol.

Yésu o m'batar mala eçob furobo fafu fáamumma

⁷ No guomme n'erobo bi fitiñ, Yésu nátallo min guçobe me gurobo gagu gáamumma. Ñer naajar búñogor baube naagil : ⁸ « An avogi me fitiñ búyabo, jamb'uramor uk'unamo ni furobo fafu fáamumma : júe baj ace afanj o guvoge þop açigul, ⁹ min an ahu

* 13:35 13.35 Juluj Ufóñ 118.26

avogulul me buru éubaul, ákail aagi : "Uilo nusen ahume furobo faufu !" No ñer þan uilo me ni ñusui ró uk'unamo ni furobo fafu fátijum me.¹⁰ Bare til níh'íni me an avogi, nuk'unamo ni furobo fafu fátijum me búsol, min mbi no avoguli me ajae me eçigul, naagi : "Abugeom, úiyul mbaa gayon uk'unamo tafañ me jáari !" No ñer þan uyab me gasal bújoñor ésuh yay þe gaam to me ni fitiñ fafu.¹¹ Maagen, an atebenorø me þan aalení, bare an aalenoro me, o þan atebeni. »

Gáari me guvogi bi fitiñ gaggan

¹² Mbiban, Yésu naah an ahu avogulol me : « Uní me n'ésil bugan gataw ter gájimel, jamb'uvoh gubugei, ter gutii, ter bugani, ter uçindorai gabaje, mata bugo gújue may guvogi ñace bi bulugen.¹³ Bare til úni me n'ésil gaggan, nuvoх galeh me, gahaj me, gájuut me ejow ni gápim me,¹⁴ mamu þan gásumay gúni ni aw, mata bugo gájuut gulugeni. Aláemit fanjaol þan abbañeni wo no najaе me ébbañenul bugan bugagu gakan me maaro gúni ni buroñ. »

Gaggan gagu gámah gagu (Mácie 22.1-10)

¹⁵ Ace ni bugan bugagu gatiñore me ni Yésu, no naun me gurim gaugu, naagol : « Gásumay gúni

ni ánoan ajae me fitiñ ni Jávi Aláemit. »¹⁶ Ñer Yésu naajar búnogor baube min ábalol :

« Baje ace áine ásile menj, aban navoh bugan gammeje bi fitiñ.¹⁷ No tinah talu taa fitiñ tiçih me, naboñ arokaol ak'aah bugo navoh me : "Jújoul, sinañ sasu suñuve !" ¹⁸ Bare bugo navoh me nihi guceñol anuranur. Atiar naagol : "Galah niju maa ennom, níarie ik'ijugul go. Nilai gaboket."¹⁹ Ahu naagol : "Ninnonom gújin gono guñen gal eañ, þan ike go elih. Nilai gaboket." ²⁰ Ahuo naagol : "Injé niju búyab ; yo eçil me mat'íju ijoul."

²¹ No aroka ahu abbanno me, nagiten afanol dáuru þe. Ñer ala yan yay fiiñol ni fitiñ naah arokaol : "Ujow ni majase bi ni gurobo gagu ni gukaen gagu gal ésuh yay uk'uvogulom bugan bugagu galeh me, gahaj me, gápim me ni gájuut me ejow."²² Pio maa, aroka ahu nákail aagol : "Nikane wo nulobom me, bare yan yay eroñe m'bammenjerut."

²³ Ñer afan ahu nabbañ aagol : "Utey mbal ulago waw galam ulah waw úk'úþunnul bugan bugagu min mbi yanom emmen."²⁴ Niegul : Hani an anur ni bugo nivoh me evoh étiar mat'açoen sinañom. »

*Bacam babu bi elagen
Yésu
(Mácie 10.37-38)*

²⁵ Púrto, fítiman fámah ni fujaor ni Yésu. Nábaho naagil : ²⁶ « An amaj me elagenom, náarie amajom iki fanj þayol, jaol, aarol, guñolol, gutiol, gúlinol, iki fanj buronjol fañabo. Let mo, an ahumu mát'áju áni alagorom. ²⁷ An atebut me ekurua yay yaa sílamol* min alagenom, mát'áju áni alagorom. ²⁸ Ay ni buru mb'amañ etep yanj, mat'amundum anamo nañinor síralam butumbu náarie ápuren, ter síralamol þan súju siban yo lis ? ²⁹ Gáholi jambi ácít yo aban mat'ebao, min gajae me ejuh báçiler babu, guber ³⁰ n'guoh : “Aíne ahumu náciçit yanjol, ban ájuut yo efaben !”

³¹ Mamu may, ay ávi mb'áni n'eke fitih n'apadol ávi, mat'amundum anamo nañinor aah : “Nibaje bugan súuli guñen (10 000). Guþiloe þiañ ejar nik'itih ni alatorom ájaeul me mbal ínje ni bugan súuli ávi (20 000) ?” ³² Iní me ájuut, þan asommen aboñ bugan bi ni alatorol bi enes gajamor o baroñer n'érali. » ³³ Yésu natajen aagil : « Mamu þan ní mee bi ni an ni buru o balaler ehat wo nabaj me þe min alagenom ; an ahumu mát'áju áni alagorom. »

Misis mabajut nafa

(Mácie 5.13 ; Maruk 9.50)

³⁴ « Maagen, misis waf waaro fanj, bare múbbur

me gafira mo, bu mbi gubañeni ni mo ? ³⁵ Mati an abbañ ajar mo bi ekan waf uce, hani ejar mo akan bukugay ; ebelen barebare. An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

15

Gabbarum gagu gallimen me

(Mácie 18.12-14)

¹ Uyaba-búalen ni bugagu bugo ujail uhajen me, nihi gulof Yésu bi euttenol. ² Ñer Epárisie yay ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu n'gúmeñ Yésu guoh : « Aíne ahume nah'aalen utilaaw wári iki nah'atiñor ni bugo. » ³ Ñer Yésu nañar búnogor baube naagil : ⁴ « An ni buru abaj me ubbarum wono ekeme min ganur ni wo gullim, leti þan ahat to n'ulah waw wawu þooowo, min ak'alipul ganur gagu gallim me ak'ajugul go ? ⁵ Ban no najae go me ejuh, þan súmol nateb go akan n'ubandol. ⁶ Ñer no najae me eçigul súndool, þan ávogul gupalol ni uçindorol min aagil : “Júsumaet mi-manur n'ínje, mata nijuge gabbarumom gallimen me.” ⁷ Mo may, ínje ilobul yo, ésumay yay yaa n'émit þan efanj gájalo atila anur o bábahener bakanerol, fanj yala bugan gono úvi gubbagir ni gaat ni gubbagir (99) gaçole garorenut ébahen bakaneril. »

* **14:27** 14.27 ekurua yay yaa sílam : Juluj bagitener babu baa Lik 9.23

Efaraku yay yallimen me

⁸ « Ti may anaare o baba-
jer sifaraku sono guñen,
mbibán yanur nellim, leti
pan asaen ejana navu yan
yay, min abajenbaj naliþ
efaraku yay iki ajuh yo
? ⁹ Ban no najae yo me
ejuh, þan ávogul gupalol
ni uçindorol min aagil :
“Júsumaet mimanur n’íne,
mata nijuge efarakuom
yallimen me.” ¹⁰ Mo may,
íne ilobul yo, emalaka
Aláemit þan gúsumaet mala
atila anur o bábahener
bakanerol. »

Añil ahu allimen me

¹¹ Yésu natajen aagil :
« Baje ánaíne abaje úpur
gúuba. ¹² Apuma naah
þayol : “Papa, usenom
butumom ni façaw ni fubaj
fafu fo nujaóli me ehat.”
Min þayma agaboril fo.
¹³ Púrto gunah guman,
ápur ahu apuma nannomen
fubajol þe min akay mbal
ésuh ece ráli. No naçih bo
me, nanamo búþoçet min
atiñ fubajol þe. ¹⁴ No natiñ
fo me aban, bieb bámah
m’bóloul dó n’ésuh yay,
ban ñer abbañut abaj wo
najae me fitiñ. ¹⁵ Najow
ak’ahamago yan ace áine
ala ró n’ésuh yay min
áine ahu nah’aboñol gakoñ
suhumbaol. ¹⁶ Añil ahumu
biinumol m’bíni ni mitiñ
suhumba sasu, bare mati baj
an abembol. ¹⁷ Ñer napinor
aah : “Uroka þayom ubugi
bo maa ní’gutiñ gupoñ iki
guñañen ; íne o níkail íni
tale nihi bieb bumuh. ¹⁸ Pan

iot mbaa yan þayom ; içih
me, niogol : ‘Papa, nitile
n’Aláemit ni þop ni aw.
¹⁹ Iþilot min ubbañ ujogom
ti añil úiya. Ujogom ti ñer
níh’íni me arokai ace ! ’”

²⁰ Min ñer ailo ake
búot mbaa yan þayol. O
baronjer n’érali yanil, þayol
nañandenol, ban eniol
nerumol fan. Náteil iki
guemor, nállonjol aban
nacolol. ²¹ Apúr ahu naagol
: “Papa, nitile n’Aláemit
ni aw. Ibbañut iþilo min
ujogom ti añil úiya.” ²² Bare
þayma naah urokaaw :
“Jíjarul ni majase gájuo
gagu gafan me jáari jikanol,
jikanol þop eçela ni gañen
ni udala ni guot. ²³ Jújogul
jíjin jaju jafan me bali
jumuh min ukanaol gaggan
gámah, ²⁴ mata ápurom
ume naçelençet, mbibán
nábbañul áni m’buron,
nallimenlim bare nibbañe
iranjenol.” Min ñer gunamo
ekan gaggan n’ésumay ró.

²⁵ Ni tinah tautu, afamma
o báronjerul m’burok n’ulah
waw. No naotulo me
ák’áloful yanil, naun min
fóñe mee ni boge mee.
²⁶ Návogul ace n’urokaaw
min arorenol wa ubaje ni
yan yay. ²⁷ Aroka ahu naagol
: “Atii nabbañulobbañ, ban
naçigul ni gásumay, yo eçil
me þai namuh jíjin jaju jali
me min akanol gaggan.”
²⁸ Ñer afamma ahu fiñol
ni fitiñ nalat enogen ni
yan yay. Payol náþurul
akelol esafor tima nanogen.
²⁹ Bare afamma ahu naah

payol : "Uutten, baje símit sammemmeñ ínje n'eroki ti amigel, ímusut ilat ekan hani gúboñ ganur gúiya. Ban úmusut usenom mele jijamen jafulut me min ísil súm itiñ ni gupalom.³⁰ Bare no áþuri umua abbanno me, anjar me fubaji þe ak'abelen ni sujobu, nufaen umugol jíjin jaju jali me."³¹ Payol naagol : "Añúm, aw umu tale nánonan n'ínje, ban waf waw úmbam þe, úiya uom may.³² Bare þíloþílo min ukanal gaggan ban núsumaetal, mata atii umu naçelençet, mbiban nábbañul áni m'buroñ, nallimene bare najugi." »

16

Aogena fubaj fafu ajen-gulo me

¹ Yésu naah may ulagorol : « Baje asanum ace abaje an aogenol fubajol. Funah fice, n'gúkail guoh asanum ahu arokaol nahajenehajen fubaj fafu.² Ñer asanum ahu navogol naagol : "Ulobom þaa min iune maa gulob maarat guya n'aw. Usenom bahiçer babu baa wápur me ni wanonulo me ni fubajom, mata mat'úju ubbañ úni aogena fubajom."³ Ñer aroka ahu naagoro : "Nemme afanom ban ápurenom to nababenom me, wa mb'ikan me ? Sembe silet bi ekan burok báliie, ban þan ísu þop eke gúcin.⁴ Yoo, niffase bu nijae me ekan min mbi bugan gualenom ni sañil, afanom bápurenerom

ni burokom."⁵ Ñer naboñ guvogulol bugan bugagu þe gabaj me ganew n'afanol. Naah átiar : "Butumbu nuogene afanom ?"⁶ Naagol : "Gubidon ekeme (100) gal édunen." Naagol : "Yoo, urobo ni majase nuñar ghaili go nikani me, min uhiç dó gubidon úvi gúuba ni guñen (50)."⁷ Mbiban naah ahu : "Aw, butumbu nuogene afanom ?" Naagol : "Gubbote ekeme (100) gaa bálut." Naagol : "Uñar ghaili nuhiç dó úvi gubbagir (80)."

⁸ Afan ahu namalen aroka ahumu açolut mee mata najengulojengulo. Maagen bugan bugagu bugaa mof gufanorefañor bajengulo iki fan guñol gajaña gagu.⁹ Injé ilobul yo : Jijar gubaj gagu gasige me min jinesoro gubuge ; mamu, no gubaj gaugu gujae me ebao ni buru, þan guyabul ni biçin babu bábaerit me.

¹⁰ An açol me n'ekan waf waw watiti me, þan þop açol ni wauwu wájalo me. Mb'açolut me ni watiti me, mati may açol ni wájalo me.¹¹ Iní me juçolut n'eogen gubaj gagu gasige me, ay mb'asenul me gagu gaa maagen ?¹² Mb'íni me juçolut ni waf wal ace, ay ajaul esen waf waw wabañi me bi ni buru ?¹³ Bajut aroka ájue arok bi ni ufan gúuba ni manur ; mata þan alat anur min aman ahu ; þan ákanum anur, ahuo naçotihenol. Jújuut

jimigelet mimanur Aláemit ni Síralam. »

Yésu o m'baçaf Epárisie yay

(Mácie 11.12-13 ; 5.31-32 ; Maruk 10.11-12)

¹⁴ Ban Epárisie yay no guun me gurim gaugu, n'gunamo éfohul Yésu mata kakan bugan gamañe síralam. ¹⁵ Bare Yésu naagil : « Buru jujogoroe ukana-maaro bújonor bugan bugagu, ban Aláemit naffase waamme n'uinumul. Jiffas búoh, wo bugan bugagu gujoge me ti waf wámah, ulet wáfowaf bújonor Aláemit.

¹⁶ Tinah talu taa góboñ gagu gaa Móis ni bagitener uboñer waw, to tífaro me bi ni Saañ Batis. Kábiriñ no, Firim fafu Fásum me faa Jávi Aláemit ufu n'egiteni, ban ánoan umu n'etaj tima nanogen ni Jávi jauju. ¹⁷ Emít yay ni ettam yay þan sifañ ejas enemo jirim jaju jafañ me gatiti jaam ni góboñ Aláemit. »

¹⁸ « Anáine ánoan aham me aarol, mbiban nayab anaare ace, natile gatil gaa búyabo. An may ayab me anaare o áinol ahame, natile gatil gaa búyabo. »

Asanum ahu ni Lasar aleh me

¹⁹ « Baje asanum ace nah'asimo wañ ujaha, ban funah-ó-funah yanol gaggan ni fitiñ súm nímoro. ²⁰ Ni baj þop an ace alege, gajaol Lasar, eniol þe musola, nah'afilo to n'gánonus asanum ahu. ²¹ Aíne ahume

nah'amanen amuruh atiñ wápageul me ni biril asanum ahu ulo n'ettam. Sujoba sasu mul nihi sikail simesen musolaol. ²² Aíne ahu aleh me naçet, ban emalakaay n'gutebol bi n'émit to Aburaham aamme. Asanum ahu may naçet, n'gufogol. ²³ Nálam ni sambun mámah ; náarul gúcilol najuh ráli Aburaham, Lasar áni to n'gacaçol. ²⁴ Ñer nailo avoh : “Payom Aburaham, urumom enil min úboñul Lasar ákail aya fisigol ni mal min ájeben firerumom ! Nilame mámah ni sambun sause.” ²⁵ Bare Aburaham naagol : “Añúm, uosen búoh, ni buronji nuyabe wafi wáari me, ban Lasar o waarat me nayabe. Maer umu n'eyab basaforol, min aw úni n'eyab sílami. ²⁶ Ban babaj busun bámah básikie baam n'etulolal, mamu an amañ me épurul babe bi bo ni buru, mát'áju, ban þop mati an áju ápurul bo buru juomme bi babe ni wóli.” ²⁷ Asanum ahu naagol : “Nemme mamu, Ammay, nilai uboket uboñ Lasar bi ni yañ þayom, ²⁸ bo nihatulo me gutiom gaamme futoh. Ajow ák'átallenil jambi bugo may gújoul bi ni tiñ taute taam maa taa sílam.” ²⁹ Aburaham naagol : “Bahiçer Móis ni bal uboñer waw bújue bútallenil bugo bauttener bo.” ³⁰ Bare asanum ahu naagol : “Ammay Aburaham, úru þilout. Bare baj me an ápur ni gaçet me

ajow ak'atogil bo, no þan gúinen me min gúbahen bakaneril.”³¹ Naagol : “Gumañut me gúttun Móis ni uboñer waw, mati baj an ace o gujae éttun, hani nihi ailo ni gaçet me.” »

17

Yésu o n'épajul mala ganogor gagu gájahor me ni alagorol

(Mácie 18.6-7, 21-22 ; Maruk 9.42)

¹ Yésu natajen aah ulagorol : « Pan baj nánonan waf wajae eçil bugan bugagu n'gulo ni gabut. Bare mataño þan míni ni an ahumu ajae me ebet gupalol ni gatil. ² Ehoh an ahumu fuval fámah n'ehondor gural ni fal ehoe açila ebet ni gatil ace ni miñil me. ³ Jítallo !

Iní me atii natile, nuçafol, mb'íni nabbanno ateh mahat, nuboketol. ⁴ Iní me natile n'aw bi ñono futoh ni ñáuba funah fanur, ban þop nabán nákail ñono futoh ni ñáuba aagi natege mahat, þan uboketol. »

⁵ Upotoraaw n'guoh Ataw : « Utajen gáinenoli gufanj gájalo ! » ⁶ Ataw nábalil aah : « Iní me jibajene gáinen garee ti jukol fuyaba, þan jújuen juoh bununuh baubu : “Ubbuçoro, mbiban nuk'uroporo ni fal !” Ban þan bukanen ti julob bo me. »

⁷ Yésu nabbañ aagil : « Iní me ace ni buru nabaje aroka

nah'aañol ter nah'akoñol sukoreol, aju me éolul, þan þiañ afanol aagol : “Ukela fitiñ” ? ⁸ A-a, þan til aagol : “Uk'úsilom, uban núpuren wañi waa burok min úkail usenom itiñ nirem ; mbi no nijae me eban þe, aw ñer nükail may utiñ nurem.”

⁹ Ay þan asalen arokaol mata búoh nakakan wo narorenol me ? ¹⁰ Manur mamu ni buru : Jikan me wo Aláemit arorenul me þe jiban, n'juoh : “Wóli uroka gúfuh jom ; jikakan wo jíari me jikan.” »

Yésu o n'esen gahoy bugaa háhae yay gaamme guñen

¹¹ Nemme Yésu bújaor naam ni bo mbaa Yérusalem, náni n'égat n'etut mof mamu maa Samari ni maa Gálile.

¹² No nalof me ésuh ece, ni baj bugan gono guñen bugo háhae ejoge guilo ráli ¹³ n'gulob fatiya guoh : « Yésu, afan ahu, enili erumóli ! » ¹⁴ Náallo alujil naagil : « Jujow bi n'utejenaaw min guyugul ! »

Ban no guomme n'ejow yay, n'guhoy bugo þe. ¹⁵ Ace ni bugo, no najuh me búoh nahohoy, náveloul ábbañul, ban nanamo esal fatiya Aláemit.

¹⁶ Naya gújul to n'guot Yésu násilen bi n'ettam nasalol nímoro. Kan o an ala Samari om.

¹⁷ Ñer Yésu naah : « Leti bugan gono guñen guyabe gahoy ? Ñer bugagu gaamme futoh ni gubbagir,

* 17:18 17.18 ajaora : Juluj bagitener babu baa Lik 10.33

ubugelo ? ¹⁸ Wa ucile bugagu gubbañulat gúkail esal Aláemit, min til ajaora* ahume o ábbañul bare ? » ¹⁹ Aban naagol : « Uilo ujow ; gáineni guøageni ! »

Yésu o n'épajul mala éjoul yay yaa Jávi Aláemit
(Mácie 24.23-28, 37-41)

²⁰ Epárisie yay n'guroren Yésu nay Jávi Aláemit jijae me éjoul. Naagil : « Jávi Aláemit juñumut éjoul an aluj jo maa táh. ²¹ Guñumut eoh : “Juluj, uje !” ter “Juluj, ujua !” Jiffas búoh Jávi Aláemit uju n'etulul. »

²² Aban naah ulagorol : « Tinah talu þan tiçigul to jijae me emaj jujuh Añol Arafuhow mele funah fanur, bare mati jujugol. ²³ Pan guogul : “Juluj taute ! Juluj tautua !” Bare niegul : Jambi jikebo, jambi jilagenil ! ²⁴ Jiffas búoh funah fafu fo Añol Arafuhow ajae me éjoul, þan ájoul ti baijer émit bo nihi bujanjen me émit galam bi ni gagu. ²⁵ Bare naate amundum álam nár, þan bugan bugagu bugaa jama gusalol.

²⁶ Ti ni gunah gagu no Nóe aamen me m'buron, mamu may þan ní mee funah ébbañul yay yal Añol Arafuhow. ²⁷ Bugan bugagu fitiñ ni marem, búyab ni búyabo guomene, bi funah fafu fo Nóe anogen me ni busana babu bámah babu :

no ñer báyuer mal mamu bámah babu biçilo me min binemen bugagu bugo pe.

²⁸ Pan nogor may ti no Lot aamme m'buron[†] : bugan bugagu fitiñ ni marem, funnom ni funnomen, buroh ni gateþ guomene. ²⁹ Bare funah fafu fo Lot áþullo me Sodom, sambun ni sival sajejeh ni súloul n'émit sinemen bugagu bugo pe. ³⁰ Manur mamu mujae mee ebaj funah fafu fo Añol Arafuhow ajae me érañul.

³¹ Funah faufu, an ajae me éni ni firihinjanj yanjal, jamb'áavul bi ejar wañol ñáraru balama atey, mo may ahu ajae me éni n'ulah waw, jamb'aot me mbaa yanjal. ³² Juosen wabaj me aar Lot[‡] !

³³ An alih me epagen buronjal, þan ábbur bo, bare an ábbur me bola, þan abaj buronj babu bábaerit me.

³⁴ Injé ilobul yo, n'efuga yauyu bugan gúuba gúni me ni bura banur, ahu þan ájaenumi, ahuo nahali to.

³⁵ Waare gúuba þop gúni me n'étuñ tiñ tanur, ahu þan ájaenumi, ahuo nahali to. [

³⁶ Wáine gúuba may gúni me n'eañ, anur þan ájaenumi, ahu nahali to.][§]

³⁷ Ulagorol n'guogol : « Afanóli, dáuru tay jae mee ebaj ? » Naagil : « To efulunj yay ejae me éni, to may súgutum sasu sijae me eomunor. »

[†] 17:28 17.28 Juluj Fíçilum 18.16-19.29

[‡] 17:32 17.32 Juluj Fíçilum 19.26

§ 17:36 17.36 Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe filero.

18

*Búnogor babu bal atalinja
ahu aarat me ni atiña-ebara
ahu*

¹ Mbiban, Yésu nalobil búnogor baube bi egitenil búoh guote nihi gulaw nánoran m'bállelenut.
² Naagil : « Bajene n'ésuh ece atalinja áhollut Aláemit, ban ákanumut ánoan.
³ Bajen dó pøp atiña-ebara ace, nd'aful n'éjoul ákail atogol tima natalinjl o ni ace ; nah'aagol : “Utalinqóli !”

⁴ Gunah ni gunah atalinja ahu nah'alat, bare búsol naagoro : “Maagen, íhollut Aláemit, ban pøp íkanumut ánoan,
⁵ bare nemme atiña-ebara ahumu umu n'eyogenom, þan ibbañenol bakonjol, let mo, mat'ahat éjoul yay iki afumom fuhow.” »

⁶ Ataw natajen aagil : « Juuwun me balober atalinja ahumu áçolut mee !
⁷ Min þian Aláemit aňumut esen bakonj bugo naçob me, gavogeol me etufunaha ni efuga tima narambenil ? Pan þian añaen ét tunil ?
⁸ Injé ilobul yo : þan asenil bakonj ni majase. Bare no Añol Arafuhow ajae me éjoul, þan þian atoh ni mof bugan gáinene ? »

*Búnogor babu bal
Apárisie ahu ni ayaba-
búalen ahu*

⁹ Yésu natajen alobil búnogor baube mala bugan guce gajogoroe me bugan gaçole bújonjor Aláemit, ban nihi guçotihen bugagu.
¹⁰ Naagil : « Baje wáine

gúuba gakae ni gávi-Aláemit gagu bi galaw : ahu Apárisie, ahuo ayababúalen.
¹¹ Apárisie ahu nápur jola nalaw jaa guiloilo aah : “Aláemit, nisali mala min íniut me ti bugagu gaamme úku, ukana-maarat ni sujobu, ter ti ayababúalen ahumu.
¹² Fíiyay bi ni fupafo, nih'iowor ñono ñáuba, ban nisenesen pøp gakib ganur ni wono guñen ni wánowan wo nibajulo me.”

¹³ Bare ayaba-búalen ahu o nailo ráli, hani eteben gúçilol mbaa fatiya akañenut, najoh ni garab min açagor naah : “Aláemit, enili erumom, ínje aamme atila.” »

¹⁴ Yésu naagil : « Injé ilobul yo, áine ahume nabbañulo bi yanjal majamore n'Aláemit, búli n'ahumua. Niege : ánoan atebenorome þan aalení, bare ahu aalenoro me, o, þan atebeni. »

*Yésu ni miñil mamu ma-
puti me*
(Mácie 19.13-14 ; Maruk 10.13-16)

¹⁵ Bugan bugagu nihi gúñarul uñiaw gaputi me min Yésu agoril. No ulagorol gujuh me dáuru, n'gunamo ennuril.
¹⁶ Ñer Yésu nálofenul uñiaw aban naah : « Jihat uñiaw n'gújoul mbal ínje ! Jambi jífirenil yo, mata Jávi Aláemit bugan bugagu gáni me ti bugo guçil jo.
¹⁷ Maagen, ínje ilobul yo : an ayabut me Jávi Aláemit

ti añil ayab jo me, an ahumu
mát'ámus anogen dó. »

*Yésu ni asanum ahu
(Mácie 19.16-30 ; Maruk
10.17-31)*

¹⁸ Afan Esúif yay ace naah Yésu : « Aligena-bugan ahu ásum me, wa níarie ikan min iyab buron bábaerit ? » ¹⁹ Yésu naagol : « Nuvogom bu ? Asúm me ? Nuffase dóemme wa ? Bajut an ásume íni let Aláemit o bareol. ²⁰ Yoo. Leti nuffase góboñ gagu gaah me : "Jamb'ufigen anaare o jíyavut ; jamb'umuh an ; jamb'úkuet ; jamb'ubij uteh apali ; úkanum þai ni jai." » ²¹ Aíne ahu naagol : « Dáuru þe níkanumdokanum kábirinj ínje añil. » ²² No naun me gurim gaugu, Yésu naagol : « Nañoi ekan waf wanur : unnomen wo nubaj me þe, uban nuñar síralam sasu usen galeh me ; mamu þan ubaj fubaj n'émit ; mbibán nújoul ulagenom. » ²³ No áine ahu aun me gurim gaugu, nágogor mata kakan an abaje fanj.

²⁴ No Yésu ajugol me ágogor, naah : « Min táni me asanum enogen ni Jávi Aláemit ! ²⁵ Fañe ésum eñokombo élu ni gasun éguje épur babu asanum enogen ni Jávi Aláemit ! » ²⁶ Bugan bugagu gauitteneol me n'guoh : « Ay þiañ ñer ájue ayab gaþah ? » ²⁷ Yésu naagil : « Wo bugan gújuut me ekan, Aláemit o nájue. »

²⁸ Ñer Pier naagol : « Uluj, wóli hum ubuge min jihatulo wafóli þe min jilageni. »

²⁹ Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : Iní me an nahale yañol, aarol, gutiol, ubugaol, guñolol mala Jávi Aláemit, ³⁰ þan abaj jálo fanj wo nábbur me ni buroñ babu baa jama, ban þop þan ayab buron bábaerit gáyil gace gájaeul. »

*Yésu náfatten aunen
écelol
(Mácie 20.17-19 ; Maruk
10.32-34)*

³¹ Yésu navoh ulagorol gaamme guñen ni gúuba, aban naagil : « Juutten, ban ujaal bi Yérusalem, bo wo uboñer waw guhiç me þe guya n'Añol Arafuhow ujae me ekano. ³² Pan gubenol ni guñen gaa bugan bugagu galet me Esúif, þan gujelol n'gúlatienol, ban n'gumasenol. ³³ Pan gutegol gusoh gal uban, guban n'gumugol. Bare funah fúfatten, þan ailo ni gaçet me. » ³⁴ Bare ulagorol gujogut wáfowaf ni gurim gaugu mata gumomoç n'uinumil ; yo eçil me gújuut guffas wa Yésu aamil n'elob.

*Yésu o n'esen ápima ga-hoy
(Mácie 20.29-34 ; Maruk
10.46-52)*

³⁵ No Yésu alof me ésuh yay yaa Sériko, ni baj ápima ace anamoe galam bulago babu náni n'gúcin. ³⁶ Ápima ahu naun fuyon fafu min fúgale me, naroren wa

ubaje. ³⁷ N'gugitenol búoh Yésu ala Nasaret aam to n'égat. ³⁸ Ñer naah fatiya : « Yésu, Añol David, enili erumom ! » ³⁹ Bugan bugagu gayab me gayon n'gunnurol n'guogol apanor, bare açila nafan nalobe fatiya aah : « Añol David, enili erumom ! » ⁴⁰ Ñer Yésu nailen aban nabooñ gunjarulol o. No ápima ahu alofulo me, Yésu narorenol : ⁴¹ « Wa numanje ikani ? » Naagol : « Ataw, ukán min ibbañ ijuh. » ⁴² Ñer Yésu naagol : « Ubbañ ujuh, gáineni guøageni. » ⁴³ To baenah nabbañ ajuh, aban nalagen Yésu n'esal Aláemit nimoro. No fuyon fafu pe fujuh me dáuru, ni funamo may esal Aláemit.

19

Yésu ni Saêcē

¹ No Yésu anogen me Sériko, najow bi esat ésu yay. ² Bajen dó asanum ace gajaol Saêcē ; o afan uyabbúalen om. ³ Naliþ bi effas ay ni bugo aamme Yésu, bare nemme kakan an areore, ájuut ajugol mala fuyon fafu falageneol me. ⁴ Ñer natey ayab gayon ak'ajin ni bununuh bice bi ejuh Yésu, mata to najae égat. ⁵ No Yésu açilo to me, náarul gúcílol aban naah Saêcē : « Uávul ni majase, mata jama yanji nijae ealen. »

⁶ Ñer Saêcē náavul ni majase, aban nájaenumol bi yanjol n'ésumay ró.

⁷ No bugan bugagu gujuh me dáuru, bugo pe n'gumumunor guoh : « Nakae aalen yanj atila. »

⁸ No guçih me, Saêcē nailo bújonor Ataw naagol : « Uttenom, afanom, þan igaþbor fubajom gugab gúuba, mbiban nigabor galeh me fafu fugab. Mb'íni me ter nígotore ace, þan ilugenol ñabbagir wo niñarol me. » ⁹ Yésu naagol : « Jama Aláemit naþagene yanj ye, mata áine ahume maagen gabulaken gom may gal Aburaham. ¹⁰ Maagen mamu, Añol Arafuhow najoulojow bi ejes ni eþagen gallim me. »

*Búnogor babu baa
síralam sasu sajae me
ebugor*

(Mácie 25.14-30)

¹¹ Nemme Yésu nalofe Yérusalem, bugan bugagu guþinore búoh Jávi Aláemit þan jírañul to baenah ; ñer natajen alob gaußeneol me búnogor baube. ¹² Naagil :

« Baje ánaïne áþullo ni fiil faa bugan búgamah aam n'ejow bi n'ésuh ece yáralie iki gúvienulol bo, aban nábbañul. ¹³ Balama akay, návogul urokaol gono guñen nasenil ánoan efaraku yal éurus naagil : “Jikan so min subugor bi no nijae me ébbañul.”

¹⁴ Bare bugal ésu áine ahumu ásumutil hani, n'guboñ gahojen bi ni gajae me évienol bi eogil bugo gumanjut áni ávii. ¹⁵ Bare bae návienuli bo min áolul.

No naçilo me, navoh urokaaw bugo nasen me síralam sasu bi effas wa ánoan aroke ni sola.¹⁶ Atiar naçigul naagol : "Afanom, ínje efaraku yay yo nusenom me ebugore sice sono guñen."¹⁷ Naagol : "Yoo, aroka ahu áari me, nemme nuçole n'ekan waf wauwu watiti me, ban ibanji ni fuhow súsuh sono guñen."¹⁸ Aútten naçigul naagol : "Afanom, efarakui ebugore sice sono futoh."¹⁹ Naagol : "Aw may, ban ibanji ni fuhow súsuh sono futoh."²⁰ Ace aroka nájoul naah : "Afanom, efarakui uye ; ni garocob nítugen yo injar ibaŋ.²¹ Nemme aw an átañie, níholiholi. Nunjarenjar waf walet úiya, nupilepit wo nurogut."²² Ñer ávi ahu naagol : "Aroka ahu aarat me, gurim gagu go nulob me, go mb'injar me min itegi. Nuf-fasene búoh ínje an átañie, o nah'aŋar waf walet wola, napit wo narogut."²³ Ñer wa uçile efarakuom uŋarut yo ubaŋ ni garoke me ni síralam ? Ti nibbanno maa, þan íþunnenul yo ni wo ebugor me."²⁴ Mbiban, ávi ahu naah bugan bugagu gaamen to me : "Jiram efaraku yauyu n'guñenol jíbahen jisen ahu abaj me sono guñen!"²⁵ N'guogol : "Afanóli, ahumu hum nabaje sammeñe!"²⁶ Naagil : "Injé ilobul yo : an ajoh me wári wo nabaj me, þan ayab faŋ to, bare an

ajogut me wári wo nabaj me, o þan guramol þee, hani bi ni jo náhagum me ró.²⁷ Mala ulatorom gamajenut me íni ávii, jinjarulil bi tale bújonjorom, mbiban n'jiramulil." »

*Yésu o n'enogen
Yérusalem
(Mácie 21.1-11 ; Maruk 11.1-11 ; Saaj 12.12-19)*

²⁸ No Yésu alob me gurim gaugu aban, nayabil gayonj min áfaró ejaol mbaa Yérusalem.²⁹ No nalof me súsuh sasu saa Betufage ni Betani galam firijaŋ fafu fo guvoge me fal uoliv waw, naboñ ulagorol gúuba guyabol gayonj.³⁰ Naagil : « Jujoŋ bi n'ésuh yay yaamme gayonjul. Jícih me, þan jujuh jusum jahogihoh jo þan an aremborerut. Jíjalul jo jíjarul.³¹ Iní me an narorenul aah : "Wa uçile n'jíjal jo ?" Mbi juogol : "Ataw asohola jo." »

³² Ñer bugo naboñ me n'gukay, ban ni gutoh waf waw pe ti Yésu alob yo me.³³ No guomme n'ejal jusum jaju, bugala jo n'guogil : « Wa uçile n'jíni n'ejal jusum jaju ? »³⁴ N'guogil : « Ataw asohola jo. »³⁵ Mbiban n'gújarul jo iki gusen Yésu ; n'guŋar újuoil guremben ni jo, guban n'gujingén dó Yésu.³⁶ Min ajae me, mo may bugan bugagu gutale me újuoil ni bulago babu.

³⁷ Min Yésu álofeul me Yérusalem ni bulago babu baavulo me ni firijaŋ fafu fal uoliv waw, fuyoŋ fafu

fal ulagorol ni funamo esal
fatiya Aláemit n'ésumay ró
mala wajureruti me pе wo
gujuh mee.³⁸ N'guoh :

« Aláemit ásonien ávi
ahume ájaeul me ni
gajow Ataw !

Gásumay gúni n'émit,
ban gasal gúni n'Aláemit
aamme fatiya ! »

³⁹ Ñer Epárisie guman
gaamen dó ni fuyoŋfafu
n'guoh Yésu : « Afan ahu,
uoh ulagorai guƿanor ! »

⁴⁰ Bare Yésu naagil : « Injé
ilobul yo, íni me guƿanore,
sival sasu fajaso þan sijan
! »

*Yésu o n'gaçagor mala
Yérusalem*

⁴¹ No Yésu alof me ésuh
yay iki ajanaden yo, naçagor
mala yo ⁴² aah : « Uffasen
me aw þop jama yauye wáju
me useni gásumay ! Bare
nemme maer ukokop, újuut
ujuh wo ! ⁴³ Fubanjuti,
gunah guce ugu bo n'éjoul
no ulatori gujae me es-
oeni gúharo, guban n'gúgoli
min gunonuli ulam waw
pe. ⁴⁴ Pan gunemeni, aw
ni bugani. Hani eval yanur
guñumut yo ehat néjutenor
n'ece ; dáuru pe mata
útallout no Aláemit ajoulo
me bi epageni. »

*Yésu o ñáraru gávi-
Aláemit gagu*

(Mácie 21.12-17 ; Maruk
11.15-19 ; Saanj 2.13-22)

⁴⁵ No Yésu anogen me ni
gávi-Aláemit gagu, nanamo
eham unnomenaaaw gaamen

dó me ⁴⁶ naagil : « Bahícer
babu buoge : “Yanom
þan éni yan yaa galaw*.”
Bare buru n'jíbahen yo éni
fiemorum fal úku. »

⁴⁷ Funah-ó-funah, Yésu
nah'avare ni gávi-Aláemit
gagu. Ufan utejenaaaw,
úþajula gúboñ Aláemit
bugagu ni bugan bugagu
búgamah bugal Esúif yay
n'gulip bi emuh Yésu,
⁴⁸ bare guffasut bu guñum
ekan, mata fítiman fafu pe
gunnuil pe n'açila gubet go.

20

*Sembe Yésu bay súpullo ?
(Mácie 21.23-27 ; Maruk
11.27-33)*

¹ Funah fice, Yésu náni
n'gavare ésuh yay ni gávi-
Aláemit gagu, nah'agitenil
Firim fafu Fásüm me. Piout,
ufan utejenaaaw, úþajula
gúboñ Aláemit bugagu ni
ufan ésuh yay n'gufaen
guçigul. ² N'guogol : «

Ulobóli þaa, sembe say
nubaj mee sal ekan wo
nukane mee, ay aseni sembe
sasu ? » ³ Naagil : «

Injé may nibaje suroren sal
erorenul : ⁴ Yoo, sembe
sasu saa gábatise so Saanj
Batis abaj me, bay súpullo
; n'Aláemit ter ni an ? »

⁵ Bare n'gúbahulor guoh
: « Uogal me n'Aláemit,
þan aagolal : “Wa ucile ñer
jínenut ni o ?” ⁶ Ban may
uogal me ni an sujoumulo,
ésuh yay pe þan guralo-
lal sival uk'uçelal, mata
gúinene búoh Saanj Batis

* 19:46 19.46 Juluj Esai 46.7

aboñer aamene. » ⁷ Ñer n'gúbalol guoh guffasut. ⁸ Yésu naagil : « Yoo, ínje may mat'ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. »

*Búnogor babu bal
ucokora-bíñu bugagu
gálaput me*

(Mácie 21.33-46 ; Maruk 12.1-12)

⁹ Púrto, Yésu nanamo elob ésuh yay búnogor baube : « Baje ace áine aroh úbiñu, aban nábahen wo asen ucokora-bíñu guogen mbi nihi gúpunnol fugabol ; mbiban nakay bújaor bajae epio. ¹⁰ No tinah tiich me tal ealen mitiñ mamu, naboñ aroka bi ni gaogen me úbiñu waw, bi éyabul fugabol. Bare ucokora-bíñu bugagu n'guteh aroka ahumu, guban n'guhamol aot guñen gurakel. ¹¹ Ala úbiñu waw nabbañ aboñ ace aroka, bare n'gutegol may, n'gujelol guban n'guhamol aot guñen grakel. ¹² Afan ahu natajen aboñ aroka áfatten ; o mul n'gúbukenol, mbiban n'guhamol. ¹³ Ala úbiñu waw naah : “Bu nijae piañ ekan ? Uhalom min iboñ ápurom áamumma, níinene açila pán gúkanumol.” Ñer naboñol ajow. ¹⁴ Bare ucokora-bíñu bugagu no gujugol me o n'éjoul, n'guogoro : “Umu açil me gafumol. Ujaal umugalol, mamu gafumol pán gúbbañul gúni gololal.”

¹⁵ N'gúpunnol gubelen tíyan guban n'gumugol. »

Yésu natajen aagil : « Ala úbiñu waw ñer bu nañum me ekan bugan bugaubugi ? ¹⁶ Pan ájoul, mb'açigul namugil, aban nábahen wo asen guce. »

No bugan bugagu guun me gurim gaugu, n'guoh : « Urú jambi baj ! » ¹⁷ Bare Yésu nailo alujil aban naah : « Bahiçer baube wa bulobe no buoh me :

“Ebírih yay yo utepaaw gjunden me,
yo ebbanno me éni yáamumma, yaçil me yan yay*” ?

¹⁸ Anóan ajae me elojen ébirih yauyu pan alebbor, ban may ánoan o ejae me elo ni o, pan epulujol. »

Suroren sasu mala ecam búalen Sesar
(Mácie 22.15-22 ; Maruk 12.13-17)

¹⁹ Ñer úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan utejenaaaw n'gumanen ejoh Yésu to baenah mata guffase búoh molil nálobum mee búnogor baubu, bare n'gúholi ésuh yay. ²⁰ Ñer n'gunamo elujorol. N'guboñ bugan gukan ti bugan gáinene n'Aláemit gujow bi ni o bi ebelol gabbut ni suroren ; mamu pan gúju ñer gujogulol gusen afan ahu aogen me mofil pe. ²¹ Bugan bugaubugu n'guçigul n'guogol : « Afan ahu, jiffase búoh gurimi ni bavareeri suçoçol. Ulujérit

ni uul bugan bugagu, ban nuvareevare bulago Aláemit ni maagen.²² Ulobóli paa ter sesen min búalen bucami ávi ahu ámah ahu Sesar[†]. »²³ Bare Yésu nemme nátalloe gabbut gagu go guralol mee ni suoren sausu, naagil : « Jinjallom paa éralam ! » N'guñallol yo. Nabbañ aagil :²⁴ « Buul baube ni gajow gauge sal ay ? » N'guogol : « Saa Sesar. »²⁵ Ñer naagil : « Kan jisen Sesar wafol, ban may jisen Aláemit waamme wola ! »²⁶ Gubajut ñer fay mbi gújogumol me ni fo bújonor ésuh yay. Nemme gujahalijahali min ábalil mee, gubbañut gulob to fice firim.

*Suroren sasu mala eilo
yay yaa gaçet me*
(Mácie 22.23-33 ; Maruk
12.18-27)

²⁷ Ni baj Esáduke guce gujow iki gutoh Yésu. (Esáduke yay bugo nihi guoh me an açet me aban mat'ailoul n'eçet yay.) N'guogol :²⁸ « Afanóli, gúboñ gagu gaa Móis guoge an ayab me anaare mbibán naçet ajundenol o m'babajut añil, atiol þan atunol min áju ahalol gátuh.²⁹ Yoo. Bajene batiay baa wáine gono futoh ni gúuba. Atiar nayab aban naçet o m'babajut añil.³⁰ Aútten ahu³¹ ni áfatten ahu n'gutunol anuranur. Mamu may bugo þe

gaamme futoh ni gúuba guyab mee aare ahu, ban ni guçet bugo þe m'babajut añil ni o.³² Púrto, aare ahu may naçet.³³ Ban ñer juroreni : no gaçet me gujae me eilo, þan ñer áni aar ay ni bugo, nemme bugo þe gutoge guyabol ? »

³⁴ Yésu naagil : « Bugan bugaa babe n'ettam guyabeyab, gúyaboeyabo.³⁵ Bare bugan bugagu gajae me éjahor bújonor Aláemit min abbañenulil gúni m'buroñ babu bájaeul me, mati guyab ter gúyabo.³⁶ Guñumut þop ebbañ guçet, mata þan til gúni ti emalakaay. Bugo guñol Aláemit bugom mala min gubbañulo me gúni m'buroñ.³⁷ Móis may nagitenolal ñanno ca búoh gaçet me þan gúbbañul gúni m'buroñ : ni Bahícer babu dó nalob me mala jufokon jaju jaa sijen jaamme n'esa[‡], navoge Ataw "Aláemit o Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o".³⁸ Ban Aláemit alet Aláemit ala gaçet me, bare til ala garoñ me. Maagen, n'açila hani gúfaji bugaubugi gaçet me gukakan bugan garoje. »

³⁹ Ñer guce ni úpajula gúboñ Aláemit bugagu n'guogol : « Afanóli, nulobe jon. »⁴⁰ Gubbañut gukañen erorenol suoren sice.

*Suroren sasu mala effas
ter Kirista gabulaken gaa*

[†] 20:22 Sesar : No, bugaa Rom gujar me mof mamu maa Israel guogen ni sembe. Avíil o ni'guvoh me Sesar. [‡] 20:37 20.37 Juluj Gapagen 3.6

*David nam
(Mácie 22.41-46 ; Maruk
12.35-37)*

41 Púrto, Yésu naagil : « Wa ucile ésuh yay nihi guoh Kirista Añol David nam ? 42 David fanjaol naage n'élebur yay yal Ufóñ waw§ : “Ataw Aláemit naage Ataom : Unamo ni gañenom gárib 43 bi no nijae me ekan ulatorí gúni fírembenum guoli.”

44 Nemme David navogol “Ataw”, bu Kirista ájue ñer áni Añol David tíj to ? »

*Yésu o m'baçaf mala éni
ti úpajula góboñ Aláemit
bugagu*

(Mácie 23.1-36 ; Maruk
12.38-40)

45 Min ésuh yay pe guomme n'euttenol, Yésu naah ulagorol : 46 « Júludo úpajula góboñ Aláemit bugagu, bugo nihi gubelo me újua ujaha waave bi to n'guolil n'gujator min ésuh yay gujugil, bugo nihi gumanj me gusafil ni jammej ni gákanum ró, bugo nihi gusommen me erobo ni sujukut sasu saa gayon ni sañ sasu saa galaw, bugo pop nihi gurobo me ni sujukut sasu sáamumma gaggan babajer. 47 Pan nihi gúgotor utiña-sibara bugagu min guyab wo gubaj me pe, mbiban n'gunamo galaw huli min mbi ésuh yay gujogil bugan gaaro. Bakaner baubu pan biçilil

n'guyab gúteh gafañe gaa bugagu pe. »

21

*Múralam mamu mal
atiña-ebara ahu
(Maruk 12.41-44)*

1 Ñer Yésu naluj aluj najuh usanum gúni n'ehalen dó nihi haleni me wo guñarulo me bi éji Aláemit dó ni gávi-Aláemit gagu. 2 Najuh pop atiña-ebara ace alege fanj anjar múralam múuba ahalen dó. 3 Ñer Yésu naah : « Maagen, ínje ilobul yo : atiña-ebara ahumu aleh mee o afanje nasene bugan bugagu pe gasen me ; 4 mata bugagu pe, wávaf me ni wo gubaj me, wo gutebulo gukan dó ; bare açila naajar ni bilegol ró wo nabajen me pe bi buronjol akan dó. »

*Yésu o n'elob mala
éhundulo gávi-Aláemit gagu
(Mácie 24.1-2 ; Maruk
13.1-2)*

5 Ni baj bugan guce gunamo emalen gávi-Aláemit gagu, jáari sival sasu so gúsangen go me, ni jala waf waw wo gúji ró me Aláemit. Bare Yésu naagil : 6 « Tinah tice pan tiçigul no waf wauwu pe wo jujuje maa jama ujae me éhunduli ubet ; mele eval yanur yájutenore n'epayo eñumut to enaño, bare so pe pan sirikuli sibet. »

Yésu o n'elob mala mataño ni sīlam saam n'éjoul

(Mácie 24.3-14 ; Maruk 13.13)

⁷ N'guoh Yésu : « Afanóli, úru nay þan baj ? Wa ujae egitenóli min jiffas tinah tautu to baćigerul ? »

⁸ Naagil : « Jikan to uinumul jambi gubutul. Bugan gammenje þan guoporoul gajaom gućigul n'guogul : “Injé iomme Kirista, tinah talu tićige.” Bare jambi jilage-nil. ⁹ No jijae me eun gulob mala gutih, gágou, jambi júholi. Dáuru diárie dumundum dićigul ; bare mati faen ní to baenah gabao mof mamu. »

¹⁰ Aban natajen aagil : « Esúh þan eiyul bi n'epayo ésuh, jávi þan jiiyul bi ni jipajo jávi, ¹¹ ettam yay þan egoror bagororer báholenie fan, ban bieb ni bíyih þan síni n'ulam wammenje ; þan þop baj waf wájuhulenje fan, ban bujugum bámah þan búpurul n'émit yay. »

¹² « Balama dáuru þe dibaj, þan gujogul ni gúlatienul. Pan gújaenumul iki gutalin ni saŋ sasu saa galaw, ban þan gúrurul ni fipeh ; gajaom þan gućil min gújaenumul bújonor úviaw ni ufan waw bugaa súsuh.

¹³ No ñer þan júju me julob múmbam. ¹⁴ Jambi juyoh bo n'eramor jiliþ gurim gagu go jijae me ébalil bi éholoro, ¹⁵ mata þan isen utumul gurim gaa mujah go hani anur n'ulatorul

mati áju eceŋ. ¹⁶ Hani ubugaul, gutiul, buganul ni ubugeul þan gubelul ni guñen ulatorul ; ban þan gukan gammenje ni buru n'guçet. ¹⁷ Gajaom þan gućil min bugan bugagu þe gulalul. ¹⁸ Bare hani gal ganur gala guhoul mati gullim ; ¹⁹ mbi jumuten iki bao, mamu þan júju me jiyab buron babu baa maagen. »

Yésu o n'elob mala éhundulo Yérusalem
(Mácie 24.15-21 ; Maruk 13.14-19)

²⁰ « No jijae me ejuh gútiman gal ekosombil gúgot Yérusalem, no þan jiffas me búoh efumo yo eloфе. ²¹ Ñer bugan bugagu gaamme Yúde mbi gutey mbaa guriyaŋ gagu ; gaam dó me ñáráru Yérusalem mbi gúþur gúhatulo yo, ban bugagu gaamme babu n'ulah waw gure bo jambi gúnonul n'ésuh yay.

²² Gunah gaugu þan gúni gunah gaa gúteh, mamu wo Bahícer babu bulob me þe n'ukano. ²³ Mataño míni ni waareaw gajae me éni ni gar ni þop ni bugagu gajae me éni n'garafen ni gunah gaugu, mata sīlam sámah þan síavul n'ésuh yauyu mala bitiña-fiñ Aláemit baya me ni bugala yo.

²⁴ Guce ni gaćin dó me, ufoje þan gunjar n'gumugil, bugaguil þan gujogil emigel gújaenum ni súsuh sasu þe. Bugan gaffasut Aláemit

pañ guhah Yérusalem bi no tinagil tijae me ebao. »

Yésu o n'elob mala ébbañulol, acila aamme Añol Arafuhow

(Mácie 24.29-31 ; Maruk 13.24-27)

²⁵ « Pan baj bujugum búpurul ni tinah talu, ni fieñ fafu ni pop ni suut sasu. Súsuh sasu saa mof pan síni n'gáholi gámah mala bateger fal fafu bájalo me nár ni baa gulongos gagu. ²⁶ Gáholi gámah pan gumuh bugan n'gaþinor mala wajae me ebaj n'ettam yay, mata sembe sasu pe saa fatiya pan sugoror. ²⁷ No ñer pan gujuh me Añol Arafuhow áavul ni gópar, ni sembe ró ni bájalo sámah. ²⁸ No dáuru pe dijae me eçigul, jíallo n'jihaken, mata gaþah gagu golul gulo-fulolof. »

Yésu o n'esen búnogor babu baa bífig babu

(Mácie 24.32-35 ; Maruk 13.28-31)

²⁹ Mbiban Yésu nalobil búnogor baube : « Juluj bubah ni wawu ununuh pe : ³⁰ no jujuh wo úyaül úsabul, jiffase búoh fujam fulofulo. ³¹ Manur mamu may, no jijae me ejuh waf wauwu pe uçigul, jiffas búoh Jávi Aláemit julofulo. »

³² « Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugagu bugaa jama mati gutoh guçet gubao dáuru pe m'baçigulat. ³³ Emít yay ni ettam yay pan sibao, bare gurimom, go, mati gúmus gubao. »

Yésu o m'baçaf mala mbi ánoan ailo ni mujah

³⁴ « Júludo ! Jambi uninumul úguo n'ekan uggn bi gúhalí ni pop gaçagor mala buroñul babe n'ettam ; let mo, pan funah faufu fúñagenul ; ³⁵ pan fúloul ti embal ni bugan bugagu gaçin me ni mof mamu pe. ³⁶ Yo eçil me, jiilo ni mujah ró ban n'jilaw nánoran, tima n'jibaj sembe sasu sal eþah waf wauwu pe wajae me eçigul, ni pop sal eilo bújoñor Añol Arafuhow. »

³⁷ Uçigal me tufunah, Yésu nah'avare ni gávi-Aláemit gagu, mb'uçigal ni fuh, nák'ámorí ni firijan fafu fal uoliv waw. ³⁸ Ban ésuh yay pe, uçigal me m'bujom mej, n'gújoul gutoh Yésu ni gávi-Aláemit gagu bi euttenol.

22

Yudas nak'agum firim bi ni Yésu

(Mácie 26.1-5, 14-16 ; Maruk 14.1-2, 10-11 ; Saanj 11.45-53)

¹ Gaggan gagu gal unaç waw wabajut me lévir, go guvoge me Paak, gulo-fulo.

² Ñer ufan utejenaaaw ni úpjajula gúboñ Aláemit bugagu n'gúni n'enjes bu gujae me ekan ni mutuho ró n'gumuh Yésu, mata gúholiholi gailo ésuh yay.

³ Ban Seytane nanogen Yudas o guvoge me may Isikariot, ace ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba.

⁴ Yudas najow ak'alob

n'ufan utenjenaaw ni ufan ekosombil yay gapoe me gávi-Aláemit gagu, bu najae me ekan min Yésu alo ni guñenil. ⁵ Ñer ni súmil nár mala yo iki gulob esenol síralam. ⁶ Yudas namañ, aban náni n'enjes no jáhor me ekan Yésu nalo n'guñenil ésu yay m'baffasut.

Yésu naboñ guke ecokor Paak yay

(Mácie 26.17-25 ; Maruk 14.12-21 ; Saan 13.21-30)

⁷ Funah fafu fal unaç waw wabajut me lévir ni fiçigul, no gabbarum gagu gaa Paak nihi gúsimeni me. ⁸ Yésu naboñ Pier ni Saan naagil : « Jujow iki jucokor Paak yay min mb'utiñal yo. » ⁹ N'guogol : « Tay numanje jucokor yo ? » ¹⁰ Naagil : « Juutten : No jijae me enogen n'ésuh yay, þan jiemor n'ace áine átebul jifin jaa mal ; jilagenol iki junogen ni yan yay dó najae me enogen, ¹¹ ban n'juoh ala yan yay : "Afan ahu naage juroreni ni ban bay najae me etiñ Paak yay o ni ulagorol ?" ¹² Pan agitenul ñer fatiya yan yay futoñ fámah, dó þan jutoh wo nusoholaal me þe. Dó mbi jucokor me Paak yay. » ¹³ N'gukay, guçih n'gutoh waf waw þe may ti Yésu alobil yo me, min ñer gucokor fitiñ fafu faa Paak yay.

Etiñor Yésu ésola ni upotoraol

(Mácie 26.26-30 ; Maruk 14.22-26 ; 1 Korent 11.23-25)

¹⁴ No tinah talu tiçih me taa fitiñ, Yésu ni upotoraol n'gunamo. ¹⁵ Naagil : « Jiffasut bu nimañ me itiñ Paak ye ni buru balama ílam ! ¹⁶ Niegul, mat'ímus ibbañ itiñ yo bi no ejae me ekano joon ni Jávi Aláemit. » ¹⁷ Ñer naajar éremuma, nasal Aláemit aban naagil : « Jinjar dáure jigabor ; ¹⁸ niegul, þúrto jama mat'ibbander irem bíñu bi no Jávi Aláemit jijae me eçigul. »

¹⁹ Mbiban naajar ganaç, násionien go, namusulor go aban nagaboril go naagil : « Dáure enilom yaseni me molul. Jikan mo min níjuosenom. » ²⁰ No gutiñ me guban, nasenil may éremuma yay naagil : « Erémuma yauye yoemme físimom fajae me éyui molul bi elijen gajogor gagu guvugul gagu go Aláemit ajobor me ni buru. ²¹ Bare juluj : an ahu aamme n'ennomenom, ume atiñore maa n'inje. ²² Maagen, Añol Arafuhow ban açet ti Aláemit ajoh yo me ; bare mataño mámah míni ni an ahu ajaol me ennomen ! » ²³ Ñer upotoraaw n'gunamo erorenor ay ni bugo ajae me ekan dáuru.

Síceñor ulagora Yésu bi effas ay ni bugo afaje bugagu

²⁴ Ulagorol n'gunamo síceñor bi effas ay ni bugo aat me ajogi ti afanjil me þe. ²⁵ Ñer Yésu naagil : « Uvíaw bugaa súsuh

sasu guogenesowogen ni sembe ró, mbibanc n'gumañ min guvogil ukana-maaro.
 26 Bare buru jambi jíni ti bugo. Pan til afan me gájalo ni buru áni ti afan me gatiti, ban aamme ni fuhow fafu áni ti aroka. 27 Niorenul ay afan me gájalo : aamme ni fitiñ ter aseneol me atiñ ? Leti aamme ni fitiñ ? Yoo ! Injé hum ume aam maa n'etulul ti amigelul.

28 Buru, buru juomme gamuten me mimanur n'íne no táñiom me. 29 Yo eçil me nisenul Jávi jaju juogen, ti may Payom asenom jo me, 30 min mbi jitiñ n'jirem tiñ tanur n'íne ni Jáviom, ban n'jinamo ni sifенеј úvi bi eogen guil gagu gal Israel gaamme guñen ni gúuba. »

Yésu naah Simon Pier pán ajundenol

(Mácie 26.31-35 ; Maruk 14.27-31 ; Saan 13.36-38)

31 Yésu naah Simon : « Simon, Simon, uutten paa ! Seytane nácine mala min áju agorenul ti an nah'aey me bahager bi épuren éful bo. 32 Bare nilalaw míya jambi gáinen gúralii. Ban no nujae me ébbañul mbal íne, mb'utajen uinum gutii sembe. » 33 Naagol : « Afanom, to niilo maa nibamban dách, hani ban unogen ni fipeh ter uçet, wola. » 34 Yésu naagol : « Pier, niegi maa, tale gajem m'bujom,

balama gáin guoh, pán uoh ñono ñáfaji uffasutom. »

Yésu naah ulagorol jambi gujow ró me maer guñen grakel

³⁵ Yésu nabbañ aah ulagorol : « No niboñul me m'bañarut síralam, baet, sidala,* baje piañ uce wo jibajut ? » N'guogol : « Bajut. » ³⁶ Naagil : « Yoo. Bare maer, an abaj me síralam ajar so, an abaj me baet ajar bo, ban an abajut me gafoje, annomen bisimool min annom ganur. 37 Injé ilobul yo, wo Bahiçer babu bulob me buya n'íne, uote ukano, min buoh me : "Guþinol ni ukana-maarat bugagu†." Ban walobi me ni Bahiçer babu uya n'íne, tinah wo tiçige. » 38 N'guogol : « Afanóli, ufoje uwe úuba. » Naagil : « Uþiloe. »

Yésu o n'galaw ni firijan fafu fal uoliv waw

(Mácie 26.36-46 ; Maruk 14.32-42)

39 Ñer Yésu náþur, aban najow bi ni firijan fafu fal uoliv waw, ti naþi me nah'akan. Ulagorol n'gulagenol. 40 No naçih me tiñ tautu, naagil : « Jilaw jambi julo ni gabut gaa Seytane ! »

41 Mbibanc náhatuloil butum maageima garal gal eval, aban naya gújul min alaw ⁴² aah : « Paaya, umaj me, pán ufaren éremuma yauye yaa sílam éraliom !

* 22:35 22.35 Juluj Lík 9.3 ; 10.4 † 22:37 22.37 Juluj Esai 53.12

Bare mánoman níe, jambi wo ínje imaj me ukano, bare til wo aw umaj me. » [43 Ñer ni baj amalaka aavulo n'émit ápullol bi etañol sembe. 44 Nemme gágogor gunonol, Yésu nafaj galaw iki ésupaol neh'esot elo n'ettam ti gulas gaa físim.]‡

45 No nalaw me aban, naiyul ábbañul mbal ulagorol, açigul natogil gúmori mala gádeum gaam ni bugo. 46 Naagil : « Wa uçile n'jíni n'gámori ? Jiilo n'jilaw, jambi juló ni gabut gaa Seytane ! »

*Fujoh fafu faa Yésu
(Mácie 26.47-56 ; Maruk 14.43-50 ; Saanj 18.3-11)*

47 Yésu m'babanerut elob, ni baj fítiman fiçigul. Yudas, aamme ace ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba, o ayabulo gayon ; nalof Yésu bi ecolol garab. 48 Ñer Yésu naagol : « Yudas, ecot yay nuom n'enjar min unnomen Añol Arafuhow ? »

49 No ulagora Yésu gujuh me wajae me ebaj, n'guogol : « Afanóli, jinar piañ ufojeóli min jiham bugan bugaubugi ? » 50 Ñer ace ni gaamen to me ni Yésu nateh aroka afan utejenaaaw ámah ahu, ban naþirih gannuol gárib. 51 Bare Yésu naah : « Jihame ! » Aban nagor gannu áine ahu min abbañen to ti tínen me.

52 Aban nábahó mbal afan utejenaaaw ámah ahu, ufan upoya gávi gagu ni ufan

ésuh yay gakelol me fujoh naagil : « Bu jujoulo mee n'ufoje ró ni sugol ti nihi jikail me ejoh akana-maarat ? 53 Funah-ó-funah ínje umuen ni buru dó ni gávi gagu, ban jujogutom. Bare tinah te, to tuomme tolul tom ni þop taa Seytane, ávi emoê ahu. »

*Pier o n'ecen gaa búoh
acíla an om ala Yésu
(Mácie 26.57-58, 69-75 ;
Maruk 14.53-54, 66-72 ; Saanj
18.12-18, 25-27)*

54 N'gujoh Yésu gújaenum bi yan afan utejenaaaw ámah ahu. Pier nah'alagenil búsol ráli. 55 N'gusaen sambun n'etut fúlumet fafu, mbiban n'gunamo gúgot so. Pier may nákail anamo to ni bugo. 56 Aroka ace aare najugol to nanamo me alof sambun sasu ; nalujol aluj naah : « Aíne ahumu may bugo ni'gujaor ! » 57 Bare Pier naceñol naagol : « Aare ahu, iffasutol. » 58 Púrto, ni baj ace ajugol naah : « Aw buru bugom. » Bare mul Pier naah áine ahu : « Injé let wóli. » 59 Pio maa, ace naçimen aah : « Maagen, áine ahumu bugo bugom, mata an ala Gálile om. » 60 Pier bae mul naah : « Aw iffasut wa numaje elob. » To baenah o baroñer n'elob yay, gáin gagu n'guoh. 61 No ñer Ataw nábahoul aluj Pier ; Pier naosen firim fafu fo Ataw alobol me : « Balama gáin guoh jama, þan uoh ñono

‡ 22:44 22.44 Ni bahícer bammenje bítiar, gurim gauge gúlero.

ñáfaji uffasutom. »⁶² Nápur bi tíyaŋ aban nanamo ukon ni sembe n'eteh mahat ró.

*Gújel ni gúteh saa Yésu
(Mácie 26.67-68 ; Maruk 14.65)*

⁶³ Ñer bugan bugagu gajoh me Yésu nihi gúfoholol n'gutegol. ⁶⁴ Pan ni'gufut buulol, mbiban n'gurorenol : « Ulobóli paa ay ategi ! » ⁶⁵ Nihi pøp gulob sulob sammeje saa gújel guya ni o.

*Yésu bújojor fujoj fafu
fámah fafu
(Mácie 26.59-66 ; Maruk 14.55-64 ; Saan 18.19-24)*

⁶⁶ No tihalen me, fujoj fafu fataline me ni fuomunor. Gaam dó me, bugo guomme ufan utejenaaaw, úpjajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan Esúif yay. N'guboñ gúñarul Yésu bi to bújojor fujojil. ⁶⁷ Mbiban n'gurorenol : « Ulobóli paa, aw uomme Kirista ? » Naagil : « Iogul me ey, mati jíinenom ; ⁶⁸ ban irorenul me, mati jíbahulom. ⁶⁹ Bare maer ñer pan Añol Arafuhow ak'anamo ni gañen gárib gal Aláemit-Sembe. »

⁷⁰ N'guoh bugo pe : « Kan hum aw uomme Añol Aláemit ? » Naagil : « Nemme buru julob yo : acila nem. » ⁷¹ Ñer n'guoh : « Usolahautal bagitener bice ! Wolal fanjaolal nuunale gurimol ! »

23

*Yésu bújojor Pilat
(Mácie 27.1-2, 11-14 ;
Maruk 15.1-5 ; Saan 18.28-38)*

¹ Mbiban, bugaa fujoj fafu n'guilo mimanur bugo pe, guban n'gújaenum Yésu bújojor Pilat. ² No guçih to me, n'gunamo etegol sulob n'guoh : « Áine ahume jutogoltoh áni n'einnul ésuh yay jambi gucam búalen afan ahu Sesar, ban naage acila aamme Kirista, ávi. » ³ Pilat narorenol aah : « Aw uomme ávi ahu ala Esúif yay ? » Yésu naagol : « Aw fanjai nulob yo uban. » ⁴ Ñer Pilat naah ufan utejenaaaw ni ésuh yay : « Ijugut gahajen gánogan go an ahume ahajene. » ⁵ Bare n'gufaj erondopenol ni sembe ró guoh : « Esúh yay naam n'eilen ni bavareerol, ni mof Esúif yay poomo, kábiriñ Gálile bo najogulo me bi tale. »

Yésu bújojor Herod

⁶ No Pilat aun me gurim gaugu, naroren ter áine ahumu an ala Gálile. ⁷ No guogol me ni mof mamu miçila, mo Herod aamme ni fuhow mo, nápuollo, naboñ gújaenumol gusen Herod. Ban Herod o baamer bo may Yérusalem gunah gaugu.

⁸ No najuh me Yésu, ni súmol nár, mata let jama nalipe ejugol mala wo naun me gulob guya ni o, ban namajene ajugol akan waf waunderuti. ⁹ Narorenol suoren sammeje, bare Yésu ábalutol hani. ¹⁰ Ufan

utejenaaaw ni úpjula gúboñ Aláemit ubuguen to, ban n'gúnien to n'etegol sulob ni sembe.¹¹ Herod ni ekosombilol ró nakanol suneni ; nanamo éfoholol ak'anjar gájuo gaije salsal akanol, aban nabbañenol asen Pilat.¹² Fiçila Pilat ni Herod, gaþien me n'gúni ulator, gubbanno me gúni ubuge.

*Firim fujogi fal emuh Yésu
(Mácie 27.15-26 ; Maruk
15.6-15 ; Saaj 18.39-19.16)*

¹³ Ñer Pilat návogul ufan utejenaaaw, wawu ufan ni ésuh yay,¹⁴ aban naagil : « Buru jinjallom áine ahume n'juogom ésuh yay naam n'eilen. Maagen nirorenol bújonorul, ban ijugut n'açila hani gahajen ganur ni wo julob me þe jiya ni o.¹⁵ Ban Herod þop ajugut ni o gahajen gánogan, yo eçil me nabbañulolal o. Nannonjanno búoh áine ahume akanut wáfowaf wájue ucíl namugi.¹⁶ Ban iboñ gutegol, mbiban nihalenol. »¹⁷ [Kan ni gaggan gánogan gaa Paak, Pilat nah'ahanulilhalen ace ni gaamme ni fipeh.]*

¹⁸ N'gúþib bugo þe ni manur guoh : « Umu-gol nuhanulóli Barabas ! »¹⁹ Barabas ahumu gupegolpeh mata ésuh yay nailene mbal ufan waw bugaa Rom gaogen me mofil, ban þop namumuh an.²⁰ Nemme Pilat gaþinorol þe ehalen Yésu, nabbañ alob ni ésuh yay.²¹ Bare nihi gúþib

guoh : « Ubbanjol n'ekurua ! Ubbanjol n'ekurua ! »²² Ñer Pilat naagil áfatten : « Maarat may nakane ? Ijugut ni o wáfowaf wo nakane wájue ukana min amugi. Ban ñer iboñ gutegol, mbiban nihalenol. »²³ Bare n'gurondopenol n'éþib ró n'guogol abbañol n'ekurua. Maagen mamu úþibil n'uhekol.²⁴ Ñer Pilat nasen gúboñ min mbi wo gumañ me ukano.²⁵ Min ahalen áine ahu o guroren me, o gupegen me mala eilen ésuh yay ni jamuh an, aban nahat Yésu n'guñen ekosombilol min mbi gukanol ti ésuh yay gumañ me.

*Yésu o n'elob ni waareaw
bugaa Yérusalem
(Mácie 27.32 ; Maruk
15.21)*

²⁶ No guomme n'éjaenum Yésu bi jamugol, n'guemor n'ace áine ala Siren o n'ébbañul n'ulah, gajaol Simoñ ; n'gujogol guban n'gukanol ni sembe nateb ekurua yay min ajow búsol Yésu.²⁷ Fítiman fámah faa bugan bugal ésuh yay ni þop waare nihi fulagenol. Waareaw nihi guteh ugingil n'eçagor dó mala Yésu.²⁸ Ñer Yésu nábahoul mbaa waareaw ubugi, aban naagil : « Buru waare bugaa Yérusalem, jambi jukonj múmbam, bare til jukonj molul ni mala guñolul ;²⁹ mata gunah guce þan

* **23:17** 23.17 Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe filero.

gućigul no bugan bugagu gujae me eoh : "Gubaj gásumay sumotombo sasu, waareaw gabugut me uñil ni gámusut me gurafen !" ³⁰ No ñer bugan bugagu gujae me eoh : "Fanje jáari gurijan gagu gúhullo gulo ni wolal bi efogenolal gúharo !" ³¹ Injé ilobul yo, gukan mo me ínje anogor me ti bununuh barondoŋ bo gusaene, ñer piaŋ bu þan ní ni buru jáni mee ti ununuh wahahay ?† »

*Yésu o n'ebbaŋi n'ekurua
(Mácie 27.33-44 ; Maruk 15.22-32 ; Saaŋ 19.17-27)*

³² N'gúni n'éjaenum uce wáine gúuba ukana-maarat bi emugil mimanur ni Yésu. ³³ No gućih me tiñ talu to guvoge me "tiñ taa gasen," n'gubbanjl to éfajiil, ánoan n'ekuruaol ; ukana-maarat bugagu n'gubet Yésu n'etut, ahu n'gañenol gárib, ahuo n'gamayol. ³⁴ Ñer Yésu naah : « Ammay, uboketil mata guffasut wa guom n'ekan. » Mbiban n'gulukor‡ bisimool.

³⁵ Esúh yay ubuguen to n'guiye n'gúni n'eluj. Ufan Esúif yay nihi gúfohulol guoh : « Naŋagene guce ; aþaa aþagenoro fuhool, íni maagen o aamme Kirista, o Aláemit aþob me ! » ³⁶ Ekosombil yay may n'gunamo éfohulol ; n'gulofol guban n'gusenol bíñu yafifir arem ³⁷ guban n'guogol : « Iní me maagen

aw uomme ávi ahu ala Esúif yay, kan uþagenoro fuhoi ! » ³⁸ Bajene gurim gauge gahiči fatiya fuhool : « Dáre ávi ahu ala Esúif yay. »

Akana-maarat ahu ateh me mahat

³⁹ Ace n'ukana-maarat bugagu nah'ajelulol dó fatiya ekuruaol aah : « Leti aw uomme Kirista ahu ? Uþagenoro fuhoi ni wóli þop ! » ⁴⁰ Bare ahuo nannurol naagol : « Aw piaŋ úhollut Aláemit, aw ayab maa gateh gagu ganur ni gola ? ⁴¹ Wola maagen bacam babu baa bakanerola nuyabae maa ; bare ahumu akanut maarat mánoman. » ⁴² Aban naah Yésu : « Yésu, mb'uosenom no nujae me enogen ni Jávii. »

⁴³ Ñer Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobi yo : Jama reor dó þan úni manur n'ínje ni Aljana. »

*Ecéet yay yaa Yésu
(Mácie 27.45-56 ; Maruk 15.33-41 ; Saaŋ 19.28-30)*

⁴⁴⁻⁴⁵ Maageima tufunah no tinah talu tillim mee. Mof mamu þe ni míni n'emoč iki tinah titigo. Gábil gagu gámah gagu gaamme ñáraru gávi-Aláemit gagu bi eminden tiñ talu táñai me n'guçaño n'etut go iki gúþubo. ⁴⁶ Ñer Yésu naya gáþib gámah aah : « Ammay, ínje umu n'eban yaalorom ni guñeni. » No nalob me gurim gaugu aban, naalo.

† 23:31 23.31 Ni gugerekay guoge : Mata gukan mo me ni bununuh babu bijeb babu, bu ñer þan ní no buhay me ? ‡ 23:34 23.34 elukor : dóemme eñagor usos.

⁴⁷ Afan ekosombil yay aamen to me, no najuh me dáuru þe, nasal Aláemit aah : « Maagen, áine ahume an aâcole omene. » ⁴⁸ Bugan bugagu þe gajoulo me menj gúkail faluj, no gujuh me wabaj me, n'gúgogor bugo m'búot n'eteh ugingil ró.

⁴⁹ Gaffas me Yésu þe, ni waareaw ró galagenulol me kâbirinj Gálile, n'guilo ráli nihi guluj wabaj me.

Gafoh Yésu

(Mácie 27.57-61 ; Maruk 15.42-47 ; Saan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Bajene ace áine gajaol Susef, o an ala ésuh Esúif yay yo guvoge me Arimate. Áine ahumu kakan an ásume aban naçol, ban nánien n'enah éjoul yay yaa Jávi Aláemit. Açila bugo guomme ni fujoj fafu fámah, bare ñañe aruhenut baþinorer babu ni bakaner babu baa gupalol gaam dó me ni fujoj faufu. ⁵² Aíne ahu açila najow ak'atoh Pilat min ácinol efuluj Yésu bi efah ; Pilat namañj. ⁵³ Ñer Susef náannul yo fatiya ekuropa yay, nággub yo gábil, aban nabanj yo ñáraru fuyah fice fo guoge n'gacaâ eri-jan§, dó an ámusut afogi. ⁵⁴ Funah faufu, fo fuomme fal ecokor wáari me bi etiñ ffiyyay fafu fájaeul me gállim*.

⁵⁵ Waareaw gáþullo me Gálile mimanur ni Yésu

n'gujaor ni Susef iki gujuh fuyah fafu ni þop gujuh bu efuluj Yésu ebañi ró nogor. ⁵⁶ Mbiban, n'guot guke ecokor batinjoa ni mícir bi ekan efuluj yay. No ffiyail fiçih me, n'gunamo n'gúelo, ti gúboñ Aláemit gulob yo me.

24

Fuyah fafu furakel fafu

(Mácie 28.1-10 ; Maruk 16.1-8 ; Saan 20.1-10)

¹ Funah fítiar búsol ffiyyay, waareaw n'guilo m'bujom mej gujow bi ni fuyah fafu faa Yésu ; n'ejail n'gújaenum batinjoa babu ni mícir mamu so gucokor me.

² No guçih me, n'gutoh fuval fafu fatojen me gánonum gagu fúbakeni fulaleni me.

³ N'gunogen dó, bare gutogut ró efuluj yay yal Ataw Yésu.

⁴ Bugo ni gajahali gagu gaa gallim efuluj yay, wáine gúuba n'gúþullil gukano wañ wátuene par nuh'uij. ⁵ Waareaw n'gúholi nár, mufanj n'gúsilen ; wáineaw n'guogil : « Wa uçile n'jíni n'ejes an ahu aroñ me ni gaçet me ?

⁶ Alet tale, nabbañe áni m'buroñ. Juosen wo nalobul me no naamen me Gálile, no nah'aagul me : ⁷ "Añol Arafuhow náarie alo ni guñen ukana-maarat min amugi n'ekurua, mb'uçigal

§ 23:53 23.53 fuyah fice fo guoge n'gacaâ erijañ : Juluj bagitener babu baa Lik 8.27 * 23:54 23.54 ffiyyay fafu fájaeul me gállim : Ni Esúif yay, funah tiname bi gajem yo tiname, fafu may ni fujar.

funah fúfatten nábbáñul áni m'buroŋ. »

⁸ Maagen waareaw n'guosen gurim gaugu gaa Yésu. ⁹ N'gúpurul ni fuyah fafu gujow guke egiten wabaj me pe upotoraaw gaamme guñen ni an anur, ni bugagu pe gaam bo me. ¹⁰ Waareaw ubugi bugo guomme Mari ala Magudala, Saan ni Mari jaw Saak. Bugagu waare gajaor me ni bugo n'gugiten manur mamu upotoraaw. ¹¹ Bare upotoraaw n'gapinoril bagitener waareaw kakan nan síyeut, min gulat éinenil. ¹² Bare Pier o nailo atey bi bo ni fuyah fafu. No naçih to me áñup bi eluj, najuh ró útar bare. Mbiban náþurul aot mbaa yanjal ni gajahali gámah ró mala dáuru pe dabaj mee.

*Ejow yay mbal Emaus
(Maruk 16.12-13)*

¹³ Ban funah fafu fanur fafu, ni baj ni ulagora Yésu guce gúuba gúni n'ejow mbal ésuh ece yo guvoge me Emaus. Epúr Yérusalem bi bo ñagoe. ¹⁴ N'ejail n'gunamo elob mala wabaj me pe gunah gaugu. ¹⁵ Bugo n'galolobor gaugu ni síceñor þop, Yésu natonníl min gúni n'ejao ; ¹⁶ bare ni baj waf uçil gúciliñ nihi gulujol mati gútallool.

¹⁷ Yésu naagil : « Mala wa jiceñore mee buru n'ejow ? » Ñer n'guilen, ban uulil n'útañi. ¹⁸ Ace ni bugo, o guvoge me Kileopas, naagol

: « Bugan bugagu pe gaamen me Yérusalem guffase wabaj dó me gunah ge, púrdo aw nevoni pat ! » ¹⁹ Naagil : « Wa ubajene ? » N'guogol : « Wabaj me hum Yésu ala Nasaret. O aboñer oomene abaje sembe ni bakanerol ni gurimol bújonor Aláemit ni bugan bugagu pe. ²⁰ Ufan utenjenaolal ni ufan ésugolal gújaenumol iki gutaliñ bataliñ bal eçet, ban ni gubbanjol n'ekurua. ²¹ Woli jíinene búoh o ajaene epagen Israel, ban bi jama yauye baje ñer gunah gúfaji no dáuru pe dibaje. ²² Maagen waare guce ni gaamme ni woli gukanóli gajahali fañ : gujae jama ni bujom mej bi ni fuyah fafu, ²³ bare gutogut ró efulunjol. No gubbanno me n'guogóli emalaka gúpullil dó n'guogil narondonj. ²⁴ Ñer guce ni gupalóli gujojow bi bo ni fuyah fafu, ban ni gutoh waf waw pe ti waareaw gulob yo me, bare bugo may, açila Yésu o gujugutol. »

²⁵ Ñer Yésu naagil : « Maagen, buru bugan gájuut ejoh wáfowaf, ban n'jiñay n'éinen waf waw pe wo uboñer waw gupi me n'gulob ! ²⁶ Kirista aarenat þiañ amundum álam mamu, mbiban nanogen ñer ni gasalol ? » ²⁷ Mbiban, nailo ápajulil walobi me uya ni o ni Bahícer babu pe, újogul ni baa Móis bi ni baa bugagu uboñer pe.

²⁸ No gulof me ésuh yay

dó ulagoraaw gujae me, Yésu nakan nan égat nan ni yo ; ²⁹ bare n'gurondopenol n'guogol : « Upilul tale ni wóli, mata tinah títigoe, maer ni tujon. » Ñer Yésu napil anogen bi enamo to ni bugo. ³⁰ No naamme n'etiñor ni bugo, naajar ganaâc gagu, nasal Aláemit, aban namusulor go agaboril. ³¹ Ñer to baenah gúcilig n'gúpegulo min gútallool, bare nallim to bújonjoril. ³² Ñer n'guogoro : « Leti nogorolanogor ti nihi sambun sisa me ñáraru sinilola, no nalobe mee ni wola m'bulago, náþajulola þop Bahiçer babu ? »

*Yésu o n'épurul upotoraaw Yérusalem
(Mácie 28.16-20 ; Maruk 16.14-18 ; Saanj 20.19-23 ; Mukanay 1.6-8)*

³³ Ñer ulagorol gaamme gúuba n'gufaen guilo to baenah gubbañ mbaa Yérusalem. No guçih me, n'gutoh bo upotoraaw gaamme guñen ni an anur, tiñ tanur ni gupalil nihi guoh : ³⁴ « Maagen, Ataw nabbannobbañ áni m'buron ! Simoñ najugol ! » ³⁵ Ñer bugo may n'guilo gugitenil wabajil me m'bulago, ni may bu bugo gútallool me no namusulore me ganaâc gagu bugo ni fitiñ.

³⁶ Ulagoraaw m'babanerut egiten, Yésu fañaoł náþurul to n'etulil bugo þe, aban naagil : « Gásumay gúni ni buru þooul ! » ³⁷ Gájuhulo

ni etelenor yámah ni sunonil mata n'gapinoril ayaul gujuge. ³⁸ Bare Yésu naagil : « Wa ucile n'júholi re me ? Wa ucile n'jibaj sitehumor sausu ? » ³⁹ Juluj guñenom ni guolom : injé om fañaom ! Jimaenom min jujuh : ayaul nd'abaj enil ni suvul ti jujuh mee búoh ínje nibajsobaj ! » ⁴⁰ O n'elob gurim gaugu, nañurenil guñenol ni guolol. ⁴¹ Nemme bi maer gúinenerut mala ésumay ni gajahali saamme ni bugo, naagil : « Jibaje piñj tale waf waa fitiñ ? » ⁴² N'guñallol jítim jaa juol jasoisow. ⁴³ Ñer naajar jo aban natiñ jo to bújonjoril.

⁴⁴ Mbiban naagil : « Wo nilobul me no niomen me ni buru, mala walobi me uya n'íne ni sílebur sasu saa Móis, ni Bahiçer babu bal uboñer waw ni þop bal éllebur yay yal Ufóñ waw, wo þe úariene ukano. »

⁴⁵ Aban nápegul uinumil min ñer gúju gujoh wo Bahiçer babu bulob me ⁴⁶ naagil : « Hiçihic gaa búoh Kirista þan álam, bare þan ailo ni gaçet me funah fúfatten. ⁴⁷ Ban þan guvare ni gajow gola min mbi bugan bugagu gúbahen bakaneril bi eyab gaboket gal util ni súsuh sasu þe saa mof, újogum dáre Yérusalem.

⁴⁸ Buru jamat me dáuru þe, buru jijae me egiten yay. ⁴⁹ Ban ínje fañaom þan íannul ni buru Biinum Banabe bo Payom alob me mala bo ; bare mbi jinamo

dáre n'ésuh yay bi no jijae
me eyab sembe sausu saa
fatiya. »

*Yésu o n'ehalor
n'uþotoraaw abbañ mbaa
fatiya*
(*Maruk 16.19-20 ;
Mukanay 1.9-11*)

⁵⁰ Púrto, Yésu nájaenumil
mbal ésuh yay yaa Betani,
aban nateben guñenol
fatiya min ásonienil. ⁵¹ O
n'ésonien yay, natebor
mbaa fatiya ahalil to. ⁵² Ñer
bugo n'gýaul to gújul
n'esalol nímoro, mbibán
n'gubbañ mbaa Yérusalem
n'ésumay yámah ró. ⁵³ Ban
nánonan ubugi n'esalol ni
gávi-Aláemit gagu.

Firim fafu Fásum me ti Saan anabaw ahič fo me Waf waw wabaj me n'élébur yauye

Saan nahihič ewansil yay yola bi ni guomunor gagu gal ejangaraay gačin me ni mof mamu maa Siri ni pøp ni mamu mo guvoge me jama Turuki.

Bajaer ewansil yauye búbuliore ni baa sasu siewansil saamme sífaji, hani baloher yo mamu búbulior mee ni bala so. Tánatan ni yo egitengiten majahaliene mamu mo baloher babu ni bakaner babu saa Yésu sibaj me.

Funah fafu faa Paak, Yésu nápurul maronje ulagorol gujugol (Saan 20 ni 21). Ñer ahiča élébur yay aamme Saan nalob dáure aah nahihič éléburol min mbi bugan bugagu gajugut me Yésu, bugo may gúinen ni Yésu ahumu (Saan 20.29-31).

Ewansil yay yaa Saan ñammeñe elolob mala Esúif yay ti bugan gápure jolil. Min Saan aage me "Esúif yay," ñammeñe mala ultoraaw bugaa Yésu namañe elob, fájum ufanil galalol me. Yésu fanjaol Asúif nam ti bugo, ban ulagorol gútiañ may mo. No Saan alobe mala Esúif yay, let ñer mala

bugo pe nalobe, bare mala ánoan pe alale Yésu Kirista.

Ewansil yay yaa Saan elobut mala gabugi Yésu ter mala épurol ni fuhay. Bare ni fíçilum yo fahuli mee egitengiten búoh **Yésu Kirista aamme Firim fafu fal Aláemít**, faam to me manur n'Aláemít kábirij ni buju babu (Saan 1.1-18). Yésu aamme Firim Aláemít, najoulojow ákiil aroñ ni bugan bugagu. Mamu n'gúju gúni uñil bugal Aláemít. Ni buronjol babe n'ettam, Yésu najogojogor linj tir ni Paaya. O aamme **an ahu o Paaya aboñulo me** babe ni mof. Bugan bugagu pe galipe me Aláemít gújue gújoum n'açila Yésu min guffasol.

Firim fafu fanjar me enil yal arafuhow

¹ Ni fíçilum fafu, Firim fubaje. Firim fafu ni fíni tiñ tanur n'Aláemít, ban Firim fafu Aláemít o fanjaol fom. ² Firim fafu n'Aláemít fuomene ni fíçilum fafu. ³ Ni fíçila Aláemít átulum me waf waw pe, ban ba-jut uce wakani fo m'balet.

⁴ Fiçila furonjen me waf waw pe, ban buroñ baubu bo buomme gajaña bi ni bugan bugagu. ⁵ Gajaña gaugu n'gujañ n'emoç yay, ban emoç yay éggubut go.

⁶ Bajene an ace o Aláemít aboñulo, gajaol Saan Batis.

⁷ Najoulo bi egiten mala gajaña gaugu ; o mb'açil me min bugan bugagu pe gubaj

gáinen ni go. ⁸ Let ačila aamme gajaña gagu, bare bi egiten mala go najoulo mee. ⁹ Gajaña gaugu go guomme gaa maagen, gafijigene me ánoan no gučilo me ni mof.

¹⁰ Firim fafu ufuen ni mof, ban ni fičila mof mamu mútulumi me ; bare til mof mamu mútallout fo. ¹¹ Funonulo n'ésuh fo, bare bugan bugagu bugala fo guyabut fo. ¹² Ban gayab fo me pe, dóemme gáinen me ni fo, fisenilsen sembe sasu sal éni guñol Aláemit. ¹³ Gúni me guñol Aláemit, dóemme let gabugi gal enil ter gamañ gace gal arafuhow gučil dó, bare Aláemit faňaol akanil n'gúni guñolol.

¹⁴ Firim fafu ni fuňar enil yal arafuhow min fúkail fičin n'etulolal, ni fimmęj gáji ni maagen. Ban nujugale bájaloool ; bájalo babu bičila nabaj bo mala min aamme Erímbani yay yal Aláemit Paaya.

¹⁵ Saan Batis nalobe bugan bugagu mala an ahumu aah fatiya : « Dáru ačila o nilob mee mola ioh : “An ahumu ajae mee éjoul búsolom, o ayabom gayoň, mata namundom áni.” »

¹⁶ Ban wolal pe tuyabale bímmenenum babu bola ; tuyabale gáji gunap gapago. ¹⁷ Aláemit ni Móis násenum me góboň gagu ; ban gáji ni maagen, so, ni Yésu Kirista siranjulo. ¹⁸ An ámusut ajuh Aláemit ; bare Erímbani

yay, aamme Aláemit ban najogor ni Paaya ti an anur, ačila nakanolal min uffasalol.

*Bagitener Saan Batis mala ačila ni Yésu Kirista
(Mácie 3.1-12 ; Maruk 1.2-8 ; Lík 3.15-17)*

¹⁹ Funah fice, ufan Esúif yay n'góboňul ufan uteňenaaw ni pøp bugan bugaa fil fafu faa Lévi kábirij Yérusalem bi eroren Saan Batis o aamme ay. ²⁰ Alalut ébalil, nalob ñanno ca bújonoril pe aah : « Let ínje iomme Kirista ahu. »

²¹ N'guogol : « Ñer aw uomme ay ? Aw uomme aboňer ahu Elí ? » Naagil : « Ilet ačila. » N'guogol : « Aw uomme aboňer ahu o Móis alobóli me mola ? » Naagil : « A-a. » ²² Ñer n'guogol : « Aw uomme ay ? Ulobóli min mbi júju jíbal bugan bugagu gabóňuloli me. Wa nújue ulobóli míya ? » ²³ Saan naagil :

« Injé iomme an ahu o aboňer ahu Esai alob me mola.

Injé iomme an ahu o náh'ápib mee ni gafit gagu aah :

“Jucokor Ataw bulago bačole*a !” »

²⁴ Bugan bugaubugu bugo guboňulo me, Epárisie bugom. ²⁵ N'gubbaň gurorenol n'guogol : « Iní me ulet Kirista ahu, ulet Elí, ban pøp ulet aboňer ahumu, wa účile ñer núh'úbatise bugan bugagu ? » ²⁶ Saan

* 1:23 1.23 Juluj Esai 40.3

naagil : « Injé ni mal níh'íbatise bugan bugagu. Bare baje ace n'etulul o buru jiffasut²⁷ aam n'éjoul búsolom ; ipilotout bi ejal ganew gadalaol. »

²⁸ Dáuru pe n'ésuh yay yo guvoge me Betani baj mee, yaamme ñagagu fal fafu fo guvoge me Suruden ; ni fal faufu Saanj náh'ábatise me bugan bugagu.

Yésu o aamme gabbarum gagu gal Aláemit

²⁹ Tihalen fo, Saanj najuh Yésu o n'éjoul mbal aâila, ñer naah : « Gabbarum gagu gal Aláemit uge, gâpurene me gatil gagu gaa mof. ³⁰ Mola nilob mee no nioh me : "An ahu ajae me éjoul búsolom nafañom fûf mata o amundom áni." ³¹ Ban ínje fanyaom iffasenutol, bare nikeloke íbatise ni mal bi ekan ésuh yay yal Israel min guffasol. »

³² Saanj natajen aah : « Ni-juge Biinum Banabe búavul n'émit ti gálab ikiil birem-bor ni o. ³³ No, iffasenutol, bare Aláemit aboñulom me íbatise ni mal, naagomseh : "An ahu o nujae me ejuh Biinum Banabe búavul iki birem-bor ni o, an ahumu ajae me ébatise ni Biinum Banabe." ³⁴ Ban ínje Saanj nijuhrójuh, yo eçil me ñer nigiten búoh aâila aamme Añol Aláemit. »

Ulagora Yésu gútiar

³⁵ Tihalen fo, Saanj nabbañ áni tiñ talu tanur tatu, manur ni ulagorol gúuba.

³⁶ No najuh me Yésu áni n'égat, naah : « Gabbarum gagu gal Aláemit ugu. »

³⁷ Ulagorol gaamme gúuba n'guun gurim gaugu, ban n'gulagen Yésu. ³⁸ Ñer Yésu nábahoul najuh búoh aâila guom n'elagen naagil : « Wa jiliþe buru ? » N'guogol : « Rabbi (yaamme "Ali-gena ahu"), tay nuçine ? »

³⁹ Naagil : « Jújoul, ban þan jujuh. » N'gujow, ban may n'gujuh to naalen me ; ñer funah faufu n'gunamo to n'aâila. Maageima tinah báruser, utaw batíñer uban.

⁴⁰ Ace ni gaamme gúuba gaun me gurim gagu gaa Saanj, mbiban n'gulagen Yésu, gajaol Andere, ati Simon Pier. ⁴¹ Namundum ak'atoh atiol Simon naagol : « Wóli jujuje An ahu o Aláemit aâob me » (yoemme Kirista ni gugerekay).

⁴² Aban nájaenumol bi ni Yésu. Yésu nalujol aluj naagol : « Aw uomme Simon, añol Saanj ; þan ivogi Kefas. » (Dóemme Pier ni gugerekay, yaamme "fuval".)

⁴³ Tihalen fo, Yésu najoh bi ejow mbaa mof mamu maa Gálile. N'ejaol naemor n'ace áine gajaol Fílip ban naagol : « Ulagenom ! »

⁴⁴ Fílip ahumu an om ala Betusaida, ésuh yay bo þop Andere ni Pier gúþullo me.

⁴⁵ Ñer Fílip nak'atoh apalol gajaol Natanael naagol : « Wóli jujuje an ahu o gulobe mee mola ni gúboñ gagu gaa Móis ni þop ni bahiçer

bugagu uboñer, o aamme Yésu ala Nasaret, añol Susef. » ⁴⁶ Natanael naagol : « Wafpijan waaro way újue úpurul Nasaret ? » Naagol : « Ujoul, ban þan ujuh. »

⁴⁷ No Yésu ajuh me Natanael min ájaeul mee, nalob mola aah : « An ala Israel ala maagen umu ; bajut ni o uce walet waa maagen. » ⁴⁸ Ñer Natanael naagol : « Bu jáorum me nuffasom ? » Yésu naagol : « Injé imundum me ijugi no nuomen me fattam bífig babu, balama Fílip ákail avogi. » ⁴⁹ Naagol : « Afanom, aw uomme Añol Aláemit, aw uomme ávi ahu ala Israel. » ⁵⁰ Yésu naagol : « Nemme niegiseh nijugi fattam bífig babu, yo eçil me núinen n'ínje ; þan ujuh uce wafanje gájalo wauwe ! » ⁵¹ Natajen aah : « Maagen, ínje ilobul yo : þan jujuh émit yay épegulo, ban emalaka Aláemit þan nihi gujin n'gúavul fatiya Añol Arafuhow[†]. »

2

*Búyabo babu babaj me
n'ésuh yay yaa Kana*

¹ No funah fúfatten fiçih me, ni baj búyabo n'ésuh yay yaa Kana ni mof mamu maa Gálile. Jaw Yésu umuen to. ² Yésu þop guvogu-lolvoh, o ni ulagorol. ³ No gujuh me búoh bíñu yay ebaulo, jaol naagol : « Bíñuil ebae. » ⁴ Naagol : «

Aare ahu, yo nuogeom bu ? Tinagom turoje. » ⁵ Ñer jaol nábaho mbal urokaaw naagil : « Wáfowaf wo nalobul, n'jikan wo ! »

⁶ Ni baj to sibara sono futoh ni yanur, yánoyan ni eval eogi, saam to bi gaþoso Esúif yay ti mukanail mulob yo me ; yánoyan ni so ebaje butum síltar ekeme (100).

⁷ Ñer Yésu naah urokaaw : « Jimmenjen sibara sausu mal ! » N'gummenjen so iki siyato toç. ⁸ Mbiban naagil : « Maer jíij ró iki jisen açil me fuhow gaggan gagu. » N'gúij iki gusenol. ⁹ No afan gaggan gagu ake me eçoen mal mamu, ni kan bíñu. Nahahali bay bíñu yaayu épullo ; bare urokaaw gáijulo me mal mamu bugo guffase. Ñer navoh ayaba ahu ¹⁰ min aagol : « An níh'íni mee numundum úþuren bíñu yay yásum me usen sijaorai, mb'uçigal búsol ésuh yay basitorer, núþunnul yásum me reto. Aw til nubañ yáamumma bi maer búsol ! »

¹¹ Bigitenum baubu bo Yésu akan mee baubu Kana ni mof mamu maa Gálile, bo buomme bigitenum bítiar baunderuti ni wawu þe wo nakan me ; mamu nagitene bájalool, ban ulagorol n'gufan éinen ni o.

¹² Púrto, Yésu natos bi n'ésuh yay yo guvoge me Káperinaum, açila, jaol, gutiol ni ulagorol. N'gurobo bo gunah guman.

[†] 1:51 1.51 Juluj may Fíçilum 28.12

*Yésu o n'eham unnomenaaw ni gávi-Aláemit gagu
(Mácie 21.12-13 ; Maruk 11.15-17 ; Lík 19.45-46)*

¹³ No gaggan gagu gal Esúif yay go guvoge me Paak gulof me, Yésu najow bi Yérusalem. ¹⁴ No naçih me, natoh unnomena sibe, ubbarum ni sitalab, ni pøp utita síralam gunamo ró ni gávi-Aláemit gagu n'gúni n'ekan burokil. ¹⁵ Ñer najar gulaor alaw alaw ábahen fusoh, aban nahamil pe gúþur tíyañ gávi gagu, manur n'ubbarum waw ni sibe sasu ; narikul muçag utitaaw abet, síralamil ni sivisor, ¹⁶ aban naah unnomena sitalab bugagu : « Júþuren waf wauwu dáre ! Jambi jíbahen yan Payom yan yaa funnomen ! » ¹⁷ Ñer ulagorol n'guosen gurim gauge gaa Bahiçer babu : « Aláemit, gamañ gagu go nimañ me yanji þan gumugom* c. »

¹⁸ Ñer Esúif yay n'guogol : « Waf waunderuti way nújue ukán bi egitenóli búoh nubaje sembe sasu sal ekan me ? » ¹⁹ Naagil : « Jufum gávi gauge, ban tale gunah gúfaji þan ibbañ ilen go. » ²⁰ Ñer Esúif yay n'guoh : « Símit úvi gúuba ni futoh ni yanur (46) gávi gauge gutepi, ñer aw nuoge þan uilen go ni gunah gúfaji ? » ²¹ Kan gávi gagu go Yésu alobe mee mala go,

dóemme enil yay yola. ²² Yo eçil me, no nailo me ni gaçet me, ulagorol n'guosen búoh nalobene gurim gaugu, ban ñer n'gúinen ni Bahiçer babu ni pøp gurim gagu go naloben me.

Yésu naffase waamme m'biinum arafuhow

²³ Gammeñe n'gúinen ni Yésu no gujuh me waf waw pe waunderuti me wo nakane bo me Yérusalem ni gaggan gagu gaa Paak. ²⁴ Bare nemme bugo pøoil Yésu naffasil joon, afiumutil. ²⁵ Asoholaut min gulobol mala an, mata açila fanyaol naffase waamme m'biinum arafuhow.

3

Galolobor Yésu ni Nikodem

¹ Bajene ni gayon Epárisie yay afan Esúif yay ace, gajaol Nikodem. ² Nájoul ni fuh ak'atoh Yésu naagol : « Afanom, wóli jiiffase búoh Aláemit aboñuli bi egitenóli gaffas, mata an áfuh ájuut akan ti aw waf wauwu waunderuti mee Aláemit m'balet búsolol. » ³ Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobi yo : An abbañut me abugi*, mát'áju ajuh Jávi Aláemit. » ⁴ Nikodem naagol : « An bu nájue abugi áutten o báfanumer ? Pan þian abbañ anogen ni far jaol min abugi ? » ⁵ Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobi yo : An abuguti me ni

* 2:17 2.17 Juluj Ufóñ 69.10 * 3:3 3.3 An abbañut me abugi : Ni gugerekay, firim faufe fújue may fujogi ti nihi fuoh me an abugulati me fatiya.

mal, abuguti me ni Biinum Banabe, mát'áju anogen ni Jávi Aláemit. ⁶ Wabugi me ni arafuhow, wo enil ; bare wabugi me ni Biinum Banabe, wo biinum bom.[†] ⁷ Jamb'ujahali min iogi me : Jiaro jibbañ jubugi. ⁸ Erús yay bánoban bo ébahan me, neteh ebbáñen. Pan uun bateger yo, bare mat'uffas bay épureul ni bay eom n'ejow. Mamu níh'íni mee may ni ánoan abugi ni Biinum Banabe. »

⁹ Ñer Nikodem naagol : « Urú bu júe kano ? » ¹⁰ Yésu naagol : « Aw aamme aligena ámah dáure Israel, uffasut dáuru ? ¹¹ Maagen, ínje ilobi yo : Wóli jolobeullob wo jiffas me, jig-iteneulgiten pop wo jujuh me, bare buru jilet n'eyab gurimóli. ¹² Jíinenut me ínje baloberul mala waf waw waa babe n'ettam, bu jújue jíinen ínje baloberul ñer mala waa fatiya ? ¹³ An ámusut ajiñ bi fatiya émit, bare baje an aavulo ró, aamme ínje Añol Arafuhow.

¹⁴ Ti Móis ajar me enuhunjañ yay yaa mañ ahoh n'eom ailen bújonjor ésuh yay baubu ni gafit gagu[‡], mo may Añol Arafuhow ajai me ehoh n'eom atebeni mee, ¹⁵ min mbi ánoan áinen me ni o abaj buronj bábaerit. ¹⁶ Aláemit namamañ bugan bugagu náar iki ájiil Añolol

Erímbani yay, min mbi ánoan áinen me ni o jamb'ábbur bándor, bare abaj buronj babu bábaerit me. ¹⁷ Maagen, let bi etalij mof mamu Aláemit aboñulo mee Añolol, bare til bi eþagen mo. ¹⁸ An áinen me ni o, mat'atalinji. Bare an áinenut me ni o, batalinjol bubae, mata o áinenut n'Añol Aláemit Erímbani yay. ¹⁹ Batalinjol babu, bo buomme ube : gajaja gagu guçiloçih ni mof, bare bugan bugagu emoç yay gufañe n'gumanje, mata bakaneril buarat. ²⁰ Maagen, ánoan akane maarat, gajaja nalale bujuh ; mat'amañ go elof jambi bakanerol buronj. ²¹ Bare til an ahu aamme ni maagen, o nah'alofof, mamu þan jugi ñanno ca búoh Aláemit ácibbenol ni bakanerol. »

Saan Batis o n'ebbañ alob mala Yésu

²² Púrto, Yésu ni ulagorol n'gujow bi ni mof mamu maa Yúde ; nanamo bo ni bugo ró, náh'ábatise bugan bugagu. ²³ Saan Batis, o náni babu n'ésuh yay yo guvoge me Ainon, yalof me yayu yo guvoge me Salim, náh'ábatise bo may, mata mal mimmenbommen. Bugan bugagu nihi gújoul gutogol bo min ábatiseil. ²⁴ Ni tinah tautu, Saan m'bajogeruti þan áruri ni fipeh.

[†] 3:6 3.6 Dóemme : an o arafuhow abuge, o þan aroñ buronj bajae ebao ; an abugi me ni Biinum Banabe, aêila þan ároñum ni bo bándor. [‡] 3:14 3.14 Juluj Upin 21.9

²⁵ Ni baj síceñor tutor ulagora Saan ni apalil Asúif ace mala mukanay mamu bi epos enil ti bulagoil buorene yo me. ²⁶ N'gujow iki gutoh Saan min guogol : « Afanóli, nuosene áine ahu aamen me n'aw ñagagu fal fafu faa Suruden, áine ahu o nulob me mola ? Yoo, o may umu n'gábatise bugan, ban ésuh yay pe ubugi n'etey mbal aéila. » ²⁷ Saan naagil : « An ájuut abaj waf Aláemit m'baseñutol wo. ²⁸ Buru fanjaul jimate no nioh me : "Injé ilet Kirista ahu, bare Aláemit nabóñulomboñ iyabulol gayoñ." ²⁹ Açil me áyava ahu, o aamme ayaba ahu ; ban abuge ayaba ahu o nah'ailo me alofol, nah'ababaj ésumay yámah o baunerol. Esúmay yauyu eomme n'inje, ban maer uyu to n'gárira yo. ³⁰ Aíne ahumu naate afan najamoe, ínje niote ifañ níkasuloe. »

An ahu ápollo me n'émit

³¹ « An ahu ápollo me fatiya nafafañ bugan bugagu pe. Ahu ápollo me n'ettam, ettam yay eçilol, ban nah'alolob mala buroñ be. An ahu ápollo me n'émit nafafañ bugan bugagu pe, ³² pan nah'agiten wo najuh me ni wo naun me, bare an mat'ayab gurimol. ³³ Bare an ayab go me pan agiten mamu búoh Aláemit maagen nalobe. ³⁴ An ahu o Aláemit aboñ me, gurim Aláemit nah'alob, mata Aláemit nammenjenolmenjen Biinum

Banabe. ³⁵ Paaya namamañ Añolol, ban nahahat waf waw pe ni guñenol. ³⁶ An áinen me n'Añolol pan abaj buroñ bábaerit ; an alat me éinen n'Añolol, mat'abaj buroñ baubu, bare til bitiñafiiñ Aláemit bujae eya ni o. »

4

Yésu ni aare ahu abugi me Samari

¹ Eþárisie yay guune búoh Yésu nabajebaj ulagora iki fañ Saan Batis, ban nábatiseeñilbatise. ² (Ban ni maagen mamu, let Yésu fanjaol náh'abatise, bare til ulagorol.) ³ No Yésu aun me dáuru, náþur mof mamu maa Yúde ajow mbaa Gálile. ⁴ Ban balama aéih bo Gálile, naate amundum asat mof mamu mo guvoge me Samari.

⁵ Najow ak'aéih ñer n'ésuh yay yo guvoge me Siçar, dó Samari, lof galah gagu go Sakob asen me áþurol Susef. ⁶ Ehápa yay yaa Sakob dó yom. Yésu nemme bújaor babu bukanolkan nayoh, nak'anamo galam éhaþa yay. Maageima ñer tufunah. ⁷⁻⁸ Tinah tautu, ulagorol bakaer n'ésuh yay funnom mitiñay.

Ñer ni baj anaare ace ala Samari ákail gáij. Yésu naagol : « Ujíom mal irem. » ⁹ Aare ahu naagol : « Bu aw aamme Asúif újue urorenom marem, ínje an ala Samari ? » (Nalob

mee mata Esúif yay gubajut garobo gánogan ni bugaa Samari.)¹⁰ Yésu naagol : « Uffasen me gáji Aláemit, ni pøp an ahu aagei me újiol mal arem, aw þan úcinenol bi marem, ban þan aseneni mal maa buronj. »

¹¹ Naagol : « Alínom, uogenut wáfowaf waa gáij, ban éhapá yay ésikisiki. Ñer bay þan újarul mal maumu maa buronj ?¹² Nufafanj þian þayóli afan Sakob, asenóli me éhapá yauye, ban ácila fanyaol, guñolol ni sukoreol gurem dó ? »¹³ Yésu naagol : « Anóan areme mal maumu, marem þan mubbañ mujogol ;¹⁴ bare an ajae me erem mal mamu mo ínje ijae me esenol, mati marem múmus mubbañ mujogol : mal mamu mo nijaol me esen þan móbaho n'acila ébula mal dó buronj bábaerit bujae épurul. »

¹⁵ Ñer aare ahu naagol : « Alínom, usenom mal maumu, tima marem jambi mubbañ mujogom, mamu mat'ibbañ íkail tale gáij. »¹⁶ Naagol : « Ujow, úk'úvogul áini, uban núbbañul bi tale. »¹⁷ Aare ahu naagol : « Ibajut ánaíne. »

Ñer Yésu naagol : « Nulobe jon min uoh me ubajut ánaíne :¹⁸ wáine gono futoh nubajene, ban áine ahu o jurobo me maer alet áini. Maagen nulobe. »

¹⁹ Ñer aare ahu naagol : « Alínom, nijuge búoh aw aboñer nom. ²⁰ Sipayóli

gufan ni firijañ faufe gumigelete Aláemit ; bare buru Esúif yay juoge tiñ talu to Aláemitaat me amigeleti, utu Yérusalem. »²¹ Yésu naagol : « Uínen firimom : tinah talu utu n'éjoul, no mati níme ter ni firijañ faufe, ter Yérusalem jijae emigelet Paaya Aláemit.

²² Buru bugaa Samari jimigelete m'bañasutol ; bare wóli Esúif yay jimigelete olmigelet ban jiffasol, mata aþagena ahu ni Esúif yay nápollo.

²³ Bare tinah talu utu n'éjoul, ban to tuomme ute to nuomal maa ni to, no umigeletaaw bugaa maagen gujae me emigelet Paaya ni garamben dó gaa Biinumol ni pøp ni maagen : umigeleta ti bugaubugi Paaya aliþe mee.

²⁴ Aláemit Biinum nam, ban gamigelete ol me guote gumigeletol ni garamben dó gaa Biinumol ni pøp ni maagen. »²⁵ Aare ahu naagol : « Niffase búoh An ahu o Aláemit aþob me, o guvoge me Kirista, þan ájoul. No najae me ejoul, þan aþajuloli dáuru þe. »

²⁶ Yésu naagol : « Injé iomme acila, ínje alobe maa n'aw. »

²⁷ No ñer ulagora Yésu n'guçigul, ban n'gujahali min aamme n'galolobor n'anaare. Bare ánoan ni bugo akañenut arorenol wa nanjese n'aare ahu, ter wa uçile náni n'elob ni o.²⁸ Aare ahu ñer nahato jifinol min ajow bi n'ésuh

yay ak'aah bugala yo : ²⁹ « Jújoul þaa jujugom áine ahume alobom maa wo nikán me þe ! Let piañ açila aamme Kirista ahu ? » ³⁰ Ñer n'gúpurul n'ésuh yay gújoul bi etoh Yésu to naamme.

³¹ Ni tinah tautu, ulagora Yésu n'gulaol guogol : « Afanóli, utiñ. » ³² Bare o naagil : « Nibaje bi fitiñ mitiñ mo buru jiffasut. » ³³ Ñer ulagorol nihi guogoro : « Babaj piañ ace aŋallol waf waa fitiñ ? » ³⁴ Naagil : « Mitiñ mamu múmbam mo muomme ekan wo aboñulom me aman̄ me, ni efaben mamu burokol bo nahat me ni gañen gúmbam. ³⁵ Leti nihi juoh : “Tale gueñ gubbagir min eþit eçigul” ? Bare ínje niegul : Juluj joon ulah waw ; emano yay eale, enah eþit bare ! ³⁶ An ahu aamme n'eþit galagol nafaene ayab bacamol, ban þop umu n'eomen bahager bi ni buron̄ bábaerit, mamu aaña ahu ni aþila ahu þan gúsumaet ni manur. ³⁷ Firim faufe faa maagen fom : Ahu þan aañ, ahuo naþit. ³⁸ Niboñulboñ eþit ni galah dó jurokut ; guce gurok ró, mbiban buru n'jitiñ ejenil. »

³⁹ Bugaa Samari gammeñe gaçin dó me n'ésuh yauyu n'gúinen ni Yésu mala firim fo aare ahu alobe aah : « Nalobom wo nikán me þe. » ⁴⁰ Yo eçil me no bugaa Samari gujoulo me bi to ni Yésu, n'gulaol anamo to ni bugo ; min ñer akan to

gunah gúuba. ⁴¹ Gáinen me n'gufañ ñer n'gummeñe mala wo açila fanjaol Yésu alobe me, ⁴² ban nihi guoh aare ahu : « Maer ñer let bagitener babu bíya bare biçileóli n'jíinen, bare mala min wóli fanjaóli juuttenol me. Jiffase búoh maagen mamu açila aamme aþagena ahu ala mof. »

Yésu o n'esen gahoy añol aroka ávi

(Mácie 8.5-13 ; Lík 7.1-10)

⁴³ No gunah gagu gaamme gúuba gúgat me, Yésu náþur to ajow mbaa mof mamu maa Gálile. ⁴⁴ O fanjaol nagitengiten gaa búoh aboñer ndi gúkanumol ni mof mamu dó nabugi me. ⁴⁵ No naçih me Gálile, bugala ró n'gualenol wári mata bugo may ni gaggan gagu gaa Paak bo Yérusalem gukaene, ban gujujuh wo nakan bo me þe.

⁴⁶ Ñer Yésu nabbañ bi n'ésuh yay yo guvoge me Kana dó ni mof mamu maa Gálile, bo námus me ábahen mal bíñu. Ni baj bo an ámah aroke bi n'ávi ahu áþullo n'ésuh yay yaa Kapérinaum o áþurol ásote. ⁴⁷ No naun me búoh Yésu náþullo Yúde bi Gálile, najow ak'atogol nalaol aboket ajow ak'asen gahoy áþurol ásomut me butum eçet. ⁴⁸ Yésu naagol :

« Buru til, jujugut me waf wajureruti, mati júmus jíinen ? » ⁴⁹ Aíne ahu naagol : « Afanom, újoul balama añolom açet. » ⁵⁰ Ñer Yésu

naagol : « Ujow, añoli þan aronj. » Aíne ahu náinen firim Yésu min ñer akay. 51 O n'ebbañ yay, naemor ni urokaol n'guogol añolol nahoe. 52 Narorenil tinah tay añolol áhoyum mee ; n'guogol : « Figen, tinah bajuer étigo, no bújusa babu búpure ni o. » 53 Ñer áine ahu náttalo búoh tinah tautu fañ Yésu aagol me ápurol narondonj. Ban náinen ni o, açila ni bugaa yanjal þooil.

54 Waf wauwu wo uomme ñer bigitenum Yésu búutten bo nakan me búsol ebbañulol Yúde bi Gálile.

5

Yésu o n'esen gahoy an abofoe

1 Púrto, Esúif yay n'gubaj gaggan. Ñer Yésu nakay mbaa Yérusalem. 2 Ban bajen dó Yérusalem busun babaje mal bo gurihinjanj gono futoh gaa surujen gúgole. Ni gúhiboriay nihi guvoh bo Betesuda, dóemme "yanj yay yaa ñarum enil." Busun baibu bulolof gánonus ésuh yay go guvoge me "gánonus gagu gal ubbarum waw". 3 Fattam gurihinjanj gaugu, baj dó úsota gammenje gafilo ró : gápipim, gahakaj, gabofobo. [Bugan bugaubugi pe n'gúnien n'enah mal mamu min mugoror, 4 ti pi me nihi baj amalaka Aláemit áavul dó ni busun babu min agoren mo ; ban an ahu ajae

me emundum aalo ró mal mamu bagoreneri muban, an ahumu þan ahoy, hani nah'abaj gay gásomut.]*

5 Bajen to ni bugan bugaubugi ace áine ásote kábiriñ símit ávi ni gaat ni sífaji (38). 6 Yésu najugol to nafilo mee, ban nemme naffase búoh áine ahumu naþioe nár tiñ tautu, naagol : « Numanje uhoy ? » 7 Asóta ahu naagol : « Atiom, ibajut an ajae me mb'abenom ni mal mamu mo n'egoror ; ban ínje fañaom ijow me, balama içih, ace namundom aalo ró. » 8 Ñer Yésu naagol : « Uilo nuñar gapegi min ujow ! » 9 To baenah, abofoa ahu nahoy ; nañar gapegol, ban nanamo ejow.

Ban funah faufu funah fom faa fíiyay Esúif yay. 10 Ñer ufan Esúif yay n'guoh áine ahu ahoy me : « Jama fíiyay, uotut uteb me gapegi ! » 11 Naagil : « An ahu akanom me nihoy naagom-seh iteb gapegom min ijow. » 12 N'guogol : « An ay aagi me uteb gapegi min ujow ? » 13 Bare áine ahu ahoy me affasut ay, ban Yésu o ballimer ni fítiman fafu faamen to me.

14 Púrto, Yésu natoh áine ahumu ni gávi-Aláemit gagu naagol : « Maer aw umu min uhoe. Jamb'ubbañ me ubaj gatil gace, let mo, waf þan ubaji ufan wauwu wabajeni me. » 15 Púrto, áine ahu najow ak'aah Esúif yay Yésu asenol mee gahoy gaugu.

* 5:4 Ni bahícer bammenje bítiar, firim faufe filero.

16 Ñer Esúif yay n'gúlagenul Yésu mata funah faa ffiyyay nakan mee waf wauwu. 17 Bare Yésu naagil : « Nánonan Payom umu m'burok ; yo eçil me ínje may níni m'burok. » 18 Gurim gaugu n'guçil Esúif yay n'gufaŋ n'guliþe jamugol : let mala gákanumutol ffiyyay fafu barego, bare þop mala min aah me Aláemit aamme Payol fajao, yaamme búoh o'n'Aláemit gurere.

*Sembe sasu so Aláemit
asen me Añolol*

19 Yésu najar firim fafu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : Añil ahu ájuut ailo fuhoor nevonol nakan waf ; wo najuh me Paaya akan, wo þop nakane. Ban wáfowaf wo Paaya akane, Añil ahu may wo nakane. 20 Maagen mamu Paaya namamañ Añolol, ban nah'agitenolgiten wáfowaf wo nakane. Pan agitenol waf wafaje mul gájalo wauwe ; pan jijahali. 21 Maagen mamu, ti Paaya nah'ailen me gaçet me gubbañ gúni m'buroj, mo may Añil ahu akane me ánoan o súmol me naroj. 22 Ban þop Paaya fajao nd'ataliñ bugan ; bataliñ babu þe ubu ni guñen Añolol, 23 mamu bugan bugagu þe pan gúkanumol ti gúkanum me Paaya. An ákanumut me Añil ahu, ákanumut þop Paaya aboñulol me. »

24 « Maagen, ínje ilobul yo : an autten me firimom ban náinen ni An ahu aboñulom me, nabaje buron bábaerit, ban mat'atalinji : o náþure aban n'eçet alo ni buronj. 25 Maagen, ínje ilobul yo : tinah talu þan tiçigul, ban to tuomme taute to nuomal maa ni to, no gaçet me gujae me eun gavoh Añol Aláemit ; ban gajae go me éttun, þan guronj. 26 Ti Paaya asene me buronj, mo may náji me Añolol min nah'asen buronj. 27 Ban nasenolsen þop sembe sasu sal etalinj bugan bugagu, mata o aamme Añol Ara-fuhow. 28 Jambi jijahali, tinah talu utu n'éçigul no bugan bugagu þe gaamme ni guyah gujae me eun gavogol. 29 Bugagu gakan me maaro þan gúþurul dó ni eilo yay yal eyab buronj bábaerit ; bugagu gakan me maarat þan guiyul dó eilo yaa bataliñ. 30 Injé fuhood nevonom íjuut ikan wáfowaf : ti niun me ni Paaya, mo þan italiñ ; ban batalinerom buþoþol, mata nd'ilip ekan wo ínje imaj me, bare til wo aboñulom me amarj me. »

*Yésu o n'elob mala
bagitener babu balob me
buya n'açila*

31 « Iní me ínje bareom ban ilob múmbam, an mát'áinenom. 32 Baje ace aam n'elob múmbam ; ban niffase búoh wo nalobe me aya n'ínje, maagen mom. 33 Buru juboe bugan

iki gutoh Saan Batis, ban nagitengiten maagen mamu.
³⁴ Isoholaut bagitener bal arafuhow bayae n'ínje ; nilolob mala Saan Batis min júju jiyab gaþah. ³⁵ Saan Batis nánini ti ejaña yo gusaene min mb'ejanen, ban buru jimamañ þan jísangor jatiito ni gajaña gagu gala yo.

³⁶ Bare ínje nibaje waf wagitene múmbam wafane Saan bi egiten ay nem. Waf wauwu wo uomme burok babu bo Paaya asenom me bi ekan. Burok baibu bigitenegiten múmbam gaa búoh Paaya aboñulom.

³⁷ Ban aâila Paaya fanao aboñulom me nagitengiten múmbam. Júmusut juun firimol ter jujuh buulol,

³⁸ ban jikanut gurimol n'uinumul, mata jíinenut ni an ahu o naboñulo me.

³⁹ Jílingenelingen Bahícer babu joon mata n'gaþinorul þan jutoh ró buron babu bábaerit me ; ban Bahícer baibu bulob me múmbam.

⁴⁰ Bare til buru jimanjut éjoul mbal ínje bi eyab buron babu baa maagen.

⁴¹ Iliþut gasal gajoumulo ni bugan. ⁴² Piþima, niffasul jon : jibajut gamañ gánogan gal Aláemit. ⁴³ Nijoulo ni gajow gaa Payom, ban jilelom n'eyab ; mbi ace ájoul ni gajow gaa fuhoor, o til jiyabe me !

⁴⁴ Jiliþelip nánonan esalenor, bare jiliþerit eyab gasal gagu gápureul me ni Aláemit o bare ; bu ñer jújue jíinenom

?

⁴⁵ Bare jambi jiþinor gaa búoh þan ivogul bataliñ bújoñor Payom ; Móis o mb'avogul me bataliñ, aâila o jibañ me gafiumul ni o. ⁴⁶ Maagen mamu, ínien me jíinenet ni Móis, þan jíinenen þop n'ínje, mata nahiêe múmbam. ⁴⁷ Bare nemme jíinenut ni wo nahiê me, bu ñer jújue jíinen gurimom ? »

6

Yésu o n'esen bugan súuli futoh gutiñ

(Mácie 14.13-21 ; Maruk 6.30-44 ; Lík 9.10-17)

¹ Púrto, Yésu nátiþ alo ñagagu fal fafu fáþurut me faa Gálile (fo guvoge me may faa Tiberiad). ² Fítiman fámah ni fulagenol, mata fujujuh min asene me úsotaaw gahoy. ³ Ñer Yésu najin n'erijañ aban nanamo ró, o ni ulagorol. ⁴ Ban gag-gan gagu gal Esúif yay go guvoge me Paak gulofulo.

⁵ Ñer Yésu náarul gúcilol najuh búoh fítiman fámah ufu n'éjoul mbal aâila. Naah Filip : « Bay þiañ nu-jaale énnomul unaâc bi esen bugan bugaubugi þe gutiñ ? » ⁶ Nalob mee gurim gaugu bi ejuh Filip. (Aâila fanao naffase bae bu najaæ me ekan.) ⁷ Filip naagol : « Hani nubajenale síralam

símmen̄ bu*, mati siþilo en-nom unaç iki ánoan ni bugo abaj dó jiþirih. »⁸ Ñer ace n'ulagoraaw gajaol Andere, ati Simon Pier, naah Yésu :⁹ « Baje tale ápur ace abaje unaç wono futoh ni muol mûuba; bare wa sutoge ebat yauyu þe ? »

¹⁰ Bare Yésu naah : « Jikanil n'gunamo bugo þe. » Tiñ tautu tibajene efos yammeñe. Ñer n'gurobo. Ni gaam to me, wáineaw guþiloe butum bugan súuli futoh (5 000). ¹¹ Ñer Yésu naajar unaç waw, nasalen Aláemit, aban nagabor wo ganamo to me ; nakan manur mamu ni suol sasu, iki þilo min gumañ me. ¹² No bugo þooil gutiñ me iki gupoñ, naah ulagorol : « Juomen miþirih mamu mañaño me, jambi wáfowaf úbburi. » ¹³ Ñer n'guomen miþirih mamu mañaño me mal unaç waw waamme futoh, iki gummeñen utegel wono guñen n'úuba (12).

¹⁴ No bugan bugagu gujuh me waf wauwu wajure-ruti mee wo Yésu akan me, n'guoh : « Maagen áine ahumu aamme aboñer ahu aat me ájoul ni mof ! » ¹⁵ Ñer Yésu, nemme naffase búoh guþinore ékail gujogol gúvien, nabbañ añago abbañ bi n'erijan yay o nevonol.

Yésu o n'ehah fatiya mal

mamu min ajow

(Mácie 14.22-33 ; Maruk 6.45-52)

¹⁶ No tinah tiseor me, ulagora Yésu n'gujow bi galam fal fafu. ¹⁷ N'gújuþo ni busana min gútíþ bi Kaperinaum yaamme ñagagu fal fafu. Toker emoç yay baçigerul, ban Yésu m'bajaerulat atogil bo. ¹⁸ Ni baj fúrus faliñe fiiyul, ban fal fafu ni fiteh. ¹⁹ No guven me butum simetar súuli futoh ni yanur (6 000), n'guñanden Yésu nájaeul me ni mal mamu áni n'eloful busana babu ; ñer gáholi n'gunonil. ²⁰ Bare Yésu naagil : « Jambi júholi ! Injé om ! » ²¹ Ñer n'gumanen éjupol dó ni busana babu, bare m'bufaen buya to gujae me.

Fítiman fafu fo n'eyes Yésu

²² Tihalen fo, fítiman fafu fo guhatulo bo me ni fuosen búoh busana banur buomen to, ban Yésu ajingut ró manur n'ulagorol, bare bugo bareil gukae. ²³ Ni baj usana uce wápollo n'ésuh yay yo guvoge me Tiberiad uçigul tiñ talu to Yésu asale-nen me Aláemit aban nasen bugan bugagu unaç waw gutiñ. ²⁴ No bugaa fítiman fafu gútallo me búoh hani Yésu, hani ulagorol gule-lén to, bugo fañail n'gújuþo

* **6:7** 6.7 síralam símmen̄ bu : Ni gugerekay guoge sidenari sono sikeme súuba. Edenari yoemme síralam sasu solil saa no ; yanur epiloe ecam an aroke funah fanur. Sono sikeme súuba siþiloe bacam an aroke gueñ futoh ni gubbagir.

n'usana wauwu min gukay
mbaa Kapérinaum filipol.

*Yésu o aamme ganaâc gagu
gasene me buroj*

25 Ñer bugan bugagu n'guke gutoh Yésu ñagagu fal fafu, ban n'guogol : « Afanóli, nay nujoulo mbaa babe ? » 26 Naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : min jinjeseom mee, let mata jujojoh wo ugitenum waw wo nikane me ulob me, bare mala min jitiñ me unaâc waw iki jiyajen. 27 Jambi jurok mala mitiñay mamu majae me ehajen, bare mala mamu mapioe me, masene me buroj bábaerit. Mitiñay maumu Añol Arafuhow þan asenul mo. N'açila Aláemit Paaya akiç me fúffasum fufola. » 28 N'guogol : « Wa juote jikan bi erok burok babu bo Aláemit amaj me ? » 29 Naagil : « Burok Aláemit banageul me, bo buomme jíinen ni an ahu o naboñulo me. » 30 N'guogol : « Waf way wajureruti nujae ñer ekanóli jujuh min jíineni ? Wa nujae ekan ? 31 Sipayóli gufan gutiñe mana yay baubu ni gafit gagu, ti Bahiçer babu bulob yo me buoh : “Nasenil gutiñ ganaâc gagu gaavulo me n'émit.” » 32 Ñer Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : sipayolal gutitiñ ganaâc gagu gaavulo me n'émit ; ganaâc gagu let Móis asenil go, bare Payom fanjaol. Ban Payom aamul

n'esen maer ganaâc gagu gaa maagen gaavulo me n'émit. 33 Jiffas búoh ganaâc Aláemit go guomme gagu gaavulo me n'émit, ban nihi gusen mof mamu buroj. »

34 N'guogol : « Afanóli, usenóli nánoran ganaâc gaugu. » 35 Yésu naagil : « Injé iomme ganaâc gagu gaa buroj. An ájoul me mbal ínje mat'amus acaret, an áinen me n'ínje marem mati múmus mujogol. 36 Bare nilobul yo : jujugom, ban jilet n'éinen n'ínje. 37 Anóan ni bugo Payom asenom me þan ájoul mbal ínje, ban an ajoulo mbal ínje mat'imus ibelenol tíyan. 38 Iavulat n'émit bi ekan wo ínje imaj me, bare wo aboñulom me amaj me. 39 Ban aboñulom me úre namañe : jambi ace ni bugo nasenom me allim ni guñenom, bare til iilenil bugo þe ni gaçet me funah fúsola. 40 Maagen Payom dáure namañe : ánoan ajae me ejuh Añolol ban náinen ni o abaj buroj bábaerit ; ban þan iilenol funah fúsola. »

41 Ñer Esúif yay n'gunamo émumunor mola mala min aah me açila aamme ganaâc gagu gaavulo me n'émit.

42 Nihi guoh : « Ahumu leti Yésu, ápur Susef ? Nuf-fasale þayol ni jaol. Bu ñer nájue aah n'émit naavulo ? » 43 Yésu naagil : « Jambi júmumunor. 44 An ájuut ájoul mbal ínje íni Payom

† 6:31 6.31 Juluj Gapagen 16.4, 15 ; Ufón 78.24

aboñulom me añagulatol, ban an ti ahumu þan iilenol ni ga et me funah fúsola.
 45 Uboñer waw guhiçe guoh : "Aláemit þan aligen bugan bugagu p e ." An an autten me Paaya ban nayab bali-generol, þan ajoul mbal inje.
 46 Let yo eomme ter baje ace ajuje Paaya ; an ahu bare  pollo me n'Aláemit Paaya, o ajugol.

47 Maagen, inje ilobul yo : An  inen me n' nje nabaje buro  bábaerit. 48 Inj  iomme gana  gagu gaa buro . 49 Sipayul gufan gutiñe mana yay baubu ni gafit gagu, bare m noman gu ele. 50 Bare gana  gagu gaavulo me n' mit, uge. An ati  go me, mat' c t. 51 Inj  iomme gana  gagu garo  me gaavulo me n' mit. An ati  go me, þan aro  bi nánonan. Gana  gaugu go guomme enilom yo nijae me esen bi buro  mof mamu. »

52  er Es if yay n'gunamo síceñor ni sembe n'guoh : « A ne ahumu bu n jue asenolal enilol utiñal ? » 53 Y su naagil : « Maagen, inje ilobul yo : jiti ut me enil yay yal A ol Arafuhow, ban þop jiremut me físimol, buro  babu mati b ni ni buru. 54 An ati  me enilom ban narem físimom, þan abaj buro  bábaerit, ban þan iilenol ni ga et me funah f sola.
 55 Jiffas b oh enilom miti ay mom maa maagen, ban þop físimom miremay mom maa

maagen. 56 An ati  me enilom ban narem físimom, þan  ni n' nje, ban inje þop þan  ni ni o. 57 Ti Paaya aro  me abo ulom me, ban n' cila n ronjum me, mo may  noan ajae me eti om ajae me ero  n' nje.
 58 Gana  gagu gaavulo me n' mit, uge. Gunogorut ni gagu go sipayul gufan guti  me : bugo gu ele, bare an ati  me gana  gauge, þan aro  bi nánonan. »

59 Gurim gaugu Y su alob mee no naamen me n'eligen bugan bugagu ni ya  yay yaa galaw baubu Kap erinaum.

Gurim Y su n'g jarul b faculor ni bugan bugagu

60 Gamme  ni galagene me Y su no guunol me alob gurim gaugu, n'guoh : « Tale  er n gatene ! Ay  jue aruh  gurim ti gaugu ? » 61 Nemme Y su naf-fase b oh mala gurim gaugu g umumunore mee, naagil : « Elob yauye etinenultinen ni gui  ? 62  er p iaj jujuh me A ol Arafuhow o n' ej  mbaa fatiya d  naamen me bítinar, bu þan nogor ? 63 Biinum Aláemit bo nihi bisen buro  ; arafuhow fumumol  juut akan wáfowaf. Gurim gaugu go nilobul mee, ni Biinum baubu gujoumulo, ban gusesen buro . 64 Bare baje ni buru guce g inenut n' nje. »

(Maagen, kábirin m'buju babu Y su naffasene bugay g inenut me ni þop ay ajae

me ebenol ni guñen ulatorol.)⁶⁵ Natajen aah : « Yo eçil me niegul an ájuut ájoul bi n'ínje Paaya m'bájiutol yo. »

⁶⁶ No púrto me, gammenje ni galagene me Yésu n'gubbañ búsol ban n'guhat ejaor ni o. ⁶⁷ Ñer naah to ulagorol gaamme guñen ni gúuba : « Buru may mati pop jikay ti gupalul ? » ⁶⁸ Simoñ Pier naagol : « Ataw, mbal ay jijae me ejow ? Aw ubaj me gurim gagu gasene me buroñ babu bábaerit me.

⁶⁹ Wóli jíinene, ban jiffase búoh aw uomme An ahu Anab me o Aláemit aboñulo me. » ⁷⁰ Yésu naagil : « Leti buru pe jaamme guñen ni gúuba ínje içobul ? Bare ace ni buru eseytane nam ! » ⁷¹ Mala Yudas nalobe mee, añol Simoñ Isikariot ; mónanan nánie ace ni ulagorol gaamme guñen ni gúuba, bare o ajaol me ebet ni guñen ulatorol.

7

Gáinenut gagu gaa guti Yésu

¹ Púrto, Yésu nanamo ejow mof mamu maa Gálile poomo. Amañut eke ni mof mamu maa Yúde, mata Esúif yay gulipeollip bo jamuh.

² Nemme gaggan Esúif yay gaa gúggut gagu guçilocih,
³ gutiol n'guogol : « Upúr babe ujow mbaa Yúde, tima ulagorai may bugaa bo n'gujuh wo nukane me. ⁴ An umañ me guffasi

mat'ukopéen buroki. Iní me nukanekan waf ti wauwu, ukán min ésuuh yay pe gujugi. » ⁵ Maagen mamu gutiol fañail gúinenut ni o.

⁶ Yésu naagil : « Tinagom tiçigerulat ; bare buru, nánonan no jimañe, jújue jujow. ⁷ Esúh yay gújuut gujogul ni guiñ ; guiñil ínje þan gutiñ mala min igiten me búoh bakaneril buarat. ⁸ Jujow mbaa gaggan gagu ; ínje þan mat'ike bo mata tinagom tiçigerulat. » ⁹ No nalobil me gurim gaugu aban, nanamo bo Gálile.

Yésu o ni gaggan gagu gaa gúggut gagu

¹⁰ No gutiol gukay me ñer mbaa gaggan gagu, Yésu may nabbuy mbaa bo an m'baffasut. ¹¹ Ufan Esúif yay n'gunamo elipol ni gaggan gagu ni'guoh : « Umelo ? » ¹² Bajene gammene ni fítiman fafu ni'gumumunor mola. Bugagu nihi guoh : « Aíne ahumu an om aaro. » Bare bugagui ni'guoh : « A-a, o til ebut bugan naam ni yo. » ¹³ Bare an akañenut alob mola ávasul, gáholi mala ufan Esúif yay.

¹⁴ No gaggan gagu gure me n'etut, Yésu najow bi ni gávi-Aláemit gagu, aban nanamo ró gavare. ¹⁵ Ñer bugan bugagu n'gujahali n'guoh : « Bu jáorume açila naffas waf wauwu pe o m'baligenut wo ? »

¹⁶ Yésu naagil : « Waf waw wo niligene me bugan bugagu let n'ínje ujoumulo,

bare n'Aláemit aboñulom me. ¹⁷ An ailo me gailo gal ekan wo Aláemit aman me, þan affas ter wo nilobe me n'Aláemit ujoumulo, ter ni gajow gúmbam fañaom nilobe. ¹⁸ An alobe ni gajow gola fañaol, o gasal naliþe, bare ahu alip me gasal bi ni An ahu aboñulol me, nah'alolob maagen, ban wo nakane me þe uþoþol. ¹⁹ Leti Móis nasenulsen gúboñ gagu ? Ban ánoan ni buru alet n'ekan wo gúboñ gagu gulob me. Wa uçile n'jiliþ jamugom ? » ²⁰ N'guogol : « Aw eseytane eom n'aw. Ay aliþe jamugi ? »

²¹ Yésu naagil : « Waf wanur pat nikam mee, ban buru ubugu jajahali mee ! ²² Móis nasenulsen gúboñ gagu gal érur guñolul bûhut (joon joon let mata búoh aâila aju bo, bare ni sipayol gufan bujoumulo). Buru ñer nihi jûrur ápur bûhut hani funah faa fíiyay. ²³ Iní me jújue jûrur ápur bûhut funah faa fíiyay buru m'batilut ni gúboñ Móis, wa uçile n'jujogom ni guiñ mala an o nisene gahoy eniol pooyo funah faa fíiyay ? ²⁴ Jambi nihi juluj ni buul min jitalin, bare nihi jitalin batalin baçole. »

Ter Yésu o aamme Kirista ahu, ter let aâila ?

²⁵ Ni baj guce ni bugaa Yérusalem guoh : « Dáru let áine ahu o gulipé me jamuh ? ²⁶ Ume hum alobe maa bújonor ésuh yay þe,

ban ánoan alobutol uce ! Min þiañ ufan waw gujojoh maagen mamu búoh aâila aamme Kirista ahu ? ²⁷ Ume hum nuffasale bay náþullo ; bare Kirista ahu, no najae me éjoul, an mat'affas bay náþullo. » ²⁸ Ñer Yésu, o ni gavare gagu dó ni gávi-Aláemit gagu, naah fatiya : « Juoge jiffasom, ban jiffase þop bay níþullo ? Hani ! Iogul maa : ijaoroulat fuhood ; Aláemit aboñulom me o aamme an ala maagen, ban buru jiffasutol. ²⁹ Injé niffasol, mata n'aâila níþullo, ban o aboñulom. »

³⁰ Ñer n'gulip bi ejogol, bare an arembenutol gañen mata þan tinagol tiêigerulat. ³¹ Gammere ni fítiman fafu n'gúinen ni o, ban n'guoh : « Kirista ahu no najae me éjoul, þan þiañ akan waf wajureruti iki fan wo ume akane me ? »

³² Epárisie yay n'guun wo fítiman fafu fúmumunore me mola. Ñer ufan uteñenaaw ni Epárisie yay n'guboñ guce ni upoyaaw bugaa gávi-Aláemit gagu gukaol fujoh. ³³ Yésu naah : « Injé þan umu to maa ni buru, bare mati þio, þan ibbañ bi ni An ahu aboñulom me. ³⁴ Pan jiliþom, bare mati jujugom ; ban to nijae me éni, mati júju jújoul bi to. » ³⁵ Ñer bugan bugagu n'guogoro : « Mbaa þiañ bay najae ejow bo wolal mat'újua me utogaol bo ? Pan þiañ ajow

atoh bo Esúif yay gvisor
mē babu ni sasu súsu
min avare bo bugan bugagu ?³⁶ Naagolal pán ulipaoł
bare mati ujugaol, nabbañ
aagolal to najaе me éni,
mat'újuał ujaal bi to. Wa
namañe elob ni gurim gaugu
? »

*Mal mamu masene me
buroŋ*

³⁷ Funah fúsola faa gaggan
gagu, faamme fáamumma,
Yésu nailo nalob fatiya aah
: « An marem mujogol me,
ájoul bi n'íne min arem.³⁸ An áinen me n'íne, pán
áni ébula yo mal yo pán
misen buroŋ, ti Bahiçer
babu bulob yo me*. »
³⁹ (Yésu nalob mee, mala
Biinum Banabe nalobe mee,
bo bugagu gáinen me ni
o gujae me eyab. Nemme
pán Aláemit agitenerut
gasal Yésu, asenerut Biinum
Banabe.)

*Gáinenut gagu gal ufan
Esúif yay*

⁴⁰ Guce ni fítimanfafu,
no guun me gurim gaugu,
n'guoh : « Maagen áine
ahumu aamme aboñer ahu
o Móis alob me mola. »
⁴¹ Bugaguil n'guoh : «

Ahumu aamme Kirista ahu.
» Guce mul n'guoh : «
Kirista ahu aňumut épurul
Gálile. ⁴² Leti Bahiçer babu
buoge Kirista ahu ni gabu-
laken gagu gaa David pán
ápurul, n'ésuh yay yaa Be-
tuleem dó David abuh me ?
» ⁴³ Ñer búfaculor m'bubaj

ni fítimanfafu mola.⁴⁴ Guce
ni bugo n'gumaŋ bi ejogol,
bare an arembenutol gaňen.

⁴⁵ Ñer upoyaaw n'gubbañ
bi ni ufan utejenaaaw ni
Epárisie yay gabóñenil me.
Ubugo n'guogil : « Wa uçile
jujolatol ? » ⁴⁶ N'guogil
: « Músut baj arafuhow
alob ti áine ahumu nah'alob
me. » ⁴⁷ Epárisie yay
n'guogil : « Buru may julolo
ni gabut gagu gola ? ⁴⁸ Baje
piaŋ ace n'ufan waw ter
n'Epárisie yay áinene ni o ?⁴⁹
Bugan bugagu galageneol
me, bugo guffasut gúboñ
gagu gaa Móis ; dáuru bugan
gatabitab ! »

⁵⁰ Ñer Nikodem, aamme
may Apárisie ti bugo, ámus
me abbuy ak'atoh Yésu,
naagil : ⁵¹ « Gúboñolal
gusesen piaŋ min utaliŋ
an aw m'baunerutol ? »
⁵² N'guogol : « Niúnene piaŋ
may aw an om ala Gálile !
Ulíngén Bahiçer babu : pán
ujuh búoh aboñer ánoan
ámusut ápurul Gálile. » [
⁵³ Mbiban, ánoan ni bugo
naot mbaa yaŋol.†

8

*Yésu ni aare ahu o gumin
me n'gafilo*

¹ Yésu najow bi ni firijaŋ
fafu fal uoliv waw. ² Bare
tihalen fo ni bujom mej, nab-
bañ bi ni gávi-Aláemit gagu,
ban ésuh yay pe n'gújouł
mbal ačila. Nanamo nániil
n'gavare.

* 7:38 7.38 Juluj Esai 58.11 † 7:53

7.53–8.11 Ni bahiçer bammeje bítiar,
gurim gauge gólero.

³ Ñer úpajula gúboñ Aláemit ni Epárisie n'gújarul anaare ace o gu-minde n'gafilo. N'gubanjal bújonor ésu yay pе,
⁴ guban n'guoh Yésu : « Afanóli, aare ahume jiminde n'gafilo. ⁵ Ban Móis ni gúboñ gagu gola naagolal mb'utegal waare ti ahumu sival iki guçet. Ñer aw bu nupinor to ? »

⁶ N'gulob mee mata eralol gabbut gumanje, min mbi gúju gubelol ni bataliñ. Yésu násilen aban naajar fisigol nah'ahiç to n'ettam yay.
⁷ Min guroñ me n'erorenol yay, náallo, aban naagil : « An ni buru ámusut me atil, açila amundum aralol eval étiar. » ⁸ Aban nabbañ ásilen miñ áni n'ehiç to n'ettam yay. ⁹ No guun me gurim gaugu, n'gukay anuranur, újogum n'ufamma, iki ñaño to Yésu bare ni aare ahu, aronen to me naiye bújonorol. ¹⁰ Yésu náallo naagol : « Aare ahu, ubugelo ? Bajut an ategi ? » ¹¹ Naagol : « Afanom, an ategutom. » Ñer Yésu naagol : « Injé may mat'itegi. Ujow, ban jamb'ubbañ util. »]

*Yésu o aamme gajaña
gagu gaa mof*

¹² Yésu nabbañ aah fítiman fafu : « Injé iommé gajaña gagu gaa mof. An alagenom me, mat'ajow n'emoç, bare til þan ayab gajaña gagu gaa buroñ. » ¹³ Epárisie yay n'guogol : « Dáuru baloberi nevoni. Bajut waf wagiten dó búoh

maagen nulobe. » ¹⁴ Naagil : « Hani baloberom bom nevonom, baa maagen bom, mata ínje bare iffase bay nípollo ni bay nijae, bare buru jiffasut to wáfowaf. ¹⁵ Buru jitaliñetalin ti arafuhow ataliñe me ; ínje italiñut ánoan. ¹⁶ Mb'íni me nitaliñe, bataliñerom baa maagen bom, mata ilet nevonom : Payom aboñulom me umu n'ínje. ¹⁷ Ni gúboñ gagu golul hiçihic gaa búoh, ni bataliñ, bugan gúuba gugiten me bagitener banur, bagitener baubu baa maagen bom. ¹⁸ Injé nigitengiten múmbam, ban Paaya aboñulom me o þop nagitengiten múmbam. » ¹⁹ Ñer n'guogol : « Pai umelo ? » Naagil : « Jiffasutom, ban jiffasut þop Payom. Inié me jiffasom, þan þop jiffasen Payom. »

²⁰ Gurim gaugu Yésu alob mee no naamen me ni gavare ni gávi-Aláemit gagu, tiñ talu to nihi banji me wanjali me bi éji Aláemit. An ajogutol, mata tinagol þan tiçigerut.

*Yésu o n'elob mala
ebbañol mbaa Paaya*

²¹ Yésu natajen aagil : « Pan ikay ; þan jiliþom, bare þan jiçet ni gatilul ró. Jújuut jújoul bi bo ínje ijae me. » ²² Esúif yay n'guoh : « Ban þiañ amugoro, nemme o umu aah mee újuatal ujaal bi bo açila ajae me ? » ²³ Ñer Yésu naagil : «

Buru bugan jom bugaa babe n'ettam, ínje fatiya nípullo. Buru bugan jom bugaa mof me, ínje ilet an ala mof maume.²⁴ Yo eçil me niegul þan jiçet n'utilul ró. Iní me mati jíinen búoh ínje om*, þan jiçet ti maagen n'utilul ró. »²⁵ N'guogol : « Aw uomme ay ? » Yésu naagil : « An ahu hum o nilobul me mola ni mútut.²⁶ Nibaje bi elobul ni etalinjul waf wammenje. Ban igiten mof mamu wo niunulo me ni An ahu aboñulom me. Açila maagen bare nah'alob. »

²⁷ N'guun mee gujogut búoh mala Aláemit Paaya nalobeil mee.²⁸ Ñer Yésu naagil : « No jijae me eteben Añol Arafuhow, no ñer þan jiffas me ínje om, no þop jijae me effas búoh wo nikane me let ni gaþinor gúmbam nikane wo : wo Paaya agitenom me, wo bare nih'ilob.²⁹ An ahu aboñulom me umu n'ínje ; ahalutom nevonom, mata ínje nikanezan nánonan wásumol me. »³⁰ Min alobe mee gurim gaugu, gammenej n'gúinen ni o.

Yésu o n'elob mala fimigelet ni gaþah

³¹ Ñer Yésu naah Esúif yay gaage me n'açila gúinene : « Iní me jútuge liŋ firim fafu fúmbam, maagen buru ulagorom jom.³² Mamu þan jiffas maagen mamu, ban

mo þan miçilul n'jiþah ni fujoh fánofan. »³³ N'guogol : « Wóli gabulaken gal Aburaham jom, ban júmusut jíni ni fimigelet fal ánoan ; ñer ni bu nuogóli mee þan jiþah ni fujoh ? »³⁴ Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ánoan o nah'atil, açila amigel om ala gatil.³⁵ Ban amigel let bi nánonan nah'anamo ni yan afanol, bare añil abugi ró, o, dó þan anamo bi nánonan.³⁶ Yo eçil me, íni me Añol Aláemit naþagenul ni fujoh, þan jiþah ti maagen.

³⁷ Niffase bae búoh buru gabulaken gal Aburaham. Bare ínje jiliþe jamuh, dó þe mata gurimom gunonutul.³⁸ Injé wo nijugulo me ni Payom nih'ilob ; bare buru wo juun me ni þayul, wo nihi jikan. »³⁹ N'guogol : « Wóli þayóli o aamme Aburaham. » Naagil : « Jínién me guñol Aburaham, þan jikanen ti nah'akanen me.⁴⁰ Bare buru til ínje jiliþe jamuh, ínje alobeul me maagen mamu mo niun me n'Aláemit. Ban waf ti wauwu, Aburahammát'ámusen akan wo.⁴¹ Buru til, wo þayul akane me, wo nihi jikan. » N'guogol : « Wóli jilet suñofah ! Paaya anur pat jibaje, aamme Aláemit. »

⁴² Bare Yésu naagil : « Iníén me Aláemit þayul, þan jimajenom, mata ínje

* **8:24** 8.24 ínje om : Esúif yay guffafas búoh Yésu naage tale o narere n'Aláemit, mata Aláemit, no nalob me ni Móis, mamu navogoroe aah : « Injé iomme áni me. » (Juluj Gaþagen 3.14).

n'açila nípollo, ban o ategé njoul. Ijaoroulat fuoom, bare o aboñulom. ⁴³ Wa uçile jilet n'ejoh baloberom ? Dó þe mala min jújuut me eutten firim fafu fúmbam ! ⁴⁴ Buru þayul o aamme Seytane, ban jimañe nihi jikan wo açila amanj me. Ni mútut o amuga-bugan nam. Amúsut áni ni maagen, mata maagen mónanan milet ni o. Jibij jaju jo nabije me, ainut nah'abij jo, ganogorol gom ! Abija nam ák'áni þaaya ala jibij jánojan. ⁴⁵ Ban ínje nemme maagen nih'ilobul, jíinenutom. ⁴⁶ Ay ni buru ájue agiten ni bakonjol dó gatil go ínje ikane ? Nilobeul me maagen, buru jilelom n'éinen, wa uçile ? ⁴⁷ An o Aláemit açile nah'auttewutten baloberol. Buru jilet bo n'eutten, mata açilutul. »

Balama Aburaham, Yésu o min ánie

⁴⁸ Esúif yay n'guoh Yésu : « Let þianj bakonjoli min juoh me aw an ápollo Samari, ban eseytane eom n'aw ? » ⁴⁹ Naagil : « Eseytane elet n'ínje, bare til Payom níkanume, ban buru jimanjut ékanumom.

⁵⁰ Injé iliput gasal gúmbam. Baje ace aliþeom go, ban an ahumu nah'atalitalij. ⁵¹ Maagen, ínje ilobul yo : an áttun me gurimom, mónt'amus açet. »

⁵² Esúif yay n'guogol : « Maer ñer jiffas me búoh eseytane eom n'aw. Abura-

ham naçele, uboñer waw þe may mo, aw ñer nuoge an áttun me gurimi mónt'amus açet ? ⁵³ Aw þiañ nufafanj þayoli afan Aburaham açet me ? Uboñer waw may guçele. Aw ñer an bu numanje ejogoro ? » ⁵⁴ Naagil : « Isalenoro me ínje fanjaom, mati ní bo gasal. Bare Payom umuom n'esalen, açila o buru juoge me açila aamme Aláemilul, ⁵⁵ ban jiffasutol. Injé niffasol. Inien me niege iffatol, þan ínien abija ti buru. Niffasolfas, ban níkanukanum gurimol. ⁵⁶ Payul afan Aburaham nah'apinor me mala ejuh funah éjoul yay yúmbam, ésumay nejogol iki nah'atelen. Najuh fo, ban násumaete mala fo. » ⁵⁷ Ñer Esúif yay n'guogol : « Aw abajerut me þan símit úvi gúuba ni guñen (50), nuoge aw nujuge Aburaham ? »

⁵⁸ Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : Balama Aburaham abugi, ínje min ínie. »

⁵⁹ No guun me gurim gaugu, n'gumukul sival bi etegol. Bare Yésu nakop aban nápur ni gávi-Aláemit gagu.

9

Yésu o n'esen gahoy an abugi mápime

¹ No Yésu aamme n'égat, najuh ace áine abugi mápime. ² Ulagorol n'guogol : « Afanoli, ay atile yaçil me min áine ahumu abugi mápime : açila ter

ubugaol ? » ³ Naagil : « Let ter aćila atile ter ubugaol ; bípim babu bola bubabaj mala min burok Aláemit búju bujugi ni o. ⁴ No þan ron me n'ejanno, nuotale ukanal burok babu bal an ahu aboñulom me. Emoč uyu n'éjoul no an mát'áju me arok. ⁵ No þan niroje babe ni mof, ínje gajanja gagu gala mo nem. »

⁶ No nalob me gurim gaugu aban, namas n'ettam aban naporoj gumasol iki kan élluh, mbiban najar élluh yauyu alos gúcil ápima ahu, aban naagol : ⁷ « Ujow uk'uþos buuli ni garem gagu gaa Síloam. » (Síloam dóemme "aboñer".) Ñer ápima ahu najow bi bo aćih naþos buulol, ban no nabbanno me, najuh.

⁸ Ućindorol ni bugagu bugo nihi gujugenol me o ni gúcin n'guoh : « Dáuru leti áine ahu o nah'anamo me min ácin ? » ⁹ Guce n'guoh : « Aćila. » Bugagu n'guoh : « A-a, let aćila ; anogorol om. » Aćila fanjaol naagil : « Injé om ti maagen. » ¹⁰ Ñer n'guogol : « Bu jáorum me nuh'ujuh maer ? » ¹¹ Naagil : « Áine ahu o guvoge me Yésu akane élluh aban nulosom yo ni gúcil naagom ijow ik'iþos buulom ni garem gagu gaa Síloam. No nijow me bi bo ik'iþos bo, niju. » ¹² N'guogol : « Áine ahumu umelo ? » Naagil : « Iffasut bay nam. »

Epárisie yay bugo

n'eroren áine ahu ápimen me

¹³ Ñer n'gújaenum áine ahu ápimen me bi ni Epárisie yay. ¹⁴ Ban funah faufu, no Yésu akan mee élluh yay min ásotenol gúcil, funah faa fiyyay fom. ¹⁵ Epárisie yay may n'gurorenol bu jáorum me najuh. Naagil : « Elluh nañare alosom n'gúcil, nik'iþos buulom, niju. » ¹⁶ Guce n'Epárisie yay n'guoh : « Áine ahumu ápullat n'Aláemit, mata ákanumut fiyyay. » Bugaguil n'guoh : « Bu atila ájue akan waf wajureruti ti wauwu ? » ¹⁷ Ñer búfaculor m'bubaj ni bugo. N'gubbañ guoh áine ahu ápimen me : « Aw bu nupinore n'áine ahumu ásoteni mee ? » Naagil : « Aboñer nam. »

¹⁸ Bare ufan Esúif yay gumañut gúinen gaa búoh áine ahumu nápimenpim ban maer najugejuh. Yo ećil me n'gúvogul ubugaol bi eroenil ¹⁹ n'guogil : « Maagen mamu dáuru añolul o juoh me mápime nabugi ? Ñer bu jáorum me maer najuh ? » ²⁰ Ubuga áine ahu n'guogil : « Wo jiffas me, uwe : dáure añolóli, ban mápime nabugi. ²¹ Bare bu jáorum me najuh, yo, jiffasut yo, ban þop jiffasut ay akanol najuh. Juroren aćila fanjaol, anafan nakane bi éju ábalul. » ²² N'gulob mee mala gáholi ufan Esúif yay. Maagen mamu ubuge gujamojamor bi eham ni yan

yay yaa galaw ánoan ajae
me eoh Yésu aamme Kirista
ahu. ²³ Yauyu eçil me
min ubuga áine ahu guogil
anafan nakane gurorenol.

²⁴ Ñer Epárisie yay
n'guvoh áine ahu ápimen
me gúutten min guogol : « Ulob maagen bújonor
Aláemit ! Wóli jiffase
búoh áine ahumu atila. »

²⁵ Naagil : « Iffasut ter
atila nam. Bare waf wanur
niffase : nípmenpim, bare
maer njuge ñanno ca. »

²⁶ N'guogol : « Wa nakani
? Bu nápegule gúcili ? »

²⁷ Naagil : « Nilobenul yo
iban, bare juuttenutom. Wa
uçile n'jimañ eun yo jitajen
? Buru pøp, jimamañ piañ
éni ulagorol ? » ²⁸ N'gujelol
guoh : « Aw uomme alagora
an ahumu, bare wóli ulagora
bugaa Móis jom. ²⁹ Wóli
jiffase búoh Aláemit nalolob
ni Móis ; bare ahumu,
jiffasut bay náþullo. »

³⁰ Ñer áine ahu ápimen me
naagil : « Dáuru dijahaliom
me min jiffasut mee bay
náþullo, ban nápegulom
gúcilom. ³¹ Nuffasale

búoh Aláemit nd'áttun
galaw utilaaw ; bare an
ahu ákanumeol me ban
nah'akan wo namañ me, o
náh'áttun me. ³² Uunerutal
bi jama guoh ace nápegule
gúcil an abugi mápime.

³³ An ahumu ajoumenulat
me n'Aláemit, mát'ájuen
to wáfowaf. » ³⁴ N'guogol
: « Aw áuulo me ni gatili
ró, aw nújue ugitenoli uce ?
» Guban n'gujogol gúpuren

tíyanj.

*Bugay gubaje bípim babu
bafaj me gájalo ?*

³⁵ Yésu no naun me búoh
gujojoh áine ahu gúpuren
tíyanj, nájoul ak'atogol to
naagol : « Aw nüinene
n'Añol Arafuhow ? »

³⁶ Naagol : « Afanom,
ugitenom ay aamme, min íju
íinen ni o. » ³⁷ Yésu naagol
: « O nuluje maa, an ahu
alobe maa n'aw, açila om. »

³⁸ Naagol : « Ataw, nínene.
» Ban naya gújul bújonor
Yésu min amigeletol.

³⁹ Mbiban Yésu naah :
« Nijoulojow ni mof tima
bataliñ m'bubaj, min mbi
gápim me gujuh ñanno
ca, ban gajuge me, bugo
n'gúpim. »

⁴⁰ Bajene Epárisie guman
gaamen to ni o. No guun
me gurim gaugu, n'guogol
: « Wóli piañ jípipim may
? » ⁴¹ Naagil : « Jíni
me úpima, mati jibajen util.
Bare buru nemme juoge ju-
jujuh ñanno ca, þan jíni to
me bugan bugal util. »

10

*Yésu o aamme akoña ahu
ala maagen*

¹ Yésu nabbañ aah : « Maagen, ínje ilobul yo : Baj me busoen ubbarum, min an anonut ni gánonum bo, min til ajiñ galam bo gace alo ró, an ahumu áku, arama waf bugan.

² Bare an ahu anogen me ni gánonum gagu gala bo, o aamme akoña ubbarum waw. ³ Apoya gánonum

gagu þan ápe gulol, ban ubbarum waw þan uffas firimol. Þan avoh ubbarumol ujow wo, aban náþuren wo tiýaŋ. ⁴ Aþúnnul wo me aban, þan ayab wo gayon min ulagenol, mata uffase firimol. ⁵ Ubbarum wauwu mat'úmus ulagen ajaora ; þan til uteyol ráli, mata uffasut firim ajaora. »

⁶ Yésu búnogor baubu nalobil mee, bare gujogut wa namaŋe elobil. ⁷ Yo eçil me natajen aagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ínje iomme gánonum gagu gal ubbarum waw. ⁸ Bugagu þe gajoulo me balama ínje úku bugom, urama waf bugan, ban ubbarum waw úttunutil. ⁹ Injé iomme gánonum gagu. An anogen me n'índe, þan aþah ; þan nah'anogen náþurul, ban þan abaj tiñ taa gafen. ¹⁰ Akú gákuet, jamuh ni ghajen náh'ákail bare. Injé nijoulojow min mbi bugan bugagu gubaj buronj, ban mbi gupoñ dó ni buronj baubu.

¹¹ Injé iommeakoña ahu ala maagen. Akoña ala maagen nah'asesen buroñol bi mala ubbarum waw. ¹² Bare an áþullo babu akoñe min mbi gucamol, alet akoña ahu açil me ubbarum waw, anjanden me ejoba-baha yo n'éjoul, þan ajunden ubbarum waw min atey akay, ban ejoba-baha yay þan enogen wo min evis wo. ¹³ Pan akan mo mata açila an om áþullo babu, ban butumol bilebo n'ubbarum waw.

¹⁴ Injé iommeakoña ahu ala maagen. Niffase ubbarumom, ban ubbarumom uffasom ¹⁵ ti Paaya affasom me, ban ínje þop niffasol. Buronjom ban isen bo bi mala ubbarumom. ¹⁶ Nibaje þop ubbarum uce walet ni busoen baube ; uçila niote may íomenul wo. Þan núh'úttun firimom, ban þan baj ñer ekore yanur niakoña anur. ¹⁷ Paaya namaŋomman, mala min iomme n'ejow bi esen buroñom. Búsol þan mb'ibbañ iyab bo. ¹⁸ An alet bo n'eram n'índe, bare ínje faŋaom iom bo n'esen ; nibaje sembe sasu sal esen bo, ban nibaje may sal éyabul bo. Payom dáuru naboñulom mee ekan. »

¹⁹ Ñer búfaculor m'bubbañ bubaj n'etut Esúif yay mala gurim gaugu. ²⁰ Gammene ni bugo nihi guoh : « Eseytane eom ni o ; natetey ni fuhow, wa uçile n'jiniol n'eutten ? » ²¹ Bugaguil n'guoh : « Gurim gaugu let gal an o eseytane enone. Eseytane éjue þiaŋ ekan bugan gápipim min gujuh ? »

Gáinenut Esúif yay búoh Yésu Añol Aláemit nam

²² Tinah tautu tinah taa gúvagen, ban bugan bugagu n'gúni n'etiñ gaggan gagu go ni'guosen me gápegul gagu gaa gávi-Aláemit bo Yérusalem. ²³ Yésu nah'ajow aya babu najow aya babu ni baj babu baa surujen sasu satepi me bo

guvoge me "baŋ Salomon" "dó ni gávi-Aláemit gagu. ²⁴ Ñer Esúif yay n'gúgolol guban n'guogol : « Bi nay nujae ehalóli n'jíni mamu n'emoč ? Iní me aw uomme Kirista ahu, ufačóli yo ḥanno ca. » ²⁵ Naagil : « Nilobenul yo iban, bare jíinenutom. Wo nikane me ni gajow gaa Payom ugítengiten ínje ay nem. ²⁶ Bare jíinenut mata jilet ró n'ubbarumom. ²⁷ Ubbarumom nuh'uuttewutte firimom ; niffas wo, ban wo nuh'ulagenomlagen. ²⁸ Nisen wo buroŋ babu bábaerit me ; mat'úmus ullim, ban an mat'aram wo ni guñenom. ²⁹ Payom asenom wo me nafafaŋ waf waw p̄e, ban ánoan ájuut aram waf uce ni guñen Payom. ³⁰ Injé ni Payom, an anur jom. »

³¹ No guun me gurim gaugu, n'gubbañ gumukul sival bi eteh so Yésu ak'açet. ³² Ñer náfaro aagil : « Nikakan bújonjorul waf wammenje waaro wáphullo ni Paaya. Mala way ni wo jimaŋe mee etegom sival ? » ³³ N'guogol : « Let mala waf uce waaro wo nukane jimaŋe mee etegi sival, bare mala gújel go nujele Aláemit : aw aamme arafuhow numaj ujogoro Aláemit. » ³⁴ Naagil : « Leti hičihič ni gúboň gagu golul búoh Aláemit naage : "Uláemit jom*" ? ³⁵ Nuffasale búoh wo Bahi  er babu bulob me újuut úpunni. Ban Aláemit

navoge bugan bugagu bugo firimol fulob me molil "úlaemit". ³⁶ Ban ínje Paaya na  obom  ob aban nabo  ulom babe ni mof. Bu ñer jújue juoh nijejel Aláemit ínje baager ínje A  ol Aláemit ? ³⁷ Iní me ikanut waf waw waa Payom, jambi jíinenom. ³⁸ Bare íni me wo nikane, hani ínje jíinenutom, jíinen n'u  ila, mamu n'júju jiffas ñanur b  andor búoh Paaya umu ñ'índe, ban may ínje umu ni Paaya. » ³⁹ Ñer n'gubbañ gulip ejogol, bare na  agil ni guñen.

⁴⁰ P  rto, Y  su nabbañ asat bi ñagagu fal fafu fo guvoge me Suruden ak'anamo ti   talu to Saan amunden me n  h'  batise. ⁴¹ Bugan gamme  e n'g  joul mbal a  ila, ban nihi guoh : « Bajut waf uce wajureruti wo Saan akane ; bare wo nalob me p  e aya n'  ine ahume, maagen dom. » ⁴² Ban ñer gammeñe n'g  inen ni Y  su.

11

E  et yay yaa Lasar

¹⁻² Funah fice, ni baj ace áine gajaol Lasar ásomut. Lasar ahumu Betani nabuge, o ni g  ulinol Mari ni Maruta. (Mari o aamme aare ahu ámus me áyu mí  ir matinjoe ni guot Ataw Y  su, aban na  ar walol n  ati go*.) ³ Batiay babu gaamme g  uba n'guboň an ak'aah Y  su : « Ataw, abugei

* 10:34 10.34 Juluj Ufóň 82.6 * 11:1-2 11.1-2 Juluj Saan 12.3

násomusomut. » ⁴ No Yésu aun me gahonjen gaugu, naah : « Gásomut Lasar guñumutol eçil naçet ; ugu to bi egiten gasal gagu gal Añol Aláemit, mamu bajalo Aláemit pán bujugi. » ⁵ Ban Yésu namamañ fanj Maruta, Mari ni Lasar.

⁶ Hani min Yésu aun mee búoh Lasar násomusomut, nanamo gunah gúuba atajen tiñ talu to naamme. ⁷ Púrto naah ulagorol : « Ubbañal bi Yúde. » ⁸ N'guogol : « Afanóli, piout no bugaa Yúde gumajene etegi bo sival uk'uçet, ban mul ubbañ bi bo ? » ⁹ Naagil : « Leti etufunaha ebaje sílar sono guñen ni súuba ? An ajow me tufunah, mát'álanjulor waf, mata na-jujuh gajanya gagu gaa mof maume ; ¹⁰ bare an ajow me ni fuh, pán álanjulor, mata gajanya gulet ni o. »

¹¹ No nalob me gurim gaugu aban, naagil : « Abu-geolal Lasar umu n'gámori ; bare ban ijow ík'íliol. » ¹² Ulagoraaw n'guogol : « Ataw, íni me gámori naam ni go, pán ahoy. » ¹³ Ban Yésu mala eçet Lasar nalob mee ; bare bugo n'gapinoril nalob mee mata Lasar nayaboyabor. ¹⁴ Ñer Yésu nalobil ávasul aah : « Lasar naçele. » ¹⁵ Ban nísumaete mala min ilelen to me, mamu wajae me ebaj pán ukán min jíinen n'ínje. Ujaal utogaol bo. » ¹⁶ Ñer Toma, o guvoge me may "Máuba", naah gupalol ulagora : « Wolal may ujaal

bi bo, min mb'uçelal manur ni o ! »

Yésu asene me buronj babu

¹⁷ No Yésu açih me, naun gaa búoh Lasar nafogi baje ñer gunah gubbagir. ¹⁸ Ban Betani éraliut ni Yérusalem, butum simetar súuli sífaji (3 000). ¹⁹ Esúif gammeñe gujoulojow gúkail elo-
den Maruta ni Mari mala eçet álinil. ²⁰ No Maruta aun me búoh Yésu nalofulo, na-
jow ban guemor ; bare Mari,

o, nanamo ró ni yan yay. ²¹ No Maruta aemor me ni Yésu, naagol : « Ataw, únien to me, álinom mat'açelen. ²² Ban hani maer yauye

niffase búoh wáfowaf wo núcine, Aláemit pán aseni wo. » ²³ Yésu naagol : « Alíni pán ailo ni gaçet me. » ²⁴ Naagol : « Niffase búoh pán ailo funah fúsola ni gailo gagu gaa gaçet me. »

²⁵ Yésu naagol : « Injé iilene me gaçet me, ínje iomme buronj babu. An áinen me n'ínje, hani naçele, pán aronj. ²⁶ Ban

ánoan arone, mbibán náinen n'ínje, mát'ámus açet. Núinene dáuru ? » ²⁷ Naagol : « Ey, Ataw, níinene búoh aw uomme Kirista ahu, Añol Aláemit, aat me ájoul ni mof. »

²⁸ No Maruta alob me gurim gaugu aban, nakay açih navoh atiol Mari min abbuen aagol : « Ataw umu dáre, aw narorene. » ²⁹ No Mari aun me gurim gaugu, nailo ni majase ajow mbaa Yésu. ³⁰ (Toker Yésu m'banonerulat n'ésuh yay,

bare o bároñerul tiñ talu
to Maruta aemor me ni
o.) ³¹ Esúif yay gaamen dó
me ni yan yay manur ni
Mari bi elodenol n'gujugol
ailo ni majase aban nápur
; ñer n'gulagenol, mata
n'gaþinoril ban ajow bi ni
fuyah fafu ake bo ukonj.

³² No Mari açih me to
Yésu aamme ak'ajugol,
nalo to n'guolol aban
naagol : « Ataw, ínien
me tale nuomene, álinom
mat'açelen. » ³³ No Yésu
ajuh me Mari akonj, ban
pop Esúif yay galagenulol
me ubugi n'ukonj may, ni
mujogol náar iki biinumol
búguo. ³⁴ Naagil : « Tay
jufogol ? » N'guogol : «
Ataw, újoul ban þan ujuh.
» ³⁵ Yésu gúçilol n'gutey
mufu. ³⁶ Ñer n'guoh : «
Aþaa juluj min amanjol me
re me ! » ³⁷ Guce ni bugo
n'guoh : « Açila akan me
ápima najuh, ájuenut may
akan Lasar jamb'açet ? »

³⁸ Ñer biinum Yésu
m'bubbañ búguo o n'elof
fuyah fafu. Fuyah fafu
kakan gaun go gúbakene
fuval gutoj gánonom go.
³⁹ Ñer Yésu naah : « Júþuren
fuval fafu. » Maruta, álin
açet me, naagol : « Ataw,
jama funagol fubarigen,
umu auçete mee. » ⁴⁰ Bare
Yésu naagol : « Let niegiseh
íni núnene þan ujuh bájalo
Aláemit ? » ⁴¹ Ñer
n'gúþuren fuval fafu. Yésu
náarul gúçilol fatiya naah :
« Payom, ínje umu n'esaleni
mala min úttunom me.

⁴² Injé fanyaom niffase búoh
nánongan núh'úttunomtun
; ujuh me nilob maa, mala
fítiman bugan bugagu gailo
maa tale, tima n'gúinen
búoh maagen aw uboñulom.
» ⁴³ No nalob me gurim
gaugu aban, naah fatiya :
« Lasar, úþurul dáuru ! »
⁴⁴ Ñer áine ahu açelen me
nápurul, guolol ni guñenol
min gubboñeni útar, gábil
n'gufut buulol. Yésu naagil
: « Jijalol, mbiban n'jihalol
najow. »

*Egum firim yay bi emuh
Yésu*

(Mácie 26.1-5 ; Maruk
14.1-2 ; Lík 22.1-2)

⁴⁵ Gammeñe n'Esúif yay
gakelo me n'ende Mari, no
gujuh me wo Yésu akan me,
n'gúinen ni o. ⁴⁶ Bare guce
ni bugo n'gujow iki gutoh
Epárisie yay min gugitenil
wo nakan me. ⁴⁷ Ñer
ufan utejenaaw ni Epárisie
yay n'guvoh fujoj ufan waw
fámah fafu, guban n'guoh
; « Bu nuñumale ekan
? Aíne ahumu nakane
waf wammenje wajureruti.
⁴⁸ Uhalaol me nakan, bugan
bugagu þe þan gúinen ni o,
ban bugaa Rom þan gúkail
guhajen tiñolal tanab me ni
pop buganolal. »

⁴⁹ Ace ni bugo, gajaol
Kayafa, aamen me gannay
gaugu afan utejenaaw þe,
naagil : « Buru hum jilet
n'étallo ! » ⁵⁰ Jujugut búoh
fanye jáari an anur açet
mala ésuh yay balama ésuh
yay þe ebao. » ⁵¹ Nalobe
mee, let waf wo naþinore

fuhool, bare nemme gannay gaugu ačila aamen me afan utejenaaw, yo ečil me Aláemit nasenol biinum baubu bal eoh Yésu naate ačet mala Esúif yay,⁵² ban let mala Esúif yay bareil, bare naate ačet may min guñol Aláemit pe gvisor me guomunor gúni buganur.⁵³ Kábirinj funah faufu, n'gujoh faa jamuh Yésu.⁵⁴ Ñer Yésu nahat ejow njanno ca ni bugan bugagu ; náþur to ajow mbaa mof mice malofe gafit gagu gámah gagu, n'ésuh ece gajow yo Efuraim, ak'anamo bo o ni ulagorol.

⁵⁵ Paak yay yal Esúif yay elofulo ; ban bugan gammenje gápollo ni súsuhsasu pe n'gújaali mbaa Yérusalem balama Paak bi eke eþos sinilil.⁵⁶ Ñer n'gunamo enjes Yésu ni gáví-Aláemit gagu nihi bugagu guoh gupalil : « Bu jipinore ? Mati piañ ákail emat gaggan ge ? »⁵⁷ Toker ufan utejenaaw ni Eþárisie yay bugo basener gúboñ gaa búoh an affas me bay Yésu am, nagiten min mbi gujogol.

12

*Mari náyu míčir matijoe ni guot Yésu
(Mácie 26.6-13 ; Maruk 14.3-9)*

¹ Gunah futoh ni fanur balama Paak, Yésu nájoul bi Betani, ésuhs Lasar o

nailen me ni gačet me.
² No načih me, n'gúsilol ; Maruta aamen n'ecokor bugan bugagu, ban Lasar bugo guomen me n'etiñor ni Yésu.³ Mari, o, naajar jibara jaa míčir mútut matijoe másumut funnom áyu ni guot Yésu, aban naajar walol náti go ; gatinj míčir mamu n'guram yañ yay þooyo.

⁴ Ace n'ulagora Yésu, gajaol Yudas Isikariot ajae me ennomenol, naah ñer :⁵ « Wa učile unnomenatal míčir maumu síralam sammenje* usenal galeh me ? »

⁶ Nalob mee, let gaa búoh ter enilol erundum galeh me, bare min aamme áku. Ačila náh'átuh jiet jaju jolil dó gukane me síralamil, ban nah'aajar waam dó me.⁷ Bare Yésu naagol : « Uhalol ! Nakan mee bi funah fafu faa gafogom.⁸ Galeh me, bugo, þan jibajil nánonan ni buru, bare ínje jilelom n'ebaj nánonan. »

Egum firim yay bi emuh Lasar

⁹ Fítiman fal Esúif ni fuun búoh Yésu umu Betani. Ñer n'gujow bi bo, let mala Yésu bare, bare þop bi ejuh Lasar o nailen me ni gačet me.¹⁰ Ñer ufan utejenaaw n'gujow bi may jamuh Lasar,¹¹ mata ačila ačil me min Esúif gammenje gúhatuloil min gúinen ni Yésu.

* **12:5** 12.5 Ni gugerekay guoge sifaraku sikeme sífaji ; efaraku yaa no, yo epilo me bacam an baroker funah fanur.

Yésu o n'enogen
Yérusalem
(Mácie 21.1-11 ; Maruk
11.1-11 ; Lík 19.28-40)

¹² Tihalen fo, fítiman fafu fakelo me emat gaggan gagu gaa Paak ni fuun búoh Yésu umu n'éjoul mbaa Yérusalem ; ¹³ ñer bugala fo n'gujar ubes wal úit min gúþurul guemor ni o n'enjan ró guoh : «

Hosanna !

Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajaol, ásonien ávi ahu ala Israel[†] !

¹⁴ Ñer Yésu natoh to jusum ; narembor ni jo, ti hiéi me : ¹⁵ « Buru bugaa Yérusalem, jambi júholi !

Juluj, áviul umu ájaeul mee min anamoe ni jusum[‡]. »

¹⁶ Bítinar þan, ulagorol gujogut dáuru ; bare búsol, no Yésu ailō me ni gaçet me áni ni gasalol, no ñer guosen me búoh waf wauwu uhičihič uya ni o, bi ni eyab yay ró yo guyabol me.

¹⁷ Bugan bugagu gaamen me ni Yésu no navogulo me Lasar ápunnul ni fuyah fafu min ailenol ni gaçet me, n'gunamo egiten wo gujuh me. ¹⁸ Gammeje, nemme guune búoh Yésu nakakan waf wauwu wajureruti mee, n'gújoul guemor ni o. ¹⁹ Ñer Epárisie yay nihi guogoro : « Jujuge búoh újuutal to

wáfowaf. Juluj min ésuh yay pe gukae mee mbal açila. »

Yésu o n'elob mala ecelol

²⁰ Ni bugan bugagu gajoulo me gúkail esal Aláemit ni gaggan gagu, bajen dó bugan guman galet Esúif. ²¹ N'gújoul gutoh Filipala Betusaída yaa Gálile min guogol : « Afanóli, Yésu jimajene bujuh. » ²² Filip najow ak'alob yo Andere, min gujaor iki gulob yo Yésu.

²³ Ñer Yésu naagil : « Tinah talu tiçilo no Añol Arafuhow áari me asali. ²⁴ Maagen, ínje ilobul yo : Gaugit gulout me n'ettam ban ni guçet, þan gúni to nevongo. Bare guçet me, þan guogol[§]. ²⁵ An ahoten me ni buronjol ni mof maume, þan ábbur bo. Bare an alejehen me bola, þan abaj buronj babu bábaerit me. ²⁶ Iní me an amane éni arokaom, mb'alagenom, ban to nijae me éni, arokaom þop þan áni to. Ban an áni me arokaom, Payom þan ajogol guñen gúuba.

²⁷ Maer to niom maa, binumom búguoe. Pan þiaj ioh : “Payom, upagenom ni wajae me ebajom” ? Bare hum sílam sausu mala so nijoulo maa bi eteb so, ban tinah so tiçige. ²⁸ Payom, ugiten ñer bájaloi ! »

[†] 12:13 12.13 ávi ahu ala Israel : Aláemit napie nagiten ávi ahu David búoh ace ni gabulakenol þan áni ávi Israel (2 Samiel 7.11-13). Aví ahumu ni Kirista, an anur om. Yésu aamme ávi ahumu o guomen me n'enah. Gurim gagu go bugan bugagu guunen me tale ni Ufóñ 118.25-26 gúþullo. [‡] 12:15 12.15 Juluj Sakari 9.9 [§] 12:24 12.24 eogol : dóemme ebuh mitiñ mammemmenj.

Ñer firim ni fúpurul n'émit fuoh : « Nigitenen bo, ban þan ibbañ igiten bo. » ²⁹ Ñer guce ni fítiman fafu faulteneol me n'guoh : « Dáuru fúparanu fiele. » Bugagu n'guoh : « Amalaka alobe ni o. » ³⁰ Bare Yésu naah : « Firim fafu fauni mee, let múmbam fuunumi, bare molul. » ³¹ Maer batalinj babu baa mof biçige, ban Seytane aamme afan ahu ala mof þan ápunni abeni tíyanj. ³² Ban ínje, no gujaeom me eteben mbaa fatiya, þan iñagul bugan bugagu þe bi n'ínje. » ³³ Ni gurim gaugu go nalob maa, namañe egiten bu najae me eçet nogor.

³⁴ Fítiman fafu ni fuogol : « Juune ni Bahícer gúboñ gagu gaa búoh Kirista ahu þan áni to bi nánonan. Ñer bu núogum me : Añol Ara-fuhow náarie atebeni mbaa fatiya ? Ay aamme Añol Ara-fuhow ahumu ? » ³⁵ Yésu naagil : « Gajaña gagu guronj þan ni buru jatiito. Jiaken n'jujow no guronj me þan ni buru, balama emoç yay etobenul, mata ajaa n'emoç nd'affas mbaa bay naam n'ejow. » ³⁶ Nemme juronj n'ebaj gajaña gagu, jíinen ni go, tima n'jíni bugan bugaa gajaña. »

Gáinenut gagu gal Esúif yay

No Yésu alob me firim fafu aban, nakay ak'akop áraliil. ³⁷ Hani min akan

me bújonor Esúif yay waf wammerje wajureruti, bare bae gúinenut ni o, ³⁸ mamu min mbi firim fafu fo aboñer ahu Esai alob me fukano faah me :

« Atúla, ay áinene wo wóli julob me ?

Ay nugitene sembei* ? »

³⁹ Gújuenut gúinen. Wa uçile ? Esai fanaol nalobe may mala gáinenutil no naah me :

⁴⁰ « Aláemit nápimene gúçilil, nakane uinumil n'uak ; mamu, jambi gúçilil gujuh, jambi uinumil ujoh. Dó þe jambi gúbahoul mbal ínje min isenil gahoy†. »

⁴¹ Min Esai alob maa, mala Yésu nalobe mee, o nájugali me bájalo babu bola.

⁴² Ni baj til gammeje n'ufan Esúif yay gúinen ni Yésu ; bare mala gáholi Epárisie yay, gugitenut yo gúvasul jambi gúþunnil ni yañ yay yaa galaw, ⁴³ mata gufanje eruhen eyab gasal gagu gaa bugan bugagu fan gal Aláemit.

⁴⁴ Yésu naah fatiya : « An áinen me n'ínje, let n'ínje bareom náinene, bare þop ni An ahu aboñulom me. » ⁴⁵ An ajugom me, aboñulom me þop najuge.

⁴⁶ Injé aamme gajaña gagu nijoulojow ni mof min mbi ánoan áinen me n'ínje jamb'abbañ áni n'emoç. ⁴⁷ An aun me gurimom, mbiban akanut wo gulob

* 12:38 12.38 Juluj Esai 53.1 † 12:40 12.40 Juluj Esai 6.9-10

me, let ínje mb'italinol, mata ijoulat bi etaliŋ mof mamu, bare til bi eŋagen mo. ⁴⁸ An alalom me ban naceŋ eyab gurimom, an ahumu nabaje wajae me etaliŋol : gurim gagu go nilob me, gučila mbi gutalinol me funah fúsola. ⁴⁹ Gurim gagu go nilobe me gujoumulat n'ínje, bare Paaya fanyaol aboñulom me nagitenomgiten wo niot me ilob, ni pøp bu niot me ilob wo. ⁵⁰ Ban niffase búoh waf waw wo naboñom me elob, wo únjareul me buron babu bábaerit me. Yo eçil me, wo nilobe me, nilobewolob ti Paaya alobom wo me. »

13

Yésu o n'epos guot ulagorol

¹ Balama gaggan gagu gaa Paak gunogen, Yésu naffase búoh tinagol tal épur ni mof me min abbañ mbaa Paaya tiçiloçih. Ti naçi me nábboli ulagorol bugo najae me ehat ni mof, mo may nábboliil mee maagen mamu bi funagol fúsola babe ni mof.

² Yésu ni ulagorol n'gúni ni fitiñ gájimel ; toker Seytane o bakaner aban ni biinum Yudas, añol Simon Isikariot, gaa búoh açila mb'annomenol me. ³ Yésu naffas búoh Paaya nahahat waf waw pe ni guñenol, naffas pøp búoh n'Aláemit nápollo, ban umu n'ebbañ bi ni o. ⁴ Ñer nailo to guomme ni fitiñ fafu, nápuren gájuool, aban

naŋar gábil aŋoñ. ⁵ Mbiban naŋar mal áulen ni gatew aban nanamo epos guot ulagorol ni éti go nímoro ni gábil gagu go naŋoñ me.

⁶ No naçih me ni Simon Pier, Simon Pier naagol : « Ataw, aw ujae me epos guolom ? » ⁷ Yésu naagol : « Wo nikane maa, újuut ujoh wo maer, bare búsol þan ujoh wo. » ⁸ Simon Pier naagol : « Múk ! Mat'úmus uþosom guot ! » Naagol : « Iþosut me guoli, mat'ubbañ úni an úmbam. » ⁹ Ñer Simon Pier naagol : « Ataw, mati ní ñer guolom reor dó, bare may mb'uþos bi ni guñenom ni fuhood ró. » ¹⁰ Naagol : « An auwoe aban asoholaut gaþoso atajen íni let epos guolol, mata nakukur mümeol. Ban buru jukukur, bare let buru pooul. » ¹¹ (Maagen mamu, naffasene ay ajaol me ennomen ; yo eçil me naah let bugo pe gukure.)

¹² No Yésu aþosil me guot aban, nabbañ akano gájuool, mbiban nanamo to guomme ni fitiñ naagil : « Wo nikanul maa, jujoh wo ? » ¹³ Nihi juvogom ñace "Afanoli", ñaňu n'juvogom "Ataoli", ban maagen, julobe jon, mata açila nem. ¹⁴ Jujuh me ínje aamme Afanul ni Ataul, niþos guolul, min ñer mbi buru may juþosor guot : bugan-ó-bugan n'guþos guot gupalil. ¹⁵ Nikanyokan jujuh min mbi buru may jikanor ti ínje ikanul me.

16 Maagen, ínje ilobul yo : aroka nd'afan afanol, ti may aboñer nd'afan me gájalo an ahu aboñulol me.¹⁷ Nemme maer jiffase waf wauwu, gásumay þan gúni ni buru íni me jikane mamu.

18 Nilob maa let bi ni buru þe. Niffasul buru þe bugo niçob me, bare Bahícer babu buote bukano baah me : "An ahu atiñore mee ganaç gagu n'ínje, naiyulo bi n'ínje*." 19 Illobul yo maer balama ukano, mamu, no ujae me ekano, n'jíinen búoh maagen mamu ínje om. 20 Maagen, ínje ilobul yo : ánoan ayab me an o ínje iboñe, ínje fañaom nayabe, ban an ayabom me, aboñulom me nayabe. »

*Yésu o n'elob mala Yudas
ajae me ennomenol*

(Mácie 26.20-25 ; Maruk
14.17-21 ; Lík 22.21-23)

21 No Yésu alob me gurim gaugu aban, biinumol m'búguo. Naagil ñanno ca : « Maagen, ínje ilobul yo : ace ni buru þan annomenom.

» 22 Ñer ulagoraaw nihi gulujor, ban n'gurorenoro ay ni bugo nalobe mee mola. 23 Ace n'ulagorol, ahu o Yésu ábboli me nár, umuen to nalofe Yésu to guomme ni fitiñ fafu.

24 Simon Pier nábilol gañen min mb'aroren Yésu ay nalobe mee mola. 25 Ñer alagora ahu náñio mbaa Yésu min aagol : « Ataw, ay nulobe mee mola ? »

26 Yésu naagol : « An ahu o nijae me esen jiþirih jauje jo nijae maa ebboj. » Nabboj jo asen Yudas añol Simon Isikariot. 27 No Yudas atiñ jo me, Seytane nanonol. Yésu naagol : « Wo nuot me ukán, usommen n'ekan wo. »²⁸ Ban ánoan ni gaamen to me ni fitiñ ajogut waçil me nalob gurim gaugu. 29 Nemme Yudas o nah'aogen jiet jaju jaa síralam sasu, guce ni bugo guþinore búoh Yésu naagolseh ánnomul wo gusohola me bi ni gaggan gagu, ter asen galeh me waf. 30 Ban Yudas o miñ atiñe jiþirih jaju aban, náþur to baenah ; toker min tinah tujone.

Gáboñ gagu gavugul gagu

31 No Yudas áþullo me, Yésu naah : « Maer ñer gasal Añol Arafuhow þan guranj, ban may bájalo Aláemit þan bujugi manur ni o.

³² [Iní me bájalo Aláemit ban bujugi manur ni o,][†] bal Añol Arafuhow þan may buranj, ban mati þio min buranj.

³³ Gúñum, ínje þan umu to ni buru, bare ñumut eþio. Pan jiliþom ; bare ti nilob yo me bugagu, ban may ilobul yo maer : bo nijae me, buru jújuut jujow bi bo.

³⁴ Gáboñ gavugul niseneul maa : júbbolior ! Ti ínje íbboliul me, buru may júbbolior.

³⁵ Júbbolior me joon, bugan bugagu þe þan

* 13:18 13.18 Juluj Ufóñ 41.10 † 13:32 13.32 Ni bahícer bammeje bítiar, gurim gauge gúlero.

gujuh búoh buru ulagorom jom. »

Yésu naah Simon Pier pan ajundenol

(Mácie 26.31-35 ; Maruk 14.27-31 ; Lík 22.31-34)

³⁶ Ñer Simon Pier naagol : « Ataw, bay nujae bo ? » Yésu naagol : « Bonijae me, maer pan újuut ulagenom bi bo ; bare búsol, pan ulanulom. » ³⁷ Pier naagol : « Afanom, wa ucile mat'íju ilani maer ? Pan isen buroñom míya. » ³⁸ Bare Yésu naagol : « Nuoge pan usen buroñi múmbam ? Maagen, ínje ilobi yo : balama gáin guoh, pan uoh ñono ñáfaji uffasutom. »

14

Yésu o aamme bulago babu bájaenume me bi ni Paaya

¹ Yésu nabbañ aah ulagorol : « Jambi júholi. Jínen n'Aláemit, ban pop jínen n'ínje. ² Gutoñ gagu gummeñe dó ni yan Payom ; kanenut mo me, mat'iogul ban ijow iki icokorul tiñ to jijae me erobo. ³ Ike me icokorul furobofafu iban, pan íbbañul, ban pan injarorul min mbi to ínje iomme, buru may n'jíni to.

⁴ Ban to nijae me, jiffase bulago babu bajow me bi to. »

⁵ Toma naagol : « Ataw, jiffasut hani bay nujae bo. Ñer bu jújue jiffas bulago babu ? » ⁶ Yésu naagol : « Injé iomme bulago babu,

maagen mamu ni buroñ babu. An ájuut ajow bi ni Paaya o m'bájoumut n'ínje. ⁷ Jiffasom me, pan jiffas pop Payom. Ban ñer maer jiffasol ban jujugol. »

⁸ Fílip naagol : « Ataw, ugitenóli Paaya min piloóli. » ⁹ Yésu naagol : « Pioe fan no ínje iom ni buru, ñer aw Fílip uffaserutom ? An ajugom me, o Paaya nájuh mee. Bu kane ñer nuogom igitenul Paaya ?

¹⁰ Uínenut búoh ínje umu ni Paaya, ban Paaya umu n'ínje ? Gurim gagu go nilobeul me gujoumulat n'ínje, bare ni Paaya ; açila aamme n'ínje o aam n'ekan burokol. ¹¹ Jínenom ínje baager ínje umu ni Paaya ban Paaya umu n'ínje. Iní jínenut gurimom, jínenom ñer mala waf wauwu wo nikane mee.

¹² Maagen, ínje ilobul yo : an áinen me n'ínje pan akan pop waf waw wo nikane me. Pan akan may wafaje gájalo, mata ban ijow bi ni Paaya. ¹³ Ñer wáfowaf wo jijae écin ni gajaom, pan ikan wo, min mbi bájalo Paaya burañ ni búkanum bal Añolol. ¹⁴ Injé ilobul yo, wáfowaf wo jícine ni gajaom, pan ikan wo. »

Yésu o n'elob mala éboñul yay yaa Biñnum Banabe

¹⁵ « Iní júbboliom, pan júttun gurim gagu go nilobeul me. ¹⁶ Pan ícin Paaya min asenul an ace ajoulul me eramben, ban pan áni to manur ni buru

bi nánonan. ¹⁷ O aamme Biinum babu baa maagen. Bugaa mof gújuut guyabol : gujugutol, ban pøp gufasutol. Bare buru jiffasol mata umu n'etulul, ban pøn áni ni ánoan ni buru bi nánonan. ¹⁸ Mat'ihalul nevonul ti úsugaten ; pøn íbbañul bi ni buru. ¹⁹ Mati pio min bugaa mof mati gubbañ gujugom ; bare buru pøn jibbañ jujugom mata ínje umu m'buron, ban buru pøn juron pøp. ²⁰ Funah faufu pøn jiffas me búoh ínje ni Payom nem, ban may buru n'índe jom ti ínje iomme ni buru. ²¹ An aban me gurimom ni biinumol ban nákanum go, an ahumu ábboliom me. Payom pøn ábboli an ahu ábboliom me ; ínje fanaom pøn íbboliol ban pøn ikanol min affasom. »

²² Ñer Yudas (ábulo me ni Yudas Isikariot) naagol : « Ataw, wa ucile numaj ukanolí n'jiffasi, min uhabo bugagu pøe ? » ²³ Yésu naagol : « An ábboliom me pøn ákanum gurimom. An ahumu Payom pøn ábboliol ; ínje ni Payom pøn jújoul bi ni o, ban pøn jíni ni o. ²⁴ An ábboliutom me, mát'ákanum gurimom. Ban wo juunom me ilob, let n'índe ujoumulo, bare ni Payom aboñulom me.

²⁵ Dáuru pøe nilobulyolob ínje pøn baroñer ni buru. ²⁶ Arambena ahu, aamme Biinum Banabe o Paaya ajae me eboñulul ni gajaom, o pøn aligenul waf waw pøe,

ban pøn aosenul pøepe wo nilobeul me.

²⁷ Nihalul ni gásumay, nisenul gásumay gagu gúmbam. Gúmbam gunnamut ni gagu go bugaa mof gusene me. Jambi uinumul úguo, jambi júgogor ! ²⁸ Juunom min iogul me ínje umu n'ejow ban pøn íbbañul bi ni buru. Kan me júbboliomboli, juote jísangor min iomme n'ejow bi ni Paaya, mata Payom nafañom fúf. ²⁹ Illobul yo maer balama waf wauwu uçigul, min mbi no ujae me eçigul n'jíinen n'índe. ³⁰ Mat'ibbañ ilob ñammenje ni buru, mata Seytane aamme afan ahu ala mof umu n'éjoul bi ekan burokol. Abajut sembe sánosan n'índe, ³¹ bare wajae me ebaj, pøn ubaj min mbi bugaa mof guffas búoh níbbolibboli Paaya, ban nikanekeñ ti nalobom yo me. Jílo, úþural tale. »

15

Yésu aamme bíbiñu babu baa maagen

¹ Yésu nabbañ aah : « Injé iomme bíbiñu babu baa maagen, ban Payom o aamme acokora bo. ² Gaan gánogan gabugut me mitiñ, ban ni gúlan n'índe, pøn amul go. Bare gagu gabuh me mitiñ, pøn áfosul go, mamu pøn gufañ ebuh. ³ Gurim gagu go nilobul me gúfosulul guban. ⁴ Jíni n'índe ti ínje iomme ni buru. Ti gaan gújuut me gubuh

mitiñ jala go go m'baholut ni bíbiñu babu, mamu may buru mati júju me jubuh mitiñ buru m'baholut n'íje.

⁵ Injé iomme bíbiñu babu, buru uan waw. An ahöt me n'íje ti íje iholol me, þan abuh mitiñ mammemmen. Let me íje, mati júju jikan wáfowaf. ⁶ An aholut me n'íje, þan abeni tíyan ti gaan min ahay bo ; mbiban þan gumuruh uan wauwu gubelen ni sambun, min usa.

⁷ Jíni me n'íje ban gurimom n'guçin ni buru, jilaw wánowan wo jimañ me, ban þan jiyab wo. ⁸ Jubuh me mitiñ mammemmen, þan giten búoh ulagorom jom ; no ñer bájalo Payom þan burañ me bújonor bugan bugagu þe.

⁹ Ti Paaya ábboliom me, mo may íje íbboliul me. Juroñ ni gábboli gúmbam ! ¹⁰ Jíkanum me gurimom jon, þan juroñ ni gábboli gúmbam, ti may íje íkanum me gurim Payom, min iron ni gábboli gola. ¹¹ Nilobul mee min mbi ésumayom éni ni buru, mamu yolul néjalo ek'etijen.

¹² Gáboñ gagu gúmbam uge : Júbbolior ti íje íbboliul me. ¹³ An ájuut abaj gábboli gace gújalo iki gufan esen buronol bi ni gubugeol. ¹⁴ Jikan me wo nilobe me, dó þan giten me búoh buru gubugeom. ¹⁵ Mat'ibbañ ijogul umigel ; amigel nd'affas wo afanol akane me. Bare nijoguljoh til ubugeom, mala min

nih'igitenul me wo niffasulo me þe ni Payom. ¹⁶ Let buru juçobom, bare til ínje içobe buru. Niboñul jujow ban n'jubuh mitiñ majae eþio. Mamu, wánowan wo jijae me elaw Paaya ni gajow gúmbam, nasenul wo. ¹⁷ Wo ñer nibaj me ilobul, uwe : Mbi júbbolior ! »

Mof mamu þan mulat ulagora Yésu

¹⁸ « Iní me bugaa mof gulallat, jiffas búoh íje gumanendum me gulat. ¹⁹ Jínién me búsolil, þan gumañenul, mata þan jínién ñer bugolil. Bare nemme niçobululçob dó ípunnul, jibbañut jíni bugolil ; dáuru diçil me n'gulalul.

²⁰ Juosen wo nilobul me : aroka nd'afañ afanol. Gúlatienom me, buru þop þan gúlatienul ; mb'íni me gúkanume firimom, þan þop gúkanum folul.

²¹ Dáuru þe, þan gukanul waf wauwu múmbam, mata guffasut An ahu aboñulom me. ²² Iníen me ijaenulat ik'ilob ni bugo, mati gubajen gatil. Bare maer bajut waf wo mb'usenil bakoñ mala gatilil. ²³ An alalom me, Payom þop nalale. ²⁴ Iníen me ikanenut n'etulil waf wo an ace ámusut akan, mati gubajen gatil. Bare maer gujuh wo, guban n'gulalóli íje ni Payom.

²⁵ Bare dáuru þe dibabaj min mbi firim fafu fahiçî me dó ni gúboñil fukano faah me

: "Gulalomlat m'babajut bakonj*."

²⁶ Arambena ahu aamme ni Paaya o nijaeul me éboñul þan ájoul. O þan agitenul me múmbam, açila aamme Biinum babu baa maagen baa Paaya.
²⁷ Ban buru þop þan jigiten múmbam, mata buru ubugi tiñ tanur n'íne kábirinj m'buju babu. »

16

¹ « Injé ilobul maa jambi jibelen gáinen gagu golul.
² Pan nihi guhamul ni sañ sasu saa galaw, ban tinah tice þan tiçigul no ánoan ajae me emuh ace ni buru þan aþinor me búoh nakanmokan bi eramben Aláemit. ³ Gaffasutil Paaya ni íne go þan guçilil n'gukan mo. ⁴ Nilobulyolob min mbi jáju juosen tinah tautu to baçigerul búoh nilobenenul yo. Illobutul yo m'buju babu, mata íne umuen to ni buru. »

Burok babu baa Biinum Banabe

⁵ « Maer ban ibbañ bi ni Payom aboñulom me. Nilobeul mee an ni buru alelom n'eroren bay nijae bo. ⁶ Min ilobul me maumu, yo eçil me n'júgogor fanj.
⁷ Nilobullob maagen : Wáriari bi ni buru min iom maa n'ekay ; mata íni me ikait, Arambena ahu mát'ájoul bi ni buru, bare ikay me, þan iboñulul o.
⁸ No najae me ejoul, þan

agiten bugan bugagu ñanno ca waamme gatil, waamme maçole ni waamme batalij :

⁹ Gatil gagu, go guomme min gúinenut me n'íne ; ¹⁰ maçole mamu, mo muomme min iommee n'ejow mbaa Paaya, ban mati jibbañ jujugom ; ¹¹ batalij babu, bo buomme min Seytane, aamme afan ahu ala mof, atalij me aban.

¹² Nibaje waf wammeje bi etajen ilobul, bare uinumul mati úju uteb wo. ¹³ Bare no Biinum babu baa maagen bujae me ejoul biçila fanjabo, þan bújaenumul ni maagen mamu þe. Gurimol ndi gújoumul n'açila fajaol, bare þan alob wo naun me þe, ban þan agiten þop wajae me ebaj. ¹⁴ Açila þan agiten me bajaloom, min ajae me eyab waamme n'íne aban nagitenul wo. ¹⁵ Wo Paaya aogen me þe, úmbam. Yo eçil me nioh Biinum babu þan buyab waamme n'íne buban m'bigitenul wo. »

Gágogor gagu þan gúbaho ésumay

¹⁶ « Mati þio min mati jibbañ jujugom ; bare þúrto me, mati þop þio min jibbañ jujugom. » ¹⁷ Guce n'ulagorol n'guogoro : « Wa þian namajolal elob naage me : "Mati þio min mati jibbañ jujugom ; þúrto me, mati þio n'jujugom," mbiban mul : "Ban ikay mbaa Paaya" ? ¹⁸ "Mati þio"

* 15:25 15.25 Juluj Ufón 35.19 ; 69.5

yay yo nalob me, dóemme wa ? Uffasutal hani jatiito wa namanje elob ! »

¹⁹ Ñer Yésu, nemme naffase búoh gumajene fañ eroenol, naagil : « Buru ubugi n'eroenor mala min ilob mee ioh : “Mati pio min mati jibbañ jujugom, ban púrto me, mati pøp pio min jibbañ jujugom.”

²⁰ Maagen, ínje ilobul yo : pan jukon n'jiçagor, bare bugan bugagu bugaa mof me bugo pan gúsumaet ; ey, pan júgogor, bare gágogorul pan gúbahó ésumay.

²¹ Anaare ajow me bi gapegor, nd'ajabben mata tinagol taa sílam tiçiloçih. Bare abuh me añolol aban, mat'abbañ aosen buyoh babu bo nayoh me, mala ésumay yay yo nabaj me n'ebuh añil ahumu.

²² Buru may maer jijabbenut. Bare pan ibbañul mbaa buru ; no ñer uinumul pan ummeñ me ésumay, ban ésumay yauyu ánoan mát'áju ápureñ yo ni buru.

²³ No funah faufu fujae me eçigul, mati jibbañ ñer jurorenom suoren sice. Maagen, ínje ilobul yo : wáfowaf wo jijae me écin Paaya ni gajow gúmbam, pan asenul wo.

²⁴ Bi pan maer bajut waf wo jícine ni gajow gúmbam. Jícin, ban pan jiyab, mamu ésumayul néju érir. »

²⁵ « Unógor njare min ilobul dáuru pée. Tinah talu utu n'eçigul no mat'ibbañ me inar únogor nilob ni

buru, bare til pan nih'ilobul ívasul mala Paaya.

²⁶ Funah faufu, pan jícin ni gajaom. Iogutul me ínje mbi nih'ilaw Paaya molul.

²⁷ Açila Paaya fañaol namañulmañ, mata buru jimañommañ ban jíineyinen búoh ínje n'açila nípullo.

²⁸ Ni Paaya nípullo íjoul bi ni mof ; maer, ban ípur ni mo ibbañ bi ni Paaya. »

²⁹ Ñer ulagorol n'guogol : « Maer aw umu alobe mee ñanno ca, bajut uce wo nulobe ni únogor.

³⁰ Maer ñer wóli jiffas me búoh aw nuffase waf waw pe bi ni wo bugan bugagu gumaje me eroreni ró. Yo eçil me wóli jíinene búoh aw n'Aláemit núpullo. »

³¹ Ñer Yésu naagil : « Juoge maer jíinene ?

³² Yoo, tinah talu utu n'éçigul, ban tiçiguloçih tiban, no buru jijae me evisor ánoan galambol min jujundenom ; bare iñumut éni nevonom, mata Paaya umu n'ínje.

³³ Nilobul mee min mbi gajogorul n'ínje gunjallul gásumay. Pan jibaj sílam ni mof, bare jujoh linj, ínje niheke mof mamu. »

17

Yésu o n'elaw bi n'ulagorol

¹ No Yésu aban me elob n'ulagorol, náarul gúcíol fatiya naah : « Payom, tinah talu tiçige. Ugiten bájalo Añoli, min mbi açila may agiten bíya.

² Nújiolji sembe sal éçibben ánoan, min

mb'áju asen bugan bugagu
pe bugo nuhat me n'guñenol
buroŋ bábaerit. ³ Buron
bábaerit, bo buomme effasi,
aw aamme Aláemit anur
ahu ala maagen, ni pøp effas
índe Yésu Kirista o nuboñulo
me. ⁴ Nigitene bájaloi babe
ni mof mamu. Nibane
burok babu bo nuboñom me
ekan. ⁵ Ban maer, Payom,
nemme n'ébbañul yay nem
mbal aw, ubbañ usenom
bájaloom bo nibajen me no
niomen me n'aw balama
mof mamu mútuli.

⁶ Nikane bugan bugagu
bugo núþuren me jolil ni
mof mamu uhat n'guñenom
min guffasi. Búguiya
guomene, uban núbahenil
uhat n'guñenom, ban
gúkanume firimi. ⁷ Maer
guffase búoh, wo nusenom
me pe, aw uçil wo, ⁸ mata
nilobillob gurim gagu go
nusenom me, n'gúttun
go. Maagen mamu guf-
fase búoh índe ni aw
níþullo, gúineyinen búoh
aw uboñulom.

⁹ Mala bugo nilae maa
; ilaut bi ni bugaa mof,
bare bi ni bugo nuhat me
n'guñenom, mata búguiya
bugom. ¹⁰ Maagen, waamme
úmbam, úiya om, ti may
waamme úiya, úmbam om.
Ban bájaloom bujugijuñ
ni bugo. ¹¹ Mat'ibbañ íni ni
mof, bare bugo þan gúni
ni mof. Injé umu n'éjoul
mbal aw. Aw Payom anab
me, upoil ni sembe sasu
saa gajai, gajow gaugu go

nusenom me, min gajogor
gubaj n'etulul aw ni bugo
jíni an anur ti wola únia me
an anur. ¹² No niomen me
ni bugo, nipoilpoy ni sembe
saa gajai go nusenom me.
Nígadenilgaden ; hani an
anur ni bugo allimut, íni
let an ahu aat me allim, ti
Bahiçer babu banab me bu-
lob yo me pio bo.

¹³ Maer þan íjoul mbal
aw ; maumu niom n'elob
índe þan barojer ni mof,
min mbi búgumbam gubaj
ésumayom n'gárira yo.

¹⁴ Nilobillob firimi, ban mof
mamu ni mulalil, mata gulet
bugan bugaa mof, ti índe
ilet me may an ala mof.

¹⁵ Ilauti min úþurenil ni
mof, bare bi epoil jambi
gulo ni guñen gal An ahu
Aarat me*. ¹⁶ Gulet bugan
bugaa mof, ti índe ilet me
may an ala mof. ¹⁷ Ukanil
n'guffas maagen mamu min
gúni bugan ganabe ; firimi
fo fuomme maagen mamu.

¹⁸ Ti aw uboñulom me ni
mof, mo may índe iboñil
me ni mof mamu. ¹⁹ Molil
nisenoroi fumumom, min
mb'ukanil n'guffas maagen
mamu, mamu n'gúni bugan
ganabe.

²⁰ Let bi ni bugo bare-
bare nilae maa, bare bi
may ni bugagu gajae me
éinen n'índe mala gurimil.

²¹ Nilai min mbi gúni an
anur. Ti aw Payom uomme
n'índe, ban índe may níni
n'aw, bugo pøp mbi gúni
an anur ni wola. Mamu

* 17:15 17.15 An ahu Aarat me : o aamme Seytane.

mof mamu þan míinen búoh aw uboñulom. ²² Bajalo babu bo nusenom me, nisenilbosen may min mbi gúni an anur, ti may wola uoma me an anur. ²³ Injé ni bugo nem, aw n'íne nom, min gúni maagen mamu an anur. Mamu, mof mamu þan mufas búoh aw uboñulom ban núbboliiboli ti núbboli me ínje.

²⁴ Payom, nimañe min bugan bugagu bugo nusenom me gúni to n'íne tánatan to nem, min mbi gúju gujuh bajalo babu búmbam bo nusenom me, mata nuþie núbboliom balama mof mamu mútuli. ²⁵ Aw Payom açol me, mof mamu muffasuti, bare ínje niffasi, ban ubuge guffase búoh aw uboñulom. ²⁶ Nikanilkan n'guffas aw uomme ay, ban þan ikanil n'gufañ n'guffasi, min mbi gábboli gagu go núbboliom me gúni ni bugo, ban ínje fanaom níni ni bugo. »

18

Fujoh fafu faa Yésu

¹ No Yésu alob me gurim gaugu aban, najow n'ulagorol dó bi gag'galam gaa fíciçilen fafu faa Keduron, iki gunogen bo ni gafat gace gaamen bo. ² Yudas, ajaol me ennomen, naffasene tiñ tautu, mata Yésu ñammeñe to náh'abboli eomunor o ni ulagorol. ³ Ñer Yudas naajar gayon gal ekosombil ni

upoya bugo ufan utejenaaaw ni Epárisie yay guboñulo, min gujow mbaa bo n'utirul dó wasasa, sijanja ni wañ waa fitih. ⁴ Yésu affas me wajae me ebajol þe, nájoul ak'aemor ni bugo ban naagil : « Ay jiliþe ? » ⁵ N'guogol : « Yésu ala Nasaret. » Naagil : « Injé fanaom ume. » Yudas, annomeneol me, umuen to ni bugo naiye. ⁶ No Yésu aagil me : « Injé fanaom ume », bugo þe n'gubbañ búsol, ban n'gulo n'ettam. ⁷ Nabbañ arorenil : « Ay jiliþe ? » N'guogol : « Yésu ala Nasaret. » ⁸ Naagil : « Niegulseh ínje fanaom ume. Iní me maagen ínje jinjese, jihat ubuge n'gujow. » ⁹ (Mamu firim fafu fo nalob me ahalen ni fukano faah me : « Hani anur ni bugo nusenom me allimut*. »)

¹⁰ Ñer Simon Pier, abajen me gafoje, náñagul go ateh aroka ahu ala afan utejenaaaw ámah ahu apírih gannu gárib ; aroka ahumu gajaol Malikus. ¹¹ No Yésu ajuh me dáuru, naah Simon Pier : « Ubbañen gafojei ni gafon go. Pan þiañ ilat erem éremuma yay yaa sílam yo Paaya asenom me ? »

Yésu bújoñor Hanas

¹² Ñer gayon ekosombil yay bi n'afanil dó ni upoyaaw bugal ufan Esúif yay n'gujoh Yésu n'guhogol. ¹³ Cuban n'gumundum gújaenumol bi ni Hanas ;

* 18:9 18.9 Juluj 6.39 ; 17.12

Hanas ahu ačila aamme aol Kayafa, aamen me gannay gaugu afan ahu ámah ahu ała utenjenaaw. ¹⁴ Ban Kayafa ahumu ačila ámus me aah Esúif yay : « Hoe an anur ačet mala ésuh yay pe[†]. »

Pier nacej gaa búoh o ana Yésu

(Mácie 26.69-75 ; Maruk 14.66-72 ; Lík 22.55-62)

¹⁵ Ñer Simoñ Pier ni apalol alagora ace nihi gúlagenu Yésu. Ban alagora ahumu, afan utenjenaaw ámah ahu naffasolfas ; yo ečile nanogen manur ni Yésu bi ñáraru fúlumetfafu fal afan utenjenaaw ámah ahumu. ¹⁶ Bare Pier nailo bo tíyan alof gánonus gagu. Ñer alagora ahu o afan utenjenaaw ámah ahu affas me nápurul ákail alob n'aare ahu apoe me gánonus gagu, min ahat Pier nanogen. ¹⁷ Ñer aare ahu naah Pier : « Aw may ulet ace n'ulagoraaw bugal áine ahumu ? » Naagol : « Ilet ace ni bugo. »

¹⁸ Ni tinah tautu, urokaaw ni upoyaaw n'guomen to n'gáumo ni sambun so gusaen to mata ñutot ñibajene. Pier umuen to pøp ni bugo nánie n'gáumo.

¹⁹ Ñáraru yaŋ yay, afan utenjenaaw ámah ahu naroren Yésu mala ulagorol ni pøp mala baligenerol. ²⁰ Yésu naagol : « Nilolob bújonor ésuh yay ηanno

ca ; nánonan niligeneligen bugan ni saŋ sasu saa galaw ni gávi-Aláemit gagu, bo Esúif yay pe nihi guomunor me. Bajut uce wo nilobe ikoþen. ²¹ Ñer wa učile núní n'eroren ínje ? Uroren gauttenom me mala wa nilobil ; bugo guffase wo ínje ilob me. » ²² No nalob me gurim gaugu, ace n'upoyaaw gaamen to me naþapol embej naagol : « Mamu nujae ébal afan utenjenaaw ámah ahu ? » ²³ Yésu naagol : « Iní me ilobut jon, ugitenom tay nihajene ; bare ini me nilolob jon, wa učile nutegom ? » ²⁴ Púrto, Hanas naboñol mahoge bi ni Kayafa, afan utenjenaaw ámah ahu.

²⁵ Simoñ Pier, ačila, naronjen to naiye náni n'gáumo gagu. N'guogol : « Aw may ulet ace ni ulagorol ? » Nacenil naagil : « Ilet ace ni bugo. » ²⁶ Ace n'urokaaw bugal afan utenjenaaw ámah ahu, aroka ahumu aamme ánaíne ahu o Pier aþirih me gannu, naagol : « Ijuguti n'ačila babu ni gafat gagu ? » ²⁷ Bare Pier nabbañ acen. Ñer to baenah gáin n'guoh.

Yésu bújonor Pilat

(Mácie 27.1-2, 11-31 ; Maruk 15.1-20 ; Lík 23.1-5, 13-25)

²⁸ M'bujom mej, n'gúþur yaŋ Kayafa n'gújaenum Yésu yaŋ Pilat aamme afan mof mamu o bugaa Rom gubaŋ ró me. Bare Esúif

[†] 18:14 18.14 Juluj 11.49-50.

yay bugo fañail gunonut
ró jambi gusigo, mamu
mbi gúju gutiñ Paak yay.
29 Ñer Pilat nápurul atogil
tíyan naagil : « Gakalame
gay jibaje n'áine ahume
? » 30 N'guogol : «
Alelen me akana-maarat,
mati jinallenol íkiil jiseni.
» 31 Naagil : « Buru fañaul
jinjarol iki jitaliñ ti góboñul
gulob me. » N'guogol : «
Jibajut sembe sausu sal ekan
an naçet. » 32 Mamu, firim
fafu fo Yésu alob me ahalen
n'fukano faamme fal egiten
eçet bu naate açet.‡

33 Ñer Pilat nabbañ
anogen dó ni yañol, aban
návogul Yésu naagol : « Aw
uomme ávi Esúif yay ? »
34 Yésu naagol : « Wo nulob
me, aw upinor wo ter guce
gulobi mo múmbam ? »
35 Naagol : « Injé piañ Asúif
nem ? Bugal ésugi fañail bi
n'ufan uteñenaaw bugolul
ró gujoguli gusenom. Wa
nukane ? » 36 Yésu
naagol : « Jáviom jilet
jaa mof me. Jíniens me
jaa mof me, urokaom pán
gutigenen múmbam jambi
ilo ni guñen ufan Esúif yay.
Hani ! Jáviom jilet jaa babe
n'ettam. »

37 Ñer Pilat naagol : « Kan
hum aw ávi nom ? » Yésu
naagol : « Aw fañai nulob
yo uban : ínje ávi. Dáure
diçile nibugi, dó diçile njoul
ni mof : bi egiten maagen
mamu. Anóan áni me ni
maagen pán autten firimom.
» 38 Pilat naagol : « Wa

uomme maagen ? »

No nalob me aban, nabbañ ápurul atoh bo Esúif yay
naagil : « Injé ijugut n'áine
ahumu gahajen gánogan
gájue guçil min amugi.
39 Ujugal, nemme pi to ni
mukanayul nih'ihanulul an
akuli ni gaggan gánogan gaa
Paak, jimañe ñer ihanulul
ávi ahu ala Esúif yay ? »
40 N'gunamo épib guoh : «
Wáo, jambi ní açila, bare
Barabas ! » Ban Barabas
ahumu akana-galego om.

19

*Ejáenum yay Yésu bi eke
jamuh*

¹ Ñer Pilat nabbañ
anogen, aban naboñ gujoh
Yésu min gutegol gusoh
gal ubanj. ² Ekosombil
yay n'gunjar ulaliñ waa
sijen gueç fugañ guopol ni
fuhow, guban n'gufulol gañ
gájugah, ³ mbiban n'gulofol
n'gúfohulol guoh : « Jisafi,
ávi Esúif yay ! » Ban
n'gunamo etegol simbej.

⁴ Pilat nabbañ ápur, aban
naah Esúif yay : « Yoo, ban
ípunnululol tíyan min jif-
fas búoh ijugut n'açila gaha-
jen gánogan gájue guçil min
amugi. » ⁵ Ñer Yésu nápurul
min abaje fugañ fafu faa
sijen ni fuhoool, ban nafuli
gañ gagu gájugah gagu. Ñer
Pilat naagil : « An ahu ume
! »

⁶ No ufan uteñenaaw
ni upoyaaw gujugol me,

n'gúpib guoh : « Ubbañol n'ekurua ! Ubbajol n'ekurua ! » Pilat naagil : « Buru fanaul jinjarol iki jibbañ n'ekurua ! Injé ijugut ni o gahajen gánogan gájue guçil min amugi. »⁷ Esúif yay n'guogol : « Wóli jibaje góboñ, ban min góboñoli gulob me, naate açet mata najogorojogoro Añol Aláemit. »

⁸ No Pilat aun me firim faufu, nafañ náholle. ⁹ Nabbañ anogen ni yanjal, aban naah Yésu : « Aw an ala bay ? » Bare Yésu ábalutol hani. Ñer Pilat naagol : ¹⁰ « Mat'úttunom ? Uffasut búoh nibaje sembe sasu sal ehaleni, ban may nibaje sal ebbaji n'ekurua ? » ¹¹ Yésu naagol : « Mat'ubajen sembe sánosan n'íne íni me Aláemit asennati so kábirinj fatiya. Yo eçil me, an ahu abelom me ni guñeni nabaje gatil gafanje gájalo gúiya. »

¹² Kábirinj tinah tautu, Pilat naliþ bi ehalen Yésu. Bare Esúif yay n'gúpib guoh : « Uhalenol me, yoemme aw ulet abuge ávi ahu Sesar. Anóan aage açila ávi, o alator Sesar nam. » ¹³ No Pilat aun me gurim gaugu, nápuñnul Yésu bi tíyan, aban narobo to atalina ahu nah'arobo me, tiñ talu to guvoge me "taii me ni baval," ban ni gúhiboriay nihi guvoh to Gabata. ¹⁴ Ban funah faufu fuomme fal ecokor gaggan gagu gaa Paak, maageima tinah bariger. Pilat naah

Esúif yay : « Avíul ume ! »¹⁵ Bare bugo n'gúpib guoh : « Açet ! Açet ! Ubbajol n'ekurua ! » Pilat naagil : « Juoge ibbañ áviul n'ekurua ? » Ufan utejenaaaw n'guogol : « Wóli jibajut ávi ace ábulie ni Sesar. »¹⁶ Ñer nasenil o bi eke ebbaji n'ekurua.

Yésu o n'ebbarji n'ekurua

N'guñar Yésu gújaenum,¹⁷ n'gukanol nateb ekuruaol, min gúpur n'ésuh yay gujow mbaa tiñ talu to guvoge me Golugota ni gúhiboriay, dóemme "tiñ taa gasen".¹⁸ Tiñ tautu gubbañol me n'ekurua yay, manur ni guce gúuba : ahu n'gañenol górib, ahuo n'gamayol, açila náni n'etulil.¹⁹ Pilat naboñ guhiç ni jibabar guholen n'ekurua yay ; bahiçer baubu buoge : « Yésu ala Nasaret, ávi ahu ala Esúif yay. »²⁰ Nemme tiñ talu to Yésu abbanji me n'ekurua yay tulolof ésuuh yay, Esúif gammene n'gujanga bahiçer baubu. Bihiçihic ni gúhiboriay, ni gaa bugaa Rom ni þop ni gaa bugaa Geres.²¹ Ñer ufan utejenaaaw bugal Esúif yay n'guoh Pilat : « Jamb'uhic uoh "ávi ahu ala Esúif yay;" þan til uoh : "Aíne ahume naage açila aamme ávi ahu ala Esúif yay." »²² Bare Pilat naagil : « Wo nihiç me, nihiçwohiç iban. »

²³ No ekosombil yay gubbañ me Yésu n'ekurua yay guban, n'guñar wañol, mbiban n'gugabor wo gugab

gono gubbagir, fánofan bi n'akosombil anur. N'gujar pøp gájuool gaa fatiya ; gájuo gaugu gubajut bahiker, gueçiyec ñanur fatiya bi n'ettam. ²⁴ Ñer ekosombil yay n'guogoro : « Jamb'uçaçal gájuo gagu, bare ulukoral min uffasal ay ajae me ejar go. » (Maumu firim fafu faa Bahiçer babu fukano me faah me : « Gugabore bisimoom, ban gulukore gájuoom gaa fatiya*. »)

Maumu ekosombil yay gukan mee.

²⁵ To n'galam ekurua yay yaa Yésu bajen to jaol, ati jaol, Mari aar Kulopas, ni Mari ala ésuh yay yaa Magudala min guiye. ²⁶ No Yésu ajuh me jaol, najuh to pøp alagora ahu o namañ me nár ailo alofol. Ñer naah jaol : « Aare ahu, áþuri umu. » ²⁷ Mbiban naah alagora ahu : « Jai umu. » Ñer alagora ahu nañar Mari áni n'guñenol.

Ecet yay yaa Yésu

(Mácie 27.45-56 ; Maruk 15.42-47 ; Lík 23.50-56)

²⁸ Púrto, nemme Yésu naþipi naffas búoh maer waf waw pe ukanoë uban, naah : « Marem mujogom. » Mamu wo Bahiçer babu bulob me n'ukano†. ²⁹ Ban bajen to gatañ gammene bíñu yafifir ; ñer ekosombil yay n'guñar jurocob gubbojen ni erem yauyu,

guban n'guhoh jo ni gaan gaa jununuhen jice gajow jo hisop‡, mbiban n'gulofen jo butum Yésu. ³⁰ No naçoen me erem yauyu aban, naah : « Waf waw pe ukanoë ! » Min ñer ásilen aban naçet.

³¹ Nemme gallim gaugu Esúif yay þan gúni ni ffiyail, ban ffiyay faufu kakan funah fabaje hámma fan, ufan Esúif yay gumajenut sufuluj sasu síni ró fatiya ni sukurua sasu funah faufu. Ñer n'gúcin Pilat min aboñ gufum guot bugan bugagu gabbanji me ni sukurua sasu min mbi gujas n'eçet, mbiban n'gúalenul sufulujil. ³² Ñer ekosombil yay n'gúkail gufum guot átiar ahu ni bugo gubbajor me ni sukurua manur ni Yésu, mbiban gal áutten ahu. ³³ No guçilo me ni Yésu, n'gutolol min aêele ; yo eçil me gufumutol guot. ³⁴ Bare ace n'ekosombil yay nañar ebbayol min áluol gacaç, ban físim ni mal ni súpurul to to baenah. ³⁵ An ahu agiten me dáure najuhrójuh táh, ban bagitenerol baa maagen bom. Naffase búoh maagen nalobe, yo eçil me nagiten bo tima buru may n'jíinen ni Yésu. ³⁶ Mamu, firim fafu faa Bahiçer babu fukano me faah me : « Mele evulol yanur mati gufum yo§. » ³⁷ Ban tice mul ni Bahiçer babu tibbañe tuoh : « Pan gúhaken an ahu o

* **19:24** 19.24 Juluj Ufóñ 22.19 † **19:28** 19.28 Juluj Ufóñ 69.22 ; 22.16 ‡ **19:29** 19.29 hisop : Jununuhen jauju junogonogor ti bubun-subuh. § **19:36** 19.36 Juluj Gapagen 12.46 ; Upin 9.12 ; Ufóñ 34.21 * **19:37** 19.37 Juluj Sakari 12.10

guya me gúlu*. »

Gafoh Yésu

(Mácie 27.57-61 ; Maruk 15.42-47 ; Lík 23.50-56)

³⁸ Púrto, ni baj ace áine gajaol Susef ápullo Arimate ájoul ak'atoh to Pilat. Susef ahumu alagora Yésu aamene, bare nakopenyokopen mala gáholi ufan Esúif yay. Nácin Pilat min asenol efulun yay yaa Yésu ájaenum. Pilat nahalol min ajar yo. Ñer Susef nak'ajar efulun yay ájaenum. ³⁹ Nikodem, aamme áine ahu abbuy me ni fuh ak'atoh Yésu†, nájoul poþ ban náñarul búguñor baa mícir ni múlosorama mice gajow mo Aloes, butum sikilo ávi ni guñen. ⁴⁰ Ñer bugo éubail n'gujar efulun yay yaa Yésu, n'gufut yo útar ujaha n'elos yo nímoro mícir mamu matino me, ti Esúif yay gupi me nihi gukan bugo baamer n'efoh sufulunjil. ⁴¹ Bajene gafat galofe tiñ talu to gubbajen me Yésu n'ekurua yay ; ban ni gafat gaugu bajen dó fuyah fuvugul dó gúmusut gufoh an. ⁴² Nemme fiiyay fafu mati pio ni fiçigul, ban fuyah fafu fulolof to, n'gujar efulun Yésu gubanj ró.

20

Fuyah fafu furakel

(Mácie 28.1-8 ; Maruk 16.1-8 ; Lík 24.1-12)

† 19:39 19.39 Juluj Saan 3.1-2

¹ Tihalen fiiyay faufu m'bujom mej, tinah m'basarerut, Mari ala Magudala najow bi ni fuyah fafu. No naçih to me, najuh búoh fuval fafu fatojen me gánonum fuyah fafu fúþunniþuren. ² Natey ñer ak'atoh Simon Pier ni ahu alagora, o Yésu aman me nár, naagil : « Gúþurene efulun Ataw ni fuyagol, ban jiffasut bay gujar yo gubañ. » ³ Ñer Simon Pier ni ahu alagora n'guilo gutey mbaa fuyah fafu ⁴ bugo éubail. Nemme ahu alagora natetey fañ mujas Pier, namundol açih to ni fuyah fafu. ⁵ Nañalo ban najuh útar waw ubañi ró n'ettam, bare anogenut. ⁶ No Simon Pier açilo me, nanogen dó ni fuyah fafu. Najuh ró útar waw ⁷ ni poþ fímiþ fafu ; fo filelen tiñ tanur ni wo, bare fubboñibboñ fubanji jala fo. ⁸ Ñer ahu alagora, aamen me átiar eçih ni fuyah fafu, nanogen poþ, najuh ban náinen. ⁹ (Maagen ulagoraaw bi funah faufu bugo m'bajogerut min Bahiçer babu buoh mee Yésu naareno ailo ni gaçet me.)

¹⁰ Púrto, ulagoraaw gaamme gúuba n'gubbañ bi súndoil.

Yésu o n'éraþul Mari ala Magudala

(Mácie 28.9-10 ; Maruk 16.9-11)

¹¹ Mari, o, nailo to tíyan malofe fuyahfafu náni n'ukonj. Min akoje me, náñup min ajanlo ró ni fuyahfafu. ¹² Najuh emalaka gúuba gusimo wañ útuay gurobo tiñ talu to gufilenen me efulun Yésu, ahu bo fuhow fafu fuomen me, apalol bo guot gagu guomen me. ¹³ Emalakaay n'guogol : « Aare ahu, wa nukoje ? » Naagil : « Gúpurene efulun Ataom ni fuyagol, ban iffasut bay guñar yo gubañ. » ¹⁴ No nalob me dáuru aban, nake ejegor najuh Yésu ailo to, bare átallout búoh açila om. ¹⁵ Yésu naagol : « Aare ahu, wa nukoje ? Ay nuñese ? » Mari napinorene búoh apoya gafat gagu om, yo eçil me naagol : « Iní aw unjarol, ulobom tay nubajol min ijow ik'ibbañulol. » ¹⁶ Ñer Yésu naagol : « Mari ! » Najegorol ban naagol : « Rabbuni ! » (Yoemme "Aligenaom" ni gúhiboriay.) ¹⁷ Yésu naagol : « Jamb'ujogom uhat tale, mata ijaerut þan bi ni Payom. Bare ujow uk'uoh gutiom ínje umu n'ejow bi ni Payom aamme þop Payul, bi ni Aláemit úmbam aamme þop Aláemilul. » ¹⁸ Ñer Mari ala Magudala najow atoh bo ulagoraaw min aagil : « Nijuge Ataw ! » Ban nagitenil wo nalobol me.

*Yésu o n'érañul ulagorol
(Mácie 28.16-20 ; Maruk 16.14-18 ; Lík 24.36-49)*

¹⁹ Tiname yay yaa funah faufu fanur fafu faamme tihalen fiiyay, ulagoraaw n'guomunor dó ni yañ yay, n'gupeh n'guffañ unegeñ waw mata ufan Esúif yay gúholle. To baenah, Yésu nájoul ak'ailo n'etulil min aagil : « Gásumay gúni ni buru ! » ²⁰ O n'elob yay, nagitenil guñenol ni gacaçol. Ulagoraaw n'gummen ésumay min gujuh me Ataw. ²¹ Yésu nabbañ aagil : « Gásumay gúni ni buru ! Ti Paaya aboñulom me, ínje þop ban iboñul. » ²² Púrto gurim gaugu, náfulenil* ban naagil : « Jiyab Biinum Banabe ! » ²³ Bugo jijae me eboket utilil, þan guyab gaboket n'Aláemit ; bugo juñumut me esen gaboket, mati may gubaj go ni o. »

Yésu o n'érañul Toma
²⁴ Ban Toma, o guvoge me may "Máuba", aamme ace n'ulagoraaw gaamme guñen ni gúuba, alelen to ni bugo no Yésu açilo me. ²⁵ Bugagu gulagora n'guke guogol : « Woli jujuge Ataw. » Bare Toma naagil : « Ijugut me ni guñenol bayaer babu baa suçup sasu,igorut me ni fisigom to siya me ban ibañut me gañenom n'gacaçol, mat'ímus ínen. »

* **20:22** 20.22 náfulenil : No Aláemit átut me an átiar, « náfüp ni súñunduol érus yaa buronj » (Fíçilum 2.7). Taute, Yésu náfulen me ulagorol bi esenil buronj buvugul. Pan gubbañ guyab Biinum Banabe funah fafu faa Pantokot (Mukanay 1.8 ; 2.1-4).

²⁶ Púrto gunah futoh ni gúfaji, ulagora Yésu n'gubbañ guomenor dó ni yan̄ yay, ban Toma umuen to ni bugo. Unegen waw upegipeh n'uffaŋi, bare Yésu nabbañ ájoul ak'ailo n'etulil naagil : « Gásumay gúni ni buru ! » ²⁷ Aban nábaho mbaa Toma naagol : « Uluj guñenom, ugor taute fisigi ; ubaŋ gañeni n'gacaçom. Uhat égabbor min úinen ! » ²⁸ Toma naagol : « Ataom, Aláemilom ! » ²⁹ Yésu naagol : « Min ujugom me, yo eteh me núinen ? Gásumay gúni ni gáinen me m'bajugutom. »

³⁰ Yésu nakakan ƿop waf wammeñe wajureruti bújonor ulagorol wagitenuti dáure ni élebur ye ; ³¹ bare wauwe waam dó me, níhiçwohiç min mbi jíinen búoh Yésu aamme Kirista ahu, Añol Aláemit. Ban jíinen me ni o, ƿan jibaj buroŋ babu ni gajaol.

21

Jambal jaju jajureruti me

¹ Púrto gunah gu-man, Yésu nabbañ áraŋul ulagorol galam fal fafu fápurut me faa Tiberiad. Mame naraŋulil maa nogor :

² Bajene tiñ tanur Simon Pier, Toma o guvoge me "Máuba", Natanael ala Kana yaa Gálile, guñol Sebede ni ulagorol guce gúuba. ³ Simon Pier naagil : « Ban ike jambal. » N'guogol : « Wóli ƿop ban

ujaoral. » N'gujow guçih n'gújuþo m'busana babu ; bare n'efuga yauyu gujogut wáfowaf.

⁴ To n'esar, Yésu umuen to naiye galam mal mamu, bare ulagorol guffasut búoh açila om. ⁵ Ñer Yésu naagil : « Gupalom, bu ? Jujoge suol ? » N'guogol : « A-a. » ⁶ Naagil : « Jibet embal yay n'gárib busana babu, ban ƿan jujoh. » Ñer n'gubet yo, guban gújuut guñah yo mata emmemmen kab suol. ⁷ Ñer alagora ahu o Yésu amaj me nár naah Pier : « Dáru Ataw ! » No Simon Pier aun me búoh dáuru Ataw, nabbañ akano wañol wo náþurenен me nambal, mb'aban náñag aya ni fal fafu. ⁸ Bugagu ulagora n'gúbbañul m'busana babu n'eñah nímoro embal yay min elije tir suol, iki guya ; kan gúraliut mamu ni galam fal fafu, butum simetar ekeme (100).

⁹ No guyaulo me, n'gujuh to sambun muol mirembeni ró, ni ƿop unaç. ¹⁰ Yésu naagil : « Jíŋarul mice ni suol sasu so jujogulo me. »

¹¹ Ñer Simon Pier náþurul ni mal mamu n'éñagul nímoro embal yay yaliŋ mee tir suol sámah aral ni mahae ; suomme ƿe ekeme n'úvi gúuba ni guñen ni sífaji (153), ban hani min simmen mee, embal yay eçaçout.

¹² Ñer Yésu naagil : « Jújoul jitíñ ! » Bajut an n'ulagoraaw akañene arorenol o aamme ay, mata

guffase búoh o aamme Ataw.
¹³ Yésu nalofulil, naijor ganaç gagu aban nagaboril go ; nagaboril ƿop muol mamu. ¹⁴ Dáuru ñer Yésu éfattenol érañul ulagorol kábirinj no naiyulo me ni gaçet me.

Yésu ni Pier

¹⁵ No gutiñ me guban, Yésu naah Simonj Pier : « Simonj añol Saan, numajom piañ uk'ufañ bugaubuge ? » Naagol : « Ey, Ataw, nuf-fase búoh ínje nimañimanj. » Yésu naagol : « Ucokor ubbarumom. » ¹⁶ Púrto, náutten arorenol aah : « Simonj añol Saan, numajom ? » Naagol : « Ey, Ataw, nuf-fase búoh ínje nimañimanj. » Yésu naagol : « Ukoñ ubbarumom. » ¹⁷ Aban náfatten arorenol aah : « Simonj añol Saan, numajom ? » Pier gapinor n'gumugol min Yésu arorenol me bi ñáfaji ter namanjol, ban naagol : « Ataw, aw nuf-fase ƿe ; nuffase búoh ínje nimañimanj. » Yésu naagol : « Ucokor ubbarumom. » ¹⁸ Maagen, ínje ilobi yo : no nuakerut me, aw nuh'uhogoro gasinjai min ujow básumi me ; bare no nujae me éfanum, ƿan uteb guñeni min ace ahogi gasinjai, aban nájaenumi bo numajut me ejow. » ¹⁹ (Ni gurim gaugu Yésu agitene eçet bu Pier ajae me eçet min mb'agiten mamu bájalo Aláemit.) Púrto, Yésu naagol : « Ulagenom ! »

Yésu ni alagora ahu o namanj me nár

²⁰ Ñer Pier nake ejegor najuh búsolil alagora ahu o Yésu amanj me nár. (Alagora ahumu ámus me áñio mbaa Yésu bugo ni fitiñ, aban narorenol ay ajae me bi ennomenol*.) ²¹ No Pier ajugol me, naah Yésu : « Ataw, umu ñer wa ujae ebajol ? » ²² Yésu naagol : « Iní nimanje aroñ bi no nijae me ébbañul, wa butumi buom bo ? Aw ulagenom ! » ²³ Ñer elob yay neuno ni gáinen me ni Yésu yaa búoh alagora ahumu añumut eçet. Maagen mamu, Yésu aagut Pier alagora ahumu añumut eçet, bare naagenolseh : « Iní nimanje aroñ bi no nijae me ébbañul, wa butumi buom bo ? »

²⁴ Alagora ahumu fanyaol agitene maa wo najuh me, ban nahiç wo. Nuffasale búoh gurim gauge gaa maagen gom.

Fúbanum élébur yay

²⁵ Yésu nakakan ƿop waf uce wammeñe wahiçuti. Iníen me uhiçihic wanurwanur, nínene búoh mof mamu ƿe mati mójuen miteb silebur sasu sajaene me ehiçî.

Mukanay mamu mal Upotoraaw Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Elébur yay yaa Mukanay mamu mal Upotoraaw Lík nahiçyoñiç búsol ewansil yay yola. Elébur yauyu egitengiten bu bugan bugagu bugo Yésu aboñ me, bugo guvoge me may upotora, guvis me firim fafu fola fásum mee fuban babu þe. Mamu, gukane burok babu bo Yésu asenil me ekan (Lík 24.47-48 ni Mukanay 1.8).

Ni fíçilum élebur yay yaa Mukanay, Yésu natebore bi n'émit to Aláemit aamme (Mukanay 1.9). Maer ñer, abbañut áni to ti naamen to me no, bare naboñulo upotoraaw Biinum babu báþullo me n'Aláemit, baamme Biinum Banabe (Mukanay 2). Ujogum ni fíçilum fafu fal élebur yay yaa Mukanay bi ni fúbanum yo, nujugale bu Biinum Banabe buñagulo me ejangara guvugul mbaa Yésu.

Ni gañas gagu gátiar gal élebur yauyu (Mukanay 1 bi 12), an ahu afaj me nabaje hámma ni bagitener yo, o aamme **apotora ahu Pier**. O ni bugagu ulagora bugaa Yésu n'gujow guban babu þe ni mof mamu maa Yúde, maa Samari ni þop sasu súsu, nihi guvare

Firim fafu Fásum me bugan bugagu may galet me Esúif (Mukanay 8 bi 12). Ban dáuru kakan waf wámusut ubaj. N'unay wauwu, Esúif yay bugo bare guffasene Aláemit ahu anur ahu pat.

Ujogum ni Mukanay 13, Lík nahahat elob maa Pier min ábaho áni n'elob mala **apotora ahu Pool** bi ni fúbanum élebur yay. Yésu Kirista avoge Pool (Mukanay 9). Ñer jangu yay yal ésuuh yay yaa Antioç yaamme ni mof mamu maa Siri neçobol, açila ni gupalol guce, bi ejow ráli guke gavare Firim fafu Fásum me faa Yésu.

No Lík ahiç me ewansil yay yola, nalobdólob mala tinah talu no Yésu aamme m'buronj. Elébur yay yaa Mukanay upotoraaw, yo, nahiç yo **unnay waw no Jangu yay éçituli me**. Unnay wauwu ejangaraay guvare me firim fafu falob me mala Yésu nánongan ban þop tánötan. Gugiten fo bugan bugagu bugaa mukanay mónan ni bulago báñoban, uñiaw ti þop ufan waw, usanum waw ti þop galeh me.

Enah éjoul yay yaa Bi-inum Banabe

¹ Abugeom Teofil,

nigitene n'éleburom étiar wo Yésu akan me ni wo naligen me bugan bugagu kábiriñ funah fítiar ² bi fo Aláemit akanol me natebor akay mbal émit. Balama atebor mbal émit, nasesen

gúboñ ni garamben saa Biinum Banabe uþotoraol bugo naçob me.³ Maagen mamu, bugo náþullo búsol eçelol ni bakaner bammeñe bi egitenil búoh o narondon : gunah úvi gúuba (20) o n'þpullil ni elobil nímoro mala Jávi Aláemit.

⁴ Funah fice, o n'etiñor ni bugo, nasenil gáboñ gauge : « Jambi jírali me Yérusalem, bare mbi jinah wo Paaya alob me bi ekan, gáji gagu go nilobul me mala go. ⁵ Maagen Saan Batis, o ni mal nábatisee bugan bugagu, bare buru, tale gunah guman, þan jíbatisei ni Biinum Banabe. »

⁶ Uþotoraaw gaomunor to me ni Yésu n'gurorenol ñer n'guoh : « Afanóli, ni þianj tinah taute nujae me eroben jávi jaju jal Israel ? » ⁷ Naagil : « Jambi jiliþ effas nay tinah tautu tijae eçigul ; Paaya nabebet to tij to ni gaffas gola, ban ni re to. ⁸ Bare no Biinum Banabe bujae me éavul birembor ni buru, þan jiyab sembe. No ñer þan jíni me gajae me elob mümbam babe Yérusalem, ni Yúde pooyo ni Samari, ni þop bi to mof mítij me. »

⁹ No nalob me gurim gaugu aban, Yésu natebor akay mbal émit bugan bugagu baronjer n'elujol ; púrto gópar n'gumeenol. ¹⁰ Bugo baronjer n'éhaken émit yay dó Yésu atebor me akay mbaa ró, ni baj wáine

gúuba gasimoe túen gúþullil to ¹¹ n'guogil : « Eé bugaa Gálile, wa ucile n'jinamo tautu éhaken émit yay ? Yésu ahumu, atebor me akay mbal émit, þan ábbañul manur mamu ti jujugol me akay. »

Uþotoraaw bugo n'eçob an anaþil butum Yudas akay me

¹² Ñer uþotoraaw n'gúavul ni firijañ fafu fal uoliv waw gubbañ mbaa Yérusalem ; firijañ faufu fúraliut bo. ¹³ No guçih bo me, n'gujiñ bi ni baj babu fatiya yan yay dó guþi me nihi guomunor. Bugo guomme Pier, Saan, Saak ni Andere, Filip ni Toma, Barutelemi ni Mácie, Saak añol Alife, Simon atigena-bugan* ahu, ni Yudas añol Saak. ¹⁴ Bugo þe nihi guomunorwomunor nánongan bi galaw, manur ni waareaw, ni Mari jaw Yésu ni þop guti Yésu.

¹⁵ Funah fice, bugan bugagu baomunorer butum bugan ekeme ni ávi, Pier nailo n'etulil naagil : ¹⁶ « Gutiom, wo Biinum Banabe bulob me ni butum baa David ni Bahiçer babu úariene ukano : biþi bo m'bulobolal mala Yudas, Yudas abbanño me áni ayaba-gayoñ ahu ala gake me gujoh Yésu. ¹⁷ O ni wolal naamene, ban nabajene fugabol ni burok baube bo nuomal maa ni bo. »

* **1:13** 1.13 atigena-bugan : Simon ni gupalol Esúif guce, bugo gumanen me etigen bugaa Rom gaamme ni fuhow mof mamu.

18 (Ban no Yudas annom me galah ni bacam babu baa bakanelor báhoji mee, nalo agubogubo ateh farol min enilol esar n'etut, ban mulaol þe ni mivisor. ¹⁹ Elob yaayu neuno náar bireg bugaa Yérusalem n'guvo galah gaugu Hakeludamah, dóemme ni gúlobumil "galah gagu gaa físim".)

²⁰ Pier nabbañ aagil : « Hiîhiîc n'élebur yay yal Ufóñ waw búoh : "Mbi yanjal ejundeni, ban jambi an açin dó me[†] !" Hiîhiîc þop búoh : "Mbi ace ajar burokol‡." ²¹⁻²² Yo eçil me ñer an náarie ájoul anaþolal bi egiten bugan bugagu elo yay yal Ataalal Yésu. An ahumu náarie ápurul ni bugan bugagu gapi me nánonan n'eaor ni wolal, no Ataw Yésu ajow me mof mamu þoomo manur ni wolal dó, kábirinj no Saanj Batis ábatiseol me bi funah fafu fo natebor me akay mbal émit. »

²³ Ñer n'gusen ujow bugan gúuba : gaa Susef, o guvoge me may Barus-abas, n'gubbañ nihi gusalol Yusutus ; n'gusen may gaa Macias. ²⁴ Mbiban, bugo þe n'gulaw guoh : « Aláemit, aw affas me waamme n'uinum bugan bugagu þe, ugitenóli þaa ay ni ubuge gaamme maa gúuba nuçobe ²⁵ bi ejar ejukut yay yal apotora yo Yudas ahat me min akay mbaa yayu yaamme yola

faj. » ²⁶ Ñer n'gulukor bi effas an ahumu, ban ni lo ni Macias ; min gunjarol gunap bugagu upotora gaamme guñen ni an anur.

2

Ejóul yay yaa Biinum Banabe

¹ No funah fafu faa Pantokot fiçih me, bugo þe gáinen me ni Yésu ubuguen n'guomunore tiñ talu tanur tatu. ² To baenah ni baj gael gúþurul n'émit, ni me ti fúrus fámah fuomen n'eteh ; gael gaugu ni gummejen yan yay þe dó bugo guomme. ³ Ñer n'gujuh útar úni ti waa sambun sasae úpullil ; n'úfaculor, mbiban n'úkail ganur-ganur unamo ni fuhow ánoan ni bugo. ⁴ Ñer Biinum Banabe m'bimmenenil bugo þe, ban n'gunamo elob gúlobum guce, n'gulob ánoan ti Biinum Banabe bumaj me ulob nogor.

⁵ Ban bajen dó Yérusalem Esúif gáinene fan n'Aláemit gáþullo babu ni súsuh sasu þe saa mof. ⁶ No guun me gael gagu, n'gúkail guomunor to gukan fítiman. Bugo þe gajahali gámah n'gunonil, mata ánoan ni bugo naune bugan bugaubugi gulob gúlobumol gal ésugol. ⁷ N'guñaben gah, ban n'guoh : « Bugan bugaubuge galobe maa, leti bugo þe bugan bugaa Gálile ? ⁸ Ñer bu jáorume min

[†] **1:20** 1.20 Juluj Ufóñ 69.26 [‡] **1:20** 1.20 Juluj Ufóñ 109.8

ánoan ni wolal aunil gulob gúlobumol go nabugi me ni go ? ⁹ Baje ni wolal bugan gápollo Parut, Medi ni Elam, guceil Mesopotami, Yúde ni Kapados, Pont, Asi, ¹⁰ Firigi, Pamfili, Esíp, ni babu Libi, galam Siren ; baje þop guceolal gápollo Rom, ¹¹ Kiret ni Arabia ; guce Esúif gúfuh bugom, bugaguil bulago babu bal Esúif gujare búsol. Bare hum nuunail n'gumalene me ni gúlobumolal þoogo waf waw wámah waw wo Aláemit akan me ! »

¹² Maagen mamu, gajahali gámah ugu ni bugo þe, ban ñer guffasut wa gujae elob ; ñer nihi guogoro : « Dáuru waamme úru ? » ¹³ Ban guceil n'gunamo eber gáinen me n'guoh : « Bugaubugi gúhalihali gummenj tip ! »

Pier o n'gavare fitiman fafu

¹⁴ Ñer Pier ni bugagu upotora gaamme guñen ni an anur n'guilo, aban naah fitiman fafu fatiya : « Buru Esúif yay ni bugagu ñer þe gaçin me Yérusalem, juutten joon gurimom min júju jujoh wabaj me. ¹⁵ Bugan bugaubugi gúhallut ti jiþinor yo me ; maer þan tinah eju étebul. ¹⁶ Dáru til wo aboñer ahu Soel aþi me nalob uom n'ekano jama :

¹⁷ Aláemit naage : “Dáure dijae ebaj ni gunah gúsola :

Pan íalenul Biinumom ni bugan bugagu þe ; úþurul ni sújurul þan nihi guvare gurim gúmbam, guñolul ni ujugum þan ílobum me ni bugo, úfanum waw, bugo, ni súmori þan ílobum me ni bugo.

¹⁸ Maagen mamu, urokaom wáinema ni waarema, þan íalenul Biinumom ni bugo ni gunah gaugu, ban ni bugo þan nih'ílobum me ni bugan bugagu.

¹⁹ Pan ikan min waf wajureruti úþurul fatiya n'émit, min bujugum bámusut bubaj bujugi n'ettam ni mof ; þan baj físim, sambun ni gávuh gaa faktor, ²⁰ tinah talu þan tumoç, fieñ fafu þan fújuh ti físim, balama funah fafu fal Ataw fúrañul, funah fafu fámah fafu fajae me efañ gunah gagu þe.

²¹ No ñer, ánoan ajae me evoh Ataw þan ayab gaþah*.”

²² Buru bugan bugal Israel, mbi juutten joon wo nijaeul me elob : ti buru fanjaul jiffas yo me, Aláemit nagitenul sembe saa Yésu ala Nasaret, no nakan me min waf wajureruti ni bigitenum bámusut bubaj sikano bújojorul ni gañen gola. ²³ Aíne ahumu aamme Yésu naloe n'guñenul, ti

* 2:21 2.21 Juluj Soel 3.1-5

Aláemit aþi me nakiç yo ahato. Jisenolsen bugan gákanumut Aláemit gubbañ n'ekurua min aðet. ²⁴ Bare Aláemit nanemene ñatiñ ñaÑu ñal ecelol n'eilen yay ni gaðet me yo nailenol me, mata eðet yay éjuenut ejogol éharo. ²⁵ Maagen mamu, David nalobe mola aah : "Nijugejuh nánonan Atúla bíþimborom ; Umu to naloñom jambi ítitibor. ²⁶ Yo eðil me biñumom ni bimmeñ gásuyay, ban gurim gal ésumay n'gúþurul m'butumom ; enilom fanjayo þan éelo ni gafium dó, ²⁷ mata aw Aláemit mat'ujundenom ni gaðet me, mat'uhat min ínje ani anab me iþut ni fuyah. ²⁸ Nugitenom ulago waw wo nûh'újaenum me mbaa buronj bábaerit. Pan ukonom nibaj ésumay yámah bújonori†." ²⁹ Gutiom, jáhore min ilobul ñanno ca mala þayolal afan David : naðeðet, nafogifoh, ban fuyagol furoñ to ni wolal bi jama. ³⁰ Bare nemme aboñer naamene, ban naf-fasene búoh Atúla nabbabat firim asenol gaa búoh þan akan ace ni gabulakenol narobo n'efenjeñol yal ávi, ³¹ nemme þop nájugalie wajae me ebaj, yo eðil me naloñ mala eilo yay yaa

Kirista no naloñ me aah : "Ajundenuti n'ufuga, ban eniol eþulut ni fuyah." ³² Yésu ahumu o nilobe maa mola, maagen mamu Aláemit nailenolyilen n'eðet yay, ban wóli þe jimatyomat. ³³ Aláemit Paaya natebenolteben ak'aban ni gañenol gárib, aban nasenol Biñum Banabe bo naloñbol me mala bo ; navisulobovis ni wolal, dóemme wo jujuge maa ni wo juune maa jama. ³⁴ Mánoman David atebenuti bi n'émít, naage o faðaoł : "Atúla naage Afanom : < Urobo n'gañenom gárib, ³⁵ bi no nijae me ekan ulatori gúni fírembenum fafu faa guoli‡. >"

³⁶ Buru ésuñ yay þe bugal Israel jáarie jiffas maagen mamu búoh, Yésu ahu anur ahu o jibbañ me n'ekurua, o Aláemit akan me náni Ataw, náni þop Kirista. »

³⁷ Gurim gaugu n'gugor bugan bugagu gaamen to me n'eutton fan, bireg n'guroren Pier ni bugagu upotora n'guogil : « Gutioli, wóli ñer bu jijae me ekan ? » ³⁸ Pier naagil : « Jíbahen bakanerul, ban ánoan ni buru ayab gábatise ni gajow gaa Yésu Kirista min utilul uboketi ; mamu, þan jiyab gáji Aláemit gaamme Biñum Banabe. ³⁹ Jiffas búoh firim faufu fal Aláemit fulobilob bi ni buru ni guñolul, ni þop bi ni bugagu þee gaðin me ráli, bugo þe

† 2:28 2.28 Juluj Ufóñ 16.8-11 ‡ 2:35 2.35 Juluj Ufóñ 110.1

bugo Ataw Aláemilolal ajae
me evoh. »

⁴⁰ Pier natajen alobil
gurim guce gammeje bi
éćimen gurimol ni p̄op
ekanil n'guaken, nah'aagil
: « Júpur ni gayon̄ bugan
bugagu gaarat me min
mbi júju jiyab gaþah.
» ⁴¹ Gammene ni bugo
n'guyab gurim Pier min ñer
gúbatiseil. Funah faufu,
maageima bugan súuli sífají
(3 000) gukelo gunap̄ gayon̄
gagu gaa gáinen me.

⁴² Bugo p̄e n'guaken
n'eutten ni gáinen dó bava-
reer babu bal uþotoraaw,
eroj buroj baa batay,
etiñor tiñ tanur§, ni galaw.
⁴³ Gáholi n'gunogen ánoan
ni bugo mala min Aláemit
asen mee uþotoraaw
sembe min nihi gukan waf
wammeje wajureruti ni
waunderuti wagiten me
bájalool. ⁴⁴ Bugan bugagu
gáinen me p̄e gujogojogor,
ban nihi gugabor waf waw
p̄e wo gubaj me. ⁴⁵ Pan
nihi gunnomen sittamil ni
gubajil, guban n'gugabor
síralam sasu ánoan ti nuso-
hola me. ⁴⁶ Funah-ó-funah
ubugi n'eaken : eomunor ni
gávi-Aláemit, etiñor ni sanjil,
ni fitiñ mitiñil n'ésumay ró
ni biinum bakure. ⁴⁷ Nihi
gusal Aláemit, ban ésuh yay
p̄e n'guruhenil. Funah-ó-
funah Aláemit nájarul bugo
nasen me gapah anap̄ ni
gayon̄ gagu golil.

3

*Pier o n'ekan an abofoe
nahoy*

¹ Funah fice, no tinah
galaw tiçih me bunaá
báruser, Pier ni Saanj
n'gujow bi ni gávi-Aláemit
gagu guke ró galaw. ² Bajene
ace áine abofoe kábirij
no nabugi me, aroboe
alof gánonum gávi gagu
go guvoge me "gánonum
gajaha." Funah-ó-funah p̄an
gutebulol iki gubañ to min
mb'áju ácin bugan bugagu
ganone ró me. ³ No najuh
me Pier ni Saanj gúni ró
n'enogen, nácinil síralam.
⁴ N'gulujoj baw, ban Pier
naagol : « Ulujóli. »
⁵ Aíne ahu nailo alujil mata
n'gapinorol uce gujaol esen.
⁶ Ñer Pier naagol : « Ibajut
hani éralam yanur, bare wo
nibaj me, ban iseni wo ;
wo uomme uwe : ni gajow
gaa Yésu Kirista ala Nasaret
niegi : uilo ujow ! » ⁷ Aban
najoh gañenol gárib bi
erambenol nailo. To baenah,
guot áine ahu n'gujañ.
⁸ Nafaen ailo ñanur puç
ban nanamo ejow. Nanonor
manur n'uþotoraaw ni gávi-
Aláemit gagu, n'etey, éñagor
ni esalen Aláemit nímoro.
⁹ Esúh yay p̄e n'gujugol
min ajae me, min p̄op asale
me Aláemit. ¹⁰ No gútallo
me búoh dáuru áine ahu
o nah'anaven to me galam
gánonum gagu gajaha gagu
gaa gávi-Aláemit gaugu bi

§ 2:42 2.42 Ni gugerekay guoge egabor unaâ. Dóemme egabor unaâ ni bíñu bi
eosen fitiñ fúsola fo Ataw atiñor me ni uþotoraol (Lík 23.14-20).

gúcin, bugo pe gáholi ni gajahali ni sunonil mala wabaj me áine ahumu.

Pier o n'gavare ni gávi-Aláemit gagu

11 Nemme áine ahu alet n'éhatulo Pier ni Saanj, bugan bugagu pe n'gúteil ni gajahali ró mbaa bugo bi ni banj babu baa surujen sasu satepi me, bo guvoge me "banj Salomon." 12 No Pier ajuh me dáuru, nalob n'ésuh yay naagil : « Buru bugan bugal Israel, wa uçile n'jjahali gahoy gauge ? Bu julujeóli me ti nihi ní me wóli jinjare sembeóli ter maçoleóli min jikan áine ahume najow ? 13 Dáru Aláemit ahu ala Aburaham, Isak ni Sakob, yoemme ala sipayolal gufan*, o agitene bájalo amigelol Yésu. Buru fanjaul, buru jibelenol n'guñen Pilat, ban n'jilalol bújonjorol, o amanen me til ehalenol. 14 Jilale An ahu anab me ban naçol, min til juçob guhalenul ahu aamme amuga-bugan. 15 Jikane An ahu asene me buroj naçet. Bare Aláemit nainnulol ni gaçet me, ban wóli ubuge jimatyomat. 16 Sembe sasu saa gajow Yésu, utajen dó gáinen gagu ni o, so sibbañenulo mee sembe áine ahume o juluje maa ban n'jiffasol. Gáinen gagu ni Yésu, go guçilol min ahoy ajañ ti jujuh yo mee buru fanjaul.

17 Gutiom, niffase búoh wo jikan me Yésu, jikan-wokan mala gaffasutul, ti may ufanul guffasut yo me.

18 Bare wo Aláemit api me nalob kábiriñ no n'utum uboñer waw pe, mamu ukano ; naagolal Kirista ahu ola náarie álam nár. 19 Yo eçil me, jíbahen bakanerul, ban jíbaho mbal Aláemit, min mbi ápuren utilul. 20 Ñer Atúla þan akan tinah tice taa gáelo ni tiçigul, ban þan aboñulul Yésu, Kirista ahu o napí me náçobali bi ni buru.

21 Maer þan, Yésu Kirista þan arobo n'émít iki tinah talu tiçigul to waf waw pe ujae me énubuli, ti Aláemit alob yo me þio bo n'utum uboñerol gaamme bugan ganabe. 22 Maagen Móis naage : "Atúla aamme Aláemilul þan ápuñnulul ni gutiul aboñer ti ínje. Mbi juutten wánowan wo na-jaul me elob.

23 Anóan ajae me elat eutten aboñer ahumu þan ápuñni n'ésuh yay yal Aláemit, ban þan anemeni†." 24 Ban bugagu uboñer pe gugitene þop mala gunah gaugu, újogum ni Samiel bi ni bugagu.

25 Firim fafu fo Aláemit alob me n'utum uboñer waw, folul fom þop ; ban jibaje gakibul ni babuge babu bo Aláemit ajogor me ni si-payul gufan no naah me Aburaham : "Ni ace ni gabulakeni þan ísonienum me guil gagu pe gaa mof‡."

* 3:13 3.13 Juluj Gapagen 3.15 † 3:23 3.23 Juluj Dáteronom 18.15, 19 ‡ 3:25
3.25 Juluj Fíçilum 12.3

26 Yo eçil me, no Aláemit ajoh me bi éboñul añolol Yésu§, namundum aboñulol bi ni buru bi ésonienul, min ápuren ánoan ni buru ni bakanerol baarat me. »

4

Pier ni Saanj bújonor fujoj utaliña búgamah

¹ Pier ni Saanj baronjer n'elob n'ésuh yay, ni baj utenjena, afan upoya gávi-Aláemit ni Esáduke guçigul. ² Súmutil hani jatiito min upotoraaw gaamme góuba guvaree mee ésuh yay, ban ni gulobil mala eilo yay yaa Yésu, yaamme búoh gaçet me gújue guilo. ³ Ner n'gujoh Pier ni Saanj gúrur ni fipeh efuga yauyu. ⁴ Bare ni bugan bugagu gaun me firim upotoraaw, gammenje n'gúinen, ban fuyon fafu faa gáinen me ni fújalo futajen iki fiþilo maageima bugan súuli futoh (5 000).

⁵ Tihalen fo, gaamme ni fuhow ésuh yay, ufan waw bugala ró, ni úþajula góboñ Aláemit gagu n'guomunor Yérusalem, ⁶ manur ni afan utenjenaaw Hanas, Kayafa, Saanj, Alsandul ni bugagu þe bugaa fil fafu fal utenjena ahu ámah ahu. ⁷ N'gúñjarul Pier ni Saanj iki guilen n'etulil bi etaliñil n'guogil : « Ni sembe say ter gajow gay jikane dáuru ? »

⁸ Ñer Pier, Biinum Banabe bammenjenerol, naagil : «

§ 3:26 3.26 no Aláemit ajoh me bi éboñul añolol Yésu : ni gugerekay guoge Aláemit o báþunnerul amigelol Yésu.

Yoo, ufan bugal ésuh ye, buru jaamme ni fuhow yo : ⁹ Nemme jama gurorenóli mala maaro makani ni an abofoe, mala bu náhoyum me nogor, ¹⁰ mbi jiffas dáure, buru þe, ni þop bugan bugagu þe bugal Israel : ni gajow gaa Yésu Kirista ala Nasaret, o jibbañ me n'ekurua ban Aláemit nailenol ni gaçet me, ni gajow gola áine ahume ailo maa bújonorul ajañ ti najañ maa. ¹¹ Yésu açila fañaol o aamme ébirih yay yo buru uteþaaw jujunden me, yabbanno me éni yáamumma, yaçil me yan yay*.

¹² Gapah gagu gulet n'ace ábuli ni o ; maagen mamu, bajut babe ni mof gajow gace gaseni, go mbi újual me uyal bal gapah ni go. »

¹³ No gujuh me gakañen gagu gaa Pier ni Saanj, n'gujahali mata gútalloe búoh dáuru bugan gajan-gaut. Guffasilfas n'ejaoril ni Yésu. ¹⁴ Bare no gujuh me áine ahu ahoy me ailo alofil, gubbañut gubaj elob ece gutajen to. ¹⁵ N'guogil gúþur dó ni baj babu dó guomunor me, mbiban n'gúbahulor bugo bareil n'guoh : « Wa þan ukanal wáineaw ubugi ? ¹⁶ Nannoñanno ni bugaa Yérusalem þe búoh babaj wajureruti wo bugan bugaubugi gukane, ban újuual ucenjal yo.

* 4:11 4.11 Juluj Ufóñ 118.22

17 Bare, jambi elob yauyu efaŋ neunoe n'ésuh yay, úfirenail ni éhuben dó jambi gubbañ maer gulob ni ánoan ni gajow gaugu. »

18 Ñer n'guvogulil, guban n'gúfirenil fereŋ ebbáñ gulob ni þop evare ni gajow gaa Yésu. 19 Bare Pier ni Saan n'guogil : « Jáhore piaŋ bújonor Aláemit jikan wo buru julob me, min jihabo wo ačila amañ me ? 20 Buru ñer juñum ejuh ; wóli jújuut mati julob wo jujuh me ni wo juun me. » 21 N'gubbañ gúhubenil guban n'guhalenil, m'babajut waf wo mbi gutegil me mala wo, mata gúholiholi ésuh yay ; maagen mamu, bugan bugagu þe gunamonamo esal Aláemit mala wabaj me. 22 Ban áine ahumu ayab mee gahoy gaugu gajureruti mee nafañe símit úví gúuba.

Gáinen me bugo ni galaw min Aláemit atañil sembe

23 No guhalenil me guban, Pier ni Saan n'gujow iki gutoh fuomunor fafu faa gu-palil min gugitenil wo ufan utenjenaaw ni ufan ésuh yay gulobil me. 24 No guun me bagiteneril, n'guilo manur n'gulaw Aláemit guoh : « Afanóli, aw átul me émit, ettam, fal ni waf waw þe waam dó me, 25 ni garamben gaa Biinum Banabe nukane amigeli David aamme þayóli afan nalob aah :

“Wa uçile súsuh sasu ni sugoror ?

Wa uçile bugan bugagu n'gubaj upinor waarat wájuut ukano ?

26 Uvíaw bugaa mof guiyé gailo gaa fitih, ufan waw gugume firim bi etigen Aláemit ni Kirista ahu ola†.”

27 Maagen, Herod ni Pons Pilat gugugum firim dó n'ésuh yauyu manur ni bugagu galet me Esúif ni þop bugan bugagu bugal Israel, bi etigen amigeli anab me aamme Yésu, o nućob me‡.

28 Dó þe gukan mee min mbi waf waw þe wo nuþi me nuþinor ekan þio bo ni bájaloi ukano. 29 Ñer maer, Aláemit, uluj báhubeneril, ban nusen wóli umigeli gakañen gámah min júju jigiten firimi. 30 Uremben to gañeni min gásomut me guhoy, usenóli may ugitenum ni waf wajureruti, dó þe ni gajow gal amigeli anab me, Yésu. »

31 No gulaw me guban, tiñ talu to guomunor me ni tugoror, Biinum Banabe m'bimmenjenil bugo þe, ban n'gunamo egiten firim Aláemit ni gakañen dó.

Gáinen me bugo n'egabor wafil wo gubaj me

32 Fuomunor fafu faa gáinen me ni fujogor ti nihi ní me an anur, écigir yanur, biinum banur. Bajut ró

† 4:26 4.26 Juluj Ufóñ 2.1-2 ‡ 4:27 4.27 Ni gugerekay guoge o núcir me, dóemme o Aláemit afej me bi éni aþagena ahu.

ace aah : « Dáure wafom waa fuhood », bare til gugugum waf waw pe. ³³ Ni sembe sámah ró, upotoraaw nihi gugiten eilo yay yal Ataw Yésu, ban Aláemit nammenjenil gásonien bugo poot. ³⁴ Bajut an ni bugo alege, mata gabaj me ulah ter sañ nihi gunnomen so, mbiban n'gújarul wo gubaj me ni funnomen faufu ³⁵ íkiil gusen upotoraaw, mbiban ni gabori ánoan min usohola me. ³⁶ Ti ace áine ápollo Čipur gajaol Susef, nihi upotoraaw guvogol may Barunabas (dóemme "o nah'akan me bugan n'guaken"), an ala filf fafu faa Lévi, ³⁷ nannomen galagol aban nájarul síralam sasu ak'asen upotoraaw.

5

Ananias ni Safira n'gubij gusen Biinum Banabe

¹ Bare ace áine gajaol Ananias, aarol o gajaol Safira, nannomen ettamol ² aban n'gujamor bugo n'aarol, min aban fugab fice faa síralam sasu, min ájarul fíutten ákail asen upotoraaw. ³ Ñer Pier naagol : « Ananias, wa ucile Seytane nammenjen écigiri maarat iki ubij usen Biinum Banabe, min uban fugab fice faa wo nunnomen me galah gagu ? ⁴ No guomen me n'guñeni, gulelen piañ gúya ? Mbi no nunnomen go me uban, bañut ní waf úya ? Bu ñer nujue ubaj

m'biinumi gaþinor ti gaugu ? Aw let ni bugan bare nubije, bare ni Aláemit fajaol. » ⁵ No Ananias aun me gurim gaugu, nalo to ban naçet. Ban gáholi gámah n'gunogen bugan bugagu gaun yo me. ⁶ Ñer úpur waw n'guilo n'gúggubol, guban n'gutebol iki gufoh.

⁷ Pio maa, aarol nanogen ni yan yay m'baffasut wabaj me. ⁸ Pier naagol : « Ulobom paa, galah gagu mim mumon junnomen go ? » Naagol : « Ey, mamu gunnomeni. » ⁹ Ñer Pier naagol : « Buru bu jújue jugum firim bi elih Biinum Aláemit ? Utten, bugan bugagu gafogulo me áini ubugu n'gánonum gagu ; aw may ban gújaenum. » ¹⁰ To baenah, nalo to n'guot Pier ban naçet. No úpur waw gunonulo me, n'gutogol mamu ; n'gutebol gújaenum iki gufoh galam áinol. ¹¹ Ñer gáholi gámah n'gunogen fuyon fafu faa gáinen me ni Yésu, bi ni bugagu pe gaun me elob yauyu.

Upotoraaw bugo n'ekan waf waunderuti

¹² Ugitenum ni waf waunderuti sammenje nihi sikani n'etut bugan bugagu ni guñen gal upotoraaw. Bugo pe gáinen me ni Yésu n'guke gurobo bugo poot ni ban babu bo guvoge me ban Salomon dó ni gávi-Aláemit gagu. ¹³ Ban bajut ace ni bugagu akañene

ajow atogil dó ; bare til ésuh yay n'gunamo esalil fanj.¹⁴ Gútiman gagu gaa wáineaw ni waareaw gáinen me n'Ataw Yésu mo gufaje me n'gummeñe.¹⁵ Nihi gútebul gásomut me bi n'ulago waw, guban n'gubañil n'ura ni upeh, tima mbi Pier áni n'égat, éuruñaol néju egor ace ni bugo gásomut me.¹⁶ Fítiman faa bugan gápullo ni súsuh sasu salof me Yérusalem ni fíteil mbaa to, nihi fítebul úsota ni bugan bugo siseytane nihi suyogen ; ban bugo þe n'guyab gahoy.

Elátien yay yal upotoraaw

¹⁷ Ñer afan utenjenaaw ni Esáduke yay þe gaamen to me ni o n'gúsilaet fanj gubañen n'upotoraaw,¹⁸ ban n'guilo gujow iki gujogulil gúrur ni fipeh.¹⁹ Bare ni fuh, amalaka ala Ataw nápegul unegen fipeh fafu ; nakanil n'gúpurul, aban naagil :²⁰ « Jujow bi ni gávi-Aláemit gagu, ban n'jigiten ésuh yay gurim gagu þe gaa buroñ. »²¹ No guun me firim faufu, upotoraaw n'gunogen ni gávi-Aláemit gagu ni bujom mej n'gúni n'gavare.

Ñer afan utenjenaaw ni bugaa gayonjol n'guvoh fujoj fafu fámah fafu faamme fal ufan Esúif yay þe, mbiban n'guboñ bi énarul upotoraaw ni fipeh fafu.²² Bare no ekosombil yay guçih bo me, gutogutil

dó. N'gúbbañul guçigul n'guoh gabóñil me :²³ « Jiçige n'jutoh fipeh fafu min fukuli joon, ban upoyaaw bugo baamer to gubañil me gayonj unegen waw, bare no jípegul wo me, jutogut ró an. »²⁴ No afan upoya gávi-Aláemit gagu ni ufan utenjenaaw guun me dáuru, n'gujahali mala upotoraaw ubugi, ban nihi gurorenoro bu elob yauye ejae éuñen.²⁵ Ni baj ace ákail aagil : « Juutten þaa ! Bugan bugagu bugo júrur me ni fipeh, ubugi n'gavare ésuh yay ni gávi-Aláemit gagu. »²⁶ Ñer afan upoya gávi-Aláemit gagu ni ekosombil n'gujow iki gujogulil m'banjarut sembe, mata gúholiholi jambi ésuh yay gutegil sival.

²⁷ No gunjallil me guçigul, n'gubañil bújonjor fujoj fafu fámah fafu bi etalinjil. Ñer afan utenjenaaw nailo arorenil naagil :²⁸ « Leti jífirenenul ferenj gavare ni gajow gal an ahumu ? Ban buru ubuge, bugo bavareerul bivisor maa Yérusalem þooyo, mbiban jimañe ekan gácelum áine ahumu n'gúni ni wóli. »

²⁹ Bare Pier ni upotoraaw bugagu n'guogil : « Wóli juote ékanum Aláemit fanj bugan bugagu. »³⁰ Aláemit aamme ala sipayolal gufan o ailene Yésu ni gaçet me, Yésu ahu o buru jumuh me n'ebbañol n'ekurua.³¹ Aláemit natebenol abañ

ni gañenol gárib áni Anafan ámah ni Apagena, mamu bugal Israel n'gúju gúbahen bakaneril min guyab gaboket gal utilil.³² Wóli jimate dáuru pe, wóli ni pop Biinum Banabe bo Aláemit asen me bugan bugagu gákanumol me. »

³³ No guun me firim faufu, guiñil n'gufaŋ n'gutiñe, ban n'guphinor jamugil. ³⁴ Bare ni baj Apárisie ace gajaol Gamaliel, ápjula gúboñ Aláemit ámah o ésuh yay pe gúkanume, ailo n'etut fujoj fafu min aah gúpuren pán upotoraaw tíaj. ³⁵ Mbiban naah gaam dó me : « Buru bugan bugal Israel, mbi jíkanum faŋ wo jiphinor me ekan wáineaw ubugi. ³⁶ Juosen búoh piout no Teudas ápollo, aah me o an ámah, ban maageima bugan sikeme sibbagir (400) gubbañe búsolol ; bare hum namugimuh, ban ulagorol pe guvisovisor ; wáfowaf unjañout. ³⁷ Púrto açila, Yuda ala Gálile nápurul may, gannay gagu gaa gapin gagu, ban bugan gammeje gutee búsolol : o may namugimuh, ban ulagorol may guvisovisor pe. ³⁸ Yo eçil me jama, ínje ilobul yo, jambi uinumul uteb mbaa bugan bugaubugi, ban jihalenil ; mata íni me gapinoril ni bakaneril saa bugan gúfuh som, pán sinemo. ³⁹ Bare íni me maagen bakaneril n'Aláemit bujoumulo, mati júju bo

enemen. Jíkanum jambi jípmibor n'Aláemit ! »

N'gumaŋ firimol ⁴⁰ min ñer gúvogul upotoraaw, mbiban n'guboñ gutegil gusoh gal ubaŋ, n'gubbañ gúfirenil elob ni gajow gaa Yésu, guban n'guhalenil. ⁴¹ Ñer upotoraaw n'gúþurul dó ni fujoj fafu n'ésumay ró mala min Aláemit ajoh me búoh wáriari min gúlam mala gajow Yésu. ⁴² Ban funah-ó-funah guhalut gavare ni egiten ni gávi-Aláemit gagu ni pop ni saŋ sasu Firim fafu Fásum me faa búoh Yésu aamme Kirista ahu.

6

*Gáinen me bugo n'eçob
bugan bi eramben upotoraaw*

¹ Ni tinah tautu, nemme gáinen me gúfaneulfafaŋ n'gummenje, bugan bugagu galobe me gugerekay n'gúmumunor guya ni bugagu galobe me gúhiboriay ; nihi guoh utiña-sibara waarema bugolil ndi guyab ni búgabor babu funah-ó-funah tinah baçiger taa fitiñ. ² Ñer upotoraaw gaamme guñen ni gúuba n'guomen bugan bugagu pe gáinen me, guban n'guogil : « Jáhorut min wóli jihabo gavare firim Aláemit mala eke búgabor fitiñ. ³ Yo eçil me, gutióli, juçob ni buru wáine futoh ni gúuba bugo ujail uunoe ban n'uruheni n'ésuh yay, gammeje Biinum Banabe ban ni gulillo ; mbiban wóli

pañ jisenil burok biçila.
⁴ Mamu wóli ñer þan juluj
dó ni galaw ni þop egiten
firim Aláemit. »

⁵ Firim faufu ni fúsumil
bugo þe. N'guçob Ecen,
áname abaje gáinen gámah
ban nammen Biinum Ban-
abe, ni may Filip, Purokor,
Nikanor, Timon, Parume-
nas ni Nikola ala Antioç
ajunden me bulago sipayol
min anjar bal Esúif yay,
⁶ mbiban n'gújaenumil
bújonjor upotoraaw. Ubuje
n'gurembenil guñenil min
gulaw bi ni bugo.

⁷ Maagen firim fafu fal
Aláemit ni fufan ni fivis-
sore fuban babu þe. Fuyon
ulagoraaw mo may fufanje
me gájalo dó Yérusalem,
ban may utejena gammene
n'gubaj gáinen ni Yésu.

Fujoh fafu fal Ecen

⁸ Ñer Ecen, o bammenjer
sembe ni bájier sal Aláemit,
nah'akan waf waunderuti
ni ugitemum wammeje
bújonjor ésuah yay. ⁹ Bare ni
baj to bugan guman guilo
bi eceñol : guceil bugan
bugaa yan yay yaa galaw yo
guvoge me yaa "umigel waw
gápuunni me ni fimigelet" ;
baj dó Esúif bugaa Siren ni
Alekusandiri, bugaguil Esúif
gápuollo ni mof mamu maa
Silisi ni maa Asi. Bugo þe
n'gunamo siceñor n'Ecen.
¹⁰ Bare gújuut guhekol ni
gurim mala malillo mamu
mo Biinum Banabe bisenol
me, mo nálobume me ni mo.

11 Ñer n'gucam bugan min
guoh guunol alob gurim gaa
gújel aya ni Móis ni Aláemit.
¹² Elob yauyu netiñen

ni guiñ ésuah yay, ufan
Esúif yay ni úpajula gúboñ
Aláemit gagu. Mbiban
n'gujoh Ecen gújaenum bi
ni fujoj fafu fámah fafu
fal Esúif yay. ¹³ N'ejail
n'gújaenumor bugan gajae
ebij guya ni o ; no guçih
me, ubuge n'guoh : « Aíne
ahume ahalut elob maarat
aya ni gáviolal ganab me ni
þop ni gúboñ gagu gaa Móis ! ¹⁴ Juunol aah Yésu ahumu
ala Nasaret þan afum gávi-
Aláemit gagu, ban þan
ábaben bakanerolal bo
nuyabal me ni þayolal afan
Móis. » ¹⁵ Ñer gaamen dó
me ni ban babu þe n'gubban
gúçilil n'Ecen, ban n'gujuh
búoh buulol bínni ti bal
amalaka.

7

Gurim gagu gal Ecen bújonjor fujoj utejenaaw

¹ Ñer afan utejenaaw
naah Ecen : « Wo gulobe
maa guya n'aw, maagen ? »

² Ecen naagil : « Buru,
gutiom ni sipayom, juut-
tenom ! Aláemit-Sembe
nápuolloþur þayolal afan
Aburaham, no naamen
me baubu Mesopotami,
balama ajow ak'açin Haran
; ³ aban naagol : "Uhat
mofi ni fiili, min ujow bi
ni mof mamu mo njai me
egiten*." ⁴ Ñer Aburaham

* 7:3 7.3 Juluj Fíçilum 11.31 ; 12.4

nahat mof mamu maa bugaa
Calide min ajow ak'açin
Haran. Púrto, no þayol
açet me, Aláemit nakanol
náþurul Haran bi ni mof
me dó buru jiçin maa jama.

⁵ Ban Aláemit asenutol
dáure ettam yánoyan, mele
jimer jaree ti gahah ; bare
nabbabat gaa búoh þan
abil asenol mof maume,
ban þop þan míni maa
gabulakenol o baçeler. Ban
unnay wauwu Aburaham
m'babajenut hani añil anur.
⁶ Bare Aláemit alobol firim
faufe naagol : "Gabulakeni
þan guçin n'ésuh yalet yolil,
dó þan gúni umigel, ban
þan gúlatienil dó símit
sono sikeme sibbagir (400).

⁷ Bare ínge Aláemit þan
italiñ ésuh yay yajae me
ébahenil umigel. Mbiban,
gabulakeni þan gúþurul dó
íkiil nihi gulaom tiñ taute[†].

⁸ Mbiban, Aláemit najogor
n'Aburaham babuge babu
bo enogen búhut eomme
fúffasum fafu fala bo ;
yaçil me no Aburaham abuh
me Isak, nárurrol búhut no
nabaj me gunah futoh ni
gúfaji ; Isak nakan mo may
n'ápurol Sakob, ban may
Sakob fanjaol nakan mo ni
guñolol gaamme guñen ni
gúuba, gajae me éni ufan
guil gagu.

⁹ Nemme ufan guil gagu
gúsilaesilaet gubbañen ni
Susef, n'gunjarol gunnomen
min ák'áni amigel baubu
Esíp. Bare Aláemit umuen
búsolol,¹⁰ ban naþagenol ni

sílamol þe. Nasenol malillo
bújoñor Faraon, ávi ahu ala
Esíp, min alujol gúçil gaaro,
ban nakanol áni ni fuhow
fafu fal Esíp ni þop faa gávi
gagu gola þoogo.

¹¹ Púrto, ni baj bieb
bámah búloul dó n'Esíp
þooyo ni may ni mof mamu
maa Kanaan. Buyoh bámah
bubajene, ban sipayolal
gubajenut waf waa fitiñ.

¹² No Sakob aun me búoh
mitiñay mubaje Esíp, naboñ
bo sipayolal eboñ étiar.
¹³ Mbi no natajen me aboñil
bo eboñ éutten, Susef nakan
min gutiol gútallool ; no may
Faraon affas me bay Susef
áþullo.

¹⁴ Mbiban Susef
naboñ gúñarul þayol Sakob
ni bugaa yanjal þe, bugo þe
guomme úvi gúfaji ni gaat
(75). ¹⁵ Ñer Sakob nákail
mbal Esíp, ban bo naçele,
ti þop guñolol gaamme
sipayolal gufan guçet bo
me. ¹⁶ N'gútebul sufuluñil bi
Siçem iki gufoh ni fuyah fafu
fo Aburaham annom bo me
ni síralam ni guñen guñol
Hamor.

¹⁷ No tinah talu tulofulo
me to gabbat gagu go
Aláemit abbat me Abura
ham guot me gukano,
ésugolal n'gunamo gabugor
ban n'gufaj jammen dó
Esíp,

¹⁸ mamu iki ávi ace
atobenut Susef ávieni dó
Esíp. ¹⁹ Aví ahumu nabut
ésugolal, ban nálatien
sipayolal gufan, nah'akanil
n'gujunden muñolil maju
me ebugi min miçet.
²⁰ Unnay wauwu Móis abugi

me ; añil aaro aamene aban násum Aláemit. Ubugaol n'guogenol gueñ gúfaji. ²¹ No najundeni me, bájur Faraon nañarol ak'aogen ti ní me añil o nabuge. ²² Mamu, n'gugitenol gaffas gagu pe go bugal Esíp gubaj me, ban nábbañul áni an o gúkanume gurimol ni bakanerol.

²³ No nabaj me símit úvi gúuba, Móis najoh bi eke bujuh bugal Israel gaamme gutiol. ²⁴ No najuh me an ala Esíp áni n'élatien ace ni buganol, nailo mola, ban namuh áine ahumu ala Esíp bi bulugen anol. ²⁵ Naagene ñer buganol þan gútalloon búoh Aláemit ni o þan asenumil me gaþah, bare bugo gujogut. ²⁶ Tihalen fo, Móis najuh Esúif gúuba gaam ni bútaj, ban na-mañ gásumay gúni n'etulil. Ñer naagil : "Gubugeom, buru batipay, wa uçile ñer n'jíni n'élatienor ?" ²⁷ Bare ahu aamme n'élatien apalol, nafaken Móis naagol : "Ay ajogi úni afanóli ni atalinjaóli ?" ²⁸ Numamañ þian emugom ti numuh me figen áine ahu ala Esíp?" ²⁹ No Móis aun me gurim gaugu, náþur atey, ban náuy bi ni mof mamu maa Majan, bo nabuh me úþur gúuba.

³⁰ Púrto símit úvi gúuba, Móis o baamer ni gafit gagu alof firijan fafu faa Sinai, ni baj amalaka áþullol

ni sambun saa jufokon jaam n'esa. ³¹ No Móis ajuh me dáuru, najahali bujugum baubu. Ban no naamme n'elof jo bi ejuh joon, naun firim Atúla fuogulol : ³² "Injé iomme Aláemit ahu o sipai gufan Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o." Ñer Móis umu natelene mala gáholi bireg abbañut akañen aluj. ³³ Atúla nabbañ aagol : "Uþúren sidalai, mata tiñ taute to nuom maa, tiñ tom tanabe. ³⁴ Nijuge bu guomme n'élatien ésugom baubu Esíp, niune báileril, ban nijoulojow bi eþagenil. Maer ñer újoul min iboñi bo Esíp§."

³⁵ Móis ahu o bugal Israel gulat me n'guogol : "Ay ajogi úni afanóli ni atalinjaóli ?" O anur ahu Aláemit aboñ me ti ácibbenia ni arama-bugan, ni garamben dó gal amalaka ahu áþullol me ni jufokon jaju. ³⁶ Açila Móis akanil me n'gúþurul Esíp, n'ekan ró waf waunderuti ni mof maumu, ni Fal fafu Fújugah fafu ni þop ni gafit gagu, dó pe ni símit sasu saamme úvi gúuba. ³⁷ O mul Móis aah me bugal Israel : "Aláemit þan aboñulul aboñer ti ínje, an ajae éþurul ni buru fañaul*." ³⁸ Ban þop açila aamen me n'etut sipayolal gufan ni amalaka ahu áþullol me ni firijan fafu faa Sinai, no ésuh yay guomunor me baubu ni

‡ 7:28 7.28 Juluj Gaþagen 2.14
7.37 Juluj Dáteronom 18.15, 18

§ 7:34 7.34 Juluj Gaþagen 3.1-10

* 7:37

gafit gagu ; o ayab me gurim
gagu gasene me buroŋ gal
Aláemit, aban nábahen go
asenolal.

³⁹ Bare sipayolal gúttunutol
n'gulalol, min til uinumil
ubbañ mbal Esíp. ⁴⁰ N'guoh
Aaroŋ : "Ucokoróli waf wo
mb'úni me Aláemiloli, wo
mbi nuh'uyabóli gayoŋ ;
mata Móis ahu ápuunnuloli
me Esíp jiffasut wa ubajol†." ⁴¹ Ñer n'gucokor furafen fal
éurus, guban n'gukan fo
bísimen, ban ni gúsumaet
nár mala burok baubu
bo gukan mee ni guñenil.
⁴² Ñer Aláemit návuil búsol
min ahalil n'gumigelet tinah
talu, fieň fafu ni suut sasu sal
émit, ti hići me ni Bahícer
babu bal uboñer waw :
"Buru bugan bugaa Israel,

íŋje piaŋ jísimene si-
haj,

ban n'jikanom pøp útejen
uce
kábirinj símit úvi gúuba ni
gafit gagu ?

⁴³ A-a, bare til énatiul Molok
yo jitebe me fúggut fafu fala
yo,
ni pøp eut yay yal énatiul
Refan,
sinati sausu, so buru jucokor
me bi eya gújulul
bújonor so.

Yo eçil me þan ikanul n'júuy
fanj gárali Babilon‡."

⁴⁴ Fúggut fafu fáuren me
Bahićer babu baa babuge
babu, fo sipayolal gufan
gubajene no guomen me ni
gafit gagu. Fúggut faufu fu-
cokoricokor ti Aláemit alob

me Móis mb'akan fo no-
gor : maagen mamu naagol
mb'acokor fo ti najuh fo
me. ⁴⁵ Ni fiseni sipay-
olal gufan bugaa jaju jab-
bah jo gututen me. Gannay
gagu no Sósue aamen me
áçibbenä ahu olil, no guram
me mof mamu mo Aláemit
aham me bugala mo gayoŋil,
fo ró ni bugo. Maagen
mamu ni funamo ró, jabbah
bi ni jabbah, bi no David
áuulo me. ⁴⁶ Nemme David
násusum Aláemit, nácinal
min áju atepol yan
abe, ácila aamme Aláemit
ahu ala Sakob. ⁴⁷ Bare til
ávi ahu Salomon atepol me
yan. ⁴⁸ Ban Aláemit-Fatiya
nd'açin ni sanj so bugan
gutepe, ti aboñer ahu alob
yo me aah :

⁴⁹ "Atúla naage : Emít yay
eomme efenjeŋom,
ettam yay néni fírembenum
guolom.

Yan piaŋ yanogore bu jijaom
eteþ

min mb'íelo ró ?

⁵⁰ Waf wauwu þe leti baro-
ker baa gañenom§ ?"

⁵¹ Buru bugan gahae
guhow, bugo sícigirul ni
gunnuul sutojo me bújonor
gavoh Aláemit, juroŋe
n'eñiñet bújonor Biinum
Banabe ! Jínini ti sipayul
gufan ! ⁵² Aboñer ay ni bugo
þe sipayul gufan gúlatienut
? Gumuge bugan bugagu
gagiten me ejoul yay yal
an ahu anur ahu açol me
; ban jama, ácila buru jibet
me n'guñen bugan, mbiban

† 7:40 7.40 Juluj Gaþagen 32.1 ‡ 7:43 7.43 Juluj Amos 5.25
Juluj Esai 66.1-2

§ 7:50 7.50

ni jumugol. ⁵³ Buru jayab me góboñ Aláemit n'utum wal emalaka, jíkanumut wo góboñ gaugu gulob me ! »

Ecéet Ecen

⁵⁴ No guun me gurim gaugu, guiñ bugaa fujoj fafu n'gufaŋ n'gutiñe iki ni'gurum gubil mala balober baubu bal Ecen. ⁵⁵ Bare aćila Ecen, Biinum Banabe bammejenerol, náhaken émit yay ; najuh bájalo babu bal Aláemit, ban pøp najuh Yésu ailo ni gáribol.

⁵⁶ Naah : « Juutten, njuge émit yay épegulo, ban njuge may Añol Arafuhow ailo ni gárib Aláemit. »

⁵⁷ Ñer n'gúpib fatiya n'etoj gunnuil nímoro. Bugo pe n'guvunorul mbal aćila, ⁵⁸ n'gurudugenol iki gúpur ésuh yay, mbiban n'gunamo eralol sival bi emugol. Gakan mo me gúpurepuren újuoil gusen ápur ace apoil, gajaol Sóol. ⁵⁹ Bugo n'eralol yay sival sasu, Ecen nalaw aah : « Ataw Yésu, uyab yaalorom ! » ⁶⁰ Mbiban nalo aya gújul, aban naah fatiya ni sembe : « Ataw, jamb'ukanil me ni gađin mala gatil gauge ! » No nalob me gurim gaugu aban, naçet.

8

¹ Ban Sóol naruhen ećet yauyu yal Ecen.

Gálatien gagu ni gavisor gagu gal ejangaraay bugaa Yérusalem

Funah faufu fanur fafu, n'guiyul élatién ni

sembe ejangaraay bugaa Yérusalem. Bugan bugagu pe gáinen me, iki púrdo upotoraaw, n'guvisor tánotan ni mof mamu maa Yúde ni Samari. ² Ni baj wáine guce gáinené faŋ gunjar efuluŋ Ecen iki gufoh, ban n'gukonjol náar.

³ Ban Sóol, aćila, gađinorol pe enemen jangu yay ; nah'ajow yan bi ni yan ápuṇnul wáineaw ni waareaw gáinen me árur ni fipeh.

Fílip o n'gavare Firimfafu Fásüm me ni mof mamu maa Samari

⁴ Gáinen me gavisor me nihi gujow mof mamu poomo n'egiten dó Firimfafu Fásüm me. ⁵ Ace ni bugo, gajaol Fílip, najow bi n'ésuh yay yáamumma yaa mof mamu maa Samari, ban nah'avare bugaa ró mala Kirista. ⁶ Bugal ésuh yay pøoil, no guun me bavareer Fílip ban ni gujuh waf waw waunderuti me wo nakane me, n'gubago ni bavareerol. ⁷ Maagen mamu, siseytane sammeje súpure n'épib ró fatiya ni bugan bugo sunonene, ban pøp gammeje gabofoe ni gahaje guyabe gahoy. ⁸ Min ñer ésumay yámah éni ró n'ésuh yauyu.

⁹ Bajene pøp ace áine api ró n'ésuh yauyu yanur yay, gajaol Simon. Nah'akanen waf waa müuet, ban nah'amuh ni gajahali bugaa Samari. Nah'akaror aagil o an ámah, ¹⁰ ban bugo pe,

uñil bi n'ufan, n'gúkanumol farj. Níhi guoh : « Aíne ahume aamme sembe sasu sal Aláemit so guvoge me "sembe sasu sájalo me." »¹¹ N'gúkanumol maagen mamu mata piopio o n'ejahalienil ni bakanerol baa müuet.¹² Bare no gubbanno me guinen ni Firim fafu Fásüm me fo Filip avaree me mala Jávi jaju jal Aláemit ni mala gajow gagu gaa Yésu Kirista, wáineaw ni waareaw n'gumanj guyab gábatise.¹³ Simonj fañaoł o may náinen, ban no nayab me gábatise aban, abbañut áhatulo Filip, ban nah'aluj ni gajahali ró waf waw wájalo mee waunderuti me wabaje mee.

¹⁴ No uþotoraaw gaamme Yérusalem guun me búoh bugaa Samari guyayab firim Aláemit, n'guboñil Pier ni Saanj.¹⁵⁻¹⁶ Ban Biinum Banabe m'baaverulat þan n'ace ni bugaa Samari ; ni gajow gal Ataw Yésu gúbatiseeni barebare. Ñer no Pier ni Saanj guçih bo me, n'gulaw molil min mbi guyab Biinum Banabe¹⁷ n'guremben guñenil ni bugo, ban ni guyab bo.

¹⁸ No Simonj ajuh me búoh ni eremben yay yaa guñen uþotoraaw Aláemit ásenume me Biinum Banabe, nañurenil síralam¹⁹ aban naagil : « Jiyab min jisenom may sembe sausu ; min mbi ánoan o nijae me eremben guñenom, nayab may Biinum Banabe. »

²⁰ Bare Pier naagol : « Aw ni síralami, mbi jinemo ni sambun ! Nuþinore þiañ búoh gáji Aláemit gújue gunnomi ni síralam ?²¹ Ubajut fugab fánofan ni burok baube, mata aw uçolut bújoñor Aláemit.²² Uteh mahat mala biinum baubu bíya bajonut mee, ban nulaw Ataw min mbi aboketi gaþinor gaugu, íni me þan jú kano ;²³ maagen mamu njuge búoh aw umu nummenje físil, ban aw amigel ala gatil nom. »²⁴ Ñer Simonj naagil : « Buru fañaul mbi jilaw me Ataw múmbam, jambi uce ni wo julob maa ubajom. »

²⁵ No Pier bugo ni Saanj guban me egiten ésuh yay wo guffas me ni Ataw Yésu, ban þop no guvare me firim fafu fola guban, n'gubbañ bi Yérusalem, ban ni búolil n'gugiten Firim fafu Fásüm me súsuh sammenje saa Samari.

Fílip ni ávula aseh Ecopi

²⁶ Púrto, amalaka Ataw naah Fílip : « Uilo ujow ubbañen mbaa gañeni górib aw báþimborer bo tinah talu tiyeul me, ni bulago babu báþullo me Yérusalem bi Gasa, baamme ni gafit gagu. »²⁷ Ñer Fílip nailo ajow.

O n'ejow yay, nañanden ace áine ala Ecopi ; áine ahumu máineol miêcet. O an ámah oomene, mata açila aogene fubaj fafu fal aseh ahu ala Ecopi, o guvoge me Kandas. Galaw Aláemit nakeleno

Yérusalem,²⁸ aban náni m'búot. O min anamoe ni esaretol, náni n'ejanga bahičer aboñer ahu Esai.²⁹ Biinum Banabe m'búoh Fílip : « Ujow uk'utoben esaret yauyu. »³⁰ Ñer Fílip natey ak'atoben yo, ban naun áine ahu ala Ecopi najangae me bahičer aboñer ahu Esai. Naagol : « Nujoge wo nujangae mee ? »³¹ Aíne ahu naagol : « Bu njue ijoh wo an m'bápjajulutom wo ? » Aban naagol ajingul anamo to ačila aamme.³² Ban tiñ talu to najangae me ni Bahičer babu, maa tulobe :

« Gújaenumol ti nihi gújaenum me gabbarum mbaa ja-musíbe ;
ti jibbarum nihi jiþanor me bújonor an ahu aam
jo me n'écih bufal,
alobut hani firim fanur.
33 Gúkerulol, ban bajut an
asenol bakonj.

Ay ájue alob mala gabugorol
?
Guþike buronjol babe
n'ettam*. »

³⁴ Aíne ahu naroren Fílip naagol : « Uboket ugitenom, aboñer ahu mala ay nalobe mee gurim gaugu ? Mala ačila fanaol, ter mala ace ábuli ? »³⁵ Ñer Fílip naajar firim fafu, namundum ájogul to ni bahičer baubu min agitenol Firim fafu Fásüm me faa Yésu.³⁶ Bugo n'ejow yay, n'gučih tiñ tabaje mal. Ñer áine ahu

naah : « Mal ume, wa újue úfirom eyab gábatise ? » [³⁷ Filip naagol : « Iní me núinene ti maagen, júe kano. » Ñer áine ahu naagol : « Nínene búoh Yésu Kirista aamme Añol Aláemit. »][†] ³⁸ Naboñ guilen esaret yay, min bugo éubail gualo ni mal mamu, mbiban Fílip nábatiseol.³⁹ No gúþullo me ni mal mamu, Biinum Ataw m'bukan Fílip nallim. Aíne ahu abbañut ajugol, bare náfaró bulagool n'ésumay ró.⁴⁰ Ban ačila Fílip, o nárañul n'ésuh yay yo guvoge me Asot, mbiban navare Firim fafu Fásüm me ni súsuh sasu pe dó nágat me ak'ačih Sesare.

9

Sóol nábbáñul akan alagora ala Yésu
(Mukanay 22.6-16 ; 26.12-18)

¹ Ni tinah tautu, Sóol naronj bae n'ebbatinor emuh galagene me Yésu. Najow ak'atoh afan uteñenaaw
² min alaol akanol uhait wajae me esenol sembe sasu sal enogen ni saj sasu saa galaw sal ésuh yay yaa Damas, mamu mb'ačih ró me natoh to bugan, wáine ter waare, gaam ni bulago baubu baa Yésu, najogil ahoh ájanul bi Yérusalem.
³ O n'ejow yay mbaa Damas, no nalof me ésuh yay, ni faen baj to baenah gajaña gúþurul n'émit gujanen to ačila aamme.
⁴ Nalo n'ettam,

* 8:33 8.33 Juluj Esai 53.7-8 † 8:37

8.37 Ni bahičer bammene bítiar, firim faufe filero.

ban naun firim fuogol : « Sóol, Sóol, wa uêile núniom n'élatien ? » ⁵ Sóol naagol : « Afanom, aw uomme ay ? » Naagol : « Injé iomme Yésu o nûlatiene me. ⁶ Uilo unogen n'ésuh yay, dó ƿan gulobi me wo nuot me ukān. » ⁷ Bugan bugagu gajaore me ni o n'guilen, ban n'guñaben gah ; ƿan nihi guun firim fafu, bare mati gujuh ánoan. ⁸ Ñer Sóol naiyul to nalo me, ban mónan gúçilol guluje, ájuut ajuh wáfowaf ; n'gujogol ni gañen min gúaenumol bi Damas. ⁹ Gunah gúfaji náni to me m'bajugut, ban atiñut, aremut.

¹⁰ Ban bajene dó Damas alagora Ataw Yésu ace, gajaol Ananias. Ataw náþullol ni bujugum naagol : « Ananias ! » Naagol : « Ataw, ínje ume. » ¹¹ Naagol : « Uilo ujow bi ni bulago babu bo guvoge me "baçol me" ; uçih me yan Yuda, nuroren dó ace áine ala Tarisis, gajaol Sóol. To naamme umu n'galaw, ¹² ban ni súmori najujuh ace áine gajaol Ananias anogen dó naamme, aban naremben guñenol ni buulol min akanol nabbañ ajuh. » ¹³ Ñer Ananias naagol : « Ataw, niune bugan gammeje gulob mala maarat mamu ƿe mo áine ahumu akan me bugani baubu Yérusalem ; ¹⁴ ban babe bo naam maa, nabaje sembe so ufan utenjenaaw gusenol bi ejoh bugan

bugagu ƿe galae me ni gajai. » ¹⁵ Bare Ataw naagol : « Ujow bae, mata áine ahumu niçobe, ban açila ƿan injar me bi egiten gajaom bugan bugagu galet me Esúif bi ni úviil dó, ni may bugal Israel. ¹⁶ ƿan igitenol ínje fajaom bu naat me áalam mala gajaom. »

¹⁷ Ñer Ananias nakay. No naçih me, nanogen yan Yuda, aban naremben Sóol guñenol naagol : « Atiom Sóol, Ataw Yésu áþulli me ni bulago no nûjaeul me naboñomboñ bi ebbañ ikani nujuh ban nummen ƿop Biinum Banabe. » ¹⁸ To baenah, ni baj waf uce úloul ni gúçil Sóol níme ti uyew waa juol, ban nabbañ ajuh. Ñer nailo, aban nayab gábatise. ¹⁹ Mbiban n'gusenol atiñ, ban ñer sembeol ni síbbañul.

Sóol o n'gavare Damas

Sóol nanamo gunah guman ni ulagora Yésu bugaa bo Damas. ²⁰ Nafaen anamo gavare ésuh yay ni saj sasu saa galaw saam dó me Damas, nah'aagil Yésu aamme Añol Aláemit. ²¹ Bugan bugagu ƿe gaunol me n'gujahali iki nihi guoh : « Leti áine ahumu álatiene mee baubu Yérusalem bugan bugagu galae me ni gajow gaa Yésu ? Leti najoulojow babe bi fujgil ájaenum ak'asen ufan uteñenaaw ? » ²² Bare Sóol nafañ nakane an ala firim bireg Esúif yay gaçin dó me Damas gubbañut gubaj wo

gujae ébalol o bápjuleril búoh Yésu aamme Kirista ahu.

²³ Baj gunah, Esúif yay n'gujoj ban n'gujoh bi emuh Sóol ; ²⁴ bare Sóol nak'aun yo. Nihi gupoy únonum ésuh yay etufunaha ni efuga, dó pе bi ejogol yay gumuh. ²⁵ Ñer ulagorol n'gunah bi ni fuh n'gúñatenol ni gabon-gor aalo gagu galam gaa fitep fafu fágot me ésuh yay, min aþah akay mbaa Yérusalem.

Sóol o baamer Yérusalem

²⁶ No naçih me Yérusalem, Sóol naliþ bi ejaor n'ejangaraay bugaa bo ; bare n'gúhollo bugo pе, mata gúinenut búoh maagen mamu açila maer ajangara nam. ²⁷ Ñer Barun-abas nanjarol ájaenum bi n'uþotoraaw, aban nagitenil bu Sóol ajuh me Ataw Yésu no naamme n'ejow mbaa Damas, ni may wo Ataw alobol me. Nabbañ alobil pоþ bu Sóol avare me ni gakañen dó ni gajow gal Ataw bo Damas. ²⁸ No púrto me, Sóol nanamo ni bugo, nah'ajow nábbañul dó Yérusalem, ban nah'avare ni gakañen dó ni gajow gal Ataw. ²⁹ Nihi pоþ alolobor naceñor ni Esúif yay galobe me gugerekay ; bare bugo n'gulip jamugol. ³⁰ No gupalol ejangara guun yo me, n'gubbuenol gújaenum bi Sesare, guçih n'gúfaenumol mbaa Tarisis.

³¹ Ñer jangu yay nebaj gásumay ni mof mamu

pе maa Yúde, maa Gálile, ni maa Samari ; nefaj ebaj sembe, ban neron ni gákanum ró Ataw ; ni garamben gaa Biinum Banabe, mo efanje me néjaloe.

Pier nakan Eneas nahoy

³² Ñer Pier nanamo ejow mof mamu þoomo. Funah fice, najow bi ni ejangaraay gaçin me Lida. ³³ No naçih me, natoh bo ace áine gajaol Eneas min afiye ni gapeh. Eneas ahumu baje símit futoh ni sífaji min ásote m'bájuut ejow. ³⁴ Pier naagol : « Eneas, Yésu Kirista naseni gahoy ! Uilo, ban nubboñ gapeci. » To baenah Eneas nailo arih. ³⁵ Ñer bugaa Lida pе ni bugagu pе gaçin me n'eþarandan yay yaa Saron n'gujugol min ahoe, ban n'gúinen ni Ataw.

Pier nakan Tabita nailo ni gaçet me

³⁶ Bajene n'ésuh yay yo guvoge me Yoþe anaare ace ajangara gajaol Tabita ; ni gugerekay guvogol Dorukas, dóemme "jicit". Aare ahumu nakanekan waf waaro wammeje, ban nah'aramben galeh me. ³⁷ Ni gunah gaugu, násomut ban naçet. No guu me efuluñol guban, n'gújaenum yo iki gubañ ni futon fice fatiya yan yay. ³⁸ Nemme Lida éraliut ni Yoþe, ejangaraay bugaa Yoþe n'guun búoh Pier umu Lida. Ñer n'guboñ wáine gúuba bi

bo ni gahojen gauge ró : « Uboket újoul ni majase úkail urambenóli ! » ³⁹ No Pier aun me gahojen gaugu nafaen aiyul alagenil. No naçih bo me, n'gújaenumol bi ni futoñ fafu faamme fatiya. Utiña-sibara bugagu þe n'gúgot Pier n'ukonj ró ; n'gugitenol újuo waw ni úbil waw wo Tabita acokoril me no naamen me m'buroñ. ⁴⁰ Ñer Pier nápuren bugan bugagu þe gaam dó me, aban naya gújul min alaw. Mbiban nábaho mbal efulunj yay naah : « Tabita, uilo ! » Ñer Tabita naluj, ban no najuh me Pier, nailo arobo. ⁴¹ Pier nasenol gañen min ajogol ailen. Aban návogul ejangaraay bi ni utiña-sibara bugagu ró min agitenil Tabita o min aroje.

⁴² Elob yauyu neuno Yoþe þooyo, ban bugan gammene n'gúinen ni Ataw Yésu. ⁴³ Púrto, Pier napio to Yoþe ni yan ace áine gajaol Simoñ, o nah'arok n'ubañ.

10

Bujugum babu baa Korunew

¹ Bajene n'ésuh yay yaa Sesare ace áine gajaol Korunew. O afan fuyonj fice fal ekosombil nam, fo guvoge me "fuyonj fafu fal Itali". ² Áine ahumu kakan an abaje gáinen, ban açila ni bugaa yanjal þe gúkanukanum Aláemit. Nalaelaw nánonan, ban þop

nápureneþuren ni fubajol bi garamben Esúif yay galeh me. ³ Funah fice tinah talu báruser, ni baj bujugum bo najuge : najuh ñanno ca amalaka Aláemit ánonul yanjal, aban navogol : « Korunew ! » ⁴ Naluj baw amalaka ahu, ban náholi nár naagol : « Afanom, wa ubaje ? » Amalaka ahu naagol : « Aláemit naune galaw gagu gúiya, ban þop najuge garamben gagu go nurambene me galeh me, ban ájumoruti. ⁵ Maer ñer uboñ bugan bi baubu Yoþe, iki gúvogul bo ace áine gajaol Simoñ, gaguol Pier. ⁶ Yanj ace áine o nah'arok n'ubañ naalene gajaol þop Simoñ ; áine ahumu yanjal uyu galam fal fafu. » ⁷ No amalaka ahu akay me, Korunew návogul urokaol gúuba, ni þop ace n'ekosombil yay gaamme ni gañen gola, áinene þop ti o. ⁸ Nagitenil wabaj me þe, aban naboñil mbaa Yoþe.

Bujugum babu baa Pier

⁹ Tihalen fo tinah baraber, bugaa gahojen gagu bugo n'ejow yay ban gulofe Yoþe, Pier naiñj fatiya bimilum babu baa yanj yay* bi galaw. ¹⁰ Bieb m'bujogol, ban namañ fitiñ. No guomol me n'ésil yay, ni baj bujugum bo najuge. ¹¹ Ni bujugum baubu, najuh émit yay épegulo, ban najuh waf uce úni ti gábil gámah go guhogé ni úñin go waamme

* 10:9 10.9 No, saj sasu solil sibajut gurihinjanj.

ubbagir n'gúaveul me mbaa n'ettam ; ¹² ganogor gánogan gal énuhureñ yaa guot gubbagir, gaa sasu sáfulore me ni gal upu waw pe ugu ró ni gábil gaugu. ¹³ Ni baj firim fuogol : « Uilo, Pier, umuh nutiñ ! » ¹⁴ Bare o naah : « Hani, afanom, ímusut itiñ waf wáfirenifiren, wájahorut bi bíteñen. » ¹⁵ Firim fafu ni fúutten fuogol : « Wo Aláemit ajoh me búoh ukukur, jambi aw ujoh wo waf wakurut. » ¹⁶ No dáuru dibaj me bi ñono ñáfaji, waf waw wanogor me ti gábil n'ufaen uñagi to baenah ubbañen n'émit.

¹⁷ Pier najahali fan wa bujugum baubu bu manje egiten. Ni tinah tautu, wáineaw bugo Korunew aboñ me bugo n'érorenul yan Simon ahu dó açila aamme iki guçigul to n'gónonum gagu. ¹⁸ N'guvoh min guroren ter Simon o guvoge me may Pier dó naanne. ¹⁹ Ban Pier o baronjer n'gapinor mala bujugum babu. Ñer Biinum Banabe m'buogol : « Baje wáine gúfaji gaçilo gañesei ; ²⁰ ualo, ban mb'ujow búsolil m'bállelenut, mata ínje iboñulil. »

²¹ Ñer Pier náavul, aban naah wáineaw : « Injé ume o jiliþe me. Wa utegul éjoul bi babe ? » ²² N'guogol : « Afanóli Korunew, aamme an açole ban nákanum Aláemit, o þop Esúif yay pe gulobe me maaro guya

ni o, babaj amalaka Aláemit aagol alai min ujow bi yanjal, min mb'autten wo nujae me elobol. » ²³ Ñer Pier nakanil n'gunogen, min aannil efuga yauyu.

Tihalen fo, Pier nailo aban nalagen wáineaw. Ni baj gupalol ejangara guce bugaa bo Yoþe gútinenol. ²⁴ Funah fúutten, n'guçih n'ésuh yay yo guvoge me Sesare. Toker Korunew min aomene dó yanjal buganol ni þop gubugeol bugaa fuhow, min aamil n'enah. ²⁵ No Pier anogen dó me, Korunew aiyulo me ban guemor, nahat nalo n'ettam bújonjorol bi esalol. ²⁶ Bare Pier nailenol naagol nímoro : « Uilo ! Injé may an nem ti aw. » ²⁷ Mbiban, nanogen ni galolobor dó açila bugo ni Korunew, açih natoh ró bugan gammene min guomunore. ²⁸ Nasafil naagil : « Jiffase búoh fírenifiren Asúif ebugue n'ajaora, hani enogen yanjal ; bare Aláemit nagitenom búoh jambi iya n'ace min ieh akurut. ²⁹ Yo eçil me, no juboñ me guvogulom, níkail m'bállelenut. Injé ñer umu n'érorenul waçil me n'juvogulom. »

³⁰ Korunew naagol : « Baje ñer jama gunah gubbagir, ínje baamer n'galaw ni yanjom tinah baraber, ace áine akanoe wañ waije áþullo bújonjorom naagom : ³¹ "Korunew, galaw gagu gúiya gúttunitun, ban may Aláemit naosewosen maaro

mamu mo nukane me.
³² Uboñ ñer bugan bi Yoþe gúvogul bo Simon o guvoge me þop Pier ; umu ni Simon naalene, áine ahu aroke me n'ubañ ; yanþ uyu galam fal fafu." ³³ To baenah, níboñul me guvoguli, ban aw may nukakan jon min ujoulo mee. Maer ñer wóli þe ubugi tale bújonor Aláemit, bi eutten wo Aláemit aboñi me bi elobóli. »

Pier o n'gavare yan Korunew

³⁴ Ñer Pier naajar firim fafu naah : « Maagen mamu maer nijoge, bajut an afanje apalol bújonor Aláemit,
³⁵ bare til n'ésuh yánoyan, an ahu ákanumeol me aban nakan waf waçole, an ahumu ásumol me.
³⁶ Naboñulo guñol Israel Firim fafu Fásum me, no nagitenil me gásumay gagu go Yésu Kirista asene me ; o aamme Aví ahu ala bugan bugagu þe. ³⁷ Jiffase wabaj me ni mof mamu þe maa Yúde, no cítulo me baubu Gálile, búsol gábatise gagu go Saan Batis avare me mala go. ³⁸ Jiffase þop bu Aláemit asen me Yésu ala Nasaret Biinum Banabe ni þop sembe, acila o nah'ajow me ésuh bi n'ésuh n'ekan ró maaro ni þop esen gahoy bugan bugagu þe bugo Seytane áacetene me, mata Aláemit umu búsolol. ³⁹ Wóli jimate waf wauwu þe wo nakan me ni mof Esúif yay bi Yérusalem ró. N'gukanol naçet n'ebbañol n'ekurua.

⁴⁰ Bare Aláemit nainnol ni gaçet me funah fúfatten, aban nakan min bugan gujugol, ⁴¹ let ésuh yay þe, bare wóli bugo Aláemit aþi me naçob, wóli jatiñor me n'jiremor ni o búsol eilool ni gaçet me. ⁴² Ban Yésu naboñóliboñ julob ésuh yay ban n'jiçimen fo gaa búoh açila fanjaol Aláemit áviénol bi éni ataliña ahu ala garoñ me ni gaçet me. ⁴³ Uboñer waw þe gugitengiten mola búoh ánoan áinen me ni o, Aláemit þan ájoum ni o min aboket an ahumu utilol. »

⁴⁴ Pier o baronjer n'elob, Biinum Banabe m'búavul ni bugan bugagu þe gaamen me n'eutten firim fafu. ⁴⁵ Ejangaraay Esúif yay þe gajaorulo me ni Pier n'gujahali mala min Aláemit asen mee may galet me Esúif gáji gaugu gaamme Biinum Banabe. ⁴⁶ Maagen n'guunil n'gulobe mee gúlobum gammenje, n'gusale mee Aláemit. Ñer Pier nabbañ aah : ⁴⁷ « Júe þian fíreni esen gábatise bugaubuge gayab maa Biinum Banabe ti may wolal ? » ⁴⁸ Naboñ gúbatiseil ni gajow gaa Yésu Kirista. Mbiban n'gulaol atajen arobo to gunah guce.

11

Pier o n'egiten jangu yay yaa Yérusalem wabajol me

¹ Uþotoraaw ni gutiil bugo gugum me gáinen gaamme ni mof mamu maa Yúde n'guun búoh galet me Esúif guyayab may firim Aláemit.

² No Pier abbañ me bi Yérusalem, ejangaraay Esúif yay n'gunnurol n'guogol : ³ « Nunone yan bugan ganonut böhut, ban nutiñore ni bugo ! » ⁴ Ñer Pier nailo agitenil ni ganab wabaj me. Naagil :

⁵ « N'ésuh yay yo guvoge me Yoþe niomene ban nínien ni galaw. Ni galaw gaugu, ni baj bujugum bo nijuge : waf uce úni ti gábil gámah go guhoge ni úñin go waamme ubbagir n'úaveul me n'émit bi to n'íne. ⁶ No niluj me joon ñáraru gábil gaugu, níjuh ró súnuhureñ sammenje : sihaj, saa baha, sáfulore me ni upu. ⁷ Niun ñer firim fuogom : "Uilo, Pier, umuh ece ni súnuhureñ sausu utiñ !" ⁸ Bare nieh fo : "Hani, afanom, waf wáfirenifireñ, wájahorut bi bísimen, úmusut unogen ni butumom." ⁹ Firim fafu ni fúutten fúogul dó n'émit : "Wo Aláemit ajoh me búoh ukukur, jambi aw ujoh wo waf wasigosigo." ¹⁰ Dáuru ni dibaj bi ñono ñáfaji, mbibán waf wauwu þe n'uñagi ujingeni mbal émit. ¹¹ Ban ni tinah tautu tiçila, ni baj wáine gúfaji bugo guboñulo Sesare bi n'íne guçigul to ni yan yay dó wóli juomen me. ¹² Biinum Banabe m'buogom iilo ijow ilagenil m'bállelenut. Gutiolal ubuge gaam maa futoh ni an anur gútinenom bi Sesare, ban ni yan Korunew junone. ¹³ No jiçih ró me, Korunew nagitenóli bu amalaka ahu

áþullol me dó yanjal naagol : "Uboñ guvoguli baubu Yoþe Simon o guvoge me may Pier : ¹⁴ o ajae me elobi gurim gagu gajae me eçilul n'jipah, aw ni bugaa yanji þe." ¹⁵ No ninjar me firim fafu min íni n'elob, Biinum Banabe m'búaavul ni bugo ti may buavulo me ni wolal ni buju babu. ¹⁶ Ñer niosen firim fafu fal Ataw faah me : "Saanj Batis ni mal nábatisee, bare buru ni Biinum Banabe þan jíbatisei." ¹⁷ Nemme ñer Aláemit nasenilsen gáji gaugu ganur gagu go wolal jáinen me n'Ataw Yésu Kirista uyabal me, ínje ñer ay nem bi epiken Aláemit ? » ¹⁸ No guun me gurim gaugu, guiñil n'gualo, ban n'gunamo esalen Aláemit guoh : « Maagen Aláemit nasesen þop galet me Esúif min guteh mahat mala utilil, min gúju guyab buron babu baa maagén. »

Jangu yay yal Antioç

¹⁹ Búsol eçet yay yal Ecen, ejangara gammenje n'guvisor mala gálatien gagu gabaj me. N'gutey bi ni mof mamu maa Penisi, maa Çipur ni ésuh yay yaa Antioç, ban ñer nihi gugiten Firim fafu Fásüm me Esúif yay bare. ²⁰ Bare ni baj ni bugo bugan bugaa Çipur ni Siren ; no guçilo me Antioç, n'gulolobor may ni galet me Esúif bi egitenil Firim fafu Fásüm me fal Ataw Yésu. ²¹ Sembe

Ataw ni síni ni bugo, yo eçil me bugan gammene n'gúinen ban n'gúbahó gulagenol.²² Elob yauyu neuno bi n'ejangaraay bugaa Yérusalem, bireg n'guboñ Barunabas bi Antioç.²³ No naçih bo me ban najuh bu Aláemit ásonienil me, násumaet nár, aban natañil uinum mala enamo bándor bugo pe ulagora bugal Ataw.²⁴ Maagen mamu Barunabas kakan an ásume, ban nammen Biinum Banabe ni gáinen. Bugan gammene n'gunaþ fuyoñ Ataw.

²⁵ Púrto, Barunabas nakay mbaa Tarisisake bo filip Sóol. ²⁶ No najugol me, nájaenumol bi Antioç. N'gunamo bugo gúubail bo ni jangu yauyu émit ebao, ban n'gunamo eligen Firim Aláemit bugan gammene. Bo Antioç, gumundum me guvoh evoh étinar ejangaraay gajow gagu gaa Ekericen*.

²⁷ Ni gunah gaugu, ni baj uboñer gúpurul Yérusalem mbal Antioç. ²⁸ Ñer ace ni bugo, o guvoge me Agabus, Biinum Banabe m'bimmenjenol min aah, mati pio min bieb bámah búloul ni mof mamu pe. (Maagen mamu, bieb baibu m'búloul no Kúlod aamen me ni fuhow mof mamu maa Rom.) ²⁹ Ñer ejangaraay n'gujoh yaa búoh mbi guboñ gutiil gaçin me Yúde garamben, ánoan min áju

me. ³⁰ Maagen n'gukan ti gulob me : n'gusen garamben gaugu Barunabas ni Sóol gújaenum ufan sijangu saasaa Yúde.

12

Herod o n'éceten ejangaraay

¹ Ni gannay gaugu, ávi ahu Herod nanamo éceten guce n'ejangaraay. ² Naboñ gujar gafoje n'gumuh Saak, ati Saanj. ³ No najuh me búoh Esúif yay guruhenduhen bakanerol, nabbañ aboñ gujoh Pier gúrur ni fipeh. Ban ejoh yauyu elolo ni gunah gagu gaa gaggan gagu gal unaç waw wabajut me lévir. ⁴ No náruol dó me aban, Herod naboñ mítiman mubbagir mupoyol, jánojan ekosombil gubbagir, min mb'atalinol bújonor ésuh yay gaggan gagu gaa Paak bápure. ⁵ Ñer n'gupoy Pier ni fipeh fafu ; bare bugaa jangu yay nihi gulaw Aláemit mola m'ballelenut.

Gapagen gagu gaa Pier ni fipeh fafu

⁶ Efuga yay yo tihalene me Herod natalinol, Pier, min ajeki ni ñisel, náni n'gámori n'etut ekosombil gúuba, ban þop bajene upoya guce gaam gayoñ gánonum fipeh fafu n'guiye. ⁷ To baenah, ni baj amalaka Ataw ápullol dó, ban gajaja n'guram fipeh fafu. Nagor Pier ni gacaç bi éloli naagol nímoro : « Uilo

* **11:26** 11.26 Ekericen : gajow gaugu (chrétien ni gufaranse), ni gajow gagu gaa Kirista gujoumulo.

ni majase ! » Ñer ñisel ñaňu ñajeken me guñenol ñulo n'ettam.⁸ Amalaka ahu nabbañ aagol : « Uhogo gasinjai, ban þop nuhoh sidalai ! » Pier nakan ti nalobol me. Natajen aagol : « Úkano gájuoi gálii me, uban nulagenom ! »⁹ Ñer Pier nápurul dó n'elagenol yay. Affasut búoh wo amalaka ahu akan me waf wom waa maagen, o n'gaþinorol bujugum najuge.¹⁰ No gúgat me upoyaaw gútiar, mbiban gúutten bugagu, n'guçih ni ganegen gagu gaa mañ go núpure me núní n'ésuh yay ; n'gúpeguloro bújoñoril. Ñer n'gúpur ban n'gujar bulago bice. To baenah amalaka ahu nallimol.

¹¹ No Pier sarol me, naah : « Maer niffase maagen mamu búoh Ataw naboñuloboñ amalakaol, ban napagenom ni gañen gaa Herod, napagenom þop ni maarat mamu þe mo Esúif yay gumanjen me bi n'ínje. »¹² No najoh me wabajol me, najow bi yan Mari, jaw Saanj o guvoge me may Maruk. Bugan gammeñe dó guomunore n'gúni n'galaw.¹³ No nateh me ganegen gagu, aroka ace aarema nájoul bi épegulol, gajaol Roda.¹⁴ Roda ahumu naffas firim Pier ban násumaet nár mala yo, bireg nájumor épegul ganegen gagu, min til atey bi ñáru ake egiten búoh Pier umu tíyan.¹⁵ N'guogol

: « Aw nutetey ni fuhow ! » Bare nalijen gaa búoh maagen nalobeil. Ñer n'guoh : « Kan amalakaol om. »

¹⁶ Bare Pier naroñ bae n'eteh yay. Búsol, no gúpegul me, n'gujugol ban n'gujahali fanj.¹⁷ Nábilil gañenol bi eogil guþanor, aban nailo agitenil bu Ataw ápunnulol me ni fipeh fafu. Mbiban naagil : « Jigiten yo Saak* ni gutiolal. » Aban nápur akay mbal ésuh ece.

¹⁸ No tinah tihalen me, galilior gámah n'gúni n'ekosombil yay iki nihi gurorenoro : bay piañ Pier acae ?¹⁹ Herod naboñ gulipol mánonman, bare tuþ gujugutol ; ñer naroren upoyaaw, aban naboñ gumugil. Púrto, nápur ni mof mamu maa Yúde ajow bi Sesare ake þan anamo bo.

Eçet Herod

²⁰ N'unay wauwu, gajamor gulelen tutor Herod ni bugaa Tir ni Sidonj. Bare ubuge n'gujamor min gújoul manur íkiil gutogol. N'gukan iki aroka ahu afan alof me ávi ahu, o guvoge me Bulasutus, abbañ galambil, mbiban n'gujow guke elaw Herod tima gásumay n'gubaj tutoril ; mata mofil ni mola móronjume.²¹ No funah fafu fabeli me fiçih me, Herod nakano wañol waa jávi, nanamo n'efenjenol, aban nalob asen ésuh yay.

* 12:17 12.17 Saak : o aamme ati Yésu.

22 Ñer ésuh yay n'guilo guya unjan n'guoh : « Dáuru álaemit alobe mee, let arafuhow ! »²³ Bare to baenah amalaka Ataw nategol, mala min asenut me Aláemit gasal. Ñer suo ni sulool ak'açet.

²⁴ Ban firim Aláemit ni fivisor fuban babu pe. ²⁵ No Barunabas ni Sóol guban me burokil Yérusalem, n'gubbañ ; ban n'ejaíl n'gújaenum Saanj, o guvoge me may Maruk.

13

Eboñ yay étinar yaa Sóol ni Barunabas

¹ Bajene ni jangu yay yal Antioç uboñer ni pop uligena-bugan : Barunabas, Simion o guvoge me may "áine ahu añauget me," Lusius ala Siren, Manaen alagora Herod bugo uñil, ni Sóol. ² Funah fice, bugo baamer n'esalen Ataw ni baor dó, Biinum Banabe m'buogil : « Júpuren Barunabas ni Sóol gúni jolil bi mala burok babu bo nivogil me mala bo. »³ Ñer, no gulaw me guban ni baoril dó, n'gurembenil guñenil guban n'guhalil to n'gukay.

Barunabas ni Sóol bugo baamer Cipur

⁴ Nemme Barunabas ni Sóol bugo baboñer baa Biinum Banabe, n'gujow bi Séleusi, to gújuþo me ni baraca bi ejow mbaa Cipur. ⁵ No guçih me n'ésuh yay yo guvoge me Salamis, n'gugiten dó firim Aláemit

ni saj sasu saa galaw sal Esúif yay. Saanj Maruk o gjunjare min arambenil.

⁶ Mbiban, no gusat me mof maumu pe bi bo guvoge me Pafos, n'gutoh bo áuta ace Asúif, o nah'abij naah açila aboñer Aláemit nam : gajaol Bar-Yésu.

⁷ O ni guñen Serigius Paulus naamene, ánaïne alilloe aam ni fuhow mof maumu. Serigius ahumu naboñ guvogulol Barunabas ni Sóol, mata namañene fan eutten firim Aláemit.

⁸ Bare áuta ahu (o guvoge me Elimas ni gugerekay) nah'apikenil, ban naliþ ekan afan ahu jamb'áinenil.

⁹ Ñer Sóol, o guvoge me may Pool, Biinum Banabe bammenjenerol, nabbañ Elimas gúçil ¹⁰ aban naagol : « Aw álaput me, aw ammenj me súgotor sánosan, aw aamme añol Seytane, aw aamme alator ala maaro mónoman ! Uñumut piañ ehat étigen ulago waw waçol me wo Ataw akiç me ? ¹¹ Jama ñer uutten gúteh ge go Ataw ajai me eteh : Pan úpim, ban gunah mat'ujuh bunaa babu. »

To baenah, emoç néavul égubol, náh'ábahulor ulam waw pe tima an najogol ni gañen min ájaenumol. ¹² No Serigius ajuh me wabaj me, nátallo búoh baligener babu baa firim Ataw maagen mom, ban náinen ni o.

Pool ni Barunabas bugo baamer Antioç yaa Pisidi

¹³ Pool ni gátineneol me n'gújuþo ni baraca baibu Pafos bi ejow bi n'ésuh yay yo guvoge me Peruge ni mof mamu maa Pam-fili. Bare Saan Maruk, o, nahalor ni bugo min abbañ bi Yérusalem. ¹⁴ No gúþur me Peruge, Pool ni gátineneol me n'gúfaro bulagoil iki guçih n'ésuh yay yo guvoge me Antioë ni mof mamu maa Pisidi.

Funah fice faa fíiyay, n'gunogen ni yan Esúif yay yaa galaw yala ró guban n'gunamo. ¹⁵ No jangai me ban Bahiêr babu baa Móis ni þop bal uboñer waw, ufan yan yay yaa galaw n'guboñ guoh Pool ni gátineneol me : « Gutioli, íni me jibaje firim fice jitajen to bi elijen gáinen ésuh yay, n'julob fo. » ¹⁶ Ñer Pool nailo, nábilil gañenol aban naagil :

« Buru bugal Israel, ni þop buru bugagu jákanum me may Aláemit, juutten ! ¹⁷ Aláemit ahu ala ésuh yauye yaa Israel naçoçob sipayolal, ban nakanił n'gufañ gammeñ no guomen mé sijaora ni mof mamu maa Esíp, mbiban nañar sembeol min áþunnulil bo. ¹⁸ Símit úvi gúuba (40) o n'ehuril ni gafit gagu gámah gagu. ¹⁹ Púrto, nakanił n'guram mof súsuh sasu saamme futoh ni súuba sakan me Kanaan, aban nábahen mof maumu asen sipayolal min míni molil ²⁰ maageima

símit sikeme sibbagir n'úvi gúuba ni guñen (450).

Púrto, Aláemit nasenil utaliña iki aboñer ahu Samiel árañul. ²¹ Púrto, sipayolal n'gúcinol ávi. Min Aláemit asenil Sóol, ápur Kis, an ala fiil fafu faa Baisomen, áni áviil símit úvi gúuba (40). ²² No nápuren me Sóol ni jávi jaju, nasenil David áni áviil ; nalobil mola aah : "David niçobe, añol Yese : áine ahumu násumomsum, þan akan waf waw pe wo nimañ me." ²³ Ni gabulakenol, dó Aláemit akan me Yésu náuul áni Aþagena ala ésuh yay yaa Israel, ti naþi me nalobil yo. ²⁴ Balama Yésu áuul, Saan Batis navareene mala mbi ésuh yay pe yal Israel gúbahen bakaneril ban ni guyab gábatise. ²⁵ Ban no Saan Batis aamme n'eban burokol, nah'aah : "Ay jiþinore þiañ o nem ? Ilet an ahu o buru jinage me. Bare juutten nilobul : açila umu n'éjoul búsolom, ban ínje fañaom ipilout bi ejal sidalaol hani jatiito*." »

²⁶ Pool natajen aagil : « Gutiom, buru gabulaken gal Aburaham ni bugagu, buru pe jákanum me Aláemit : firim faufe faa gapah bi ni wolal fuboñuli mee. ²⁷ Maagen, bugaa Yérusalem bi n'ufanil dó gútallout Yésu, ban þop gútallout gurim gagu gal uboñer waw gajangaei me fíiyay fánofan ; bare gurim gaugu,

gukangokan n'gubajo bugo m'bátallout, no gutaliŋ me Yésu. ²⁸ Hani min gubajut me waf wo mbi gutaliŋol me bataliŋ bal eçet, bare bae n'gúcín Pilat mala min amugol. ²⁹ No gukan me wo Bahiçer babu biŋi me m'bulob buya ni o guban, n'guannulol n'ekurua yay, guban n'gúruol ni fuyah. ³⁰ Bare Aláemit nailenol ni gaçet me. ³¹ Púrto, gunah gammenje bugan bugagu gajaorulo me n'açila kábirinj Gálile bi Yérusalem gujugol ; bugan bugaubugi bugo gulobe maa jama ni gajow gola bújonor ésuh yay.

³² Ban wóli, wóli ubugi n'egitenul firim faufe fásüm maa : wo Aláemit alob me sipayolal gufan, ³³ nakanwokan bi ni wolal guñolil n'eilen yay yo nailen me Yésu ni gaçet me, ti hiç me n'Gáfoñ gáutten :
"Aw uomme Añołom,
jama ñer ínje ibugit."

³⁴ Aláemit napiene nalob gaa búoh þan ailén Yésu ni gaçet me jambi eniol eput. Maa naloben yo maa aah : "Pan isenul gásonien gagu ganab me
ban ni gúni gaa maagen go nilob me David mala go‡."

³⁵ Yo eçil me natajen aah ni Bahiçer bice : "Uñumut ehat ani anab me min aþut ni fuyah§." ³⁶ David, no, ni jabbah jaju jolil, nakakan wo Aláemit

akiç me ; aban naçet, nafogi galam sipayol gufan, ban eniol eþuput. ³⁷ Bare an ahu o Aláemit ailen me ni gaçet me, o eniol eþulut.

³⁸ Ñer buru gutiom, dáure nimanje jiffas : Yésu açile min jíni jama n'elobul mala gaboket gal util. Maagen, góboñ gagu gaa Móis gújuut guþagen an ni utilol, ³⁹ bare ánoan áinen me ni Yésu þan aþah. ⁴⁰ Júludo jambi ñer wo uboñer waw guhiç me ubajul, no guoh me :

⁴¹ "Buru jaçotiheneom me,
juluj !

Jijahali, ban ni jinemo !
Jiffas búoh þan ikan ni buron baube bolul
waf wo juñumut éinen feren
an baloberul wo* !" »

⁴² No Pool ni gátineneol me gúpollo me ni yan
yay yaa galaw, gaamen dó me n'gulail min mbi
guvare gagare gagu ganur
gagu fíiyay fájaeul ; ⁴³ ban
búsol eomunor yauyu, Esúif
gammenje ni pop bugan guce
gabbanno gunjar bulago
Esúif yay n'gulagenil. Ñer
Pool ni Barunabas nihi
gulolobor ni bugo, ban
n'gurambenil ni gurim mala
enamo nánoran bugan
gajoge liŋ ni gáji gagu go
Aláemit asene me.

*Pool ni Barunabas
n'gúbahō mbaa bugagu galet
me Esúif*

⁴⁴ No fíiyay fafu fúutten
fiçilo me, maageima ésuh

† 13:33 13.33 Juluj Ufóñ 2.7 ‡ 13:34 13.34 Juluj Esai 55.3 § 13:35 13.35

Juluj Ufóñ 16.10 * 13:41 13.41 Juluj Habakuk 1.5

14

Pool ni Barunabas bugo baamer Ikonium

yay pe eomunore bi eutten firim Aláemit. ⁴⁵ Esúif yay no gujuh me fítiman fafu, n'gúsilaet fan iki nihi guñumul n'ékerul dó wo Pool alobe me. ⁴⁶ Ñer Pool ni Barunabas n'guogil bújonor ñanno ca : « Firim Aláemit, buru fuñumen me emundum figiteni ; bare nemme buru jifakenfofaken, ban jigitengiten mamu búoh buru jiþilout bi eyab buronj bábaerit : Yoo, wóli ñer ban jíbaho jujow iki jivare fo galet me Esúif. ⁴⁷ Atúla fanjaol maa nalobóli :

“Niçobiçob bi éni gajanya
gagu gaa súsuh sasu
pe saa mof,
bi egiten bulago babu baa
gaþah bi to mof mítij
met.” »

⁴⁸ No galet me Esúif gaam to me guun me gurim gaugu, ni súmil nár n'gusalen firim Aláemit, ban bugo naçob me pe bi eyab buronj bábaerit n'gúinen.

⁴⁹ Mamu, firim Aláemit ni fivisor dó ni mof maumu poomo. ⁵⁰ Bare Esúif yay n'guilenul bi ni bugo waareaw bugaa fusumo dó n'ésuh yay gagum me bulago ni Esúif yay ni þop ufan ésuh yay ; n'guinnul gálatien bi ni Pool ni Barunabas, ban n'guhamil gúþur ni mofil. ⁵¹ Ñer Pool ni Barunabas n'guþap gulail, ban n'gujow bi Ikonium. ⁵² Bare ejangaraay bugaa ró Antioç n'gummenj ésumay ni Biinum Banabe.

¹ No Pool ni Barunabas guçih me Ikonium, n'gunogen may ni yaŋ yay yaa galaw yal Esúif yay, ti gukanno mo me Antioç, ban n'guvare súm bireg bugan gammeje n'Esúif yay ni þop guce galet Esúif n'gúinen. ² Bare bugagu Esúif gáinenut me n'guilenul galet me Esúif bi ni bugagu gáinen me. ³ Pool ni Barunabas n'gunamo bo Ikonium kan þio ; nemme gufiufium Ataw, nihi gulob mala músumol ni gakañen dó. Ban Yésu nah'asenil sembe sasu sal ekan waf wajureruti ni þop ugitemum ; mamu nagiten me maagen mamu maa wo guvare mee. ⁴ Ñer bugal ésuh yay n'gúfaculor : bugagu búsol Esúif yay gubbañe, bugagui bugo búsol upotoraaw. ⁵ Ulatoril gaamme bugagu Esúif ni bugagu galet Esúif bi n'ufanil dó, n'guiyul bi ekelil gálatien ni eralil sival. ⁶ Ñer Pool ni Barunabas n'gujuh to n'gutey iki gunamo ni mof mamu mo guvoge me Likaonia ; n'gurobo bo ni súsuh sasu saa Listura ni Derube, ni þop sasu súsuh salof so me. ⁷ N'gunamo bo egiten Firim fafu Fásum me.

Pool ni Barunabas bugo baamer Listura

⁸ Ban bajene bo Listura ace áine abofoe kábirinj

fiñileol, ámusut ajow ;
⁹ narobo to náni n'eutten bavareer Pool. Pool nailo abbañ gúçilol ni o, ban no najuh me búoh áine ahumu gáinenol guþiloe min ayab gahoy, ¹⁰ nateben firimol aah : « Uilo, uilo uhah ni guoli. » Ñer áine ahu nailo ñanur aban nanamo ejow. ¹¹ No fítiman fafu fujuh me wo Pool akan me, ni funjan fatiya ni gulikaoniaay fuoh : « Uláemit waw* guñajar enil yal an min gúavul ni wolal. » ¹² Nihi guvoh Barunabas Sás, Pool o n'guvogol Herumes†, mata açila nah'ajar me firim fafu min alob. ¹³ Ban Sás ahumu, gáviol ugu gayon ésuh yay n'gutepi. Ñer avasena ahu açil me bítejen Sás nájaenum gújin go gúibe ulaliŋ waa siya saa mununuh mbal únonum gávi gaugu, manur ni fítiman fafu, bi ésimenil.

¹⁴ No Barunabas ni Pool guun yo me, ni táníil iki guçaç usimoil, guban n'gúteil bi n'etut fítiman fafu n'épib ró guoh : ¹⁵ « E gupalóli, wa uçile n'jíni n'ekan dáuru ? Wóli bugan jom gúfu híti buru ! Firim fásume jinallul, fal eogul : jibelen sínati sasu solul sabajut mee nafa, min jíbaho mbal Aláemit ahu aron me, átut me fatiya, ettam, fal, ni waf waw pe

waam dó me ! ¹⁶ Ni jabbah jaju pe jágat me, nahahat súsuh sasu pe min silagen ulago waw wo suçob me, ¹⁷ mónan ahalut egiten o ay nam, ni bakanelor bájahor mee : nakane émit neh'elubul molul, nakan þop min epit ebaj tinah yo baçiger, nasenul fitiñul, ban nammenen síçigirul ésumay. » ¹⁸ Pool ni Barunabas gulob mónan, bare n'gutaj iki gubil gúfiren fítiman fafu ekanil bísimen.

¹⁹ Piout ni baj Esúif gápollo Antioç ni Ikonium guçigul n'guhek ni gurim fítiman fafu ; min bugo pe guteh Pool sival iki gujoh búoh naçéçet, guban n'gúfulol gúþuren tíyan ésuh yay. ²⁰ Bare no ejangaraay gukelo me gúgolol gúharo, nailo aban najow abbañ anogen dó n'ésuh yay.

Ebbáñul yay yaa Pool ni Barunabas bi Antioç yaa Siri

Tihalen fo, Pool ni Barunabas n'gukay mbaa Derube. ²¹ N'gugiten dó Firim fafu Fásüm me, ban n'gukan min baj ulagora Yésu gammene. Púrto, n'gubbañ bi Listura, Ikonium ni Antioç. ²² Tánatan to guçige, n'gutajen ulagoraaw sembe, n'gutañil þop gurim mala ejoh liŋ ni gáinen gagu golil, ban n'guogil : « Sílam

* **14:11** 14.11 úlaemut waw : No, egerek yay guffasut Aláemit anur ti wolal jama ; bi ni bugo, baje bugal émit gammene. Afanjil me pe, guvogol Sás. Uláemit waw let bugaa maagen. † **14:12** 14.12 Herumes : Bi ni bugo, Herumes o aamme aloba uhojen waw wal úlaemut waw bi ni bugan bugagu.

sammemmenj nuotale ute-bal balama unonal ni Jávi Aláemit. »²³ Ni jangu yánoyan n'guçob ufan yo, ban no gulaw me guban ni baor dó, n'guhalil ni gañen gal Ataw o gúinen me ni o.

²⁴ Púrto, n'gúsalul Pisidi n'gújoul bi ni mof mamu maa Pamfili. ²⁵ No gugiten me guban Firim fafu Fásüm me baubu Peruge, n'gújoul bi n'ésuh yay yaa Atali. ²⁶ To Atali, n'gújuþo ni baraca mbal Antioç, ésuh yay dó guhalil me ni gañen gal Aláemit bi ekan burok babu bo gúpureul me ekan.

²⁷ No guçih bo me Antioç, n'guomen bugaa jangu yay min gugitenil wo Aláemit akan me þe n'ubajo ni guñen golil, ban þop bu nápegul me may galet me Esúif ganegen gagu gaa gáinen. ²⁸ Ñer Pool ni Barunabas n'gunamo bo þio n'ulagoraaw bugaa bo Antioç.

15

*Fujoj fafu fámah faa
jangu Yérusalem*

¹ Ni baj wáine guce gápollo Yúde bi Antioç, guçigul n'guvare ejangaraay bugaa bo n'guogil : « Junonut me búhut ti góboñ Móis gulob yo me, mati júju jiyab gapah. »² Bare Pool ni Barunabas n'gucenjl, ban n'gubaj síceñor saline fan ni bugo mala yo. Ñer niki jamori gaa búoh, Pool, Barunabas ni bugan guman

ouce bugaa bo Antioç mbi gujow bi n'uþotoraaw ni ufan waw bugaa jangu Yérusalem bi elob elob yauyu.³ Ñer jangu yay nesenil garamben gagu gájahor me bi bújaor baubu, min gukay. N'gusat mof mamu maa Penisi ni maa Samari, n'egiten nímoru bu galet me Esúif gúbahoulo me mbal Aláemit ; elob yauyu nesen ejangaraay þe ésumay.⁴ No Pooli guçih me Yérusalem, jangu yay þe yala bo, bi ni uþotoraaw ni ufan waw ró, neyabil, ban Pooli n'gugitenil þe wo Aláemit akan me ni guñen golil.

⁵ Ñer bugan guman gaam ni gayoñ Eþárisie yay gáinene n'guilo n'guoh galet me Esúif guote gunogen búhut, ban þop guote gókanum góboñ gagu gaa Móis.⁶ Uþotoraaw ni ufan waw n'guoj bi étigulor firim faufu.⁷ No síceñor sasu súsüp me júm, Pier nailo naagil : « Gutiom, jiffase búoh Aláemit napi bo naçobom ni buru bi egiten bugan bugagu galet me Esúif Firim fafu Fásüm me, min guun fo ban n'gúinen ni fo.⁸ Ban Aláemit, o affas me uinum bugan bugagu þe, nagitengiten kur das búoh nayablyab no nasenil me Biinum Banabe ti may nasenolal bo me.⁹ Ajogutolal hator ni bugo, min anjar me gáinen gagu golil þop min akuren uinumil.¹⁰ Ñer maer,

wa uçile n'jimaŋ eligor
Aláemit n'esen ejangaraay
ubugu bíteb bo wolal ni
sipayolal gufan újuutal eteb
? ¹¹ Núinenale til búoh
músum mamu mal Ataw
Yésu mo miçile nuyabal
gapah ti may bugo. »

¹² Ñer fitimanfafu þoofo
ni fupanor cem, ban ni fíni
n'euttent Barunabas ni Pool
n'gugiten waf waw wajure-
ruti mee ni ugitenum waw
þe wo Aláemit akan me ni
guñen golil babu ni galet
me Esúif. ¹³ No guban
me, Saak naajar firimfafu
naah : « Gutiom, juuttenom
paa ! ¹⁴ Simor nagitene
bu Aláemit ailo me kábirinj
m'buju babu min açob guce
ni galet me Esúif min gúni
bugola. ¹⁵ Ban gurim uboñer
waw bugaa no guhalorut ni
elob yauyu, mata Aláemit ni
Bahiçer babu naage :

¹⁶ “Búsol dáuru þan
ibbañul,
ban þan iilen fúggut David
falo me.

Þan iilen fo, ban þan ijjonen
fo.

¹⁷ Mamu bugagu bugan þan
gunes Ataw,
manur ni sasu súsuh þe saa
mof dó gajaom guvogi
me.

¹⁸ Ataw gurim gaugu nalob
mee,
api me nakan kábirinj no
min wo nakiç me uf-
fasi.” »

¹⁹ Saak natagen aagil
: « Dáuru diçil me, ni
bujugum búmbam togut
eke eyogen galet me Esúif

gábahome mbal Aláemit,
²⁰ bare til uhiçail nuogail
jambi gutiñ ellu yasigoe
yápollo n'úsimen wakani
bi ni sínati, guhat bujobuet
bánoban, ban jambi þop
gutiñ ellu yaa sihaj so
gugage ni may físim, ²¹ mata
kábirinj ni Móis, baje n'ésuh
yánoyan bugan nihi guvare
gúboñol, ban fíiyay fánofan
gujangaegojanga ni saj sasu
saa galaw. »

*Gahojen gagu go
upotoraaw guhiç me bi ni
galet me Esúif gáinen me*

²² Ñer upotoraaw, ufan
waw ni þop jangu yay þe
n'gujuh búoh wáriari min
cobi bugan ni bugo gunap
Pool ni Barunabas bi eboñil
bi Antioç. Fuçobil ni fulo
ni Yudas, o guvoge me may
Barusabas, ni Silas, wáine
gúuba bugo ejangaraay gu-
fiume. ²³ N'gusenil gahojen
dó gulobe gurim gauge :

« Wóli gutiul, epotoraay
ni ufan waw ubugi n'esaf
buru gutióli jalet me Esúif
jaçin me Antioç ni þop
ni mof mamu maa Siri
ni maa Silisi. ²⁴ Wóli
juune búoh bugan guce
bugaa ésugoli bugo wóli
juboñulat gukanulkan ni
gurimil n'jípio iki uinumul
úguo. ²⁵ Yo eçil me, no
juunor me jiban, n'jujuh
búoh wáriari min juçob
bugan ni wóli, mbibán
n'juboñulil bi ni buru ma-
nur ni gubugeóli Barunabas
ni Pool, ²⁶ bugo gasen me

* 15:18 15.18 Juluj Amos 9.11-12

buroñil mala gajow gagu gal Ataolal Yésu Kirista.²⁷ Ñer Yudas ni Silas juboñulo maa, bugo mbi gugitenul me n'utumil gahonen gagu ganur gagu go jihiçulul mee.²⁸ Maagen, Biinum Banabe ni woli súmolism min jambi jisenul bíteb bánoban bábulie ni góboñ gauge go juot me jíkanum :²⁹ elat ellu yal úsimen waa sínatí, físim, sihaj so gugage ni pøp bujobuet bánoban. Jitey me dáuru pe, þan jikan jon. Uhaloral ni gásunay ! »

³⁰ Ñer gajae me éjaenum gahonen gagu n'guhalor ni buganil min gukay bi Antioç, guçih n'guomen ejangaraay n'gusenil gahonen gagu gahiçí me.³¹ No gujanga go me, n'gúsumaet mata gurim gaugu go guun me gukakan uinumil n'ufilo.³² Ñer Yudas ni Silas, gaamme may uboñer Aláemit, n'gurambenil fan ni gurim, ban pøp n'gulinjen gáinen gagu gaa gutiil ubugi.³³ N'gunamo bo gunah, púrto n'guhalor ni gutiil bugaa bo n'gásunay bi búolul mbaa bugagu gabóñenil me. [³⁴ Bare Silas o nahalo bo.][†] ³⁵ Pool ni Barunabas n'gunamo Antioç ; manur ni bugan gammené nihi guligen ban pøp n'guvare firim Ataw.

Ehalor Pool ni Barunabas
³⁶ Púrto gunah guman, Pool naah Barunabas : « Ubbaña ukaa unjalloa

gutiola gaamme ni súsuh sasu pe bo nugitena me firim Ataw, bi ejuh gailo gay gubaje. »³⁷ Barunabas namañen enjaror Saan o guvoge me may Maruk min gujow ;³⁸ bare Pool najoh gaa búoh Saan ahumu ájuut ajaor ni bugo, mata nahamenilhamen kábirin baubu Pamfili, abbañut átinelenil ni burokil.³⁹ Síceñoril ni sítañi bireg n'gúfaculor. Ñer Barunabas najar Maruk min gújupo ni baraca mbaa Cipur.⁴⁰ Pool o naçob Silas ban gutiil n'gulaw min gásonien Ataw gúni ni bugo, púrto nakay.⁴¹ Nasat mof mamu maa Siri ni maa Silisi n'elijen nímoro sijangu susu.

16

*Tímonte nájoul anap
Pool ni Silas*

¹ Púrto, Pool nak'açih Derube ni pøp Listura. Ni baj bo Listura alagora ace gajaol Tímonte ; jaol anaare om Asúif áinene ni Yésu, bare þayol an ala mof mamu mo guvoge me Geres.² Ejangaraay bugaa Listura ni bugal Ikonium maaro bare nihi gulob guya ni o.³ Pool namañ enjarol náh'átinenol. Ñer namundum árurol búhut, mata Esúif yay gaamen to me guffase pool búoh þayol alet Asúif.⁴ N'gukay. Nánanon no guom n'égat

[†] 15:34 15.34 Ni bahícer bammenej bítiar, firim faufe filero.

n'ésuh, n'gugiten ejangaraay bugaa ró gurim gagu go upotoraaw ni ufan waw bugaa Yérusalem gujoh me, min mbi gúkanum go.⁵ Funah-ó-funah, gáinen sijangu sasu n'gufan n'gubaje sembe, ban pøp mo ejangaraay gufañe me jammeñ.

Aláemit naboñ Pool mbaa Masedonia

⁶ Pool ni Silas gumanjene egiten Firim fafu Fásüm me ni mof mamu mo guvoge me Asi, bare Biinum Banabe bífirilyofir ; ñer n'gusat mof mamu maa Firigi ni pøp maa Galasi. ⁷ No gulof me mof mamu mo guvoge me Misi, n'gulih ejow bi ni mof mamu maa Bitini ; bare Biinum Yésu buhalutil n'gujow. ⁸ Ñer n'gusat Misi min gujow bi Turoas, ésuh ece yaam n'galam fal. ⁹ No fuh fíçilo me, Pool nabaj bujugum : najuh ni bujugum baubu ace áine ala Masedonia ailome, nah'afotenor naagol : « Utíþul bi babe Masedonia, úkail urambenóli ! » ¹⁰ Búsol bujugum baubu baa Pool, n'jifaen jiliþ baraca bi ejow mbaa Masedonia, mata ñannoólinjanno gaa búoh Aláemit avogeóli bi eke bo egiten Firim fafu Fásüm me.

Lidia ala Filipi náinen ni Yésu

¹¹ No jújuþo me m'baraca baubu Turoas jiban, n'juçolen bi n'élon yay yo guvoge me Samoturake ; mb'uçiga tihalen fo,

n'jujow bi ni mo guvoge me Neapolis.¹² No júþur dó me, n'jujow bi Fílip, ésuh yaam n'ettam yay yaa Masedonia, ban neomen ni guñen gaa bugaa Rom. N'jinamo ró gunah guman n'ésuh yauyu.

¹³ Funah fafu faa fiiyay, n'jujow júþur gánonum ésuh yay jirinen mbaa fibil eral yay, bo jiþinor me ejuh tiñ taa galaw tal Esúif yay. No jiçih me, n'jinamo, jiban n'julob ni waareaw gaomunor to me.¹⁴ Ni bajen to ni bugo ace aare ákanume Aláemit, gajaol Lidia, annomena ala sípis sijaha sújugah, ápollo n'ésuh yay yo guvoge me Catir. Nanamo eutten, ban Ataw nápegul biinumol min áju ajoh gurim gagu go Pool alobe me.¹⁵ Ñer açila ni bugaa yañol n'guyab gábatise. No jiban me, naagóli : « Iní me ñannouljanno búoh ínje níneyinen maagen mamu n'Ataw, jújoul iki jialen yañom. » Ban narondopenóli iki jimañ.

Pool ni Silas bugo ni fipeh baubu Filipi

¹⁶ Funah fice, wóli baamer n'ejow bi tiñ talu to nihi gulaw me, ni baj aroka ace anaare ájoul ban jiemor ; eseystane eomen ni o neh'ekanol nalob wájaeul me, ban burok baubu bo nakane mee nihi búñarul ufanol síralam sammeñe.¹⁷ Aare ahumu nanamo elagenóli, wóli ni Pool, nah'aah fatiya : « Bugan

bugaubugi uroka bugom bugal Aláemit-Fatiya, ban bulago babu baa gaþah guomul n'egiten. »¹⁸ Nakan mo gunah gammemmen. Búsol, fiñ Pool ni fitiñ iki ábaho naah eseytane yay : « Injé ilobi yo ni gajow gaa Yésu Kirista : úpur n'aare ahumu ! » Ban to baenah néþur ni o.

¹⁹ No ufan aare ahu gujuh me búoh aňumut ebbañ akanil min gubaj síralam, n'gujoh Pool ni Silas gújaenum bi tiñ talu to ésuh yay ni'guomunor me bújonor ufan ésugil.²⁰ N'gusenil ufan ésuh yay guce bugaa Rom, n'guogil : « Bugan bugaubuge, égu ésuh yay guom ni yo ; Esúif bugom,²¹ ban bakaner babu bo guvaree me bújahorut bi ni wolal jaamme bugan bugaa Rom. »

²² Fítiman fafu may ni fiyul bi ni Pooli, ban ufan ésuh yay n'guboñ guram usimoil, mbiban n'gutegil gusoh gal ubanj. ²³ No gutegil me iki guþilo, n'gúruril ni fipeh, ban n'guoh apoya ahu mbi apoil gapoy gabaje sembe. ²⁴ No apoya ahu ayab me gahojen gaugu, natosen Pool ni Silas bi ni futon fafu fafaj me ni fuñagoe ñáraru fipeh fafu, aban najekil ni guot.

²⁵ N'etut fuh, Pool ni Silas n'gurobo galaw ni éfoñ úfoñ Aláemit, ban bugagu gaamen dó me ni fipeh fafu nihi guuttenil. ²⁶ To baenah, mof mamu ni mugoror

bagororer bújalo bireg guteþ gagu gáçit me fipeh fafu ni gutusor ; to baenah unegen waw þe n'úpegulo, ban ñisel ñaňu ñajeken me gakuli me þe ni ñijalo. ²⁷ Apoya ahu nálio, ban no najuh me unegen fipeh fafu úpegulo me, náñagul gafojeol bi emugoro, mata n'gaþinorol, gaamme ni fipeh fafu gúþulloþur gutey gukay. ²⁸ Bare Pool naagol fatiya : « Jamb'úbukenoro ! Wóli þe ubugi dáre ! » ²⁹ Ñer apoya ahu naroren waf wal efijigen, nanogen ni majase ačih nalo to bújonor Pool ni Silas n'etelenor dó. ³⁰ Aban náþunnulil bi tíyan naagil : « Ufanom, wa niете ikan min iyab gaþah ? » ³¹ N'guogol : « Uínen n'Ataw Yésu, ban þan uyab gaþah aw ni bugaa yanji. » ³² Ñer n'gugitenol firim Ataw, ačila ni þop bugagu þe gaamme yanjol. ³³ Apoya ahu nanjaril ájaenum to baenah n'efuga yauyu yanur yay, napos musolail, mbiban nafaen ayab gábatise, o ni buganol þe. ³⁴ Nakan Pool ni Silas n'gunogen ni yanjol, nasenil gutiñ, aban násumaet manur ni bugaa yanjol mala gáinenol n'Aláemit.

³⁵ No tihalen me, ufan ésuh yay n'gúboñul bugan gúkail guoh apoya fipeh fafu : « Uhalen bugan bugaubugi ! » ³⁶ Ñer apoya ahu nak'agiten Pool gurim gauge : « Ufan

ésuh yay guboñuloboñ guoh guhalenul. Maer ñer jújue júþur, ban n'jujow n'gásumay. » ³⁷ Bare Pool naah ganjarulo me gahojen gagu : « Gukane n'gutególi bújonor ésuah yay pe m'batalinjutóli ti woten me ni, wóli jaamme may bugan bugaa Rom ! Mbiban, n'gúruoli ni fipeh. Ñer maer gumanje ebbuenóli gúþuren ? A-a, júut ni me ! Bugo fanjail gújoul gúþunnoli ! »

³⁸ Ñer ganjallo me gahojen gagu n'gubbañ iki gugiten ufan ésuah yay gurim gaugu. No ufan waw guun me búoh Pool ni Silas bugan bugaa Rom bugom, gáholi n'gunonil. ³⁹ Ñer n'gújoul gukelil basafor, mbiban n'gúþunnulil ni fipeh fafu, ban n'gulail guboket gúpur n'ésuh yay. ⁴⁰ No Pool ni Silas gúpullo me ni fipeh fafu, n'gujow bi n'ende Lidia. No gujuh me gutiil ni gúlinil ejangara ban n'gurambenil ni gurim bi ejoh liñ ni gáinenil, n'gukay.

17

Pool ni Silas bugo baamer Tesalonik

¹ Púrto, Pool ni Silas n'gúgat súsuh sasu saa Amfipolis ni Apoloni min gujow bi n'ésuh yay yo guvoge me Tesalonik, dó Esúif yay gubajen me may yan yaa galaw. ² No guchí me, Pool nanogen ni yan yauyu yaa galaw, ti napí me

nah'akan. Gunah gúfaji gaa fíiyay o n'eceñor ni bugan bugagu gaam dó me mala Bahičer babu ; ³ nah'agitenil náþajulil þop búoh Kirista naate álam ak'açet, mbiban nailo ni gaçet me. Naagil : « Yésu ahu o nilobeul me mola, o aamme Kirista ahu. » ⁴ Guce ni Esúif yay gautteneol me n'gúinen, ban n'gulagen Pool ni Silas, manur ni fítiman faa bugan gañare bulago Esúif, ni þop guce gammeñe ni waareaw gaçili me jon.

⁵ Bare Esúif yay n'gúsilaet mala yo. N'guñar ni bugo gúpoç gagu gal ésuah yay min gukan fuyon faa bálaj, guban n'gujow bi égu ésuah yay. N'gujow bi yan ajan-gara ace aalen me Pool ni Silas, gajaol Yason, n'guliþil ró bi éjaenum bújonor ésuah yay, ⁶ bare gujugutil. Ñer n'gujoh Yason ni guce ni ejangaraay gújaenum bújonor ufan ésuah yay n'épib fatiya ró guoh : « Bugan bugaubuge gaçilo maa jama dáre, gúgugu mof mamu þoomo, ⁷ mbiban Yason naannil ! Bugo pe bakaneril bújahorut ni wo gúboñ Sesar gulob me, min guoh me baje ávi ace ábuli, gajaol Yésu. » ⁸ Gurim gaugu n'gukan bugal ésuah yay n'gujahali bi n'ufanil dó. ⁹ Ñer Yason ni bugagu n'gucam bacam babu bo gubelil me min guhalenil.

Pool ni Silas bugo baamer Berea

¹⁰ No tinah tujon me, ejangaraay n'gukan Pool ni Silas n'gukay mbal ésu yay yo guvoge me Berea. No guçih bo me, n'gunogen ni yan yay yaa galaw yal Esúif yay. ¹¹ Esúif yay bugaa ró, bayaberil Pool ni Silas m'bufan gáari baa bugaa Tesalonik ; n'gusommen n'eyab firim Aláemit, ban funah-ó-funah gujanga-janga Bahiçer babu bi ejuh ter wo gulobeil me waf wom waa maagen. ¹² Gammene n'Esúif yay n'gúinen, ban ni bugan bugagu galet me Esúif, guce ni waareaw gabaj me fusumo ni wáine gammenje n'gúinen pøp.

¹³ No Esúif yay bugaa Tesalonik guffas me búoh Pool umu Berea n'egiten firim Aláemit, n'gújoul bi bo gúkail eilen fítiman fafu. ¹⁴ Ñer ejangaraay n'gufaen gukan Pool najow abbañen mbaa fal fafu ; bare Silas ni Tímonte bugo n'gunamo ró Berea. ¹⁵ Gátinen me Pool n'gújaenumol bi n'ésuh yay yo guvoge me Aten. Mbiban, no guomme m'búot, Pool nasenil gahojen bi eoh Silas ni Tímonte gújoul ni majase gutogol bo Aten.

Pool o baamer Aten

¹⁶ No Pool aamme n'enah Silas ni Tímonte bo Aten, naluj ésu yayu ni mujogol fañ mala jammeñ jaju jaa sínati sasu saam dó

me. ¹⁷ Ñer nah'ololobor ni yañ yay yaa galaw n'Esúif yay ni bugan bugagu gañar me bulago Esúif yay, ni pøp ni bugan bugagu bugo nihi guomunor me funah-ó-funah ni furobo fafu fámah fal ésu yay. ¹⁸ Ni baj ujjama-elob guman gápollo n'uyon waw waa Epikur ni waa Sitoa*, gunamo galolobor ni o. Guce ni bugo nihi guroren guoh : « Afamba ahumu wa namanje elob ? » Bugaguil n'guoh : « Níni ti náh'áni me n'gavare mala úlaemit guce bugo nuf-fatal. » Dó pø mala min Pool agitene mee Firim fafu Fásüm me faa Yésu ni pøp fal eilo yay ni gaçet me. ¹⁹ Ñer n'gujogol guban n'gújaenumol bi ni Areopag yay, yaamme fúomunorum fafu faa bugan bugagu gao-gen me ésu yay, mbiban n'guogol : « Ulobóli paa mala bavareer baubu bu-vugul babu bo aw uvaree mee. ²⁰ Gurim gauge go ju-une maa, jijahali go fañ. Yo eçil me Jimanje fañ effas wa gulobe. » ²¹ Maagen mamu, bugal Aten pø ni sijaorail, wafil pø galolobor mala elob yánoyan yajue épurul.

²² Ñer Pool nailo to n'etut fúomunorum fafu naagil : « Buru bugan bugal Aten, nijuge búoh buru bugan bugo gáinenil gújaloe n'ulam waw pø. ²³ Maagen mamu, no nijatore me

* **17:18** 17.18 uyón waw waa Epikur ni waa Sitoa : no, bugaa gayón Epikur ni'guoh buroñ an bi ebaj ésumay barebare ; bugaa gayón Sitoa, bugo til ni'guoh wabaj me nafa, wo uomme ekan maaro ni ejamor ni wánowan.

n'ésugul nih'iluj bateper babu bolul báñai me, nijuge físimenum fabaje bahicér baube : "Uré bi ni álaemit ahu o an affasut me !" Yoo, Aláemit ahumu o jimigelete mee m'baffasutol, o ínje ikelul egiten.

²⁴ Aláemit ahu átul me mof ni waf waw pe waam dó me, o aamme Ataw acil me émit ni ettam, ačinut ni gávi go arafuhow atepe. ²⁵ Let arafuhow nah'arambenol, ti nihi ní me uce nasoholae, ačila asene me wánowan buroñ, eif ni wawu pe. ²⁶ Bugan bugagu pe, nakanil gúni gabulaken gal an anur, min gučin ni mof mamu poomo. Nakičil poþ unnay waw ni sílinga sasu sal ettam yay dó gujae me ečin. ²⁷ Nakanmokan min mbi bugan bugagu gulipol bi ejugol, íni me gújue, n'emamaen dó. Ban ačila Aláemit áraliut ánoan ni wolal : ²⁸ n'ačila núroñumale, o ačile nu-gororal, o poþ ačile núnial bugan.

Firim faufe fanur fafu, uhiča-sílebur guce bugolul gulobfolob n'guoh : "Wolal poþ guñolol nuomale." ²⁹ Nemme wolal guñolol nuomale, uotatal upinoral gaa búoh Aláemit nánini ti baaper bal éurus, síralam ter bacaper bal eval bo an aňare mujamol nacokor bo. ³⁰ Aláemit abbañut akan ni gaþin tinah talu no bugan bugagu guffasenut me wáfowaf ; maer til navogil bugo pe, tánutan

to gom, mala min gúbahen bakaneril. ³¹ Maagen mamu baje funah fo nakiče ahato no najae me etaliŋ mof mamu ni ganab, ni gañen gal an o ačila ačobe. Nagiten yo bugan bugagu pe ñanno ca no nailen me an ahumu ni gačet me. »

³² No gautteneol me guun me Pool alob mala eilo yay ni gačet me, guce ni bugo n'gunamo éfohulol, bugagu n'guoh : « Pan juutteni ñice nulob ni firim faufu. » ³³ Ñer Pool náþurul to n'etulil akay. ³⁴ Bare mónoman, guce ni bugo n'gubbañ búsolol ban n'gúinen. Ni bugan bugaubugi, baje Donis ala fujoj fafu fal Areopag, anaare ace nihi guvogol Damaris, ni poþ guce.

18

Pool o baamer Korent

¹ Púrto, Pool náþur Aten ajow bi n'ésuh yay yo guvoge me Korent. ² No načih me, naemor dó n'Asúif ace gajaol Akilas, ápollo babu ni mof mamu mo guvoge me Pont. Akilas ahumu bugo n'aarol o guvoge me Pirisila maer gúbbañeul ni mof mamu maa Itali, mata Sesar ahu o guvoge me Kúlod nasesen gúboñ gaa búoh Esúif yay pe gúþur ésuah yay yaa Rom. Pool najogor babuge ni bugo. ³ Nemme burokil banur ni bola, baamme ecokor gúggut gal ubañ,

nak'anamo yañil min nihi
gurok tiñ tanur.

⁴ Fíiyay fánofan Pool nañar firimfafu nalob ni yañ yay yaa galaw tima nahek ni gurim Esúif yay ni þop egerek yay. ⁵ No Silas ni Tímonte, garoñenulo me baubu Masedonia, guçilo bo me Korent, Pool ñer nañar gabajool þe akan ni gavare ; nah'agiten Esúif yay búoh maagen mamu Yésu aamme Kirista ahu. ⁶ Bare nemme Esúif yay ni'gucenjol n'ejelol nímorø, naþap gulaol, aban naagil : « Wajae me ebajul, buru jiliþ wo ; let ínje içile. Maer ñer ban ijow mbaa bugagu galet me Esúif. »

⁷ Ñer náþur to ajow bi ni yañ ace áine ákanume Aláemit, gajaol Titius Yusutus ; Yusutus ahumu yañol elolof yañ yay yaa galaw. ⁸ Afan yañ yauyu yaa galaw, o guvoge me Kirispus, o ni bugaa yañol þe n'gúinen n'Ataw. Ban bugaa Korent gammeñe gaamen me n'eutten Pool n'gúinen þop ban ni guyab gábatise.

⁹ Mb'uçiga efuga ece, Ataw nalob ni Pool ni súmori aagol : « Jamb'úholi, ulob, jamb'uþanor, ¹⁰ mata ínje umu búsolí, ban an mat'aremben gañenol n'aw bi ekani maarat. Uffas búoh nibaje n'ésuh ye bugan gaguye. » ¹¹ Ñer Pool nanamo ró Korent émit ni gueñ futoh ni fanur, náh'áþajulil firim Aláemit.

Pool o baamer bújoñor Galionj

¹² Gannay gagu no Galionj aamme ni fuhow mof mamu mo guvoge me Akaya, Esúif yay n'gujamor n'guiyul bi ni Pool, ban ni gújaenumol bi dó talinjei me, ¹³ guban n'guoh : « Aíne ahume natuñenetuñen bugan bugagu min gukan Aláemit bíteñen bice búbuli ni bo gúboñ Móis gulobolal me. » ¹⁴ No Pool amanj me ébalil, Galionj naah Esúif yay : « Iníen me kanenkan gatil gámah ter jamuh an, þan ibebenen beb niuttenul, buru Esúif yay. ¹⁵ Bare, nemme kakan waf waa síceñor mala gurim, ujow ni þop gúboñ gagu golul, butumom bilebo, dáuru waful. Imanjut íni ataliña sulob ti sausu ! » ¹⁶ Aban nahamil áþunnul ni yañ yay dó nihi talinji me. ¹⁷ Ñer bugo þe n'gujoh Sosuten aamme maer afan yañ yay yaa galaw n'gutegol bíþimbor yañ yay yaa batalinj ; bare Galionj alujutil bo.

Ebbáñul Pool bi Antioç

¹⁸ Pool nabbañ anamo bo Korent þio. Púrto, nahalor n'ejangaraay bugaa bo, min ajar Pirisila bugo n'áinol Akilas n'gújuþo ni baraca bi ejow mbaa mof mamu maa Siri. Balama akay, namundum þan akan n'gúcigol fúgom n'ésuh yay yo guvoge me Senkure, dó þe mala gabbat go nabbate asen Aláemit. ¹⁹ No guçih

me Efes, Pool nahato gupalol bugo najaorulo me ni bugo, min anogen ni yan yay yaa galaw ake galolobor n'Esúif yay. ²⁰ Ubugé n'guogol arobo to atajen. Bare ačila Pool amanjut, ²¹ min ahalor ni bugo naagil : « [Niete ijow bi Yérusalem iki imat bo gaggan gagu gájaeul me.]* Aláemit aman me, þan íbbañul bi tale ni buru. » ²² Náþur to Efes ni baraca bi Sesare, ačih náavul aban naçol ak'asaf ejangaraay bugaa Yérusalem, mbibán nafaró bi Antioç.

²³ Nanamo to Antioç gunah guman, þúrto nakay. Najow mof mamu maa Galasi þoomo, aban najow maa Firigi, n'elinjen nímoro gáinen gagu gal ejangaraay pe.

Apolos o baamer Efes ni Korent

²⁴ Ni baj Asúif ace, gajaol Apolos, ačigul Efes. Aíne ahumu ni mof mamu maa Alekusandiri náþullo, ban kakan an ajjame elob aban nabaj gaffas gámah gaa Bahiçer babu. ²⁵ Apolos ahumu guhurolhur ni bulago babu bal Ataw, ban náh'áþajul ñol mola ni ésumay ró ; bare gábatise gagu gaa Saañ go bare naffase. ²⁶ Nanamo elob ni gakañen dó, dó ni yan yay yaa galaw. No Pirisila ni Akilas guuttenol me guban, n'gunjarol ni bugo, mbibán

n'gugitenol bulago babu bal Aláemit fañ gaçol.

²⁷ Nemme Apolos namañe ejow bi Akaya, ejangaraay n'gusenol buaken, ban ni guhiç gutiil bugaa bo min mbi gualenol wári. No naçih bo me, naramben fañ ejangaraay bugaa bo, gábjum me gáinen ni gáji gal Aláemit. ²⁸ Maagen mamu nah'añar bújonor ésuh yay pe gurim go an ájuut aceñ min afaken abelen babu wo Esúif yay guceñe me ; nañar Bahiçer babu min agiténil ñanno ca búoh Yésu aamme Kirista ahu.

19

Pool o baamer Efes

¹ No Apolos aamme n'ésuh yay yaa Korent, Pool o nasat mof mamu maa guriyan gagu min ajow bi Efes. No naçih me, natoh bo ejangara guman, ² narorenil aagil : « No juju me éinen, jiyayab Biinum Banabe ? » N'guogol : « Júmusut juun gulob mala biinum bice banabe. » ³ Pool natajen aagil : « Gábatisé gay ñer buru jiyabe ? » N'guogol : « Gaa Saañ. » ⁴ Ñer Pool naagil : « Saañ nábatisebatise bugan bugagu gamañ me gúbahen bakaneril, ban nah'aah bugal Israel mbi gúinen ni an ahu ajae me éjoul búsolol, yoemme gúinen ni Yésu. »

⁵ No guun me gurim gaugu, n'guman n'guyab

* **18:21** 18.21 Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe filero.

gábatise ni gajow gal Ataw Yésu.⁶ Ñer Pool narembenil guñenol, ban Biñum Banabe m'búayul ni bugo : n'gunamo elob gúlobum guce gaffasuti, nihi gulob pøp gurim gagu go Aláemit asenil me mbi gulob.⁷ Bugan bugaubugi gupiloe bugan guñen ni gúuba.

⁸ Púrto, Pool nah'anogen ni yan̄ yay yaa galaw nalob ni gakañen dó ; gueñ gúfaji o n'elolobor ni bugo, ban nah'alih épajulil ñanno ca mala Jávi Aláemit.⁹ Bare gammene n'guhoten liñ n'gulat éinen, ban nihi gúfohul bulago babu bal Ataw bújonor fítiman fafu. Ñer búsol ma, Pool nahamenil bo min ajar ejangaraay n'gúpur jolil, mbibán nah'alolobor ni bugo funah-ó-funah ni ban̄ babu dó aligena ahu Tiranus nah'aligen me.¹⁰ Mo may iki símit súuba siçih. Ñer bugan bugagu gaçin me ni mof mamu maa Asi, Esúif bi ni bugagu ró galet me Esúif, bugo þe n'gutoh guun firim Ataw.

Guñol Sikeva bugo n'eyab gúteh

¹¹ Ñer Aláemit nah'akan min waf wajureruti ukano ni guñen gaa Pool,¹² iki nihi gunjar urocob ni súmusor sagore eniol guremben ni gásomut me, ban úsomut waw núh'úpur ni bugo, ti pøp siseytane sasu.¹³ Ni baj Esúif guce gajatore me guban babu þe bi épuren

siseytane ni bugan bugagu bugo sunogene me, gulih may eñar gajow Ataw Yésu bi ekan burok baubu. Nihi guoh so : « Injé ilobul yo ni gajow gaa Yésu ahumu o Pool avaree me mola, júþur ! »¹⁴ Maumu guñol afan utenjena ace Asúif, gajaol Sikeva, gukan mee may : guomme futoh ni gúuba.¹⁵ Bare no gukan mo me, eseytane yay neogil : « Niiffase Yésu ban pøp niffase ay aamme Pool ; bare buru, buru juomme bugay ? »¹⁶ To baenah, áine ahu ala eseytane yay náñaggul álonjil ban nahekil bugo þooil ; nálatienil maagen mamu ni sembe iki gúteil gúþurul yan̄ol sinil sirakel ni susola ró sammeje.¹⁷ No bugal Efes guun me dáru, Esúif bi ni galet me Esúif ró, gáholi n'gunonil bugo þe, ban ni gúkanum mámah gajow gagu gal Ataw Yésu.

¹⁸ Gammene ni bugagu gabbanno me gúinen ni Yésu n'gulob bújonor bugan bugagu maarat mamu mo gukanen me.¹⁹ Gammene ni bugagu bugo nihi gukanen me waf waa müuet n'gútebul síleburil saa müuet íkiil gusaen bújonor ésuh yay þe. Bugan bugagu n'guliþ effas úru þe dasaeni me butum bu ni síralam, n'gujuh búoh butum súuli úvi gúuba ni guñen (50 000).²⁰ Maumu sembe Ataw ni siçil min firimol fupol mof mamu fuban babu þe.

Gáguo gagu gabaj me Efes

²¹ No dáuru þe díbat me, Pool najoh bi ejow asat mof mamu maa Masedonia ni maa Akaya min ajow bi Yérusalem. Nah'aah : « Ipúrul me Yérusalem, niête ijow bi Rom. » ²² Ñer naboñ bi Masedonia bugan gúuba ni garambeneol me, ujail Tímonte ni Erasut, ban açila fajaoł nanamo bo þan atajen ni mof mamu maa Asi.

²³ Ni tinah tautu, gáguo gámah n'gubaj dó Efes mala bulago Ataw Yésu. ²⁴ Bajen to aapa úibor ace gajaol Demetirius, nah'aap ni síralam maj matiito manogore ni gávi álaemilil aarema o guvoge me Arutemis ; burok baubu nihi búñarul urokaol síralam fanj.

²⁵ Ñer Demetirius ahumu naomen urokaaw ubugi, manur ni bugan bugagu þe gakane me burok ti bo, min aagil : « E wáineaw, jiffase þe búoh gásuyayolal ni burok baube gújoumeul. ²⁶ Jujuge ban juune, let dáre Efes bare, bare maageima ni mof mamu maa Asi þoomo, Pool ahumu min ahek me bugan gammeje ni gurim, ban nábahen gáinenil naagil úlaemit waw bugo guñen arafuhow gucokore gulet úlaemit. ²⁷ Dáuru júe hajen burok babu bololal, ban þop júe kásul gajow gagu gaa gávi álaemit ahu aarema ámah ahu Arutemis ; açila o gumigelete me tánatan dáre

Asi ni þop ni mof mamu þe, bájalool bújoñor ésuh yay þan ñer bubao. »

²⁸ No guun me gurim gaugu, guiñil n'gutiñ ban ni gunamo épib fatiya guoh : « Nájalojalo, Arutemis ahu ala bugaa Efes ! » ²⁹ Ñer gágua gagu n'guram ésuh yay þooyo. N'gujoh wáine guce gúuba bugaa Masedonia gáþullo bo mimanur ni Pool, ujail Gaiyus ni Arisutaruk, guvusor gújaenum mbaa furobo fafu fámah fal ésuh yay. ³⁰ Pool namajen ejow atogil bo, bare ejangaraay n'gúfirol jambi ajow. ³¹ Gubugeol may guce, gaam bugan búgamah dó Asi, n'gúboñul gahonjen n'guogol dó jamb'áffus bo me ni furobo faufu fámah fafu.

³² Ni tinah tautu, gáguo n'gubaj dó ni fuomunor faufu : guce nihi gulob baloberil búbuli, bugaguil n'gulob may bolil búbuli, ban gammeje ni bugo guffasut hani jatiito waçil me fuomunor faufu. ³³ Ñer Esúif yay n'gugiten ace áine gajaol Alsandul wabaj me, mbiban n'gutuñenol ayab gayon, ban guce ni fítiman fafu n'guogol ajar firim fafu min alob. Ñer Alsandul náh'abilil gañen tima n'gújiol min alob ni bugo. ³⁴ Bare no guffas me búoh açila Asúif, bugo þooil nihi gúþib mimanur þio gurim gagu ganur gagu nihi guoh : « Nájalojalo, Arutemis ahu ala bugaa Efes

! » ³⁵ Búsol, ahića-gurim ahu ala ésuh yay nájuroril min akanil n'guþanor, aban naah : « Buru bugal Efes, ay af-fasut búoh ésuh yauye yal Efes yo eomme apoya ahu ala gávi álaemit ahu aarema ámah ahu Arutemis ni þop enetal yay yola yaloulo me n'émit ? ³⁶ An ájuut aceŋ yo. Yo eçil me juote jibeben, ban þop jambi jusommen n'ekan waf uce buru m'baþinorut iki jítjen. ³⁷ Jinjallo bi tale wáineaw ubuge gabajut mee gahajen gánogan ni gávi gaugu, ban gulobut þop maarat mónan guya ni álaemit ahu aarema olo-lal. ³⁸ Iní me Demetirius ni gupalol uroka babaj waf uce wásutil ni an, baje gunah gaa bataliŋ ni þop utaliŋ bugan ; mbi gusen ñer an ahumu bataliŋ. ³⁹ Ban þop íni me babaj waf uce wo jimanje eroren jitajen, þan ubeli ni ganab ni fujoj fafu fájahor me bi burok ti baubu. ⁴⁰ Wabaj me jama újue ucíl min guoh wolal bugan gamañe einnul gáguo n'ésuh yay nuomale, mata bajut waf wájue ugiten waçil me fuomunor faufe. » No nalob me gurim gaugu aban, navis bugan bugagu.

20

Pool o n'ebbañ mbaa Masedonia ni Geres

¹ No gáguo gagu gubao me, Pool naomen ejangaraay

aban nasenil buaken ni gáinen gagu golil, mbiban nahalor ni bugo min akay mbaa Masedonia. ² Nasat mof maumu ban nah'alomlobor nánonan n'ejangaraay bi esenil buaken ni gáinen gagu golil. Púrto, najow bi ni mof mamu maa Geres ; ³ nanamo bo gueñ gúfaji. Búsol, no najoh me bi éjuþo ni baraca min ajow bi ni mof mamu maa Siri, naun búoh Esúif yay gugugum firim bi ni o. Ñer najoh yal evelo abbañ mbaa Masedonia. ⁴ N'eaol, nabaj bugan gútinenol ; bugo guomme : Sopater, añol Pirus ala Bere, Arisutaruk ni Sekundus bugaa Tesalonik, Gaiyus ala Derube, Tímonte, ni þop Tičik ni Turofim gápullo me ni mof mamu maa Asi. ⁵ Ubugo þe n'guyabóli gayoŋ iki gunagóli baubu Turoas. ⁶ Wóli, no gunah gagu gal unaç waw wabajut me lévir gúgat me, n'jújuþo ni baraca baubu Fílip, ban no gunah futoh gúgat me, n'jutogil bo Turoas bo jikan me gunah futoh ni gúuba.

Pool nailen Yutikus acket me

⁷ Gállim gagu gaa fiiyay, wóli min juomunore bi etiñor unaç waw*, Pool nañar firim fafu náni n'elob ni gaamen to me, ban nemme tihalen fo o bi ekay, nalolobor maagen mamu bi n'etut fuh. ⁸ Bajene sijaña

* **20:7** 20.7 etiñor unaç waw : Dáuru wo ejangaraay guvoge me jama gákomiñe. Dó þop duosen me etiñor Yésu ésola ni upotorao (Lík 22.14-20, 1 Korent 10.16.)

sammeñe dó ni baj baubu dó wóli juomunor me fatiya yan yay. ⁹ Ni baj áþur ace gajaol Yutikus anamo ni fibil elajen yay. Nemme firim Pool fuhulihuli, nayabor ban námori ahay was. Gámori gagu n'guçilol min ápagul dó fatiya etah yay éfatten dó wóli juomme áloul bi n'ettam. No guke me ejogol guilen, n'gutogol maêele. ¹⁰ Bare Pool náavul aćigul náñuþ min aþembol, aban naagil : « Jambi júholi ! Aćelut, narondon ! » ¹¹ No Pool abbañ me ajin bi fatiya yan yay, namusul ganać gagu atiñor ni bugo, mbiban natajen alob ni bugo pio, bi ni bujom. Púrto, nakay. ¹² Ñer n'gúbbañenul áþur ahu min aroñe, ban bugo þe ni súmil nár.

Bújaor Pool Turoas bi Milet

¹³ Nemme Pool naćočob bi ejow n'guolol, wóli n'jújuþo ni baraca min jiyabol gayon mbal Asos bo juot me jibbañ jinjarol. ¹⁴ No natolóli bo me, n'jújuþol min jujow bi n'ésuh yay yo guvoge me Mitilen. ¹⁵ No júþur to me, n'jífarø ni fal fafu iki jičih tihalen fo bíþimbor mof mamu mo guvoge me Čio. No tibbañ me tihalen, n'jičih ni mof mamu mo guvoge me Samos, mb'ućiga tihalen fo, n'jičih Milet. ¹⁶ Maagen Pool najojh gaa búoh mbi jígat Efes ni fal m'bayaут ró, mamu jambi jiþio ni mof mamu

maa Asi, mata nasommensommen ečih Yérusalem, íni me júe kano, načih ró funah fafu faa Pantokot.

Gurim Pool gal ehalor ni ufan jangu Efes

¹⁷ Bo Milet bo naamme, Pool naboñ guvogulol ufan jangu yay yal Efes. ¹⁸ No guçilo me, naagil : « Jiffase gailo gagu go niilo me ni buru nánonan, kábirin funah ftiar no niju me ehah ni mof mamu maa Asi : ¹⁹ Itebenorout ni burok bi n'Ataw Yésu. Niroké ni mufu ró, ni þop ni sílam so Esúif yay nihi gukanom me bugo bagumer firim bi n'íne. ²⁰ Nivareul ni jammen, ban þop nigitenul ni sañul wájahor me bi ni buru m'bakoentul wáfowaf. ²¹ Nitare Esúif yay ni bugagu galet me Esúif mala ébahen bakaneril bújonor Aláemit min gúinen ni Ataolal Yésu.

²² Ban maer, ban ijom bi Yérusalem ti Biinum Banabe bumanj yo me, ínje m'baffaserut wajae bo me ebajom. ²³ Bare wo niffas me, wo uomme, ésuh bi n'ésuh Biinum Banabe nihi bútallenomtallen gaa búoh fipeh ni sílam sinageom bo. ²⁴ Bare buronom, bo, ilobut to wáfowaf ; níme ti bilet waf, samen ijom bulago babu bo Ataw Yésu aboñom me iki bítij, ban þop nifaben burok babu bo nasenom me ekan, baamme egiten Firim fafu Fásum me faamme búoh Aláemit nagitengiten músumol.

²⁵ Maer ñer ban ilobul waf wanur : niffase búoh mati jibbañ jujuh buulom, buru þe bugo niomen me n'etulul ban nivareul Jávi Aláemit. ²⁶ Yo eçil me nifaçul yo jama ñanno ca : an ni buru allim me, mati ní ínje içilol nallim, ²⁷ mata nigitenulgiten wo Aláemit akiç me þe ahato, bajut uce wo nikoenul. ²⁸ Ñer mbi jíkanum fañ mala guhoul ni þop mala ekore yay þe yo Biinum Banabe buhat me ni gapoy golul. Jujoh ni guñen gaaro jangu yay yo Aláemit áabajum me ni eçet yay yal Añolol. ²⁹ Niffase búoh no nijae me ekay, sujoba-baha sanjiñe þan sunonul n'etulul, ban suñumut eboket ekore yay ; ³⁰ n'etulul fañayo bugan þan guiyul dó nihi gulob gurim gaa jibij bi eñah ejangaraay gubbañ búsolil. ³¹ Yo eçil me jambi júmori, ban juosen búoh, símit sífaji, etufunaha ti efuga, ímusut ihat étallen ni mufuom ró ánoan ni buru.

³² Maer ñer ínje umu n'ehalul ni guñen Aláemit. Mbi juosen nánanon firim fafu fagitene me músumol. O abaje sembe sasu sal elinen gáinen gagu golul ni þop sal esenul maaro mamu mo nabaj me bi ni bugan bugagu þe gaamme bugola. ³³ Imerout síralam ace, imerout éurus ace, imerout bisimo ace. ³⁴ Buru fañaul jiffase bu ínje fumumom irok me ni guñenom bi ebaj wo ínje ni gupalom jusohola me. ³⁵ Dó þe

ñer nigitenulgiten gaa búoh mamu nuotale urokal bi eramben bugagu galeh me, n'eosen dó gurim gagu go Afan ahu Yésu fañaol alob me no naah me ; "No núþunne usen, no gásumay gagu gufañe an o baseneri." »

³⁶ No nalob me aban, Pool naya gújul min alaw manur ni bugo.

³⁷ Ñer bugo þe n'gúllonjol n'ehondor n'ukor ró élloñ ésola. ³⁸ Wafañ me ekanil n'guçagor, wo uomme min Pool aagil me mati gubbañ gujuh buulol. Mbiban n'gútinenol bi ni baraca babu.

21

*Pool o n'ejow mbaa
Yérusalem*

¹ No jihalor me ni bugo jiban, n'jújuþo ni baraca babu min jiriñen m'bapilut tice mbal élon yay yo guvoge me Kos ; tihalen fo n'jiçih ni yayu yo guvoge me Rodos, þúrto n'jiçih ni gásih gagu gaa Patara. ² N'jutoh to Patara baraca baam n'ejow mbaa Penisi, ñer n'jújuþo ró min jikay.

³ No jinjanden me élon yay yaa Çipur, n'jihat yo ni gañenoli gamay min jujow mbaa mof mamu maa Siri iki jiya ni gásih gagu gaa Tir, to baraca babu bujae me ealen wo biteb me. ⁴ N'jutoh to Tir ejangara ban n'jinamo to ni bugo gunah futoh ni gúuba. Nemme Biinum Banabe bigitenilgiten wanage me Pool

Yérusalem, n'guogol jambi áffus bo. ⁵ Bare no fíiyay fafu fubao me, n'julo ni bulago jikay mbaa bo. Bugo pe n'gútinelenoli, manur ni waarial ni guñolil, iki júpur ésuah yay. N'jiki jiya gújul galam fal fafu min jilaw. ⁶ Mbiban, no bugan-ó-bugan guoh me gupalil uhaloral, n'jújuþo ni baraca babu, bugo ñer n'guot mbaa sanjil.

⁷ No júpur me Tir, bújaor babu bóloli baa ni fal niki bubao n'ésuh yay yo guvoge me Putolemais, to jisaf me gutioli, ban n'jinamo to ni bugo funah fanur. ⁸ Tihalen fo, n'jifaro bi Sesare. No jiçih me, n'junogen yan Filip, avarea Firim fufu Fásum me, ban n'jinamo ró. Açila ace ni bugan bugagu gaamme futoh ni gúuba gaçobi me Yérusalem bi eramben upotoraaw* nam. ⁹ Nabajene sújur gubbagir gámusut guffas wáine, nihi guvare wo Aláemit álobume me n'utumil. ¹⁰ No jibaj to me gunah, ni baj aboñer ace, gajaol Agabus, ápollo Yúde ájoul bi to wóli juomme. ¹¹ Nátuh gasinja gagu gaa Pool, nañar go nahogoro guolol ni guñenol aban naah : « Biinum Banabe maa bulobe : Esúif yay maa gujae mee ehoh an ahu açil me gasinja gauge baubu Yérusalem ; mbiban þan gubenol ni guñen bugan bugagu galet me Esúif.

» ¹² No wóli ni gutioli bugaa bo Sesare juun me gurim gaugu, n'jimanani Pool tima naboket jambi áffus Yérusalem. ¹³ Bare o Pool naagóli : « Wa uçile n'jíni n'ukon, ban þop n'jiliþ eþirih gakañen gagu gúmbam ? Niilo maa nibamban dáh, let mala min guhogom min re to, bare þop bi eçet bo Yérusalem mala gajow Ataw Yésu. » ¹⁴ Nemme ñer jújuut jikanol nábaben gapinorol, jibbañut jiçimen firimoli, ban n'juoh : « Mbi wo Ataw amaj me ukano ! »

¹⁵ No jibaj to me gunah guman, n'juomen wafóli pe, mbiban n'jikay mbaa Yérusalem. ¹⁶ Ejangara guce bugaa bo Sesare n'gútinelenoli ; n'gújaenumoli bi yanç ace áine aþi bo náni ajangara. O an nam ala Çipur, gajaol Munason ; to yançol jijae ealen.

Pool o baçiger Yérusalem

¹⁷ No jiçih me Yérusalem, ejangaraay bugaa bo n'guannoli n'ésumay ró. ¹⁸ Tihalen fo, Pool najaor ni wóli bi n'ende Saak†, ban ufan jangu yay pe n'gújoul may bi ró. ¹⁹ No Pool asafil me aban, nailo agitenil ñanno ca m'bájumorut wáfowaf wo Aláemit akan me n'ubajo ni galet me Esúif ni gañen gal açila Pool. ²⁰ Bugo n'euttenol

* **21:8** 21.8 gaçobi me Yérusalem bi eramben upotoraaw : Juluj 6.5 † **21:18** 21.18 Saak : Juluj may 12.17 ; 15.13.

yay, nihi gusalen Aláemit. Mbiban n'guogol : « Atióli, nujuge Esúif súuli butumbu gubbanno gúni ejangara, ban bugo pooil gubabaj gailo galiñe faj ni gúboñ gagu gaa Móis. ²¹ Ban gukelo guogil aw nuvareevare Esúif yay pe gaçin me n'etut galet me Esúif nuogil gúvu búsol gúboñ gagu gaa Móis, nuh'uogil jambi gúrur guñolil búhut, ban pop jambi gulagen bakaner Esúif yay bapi me. ²² Bu nuñumal ekan ? Mánoman þan guun búoh aw nuçilo. ²³ Yo eçil me mb'ukan wo jijae maa elobi : baje ni wóli wáine gubbagir gabbate bújonor Aláemit. ²⁴ Uñjaril, upos enili manur ni bugo, ban aw mb'ucam me min gúcigo gúgom. Mamu, bugan bugagu pe þan guffas búoh wo gulobil me pe guya n'aw let maagen, bare til aw núkanukanum gúboñ gagu gaa Móis. ²⁵ Mala galet me Esúif gabbanno me gúni ejangara, jihihic wo jujoh me juboñil n'jigitenil gaa búoh : jambi gutiñ ellu yáphullo n'úsimen wakani bi ni sínati, jambi gutiñ físim, jambi gutiñ may ellu yaa sihaj so gugage, ban pop guhat bujobuet bánoban. »

²⁶ Tihalen fo, Pool nañar ñer wáineaw gaamme gubbagir, naþos enilol manur ni bugo, aban nanogen ni gávi-Aláemit gagu. Nagitennil tinah tay gunagil gal epos sinilil gujae me ebao, yaamme búoh nay gujae me

éju gukan bítejen babu bal ánoan ni bugo.

Fujoh fafu faa Pool ni gávi-Aláemit gagu

²⁷ No gunah gagu gaamme futoh ni gúuba guomme n'ebao, Esúif guce bugaa mof mamu maa Asi, no gujuh me Pool ni gávi-Aláemit gagu, n'guinnul fitiman fafu, ban n'gujogol ²⁸ n'épib ró n'guoh : « Bugaa Israel, jíteil ! Aíne ahume avaree me tánotan bugan bugagu pe maarat aya n'ésugolal, ni gúboñ gagu gaa Móis, ni pop ni gávi gauge. Nabbañ mul áñjarul bugan galet Esúif árur ni gávi ge, min asih tiñ taute tanab mee. » ²⁹ Kan Pool, balama anogen ni gávi-Aláemit gagu, gujugol n'ésuh yay o ni Turofim ala Efes, yaçil me n'gupinor gaa búoh dó ni gávi gaugu náruruol.

³⁰ Ñer gáguo n'gúni n'ésuh yay pooyo : bugan bugagu nihi gúteil n'ulam waw pe. N'gujoh Pool guban n'gúfulol gúpuren dó ni gávi-Aláemit gagu, mbiban n'gupeh unegeñ go to baenah. ³¹ N'guñes bi emuh Pool. No ñer, ni baj an ak'aah afan fuyon ekosombil yay bugaa Rom Yérusalem pe éguoe. ³² To baenah o nafaen añar ekosombil n'ufanil dó min gutey mbaa fitiman fafu. No bugan bugagu gujuh me ekosombil yay n'afanil dó, n'guhat eteh Pool. ³³ Ñer afan ekosombil yay nalofoł,

naboñ gujogol mbibán
naah gunjar ñisel ñúuba
min gujekol, aban naroren
Pool ay nam ni pøp wa
nakane.³⁴ Bare ni fítiman
fafu, bugagu nihi gúþib
guoh maa, bugaguil n'guoh
maa. Afan ekosombil yay
ájuut ajoh waf wanjanoe
ni balober baubu bágou
mee re me ; ñer naboñ
gújaenum Pool bi dó açila ni
ekosombilol guçin me.³⁵ No
Pool açih me ni fijingum yan
yay, ekosombil yay n'gutebol
gúarul fatiya, dó pe mala
fítiman fafu fabanno me
ráh bi ni o ;³⁶ bugo pøoil
n'gulagenulol n'épib ró
n'guoh : « Açet ! »

*Pool o n'elob ni fítiman
fafu bi éholoro*

³⁷ No naamme n'enogen
ni yan yay dó ekosombil
yay guçin me, Pool naah
afanil : « Níjue piañ ilobi
waf wauwe ? » Naagol
: « Nuune til gugerekay
? ³⁸ Kan aw ulet áine
ahu ala Esíp ainnulo me
búsol be bugan bugagu aban
nájaenum ukana-galego
gono súuli sibbagir (4 000)
bi ni eparandanj yay ? »
³⁹ Pool naagol : « Injé Asúif
nem, an ala Tarisis yaa
Silisi, yaamme ésuh yámah
ban nebjaj gajow. Uboket
újom min ilob n'ésuh yay.

» ⁴⁰ Afan ekosombil yay
namanj. Ñer Pool nailo ni
fijingum fafu faa yan yay
min ábil ésuh yay gañen
bi eogil guutten. Bugo pe
n'guþanor cem. Ñer Pool

naajar gúhiboriay min alob
ni bugo naagil :

22

¹ « Gutiom ni sipayom,
juutten paa wo nibaj me
bi elobul maer bi éholoro.
» ² No guunol me alob ni
bugo gúhiboriay, n'gufan
n'gubebene. Ñer Pool naagil
: ³ « Injé Asúif nem, Tarisis
nibuge yaamme ni mof
mamu maa Silisi ; bare
dáre Yérusalem nihuri,
ban aligenaom o aamme
Gamaliel, aligenom me effas
joon gúboñ gagu go sipayolal
gufan guþi me n'gulagen.
Niiloene fan mala Aláemit,
ti buru pe jiilo maa jama
mola. ⁴ Nílatiene bugan
bugagu ganjar me bulago
babu bal Afan ahu Yésu
iki guçet. Nikane n'gujoh
wáine ni waare gúrur ni
fipeh. ⁵ Afan uteñenaaw ni
fujoj fafu pe fal ufan waw
gújue guçimen gurimom.
Niyabe ni guñenil siletar so
guhiçe bi ni gutiolal Esúif
bugal ésuh yay yaa Damas,
ban nijojow bi bo bi éjogul
ejangaraay gaamen bo me
íjarul bi babe Yérusalem,
mamu n'gúju guyab gúteh.
»

*Pool o n'egiten bu
Aláemit ábahenol me nogor
(Mukanay 9.1-19 ; 26.12-18)*

⁶ « No nijow me iki ilof
Damas, maageima tufunah
cay, gajanja gámah n'gúavul
to baenah n'émit gujanen
to ínje iomme gúgolom
gúharo. ⁷ Nilo n'ettam ban

niun firim fuogom : "Sóol, Sóol, wa uêile núniom n'élatien ?" ⁸ Niroren fo : "Ataw, aw uomme ay ?" Firim fafu n'fuogom : "Injé iomme Yésu ala Nasaret o núlatiene me." ⁹ Bugan bugagu gaamen to me n'ínje gujuge gajanja gagu bare guunut firim fafu fal an ahu alobe me n'ínje. ¹⁰ Ñer ínje nieh : "Ataw, wa niête ikan ?" Ataw naagom : "Uilo nujow bi Damas ; bo þan gulobi me þee wo Aláemit aboñi me bi ekan." ¹¹ Nemme baijer gajanja gagu bukanomkan min ípim, bugan bugagu gajaore me n'ínje n'gujogom n'gañen gújaenum bi Damas.

¹² Ni baj bo Damas ace áine gajaol Ananias, an ala gáinen o nah'akan wo gúboñ gagu gololal guroren me ; Esúif yay þe bugaa Damas gulolob maaro guya ni o. ¹³ Ananias ahumu nájoul ákail atogom naagom : "Atiom Sóol, ubbañ ujuh !" To baenah, bujugom m'búbbañul, ban nijugol. ¹⁴ Ñer naagom : "Aláemit ahu ala sipayolal gufan naçobiçob þio bo bi effas wo namaj me min ukano, bi ejuh Yésu açol me, ban þop bi eun firim fafu foli ; ¹⁵ mata aw ujae me éni agitena ahu ola ala wo nujuh me ni þop wo nuun me, bújonor bugan bugagu þe." ¹⁶ Mbiban naagom : "Maer mul wa nunage ? Uilo, uyab gábatise min Aláemit aboketi utili, dó þe n'evoh

gajow gagu gola."

¹⁷ Ñer níbbañul bi Yérusalem. No niçilo me ik'inogen ni gávi-Aláemit gagu ike ró galaw, ni baj bujugum bo nijuge ; ¹⁸ ni bujugum baubu, nijuñ Ataw nah'aagom : "Usommen, úþur ni majase Yérusalem, mata bugaa ró mati guruhen bagitener babu bo nujae me egiten mümbam." ¹⁹ Niegol : "Ataw, bugo fanjail guffase búoh nih'ijojow ni saj sasu saa galaw bi ejoh bugan bugagu gáinen me n'aw írur ni fipeh n'etegil nímoro. ²⁰ Ban no gumuge me Ecen, o nah'alob me míya, ínje fanjaom nimate, niruhenduhen bakaneril, ban ínje ipoye bisimo bugan bugagu gaamenol me n'emuh yay." ²¹ Ñer Ataw naagom : "Ujow, ban iboñi ráli, mbaa galet me Esúif." »

*Pool o n'egiten gaa búoh
o may an om ala Rom*

²² Fítiman fafu ni fuuten Pool bi ni gurimol uge gúsola gagu ; no ñer gunamo me épib fatiya bugo þooil n'guoh : « An ti ahumu açet ! Warat ehalol naroj ! » ²³ N'gunamo eya úþib, eçaç usimoil ni þop efotten. ²⁴ Ñer afan fuyon ekosobil yay naboñ gúrur Pool ñáraru yan yay dó guçin me min mbi gutegol gusoh gal ubañ bi ekanol nalob, mamu náju affas waçil me n'gúþib báþiber baubu bare mee mola. ²⁵ Bare no guhogol me bi gúteh gagu, Pool naah

ávula ace ala afan fuyon ekosombil yay aamen to me : « Jiyayab sembe sasu saa gúteh an ala Rom alout ni bataliñ ? »²⁶ No ávula ahu aun me gurim gaugu, na-jow ak'alob yo afanol aban naagol : « Wa numanjene ekan ? Aíne ahumu an om ala Rom. »²⁷ Ñer afan fuyon ekosombil yay nájoul aćigul naah Pool : « Ulobom ｐaa, aw an ala Rom ? » Naagol : « Ehum ! »²⁸ Afan ahu natajen aagol : « Injé síralam sammeñe nicame min íju íni an ala Rom. » Pool naagol : « Injé til ni yo ró nibugi. »²⁹ To baenah bugan bugagu gaaten me gutegol bi ekanol nalob n'guñago guhalol to. Ban afan fuyon ekosombil yay faňao náholi no naffas me búoh Pool an om ala Rom ban nakane n'guhogol.

*Pool o baamer bújonjor
fujoj fafu fámah fafu fal Esúif
yay*

³⁰ Tihalen fo, nemme afan ekosombil yay namañe affas ñanno ca wačil me Esúif yay guiñil n'gutiñ Pool re me, najalol aban návogul ufan utenjenaaw ni ｐoþ fujoj fafu fámah fafu ; aban naňallol ak'ailen bípimboril.

23

¹ Ñer Pool nabbañ gúčilol ni bugaa fujoj fafu fámah fafu, aban naagil : « Gutiom, ni biinum bafiloe niroke Aláemit bi funah faa jama. »² To baenah afan utenjenaaw, o guvoge me

Ananias, naboñ galof me Pool gutegom ni butum.³ Ñer Pool naagol : « Nuroborobo tautu bi etaliñom ti góboñ gagu gulob me, bare til nučuće ni góboñ gagu min uboñ gutegom ! Aláemit ｐan may ategi, fitep fe fo gulose fútuen ! »⁴ Gaamen to me n'guogol : « Aw ejel afan utenjenaaw bugal Aláemit ? »⁵ Naagil : « Gutiom, iffasetut búoh dáuru afan utenjenaaw ; maagen hičhič gaa búoh : “Jamb’ulob maarat uya n'afan ésugi*. »

⁶ Nemme Pool naffase búoh ni fujoj faufu bugagu Esáduke bugaguil Epárisie, naagil fatiya bugo ｐe : « Gutiom, ínje Apárisie, aňol Epárisie nem. Min ifium me ni eilo yay yaa gaçet me, yo eçile n'gúni n'etaliñom.

⁷ Pool o n'eban elob gurim gaugu, Epárisie yay ni Esáduke yay n'gunamo gárig, ban fuomunor fafu ni fúfaculor.⁸ (Maagen, Esáduke yay guoge bajut eilo ni gaçet me, bajut amalaka, bajut ｐoþ biinum bice ; bare Epárisie yay, bugo gúineyinen ni dáuru ｐe.)

⁹ Epíb yay nefaj nejae fatiya, ban guce n'úpajula góboñ Aláemit bugagu gabbañ me búsol Epárisie yay n'guilo, guban n'gunamo elob fatiya ni sembe guoh : « Woli jujugut maarat mónoman mo áine ahumu akane. Júe ní amalaka alobe ni o ter biinum bulobe ni o ! »¹⁰ Ñer

* 23:5 23.5 Juluj Gapagen 22.27

gárig gagu n'gulinj maagen mamu bireg afan ekosombil yay náholi jambi gufaçul Pool mipet-mipet. Yo eçil me naboñ min ekosombil gúavul dó ni fítiman faufu bi eram Pool ni guñenil gubbañen bi dó bugo guçin me.

¹¹ Mb'uçiga ni fuh, Ataw nápurul Pool aban naagol : « Uaken ! Ti nulob me múmbam babe Yérusalem, mo may nujae me elob múmbam baubu Rom. »

Fahot Esúif yay bi emuh Pool

¹² Tihalen fo ni bujom, Esúif guce n'gugumul firim bi ni Pool ; ni firim faufu, n'gujoh yaa búoh mati gutiñ wáfowaf ban pøp mati gurem bugo m'bamugut Pool. ¹³ Bugan bugaubugi gagum mee firim faufu gufañe bugan úvi gúuba (40). ¹⁴ N'gujow iki gutoh utejenaaaw bígamah ni ufan ésuh yay n'guogil : « Wóli jujojoh yaa búoh mati wáfowaf uke n'utumóli wóli m'bamugut Pool. ¹⁵ Buru ñer, manur ni fujoj fafu fámah fafu, juoh afan fuyonj ekosombil yay anjallul o, ti níhi jíjes me effas mola joon ; wóli fumumóli jiiye gailo gal emugol balama açigul tale. »

¹⁶ Bare añol álin Pool naun gulob mala fahot faufu bi emugol yay, ban najow bi dó ekosombil yay guçin me ak'alob yo Pool. ¹⁷ Ñer Pool návogul ace n'ufan ekosombil yay aban naagol : « Ujáenum ápur ahume bi

n'afanul, babaj waf wo na-jaol elob. » ¹⁸ Afan ahu ala ekosombil yay nañar ápur ahu ájaenum bi n'afanil açih naagol : « Amigel ahu Pool avogom naagom ítinenu l ápur ahume bi n'aw, nabaje waf bi elobi. » ¹⁹ Ñer afanil najoh ápur ahu n'gañen min gúpur guilo jolil aban naagol : « Wa nubaje bi elobom ? » ²⁰ Ápur ahu naagol : « Esúif yay gujamojamor bi ékail guogi újaenum Pool bi ni fujoj fafu fámah fafu, mata gumañe gufañ n'guffase mola. ²¹ Jamb'ukan me wo gulob me, mata guce ni bugo gafanje bugan gono úvi gúuba (40) gumañe mbi guholol babu m'bulago min gumugol ; maer ñer aw bare gunage firimi. Dó pø mata gujojoh gaa búoh mati waf uke n'utumil bugo m'bamutol. » ²² Ñer afan ahu naah ápur ahu jambi alob yo me ánoan, aban nahalol nakay.

²³ Mbiban návogul gúuba n'úvulaol naagil : « Juomen ekosombil gono sikeme súuba (200), guce garem-bore me sipliñ-bufal gono úvi gúfaji ni guñen (70), ni gono sikeme súuba (200) gaogene me sibbay, ban n'jiilo buru pø gailo gal ekay mbaa Sesare bugan batíñer újimel guban. ²⁴ Mbi pøp jucokor sipliñ-bufal bi eteb Pool jíjaenum apuñol bi ni afan ahu Felis, aamme ni fuhow Yúde. » ²⁵ Aban nahiç eletar yauye :

²⁶ « Injé Kúlod Lisias umu

n'esañ afan ahu ámah ahu Felis.²⁷ Aíne ahume, Esúif yay gujogenol bi jamuh, bare inje nijar ekosombilom min iramol, mata niuwun búoh o an om ala Rom.²⁸ Nililiñ effas waçil me n'gujogol ni fiñ ; yo eteh me níjaenumol bújonor fujoj fafu fámah fafu folil.²⁹ Nijuge búoh gujogoljoh ni guiñ mala síceñor so gucenjore mala gúboñ gagu golil, bare let mala elob ece yájue eçil namugi ter nakuli.³⁰ Ban gukeloke gugitenom búoh Esúif yay gugugum firim bi ni o. Yo eçil me nifaen ijoh ni majase eboñuliol, ban nioseh gamañol me jamuh gúkail gusenol batalinj n'aw.[»]

³¹ Ñer ekosobil yay n'gukan wo gulobil me : n'gújaenum Pool ni fuh bi n'ésuh yay yo guvoge me Antipatiris.³² No tihalen me, ekosobil yay bugaa guot n'guot min ñer guhat bugagu garembore me ni siþiliñ-bufal min gúfaenum Pool.³³ No bugaa siþiliñ-bufal sasu guçih me Sesare, n'gufaen gusen afan mof mamu eletar yay, guban n'gugitenol Pool.³⁴ No afan mof mamu ajanga me eletar yay aban, naroren Pool bay nápollo. No naun me búoh Pool an om ala Silisi,³⁵ naagol : « No gasenei me batalinj gujae me may eçigul, no þan iutteni me. » Aban

naboñ gubañ Pool ni gávi gagu gaa Herod.

24

Esúifyay bugo n'eceñ Pool

¹ No gunah futoh gúgat me, afan utenjenaaw aamme Ananias nájoul bi Sesare, manur n'ufan ésuh yay guce ni pop ace áine, gajaol Terutulus, aiya-búsol bugan ni batalinj. N'gújoul bi ni afan mof mamu aamme Felikus, bi esen Pool batalinj.² N'gúvogul Pool, ban Terutulus ahu nanamo etegol sulob naah Felikus : « Aw afanóli ámah, aw uçile min wóli jíni jama ni gásumay gámah, ban pop baogeneri mof mamu báari mee bo bunjarulo buroj buvugul baaro bi n'ésuh yauye.³ Mala dáuru pe dó wóli jiyabe mee nánoran ni tánatan, jisali mámah.⁴ Bare jambi ifañ enjaeni, nilai uboket ni músumi mo núsum mee uuttenóli jatiito bare.⁵ Wóli jujuje búoh áine ahumu an ájue gahajen fan : naileneyilen gárig ni Esúif yay pe bugaa mof, ban açila aamme ni fuhow gayon gagu gaa bugaa Nasaret* ;⁶ nalige pop esigen gávi gagu, min wóli ñer jujogol. [Jimajene etalinol ti gúboñolal gulob me,⁷ bare afan fuyon ekosobil yay, aamme Lisias, naçigul ni sembe ró min aramol ni guñenóli.

* **24:5** 24.5 gayon gagu gaa bugaa Nasaret : Esúif yay, mamu ni'guvoh ulagora Yésu mata o Nasaret nápollo. † **24:8** 24.8 Ni bahiêr bammeñe bítiar, firim faufe filero.

⁸ Mbiban Lisias naboñ guoh gaseneol me bataliñ gújoul íkiil gúpimbor n'aw.][†] O Pool fañaoł urorenol me, þan ujuh búoh wo wóli julob me þe jiya ni o maagen dom. » ⁹ Esúif yay may n'guçimen firimol n'guoh wo Terutulus alob me þe maagen dom.

*Pool o n'éholoro bújonjor
afan ahu Felis*

¹⁰ No afan mof mamu asenol me firim fafu bi elob, Pool naah : « Niffase búoh kábirinj símit aw uomme ataliña ahu ala ésuh ye ; yo eçil me þan ilob bi éholoro ni gafium ró bújonjori. ¹¹ Fanjut gunah guñen ni gúuba no niçilo Yérusalem bi emigelet Aláemit, nújue unjes min uffas ter maagen nilobe. ¹² An ámusut atogom ni síçenor n'ace, ter einnul fítiman fice, hani ni gávi-Aláemit gagu, ter ni sañ sasu saa galaw, ter þop tice n'ésuh yay. ¹³ Ban bugaubugu to guomme, gubajut uce wájue ugiten búoh wo gulobe mee jama guya n'ínje maagen dom. ¹⁴ Bare dáure nimanje igiten bújonjori : niñajar bulago babu buvugul babu bo bugo guoge me bilet baa maagen, nimigeletelemigelet Aláemit ti sipayolal gufan gumigeleteol me, ban níneyinen ni wahiçi me þe ni gúboñ gagu gaa Móis ni þop bahiçer uboñer waw. ¹⁵ Nibaje gafium n'Aláemit, ganur gagu ni go bugo gubaj me ni o, gaa búoh bugan

bugagu þan guilo ni gaçet me, gáari me bi ni gaarat me ró. ¹⁶ Yo eçil me, ínje may nih'ilih nánonan ebaj biinum bakure bújonjor Aláemit ni þop bújonjor bugan bugagu.

¹⁷ Nemme ni bújaor níoleul baþioe símit, níbbañul bi dáre Yérusalem íkiil esen bugaa mofom garamben ni þop éji Aláemit wo ninjallol me. ¹⁸ No ñer gutolom dó me ni gávi-Aláemit gagu, ínje min iposoe ikur das, fitiman fánofan m'babajut ter gáguo gace. ¹⁹ Esúif guman bare gápollo Asi bugo guomen to, ban bugo guotene gújoul bújonjori bi esenom bataliñ, ínien me gubajene waf wásumutil n'ínje. ²⁰ Mb'íni me gukanut fo, gaam maa tale gulob ñer maarat may gujuge mo nikane no gutaliñom me bújonjor fujoj fafu fámah fafu ; ²¹ ter þiañ mala firim fafu barefo fo niilo me n'etulil nieh fatiya mala gáinen gagu go nínen me ni eilo n'gaçet me, yo eçile n'gúniom n'etalij bújonjorul ! »

²² Ñer Felis, affas me waf wammeñe ni bulago babu baa Kirista, navis bataliñ babu bi funah fice, aban naah gasen me Pool bataliñ : « Elobul þan ibbañ iinnul yo afan fuyon ekosobil yay aamme Lisias o baçigerul. » ²³ Aban naboñ afan ekosobil yay ace apoy Pool gapoy galinjut,

ban jambi ƿop áfiren me buganol ecokorol.

Pool o baamer bújonor
Felis ni aarol Durusila

²⁴ Púrto gunah guman, Felis nájoul n'aarol dó o guvoge me Durusila ; Durusila ahumu Asúif om. Ñer naboñ gúñjarul Pool aban nauttenol nalob mala éinen ni Yésu Kirista. ²⁵ Bare no Pool anamo me elob mala eroñ buroñ baçole, éju ejogoro ni ƿop mala bataliñ babu bo Aláemit ajae me etaliñ bugan bugagu, Felis náholi naagol : « Ñer þan maer níjue ujow ; no nijae me ebajen, þan ibbañ ivoguli. » ²⁶ O n'gaþinorol, Pool þan asenol síralam ; yo eçil me nah'avolol ñammeñe bi elolobor ni o.

²⁷ Mamu jow mee ñer iki símit súuba sígat ; púrto Porisius Fesitus naajar efjenjol. Nemme Felis namañan Esúif yay gulujol gúçil gaaro, najoh Pool áharo ni fipeh fafu.

25

Pool o baamer bújonor
Fesitus

¹ No Fesitus açilo me ni mof mamu ak'anamo n'efjenjol baj gunah gúfaji, náþurul Sesare bi Yérusalem. ² Ñer ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay n'gújoul bi ni o gúkail esen Pool bataliñ. ³ N'gulaol tima naboket ábbañenul Pool bi Yérusalem ; maagen mamu gugugum firim bi ni o bi emugol ni bulago o n'éjoul.

⁴ Bare Fesitus naagil Pool umu ni fipeh bo Sesare, ban açila fañaol maer dom nabbañ mbaa bo. ⁵ Natajen aagil : « Bugan ni buru gúju me, n'gújoul jijaor, ban íni me áine ahumu baje maarat mice mo nakane, n'guseñol bo bataliñ. »

⁶ Fesitus ñer nanamo to ni bugo maageima gunah guñen, púrto nabbañ bi Sesare. Tihalen fo, o baamer dó níhi gutaliñ me bugan bugagu, naboñ gúñjarul Pool.

⁷ No Pool açilo ró me, Esúif yay gáþullo me Yérusalem n'gúgolol, ban n'guilo gute-gol sulob sátañie simmen so gújuut épajul búoh maagen dom. ⁸ Bare Pool bi éholoro naah : « Ibajut gatil gánogan ni gúboñ gagu gal Esúif yay, ni gávi-Aláemit gagu ni ƿop n'ávi ahu ámah ahu aamme Sesar. » ⁹ Nemme Fesitus namamañ Esúif yay gulujol gúçil gaaro, naah Pool : « Numañe ejow bi Yérusalem iki gutaliñi bo bújonorom mala elob yauye ? » ¹⁰ Pool naagol : « Injé ume ailo maa bújonor bataliñ babu baa Sesar, ban tiçila niête italiñi. Ikanut Esúif yay maarat mónan, ti nuffas yo me aw fañai ñanno ca.

¹¹ Iní me nilolo, ter babaj gahajen gace go nihajene gaþiloe min gumugom, ilalut min içet ; bare íni me maagen mónan milet ni sulobil so gutegeom me, ánoan ájuut abenom ni guñen golil. Nimañe ávi ahu ámah ahu Sesar o fañaol atalinjom. »

12 Ñer Fesitus, no nábalor me ni bugaa fujoj fafu aban, naagol : « Nemme Sesar numanje atalinj, þan ujow bújonjorol. »

Pool o baamer bújonjor ávi ahu Agiriþa

13 Púrto gunah guman, ávi ahu o guvoge me Agiriþa ni álinol Berenis n'guçigul dó Sesare gúkail esaf Fesitus. 14 Nemme þan gubaj to gunah, Fesitus nalob ávi ahu mala Pool naagol : « Baje dáre ánaíne o Felis ahale ni fipeh no nakae me. 15 No nikaen me Yérusalem, ufan utejenaaaw ni ufan Esúif yay gusenolsen batalinj n'ínje min italinjol ban nieh nalolo. 16 Bare níbalilbal niegil bugaa Rom ndi guhat an ni guñen úlatiena-bugan o m'bamundumut ápimbor ni gasenol me batalinj, tima náju áholoro ni wo gulobe me guya ni o. 17 Ñer n'gújouli bi babe, ban inagut min þio ; tihalen fo, nirobo to nih'italinj me, iban niboñ gúñarul áine ahu. 18 No gasenol me batalinj babu guiyulo me gulob, guunenut guya ni o hani elob yanur ni maarat mamu mo ínje ipinoren me búoh mo nakane ; 19 bare ebbañoril gurim mala bulagoil ni þop mala ace o nihi guvoh Yésu, aêle, ban aêila Pool naage narondon. 20 Nemme ínje fanjaom iffasut bu njue ifaâ batalinj ti baubu, niroren Pool ter numanje ejow bi Yérusalem iki gutalinjol bo

mala elob yauyu. 21 Bare Pool waf wanur narorene : batalinjol bitebi bi ni ávi ahu ámah ahu Sesar ; ñer nibomboñ gubañol ni fipeh bi no nijae me eboñol bújonjor Sesar. » 22 Ñer Agiriþa naah Fesitus : « Injé may numanje iutten áine ahumu. » Naagol : « Gajem þan uuttenol. »

23 Ñer no tihalen me, Agiriþa ni Berenis n'gújaorul ni fitiman fal úvulail, ban n'gunogen ni bañ babu dó nihi talinj me, manur n'ufan ekosombil yay ni ufan ésuh yay gabaj me gailo gajaha. Fesitus naboñ gúñarul Pool, 24 mbiban naah : « Aw Agiriþa ávi, ni buru þe jaamme jama tale ni wóli, jujuge áine ahume o Esúif yay þooil gujoulo me gutolom mola, baubu Yérusalem ti þop babe, n'guogom aatut aroñ. 25 Ni bujugum búmbam, bajut waf wo nakane waþiloe min aêet ; bare nemme aêila fanjaol alae ejow bújonjor ávi ahu ámah ahu, nijoge iban bi eboñol o. 26 Bajut þan waf waþannoë wo nijae ehiç ávi ahu ámah ahu mola ; yo eçil me niñarulol bújonjorul, ni fañ bújonjori aw Agiriþa ávi, tima níju ibaj, búsol suoren sasu sajaei me, waf wo nijae ehiç. 27 Ni bujugum búmbam, jáhorut eboñ bi ni Sesar an o gupege m'bagitenut mala wa gújogumol. »

*Pool o n'éholoro bújonor
ávi ahu Agiriþa
(Mukanay 9.1-19 ; 22.6-16)*

¹ Ñer Agiriþa naah Pool : « Níjjiji min ulob bi éholoro. » Pool nábilil gañen aban nanamo elob aah : ² « Agiriþa ávi, gásunay ugu n'ínje min újiom maa jama min ilob bújorori bi éholoro mala sulob sasu pe so Esúif yay gulobe mee guya n'ínje, ³ mata aw nuffase ñanno ca bakaner babu pe bal Esúif yay ni þop waf waw pe wo guceñore me mala wo. Yo eçil me ínge umu n'elai min ubajenbaj nuuttenom.

⁴ Esúif yay pe guffase buroñom kábirin fiñileom, újogum ni gabugiom ésugoli bi ni búpuretom Yérusalem. ⁵ Pioe no guffasom, íni me gumane gulob maagen ; guffase ni gayon gagu gal Epárisie yay nibbañe, gayon gagu gafañ me ékanum bulago babu bololal. ⁶ Ban jama ínge ume o guom maa n'etalin mala gafium go nifiume ni firimfafu fo Aláemit aþi me nalob ahato sipayóli gufan, ⁷ ban guil gagu gaamme guñen ni gúuba gal ésugoli Israel gukanekan Aláemit bíteten etufunaha ni efuga m'ballelenut, tima n'gjuh firim faufu fukano. Aví, mala gafium gaugu bare Esúif yay gutegeom mee sulob ! ⁸ Buenne ? Buru Esúif jíinenut gaa búoh Aláemit naileneyilen gaçet me ?

⁹ Nuffase, bítinar ínge fanjaom ni gapinorom nijogene búoh nierte iilo liñ min itigen mánonan gajow gagu gaa Yésu ala Nasaret. ¹⁰ Nikanyokan baubu Yérusalem : ínge fanjaom nírure ni fipeh bugan gammeñe ganabe, ínge bayaber sembe sasu sal ekan burok ti baubu ni guñen ufan utenjenaaw, ban nánanonan no gumañe emugil, niruheneruhen. ¹¹ Ban ñammenje nijaene ni sañ sasu pe saa galaw bi etegil ; niligene ekanil n'gulob sulob saa gákerul Yésu. Injé ni bitiña-fuiñom bájalo mee bi ni bugo, þan níh'ílatienil bi ni súsuh sice salet saa mofolal.

¹² Gálatien gaugu n'guçilom min ikay mbaa Damas, ni sembe sasu ró ni gamanj gagu gal ufan utenjenaaw. ¹³ Aví, no nijow me iki tinah tirih, nijuñ gajanja gápollo n'émit, gafanje ejí bunaa babu, gujanen gubosen to wóli juomme, ínge ni gupalom bugo jijaore me. ¹⁴ Wóli pe n'júloul bi n'ettam, ban niun firim nihi fuogom ni gúhiboriay : “Sóol, Sóol, wa ucile núniom n'élatien ? Bamotoñ nuñiñete mee ti énuhuren yo bábaheroerul mbal egolakoña yo.” ¹⁵ Níbahul ieh : “Ataw, aw uomme ay ?” Ñer Ataw naagom : “Injé iomme Yésu o núlatiene mee. ¹⁶ Maer ñer uilo uhah ni guoli. Iegi, dáure diçile min ípulli :

ničobičob bi éni arokaom ni ƿop agitena ahu ala wo nujuh me n'ínje jama ni may wawu wo nujae me ejuh búsol ínje báþulleri.¹⁷ N'etut ésuh yauyu ni ƿop uvasenaaw níþunnuli bi mul ebbañ iboñi mbaa bugo.¹⁸ Niboñi bi épegul gúcihil, tima n'gúþurul n'emoč yay gujow bi ni gajaña gagu, tima n'gupah ni fujoh fafu faa Seytane gujow mbal Aláemit. Ban gúinen me n'ínje, þan guyab gaboket gal utilil ni ƿop furobo to bugagu bugo Aláemit ačil me guomme."

¹⁹ Mamu, Agiriþa ávi, ilalut ekan wo Ataw alobom me ni bujugum baubu báþullo me n'émit.²⁰ Bugaa Damas nimundum me ivare, mbiban bugaa Yérusalem, mof mamu þe maa Yúde, bi ni galet me Esúif ró. Tánatan to nijae, nivareil mala eteh mahat ni ébaho mbal Aláemit, ni eroj buron bagitene búoh gúbahembahen bakaneril ti maagen.²¹ Dáuru dičil me min Esúif yay gujogom ni gávi-Aláemit gagu ban n'gulih emugom.²² Bare gapoy go Aláemit apoyom go gucile niron to bi funah faa jama, ban ínje umu n'egiten wabaj me, bújonor gatiti me ni gájalo me. Itajenut to uce úbuli ni wo uboñer waw ni Móis guoh me wo ujae ebaj,²³ gaa búoh Kirista þan álam ak'ačet, þan áni átiar eilo ni gačet me, ban þan akan Esúif yay ni bugagu galet me

Esúif n'gujuh gajañaol. »

²⁴ Min Pool alobe me bi éholoro, Fesitus naah fatiya : « Pool, aw nutetey ni fuhow ! Gajangai gájalo mee guomi n'ekan nutey ni fuhow ! »²⁵ Bare Pool naagol : « Afanom Fesitus, iteyut ni fuhow. Gurim gagu go nilobe mee, gurim gom gaa maagen ban gal an ajajah gom.²⁶ Aví ahu Agiriþa naffase dáuru þe, yo ečile níjue ñier ilob ni gakañen dó bújonorol. Nannoombanno gaa búoh bajut ró uce wo naffasut, mata wabaj me þe ubajut tiñ takope.²⁷ Aví Agiriþa, núnene ni wo uboñer waw gulob me ? Niffase búoh núineyinen wo ! »²⁸ Agiriþa naagol : « Mati þio min ukonom íbaho íni ajangara ! »²⁹ Ñer Pool naagol : « Pio-ó, þiout-ó, ínje umu n'elaw Aláemit, ban jambi níme aw barei, bare buru þooul jautteneom maa jama, jíni ti ínje ailo maa, ñisel ñe m'balet ni buru ! »

³⁰ Ñer ávi ahu, afan ahu Fesitus, Berenis ni bugagu ganamoor dó me ni bugo n'guilo,³¹ ban no guomme n'éþur, nihi guogoro : « Bajut uce wo áine ahumu akane waþiloe ečet ter ñisel. »³² Mbiban, Agiriþa naah Fesitus : « Áine ahumu, lelen me o alae ejow iki Sesar atalinjol, nájuene ahaleni. »

27

¹ No jogi me gaa búoh wóli þan jújuþo ni baraca mbaa mof mamu maa Itali, n'gúbahen Pool ni umigel guce gusen afan ekosombil ace gajaol Yulius. Yulius ahumu ace om ni gaamen me ni fuhow fuyon ekosombil yay bugaa Rom fo guvoge me "fuyon Sesar". ² Ni baj baraca báþullo n'ésuh yay yo guvoge me Aduramit baa jae égat n'úsih waw waa mof mamu maa Asi ; no jújuþoro me jiban, n'jifar. Ni baj ni wóli ace áine ala Tesalonik yaamme ni mof mamu maa Masedonia gajaol Arisutaruk*. ³ Tihalen fo, n'jičih n'ésuh yay yo guvoge me Sidon ; ñer Yulius, nemme najojoh Pool guñen gaaro, nahalol najow ak'anjalo gubugeol, mamu ačila Pool náju abaj wo na sohola me. ⁴ No júþur to me, n'jilalenor galam mof mamu mo guvoge me Čipur, mata jillajelaj érus yay. ⁵ Nojisat me fal fafu galam mof mamu maa Silisi ni maa Pamfili, n'jičih n'ésuh yay yo guvoge me Mira, ni mof mamu maa Lisi. ⁶ No jiya to me, afan ekosombil yay Yulius najuh baraca bal ésuhi yay yo guvoge me Alekusandiri baam n'ejow mbal Itali, min ájuþoli ró.

⁷ Gunah gammemmen wóli n'etey jatiito-jatiito. Jugumjugum min jiki julof

ésuh yay yo guvoge me Kinid, ban nemme érus yay éjiutoli min júju jiya, n'jilalenor élon yay yaa Kiret, galam ésuhi yay yo guvoge me Salumone. ⁸ N'jilalenor mof maumu ni buyoh ró jugumjugum min jičih tiñ tice nihi guvoh to "Usíh waw wáari me" lof ésuhi yay yo guvoge me Lasaya.

⁹ Bújaoroli m'bipio fanj, ban ejow yay nébbañul éholeni, mata funah fafu faa baor babu baa bítiňa† fúgale. Yo ečil me Pool nátallenil ¹⁰ aagil : « Nijuge búoh bújaorolal þan búholeni : baraca babu þan buhajen ni bíteb bo ró, ban þop wolal fanaolal, ujogut jon, þan uhalal dó súñunduolal. » ¹¹ Bare afan ekosombil yay Yulius nafium afan baraca babu ni ateene bo me fanj Pool. ¹² Nemme gásih gagu gújahorut bi eya to ni fujam, gammeje n'gumanj júþur tiñ tautu : gumanjene, íni me júe kano, n'júffus Fenis, gásih gace gabbañe bo tinah talu tiave me n'élon yay yaa Kiret, bi ekan to fujam fafu.

Fúrus fafu

¹³ Ni baj júrus jatiito jiiyul ni gañen gamay aw báþimborer Fenis, ñer n'gúpinor búoh wo gumanj me ekan újue ukano, min gufar ban n'gulalenor

* **27:2** 27.2 Arisutaruk : Juluj 19.29 ; 20.4 † **27:9** 27.9 baor babu baa bítiňa : Dáuru gaggan Esúif yay go ni'gukani me ni fieň faa Okutobur ; gúþur me, n'guffas búoh bújaor ni fal ni gueň gaugu þan bútaňi mala gúrus gagu.

galam Kiret. ¹⁴ Bare piout fúrus fámah fo guvoge me Eurakulon ni fiyul. ¹⁵ Ni fíjaenum baraca babu an m'bájuut to ekan wáfowaf, ñer n'jihat min fíjaenumoli ró me. ¹⁶ N'jilalenor júlonj jice gajow jo Kauda ; jo jikan me júurenoli jatiito. No ñer jitaj me jitaj n'jújuror busana babu bal epagen bugan. ¹⁷ No bijingeni me buben, n'guñar unew n'guhoh baraca babu gubosen, mbiban ni gáholi gagu gaa jambi jiki jittaj ni sipaf sasu saamme ni falfafu galam mof mamu maa Libi, n'gualen yáka yay min jihat érus yay néjaenumoli. ¹⁸ Fúrus fafu ni furon bae n'élamenoli nár bireg tihalen fo, n'gúkasul bíteb baraca babu gural ni fal. ¹⁹ Funah fúfatten, bugo fanail n'gújogul ni guñenil wañ waw waa baraca babu gural ni fal. ²⁰ Gunah gammemmen, hani bunaa babu, hani suut sasu, wánowan úpullat, ban fúrus fafu ni furon bae n'eteh ni sembe iki jibbañut ñer jíinen epah.

²¹ Pioe no jitiñut. Ñer Pool nailo n'etut wáineaw naagil : « Pan júttunen firimom min jambi júpurul n'eloj yay yaa Kiret ; mo buyoh baube ni gábbur gauge mati sibajen. ²² Maer ñer ínje umu n'eogul jifilen uinumul ; ánoan ni buru mát'ábbur buronjol, baraca babu bare bujae me ébburi. ²³ Amalaka ala Aláemit ahu acílom me, Aláemit ahu

o nih'ikan me bítenjen, najoulojow atogom n'efuga yauye ²⁴ ban naagom : "Pool, jamb'úholi ! Pan uk'utalinji bújonjor ávi ahu ámah ahu Sesar, ban Aláemit ni músumol mo násum me n'aw, þan akani nuçil min bugan bugagu pe bugo jijaore mee gupah." ²⁵ Yo eçil me, jifilen uinumul ! Nifiufium Aláemit : wo nalobom me, þan ukano. ²⁶ Bare þan ukaal uttajal n'epaf élón ece. »

²⁷ Efuga yauyu ekan me sufuga guñen ni sibbagir fúrus fafu n'éjaenumoli ni falfafu fo guvoge me Aduria. Nan mbal etut fuh, wáineaw garoke ró me ni baraca babu ni nogoril ti nihi julof me ettam. ²⁸ Ñer n'guhalen galigum másikie mamu, ni baj simetar ávi ni gaat ni súuba (37) ; n'jutos maa, n'gubbañ guhalen go, ni baj simetar ávi ni futoh ni sífaji (28) saa másikie. ²⁹ Ni gáholi jambi jiki jílanjulor guval gagu gatieul me ni fal, n'gubelen sílakin sibbagir ni fúrum baraca babu, min gúni n'enah ni sommen dó tinah min tihalen. ³⁰ Bare garoke me dó ni baraca babu n'gulip etey gukay guhamen bo ; n'gúannul busana babu bal epagen bugan ni fal fafu min guoh ban gújaenum sílakin sasu iki gubet ni gafus baraca babu. ³¹ Pool naah ekosombil yay ni afanil : « Iní me wáineaw ubugi gunavut dáre ni baraca babu, mati

jiþah. » ³² Ñer ekosombil yay n'gusaren gulaor gagu gahoh me busana babu min guhalen bo m'bukay.

³³ Bugo n'enah yay tinah min tihalen, Pool natañil sembe ni gurim bugo pe tima n'gutiñ naagil : « Jama ñer baje gunah guñen ni gubbagir buru n'enah ni gáholi ró, ban þop m'batíñut wáfowaf. ³⁴ Nilaul ñer juboket jitiñ : dó jáhore bi gásumayul. Ban ánoan ni buru añumut ébbur hani gal ganur gaa fuhool. » ³⁵ No Pool alob me gurim gaugu aban, najar ganaç nasalen Aláemit bújonjoril þooil, namusul go aban nanamo fitiñ. ³⁶ Ñer bugan bugagu pe n'gunamo fitiñ n'ésumay ró. ³⁷ Wóli pe juomene bugan sikeme súuba n'úvi gúfaji ni bugan gaat ni an anur (276). ³⁸ No gutiñ me iki guþilo, n'guteb mitiñay mamu mañaño me gural ni fal min baraca babu bivili.

³⁹ No tinah titebulo me, garoke ró me ni baraca babu n'gujuh ettam, bare guffasut yo. N'gunjanden bo gapaf, ñer n'gujoh yaa bi éjaenum baraca babu mbaa bo, íni me júe kano. ⁴⁰ Ñer n'gujal sílakin sasu guhalen min sikay, n'gujal þop gulaor gagu gaa siven sasu so nihi sítigul me baraca babu. Mbiban, n'guhoh yáka gayoñ baraca babu tima érus yay néjaenumil bi ni gapas gaugu. ⁴¹ Bare n'guke gulo ni epaf ece

yaam n'etut uel úuba, min baraca babu buttaj ró. Gafus bo nemme gubolobolo nár n'epaf yay, gújuut egoror ; bare fúrum fafu fala bo, fo, sembe gulongos gagu nihi sufum fo. ⁴² Ñer ekosombil yay n'gujamor bi emuh umigel waw, mamu jambi ace ni bugo aloy akay. ⁴³ Bare nemme afan fuyoñ ekosombil yay Pool namañe eþagen, náfirenil ekan burok ti baabu. Aban naboñ bugagu gáju me galoy gumundum gúñag guya ni mal mamu min guloy gúþur ni mahae ; ⁴⁴ bugaguil mbi guhoten n'ubabar ter ni waf uce wárende waa baraca babu bafumoe mee. Mamu bugo þooil guloy me gusat bi ni mahae waf m'babajutil, apuñil jas.

28

Pool o baamer Malut

¹ No jiþah me jíni apuñoli, n'juun búoh élonj yauyu gajow yo Malut. ² Bugaa ró n'guyabóli wári mámah. Nemme émit yay galub eomene, ban þop bajene ñutot, n'gusaen sambun sámah min guyabóli to wóli pe. ³ Pool namukul fuomen fal uyaj bi ebelen ni sambun sasu. No naam wo me n'ebelen dó, gásupa so n'gukan þúdum yaamen dó ni wo néþurul ejogol ni gañen. ⁴ No újaatioli gujuh me ganuhunjanj gaugu gúrien me ni gañenol, nihi guogoro : « Aíne ahumu amuga-bugan ñum

bóni, mata o ume aju maa épagul ni fal, bare émit emajut ehalol naronj. »
 5 Bare Pool nális go aral ni sambun sasu ban abajut ñatiñ ñánoñan. 6 Bugal ésuh yay gupinorene gaa búoh þan gujúgen Pool alla ter afafen alo to naçet. No gunah me iki þio, n'guffas búoh waf uñumutol ebaj ; ñer n'gúbahen baþinoreril min guoh dáuru álaemit ace om.

7 Ban an ahu afan me ebaj gailo dó n'élon yauyu, n'ulam wauwu naçine, ga-jaol Pubilius. Aíne ahumu nayabóli ban naalenóli wári dó yanjol gunah gúfaji. 8 Pay Pubilius ahumu umuen dó nafiye, eniolos ésusup, ban farol ni fitey nár. Ñer Pool nanogen dó naamme, naremben guñenol ni o, nalaw ban nakanol nahoy. 9 Púrto, bugagu úsota bu-gal ésuh yay n'gújoul may, ban n'guyab gahoy þop. 10 Ñer n'gusalóli fanj, ban no juomme n'ekay, n'gusenóli waf waw þe wo jusohola me.

11 No gueñ gúfaji gúgat me, n'jújupo ni baraca bice bal ésuh yay yo guvoge me Alekusandiri, bayae ni gásih gace gaa ró min bunah fujam fafu min fubao ; gajow bo Diosokur*. 12 No jiçih me n'ésuh yay yo guvoge me Sirakus, n'jinamo to gunah gúfaji. 13 Púrto, n'jilalenor

bi n'ésuh yay yo guvoge me Régio. Tihalen fo, nemme érus eiyulo bo jimañ me†, n'jikan gunah gúuba n'jiçih n'ésuh yay yo guvoge me Potioli. 14 N'jutoh ró gupalóli ejangara guce, n'guogóli jinamo to ni bugo gunah futoh ni gúuba. Mamu jujow me jujow bi Rom. 15 Ejangaraay bugaa ró, nemme bugo bauner móloli, n'gújoul bi bíemor ni wóli to nihi júllai me n'ésuh yay yo guvoge me Apius, bugagu bi to guvoge me "Sanj sífaji sal ealen ejora." No Pool ajugil me, nasalen Aláemit, ban nafañ ebaj gakañen.

Pool o n'gavare bugaa Rom

16 No jiçih me Rom, n'guhat Pool nanamo jola, o ni akosombil ahu apoyeol me.

17 No baj me gunah gúfaji, Pool navoh ufan Esúif yay bugaa ró Rom ; no guomunor me guban, naagil : « Gutiom, hani min ikanut me maarat iya n'ésugolal ni þop ni mukanay mamu maa sipayolal gufan, n'gugjogom Yérusalem gusen bugaa Rom. 18 No gurorenom me guban, n'gumanjen ehalenom mata bajut uce wo nikane waþiloe min içet. 19 Bare Esúif yay n'gucenj. Ñer bajenut uce wo níjuene ikan, íni let ícin min ávi ahu ámah ahu

* 28:11 28.11 Diosokur : Dáru gajow úlaemit gúuba gaam kunsa ; egerek yay gúineyinen búoh úlaemit bugaubugi nihi gupopoy gajaore me ni fal fámah.

† 28:13 28.13 érus eiyulo bo jimañ me : ni gugerekay guoge érus eiyulo ni gañen gamay aw bápiñborer bo tinah talu tuloe me.

Sesar atalinjom, dó þe ínje
m'babajut gapinor gánogan
gal ekan ésugom maarat.

²⁰ Yauyu eçil me nimanj
ijugul min ilob ni buru.
Jiffase gafium gagu go wolal
Israel ufiumal me, go guteh
me n'guhogom maa ñisel.
» ²¹ N'guogol : « Jiyabut
gahonjen gánogan galobe
míya gáþullo Yúde, ban þop
bajut ace ni gutiolal bugaa
bo ajoulo bi egitenóli maarat
mice mo nukane. ²² Bare
jimañe juun ni butumi wo
aw upinor me, mata jiffase
búoh tánatan bugan bugagu
gutigenetigen gayon gaugu
dó nuomme. »

²³ Ñer n'gubet funah
fice faa bíemor ni Pool,
ban no fiçih me, n'gújoul
fan jammeñ funah fítiar
bi dó naamme. Kábirinj
m'bujom bi gállim Pool
nanamo épajulil wabaj me
: nah'alobil mala Jávi
Aláemit, ban nah'anjar
gúboñ gagu gaa Móis ni
þop bahiçer uboñer waw bi
ekanil n'gúinen mala Yésu.
²⁴ Guce ni bugo n'gúinen
gurimol, bare bugagUIL
gúinenut go. ²⁵ Min guomme
n'ekay ni síceñor dó, bugan
ó-bugan jolil, Pool natajen to
gurim gauge gúsola naagil :
« Biinum Banabe ni maagen
dó bulobe ni sipayul gufan ni
butum bal aboñer ahu Esai
búoh :

²⁶ "Ujow uk'uoh ésuh yauyu
:

Ti maagen þan juun, bare

mati jujoh,
þan juluj ti maagen, bare
mati jujuh.

²⁷ Dáuru þe mata uinu
mil ubbañut úttun
wáfowaf,
gutoje gunnuil,
ban þop gúmoene,
mamu jambi gujuh ni
gúcili,

jambi guun ni gunnuil,
jambi gujoh ni uinumil,
ban þop jambi gúbahoul
mbal ínje Aláemit,
min isenil gahoy‡." »

²⁸ Pool nabbañ aagil : «
Nemme mamu níe, jiffas
búoh gásumay gaugu gal
Aláemit guboñiboñ mbaa
galet me Esúif : ban bugo,
þan guutten go. »

[²⁹ No Pool alob me
gurim gaugu aban, Esúif yay
n'gukay ni síceñor dó saliñe
n'etulil.]§

³⁰ Pool nanamo símit
súuba sibao lám ni yan yay
yo nah'acam me min aalen
dó. Nah'ayab ró bugan
bugagu þe bugo ni'gukelol
me bujuh ; ³¹ nah'avareil
mala Jávi Aláemit, ban þop
nah'agitenil mala Ataw Yésu
Kirista ni gakañen dó, ban
an áfirenutol yo ekan.

‡ 28:27 28.27 Juluj Esai 6.9-10

§ 28:29 28.29 Ni bahiçer bammeñe bítiar,
firim faufe filero.

Eletar yay yo Pool ahič me bugaa Rom Waf waw wabaj me n'eletar yauye

No Pool ahič me ejangaraay bugaa Rom eletar, no may naban me bújaorol búfatten ni burokol. Namañe áfaró bújaorol bi Rom, dó nakaerut me þan, mbibán najow fan gárali bi bo tinah talu tiave me ak'ačih Esupañake bo gavare Firim fafu Fásum me (Romej 15.22-24). Eletarol burok yo bo buomme bal epare ejoulol ni bal egiten ejangaraay bugaa ró baligenerol.

Eletar yay yahiči me bugaa Rom kakan bagitener bárire baa firim fafu fo Pool avare me. Nategotegor waamme ni firim faufu no naah me : « Aláemit nah'ajojoh bugan bugagu bugan gaçole bugo báinener ni o, ban gáinen gaugu gupiloe » (Romej 1.17).

Romej 1 bi 8 sigitengiten mala gábulior gagu gabaj me tutor ékanum gúboñ bulago ni éinen n'Aláemit yo Yésu Kirista akan me min ebaj. Ni jangu yay yaa Rom ejangaraay galet me Esúif gútut gufanje n'gummeñ ró. Ñer galet me Esúif gabbanno me gúni ejangara guote þian may gúkanum gúboñ bulago Esúif yay ? Eroen yauyu

égugu fan sijangu sasu suvugul sasu. Pool naage bugan bugagu þe utila gom, újogum n'Esúif yay bi ni galet me Esúif ró. Ban ba-jut gáboñ gánogan gaa bulago bice go nihi gupagen þee ni gatil. Bare ni garamben gaa Biinum Banabe, bugan bugagu þe gújue gupageni mata Yésu Kirista nakanilkan n'gulof Aláemit.

Romej 9 bi 11 sulolob mala gajogor gagu gabaj me tutor Israel, yaamme ésuh yay yo Aláemit ačob me, ni ejangaraay. Ti nihi ní me bununuh, gáinen gujanga-ray n'ettam yay ésuifay yay gubaje guar go.

Romej 12 bi 15 sigitengiten bu ronei me ni Jangu yay yaa Yésu Kirista. Pool nápjule bu núju me ukán Aláemit bítejen min uroj ni gásunay ni gupali. Naage bugagu bugo gáinenil gulin me guboket bugagu bugo gáinenil gubajut me sembe. Aláemit nápagepagan bugan bugagu þe ni gatil so n'eçet. Maer, ni búkanum baa Biinum Banabe, gújue guron ni gajogor tutoril ni þop gajogoril ni Kirista.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool isafeul, ínje aamme amigel ala Yésu Kirista, ínje o Aláemit avoh me bi éni apotora, o načob me bi egiten Firim fafu Fásum me fola. ² Firim faufu nápiþi nalobolal mala fo n'utum uboñer waw ; fo fuomme ni Bahiçer babu

Banab me. ³ Firim faufu fulobolal me mala bu Añolol áamum me gabulaken gaa David ni góniol gal arafuhow go naajar me ; ⁴ bare ni Biinum babu Banab me, eilool ni gaçet me egitene ni sembe búoh Añol Aláemít nam. Açila aamme Ataalol Yésu Kirista, ⁵ açilóli me n'jiyab góji gagu gal éni upotora bi ekan bugan bugagu bugaa súsuhsasu pe min gúju gúinen ni o, mamu þan gúkanum Aláemít, dó pe bi esalen gajow gagu gola. ⁶ Buru bugo Aláemít avogulo me bi éni bugan bugaa Yésu Kirista, buru þop ni bugan bugaubugi jom.

⁷ Injé umu n'ehicul, buru pe jaamme Rom bugo Aláemít ábboli me nár, ban navogul bi éni bugola. Mbi Aláemít Payolal ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban n'guhalul ni gásumay !

*Gábboli Pool go nábboli
me ejangaraay bugaa Rom*

⁸ Ni gajow gaa Yésu Kirista, injé umu n'emundum ibbañen Aláemít gasal molul, mata góinenul gu-unouno me ni mof mamu þoomo. ⁹ Aláemít, o nimigelete me ni biinumom pe, ni gavare Firim fafu Fásum me fal Añolol, nájue açimen gaa búoh nd'ihat eþinor molul ¹⁰ n'elaol nímoró min akan, íni namañe, min mb'íju ibaj bulago bal éffusul ni buru. ¹¹ Maagen nimanje fan ékail ijugul tima Aláemít nájoum

* 1:17 1.17 Juluj Habakuk 2.4

n'íne min asenul góji gagu gaa Biinum Banabe bi elijen góinen gagu golul ; ¹² mamu min mbi wolal utaññoral uinum waa gaaken ni góinen gagu gaamme gololal wolal pe, íne ni buru.

¹³ Gutiom, jiffas búoh ñammenje nih'ijojoh bi ekelul góriño tima burok Aláemít m'bujugi ni buru ti bujugi me ni sasu súsuhs, bare bugol m'bunonom bi funah faa jama. ¹⁴ Injé niête ivare bugan bugagu pe : gólio me-ó, góliout me-ó, gabaj me gaffas-ó, gabajut go me-ó. ¹⁵ Dáuru diçil me nimaj fan ivareul Firim fafu Fásum me, buru þop jaamme Rom.

*Sembe sasu saa Firim fafu
Fásum me*

¹⁶ Maagen mamu, isuut gavare Firim fafu Fásum me : fo fuomme sembe sasu sal Aláemít sal eþagen ánoan áinene, újogum n'Esúif yay bi ni galet me Esúif. ¹⁷ Firim faufu figitengiten þop bu Aláemít akane me bugan bugagu n'gúni bugan gaçole bújonjorol : joumulojow ni góinen gagu ban ni go bare, ti Bahiçer babu bulob yo me búoh : « An ahu açol me góinenol þan guçilol min aron*. »

*Bitiña-fiñ Aláemít baya
me ni gatil gagu gal arafuhow*

¹⁸ Aláemít kábirinj fatiya émit nagitene bitiña-fiñol baya me ni bugan bugagu

mala gákanumutil Aláemit ni gákanditil maçole, bugan bugagu gagage me maagen mamu ban n'gutoj mo gúharo ni bakaneril baçolut me.¹⁹ Maagen mamu, wo bugan bugagu gúju me guffas n'Aláemit uñannoñanno ca ni bugo, mata Aláemit nagitenilwogiten :²⁰ gáni gagu gal Aláemit go an ájuut me ajuh, gaamme fálaemito fafu fola ni sembeol saam to me bi nánanon, gujugeijuh ñanno ca ni bátulerol kábiriñ ni buju babu baa mof. Kan ñer bugan bugaubugi gulet guboketay :²¹ guffase Aláemit mbiban gusalutol ti guoten me gusalol, ban pøp gúkanumutol ; bare til gunogenogen n'uþinor urakel, ban uinumil wagut mee ufanje n'unone n'emoç yay.²² N'emendoril malillo yo gumandore me, gubbanno gúni bugan gatee ni guhow.²³ Gutite gasal Aláemit acelerít me ni gaa sinetal saa bugan gaçeleçet, sal upu, saa súnuhureñ saa guot gubbagir, ni pøp saa sasu sáfulore me.

²⁴ Yo eçil me Aláemit nahilil n'gulo ni makurut, ti uinumil umañ me, iki bugo fanjail gukan mamu ni sinilil waf wasunenie.²⁵ Gutitit maagen mamu mal Aláemit ni jibij : guhabo Atúlaaat me amalení bi nánanon, min til gumalen bátuler babu iki gukan bo bíteñen.

²⁶ Yo eçil me Aláemit nahilil n'gulo ni buron basune-

nie : waareaw gúbahene gafiló gútut gal anaare ni áinol gúni gal anaare ni apalol anaare ; buron baubu let buron bútut.²⁷ Wáineaw may gujundene gamañ gagu gápi me gal ánaíne ni aarol, min til gúbaho búmajor nihi gukanor waf wasunenie ; guyabe mala yo gúteh gagu gáari me bi ni bugo.

²⁸ Nemme ñer gumajut guffas Aláemit bireg gukanutol n'gapin, nahalil bo n'gulo ni uþinoril wajojut mee waçilil me gújuut guffas maaro ni maarat, wal ekan waf wo guarenat gukan.²⁹ Gummemmenj maçolut mónan, maarat, gaija, búlaput, físielaet, jamuh, gárig, súgotor, mutuho, émeñ bugan.³⁰ Bugan bugaubugi utega bugan sulob bugom, bugan galale ejuh Aláemit, bugan gapapah, bugan gatennoroe, bugan gakarore, ujua bakaner baarat, bugan gákanumut ubugail.

³¹ Bugan bugom gágunoë, bugo an ájuut afium, gabajut gábboli gánogan, gabajut ñarum enil.³² Ban, hani min guffas me búoh Aláemit naage gakane me waf ti wauwu guþiloe eçet, gútijut to n'ekan wo bare, nihi mul guruhen gakane wo me.

2

Batalijer babu bal
Aláemit baçol mee

¹ Ban ñer aw ataliñe me bugagu, úni min únie,

ulet aboketay, mata n'etalinj yauyu nûruroroe aw fanjai, mata aw atalinje me nukanekan waf waw wanur waw wo bugo gukane me.
² Nuffasale búoh Aláemit natalinjetalinj ni maagen bugan bugagu gakane me waf ti wauwu. ³ Nuþinore búoh þan uþah batalinj babu bal Aláemit, aw atalinje me bugagu mala bakaner bo aw fanjai nuh'ukan?
⁴ Ter þiaj nuþotihenþotihen müsum Aláemit, éjuol emuten ni éjuol eirigen waf? Uffasut búoh Aláemit nagitengiten müsumol bi ekaní nûbahen bakaneri baarat mee? ⁵ Bare nuawak biinum, umanjut úbahen bo. Yo eçil me aw umu n'eoþoro gúteh gafanje gájalo funahfafu no Aláemit ajae me egiten bitiña-fiñol ni batalinjerol baçol mee,
⁶ no najae me etaliñ ánoan ni wo nakan me. ⁷ Pan asen buronj bábaerit bugagu gaakene me n'ekan maaro bi ebaj ró bájalo, gasal ni enil evugul yañumut egal,
⁸ bare þan agiten bitiña-fiñol bájalo mee bugagu gaiyulo me bi ni o, galat me elagen maagen mamu min til gulagen maçolut mamu.
⁹ Bíyah bámah ni gájuhulo þan siteh bugagu pe gakane me búlaput, újogum n'Esúif yay bi ni galet me Esúif.
¹⁰ Bare bájalo, gasal ni gásumay þan síní ni ánoan aam n'ekan maaro újogum n'Asúif ahu bi ni alet me Asúif. ¹¹ Maagen mamu, n'Aláemit bajut ejoh an fanj

apalol.

¹² Bugagu pe gatile me m'baffasut gúboñ gagu gaa Móis þan guçet, ban Aláemit mat'atalinjumil ni gúboñ gaugu. Bare bugagu pe gatile me maffase go, bugo, þan atalinjil ti gúboñ gagu gulob me. ¹³ Maagen mamu, gaçol me bújonor Aláemit, bugo guomme gakane me wo gúboñ gagu gulob me, let bugagu gautene go me tíj to. ¹⁴ Nánongan no bugaa súsuh sasu sabajut me gúboñ gukane wo gúboñ gagu gulob me, níni ti nihi gubaj go me ñáráruil, hani miñ Aláemit asenutil me éllebur yay yaa gúboñ gagu. ¹⁵ Gugitengiten búoh wo gúboñ gagu guroren me ekan uhiçihiç n'uignumil. Yo eçil me uinumil ñace n'utegil, ñace n'uogil gukakan jon. ¹⁶ Dáuru dijae me éranjul funahfafu no Aláemit ajae me étalinjum ni Yésu Kirista bakaner babu bakop me baa bugan bugagu, ti Firimfafu Fásüm me fulob yo me fo nivaree maa.

Gailo Esúif yay mati gúbuli ni gaa bugagu galet me Esúif

¹⁷ Aw ñer akarore me mala min guvogei me Asúif, aw áhago me ni gúboñ gagu, aw amandore me mal éni an ala Aláemit, ¹⁸ aw o gúboñ gagu gugiten me búnongum Aláemit, áju me effas waamme maagen, ¹⁹ aw áinen me búoh aw uomme ácibbena úpimaaw,

gajanja bugagu gaamme n'emoč, ²⁰ aligena bugagu gaffasut me wáfowaf, afan uñiaw, mata nujoge gaa búoh gúboñ gagu gusenisen gaffas maagen mamu þe : ²¹ aw aligene me bugagu, ñer mat'uligenoro aw fañai ? Aw avaree me gaa búoh jamb'an ákuet, núh'úkuet ? ²² Aw aah me jamb'an akan gatil gaa búyabo, nuh'ukan go ? Aw amanjut me siþaŋ, núh'úkuet waf waw waamme n'uteb so ? ²³ Aw akarore me mala ebaji gúboñ gagu, nuhajene gasal Aláemit ni ékanumuti go ? ²⁴ Maagen mamu Bahícer babu buoge : « Buru jiteh me min sasu súsuh súfohulor Aláemit*. »

²⁵ Eno núkanume gúboñ gagu, búhuli bubaje nafa n'aw. Bare eno úkanumut go, þan úni ti an ateit búhut. ²⁶ Eno ñer áhula nákanume gurim gagu gaa gúboñ gagu, fúhulaetol mati þiaŋ fujogi ti búhut ? ²⁷ Uffas búoh an ateit búhut ban nákanum gúboñ gagu þan ataliŋi aw fañai ákanumut go me, hani min ubaj me Bahícer go ban nutey búhut. ²⁸ Maagen mamu, let waf wajugei nuh'ukan an náni Asúif ; let þop waf waranje n'enil an nuh'ukan búhut. ²⁹ Bare Asúif ala maagen o aamme an ahu áni yo me ñáráruol, ban búhut babu baa maagen bo buomme búhut baa biinum. Búhut biéila, ni Biinum Aláemit

bujoumulo, let ni bahícer bice baa gúboñ gagu. Asúif ahumu, gasalol gujoumulat ni bugan bugagu, bare ni Aláemit.

3

¹ Gafan gay baje ñer éni Asúif, ter nafa yay baje enogen búhut ? ² Ení Asúif nafa yo hum éjalojalo ni waf waw þe. Waf útiar wo uomme búoh bugo Esúif yay Aláemit asen me Gurim gagu gola. ³ Ñer bu ? Mánoman guce ni bugo gúinenut, gáinenutil gújue þiaŋ guçil min Aláemit ahabo ekan wo nalob me ? ⁴ Múk ! Ukanal n'uínunmolal gaa búoh Aláemit an ala maagen om, ban arafuhow ánoan abija nam. Maagen mamu, Bahícer babu bulobe mal Aláemit buoh : « Mbi maçole mujugi ni gurimi, ban an ájuut aceŋ bataliŋeri*. »

⁵ Bare íni me gaçolutolal gukane min gaçol gagu gal Aláemit gufan n'gujugi, wa þan ulobal to ? Aláemit þiaŋ açolut o bategerolal ni bitiña-fuiñol ? (Nilolob ti arafuhow nah'alob me.) ⁶ Hani ! Kan mo me, bu ñer Aláemit ajae me etaliŋ mof mamu ?

⁷ Bare íni me jibijom þan jiçil min maagen Aláemit mufaŋ ni mujugi, wa uçile naron n'etaliŋom ti atila ? ⁸ Iní me mo, wa uçile mat'uogal ñer : « Ukanal maarat min mbi múnjarul

* 2:24 2.24 Juluj Esai 52.5 * 3:4 3.4 Juluj Ufóñ 51.6

maaro » ? Mamu ubija
guce gúmeñeoli mee n'ebij
gutególi búoh wóli mo ju-
lobe. Bugan ti bugaubugu
gupíloþilo eyab gúteh !

*Bajut an acole bújonor
Aláemit*

⁹ Wa mul ? Wolal Esúif
nufaŋalfan bugagu ? A-a,
ufaŋutalil. Nigitenulgiten
iban gaa búoh wolal þe,
Esúif ni galet me Esúif, wolal
ubugi ni fujoh faa gatil gagu,
¹⁰ ti Bahi  er babu bulob yo
me buoh :

« Bajut an acole, mele an
anur.

11 Bajut an ajage, bajut an
alipe Aláemit.

12 Bugan bugagu þe bugan
bugom galimbe,
g  bahobaho þool.

Bajut an ni bugo akane
maaro, mele an anur[†].

13 Ugundahil únini ti guyah
g  peglipiegul,
g  rerumil gurim gal ebut
bugan bare nihi gulob,
b  niw bal enuhunja   gubaje
n'utumil[‡],

14 utab ni m  talie bare sim-
menjene utumil[§].

15 Guolil gujanja   bi eke éyu
f  sim.

16 Tánotan to g  gale,
n'guhat b  solil gaha-
jen ni mata  o.

17 Bulago babu b  jaenum
me mbaa gásumay
guffasut bo*.

18 G  kanum Aláemit gulet ni
bugo[†]. »

¹⁹ Ban nuffasale búoh waf
waw þe wo g  bo   gagu gu-
lob maa gulobwolob bugan
bugagu gaamme ni gu  en
g  bo   gagu. Mamu butum
bánoban þan biþegi, ban
bugan bugagu þe þan gu-
jogi ti utila bújonor Aláemit.
²⁰ Yo e  il me, mati baj an
anjare sembeol min akan
wo g  bo   gagu gulob me
iki þilo min Aláemit ajogol
an acole bújonorol ; g  bo  
gagu, go, egitenolal waamme
gatil bare.

*E  nen ni Y  su Kirista
ekanekan an na  ol*

²¹ Maer Aláemit nagiteno-
lalgiten bu nakaneolal
me n  nial bugan ga  ole
b  joñorol, ban d  aru þe
let ni b  kanum baa g  bo  
gagu. Bahi  er babu baa
g  bo   gagu ni bal ubo  er
waw biþie m'bigiten yo
buhato : ²² Aláemit najojoh
bugan bugagu þe g  inen me
ni Y  su Kirista bugan ga  ole
b  joñorol. Nakanmokan
bi ni \'anoan ainene ni
o. Maagen mamu, bugan
bugagu g  buliorut : ²³ bugo
þe gutitil, ban ni gábbur
fugabil faa gasal gagu
go Aláemit amanen me
asenil. ²⁴ Bare Aláemit
n  reundeum ejogolal bugan
ga  ole b  joñorol, d   þe
mala min Y  su Kirista
a  agenolal me no nasen me
buronjol bi b  allor utilolal.
²⁵⁻²⁶ A  ila Y  su Aláemit aþi
me na  ob bi \'eni bísimen

[†] 3:12 3.12 Juluj Uf  n 14.1-3 [‡] 3:13 3.13 Juluj Uf  n 5.10 ; 140.4 [§] 3:14 3.14
Juluj Uf  n 10.7 ^{*} 3:17 3.17 Juluj Esai 59.7-8 [†] 3:18 3.18 Juluj Uf  n 36.1

babu baalen me bitiñafíiñol, tima físimol fáyui me ni fúñjarul gaboket util waw waa bugan bugagu gáinen me ni o. Mamu, Aláemit nagitene búoh o naçôçol. Maagen naanan namutemuten bireg akanut ni gaþin util waw waa bugan bugagu ; maer nagitene ñer maçoleol min açolen nímoró ánoan áinene ni Yésu.

²⁷ Wa ñer þan uçil nusaloroal ? Bajut ! Wa uçile bajut ? Ter bakanerolal bo þan biçilolal núnial bugan gaçole bújonor gúboñ gagu ? A-a, bare til gáinen gagu gololal ni Kirista, go gujae yo eçil. ²⁸ Nújuale uogal maagen mamu : Aláemit najogolaljoh bugan gaçole bújonorol mala gáinenolal ni Yésu, let mala búoh nukanalekan wo gúboñ gagu gulob me. ²⁹ Min piañ Aláemit o ala Esúif yay bare nam ? Alet may ala galet me Esúif ? Ey, o may ala galet me Esúif. ³⁰ Maagen mamu, Aláemit anur abaje, ajae me eçolen gáruri me búhut ni gáruruti me búhut ni gáinenil. ³¹ Ban ñer uñaral gáinen gagu min unemenal gúboñ gagu ? Hani ! Ban til uñaral go min usenal gúboñ gagu hámma yaa maagen.

4

Gáinen gagu gal Aburaham

¹ Ulobal þaa mala þayolal afan Aburaham ! Wa

nuffasale ni o ? Ni buroñol bal arafuhow, bakanerol wa bunjallol ? ² Eno Aburaham Aláemit najogenoljoh an açole mala bakanerol, kan nájuene asaloro. Hani ! Bakanerol biçilutol min áju asaloro bújonor Aláemit.

³ Maagen Bahiçer babu buoge : « Aburaham nabaje gafium n'Aláemit, ban go guçile min Aláemit ajogol

an açole*. » ⁴ Leti an aroke nah'ayayab bacam ? Ban bacam baubu bujoguti

ti waf újier, bacam bom bal ejenol. ⁵ Bare no an akanut burok bánoban bi ésum n'Aláemit, mbiban náinen búoh Aláemit nah'abokeboket an akane gatil, Aláemit til þan ajogol an açole mala gáinenol.

⁶ Mo may David alobe mala gásumay gal an o Aláemit ajoge an açole m'baþinut wo nakan me, no naah me :

⁷ « Gásumay gúni ni bugan bugagu bugo Aláemit ápuren me gahajenil ni gúboñ gagu,

bugo naboket me util !

⁸ Gásumay gúni ni an ahu o Ataw akanut me gatilol ni gaþin† ! »

⁹ Gásumay gaugu go ter bi ni gáruri me búhut bareil, ter may bi n'úhulaaw ró ? Maagen nuogale gáinen gagu go Aburaham abaj me n'Aláemit, go guçile min Aláemit ajogol an açole.

¹⁰ Ñer nay najogol me an açole ? O bárureri búhut aban ter o m'bárureruti ? O

* **4:3** 4.3 Juluj Fíçilum 15.6 † **4:8** 4.8 Juluj Ufóñ 32.1-2

m'bárureruti búhut, áhula aamene.¹¹ Búsol babu nanone búhut ; búhut babu biçila bo buomme fúffasum faa maçole mo nayabe ni gáinenol no naronjen me ni fúhulaet. Mamu Aburaham ánie paaya ala bugan bugagu pe gáinen me n'Aláemit bugo m'báruruti búhut, min mbi Aláemit ajogil may bugan gaçole.¹² Ban acila aamme pop paaya ala gatey me búhut, gátijut to me n'etey búhut yauyu, bare n'gulagen gáinen gagu gaa payolal Aburaham go nabajen me no naamen me áhula.

¹³ Aláemit naaseh pan ajis Aburaham ni gabulakenol mof mamu pe. Nalobol mee let mala gákanumol góboñ gagu, bare mala maçoleol bújonor acila Aláemit mo gáinenol gunjallol me.¹⁴ Eno uyaba-bijis bugagu gákanumil góboñ gagu go guçilil n'guyab bo, kan wo Aláemit alob me ekan ubbañut ubaj nafa, ban gáinen ni wo gáinen gom garakel.¹⁵ Let mo, bare til góboñ gagu guçile Aláemit min fiiñol fitiñ bugan bugagu ; ban to bajut góboñ, mati pop baj to gahajen ni góboñ.

¹⁶ Mamu bijis babu bo Aláemit alob me mala esen bo, gáinen gagu ni o guçil bo. Bijis babu biçila bínini gáji bi ni gabulaken Aburaham pe, let bi ni bugagu gaamme ni guñen góboñ gagu bareil,

bare bi ni bugan bugagu pe gáinen me ti Aburaham áinen me. Acila aamme payolal wolal pe,¹⁷ ti Aláemit alob me ni Bahiçer babu aah : « Nikanikan úni paaya afan ala súsuhammemmen‡. » Ey, acila Aburaham aamme payolal mala gáinenol go nabaj me n'Aláemit ; náineyinen gaa búoh Aláemit nah'asen gaçet me buroñ, ban nakan wabajenut me n'ubaj.¹⁸ Hani min Aburaham áfanum mee, bare nabaj gáinen to gafium gánogan gújuut me gúni ; náinen wo Aláemit alobol me no naah me : « Gabugori maa pan gummeñ me iki res. » Mamu, nánie ñer paaya afan ala súsuhammeñ.¹⁹ Allélenut hani jatiito ni gáinenol ; mónan nabaje maageima símit ekeme, bare akait bo eluj min sembeol sibao me, alujut pop búoh far aarol Saara fubaobao.²⁰ Abajut gatehumor gánogan hani jatiito ni wo Aláemit alobol me esen, bare til gáinenol n'gufaj n'gubaje sembe min afaj nasalene Aláemit.²¹ Nannooljanno ca gaa búoh Aláemit wo nalob me, nabaje may sembe sasu sal ekan wo.²² Dáuru diçil me min « Aláemit ajogol an açole bújonorol*. »²³ Ban let o bare acile min Bahiçer babu buoh Aláemit maumu najogol,²⁴ bare pop wolal bugo najoh me bugan

‡ 4:17 4.17 Juluj Fíçilum 17.5 § 4:18 4.18 Juluj Fíçilum 15.5

Juluj Fíçilum 15.6

* 4:22 4.22

gaçole, mala min úinenal me ni açila ailen me Ataolal Yésu ni gaçet me.²⁵ Açila Yésu Aláemit ásimenol mal utilolal, mbiban nailenol ni gaçet me bi ekanolal núnial bugan gaçole bújonorol.

5

Ni Yésu Kirista núbajumale gaunor n'Aláemit

¹ Nemme ñer Aláemit najogolaljoh bugan gaçole bújonorol mala gáinenolal ni o, maer gásuumay gúni n'etulolal ni o, ni búkanum bal Ataolal Yésu Kirista.² Açila Yésu açile min ubajal gáji gagu gal Aláemit go nuomal maa ni go liñ ma, dó pe mala gáinen gagu gololal. Ban, waçilolal me núsumaetal, wo uomme gafium gagu gal enogen ni gasal gagu gal Aláemit.³ Ni fañ mul, núsumaetale hani wolal ni sílam, mata nuffasale búoh sílam nihi síjarul emuten,⁴ emuten neh'etajen buaken, ban buaken bo nihi bújarul gafium.⁵ Gafium gagu ndi gusuenolal, mata Aláemit nammenjene uinumolal gábboliol ni búkanum baa Biinum Banabe bo nasenolal me.

⁶ Maagen mamu, no nubajenatal me sembe sal epagenoro, Kirista naçele mololal jaamme utila tinah talu to Aláemit akiç me.⁷ Ban táñitañi ejuh an amanje açet mal an açole ; ace ñice þan amanç min açet bi ni akana-maaro.⁸ Bare Aláemit nagitenolalgiten

bu nábboliolal me iki re : nakakan Kirista min açet mololal no nurojenal me n'éni utila.⁹ Ñer maer nemme físim Yésu fukanolal núnial bugan gaçole bújonor Aláemit, mati ñer fukanolal nupagal may bitiña-fuiñol ?¹⁰ Maagen mamu, íni me no nuomenal me ulatora Aláemit, eçet Añolol ekanolal núsimal ni o, ñer til maer, no núsimal me ni o, buronol buñumut me epagenolal ?¹¹ Ni fañ mul, wolal ubuge jásumaete maa n'Aláemit, dó pe ni búkanum bal Ataolal Yésu Kirista, açilolal me jama nubajal gaunor gaugu n'Aláemit.

Adam ni Kirista

¹² Bakaner an anur aamme Adam, bo biçile min gatil gúnonul ni mof, ban gatil go gunallo eçet. Mbiban, nemme bugan bugagu pe gutile, yo eçil me may eçet yay negoril bugo þooil.¹³ Kan gatil gupiene n'gúni ni mof balama Aláemit agiten Móis gúboñ gagu. Bare, nemme gúboñ gagu go m'babajerut, Aláemit akanut gatil ni gapin.¹⁴ Hani mo, kábirin Adam bi ni Móis, eçet yay egitengiten bugan bugagu sembe sasu sala yo, hani min bugo pe gutilit me gatil ti gal Adam no naçuc me báfirener Aláemit.

Ban Adam búnogor buomene bal an ahu aaten me ájoul.¹⁵ Bare gájalo gagu gaa gatil Adam gújuut guligori ni gaa gáji gagu

go Kirista asenolal me. Maagen, gatil an anur gunjallo eçet bugan bugagu pe ; bare músum Aláemit mufanje ni mubaje hámma, mata gáji gagu go nasen me bugan gammeñe, gajoumulo me ni an anur ahu Yésu Kirista, gáji gaugu go gufanje pe. ¹⁶ Ban wo gáji gaugu gal Aláemit gukane me unogorut ni wo gatil an anur ahu, aamme Adam, gukan me : bataliñ babu bo gatil an anur biinnulo me, ni gúteh gagu gaa bitiña-fiñ Aláemit búuñene ; bare gáji gagu go Kirista asen me, go gukane bugan bugagu n'gúni bugan gaçole, hani min gukane me util wammeñe. ¹⁷ Maagen eçet yay egitene sembe yo ni gatil an anur ; bare ni an anur, aamme Yésu Kirista, nuyabale wafanje fúf : bugan bugagu pe gayab me gáji Aláemit gammen mee, najogil bugan gaçole. Pan guhek eçet yay min guroj ti úvi, dó pe mala Yésu Kirista.

¹⁸ Mamu, gatil gagu gal an anur aamme Adam, go guçile min bugan bugagu pe gulo ni bataliñ ; manur mamu may bakaner babu báari mee bal an anur aamme Yésu Kirista, bo bukan me bugan bugagu pe n'gúju gúni bugan gaçole, min pøp gubaj buroj bábaerit. ¹⁹ Bugan gammeñe guloe ni gatil mala elat éttun firim Aláemit yo an anur alale ; manur mamu may, bugan gammeñe gubbañeni gúni bugan

gaçole bújonor Aláemit mala gákanum gagu go an anur ákanumol me.

²⁰ Ban gúboñ gagu guçilo, no til util waw ufan me n'ummenje ; bare to util waw ufan me n'ummenje, gáji gagu to gufan me may n'gújaloe. ²¹ Mamu, ti gatil gagu gugiten me sembe go sal eçet, mo may gáji Aláemit gugiten me sembe go sal ekanolal núnial bugan gaçole, tima nubajal buroj bábaerit ni búkanum bal Ataolal Yésu Kirista.

6

Eçet ni eroj buroj buvugul ni Kirista

¹ Pan ñer uogal bu ? Mbi piañ nuh'utilal únial ró me min gáji Aláemit gufan n'gújaloe ? ² Hani ! Wolal jáni me ti bugan gaçeçet bújonor gatil gagu, bu nújuale uronjal ni go ? ³ Jújumorjumor piañ búoh wolal pe jábatisei me bi egiten gajogor gagu gololal ni Yésu Kirista, nuçelorale ni o ? ⁴ Min úbatiseali me, nogonogor nan nuçelalçet min ufogali manur ni o, min mbi Aláemit Paaya, ti nailen me Kirista ni gaçet me ni bájalool, akanolal nuronal wolal may buroj buvugul.

⁵ Maagen mamu, íni me maer wolal ni Kirista an anur nuomale min uçeloral me ni o, pan únial may an anur n'eilooyay ni o ni gaçet me. ⁶ Nuffasale búoh gániolal gaa bítinar gubbañibañ

n'ekurua manur ni o, tima gáni gaugu gaamme gaa gatil n'gubao, min jamb'ubbañal únial umigel bugaa gatil.
⁷ Maagen mamu, an aâcele ni Kirista aban, o nápure ni fujoh fafu faa gatil gagu.
⁸ Nemme nuçelalçet manur ni Kirista, núninenale búoh þan þop uroñal manur ni o.
⁹ Ban nuffasale búoh Kirista nailoe ni gaçet me ban mat'abbañ açet ; eçet yay ebbañut éjuol wáfowaf.
¹⁰ Naâcele, ban mala épuren gatil gagu nácelume ñanur ban ño bare ; maer umu m'buroñ, ban narondon bi mala Aláemit.
¹¹ Mamu ñer, buru fanjaul jujogoro ti bugan gaçeçet bújonor gatil gagu, ban þop jujogoro ti bugan garondon bi n'Aláemit, dó þe ni gajogor gagu golul ni Yésu Kirista.

¹² Jambi ñer gatil gagu guçil sinilul saâcele me, ban jambi may júttun gaman so gaarat me.
¹³ Jambi jibbañ jisen sinilul gatil gagu min sini mitiguma mal ekan waf waçolut ; bare til jisenoro buru fanjaul Aláemit ti bugan garondon gáþullo n'eçet, jisenol sinilul bi ekan waf waçole.
¹⁴ Maagen buru jilet ni guñen gaa gúboñ gagu, bare til ni gáji Aláemit jom ; yo eçil me gatil gagu mati gubbañ gubaj sembe ni buru.

Ení umigel bugaa maçole mamu

¹⁵ Ñer bu ? Ter min ulelal me ni guñen gúboñ gagu, bare til ni gáji gagu,

þan þianj utilal ? Tup !
¹⁶ Jiffasut búoh junogen me ni fimigelet fal an bi ekan wo namañ me, buru umigel jom bugal an ahumu o jíkanum mee ? Yaamme búoh, ter umigel jom bugaa gatil gájaenume me bi n'eçet, ter umigel bugaa gákanum Aláemit min ajogolal bugan gaçole.
¹⁷ Usalal Aláemit ! Buru jaamen me no umigel bugaa gatil gagu, maer jíkanume ni uinumul þoowo baligener babu bo guligenul me.
¹⁸ Jipagulo ni gatil gagu, maer buru umigel bugaa maçole jom.
¹⁹ Nilobeul maa ti arafuhow alobe me, min mbi júju jujoh ñanno. No, jikanorokanoro umigel bugaa buroñ bakurut, nihi jikan galego nánonan. Manur mamu, juote jíni maer umigel bugaa maçole mamu, min mbi júju juroñ buroñ banabe.

²⁰ No juomen me umigel bugaa gatil, utumul ulelen bo n'ekan maçole mamu.
²¹ Wa jibajen to ? Waf hum wo jusue mala wo jama, ban búuñenum wo bo buomme eçet yay.
²² Bare maer júþullo ni gatil gagu jíni umigel bugal Aláemit. Wo jibaj to me, wo uomme éni bugan ganabe, ban búuñenum babu bo buomme buroñ babu bábaerit me.
²³ Maagen mamu, bacam babu baa gatil, bo buomme eçet yay ; bare gáji gagu go Aláemit asenolal me, go guomme buroñ babu bábaerit me ni

búkanum baa Yésu Kirista aamme Ataolal.

7

An áinene ni Yésu o nápure ni fujoh fafu faa gúboñ gagu

¹ Gutiom, wo nijaeul me elob níinene jiffas wo jiban, mata jiffase gúboñ gagu : gáboñ gubabaj sembe ni an nánonan no naam ni buronj.

² Mamu anaare áyaboe gáboñ gagu guhogolhoh n'áinol nánonan no áine ahu aam ni buronj ; bare eno áinol naçele, nápure ni gáboñ gaugu. ³ Eno nábahobaho áni aar ánaïne ace áinol m'buronj, þan gujogol an akane gatil gaa búyabo ; bare eno áine ahu naçéet, nápure ni gáboñ gaugu : abbañ me áyabo n'ace áine, mat'abaj ñer gatil gaa búyabo.

⁴ Gutiom, manur mamu may, buru bugan gaçéet jom manur ni Kirista bújonjor gúboñ gagu. Maer gajogor gavugul jibaje, gaamme ni Kirista ailo me ni gaçet me, tima níjual ukanal waf wásumé Aláemit. ⁵ Maagen mamu, no nuomenal me ni buronj babu bal ekan wo gániolal gal arafuhow gumañ me, gúboñ gagu n'guinnul ni sinilolal bakaner babu baarat me bájaenumé me bi n'eçet. ⁶ Bare maer núpurale ni fujoh fafu faa gúboñ gagu, mata núnialni ti bugan gaçéet bújonjor

go. Kan ñer níjuale urokal bi n'Aláemit : let ti no, no nuomenal me ni fujoh fafu faa gúboñ gagu gaa Móis, bare ni bakaner buvugul bo Biinum Banabe biçile.

Gúboñ gagu maaro may guñallo ?

⁷ Pan ñer uogal bu ? Gúboñ gagu gatil þiañ gom ? Hani ! Bare ni gúboñ gagu níffasum me gatil. Maagen mamu, mat'iffasen gaija ínien me gúboñ gagu guogut : « Jamb'ubaj gaija bi ni waf apali* ! » ⁸ Gatil gagu gubabaj bulago bo gúboñ gagu gúji go bi ebuh n'íje bakaner babu þe baa gaija. Maagen mamu, bajenut me gúboñ, gatil waf waçele wom. ⁹ No, no gúboñ gagu gubajenut me, nirondonj ; bare no gúboñ gagu guçilo me, gatil gagu n'gúbbañul guronj, ¹⁰ min ínje íbbañul içet. Mamu, gúboñ gagu gaaten me gújaenumom mbaa buronj, go til gújaenumom me mbal eçet. ¹¹ Maagen gatil gagu gubabaj bulago bo gúboñ gagu gúji go n'gubutom, ban ni gúboñ gaugu, gatil gagu gumugumom me.

¹² Nuffasale búoh gúboñ gagu fanago go gunanab, gurim gagu gal Aláemit gunanab, n'guçol ban n'gúari.

¹³ Min þiañ waf wauwu wáari mee ubbannobañ úni gácelum bi n'íje ? Hani ! Gatil gagu go til gujae

* 7:7 7.7 Juluj Gapagen 20.17 ; Dáteronom 5.21

me eçilom niçet. Gugiten-giten sembe gáni go þooso : waf waw wáari me gunjare min gúñarul eçelom. Ban maumu, ni bakaner baa gúboñ gagu, gatil gagu gub-banno me gufan n'gubaje sembe.

Arafuhow amigel nam ala gatil gagu

¹⁴ Maagen mamu, nuf-fasale búoh gúboñ gagu ni Biinum babu bal Aláemit gujoumulo. Bare ínje arafuhow nem, amigel ala gatil gagu. ¹⁵ Maagen mamu, ijogut wo nikane me : wo nimanj me, ikanérit wo, bare wo nimanjut me, wo til nikane me. ¹⁶ Eno maarat mamu mo nikane me imanjut mo, dáuru digitengiten búoh niruhenduhen gaa búoh gúboñ gagu gúariari. ¹⁷ Kan ñer let ínje ikane waf wauwu, bare gatil gagu gaamme n'ínje. ¹⁸ Maagen, niffase búoh min íni me arafuhow, maaro milet n'ínje. Nibaje gamanj gagu gal ekan maaro mamu, bare ibajut gáju gagu gal ekan mo : ¹⁹ ikanérit maaro mamu mo nimanj me, bare til maarat mamu mo nimanjut me, mo nikane me. ²⁰ Eno maarat mamu mo nikane me imanjut mo, dáuru ñer digitengiten búoh let ínje ikane waf wauwu, bare gatil gagu gaamme n'ínje.

²¹ Niffase ñer waf wauwe : ínje amanj me ekan maaro, maarat bare njue

ikan. ²² Ni biinumom þoobo, gúboñ gagu gal Aláemit gúsumomsum nár. ²³ Bare njuge ni gániom gal arafuhow gáboñ gace gaam n'etigen gagu go gapinorom gubaj me. Gáboñ gaugu gukanomkan níni amigel ala gatil gagu gaamme n'ínje.

²⁴ Injé arafuhow njumo ! Ay þan aþagenom me ni gáni gauge gaamom maa n'éjaenum bi n'eçet yay ? ²⁵ Aláemit asalení ni gajow gaa Yésu Kirista aamme Ataolal !

Mamu ñer, ni biinumom, ínje amigel ala gúboñ Aláemit nem, ban ni gániom gal arafuhow, ínje amigel ala gatil nem.

8

Buroj babu bo Biinum Aláemit bisene me

¹ Maer ñer bitiña-fiñ Aláemit mati buya ni bugan bugagu gaamme ni Yésu Kirista. ² Maagen mamu, Biinum* babu basene me buronj ni gajogorolal ni Yésu Kirista buþagenolalþagen n'eçet yay yo gatil gagu gunjallo me. ³ Gúboñ Móis, go, gýjuut guþagenolal mata arafuhow abajut sembe sal ékanum go. Bare Aláemit, o, nakanyokan : naboñulo Añolol fañaol min ajar gáni gal arafuhow, yoemme gal atila, ban náannul bitiña-fiñol buya ni o min ayab gúteh mala utilolal ak'açet. ⁴ Dó þe min mbi

* 8:2 8.2 Ni gugerekay guoge gáboñ gagu.

maçole mamu mo góboñ gagu guroren me mukano ni wolal, wolal jaroñ me ti Biinum Banabe bumanj me, bare let ti gániolal gal arafuhow gumanj me.

⁵ Maagen, bugan bugagu garoñe me ti gániil gal arafuhow gumanj me, gaþinoril þe ni waf waw waa gáni gaugu guyae, bare bugagu garoñe me ti Biinum Banabe bumanj me, bugo til gaþinoril þe ni waf waw waa Biinum Banabe guyae. ⁶ Ban eno gaþinor an guyae ni waf waw waa gániol, gaþinor gaugu þan gújaenumol mbal e  et ; bare eno guyae ni waf waw waa Biinum Banabe, þan gújaenumol mbaa buronj ni gásumay. ⁷ Maagen an ahu o gaþinorol guya me ni waf waw waa g  niol, o alator Aláemit nam, min ak  anumerit me wo góboñ Aláemit gulob me, ban   juut ak  anum go hani jatiito. ⁸ Yo e  il me bugan bugagu gaamme ni fimigelet faa gániil gal arafuhow g  juut g  sum Aláemit.

⁹ Buru, nemme Biinum Aláemit ubu ni buru, jilet ni fimigelet faufu, bare til ni faa Biinum Banabe jom. An ayabut me Biinum babu baa Kirista, o alet ola. ¹⁰ Bare íni me Kirista umu ni buru, hani sinilul þan si  et mala gatil gagu, Biinum babu baamme ni buru þan bukanul n'juronj, mata bukanulkan n'jini bugan

ga  cole bújoñor Aláemit. ¹¹ Ban, íni me Biinum babu bal An ahu ailen me Y  su ni ga  et me ubu ni buru, An ahumu, ti nailen me Kirista ni ga  et me, þan may asen sinilul sa  ele me buronj, ni b  ukanum baa Biinumol baamme ni buru.

¹² Mamu ñer, gutiom, nubajale waf wo nuotale ukanal ; uotatal uroñal ti gániolal gal arafuhow gumanj me. ¹³ Juronj me ti gániul gal arafuhow gumanj me, þan ji  et ; bare íni me ni b  ukanum baa sembe saa Biinum Banabe jumuge bakanerul baarat me bal arafuhow, þan juronj. ¹⁴ Maagen mamu, bugan bugagu gahat me Biinum Aláemit min b  c  ibbenil, bugo, gu  ol Aláemit gom. ¹⁵ Biinum babu bo Aláemit asenul me bukanutul n'jini umigel min mbi juronj ni g  holi, bare til bukanulkan n'jini gu  ol Aláemit ; bo bukanolal nuh'u  anal uogal : « Abba[†] ! » (D  uemme "P  pa").

¹⁶ Biinum Banabe fanjabo bigitengiten uinumolal b  oh wolal gu  ol Aláemit nuomale. ¹⁷ Ban, min uomal me gu  ol Aláemit, kan may ufumaol nuomale : nubajale gafum n'Aláemit manur ni Kirista. Iní me maagen þan   lamal ti a  ila   alam me, mo may þan   nial me ni gasalol manur ni o.

Gasal gagu g  jaeul me

[†] 8:15 8.15 Abba : yoemme bavoger bo a  il nah'avoh me þayol ni guarameenjay.

18 Níineyinen búoh sílamolal saa jama an ájuut aligor so ni gasal gagu go Aláemit ajaolal me egiten.
 19 Báuwener babu ubu n'eah ni sommen ró no Aláemit ajae me épunnul gasal gagu gaa guñolol agiten.
 20 Báuwener babu bulolo ni bulago babu baa gahajen. Dáuru let mata búoh bo fanjabo bumaj yo, bare Aláemit abet bo ni bulago baubu. Bare roje n'ebaj gafium bi ni bo :
 21 gafium gaugu go guomme mbi funah fice báuwener babu m'bupah ni fimigelet fafu faa gahajen, ban m'bubaj fugab ni gasal gagu go guñol Aláemit gunage me.

22 Nuffasale maagen mamu búoh bi funah faa jama, báuwener babu þoobo ubu n'éil ban ni búlam ti anaare aam ni gapegor ;
 23 bare mati ní bo bare : wolal jabaj me þan Biinum Banabe baamme fugab fítiar fal úji Aláemit, núilaleil þop ñáraruolal wolal n'eah funah fafu fo Aláemit ajae me egiten búoh wolal guñolol nuomale, ban naþagenolal bándor ni fimigelet fafu. 24 Kábirinj no Aláemit aþagenolal me, wolal ubugi nubañale gafiumolal ni gapah gaugu gaa bándor. Ban ujugal me waf waw wo nufiumal me ni wo, mati bañ ní gafium : wo nujugal me, nújuale þiañ uronjal n'efium wo ?
 25 Bare ufiumal me ni wo nujugerutal me, þan ñer unagal wo ni gaaken dó.

26 Mo may, Biinum Banabe burambenolalramben mala gabajutolal sembe : uffasutal hani wa nuotale úcinal wolal ni galaw. Biinum Banabe fanjabo bulaelaw mololal ni báiler bo an mát'áju agiten ; 27 ban Aláemit o náh'alingen me waamme n'uignum bugan bugagu, o naffase wo Biinum Banabe bulae me : bulaelaw ti Aláemit amañ me bi mala buganol.

28 Nuffasale þop búoh waf waw pe úuñewuñen n'esen gásumay bugan bugagu gamañ me Aláemit ; bugan bugaubugi, Aláemit navogilvoh ti nakiç yo me.
 29 Bugo naþi me naðob, nakiçilkiç min mbi gúni ti Añolol, min mbi Añolol ahumu áni añil átiar ni gutiay gammeje. 30 Ban bugo nakiç me, navogilvoh may ; bugo navoh me, nakanikan n'gúni bugan gaçole bújonjorol ; ban, bugo nakan me n'gúni bugan gaçole, nakanil may n'gunamo ni gasal gagu gola.

Bajut waf wájue úfaculorolal ni gábboli Aláemit

31 Wa þan utajenal ugiteñal ñer ni elob yauyu ? Iní me Aláemit umu búsololal, ay ájue alalolal ? 32 Açila atiut me Añolol fanjao, bare til nabelol n'eçet mololal wolal pe, bu nájue mat'asenolal may waf waw pe ni o, dó pe mala músumol ? 33 Ay ajae eteh sulob bugan bugagu bugo

Aláemit aćob me ? Bajut an, mata Aláemit najogiljoh bugan gaćole. ³⁴ Ay ájue ñer atalinjil min abelil ni gúteh ? Bajut an ! Yésu Kirista nabelibet n'eçet, bare wafan me pe, nailoilo ni gaçet me ak'arobo ni gañen gárib gal Aláemit, ban náh'áaul dó bi ni wolal.

³⁵ Wa újue úfaculorolal ni gábboli gagu gaa Kirista ? Wa, bíyih, gájuhulo, gálatien, bieb, batujen, mataño, ter fitih ? ³⁶ Ti Bahícer babu bulob yo me :

« Funah-ó-funah wóli ubugi
n'epolor eçet,
dó pe mala min juom me
bugani.

Gujogóli ti ubbarum wo
guom n'éjaenum
mbaa jamusíbe‡. »

³⁷ Bare ni waf wauwu pe
nufanale nutebale ebeñ yay
yafan so me pe ni búkanum
baa Kirista ábboliolal me.

³⁸ Ey, nibaje gafium gagu
gaa búoh waf mat'úju
úfaculorolal ni gábboli gagu
gal Aláemit : let eçet,
let buroñ, let emalaka,
let siseytane, let waf waw
waa jama, let wájaeul me,
³⁹ let sembe saa fatiya, let
saa n'ettam, let waf uce
wátuli : waf mat'úmus úju
úfaculorolal ni gábboli gagu
go Aláemit agitenolal me ni
gajogor gagu go nujogoral
me ni Yésu Kirista aamme
Ataolal.

9

*Aláemit ni ésugol bugo
naćob me*

¹ Wo nijae me elob, ilet
ni jibij ; maagen mom,
mata ínje ni Yésu Kirista
nijoge. Biinum Banabe big-
itenomgiten búoh maagen
nilobe. ² Nibabaj gáboteni
gámah, mataño mábaerit.

³ Iní fúmbam bare, Aláemit
nahabo eteh gutiom Esúif
yay, min til atab ínje, min
áfaculorom ni Kirista, tima
bugo n'guyab gapañ. ⁴ Bugo
bugan bugaa Israel, bugo
Aláemit ajoh me ti uñil
bugola, nañi bo n'egitenil
gasalol. Najogore ñammeñe
babuge ni bugo, nasenil
gúboñ gagu, nagitenil poñ
bu gujae me ekan bítejenol,
ban nakanekan wo nalobeil
me pe. ⁵ Bugo gabulaken
gom gaa sipail gútinar
gaamme Aburaham, Isak ni
Sakob ; hani may Kirista
ni bugo nabugi. Ačila
aamme Aláemit, afañ me
waf waw pe, ban nabaj gasal
bi nánonan. Amen.

⁶ Legut ter firim fafu fo
Aláemit alob me ekan fulolo
ni mal. Wabaj me, wo
uomme uwe : let gabulaken
Sakob* poogo guomme
bugan bugal Israel bugaa
maagen, ⁷ let gabulaken
Aburaham poogo guomme
gaa maagen ; Aláemit
naagolseh til : « Gabulaken
gagu go nilob me eseni, ni
Isak pán úbajum go met†. »

‡ 8:36 8.36 Juluj Ufóñ 44.23

* 9:6 9.6 Ni gugerekay guoge Israel ; dáuru
gajow guvugul gagu go Aláemit akan me Sakob (Fíçilum 32.29). † 9:7 9.7
Juluj Fíçilum 21.12

⁸ Dóemme ñer let gabulaken Aburaham ƿoogo guomme guñol Aláemit, bare til uñiaw bugo Aláemit alob me molil, bugo gujogei ti gabulakenol gaa maagen.

⁹ Maagen mamu, firimfafu fo Aláemit alob me, ufe : « Pan íbbañul toon ni tinah tice ti taute, ban Saara ƿan abaj añil‡. »

¹⁰ Ban baut. Mamu níe ƿop ni Rebeka no nanjar me far faa máuba ni búyabool ni ƿayolal Isak :
¹¹⁻¹² Balama uñiaw ubugu gaamme gúuba gubugi, balama gukan maaro ter maarat, Aláemit naaseh Rebeka : « Afamma ƿan áni me amigel apuma§. »

Dó ƿe bakaner bánoban bal arafuhow m'bálero, min mbi baçober babu bal Aláemit bukano, ti nakić yo me. ¹³ Ti Aláemit alob me ni Bahičer babu no naah me : « Sakob nimañe, min ilat Esau*. »

¹⁴ Pan ñer uogal bu ? Babaj piañ maçolut n'Aláemit ? Múk ! ¹⁵ Naage hum Móis : « Pan irum enil an o nimañe erum enil, ƿan iboket an o nimañe iboket†. »

¹⁶ Mamu ñer, mati jóumul ni gaman gal ace, ter ni gatatajor gal ace, bare til ni Aláemit áju me ñarum enil.

¹⁷ Ni Bahičer babu, Aláemit naage ávi ahu ala Esíp : « Niçobiçob min mb'injari

nigiten sembeom, min mbi ƿop gajaom gusaleni ni mof mamu ƿoomo‡. » ¹⁸ Mamu, Aláemit ƿan arum enil an o súmol me, ban o súmol me nakanol naak fuhow.

¹⁹ Mánoman ñace ƿan uogom : « Wa mul Aláemit abaje bi bannur ? Ay ájue alat búnongumol ? » ²⁰ Niegi ñer : aw aamme arafuhow, ay nom bi ecej Aláemit ? Ehaƿ yay yabokeni me ƿan piañ eoh an ahu aboken yo me : « Bu jáorum me nukanom maa ? » ²¹ Leti ateƿa sibara wásumol me nakan n'ehaƿol ? Leti súmol nateƿ ró ebara yal ésangen, mbi may súmol nateƿ ró ebara yabajut hámma ?

²² Aláemit aamme ateƿa ahu namaman agiten bugan bugagu bitiña-fiiñol ni sembeol. Yo eçil me bugan bugagu gaƿiloen me min anemenil ni bitiña-fiiñol, namutenil ƿio. ²³ Namaman may egiten bájalo babu baa gasalol bújonor bugagu bugo narum me enil, bugo naƿi bo me naçob bi enogen ni gasalol. ²⁴ Bugan bugaubugu, bugo guomme wolal, wolal ƿe bugo naçob me. Açobutolal n'etut Esúif yay bare, bare ƿop n'etut bugagu galet me Esúif. ²⁵ Nalob yo n'élebur yay yal aboñer ahu Osé aah :

« Esúh yay galelen me bûgumbam ƿan ivogil ésugom,

‡ **9:9** 9.9 Juluj Fíçilum 18.10, 14 ; añil ahumu, o aamme hum Isak. § **9:11-12**

9.11-12 Juluj Fíçilum 25.23 * **9:13** 9.13 Juluj Malaki 1.2-3 † **9:15** 9.15 Juluj Gapagen 33.19 ‡ **9:17** 9.17 Juluj Gapagen 9.16

bugan bugagu bugo ni-
manjenut me

pañ ivogil "buganom
bugo niman me nár§".

²⁶ Ban to guogenul me jilet
buganom,

pañ guvogul to "guñol
Aláemit aroj me*". »

²⁷ Aboñer ahu Esai o may
nalobe mala Israel aah :

« Hani min guñol Israel gu-
jae me emmenj ti eus
yay yaa fal,

pañ ñaño bugan guman
gajae me epah bugo
bareil.

²⁸ Jiffas búoh Ataw wo nakić
me bi ekan ni mof
mamu,

pañ akan wo pe, ban þan
akan wo ni majase†. »

²⁹ Ti þop Esai aþi me nalob
yo þio bo :

« Aláemit-Sembe ahalenu-
tolal me gabulaken,
mololal þan mubaen ti maa
bugal ésuh yay yaa
Sodom,

min unogoral ti bugal ésuh
yay yaa Gomora‡. »

³⁰ Wa ñer þan ulobal
? Uogal ñer : galet
me Esúif galipenut me
min gúni bugan gacole
bújonor Aláemit, Aláemit
nakanilkan n'gúni bugan
gacole, ni búkanum baa
gáinen gagu golil ; ³¹ min
til bugal Israel gájoume
me ni gúboñ gagu bi éni
bugan gacole, bugo, gúboñ
gagu gújuut gukanil n'gúni
bugan gacole. ³² Wa ucile

§ 9:25 9.25 Juluj Osé 2.23 * 9:26 9.26 Juluj Osé 2.1 † 9:28 9.28 Juluj Esai
10.22-23 ‡ 9:29 9.29 Juluj Esai 1.9 § 9:33 9.33 Juluj Esai 28.16 ; 8.14 * 10:5
10.5 Juluj Levitik 18.5

gújuut ? Mata guliput
macole mamu ni gáinen dó,
bare gupinorþinor búoh þan
gubaj mo ni bakaneril bice.
Gulonjelonjen eval yay yo
Bahiçer babu bulob me mala
yo ³³ no buoh me :

« Ban ibaŋ ni Sion fuval dó
bugan bugagu gujae
elonjen,

élakin yajae ebet bugan.

Bare an áinen me ni yo
mat'ateh mahat§. »

10

1 Gutiom, wo niman me
ni biinumom þoobo ban
níh'icin wo Aláemit, wo
uomme mbi Esúif yay
guyab gapah. ² Maagen
nibbabbañ búsolil n'egiten
búoh gúsusup ni burok bi
n'Aláemit, bare gukanyokan
m'babajut gaffas. ³ Maagen
mamu, gujogut bu Aláemit
akane me bugan bugagu
n'guçol bújonorol, ban
guñese ekanoro n'guçol.
Mamu, gulagenut bulago
babu baa macole mamu mo
Aláemit akić me. ⁴ Maagen
mamu, Kirista nárireñdireñ
gúboñ gagu gaa Móis,
min mbi bugan bugagu pe
gáinen me ni o gúni bugan
gacole bújonor Aláemit.

*Anóan áinene ni Ataw
þan ayab gapah*

⁵ Móis no nahić me mala
macole mamu majoumulo
me ni gúboñ gagu, maa
nalobe aah : « An akan
me wo gúboñ gagu gulob

me þan ároñum ni go*. »
 6 Bare mala maçole mamu majoumulo me ni gáinen, Bahiçer babu maa bulobe : « Jamb'uoh ni biinumi : Ay ajae me etebor bi fatiya émit ? » An alob mo me, dóemme namamañ ekan Kirista nabbañ áavul. 7 Jamb'uoh þop : « Ay ajae me ealo bi síndena ettam ? » An alob mo me, dóemme ebbáñ ápunnul Kirista to gaçet me guomme. 8 Ñer Bahiçer babu wa bulobe ? Buoge : « Firim fafu fulofilof, ufu ni butumi ni þop ni biinumi†. » Firim fafu fo fuomme faa gáinen gagu ni Kirista go jivaree me. 9 Ulob me ni butumi bújonor ésuh yay gaa búoh Yésu aamme Ataw ban núinen ni biinumi gaa búoh Aláemit nailenolyilen ni gaçet me, þan uyab gapah. 10 Maagen mamu, an áinen me ni o ni biinumol þe, Aláemit þan ajogol an açole bújonorol. Ey, an alob me ni butumol bújonor ésuh yay gaa búoh náineyinen ni Yésu, Aláemit þan asenol gapah. 11 Maagen mamu, Bahiçer babu buoge : « Anóan áinen ni o mat'ateh mahat‡. » 12 Yo eçil me, Esúif yay ni galet me Esúif gúbuliorut : bugo þe Ataw anur gubaje, asene me waf waaro bugan bugagu þe gáhagum me ni o. 13 Maagen mamu, Bahiçer babu buoseh : « Anóan ajae me éhagum

ni gajow Ataw þan ayab gapah§. »

14 Bu ñer bugan bugagu gújue gúhagum ni gajaol bugo m'báinenut ni o ? Ban bu gújue þan gúinen ni açila bugo m'baunut lobi mola ? Ban bu þan guun lobi mola an m'bayabulat gayon ákail alobil mola ? 15 Ban bu þan baj bugan gúkail gulobil mola Aláemit m'baboñulatil ? Ti Bahiçer babu buoh me : « Wárie ter ejuh bugan bugagu gavaree me gurim gásume n'gújaeul mee* ! » 16 Bare let bugan bugagu þe gúkanume Firim fafu Fásum me favarei me. Esai naage þop : « Ataw, ay áinene ni bavareer babu bóloli† ? » 17 Yoemme ñer, gáinen gagu n'eutten bavareer babu gujoumulo, ban bavareer baubu firim Kirista fom.

18 Niege ñer : Esúif yay guunut þiañ ? Guun yo bae ! Bahiçer babu buoge :

« Gurimil guuniwun tánatan ni ettam yay þooyo, baloberil bujojow bi to mof mamu mítij me‡. »

19 Bare niege : bugal Israel gujogut yo þian ? Aláemit napie nálobaliil ni butum Mois aah :

« Pan ikanul n'jísilaet ni bugagu galet me búgumbam ; þan iinnul guiñul bi ni súsuh sajagut§. »

† 10:8 10.8 Juluj Dáteronom 30.11-14 ‡ 10:11 10.11 Juluj Esai 28.16 § 10:13
 10.13 Juluj Soel 3.5 * 10:15 10.15 Juluj Esai 52.7 † 10:16 10.16 Juluj Esai
 53.1 ‡ 10:18 10.18 Juluj Ufóñ 19.5 § 10:19 10.19 Juluj Dáteronom 32.21

²⁰ Esai nakañen may aah :
 « Aláemit naage :
 Bugagu gañesutom me guju-
 gomjuh,
 nigitene múmbam bugagu
 gañesut me min guf-
 fasom*. »

²¹ Bare Aláemit nalob aya
 ni Israel aah :
 « Funah fafu pe nialewalen
 guñenom
 mbal ésuh yatikoe gunnu,
 bugan gákanumut wáfowaf†.
 »

11

*Aláemit ajundenut
 ésugol Israel*

¹ Niege : Aláemit piañ
 najundenjunden ésugol Is-
 rael ? Múk ! Injé hum
 an ala Israel nem, gab-
 ulaken gal Aburaham, an
 ala fil fafu faa Baisomen.
² Aláemit ajundenut buganol
 bugo napi me naffas. Ju-
 osen wo Bahícer babu bu-
 lob me no aboñer ahu Elí
 açagor me Aláemit gaçagor
 gauge mala Israel ! ³ Naage
 : « Ataw, gumuge uboñeri,
 gurikule gúsímenumi ; ínje
 bare injaño to, ban ubugi
 n'elip bi emugom ínje may*.
 » ⁴ Bare bu Aláemit ábalol
 ? Naagol : « Baje bugan
 súuli futoh ni súuba bugo
 niçobe bi n'ínje, gayaut
 gújul bújonor Baal†. » ⁵ Yoo,
 manur mamu may jama : bi
 maer ron bae n'ebaj bugan
 bugo Aláemit açobe ni gájiol

bi epagenil. ⁶ Naçobilçob
 fumum mala gájiol, kan ñer
 let bakaneril biçile ; let mo,
 gáji gagu mati gubbañ gúni
 bo gáji gaa maagen.

⁷ Bu þan uogal ñer ?
 Wo bugal Israel gunjese me
 gubajut wo ; bugo Aláemit
 açob me, bugo bare gubaj
 wo. Bugagu uinumil uawak,
⁸ ti hiçi me oh :
 « Aláemit nábahembahen
 uinumil,
 nakan gúçilil n'gúpim,
 nakan þop gunnuil n'gutopo
 bi funah faa jama‡. »

Ban David naage :

⁹ « Mbi fitiñ fafu folil fíni
 ékotondij bi ni bugo,
 fíni embal bi ni bugo ;
 mbi fitiñ fafu folil fiçilil
 n'gullim,
 fíni gúteh gájahore bi ni
 bugo ; ¹⁰ mbi gúçilil gumoç iki
 gúpim,
 ban mbi úsolil ukuj
 m'báelout§. »

¹¹ Niege : No Esúif yay
 gulojen me, gulolo piañ fulo
 faa kare ? Múk ! Bare ni fulo
 loil galet me Esúif gúyabum
 me gapah, min mbi Esúif
 yay gúsilael. ¹² Ban íni me
 fuloil fuñallonjar mof mamu
 fípiraet, íni me fuñallo fo
 sasu súsu, bu ñer fípiraet
 faufu fuñumut efañ no Esúif
 yay pe gujae me ébaho bi
 éinen ?

¹³ Maer ban ilob ni buru
 jalet me Esúif : ínje apotora
 nem o Aláemit aboñulo bi

* **10:20** 10.20 Juluj Esai 65.1 † **10:21** 10.21 Juluj Esai 65.2 * **11:3** 11.3 Juluj
 1 Uví 19.10, 14 † **11:4** 11.4 Juluj 1 Uví 19.18. Baal yo yuomme bacin baa bugan
 bugagu gaçin me no ni mof mamu maa Kanaan. ‡ **11:8** 11.8 Juluj Dáteronom

ni súsuh sasu so bugala so gulet me Esúif ; ban nogor maa, nísumaete ni burok baubu baamme búmbam.¹⁴ Mamu, nimañe ñace níju iilen físil bugan bugagu bugo jugum me fil min mbi gumañ may gubaj wo galet me Esúif gubaj me, tima nípagenum to guceil.¹⁵ Iní me épunnil jolil ekakan mof mamu ni mubbañ músum n'Aláemit, ñer ebbañulil mbal açila wa þan éni ? Leti épurul n'eçet yay gubbañ gúni m'buroj ?

¹⁶ Ban íni me gakib gagu gátiar gal emano yay gusenisen Aláemit, kan ñer emano yay þe yola ; íni me may guar bununuh Aláemit açil go, uan waw may wola.¹⁷ Bugal Israel gúnini ti buoliv bo uan bo upiki. Ban aw alet me Asúif, núnini ti gaan buoliv baa baha ; Aláemit nañariñar aholen ni bañiker wawu uan, ban ñer aw umu ró ni buroj ni buoliv babu.¹⁸ Kan jamb'usaloro mala yo bújonor uan waw útut waw. Usaloro me, uffas búoh let aw utebe fuer fafu, bare til fuer fafu fo fitebi.

¹⁹ Ñace þan uoh : « Uan wauwu upiki min ínje iholeni to. »²⁰ Nulobe jon ! Uan wauwu, gáinenut gagu gala wo guçile min upiki, ban aw nuholeniholen to uan wauwu uomen me mala gáinen gagu gúiya. Jambi ñer utebenoro, bare til ubaj úholi Aláemit :
²¹ íni me Aláemit aboketut

Esúif yay gaamme uan waw útut waw, aw may úkanum jamb'akan mo n'aw.

²² Kan ñer uluj bu Aláemit ásum me ni þop min átañi me : nátañitañi ni bugan bugagu galo me, násusum n'aw, íni me nujoge liñ ni músumol ; let mo, þan may apiki ti uan wauwu.²³ Ban Esúif yay guhat me gáinenut gagu, þan gubbañ guholeni bugo þop. Aláemit nabaje sembe sasu sal ebbañ aholenil.²⁴ Maagen mamu, aw aamen me gaan gaa buoliv baa baha, Aláemit naþikulipirih ákiil aholen ni buoliv barogiroh, ban dáuru waf wámusut ubaj. Bare Esúif yay guþipi n'gúni uan waa buoliv barogiroh. Yo eçil me ñer fafan músum ebbañenil guholen dó.

²⁵ Gutiom, nimañe ikanul n'jiffas waf wauwe wakopeni mee, min jambi jujogoro bugan gabaje gaffas gámah : batiko gunnu bunogenogen guce ni bugal Israel, ban þan ní mo ni bugo bi no galet me Esúif þooil bugo Aláemit açob me gujae me eyab gaþah.

²⁶ Mamu, Israel þooyo þan eþah, ti Bahiêr babu bulob yo me buoh :

« Aþagena ahu þan áþurul Sion,
ban þan áþuren gahajen gánogan ni gabulaken Sakob ;

²⁷ épuren yay yo nijae me ñer épuren utilil,

yo þan énubul me babu-
geom ni bugo*. »

²⁸ Ujugal me ni elat yay
yo bugal Israel gulat me
Firim fafu Fásum me, gúnini
ulator Aláemit bi ni maaro
molul ; bare ujugal me
n'êcob yay yo Aláemit
âcobil me, namañilmanj
mala sipail gufan. ²⁹ Aláemit
nd'aram wo nasen me
aban, ban nd'ávu búsol
bugo naçob me. ³⁰ No,
jilalat ékanum Aláemit, ban
maer narumul enil mala
gákanumut gagu gal Esúif
yay ; ³¹ mo may bugo
jama gulat me ékanumol,
min mbi bugo may arumil
maer enil ni ñarum enil
ñañu ñanur ñañu ño
namundum me arum buru
enil. ³² Maagen mamu,
Aláemit nahahat bugan
bugagu þe ni gákanumut,
min mb'áju may agitenil
ñarumol enil ño náju me.

³³ Mo fubaj Aláemit
fújaloe ! Mo malillool ni
gaffasol síjaloe ! An mát'áju
ajoh gaþinorol ! An mát'áju
affas bakiþerol ! ³⁴ Ti
Bahiþer babu bulob yo me
:

« Ay affase gaþinor Ataw ?

Ay ájue áni ataraol† ?

³⁵ Ay ámuse áþuren waf
asenol
min mb'áyabum bacam ni
o‡ ? »

³⁶ Maagen, waf waw þe
ni o úþullo, o açil wo, ban
nakan wo bi ni o. Gasal
gúni n'Aláemit bi nánoran.
Amen !

12

*Eroj buroj buvugul ni
Yésu Kirista*

¹ Gutiom, nemme Aláemit
narumolalrum mamu enil
nár, ínje umu n'elaul waf
wauwe : jisenol sinilul
ní bísimen barondonj, ba-
nanab, básumolsum. Dó
þan ní me ni buru ekanol
bítejen babu baa maagen
bájahor me ni o. ² Jambi
jilihor ni bakaner bugan
bugagu bugaa mof me, bare
jihat Aláemit min ábahen
bakanerul n'esenul nímoro
mujah muvugul. Pan ñer
júju jiffas wo Aláemit aman
me : wáari me, wásuñol me
ni waçol me þe.

³ Ni búkanum baa gáji
gagu gal éni apotora go
niyab me n'Aláemit, niege
jambi an ni buru atebenor
iki gát min áni me, bare
til jíni bugan gaalenoroe,
ánoan re ni gáinenol

go Aláemit asenol me.

⁴ Maagen mamu, ti enil
ánoan ni wolal ebaj me úlan
wammenje, ban úlan wauwu
þe burok wo búbuliore,
⁵ mamu may, wolal jaamme
bugan gammene, enil yanur
nuomale ni gajogor gagu
go nujogoral me ni Yésu
Kirista. Ti úlan enil
nuh'uiyor me, wolal may
mamu nuh'uiyoral me ni
gajogorolal ánoan ni apalol.

⁶ Nubajale úji wábuliore
wo Aláemit asenolal, ban
ánoan naate ajar gola min
arok : an abaj me gáji
gal elob gurim go Aláemit

† 11:34 11.34 Juluj Esai 40.13 ‡ 11:35 11.35 Juluj Sob 41.3

asenol, akan yo jáhor ni gáinen gagu go nugumal me. ⁷ Eno me an nabaje gáji gal eramben bugagu, ajoh burok baubu guñen gúuba. An abaj me may gáji gal eligen bugagu, ajoh galigen gaugu guñen gúuba. ⁸ An abaj me pøp gáji gal etar gupalol n'guaken, akanil n'guaken. Mbi an abaj gáji gal épuren fubajol asen, akan yo ni müsumol poomo. Ahu abaj me gáji gagu gal eruŋ fuomunor fal ejangara, ásup n'eruŋ yauyu. An nabaj gáji gal eramben úsugaten, akan yo n'ésumaet ró.

⁹ Mbi gábboliorul gúni gaa maagen. Jitey maarat min gapinorul pe gúni gal ekan maaro. ¹⁰ Júbbolior ti batay bamañore nár. Uinumul pe úni ni gákanumor. ¹¹ Jíni bugan gásupe m'burok, jambi jíni bugan gayuge. Jurok súp bi n'Ataw ni uinumul pe. ¹² Júsumaet mala gafium gagu go jibaj me. Jumuten buru baamer ni sílam ; jujoh to liŋ ni galaw gagu. ¹³ Jiramben bugan bugagu bugal Aláemit majoga bajogeril, ban nihi jialen wári sijaora sasu.

¹⁴ Jilaw Aláemit min ásonien bugan bugagu gálameneul me ; jilaol min ásonienil, jambi jilaol min atabil. ¹⁵ Júsumaet manur ni bugan bugagu gabaj me ésumay, jukon manur ni bugagu gakone me.

¹⁶ Jujogor jire heb. Jambi jíni bugan gatennoroe, bare jinjar uinumul jikan ni waf wareto. Jambi jujogoro bugan búgamah.

¹⁷ Jambi an akani maarat nulugen. Jines ekan maaro mo bugan bugagu pe gujae esal. ¹⁸ Iní me gájuenum, ban ni jóumul n'gapinorul bare, juron n'gásumay ni bugan bugagu pe. ¹⁹ Buru buganom bugo níbboli me nár, jambi an akanul waf waarat n'julugen buru faŋaul, bare til jihat bitiňa-fiiň Aláemit min bukan burok bo ; maagen ni Bahičer babu Aláemit naaseh : « Bulugen ínje ičil bo, ínje icame me an waf waw wo nakan me* ». ²⁰ Naah pøp : « Alatori bieb bujogol me, nusenol atiň ; eno me marem mujogol, usenol arem. Maagen mamu ukán me mee alatori, þan níme nan bijeh bajege nuomenulo uŋar urembenol ni fuhow†. » ²¹ Jambi uhat maarat mamu min miheki, bare til uŋar maaro mamu min uhek mo.

13

Ekánum gufane gagu

¹ Anóan naate ákanum fufane fánofan ; maagen bajut fufane fajoumulat n'Aláemit, ban gufane gagu gaam to me Aláemit akan go to. ² Yo ečil me an áfohul me fufane, náfohufohul waf waw wo Aláemit akić me ahato, ban bugan bugagu

* **12:19** 12.19 Juluj Dáteronom 32.35
25.21-22

† **12:20** 12.20 Juluj Etajen Gaffas

gákanumerit me gufane
gagu þan gutalini min
guyab gúteh. ³ Maagen
mamu an akane maaro aatut
áholi utalinaaw, bare bugan
bugagu gakane me maarat,
bugo til guot me gúholiil.
Numanje uroñ m'báhollut
bugan bugagu gaogene me
gufane gagu ? Kan ukān
maaro, ban þan úbajum
gasal ni bugo. ⁴ Maagen
mamu an aogene fufane
o burok naam ni bo bi
n'Aláemit, dó þe bi mala
maaro mamu míya. Bare
ukan me maarat, nuote
úholi gufane gagu, mata
sembe sasu so gubaj me bi
gúteh an akane maarat let
bamotonj. An aogene fufane
aroka nam ala Aláemit bi
egiten an akane maarat
bitiña-fiiñ babu bal Aláemit.
⁵ Waf wauwu uçil me juote
jíkanum bugan bugagu
gaogen me gufane gagu.
Jikan mo me, mati julo ni
bitiña-fiiñ Aláemit, ban þan
jiffas joon n'uinumul búoh
jikakan wári.

⁶ Yo eçil me may mbi
nihi jicam búalen. Maagen
mamu bugan bugagu gayabe
me búalen babu Aláemit
abañil to bi ekan burok
baubu ni maçole. ⁷ Ñer jisen
ánoan waf waw wo naat me
abaj : jisen búalen babu
an ahu o juot me jisen bo,
n'jisen júti yay an ahu o juot
me jisen yo, jisen gákanum
an ahu o jíari me jisen go,
jisen gasal an ahu o juot me
jisen go.

* 13:9 13.9 Juluj Levitik 19.18

*Gábboli apali an : gáboñ
gagu gafañ me wawu þe*

⁸ Jambi juogen an gamag.
Gamag gagu ganur gagu
pat go jijae me ebaj
funah-ó-funah, go guomme
júbbolior. An ábboli me
apadol arafuhow, nakakan
waf waw þe wo gúboñ
gagu guroren me. ⁹ Maagen
mamu, gúboñ gagu gaah
me : « Jamb'ufigen anaare
o jiyavut, jamb'umuh an,
jamb'úkuet, jamb'ubaj gaija
bi ni jal an », ni gagu þe,
go þe gáboñ gauge ganur
gauge gúhag go gaah me
: « Ubbóli apali an ti aw
fanai úbbolioro me*. »
¹⁰ An ábboli me apadol an,
mat'akanol maarat. Ubbóli
me bugan, kan nukakan ti
gúboñ gagu gulob me þe.

*Eroñ buroñ bal enah
ébbañul yay yaa Kirista*

¹¹ Buru jiffase tinah bu
nuomale ni to : tinah
talu tiçige taa min jilio ni
gámori gagu golul. Maagen
mamu, maer funah faa
gapagolal bándor fufañe ni
fulofolal ni no nujual me
éinen ni Kirista. ¹² Efuga
yay ejae, maer tinah talu ni
tíhalenul. Kan ñer uhalal
bo waf waw wakanei me
n'emoç nujaal ni manjannoe
min utigenal maarat mamu.
¹³ Uroñal buronj baçole ti
roñei me tufunah cay. Jambi
nuh'utiñal úk'úgatenal,
jambi núh'úhallal, jambi
nuh'ufigen aletalet,
jamb'úpoçetal, jambi

núh'úrigoral ban jamb'úsilaethirial'. Ataw, ban nasesen may Aláemit gasal.

¹⁴ Jinjar gáni gagu gal Ataw Yésu Kirista, jambi an ahat eniol yal arafuhow min enjarol érur ni gaman̄ yo gaarat mee.

14

Eroŋ buron̄ baa garambenor

¹ Mbi jiyab wári n'etulul an o gáinenol gubajut sembe, ban jambi gaphinorol gunjallul síceñor. ² Níce ace pán áinen búoh nájue atiñ mitiñay mánoman, ahuo abajut me sembe, o, warogi me bare nah'atiñ. ³ Mbi an ahu atiñe me waf waw pe jambi açotihen me ahuo átindit me pe. Mbi pøp ahu átindit me pe jambi atalin me apalol atiñe me pe, mata o may Aláemit nayabolyab. ⁴ Ay nom aw bi etaliñ aroka ahu ala ace ? Eno nátutuh linj ter nalolo, afanol ájue alob to waf, let ace. Bare pán átuh linj mata afan ahumu, aamme Ataw, nabaje sembe sasu sal elijenol.

⁵ Níce ace pán aah funah fuman fufanje fupafo, ahu, o, najoh go pøogo gure heb. Mbi ánoan ni bugo gúuba ajoh linj ni wo napinor me búoh úariari. ⁶ An ahu ajoge me búoh funah fuman fufanje fupafo nakanmokan bi n'Ataw. An atiñ me waf waw pe, bi n'Ataw natiñum wo, min asalen me Aláemit balama atiñ ; an atiñerit me waf waw pe, nakanmokan

⁷ Maagen mamu, bajut ace ni wolal arone bi mala fuhoor, ban may bajut ace açele bi mala fuhoor. ⁸ Eno nuronjaldoñ, mala Ataw núronjumale ; ban may eno nuçelalçet, mola núçelumale. Yaamme búoh ñer, nuronjaldoñ-ó, nuçelalçet-ó, Ataw açilolal.

⁹ Nuffasale búoh Kirista naçeçet aban nábbañul áni ni buroŋ min mb'áni Ataw ahu ala gaçet me ni garoŋ me.

¹⁰ Aw ñer, wa uçile nutalinj atii ? Aw may, wa uçile nuçotihen atii, ban wolal pe Aláemit pán atalinjolal ? ¹¹ Maagen mamu, Bahiçer babu buoge :

« Injé Ataw nirondonj. Funah fafu pán fiçigul no ánoan ajae me eya gújul bújoñorom, ban butum bánoban pán busalenom ínje Aláemit*. »

¹² Mamu ñer, ánoan ni wolal pán ailo mala fuhoor bújoñor Aláemit.

¹³ Kan ñer jamb'ubbañal utalinjoral, mbi til ánoan ni buru aluj jambi akan waf wájue uçil atiol nálanjulor ter nalo ni gatil. ¹⁴ N'íñe, Ataw Yésu nakanomkan nijoh ñanno ca búoh bajut waf fumum wo wáñiae fitiñ ; bare an aphinor me búoh waf uman úñaiñai, mánoman pán úñai bi n'açila. ¹⁵ Utiñ me ñer waf waçile atii min mat'abaj gásumay,

* 14:11 14.11 Juluj Esai 49.18 ; 45.23

15

*Eroŋ buroŋ bal elip ésum
apali an*

ubbañut úni ni bulago babu bo gábboli gagu gukić me. Jambi waf wo nutiñe ucil min an ahu o Kirista acket me may mola allim.¹⁶ Jambi waf waw wáari me bi ni buru ucil guce n'gújoum to min gujelul.¹⁷ Maagen mamu, wafaŋ me jáari ni Jávi Aláemit, let fitiñ ni marem, bare til maçole, gásumay ni ésumay, so Biinum Banabe bisene me.¹⁸ An amigelet me Kirista maumu, an ahumu þan ásum Aláemit ban bugan bugagu þan gumajol.

¹⁹ Mamu ñer, ujesal waf waw wáju me ujallolal gásumay, wáju me ukanolal min ulinenoral ni gáinen gagu. ²⁰ Jambi fitiñ waf fiçili nuhajen búrokum Aláemit. Maagen mamu mitiñay mónanomá múariari fitiñ ; bare warat min an atiñ waf wájue ucil atiol nalo ni gatil. ²¹ Fane jáari jamb'utiñ ellu, jamb'urem bunuh, jamb'ukan wáfowaf wájue ukán atii nalo ni gatil. ²² Gapinor gagu go nubaj me ni dáuru þe, ulalen go bi n'aw aw baamer nevoni bújonor Aláemit. Gásumay gúni ni an ahu akane me wo naffas me búoh úariari o m'babajut to gatehumor gánogan ! ²³ Bare an atiñ me waf ni gatehumor dó, o natalini aban, mata atiñut ni gáinen dó. Ban bakaner bánoban bajoumulat ni gáinen bo gatil gom.

¹ Wolal bugo gáinenolal gubaj me sembe, nuotale urambenal bugagu bugo golil gubajut me sembe. Jamb'unesal waf waw wásumolal me bare.² Anóan ni wolal naate alip ésum apalol an, dó þe bi ni jáari jola, bi elinenol ni gáinen gagu.³ Ti nuffasal yo me, Kirista may anjesut wásumol me, bare til narondon wo Bahiçer babu bulob me no naah ró me : « Ujel waw wo gujelei me ubbanno uya n'ínje*. » ⁴ Ban wo nujugal me ni Bahiçer babu úhiçalihiçali bi eligenolal. Maagen mamu Bahiçer babu biseneolalsen buaken bal emuten bi no nujaale me eyab waf waw wo nufiumal me ni wo. ⁵ Mbi Aláemit asene me buaken ni emuten akanul n'ijjamor, min júju juron ti Yésu Kirista amaŋ me. ⁶ Mamu buru þooul þan jisalen mimanur Aláemit aamme Paaya ala Ataolal Yésu Kirista.

⁷ Yo eçil me ñer ánoan ni buru naate ayab apalol wári ti Kirista ayabul me, dó þe bi mala gasal gagu gal Aláemit. ⁸ Maagen mamu niegul : Kirista nab-banno áni arambena ahu ala Esúif yay min mbi wo Aláemit alob me sipail gufan ukano, ban nagiten-giten mamu búoh Aláemit wo nalob me nakan wo.⁹ Kirista najoulojow may

* 15:3 15.3 Juluj Ufóñ 69.10

tima galet me Esúif n'gusal Aláemit mala ñarum enilol, ti Bahícer babu bulob yo me buoh :

« Yo eçil me aw Atúla þan isali bújonor súsuñ sasu þe,
ban þan ífoñ iya n'aw†. »

¹⁰ Bahícer babu m'bubbañ buoh :

« Buru jalet me Esúif, júsumaet mimanur ni bugan bugagu þe bugal Ataw‡ ! »

¹¹ Buoge mul :

« Buru súsuñ sasu þooso jisalen Ataw,
buru þe jimalenol§ ! »

¹² Aboñer ahu Esai may naage :

« An ahu aamme gabulaken gaa Yese þan ájoul,
þan ailo min ácibben súsuñ sasu,

ban þan sibañ gafium so ni o*. »

¹³ Mbi Aláemit, asene me gafium gánogan, ammenenul ésumay ni gásunay mala gáinen gagu go jibaj me ni o, min mbi jimmey gafium, dó þe ni búkanum baa sembe Biinum Banabe.

Burok babu baa Pool

¹⁴ Gutiom, ínje fañaom nifiume búoh buru bugan gásume fan, bugan gaffase waf waw þe wo guot me guffas, gájue þop guitaror bugo fañail. ¹⁵ Bare tiñ tammeje ni eletar yauye, nikañekañen ihiçulul dó gurim gaake bi eosenul wo

jiþien me n'jiffas. Gáji gagu go Aláemit ájiom me, go guçile min ihiç mee. ¹⁶ Gáji gaugu go guomme gal éni ti atenjena ala Kirista bi ni bugan bugagu galet me Esúif. Burok banabe nikane mee ni egiten yay Firim fafu Fásum me, tima galet me Esúif n'gúni bájier básumé Aláemit, bájier bo Biinum Banabe bunabene bi epilo éni bola.

¹⁷ Yo eçil me, nemme Yésu Kirista nasenomsen gáji gagu gal ekan burok baube bi n'Aláemit, njue ñer ísumaet. ¹⁸ Maagen mamu, eno me nikañene ilob mala waf uce, mala min Kirista ájiom me min íjarul bugan bugagu galet me Esúif gúbaho gúkanum Aláemit, yo bare. Açila Kirista nañare gurimom ni bakanerom min akan yo ; ¹⁹ Biinum Aláemit bújoumjour n'ínje min bunjar sembe bo m'bukan waf wánowan wajureruti wajahaliene. Mamu, nivare-vare Firim fafu Fásum me faa Kirista þoofo tánotan, újogum Yérusalem bi ni mof mamu maa Iliri.

²⁰ Ban n'evare yauyu Firim fafu Fásum me, nijojoh min içob ulam waw wo bugala bo gúmusenut me guun gulob mala Kirista, mamu jamb'iteþ iremben ni báçiler bal ace. ²¹ Nikamokan ti Bahícer babu bulob yo me buoh :

« Bugan bugagu bugo gu-

† **15:9** 15.9 Juluj 2 Samiel 22.50 ; Ufóñ 18.50 ‡ **15:10** 15.10 Juluj Dáteronom 32.43 § **15:11** 15.11 Juluj Ufóñ 117.1 * **15:12** 15.12 Juluj Esai 11.12

lobutil me mola þan
gugugol,
bugan bugagu gámusenut
me guun gulob mola
þan gujoh†. »

*Pool o n'elob maa
bújaorol*

²² Dáuru difirom me
ñammeñe éjoul bi ni buru.
²³ Bare maer ñer nibane
burokom n'ulam wauwu.
Nemme símit sammeñe ínje
n'emañ fañ ekelul enalo,
²⁴ kan nimanje, iom me
n'ejow mbal Esupañ, þan
íkail írinxoul min ísumaet
gunah guman ni buru, tima
n'jirambenom may min ijow
mbaa mof maumu.

²⁵ Bare þan maer, ban ijow
bi Yérusalem bi eramben
gutiolal ejangaraay gaam bo
me. ²⁶ Ejangaraay bugaa
mof mamu maa Masedonia
ni maa Akaya gujojoh bateh
bi eramben gutiil galeh me
gaam bo me Yérusalem.

²⁷ Bugo fañail gujoh yo.
Kan maagen mamu dáuru
gamag go guogenil : nemme
ejangaraay Esúif yay bugaa
Yérusalem gugabogabor ni
bugo gásonien gagu go Bi-
inum babu bisene me, yo
eçil me may bugagu galet me
Esúif guote gúþuren ni guba-
jil min gurambenil. ²⁸ No
nijae me eban burok baubu
índe baseneril bateh baubu
iban, þan ípurum to ni buru
ijow mbal Esupañ. ²⁹ Ban
niffase búoh no nijae me
éjoul bi ni buru, þan ijoul
ni gásonien gagu ró þe gaa
Kirista.

† 15:21 15.21 Juluj Esai 52.15

³⁰ Gutiom, dáure nimanje
ilaul ni gajow gal Ataolal
Yésu Kirista ni gábboli
gagu go Biinum Banabe
biseneolal me ieh : jitih ma-
nur n'ínje n'elaw Aláemit
múmbam. ³¹ Jilaw tima
niþah Esúif yay bugaa mof
mamu maa Yúde gabajut
me gáinen, min mbi þop
garamben gagu go niomme
n'éjaenum bi Yérusalem
ejangaraay bugaa bo guyab
go ni gásumay. ³² Mamu
ñer, súm me n'Aláemit, þan
íju içigul ni buru n'ésumay
ró, ban þan ibaj to ni buru
gáelo jatiito. ³³ Mbi Aláemit
asene me gásumay áni ni
buru þooul ! Amen.

16

Pool o n'esaf gupalol

¹ Ban iboñulul álinolal
Fóbe aamme ni burok bi
ni jangu yay yaa Sankire.

² Jialenol wári ni gajow
gal Ataw ti bugan bugagu
bugal Aláemit guot me
gukan, ban ni jirambenol
ni wáfowaf no nasoholaul
majoga bajogerol. Açila
fañaoal narambendamben
bugan gammeñe, bi n'ínje
fañaoam ró.

³ Jisafom Pirisila bugo
ni Akilas gaamme gupalom
uroka bi ni Yésu Kirista.

⁴ Gukaene esen guhoil bi
eþagen buronjom. Let índe
bareom iomil n'esen gasal,
bare þop bugan bugagu
galet me Esúif bugaa sijangu
sasu þe ubugi n'esenil gasal.

⁵ Jisafom pop ejangaraay gaomunore me yanjl.

Jisafom Epenet o níbboli me nár. Ačila amundum me pe ni mof mamu maa

Asi áinen ni Yésu Kirista.

⁶ Jisafom Mari ayoh me nár molul.

⁷ Jisafom

Andoronikus bugo ni Yunias gaamme buganom bugo jugumen me fipeh. Bugo gúuba gúnini bugan búgamah ni upotoraaw, ban gumundom guinen ni Yésu Kirista.

⁸ Jisafom Ampiliatus o níbboli me nár ni gajogor gagu go jibaj me ni Ataw.

⁹ Jisafom Iriben aamme apalóli aroka bi ni Kirista, bugo ni Sitakis o níbboli me nár.

¹⁰ Jisafom Apeles, agiten me búoh maagen mamu náineyinen ni Kirista, hani no sílam sasu sičilo me.

Jisafom bugaa yan Arisitobulus.

¹¹ Jisafom Herodion aamme anom.

Jisafom bugaa yan Narisis gáinen dó me ni Ataw.

¹² Jisafom Tirifena bugo ni Tirifosa gaamme ni burok súp bi n'Ataw. Jisafom may Perisis o níbboli me ; o pop umu m'burok fan bi n'Ataw.

¹³ Jisafom Rufus aamme aroka ahu ámah ala Ataw. Jisafom jaol aamme pop jaom.

¹⁴ Jisafom Asinkirit

bugo ni Filegoñ, Herimes bugo ni Patorobas, Herimas ni gutiolal gaamme ni bugo.

¹⁵ Jisafom Filolog bugo ni Súli, Nére bugo n'álinol, Olempas ni bugan bugagu pe bugal Aláemit gaamme

ni bugo.

¹⁶ Jisafor buru fanjaul búsafor baa batia. Bugaa sasu sijangu pe saa Kirista gusafulul.

Etállen ésola

¹⁷ Gutiom, ínje umu n'elaul min mbi jíkanum bugan bugagu gaçile me búhanor m'bubaj ni buru. N'eceñil baligener babu bo buru jiyan me gullimene bugan bugagu. Jíraliil !

¹⁸ Bugan ti bugo gulet ni burok bi ni Kirista aamme Ataolal, bare til bi ni gar gagu golil. Pan nihi gunjar gurim gájebie ni balober básume min gubut bugan bugagu gaffasut me waf.

¹⁹ Ban til buru, bugan bugagu pe guffase bu júttun me Firim fafu Fásum me ; yo eçil me ni súmom nár ni buru. Bare nimaje min malilloul miçilul min jikan maaro, ban jambi jihat me waf min uçilul n'jikan maarat.

²⁰ Aláemit ahu ala gásumay mati pio min aojor Seytane fattam guolul.

Gáji gagu gal Ataolal Yésu gúni ni buru !

²¹ Tímonte aamme apalom ni burok nasafulul bugo ni Lísius, Yasoñ ni Sosipater, gaamme buganom.

²² Injé may Térissius, o Pool alob me min ihiçol eletar yauye, nisafulul ni gajow gal Ataw.

²³ Gaiyus ayabom me súndool nasafulul. Súndool pop ejangaraay pe guomunore me. Eras aamme abaña-síralam ahu ala ésuh

yay nasafulul. Atiolal
Karitus nasafulul þop.

[²⁴ Mbi gáji gagu gal Atao-lal Yésu Kirista gúni ni buru þe ! Amen !]*

²⁵ Usalal Aláemit ! O abaj me sembe sasu sal elinen góinen gagu ni buru ti Firim fafu Fásum me fo nigitene me fulob me. Firim fafu falob me mala Yésu Kirista, fo nivaree maa. Ačila Yésu ačile min waf waw wo Aláemit akič me wakópeneni me unnay ni unnay ²⁶ maer uffasi ḷanno ca. Bahičer babu bal uboñer waw bigiteneolal wo, ti Atúla akič yo me, ban ugíteneigiten súsuh sasu þe min mbi bugala so gúinen ni o ban ni gúkanumol.

²⁷ Gasal gúni n'Aláemit, o alillo me o bare, ni gajow gaa Yésu Kirista, bi nánonan ! Amen.

* **16:24** 16.24 Ni bahičer bammeñe bítinar, firim faufe filero.

Eletar yay étiar yo Pool ahič me bugaa Korent Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Pool nailene jangu yay yaa Korent ni bújaorol búutten. Esúh yay yaa Korent ece yom ni súsuh sasu saa mof mamu maa Geres safanj me ni sibaje hámma, dó pe mala úsih yo waamme úuba. Umigel gammeje ni pop bugan galeleh ubugi ró. Gammeje ni bugaa ró Korent buronil buronj bom bal ekan galego.

Gannay gaugu, bugaa Korent nihi gulagen bapinorer ni bulago bánoban sápollo. Gammeje ni bugaa jangu yay yaa bo bugan guomene bugaa bice n'ulago wauwu balama gúbbañul gúni ejangara. Ejangaraay bugaa Korent gubaje gajahali mala suoren sammeje sayae ni mukanay mamu ni pop ni gailoil bújonor wawu ulago. Pool nahihič eletar yauye étiar yauye bi ébalil.

Wafanj me n'ubaje hámma, wo uomme firim fafu favarei me, faamme : Kirista (dóemme an ahu o Aláemit aboñulo me) nabbanibañ n'ekurua. **Firim fafu malillo arafuhow müjuut mujoh fo** (1 Korent 1.18 bi 2.15). Bugan bugagu bugo Yésu Kirista aboñ me bugo pe uroka gom bugal

Aláemit bugo nihi gurok tiñ tanur (1 Korent 3).

Ebaj gajow gagu gal ajangara, mbiban mat'uronj buronj baçole, yo jangu yay eotut eruhé yo (1 Korent 5 bi 6). Pool nábale may suoren sasu so bugaa Korent guroren me mala búyabo (1 Korent 7), ter mala gailoil bújonor mukanay mamu maa wawu ulago (1 Korent 8 bi 10). Ni gurim gaugu pe, Pool umu n'elaw ejangaraay aagil gúkanum bugagu ban ni gulip maaroil. Nagiten pop **bu ejangaraay gulet me ni fujoh fánofan**. Ujógum ni 1 Korent 11.17 bi 14.40, Pool nalolob mala **eron ni fuomunor fal ejangara**. Gábboli guote gúcibben buronj babu baa fuomunor fafu fal ejangaraay (1 Korent 13).

1 Korent 15 eosenolal búoh Aláemit naileyilen Yésu n'eçet yay, ban funah fice, **bugan bugagu gaçet me pan may guilo**. Eno me ejangaraay gúinene firim fafu, buronil ni gáinenil pan sibaj nafa.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool, o Aláemit açob me íni apotora ala Yésu Kirista, ni pop atiolal Sosuten, ² wóli jihíçeu eletar yauye bi ni jangu Aláemit yaamme baubu Korent, bi ni buru bugan bugagu gaçobi bo me bi eron mala Aláemit, ban n'gúni bugola mala gáinenil ni Yésu

Kirista, ti ƿop bugagu ƿe gavoge me tánotan ni mof gajow gagu gal Ataw Ysu Kirista, aamme Ataw ahu ala bugo ni wolal ƿe.

³ Mbi Payolal Aláemit ni Ataw Ysu Kirista gsonienul ban ni gusenul gásumay !

Pool o n'esal Aláemit mala uji waw wo nasene me

⁴ Nanonan ínje umu n'esalen Aláemit molul mala gji gagu go nsenumul me ni Ysu Kirista. ⁵ Maagen mamu, gajogorul ni Kirista gukanulkan n'jisnumet n'uji waw ƿoowo, fajum uji waw ƿe wal elob ni waa gaffas. ⁶ Bagitener babu baya me ni Kirista buru jujohbojoh liŋ tir, ⁷ iki bajut gji gace gal Aláemit go jibajut, buru n'enah yay funah fafu fo Ataolal Ysu Kirista ajae me éranjul. ⁸ Aila ajae me esenul sembe sasu sal ejoh liŋ tir bi funah fosola ; mamu, no funah fafu fal ejoul yay yola fujae me eigul, an mat'ju ategul elob yánoyan yaa gatil go buru jikane. ⁹ Jiffas búoh Aláemit fajao, aobul me bi eroj ni gajogor n'Añolol Ysu Kirista aamme Ataolal, nakanekan wo nalobe me.

Búfaculor babu bal ejangaraay bugaa Korent

¹⁰ Gutiom, ínje umu n'elaul ni gajow gal Ataw Ysu Kirista iegul : jijamor, jambi búfaculor bubaj n'etulul ; jujogor liŋ, jibaj biinum banur, ban ƿop jibaj

gainor ganur ! ¹¹ Maagen, gutiom, baje bugan bugaa fil fafu faa Kuloe gakelo gugitenom búoh gajamor gulet ni buru. ¹² Wo nimanj me elobul uwe : guce ni buru nahi guoh : « Inj ni Pool nibbane », bugagu n'guoh : « Inj ni Apolos », bugaguil n'guoh : « Inj ni Pier », guce mul n'guoh : « Inj ni Kirista nibbane. » ¹³ Jíinene piaj búoh Kirista an najue agaborol ? Pool piaj aele n'ekurua yay molul ? Ni gajow gaa Pool jiyabe gábatise ?

¹⁴ Nisale Aláemit min batiseut meanoan ni buru iki fado Kirispus ni Gaiyus. ¹⁵ Mamu, an ni buru mat'ju aah o ni gajaom nabatisei. ¹⁶ (Ey hetaj... maagen nábatisee ƿop fil fafu fal Estefanas, bare purto ficila, iinenut ter nábatisee ace mul itajen.)

¹⁷ Let bi gábatise bugan Kirista abonom, bare til bi egiten Firim fafu Fasum me ; do ƿe ínje m'banjarut gurim gaa malillo mal arafuhow, mamu jambi eet yay yaa Kirista n'ekurua eni eet yaa bamotonj.

Ysu Kirista o aamme sembe sasu ni malillo mamu sal Aláemit

¹⁸ Maagen mamu, gavare eet yay yaa Kirista n'ekurua, ni bugagu gaamme n'ejow bi ellim kakan batey ni fuhow ; bare ni wolal jaamme ni bulago babu baa gaah, gugitengiten sembe sasu sal

Aláemit. ¹⁹ Ni Bahícer babu Aláemit naage : « Malillo mamu maa bugan bugagu galillo me, þan ihajen mo, mujah mamu maa bugan bugagu gajah me, þan inemen mo* » ²⁰ Ñer wa bugan bugagu galillo me gújue gutajen gulob ? Upájula gurim Aláemit bugagu ni uceñoraaw bugaa jama wa gújue gulob ? Leti Aláemit nagitengiten búoh malillo mamu maa mof me kakan batey ni fuhow ? ²¹ Maagen mamu, arafuhow ni malillool þoomo najuge wo Aláemit akan me, bare ájuut affasol. Yo eçile Aláemit naah ajar gurim gaugu gal eçet yay yaa Yésu n'ekurua go wóli jivaree me min aþagen bugagu gáinen me, ban mof mamu, mo, ni mujoh go batey ni fuhow. ²² Esúif yay ugitemum wajahaliene gurorene, ban galet me Esúif†, bugo, malillo gulipe. ²³ Wóli til Kirista abbanji me n'ekurua yay jivaree, ban n'Esúif yay kakan waf wasunenie ; bugan bugagu galet me Esúif, ni bugo, kakan batey ni fuhow. ²⁴ Bare ni bugo Aláemit açob me, ásuif-ó, alet me ásuif-ó, Kirista o aamme sembe sasu ni malillo mamu sal Aláemit. ²⁵ Ey, waf waw wal Aláemit, wo bugan bugagu gujoge me batey ni fuhow, ufafaj malillo mamu mal arafuhow ; wo gujoge me

gabajut sembe gal Aláemit ufafaj fúf sembe sasu sal arafuhow.

²⁶ Gutiom, julujoro þaa joon, buru bugo Aláemit açob me : ni bujugum bal arafuhow, menjut ni buru bugan galilloe, menjut ni buru bugan gabaje sembe, menjut þop ni buru bugan búgamah. ²⁷ Bare til, bugan bugagu bugo mof mamu mujoh me utea ni guhow, Aláemit bugo naçobe bi esuen galillo me ni mof ; naçobe gabajut me sembe bi esuen bugagu gabaj me sembe ; ²⁸ naçobe bugan bugagu gabajut me nafa, bugo mof mamu muçotihene me, galet me wáfowaf, bi ékerul bugagu bugo mujoge me bugan búgamah : ²⁹ mamu arafuhow ánoan mát'áju amandor bújonor Aláemit. ³⁰ Aláemit nakanulkan n'jujogor ni Yésu Kirista, ban nakane min Yésu fanjaol áni malillo mamu mololal : açila Kirista akane min Aláemit ajogolal bugan gaçole, o açilolal nurojal bi mala Aláemit, ban o þop aalorolal ni gatil gagu. ³¹ Mamu, wo Bahícer babu bulob me n'ukano, baah me : « An amanj me fumandor, amandor mala wo Ataw akan me‡. »

2

*Pool o n'gavare mala
Kirista abbanji me n'ekurua
yay*

* **1:19** 1.19 Juluj Esai 29.14 † **1:22** 1.22 galet me Esúif : ni gugerekay guoge egerek yay. ‡ **1:31** 1.31 Juluj Séremi 9.23

¹ Gutiom, no nijoulo me ikiil itogul, injarut balober bice bagole ter malillo mice majahaliene min ivareul maagen mamu makop me mal Aláemit ; ² waf wanur pat nimajene jiffas, Yésu Kirista, Yésu Kirista ahu acet me n'ekurua yay. ³ Yo eçil me niilo bújoñorul ni gániom gal an abajut sembe, ni gáholi ni etelen dó yámah. ⁴ Gurimom ni baligenerom so sibajorut wáfowaf ni gurim gaa malillo arafuhow, bare dáru sembe sasu saa Biinum Banabe siranjulo mee ñanno ca bi ekanul n'jíinen gurimom. ⁵ Mamu, gáinenul mati gúhago ni malillo arafuhow, bare til ni sembe sasu sal Aláemit.

Malillo mamu mal Aláemit

⁶ Maagen dáru gurim gaa malillo wóli jivaree mee bugan bugagu gabbah me ni gáinen gagu, bare malillo maumu milet maa mof me, milet pøp maa sembe sasu saarat me saogen me mof maumu, sajae me ebil sinemo. ⁷ Wóli til malillo Aláemit majureruti me makop me, mo jivaree mee bugan bugagu. Balama átul mof mamu, Aláemit ni malillool o baþier bo min akiçe bu najae me ekanolal nuyabal fugab ni gasalol. ⁸ Bajut sice ni sembe sasu saarat me saogen me mof me saffase bakiçer baubu. Enoen me siffasenboffas, mati sikanen min gubbanj

n'ekurua Ataw ; ban ebbanj n'ekurua yauyu eçilol min ammej gasal. ⁹ Yo may Bahiçer babu bulob me, no buoh me :

« Baje waf wo an ámusut ajuh, wo an ámusut aun,

waf wo an áfuh ámusut apinor mala wo ;

waf wauwu Aláemit nakiçwokié ahato bi ni bugan bugagu gábboliol me*. »

¹⁰ Ban Aláemit wolal nagiten wo ni búkanum baa Biinum Banabe ; Biinum Banabe, bo, buffase waf waw pe, hani gapinor Aláemit gafañ me n'gukope.

¹¹ Ay ájue affas gapinor gal an, íni let an ahumu fanaol ? Manur mamu may, Biinum Aláemit bo bare bújue buffas gapinor Aláemit. ¹² Biinum babu bo nuyabal me let ni mof me bujomulo, bare til n'Aláemit ; mamu nújuale uffasal úji waw pe wo Aláemit asenolal me. ¹³ Ban wo wóli jivaree me, let ni gurim gajoumulo ni malillo mal arafuhow jivaree wo, bare til ni gurim gajoumulo ni Biinum babu bal Aláemit. Mamu, wóli nihi jinjar gurim gaa Biinum Banabe min jípjajul maagen majoumulo ni Biinum. ¹⁴ Arafuhow o Biinum babu bal Aláemit bilet ni o mát'áju ajoh wáþullo me ni Biinum baubu : þan ní n'açila batey ni fuhow. Mát'áju wo ejoh ni biinumol, mata

* 2:9 2.9 Juluj Esai 64.3

Biinum Aláemit bo nihi bukan an náju ánanum waf wauwu.¹⁵ An abaj me Biinum babu bal Aláemit, þan áju ánanum wáfowaf wabaje, ban açila fanaol anmát'áju affas bu nánie.¹⁶ Bahiçer babu buoge : « Ay affase gaþinor gagu gal Aláemit ? Ay ájue atarol ? » Bare wolal nubajale gaþinor gagu gaa Kirista.

3

Pool o n'egiten bugaa Korent bu gáinenil gúriñut me

¹ Gutiom, no niomen me ni buru, ijuenut ilob ni buru ti níarien me ilob bújonor bugan gabaje Biinum babu bal Aláemit ; nilobenlob ni buru ti bugan bugaa buron̄ be, ti bugan bugo gáinenil ni Kirista gutogerut.² Nisenulsen míi jirem min ihabo esenul sinaj mata sinaj jújuut so fitiñ. Hani bi maer jújuut jitiñ so,³ mata buru juroje n'eror̄ ti bugan bugagu bugaa buron̄ be guroje me. Maagen mamu, nemme juroj n'ésilaet ni gárig, jigitengiten mamu búoh buru bugan bugaa buron̄ be jom mala min juroje me ti arafuhow nah'aron̄ me.⁴ No baj me an ni buru aah : « Injé ni Pool nibbañe », ahuo naah : « Injé ni Apolos nibbañe », leti jikakan ti arafuhow ánoan nah'akan me ?

⁵ Ban joonjoon, ay aamme Apolos ? Ay aamme Pool ? Wóli uroka bare jom bugal Aláemit, gaçilul me

n'jíinen ni Kirista. Anóan ni wóli nakakan burok babu bo Ataw asenol me ekan :⁶ Ínje niroroh, Apolos náiyen, bare Aláemit akane min yil.⁷ Yo eçil me an ahu aroh me ni ahu áiyen me, bugo þooil gulet wáfowaf, bare Aláemit akan me min yil, o aamme waf.⁸ An ahu aroh me gurere bugo n'ahu áiyen me ; ban Aláemit þan acam ánoan ni bugo re ni ejenol.⁹ Wóli uroka jom gaam ni burok tiñ tanur bi mala Aláemit, buru n'jíni galah gagu gola, buru juomme may bateþer babu bola.¹⁰ Nirodok ti ateþa ala maagen, nabor ni gáji gagu go Aláemit asenom me, ban niileyilen fíçitfafu. Maer ñer ace aam n'eteþ aremben. Bare ánoan naate akan to biinumol ni bateþer babu bola !¹¹ Fíçit fice mul fújuut fiileni fúbuli ni fafu fáçili me fuban, faamme Yésu Kirista.¹² Guce þan gunjar ter éurus, ter síralam, ter þop sival satinenie min guremben ni fíçit faufu n'guteþ ; bugaguil, bugo, n'gunjar ter ubabar, ter éful, ter þop mukaw min guteþ.¹³ Bare jáari burok babu bal ánoan ni bugo þan jibil jiraj funah fafu faa Batalin̄ babu baçiger ; fiçila jijae me épunni n'ésuh. Funah faufu, Aláemit þan ajar sambun min álingen burok babu bal ánoan, mamu ánoan þan affas burok bu nakane.¹⁴ An o sambun sausu mati súju me sihajen bateþerol, an ahumu þan

ayab bacam. ¹⁵ Bare an o bateperol bujae me esa iki birem, o mat'ayab bacam ; ačila fumumol pañ aþah, bare pañ áni ti an aþagulo ni sambun.

¹⁶ Jiffasut búoh buru juomme gávi gagu gal Aláemit, ban biinum Aláemit ubu ni buru ? ¹⁷ Yoo, an ahajen me gávi gaugu, Aláemit may pañ ahajenol, mata gávi gagu gal Aláemit gunanab, ban buru juomme gávi gagu gučila.

Jambi an amandor apalol an

¹⁸ Jambi an abutoro : eno ace ni buru najoge gaa búoh o nalillolillo ni bujugum baa bugaa mof me, mbi til aroñ ti an atee ni fuhow min mbi maagen mamu alillo ; ¹⁹ mata malillo mamu maa buron be kakan batey ni fuhow bújonor Aláemit. Maagen mamu, Bahičer babu buoge : « Aláemit mutuho bugan bugagu galillo me nah'anjar najogil. » ²⁰ Buoge ƿop : « Ataw naffase gaþinor gagu gaa bugan bugagu galillo me ; naffase búoh gaþinor gom garakel. » ²¹ Mamu, an aatut amandor mala apalol an, mata waf waw ƿe buru jičil wo : ²² Pool, Apolos ter Pier, mof mamu, buron babu, ečet yay, waf waw waa jama ni wájaeul me, dó hum ƿe buru jičile ; ²³ ban buru Kirista ačilul, ban may ačila Kirista, o, Aláemit ačilol.

4

Aláemit nevonol pat aamme Ataliña ahu

¹ Mamu ñer, mbi jujogóli ti uroka bugaa Kirista bugo nasene bíteb babu bal egiten waf waw wakop me wal Aláemit. ² Ban an o Aláemit asene burok ekan, wo narorenol me, wo uomme akan burokol ni mačole. ³ Injé fumumom kanutom bo waf buru balober maarat jiya n'íje, ter guce ; ban may mat'italijoro íje faňaom. ⁴ Ijugut maarat mo nikane, bare mánoman, let yo mb'ečil min íni an ačole bújonor Aláemit ; an ahu ajae me etalinom o aamme Ataw. ⁵ Yo ečil me jambi jitalij an tinah talu tabeli me m'bačigerulat, mamu bi no Ataw ajae me ébbañul. Ačila pañ áþunnul me ni maňanne waf waw ƿe waamme n'emoč, waamme n'uinum bugan bugagu agiten. No ñer, Aláemit pañ asen ánoan gasal gagu gájahor me ni o.

Gálatien gagu go upotoraaaw guot me gumuten

⁶ Gutiom, wo nilob me iya n'Apolos ni íje fumumom, mala maaroul nílobum wo. Nimanjene min jijar bilihorum ni wóli, mamu pañ júju jujoh wo firim faufe fumanj me elob faah me : « Jambi jikan waf iki jívafen wahiči me. » An ni buru aatut ñer atennoro mata ace nárihene min ahabo ahu. ⁷ Min aw ni wa núfanjum me bugagu ? Aw wa nubaje

Aláemit m'basenuti wo ?
 Ban eno me waf waw wo
 nubaj me basener bom, wa
 n'uçil min utennoro mamu
 nan gusenuti wo ? ⁸ Ni
 gaþinorul juoge wo jiman
 me þe, jibaj wo jiban iki
 jiþilo sar ! Buru maer
 usanum jom ! Jibanno jíni
 úvi jihalóli to. Nimanjene
 jíni úvi ti maagen tima
 wóli may n'júju jugum ni
 buru fívieto faufu ! ⁹ Ni
 bujugumom, wóli jaamme
 upotora, Aláemit ni furobo
 fúsola nabanjóli, ti bugan
 bugo gujae jamuh. Wóli
 jínini ti bugan bugo gujoge
 gural ni fuhay bújonor
 ésuh yay þe : emalakaay
 ni bugan bugagu. ¹⁰ Wóli
 jínini ti utea ni guhow
 mala Kirista, bare buru
 Kirista akanul n'jíni bugan
 galilloe ! Wóli júgotogoto,
 bare buru jibabaj sembe ;
 guçotihenóliçotihen,
 bare buru gutebenulteben
 fatiya ! ¹¹ Bi jama min
 bae ulobale maa, wóli
 ubugi min jicarete, egaya
 emugóli, jibajut jisimo,
 ubugu n'gutegeóli me, ban
 wóli ubugu n'jiyanore me
 jiban babu þe. ¹² Wóli ubugu
 min jútuge linj n'jurok
 min jitiñ ejenóli. Gujelóli,
 bare wóli n'júsonienil ;
 gúlatienoli, bare wóli
 n'jumuten. ¹³ N'gulob gurim
 gaarat guya ni wóli, bare
 wóli bae n'julob ni bugo
 súm. Bi funah faa jama
 gujogólijoh ti nihi jíni me
 uvuel waw waa mof, ti nihi
 jíni me élun yay yaa bugan
 bugagu.

Pool o m'batar bugaa Korent ti þaaya nah'atar me guñolol

¹⁴ Ihiçulatul gurim gaugu
 bi esuenul, bare til bi
 etarul ti þaaya nah'atar me
 guñolol. ¹⁵ Maagen mamu,
 hani jibajene uligena gono
 súuli ni súuli galigeneul
 mala buron ni Kirista, bare
 ínje bare jibaje ti þaaya ni
 gajogorul ni Yésu Kirista,
 min injallul me Firimfafu
 Fásum me. ¹⁶ Kan ñer ínje
 umu n'elaul waf wauwe :
 jilihor n'índe. ¹⁷ Yauyu eçil
 me may niboñul Tímonte,
 aamme añolom o níbboli me
 nár, o gáinenol ni Kirista
 gulin me tir. Açila þan
 aosenul me bu ínje iron
 me ni Yésu Kirista. Buron
 baibu nih'iligen me bugan
 bugagu tánatan ni sijangu
 sasu þe bo nikae me.

¹⁸ Baje guce ni buru gaten
 noroe mata n'gaþinoril ínje
 mat'ikelul bujuh. ¹⁹ Bare
 súm me Ataw, mati þio
 níjoul bi ni buru. Ban, no
 níjae me eçigul, let gurim
 gagu gaa bugan bugaubugi
 gatennoro mee níjaeul bi
 ejuh, bare ejuh sembe sasu
 solil ; ²⁰ mata enogen ni
 Jávi jaju jal Aláemit let waf
 waa gurim barebare, bare
 rorendoren sembe. ²¹ Wa
 ñer jifaþe n'jimaþe : íjoul
 bi ni buru n'egol ró, ter ni
 biinum bájebie ban ni bim
 meñ gábboli ?

5

Ukana-galego bugagu gaamme ni jangu yay yaa Korent

¹ Wunoe ban babu pe gaa búoh baje ace ni buru o buroñol buarat hani jatiito ; hani bugan bugagu gaffasut me Aláemit gubajut buron bánie mee. Niune búoh ace ni buru bugo ni aar payol nihi gufilo ! ² Dáuru wotene kanul gaþinor iki jiham an ahumu akan mee burok ti baubu ápur ni fuomunor fafu folul ; bare buru jikanut fo, min til jinamo eteben ubandul. ³ Injé, hani min íraliul me, bare bae biinumom ubu to ni buru ; ban an ahumu akan mee burok baubu, o, nitalinjol iban, ti níh'íni to me ni buru. ⁴ No juomunore ni gajow gal Ataolal Yésu, biinumom þan bini to ni buru. Ni sembe sal Ataolal Yésu Kirista, ⁵ niegul jibet an ahumu ni guñen gaa Seytane, min mb'ategol ák'ábahen bakanerol baarat mee*, mamu yaalorol néju epah funah fafu no Ataw ajae me ébbañul.

⁶ Ubandul wo jitebene mee gasal gánogan guleto ! Jif-fasut þian búoh lévir yatiito yo neh'ekan epor yay þooyo yasii me n'eilo ? ⁷ Jihalen ñer bakaner baubu bolul bufan babu baarat mee min júju jukur ! Jikan mo me, þan jíni bugan guvugul, ti epor yo gusie yabajut lévir. Ban maagen mamu bugo jom mala min Kirista

ásimeni me mololal : nánini ti gabbarum gagu go Esúif yay nihi gúsimen me funah fafu faa Paak. ⁸ Yo eçil me ñer nuotale ukanal gaggan gagu gaa Paak, let ni unaç wabaje lévir yay efan yay yal ekan maarat ni búlaput, bare til ni unaç wabajut lévir, yoemme ni biinum bakure, ni biinum baa maagen.

⁹ Ni eletar yay yo nimundum me ihiçulul, nilobullob búoh jitey bugan bugagu gafiye me ni aletalet. ¹⁰ Nilob maa ilobut ikan dó bugan bugagu þee bugaa buron be gafiye me ni ale-talet, bugan bugagu bugaa gaija, bugan bugagu gákuete me, ter þop bugan bugagu gamigelete me sinetal : enoen me bi etey bugan bugaubugi þee, yoemme ñer júpur ni mof me ! ¹¹ Bare nihiçululhiç min iegul jitey ánoan aage o ajangara, mbiban nah'afilo ni aletalet, ter nah'abaj gaija, ter nah'amigelet sinetal, ter nah'ajel bugan, ter náh'áhallenor ter þop náh'ákuet. An ti ahumu, jambi jugum ni o wáfowaf, hani etiñor dín danur. ¹²⁻¹³ Maagen mamu, bugan bugagu galet me ejangara let ínje iete italinjil ; bugo, Aláemit þan atalinjil. Bare bugagu bugo buru jugum me fuomunor fanur, leti buru fanaul juote jiffas molil ? Yo eçil me jiham ñer álaputa ahumu ni fuomunor fafu

* 5:5 5.5 min mb'ategol ák'ábahen bakanerol baarat mee : ni gugerekay guoge min mb'amuh enilol.

folul.

6

Mala ebet apali ajangara ni bataliŋ

¹ Buru jaamme ejangara, eno me an ni buru nabajore n'apalol, bu nájue ájaenum elob yay ak'asen bugan galet ejangara gutaliŋ, min til ahabo fuomunor fafu fal ejangaraay ? ² Jiffasut búoh ejangaraay gujae me ebil gutaliŋ mof mamu ? Ban, eno me buru pān jitaliŋ me mof mamu, bu ñer n'etulul mati júju me jiban elob yareut miñ ti yauyu ?

³ Jiffasut búoh hani emalakaay wolal ujaale me etaliŋil ? So ñer ni etaliŋ waf waw waa buron be ? ⁴ Wa pān učil mbi baj ni buru elob ti yauyu, n'jiŋar bugan bugo Jangu ekanut n'gapin gúni utalinjaul ? ⁵ Wo nilob maa uotene ukanal n'jusu. Bu mati baj ni buru an alilloe ájue akan bugan gárige n'gujamor ? ⁶ Toge piaŋ min an ni buru ataliŋ n'atiol bújonor bugan gabajut gáinen ni Yésu Kirista ?

⁷ Min baj me ni buru bataliŋ gitengiten búoh juloe pám. Wa učile jújuut jumuten bugan bakanerul waf waçolut ? Wa učile jújuut jihabo an bákuterul ? ⁸ Bare til buru faŋaul jikane me maçolut mamu, buru júkute me, ban bugan bugagu bugo jikane me mee gutiul bugom ! ⁹ Jiffasut piaŋ búoh gaçolut me gulet n'enogen ni Jávi

jaju jal Aláemit ? Jambi jubutoro : gakane me galego, gamigelete me sinetal, gafiye me ni an o gúyavut, wáineaw gafilene me gupalil wáine, ¹⁰ úku waw, gácelet me, úhallaaw, gajelete me bugan, garame me waf bugan, bugan bugaubugu pee mati gunogen ni Jávi jaju jal Aláemit. ¹¹ Guce ni buru buroŋil mamu bíniens mee. Bare ni búkanum baa Biinumol, Aláemit ahu ololal naþopos ni buru util wauwu pe ápuren, min akanul n'jíni bugan ganabe, bugan gaçole ni gajow gal Ataw Yésu Kirista.

Jiŋar sinilul min jísen Aláemit gasal

¹² Baje guce ni buru nihi guoh : « Níjue ikan wásumom me. » Gukonje, bare let waf waw pe újahore ni an. Níjue ikan wásumom me, bare mat'ihat min íni ni fimigelet faa waf uce.

¹³ Juoge poþ : « Mitiñay mukanikan bi ni far, ban far fukanikan bi ni mitiñay. » Jukonje, ban Aláemit pān anemen so pooso. Bare let sanur ni bujobuet : enil arafuhow ekanuti bi bujobuet ; bi n'Ataw ekani, ban o açil yo. ¹⁴ Ban ti Aláemit ailen me Ataw ni gaçet me, mo may pān ajar me sembeol min ailenolal poþ n'eçet yay.

¹⁵ Jiffasut búoh sinilul maer úlan wom uce wal enil Kirista faŋaoł ? Pan piaŋ injar gáalan gal enil Kirista ik'itegor ni gal ejobu ? Hani,

júut kan mo ! ¹⁶ Jiffasut búoh ánaíne anamo me bugo n'ejobu, bugo éubail enil yanur gom ? Maagen mamu, Bahícer babu buoge : « Bugo éubail enil yanur pán gúni*. » ¹⁷ Manur mamu may an ajogor me n'Ataw Yésu, an ahumu ni Yésu biinum banur gom.

¹⁸ Jitey bujobuet ! Wawu util péepe wo arafuhow ájue akan nd'uçin n'eniol ; bare an anogen me ni bujobuet, nárure gatil n'eniol fañayo. ¹⁹ Jiffasut piañ búoh sinilul suomme gávi gagu gaa Bi-inum Banabe bo Aláemit asenul me, baamme maer ni buru ? Maer buru jibbañut jiçil guhou ! ²⁰ Aláemit naal-lorulwallor búallor bámah. Yo eçil me ñer jinjar sinilul min jisenol gasal !

7

Pool o n'ébal mala búyabo

¹ Maer ñer ban ulobal maa suroren sasu so jurorenom me n'eletar yay yolul. Wáriari min ánaíne anamo to m'bakait n'anaare. ² Bare min jambi bujobuet bubaj, fanje jáari min ánaíne ánoan abaj aarol, ban may anaare ánoan nabaj áinol. ³ Aínema naate akan aarol wo ánaíne aat me akan aarol. Manur mamu may, aarema naate akan áinol wo anaare aat me akan áinol. ⁴ Aarema ájuut ajar eniol min akan wásumol me, mata enil yay yola áinol açil yo. Manur mamu

may, áinemá ájuut pøp ajar eniol min akan wásumol me, mata eniol aarol açil yo. ⁵ Jambi an ni bugo gúuba alat efilo n'apadol ; ter piañ bugo bajamorer bi eirigen pán jatiito min gúju gu-law Aláemit maagen mamu. Bare púrto me, n'gubbañ dó ni búyaboil ti buot me bujow, jambi bil mati gúju gujogoro min gúji mamu Seytane bulago bal ebutil. ⁶ Min ilob maa, let ter gáboñ niseneul, bare jikan yo me wáriari. ⁷ Nifanjene nimanje bugan bugagu pø gunamo to m'bayabut ti ínje, bare ánoan nabaje gáji gábulie ni waa bugagu go Aláemit asenol : ahe gal enamo m'bayabut, ahu gaa búyab.

⁸ Gurim gauge nimanje ilob súfurah sasu ni waareaw bugo wáinil guçet me : fanje jáari bi ni bugo gunamo to mamu ti ínje. ⁹ Bare jújuut me jujogoro, wáineaw n'jiyab waare, waareaw may n'jiyabo, jambi gafoga gumugul.

¹⁰ Gayab me ni gáyabo me, gáboñ gauge nimanje ilobil : anaare áyave aatut áþur yan áinol. Gáboñ gaugu let n'ínje gujoumulo, bare n'Ataw. ¹¹ Eno me anaare nabile áþur yan áinol, jamb'abbañ áyabo, ter piañ abbañ iki gujamor bugo n'ainol. Manur mamu may, ánaíne aatut aham aarol.

¹² Mala búyabo ajangara ni an alet ajangara, gurim

gauge nimanje ilobul : áname aam ajangara abaj me anaare alet ajangara aage ey namaqe bae guçin ban n'guçin ti maagen, áine ahumu aatut ahamol. Gurim gaugu n'íne gujoumulo, let n'Ataw. ¹³ Manur mamu may, eno me anaare ajangara nabaje áname alet ajangara, ban áine ahu naah ey gújue bae guçin ban may n'guçin ti maagen, aare ahumu aatut aah áinol guban. ¹⁴ Maagen mamu, áine ahu alet me ajangara garobool n'aarema aamme ajangara þan guçil me min Aláemit ásonienol. Manur mamu may, aare ahu alet me ajangara garobool n'ainol aamme ajangara þan þop guçilol me min Aláemit ásonienol. Let mo, guñolil þan gujogi ti uñil ganabut, ban bae gunanab mala gásonien gagu go guyab me n'Aláemit. ¹⁵ Bare eno me an ahu alet me ajangara amane guban bugo n'ahu aamme ajangara, gújue guban. No ñer, áine ahu ter aare ahu aamme ajangara gagolol gúpure. Aláemit namamañ juroñ ni gásumay. ¹⁶ Aw ajangara ahu aarema, nufiume maagen mamu gaa búoh þan úju upagen áini o baamer to n'aw ? Aw may ajangara ahu áinemá, nufiume gaa búoh þan úju upagen aari o baamer to n'aw ?

*Eroñ buroñ bajaore ni
bavoger Aláemit*

¹⁷ Púrto me dáuru þe, jujoh ni firim fafu fo nilobe me bugan bugagu ni si-jangu sasu þe, faamme : ánoan naate ásumaet ni góani gagu go Ataw asenol me, ní ti nánien me no Aláemit avogeol me. ¹⁸ Eno me an natetey búhut aban no Aláemit avogeol me, áni to mamu. Mb'eno me atogut atey búhut, áni to may mamu. ¹⁹ An utey búhut-ó, uteyut búhut-ó, so pooso sirebore : wakani me n'gapin, wo uomme étturn góboñ gagu gal Aláemit. ²⁰ Anóan naate ásumaet ni góani gaa no Aláemit avogeol me. ²¹ Kan me amigel nuomene no Aláemit avoiei me, jamb'ubaj to gapinor gánogan ; bare ubaj me bulago baa min úpur ni fimigelet faufu, unjar bo. ²² Maagen mamu, amigel o Ataw avoge, o, Ataw nápunnol aban ni fimigelet fafu. Manur mamu may, an alet amigel o Kirista avoge, o, amigel nam maer ola. ²³ Aláemit nacacam bacam bámah min aallorul, jambi ñer jibbañ jíni umigel bugaa bugan guce. ²⁴ Ey, gutiom, ánoan naate áni bújonor Aláemit ti nánien me no navogeol me.

*Pool o n'elob mala
gayabut me ni mala gáyavut
me*

²⁵ Mala buru bugan bugagu jaffaserut me anaare ter áname, ibajut firim fajoumulo n'Ataw fo mb'isenul me. Bare ban ilob

wo niþinor me, ínje o Ataw ni ñarum enilol akan me min íni an o jújue jíhagum ni o. ²⁶ Ulujal me sílam sasu saa jama, n'gaþinorom wáriari min ánoan áni ti náni me. ²⁷ Eno me tuyayab anaare, jamb'uñes min jihanor. Mb'eno me utogut uyab, jambi ñer ulip ebaj anaare. ²⁸ Bare may uyab me anaare, ubajut gatil. Mb'eno me bájur baffasut ánaine búyave, bájur baubu abajut may gatil. Bare bugan bugagu gayab me ni bugagu gáyabo me þan gubaj sílam ni buronjl baa funah-ó-funah, ban nimajene buru jambi jibaj so.

²⁹ Gutiom, wo nimaj me elob, uwe : gunah guman bare guñañoe ; yo eçil me ñer maer mbi gayab me guroñ ti bugan gayabut, ³⁰ gaamme n'ukon ti bugan galet n'ukon, gaamme n'ésumay ti bugan galet n'ésumay, gannom me waf ti bugan gaçilit wo, ³¹ góronjume me ni waf waw waa mof me guroñ ti bugan góronjumut ni wo, mata mof maume, ti míni maa, muñumut eþio náar.

³² Nimajene jambi jibaj gapinor gánogan. An ayabut nah'aþinopinor maa waf waw wal Ataw, nah'aþinopinor maa bu najae me ekan násum Ataw.

³³ An ayayab mala waf waw waa buronj be nah'aþinor, maa bu najae me ekan násum aarol ; ³⁴ ñer biinumol þan búlan. Manur

mamu may anaare áyavut, ti þop bájur baffasut ánaine, nah'aþinopinor maa waf waw wal Ataw, mamu ni bakanerol ni baþinorerol, þan áni þoool ala Ataw ; bare ahu áyabo me, o, nah'aþinopinor maa waf waw waa buronj be, maa bu najae me ekan násum áinol.

³⁵ Mala gásunayul nilob maa, let ter bi érurul ni sílam, bare til bi erambenul min jikan wafan me n'úarie, min jujogor liñ n'Ataw uinumul m'bálandut.

Pool o n'elob mala gápañ me

³⁶ Eno me ápur abaje bájur o gujamore bi búyabo, ban naþinor gaa búoh alet n'ekanol jon min ayabutol me, eno me þop biinumol bitebe mbaa bájur babu, ban ájuut ajogoro atajen min aah guote gúyabo, gúyabo ti naman yo me : akanut gatil gánogan.

³⁷ Bare ajoh me m'biinumol búoh mat'ayabol, an m'batuñenutol min aþinor mee, min ní açila aþinore nakan wásumol me, ban maagen mamu nájuju ajogoro eke ni bájur babu bo gumaþor me, an ahumu nakane jon. ³⁸ Mamu ñer, an ahu ayab me bájur babu o gumaþor me nakane jon, bare ahu ayabutol me, o, nafaje ekan wári.

Pool o n'elob mala waareaw bugo wáinil guçet me

³⁹ Anaare o gúyave bugo n'ánaine guote gurobo bi

no áinol ajae me eçet. Aínol açet me, aare ahu ñer nájue ák'áyabo ni an o namañe, bare áine ahu o najae me éyabo ni o naate áni ajangara. ⁴⁰ Eno me may mamu nanamo to m'báyavut, no þan afaj me nabaje gásumay. Gapinorom ugu, ban ni bujugumom ínje pop nioseh nibaje Biinum babu bal Aláemit.

8

Mala ellu yaa sihaj sásimenei sinetal

¹ Maer ñer ban ulobal mal ellu yay yaa sihaj sasu sásimenei me sinetal sasu. Maagen mamu, "wolal pe ubajale gaffas gagu," ti buru julobe yo me. Ban gaffas gukanekan an natennoro, bare gábboli, go, gulinjenelijen fuomunor fafu. ² An akan me m'biinumol gaa búoh o uce naffase, an ahumu affaserut joon ti naat me affas. ³ Bare an aman me Aláemit, an ahumu Aláemit naffasol.

⁴ Maer ñer mala etiñ ellu yaa sihaj so gúsimene sineatal, nuffasale búoh enetal let waf waa maagen ni buroñ be ; Aláemit anur pat abaje.

⁵ Baje bugan gaage úlaemit gummemmenj n'ettam yay ni pop n'émit yay. Ban maagen ni bugo babaj úlaemit ni utaw gammene. ⁶ Bare ni wolal Aláemit anur pat abaje : açila aamme Paaya, átut me waf waw peé, ban nuroñaleron bi ni o. Ni baj pop Ataw anur pat : açila

aamme Yésu Kirista, o waf waw peé útulumi me ni o, ban nuroñumal ni o.

⁷ Bare, let bugan bugagu pe guffase maagen maumu. Guce gapulenen me eke ni sinetal sasu, bi funah faa jama n'gapinoril gutiñ me ellu yauyu yásimenei so me, waf waa sinetal gutiñe : min gáinenil gutogut me, yo eçil me n'gujogoro bugan gasigoe n'ellu yauyu.

⁸ Ban, let mitiñay mbi miçilolal nulofal Aláemit. Bajut uce wo nujaale ébbur wolal m'batíñut mo. Ulelal to pop n'ebaj wáfowaf wolal batíñer mo. ⁹ Jújue jikan wásumul me, bare júludo jambi bakanerul biçil bugan bugagu bugo gáinenil gulinjut me min gulo ni gatil.

¹⁰ Maagen mamu, eno me an o gáinenol ni Kirista gulinjut najuge aw abaj me "gaffas gagu gaa waf waw" min urove tiñ to enetal yom min úni ni fitiñ, an ahumu mati piañ aþinor aah o may nájue atiñ ellu yaa sihaj so gúsimene sinetal ?

¹¹ Kan mo me, "gaffas" gagu gúiya guçile atii ahumu o gáinenol gulinjut me nallim, ban hum Kirista naêcët mola. ¹² Jitil me mamu ni gutiul, n'júbuken uinumil wágoto mee, jiffas búoh Kirista fañaol jitile ni o. ¹³ Yo eçil me, eno me ban ellu yo nitiñe eçil atiom min atil, þan ihat bándor etiñ ellu jamb'içil atiom nalo ni gatil.

9

*Gailo gagu go Pool abaj
me mala min aamme aþotora*

¹ Ñer wa, íjuut ikan wásumom me ? Ilet aþotora ? Ijugut þiañ Ataolal Yésu ? Leti burok babu bo násenom me ekan biçile min jíni bugola ? ² Hani min guce guceñ me gaa búoh ínje aþotora nem, bare buru jiffase bae búoh ácila nem, mata gajogor gagu go buru jujogor mee n'Ataw gugitengiten búoh maagen mamu ínje aþotora nem.

³ Maa níh'íbal maa bugan bugagu gategeom me su-lób : ⁴ Min þiañ wóli jipilout min bugan bugagu gusenóli jitiñ n'jirem mala burokóli ? ⁵ Jibajut þiañ bakonj min jiyab waare ejangara min nihi jijaor tánutan, ti may upotoraaw bugagu, guti Ataw ni þop Pier* gukane mo me ? ⁶ Ter ni bugan bugaubugi þe ínje ni Barunabas bare juote jiaken n'jurok ni guñenóli min juronj ? ⁷ Juundere þiañ may búoh akosombil ace ajanre wafol min acamoro burokol ? Ay þan aroh bununuh aban mat'atiñ mitiñ mamu mala bo ? Akoña ay aatut arem míi mamu mal ekore yay yo nakoñe me ?

⁸ Nilolob mala waf waw waa buroñ arafuhow baa funah-ó-funah ; bare let wo nevonwo ugitene mala wo nimaj me elob, mata may gúboñ gagu gaa Móis gulolob yanur yay. ⁹ Maagen mamu, gúboñ gaugu guoge :

« An mat'uñjar gákanay uop ni butum ébe yaam n'ehah ble min úfiren yo gafen. » Aláemit nalob maa nababaj þiañ gapinor abbañen mbaa síbe sasu bare ? ¹⁰ Leti wolal uçilale min alob mee ? Gurim gaugu guhiçhiç hum bi ni wolal. Maagen mamu, an ahu aañ me ni ahu ahah me guote gukan burokil ni gafium gagu ró gaa búoh ánoan ni bugo þan abaj to jola. ¹¹ Iní me wóli juroroh ni buru eugit yaaro yaa Binum Banabe, bu ñer þan hóji wóli baþiler fugab fice faa gubaj gagu golul ? ¹² Iní me baje guce gájue gubaj waf ni buru, wóli jifañil ebaj gailo gaugu, let mo þiañ ? Bare wóli jikanut mo, min til jumuten waf waw þe, mamu jambi baj waf upiken Firim fafu Fásüm me faa Kirista ejow ti fuot me fujow.

¹³ Jiffasut búoh utejenaaaw bugaa gávi gagu gal Aláemit ni gávi gaugu gúroñum me ? Jiffasut búoh gaçil me bísimen babu guyabeyab fugabil ni bo ? ¹⁴ Manur mamu may, Ataw naaseh bugan bugagu gavaree me Firim fafu Fásüm me guote gúroñum ni fo. ¹⁵ Níjuene ikan mo, bare ikanut mo. Ihiçulat gurim gauge min mb'íbajum to waf uce. Hoe içet so n'ekan mo ! An mat'aramom waf wauwu waçilom me min ikaror ! ¹⁶ Ibajut bi ekaror mala gavare gagu go nivaree me Firim fafu Fásüm me ; dó

* 9:5 9.5 Pier : ni gugerekay guoge Kefas, yoemme Pier (eval) ni guarameenjay.

til kakan bíteb bo Aláemit asenom, ban mbi mataño míni n'íne eno ivareut Firim faufu ! ¹⁷ Iníen me íne fañaom iéobene burok baubu, þan ibajen to bacam ; bare nemme bíteb bom bo Aláemit asenom, þan ikan burok babu bo nasenom me m'barorenut wáfowaf. ¹⁸ Bacamom bo buomme ñer bay ? Bo buomme hum gásunay gagu go nijae me ebaj ni gavare Firim fafu Fásúm me, m'barorenut wo gavare gaugu guoten me guñallom.

¹⁹ Mánoman nínie an alet ni fimigelet fal an ace, bare nikanorokanoro amigel ala bugan bugagu þe min mb'iñagul bugan gafanje n'gummeje bi ni Yésu. ²⁰ No niom n'Esúif yay, þan ironj ti Asúif min mb'iñagulil bi ni Yésu ; ey, mánoman nilet ni guñen gaa góboñ gagu gaa Móis, nirondonj ti nih'íni me ni go, min mb'iñagul gaamme ni guñen gaa góboñ gaugu bi ni Yésu. ²¹ Mo may, no nirove tiñ tanur ni bugagu gaffasut me góboñ gagu gaa Móis, nih'irondonj ti bugo, ti an akanut góboñ gaugu n'gapin, min mb'iñagulil þop bi ni Yésu. Dáuru let gaa búoh butumom bilebo ni góboñ gagu gal Aláemit. Butumom bae ubu bo, mata íne umu ni guñen gaa góboñ gagu gaa Kirista. ²² Manur mamu ni bugagu bugo gáinenil gubajut me sembe : nirondonj ni bugo

nan ti gúmbam fañago ndi gubaj me sembe, min mb'iñagulil bi ni Yésu. Mamu ñer, niroje buronj bánoban ni bugan bugagu þe, tima, mánoman níe, niþagen guce ni bugo. ²³ Dáuru þe nikandókan mala Firim fafu Fásúm me, min mb'ibaj to fugab ni gásonien gagu go fisene me.

²⁴ Let jiffase búoh bíbefor bubaj me ni fuhay, úbeforaaw þe nihi gutey, bare an anur pat nah'ateb fo. Kan ñer jitey bi eteb fo ! ²⁵ Ubéforaaw þe þan gúfiren sinilil ucewo ; gukaneyokan bi ebaj gajow gámah gañumut epio ní bacamil. Bare wolal til nukanaleyokan bi eyab bacam bábaerit. ²⁶ Yo eçile nitetey, bare íteerit ró me ; nittegoretegor, bare ittegorerit ró me. ²⁷ Nimumuh enilom, ban niyogenyoyogen fañ jamb'íne fañaom avaree me bugan bugagu íbbur bacam babu íne bavareeril iban.

10

Batar babu mala wabajen me bugal Israel

¹ Gutiom, nimañe min jiffas wabajen me sipayolal gufan no Móis ápunneulil me Esíp. Aláemit nakakan elitalit yaa gávuh* negganil bugo þe bulago babu, ban nakanil may bugo þe n'gujow ni mahae gusat Fal fafu Fújugah fafu gulo

* 10:1 10.1 Juluj Gaþagen 13.21

ñagagu. ² Bugo p̄oɔil gúbatiseibatise ni gávuh gaugu ni p̄op ni fal faufu bi egiten gajogor gagu go gubaj me ni Mós. ³ Bugo p̄e gutitiñ mitiñay mamu manur mamu majoumulo me n'émít, ⁴ ban bugo p̄e gurendem p̄op mal mamu manur mamu mo Aláemit asenil me : maagen mamu níhi gurendem ni fuval fafu fo Aláemit nah'akan me fujaor ni bugo ; fuval faufu fo fuomme Kirista. ⁵ Bare hani mo, Aláemit súmutol ni gafan̄ me jammen̄ ni bugo ; yo eçil me n'gúcelul baubu ni gafit gagu.

⁶ Waf wauwu p̄e ubabaj min ní bigitenum bi ni wolal, jambi ubajal upinor wal ekan maarat ti bugan bugaubugi. ⁷ Jambi p̄op níhi jimalen sinetal ti guce ni bugo gukan yo me, ti Bahiçer babu bulob me buoh : « Esúh yay guroborobo n'gutiñ, n'gurem, mbiban n'guilo gúrasor bi emalen enetal yay†. » ⁸ Wolal jamb'unonal p̄op ni bujobuet ti guce ni bugo gukan mo me, min bugan gono súuli ávi ni sifaji (23 000) guçet funah fanur‡. ⁹ Jambi may ugeçal Ataw ti guce ni bugo gukan yo me, min sunuhunjan̄ surumil n'guçet§. ¹⁰ Jambi níhi júmumunor ti guce ni bugo gukan mo me, min amalaka ahu ala eçet yay anemenil.

¹¹ Waf wauwu p̄e ubabaj

min úni bigitenum bi ni wolal. Uhiçihic̄ uhali to min mbi jóum búoh wolal jaamme ni buron ni gannay gauge go nuffas me búoh buron̄ babu ubu n'ejow bi ebao uligenumal to waf.

¹² Yo eçil me an apinor me aah nahahah linj, naate ákanum jamb'abil alo. ¹³ Sílam sasu so jibaj me bi funah faa jama, so arafuhow ánoan abaje. Bare Aláemit alobérit aban nabbañ búsol, ban may mat'ahalul min juló ni sílam safanjul sembe : no sílam sijae me éloul, þan asenul sembe min júju jumuten so, ban þan asenul p̄op bulago min júpur ni so.

Pool o m'baçaf mala emalen sinetal

¹⁴ Gutiom bugo níbboli me fan̄, waf wauwu uçil me niegul jitey emalen sinetal. ¹⁵ Buru bugo nilobe maa ni buru bugan jom gabaje unum ; jipinor buru fanjaul min jujuh gurim gagu go nilobul me ! ¹⁶ Jipinor mala éremuma yay yaa gásonien yaçil me min nuh'usalal Aláemit. No nuremeal dó me, ekanutolal þiañ min ubajal gajogor ni Yésu Kirista mala fisimol fáyui me mololal ? Ganaç gagu may go numusulorale me, no nutiñale go me, gukanutolal þiañ min ubajal gajogor ni Yésu Kirista mala eniol yaseni ? ¹⁷ Ganaç ganur pat gubaje ; hani nummenjale bu, enil yanur

† **10:7** 10.7 Juluj Gaþagen 32.6 ‡ **10:8** 10.8 Juluj Uþin 25.1-9 ; 26.62 § **10:9** 10.9 Juluj Uþin 21.5-6

nuomal mata nubajale wolal
pe ánoan fugabol ni ganaâc
gaugu ganur gagu.

¹⁸ Apaa juluj bugal Israel : bugan bugagu gatiñe me ellu yay yaa súnuhureñ sasu sásimenei me Aláemit, leti gujogojogor mamu n'Aláemit ? ¹⁹ Nilob maa, wa ñer nimanje ilob to ? Nima-maj eoh piañ sinetal sasu ter ellu yay yaa súnuhureñ sasu so gúsímene so me, nafa ece sibaje ? ²⁰ Hani ! Niegul : waf wauwu wo gúsímene mee, siseytane sasu gúsímene wo, bare let Aláemit. Ban imanjut hani jatiito jibaj gajogor ni so. ²¹ Jújuut jirem ni manur n'éremuma yay yal Ataw ni yaa siseytane sasu. Jújuut þop jitiñ ni manur ni biril babu bal Ataw ni baa siseytane sasu. ²² Jimamanj piañ jiinnul físil Ataw ? Jípinopinor búoh nufajale Ataw sembe ?

Erok nánoran bi mala gasal Aláemit

²³ Nilobenul yo gaa búoh nújuale ukanal wásumolal me. Maagen ! Bare let waf waw pe úarie ekan. Nújuale ukanal wásumolal me, bare let waf waw pe nuh'ulinen fuomunor. ²⁴ Jambi an ajes maaro bi n'açila bare, bare ajes mo may bi ni bugagu.

²⁵ Ellu yánoyan yo gun-nomenul, jújue jitiñ yo buru m'barorenut bay ejoumulo, mamu jambi an abil abaj to gapinor gace. ²⁶ Bahiçer babu bulobyolob buoh : «

Ataw açile ettam yay ni waf waw pe waam dó me*. »

²⁷ Baj me an áinenut ni Yésu avogul fitiñ, ban n'juoh ey min jujow, wáfowaf wo najae me esenul, jitiñ wo. Jambi jurorenol bay waf wauwu úþummulo, mamu jambi an abil abaj to gapinor gace. ²⁸ Bare an aagul me : « Ellu yauye ellu yom yal énuhureñ yásimeni sinetal », jambi jitiñ yo mala min an ahumu alobul yo me, jambi mul an abil abaj to gapinor gace. ²⁹ Let maa waf waw wo buru jípinor to me nilobe, bare maa gapinor gagu gal an ahumu.

Jambi gapinor an ace gúþuren wáari me n'íje min abaj wo najae elob aya n'íje. ³⁰ Iní me nitiñe n'esalen nímorø Aláemit mala mitiñay mo nibaje, wa ñer mb'uçil me min an ajelom ?

³¹ Yo eçil me ñer, hani buru ni fitiñ, hani buru ni marem, wáfowaf wo juom n'ekan, jikan wo bi mala gasal gal Aláemit. ³² Juronj buronj bo mati búgu uinum waw waa bugagu : wal Esúif yay, waa galet me Esúif, ter Jangu yay yal Aláemit. ³³ Juronj ti ínje : ínje umu n'eaken min mb'ísum ni bugan bugagu pe ni wáfowaf ; iliþut maaro múmbam bareom, bare þop maa bugan bugagu pe, tima n'guyab gapah.

* **10:26** 10.26 Juluj Ufóñ 24.1

11

¹ Jilihor n'índe, ti índe
fumumom ilihore me ni
Kirista.

*Gailo gagu go áname ni
aarol guot me gubaj ni jangu
yay*

² Injé umu n'esalul mala
min juoseneom me ni
wafowaf ni pøp mala min
jíkanum me wo niligenul
me. ³ Bare nimanje min
jikan n'uinumul waf wauwe
: áname ánoan Kirista
aamme afanol ; áname náni
afan ahu ala aarol, ban
Aláemit o náni afan ahu
ala Kirista. ⁴ Anáine ñer
afut me fuhoole o n'galaw
ter o n'gavare ésu yay
firim fo Aláemit asenol, an
ahumu Kirista nákerule.
⁵ Mb'íni me anaare áfobout
açila n'galaw ter o n'gavare
ésu yay firim fo Aláemit
asenol, aare ahumu áinol
nákerule ; nánini ti anaare
ácigoe*. ⁶ Iní me anaare
áfobout, kan ñer ácigo !

Ban nemme sunenisuneni
anaare epiarih walol ter
écih wo, kan ñer naate
áfobo. ⁷ Anáine, açila, aatut
áfobo mata açila aamme
búnogor babu bagiten me
jáari jaju jal Aláemit ; bare
anaare o aamme búnogor
babu bagiten me jáari
jaju jal áinol. ⁸ Maagen
mamu, áname let n'anaare
náuwenuli, bare til anaare
áuwenuli n'áname. ⁹ Ban
may áname áuwenuti bi
n'anaare, bare til anaare
áuweni bi n'áname. ¹⁰ Yo
écil me, anaare naate abaj

ni fuhoole waf wagitene
búoh náttuttun áinol, dó
pe mala emalakaay. ¹¹ Bare
ni bakiçer babu bal Ataw,
anaare n'áname náhagume,
ti may áname áhagum
me n'anaare. ¹² Maagen
mamu, ti anaare áuwenuli
me n'áname, mo may
áname abugei me n'anaare,
ban dó pe n'Aláemit du-
joumulo. ¹³ Buru fanjaul
juluj to paa : jáhojahor
pijan min anaare anamo
m'báfobout o n'galaw
Aláemit ? ¹⁴ Nuffasale búoh
sunenisuneni min áname
acaen walol uhuli ti wal
anaare. ¹⁵ Bare anaare, o,
abaj me wal wahulie, dó
kakan jáari jola. Maagen
mamu, Aláemit nasesen
anaare wal wahulie min
mb'úni mufuluma fuhoole.
¹⁶ An amaj me acejor mala
yo, affas búoh wóli fanjaoli
jibajut ró sícejor sáosan,
ban may sijangu sasu pe sal
Aláemit so pøp sibajut so.

*Fitiñ fafu fal eosen Ataw
(Mácie 26.26-29 ; Maruk
14.22-25 ; Lík 22.15-20)*

¹⁷ Baje mul waf wo níjuut
isalul mala wo : gúemor
gagu golul maarat gufaje
enjallul maaro. ¹⁸ Imundum
iegul guogomseh nánonan
no juvoge fujoj, nihi babaj
búfaculor, ban nikane íinen
yo. ¹⁹ Piçima búfaculor
buote bubaj n'etulul min
mbi jú fasi bugay ni buru
gubaj me gailo gaaro.

* **11:5** 11.5 anaare ácigoe : Ni Estúif yay sujobu sasu bare nihi sícigo, ban sunenisuneni náar anaare bácigoer.

20 Nijuge búoh no juomunore, let fitiñfafu fo Ataw aman me jitiñ nihi jitiñ to : ²¹ maagen mamu, no jinave bi fitiñ, ánoan ni buru naramor atiñ fitiñol, min ñer guceul gucaret, bugaguul, bugo, n'gúhali. ²² Leti ánoan ni buru nabaje yanjal ? Wa ucile ñer jíjuut jitiñul bo n'jíremul bo ? Min piañ Jangu yay yal Aláemit jimañe eçotihen n'esuen bugan bugagu gabajut me waf ? Wa ñer jimañe ilobul ? Niete piañ isalul mala yo ? Múk ! Mat'isalul.

²³ Gutiom, wo ínje Pool iligeneul me, Ataw aligenom wo ; wo uomme búoh :

Efuga yay yo Ataw Yésu abelei me ni guñen gal ulatorol, nañajar ganaç, ²⁴ nasal Aláemit, no nabán me, namusul go aban naah : « Dáure enilom yaseni me molul. Jikan mo min nihi juosenom. » ²⁵ Manur mamu may, no gutiñ me guban, nañar éremuma yay aban naah : « Erémuma yauye yo eommeyaa gajogor gagu guvugul gagu go Aláemit ajae me ejogor ni buru físimom báyueri ; nánonan no juom dó ni marem n'jikan mo min nihi juosenom. » ²⁶ Maagen mamu, nánonan no jitiñe ganaç gaugu ban ni jirem éremuma yauyu, eçet yay yal Ataw juosene mee, bi no najaе me ébbañul.

²⁷ Yo eçil me, an ajae me etiñ ganaç gagu gal Ataw ter erem n'éremuma

yay yola o m'bañilout bi ekan mo, an ahumu natile n'enil yay ni físimfafu sal Ataw. ²⁸ Mbi ñer ánoan alujoro fumumol balama atiñ ganaç gagu ban narem n'éremuma yay ; ²⁹ mata an atiñ me ban narem o m'bakanut to biinum búoh dáuru enil yay yal Ataw, an ahumu naoporoe batalij Ataw aban. ³⁰ Yo eçil me ni baj ni buru bugan gammeje guhaj, bugagu n'gásomut bireg guceil n'guçet. ³¹ Inien me wolal fañaolal nulujoroale, Ataw mat'atalinenolal. ³² Bare Ataw natalineolaltalin bi eçolenolal, jambi uloal ni sambun manur ni bugaa buroñ be galet me bugal Aláemit.

³³ Gutiom, yo eçil me ñer no juomunore bi fitiñ ti faufu, jinagor. ³⁴ An ni buru bieb bujogol me, amundum atiñul yanjal, jambi bao-munorerul buñallul batalij. Wawu waf, wo, pan iban wo ni ganab no nijae me eçigul.

12

Ují waw wo Biinum Banabe bisene me

¹ Gutiom, mala úji waw wo Biinum Banabe bisene me, imanlut min jinamo n'emoç.

² Buru jiffase búoh no jiffasenut me Kirista, jihalen-hat uinumul n'újaenumul ti súm wo me mbaa sine-tal sasu sálodit me buru m'bájuut to wáfowaf. ³ Yo eçil me ínje umu n'egitenul búoh an o Biinum Aláemit bícibbene ájuut aah : «

Gatab gúni ni Yésu ! »
Ban may an ájuut aah Yésu
aamme Ataw Biinum Ban-
abe m'báčibbenutol.

⁴ Mala úji waw ñer wal
Aláemit, baje úji wábuliore,
bare dáuru þe Biinum babu
banur babu bisene wo.
⁵ Baje mukanay mábuliore
maa burok bi n'Ataw, bare
Ataw anur ahu ésuuh yay
guroke mee bi ni o. ⁶ Baje
waf wajahaliene wábuliore
wo bugan bugagu nihi
gukan, bare dáuru þe
Aláemit anur ahu náh'ájiil
min gúju gukan wo. ⁷ Anóan
Biinum Banabe biseneolsen
gáji bi ni maaro maa bugan
bugagu þe. ⁸ Biinum babu
þan bisen ace gáji gaa
bájalo n'elob, ahu Biinum
babu banur babu m'bisenol
gurim gammene gaffas.
⁹ Ace Biinum babu banur
babu m'bisenol gáji gaa
gáinen, ahuo m'bisenol
gáji gal esen gahoy bugan
gásomute. ¹⁰ Ace Biinum
babu m'bisenol gáji gaa min
nah'akan waf wajureruti,
ahu m'bisenol gáji gaa
min nah'elob gurim gagu
go nayab me n'Aláemit,
ahu þop m'bisenol gáji
gaa min náh'ánanum waf
waw wajoumulo me ni
Biinum Banabe ni wawu
wajoumulat me ni bo. Ahu
Biinum babu m'bisenol
gáji gaa min náh'áju alob
gúlobum gaffasuti, ahu
m'bisenol gáji gaa min áju
agiten bugan bugagu wo
gúlobum gaugu gulob me.
¹¹ Waf wauwu Biinum babu
banur babu bukane wo þee

; bičila bisene ánoan úji
wábulie ti bumaj me.

*Ulán wammeje, bare enil
yanur*

¹² Maagen mamu, enil
ebaje úlan wammeje. Ulán
wauwu mánoman ummeje,
bare n'ukan enil yanur.
Mo may ní mee ni kirista.
¹³ Ñer wolal þe, Esúif ter
let Esúif, umigel ter bugan
galet umigel, tuyabalyab
gábatise gagu min únial
enil yanur ni búkanum baa
Biinum Banabe banur babu
; maagen Aláemit nam-
menjenolalmenjen Biinum
baubu banur babu.

¹⁴ Ey, enil let gálan ganur
ebaje bare úlan wammeje.

¹⁵ Eno me gaat gagu guoge
: « Nemme ínje ilet gañen,
kan ñer ínje ílero n'enil yay
», þan þiañ cíl min guhat éni
gálan gal enil yay ? ¹⁶ Eno
me may gannu gagu guoge :

« Nemme ínje ilet jíçil, kan
ñer ínje ílero n'enil yay »,
þan þiañ cíl min guhat éni
gálan gal enil yay ? ¹⁷ Enoen
me enil yay yo þe jíçil yom,
bu eotene ekan min neh'eun
? Enoen me þop yo þe gannu
yom, bu eotene ekan min
neh'eun gatiñ ? ¹⁸ Maagen
mamu Aláemit nakakan enil
yay n'ebaj úlan wammeje,
gánogan to namañ me gúni.

¹⁹ Kanen me úlan wauwu
þe ukakan gálan ganur, mati
níen bo enil. ²⁰ Yo eçil me
ñer, baje úlan wammeje,
bare enil yanur.

²¹ Jíçil jújuut ñer juoh
gañen : « Isoholauti ! »
Mo may, fuhow mati fúmus

me fuoh guot : « Isoholautul ! » ²² Bare til úlan waw wal enil yay wáni me nan wo ufanje n'úgotoe, uçila ufanje n'ubaje hámma ; ²³ úlan waw wal enil yay wo nujogale me búoh ubajut nafa, wo nufanjale me ejoh wári. Wasuneni me n'enil yay, wo til nuruhenale me fanj. ²⁴ Mala úlan waw wal enil yay wo an aluje me namaj, wo, usoholaut min uruhenal wo maumu. Min Aláemit aomen me enil yay maumu, namamañ min úlan waw wágoto me ukani ni gaþin. ²⁵ Nakanmokan jambi búfaculor bubaj n'enil yay, bare til min mbi úlan yo þe urambenor. ²⁶ Iní me gace ni úlan wauwu ugu ni sílam, wo þe n'úlam manur ni go ; íni me gace ni wo gumaleni, wo þe n'úsumaaet manur ni go.

²⁷ Buru ñer, buru juomme enil yay yaa Kirista, ánoan ni buru gálan nam gala yo. ²⁸ Ban ni Jangu, Aláemit upotoraaw namunde akan, mbiban bugan bugagu bugo nálobum me n'utumil, balama uligena-bugan firimol, þúrto bugagu gakane me waf wajureruti, mbiban gayab me úji waw wal esen gahoy bugan gásomute, waa garamben úsugaten, wal eogen jangu, wal elob gúlobum guce gaffasuti. ²⁹ Buru þooul þianj upotora jom ? Buru þe bugan jom bugo Aláemit náh'álobum n'utumul ? Buru þe uligena-bugan firim Aláemit jom ?

Jikanekan buru þooul waf wajureruti ? ³⁰ Jiyayab þianj buru þooul gáji gagu gal esen gahoy bugan gásomute ? Julobelob buru þooul gúlobum gammenje gaffasuti ? Jíþajulegopajul buru þooul ? ³¹ Jikan to uinumul þe n'elip min jibaj úji waw wáamumma.

Maer ban igitenul bulago babu bafan me wawu þe.

13

Gábboli gufanje waf waw þe

¹ Eno me nilobelob gúlobum gagu gaa bugan bugagu ni gal emalakaay ban ibajut gábboli, nínini ti mañ maele ró me ter ti egelelel yafambe. ² Hani nibaje gáji gaa min ilob gurim go Aláemit asenom, ter nibaj þop gáji gal effas waf waw þe wakopeni me ni gaa gaffas gánogan, hani may nibaje gáinen gagu þe gajae me éjiom min itosen gurijan gagu, bare ibajut me gábboli, ilet wáfowaf. ³ Eno me may niñajar waf waw þe wo nibaj me igabor, ban nisen enilom min esaeni, bare ibajut me gábboli, dáru þe mati diñallom wáfowaf.

⁴ Gábboli gamuten gom, gábboli músum gom, gábboli let bíslaet, gábboli let gasaloro, gábboli let batennoro. ⁵ Gábboli ndi gukan waf wasunenie, gábboli ndi gunjes maaro mala go bare, gábboli fiñ go ndi fitiñ an, ndi may

gujoh an ni fiñ. ⁶ Gábboli ndi gubaj ésumay ni waf waçolut, bare maagen mo níhi múñjarul go ésumay. ⁷ Gábboli gukanolalkan min újual utebal sílam sánosan, n'gukanolal þop min újual waf waw þe : min újual úinenal nánónan, min újual ufíumal nánónan, min újual umutenal ni wáfowaf.

⁸ Gábboli gúbaerit. Aláemit þan abil ahat elob ni wolal n'utum bugan, gáji gagu gal elob gúlobum gaffasuti þan gubil gubao, gáji gagu gaa gaffas gagu þan gubil gullim. ⁹ Maagen mamu, bi maer uffaserutal waf waw úk'útijenal ; wo Aláemit amañ me elobolal n'utum bugan bugagu, aloberutolal wo þan ák'átjen. ¹⁰ Bare no Aláemit ajae me ekan waf waw þe min ujugi ñanno ca, úji wauwu warambeneolal maa þan þan ubao.

¹¹ No niomen me añil, nih'ilobenlob ti añil, nih'ipinorenþinor ti añil, nih'ínanumennanum waf waw ti añil. Bare no nikan me anafan, nihahat waf waw waa fiñile. ¹² Maer, wo nujugale me ujugutal wo joon ; nogonogor nan ni galujorum gamoêe waf wauwu ujugei. Bare þan ubilal ujugal wo tâh. Maer þan iffaserut waf waw þe ík'ítjen ; bare þan ibil iffas wo joon ti may Aláemit affasom me.

¹³ Maemma waf wauwe úfaji wauwe uom to bi nánónan : gáinen gagu,

gafium gagu ni gábboli gagu ; ban gábboli gagu, go, go gufañ wo me þe gájalo.

14

Pool o n'elob maa gáji gagu gal elob gúlobum gaffasuti

¹ Jumundum ñer jíjes ebaj gábboli gagu. Jikan uinumul þoo wo n'ejes úji waw wo Biinum Banabe bisene me, fáñum gagu gaa min Aláemit álobum ni buru. ² Maagen mamu, an alobe gúlobum gaffasuti o let ni bugan bugagu nalobe, bare n'Aláemit, mata mati baj an ajoge wo nalobe me ; ni búkanum baa Biinum Banabe, þan alob waf wo an affasut. ³ Bare an o Aláemit álobume ni o ñanno ca, o, þan alob ni bugan bugagu bi elijen gáinenil, bi etaril, ni þop bi esaforil. ⁴ An alobe gúlobum gaffasuti o gáinen gagu gola bare nalinjene, bare an o Aláemit álobume ni o ñanno ca, o, gáinen gagu gaa jangu yay þoo yo nah'aliñen. ⁵ Nimajene buru þooul julob gúlobum gaffasuti, bare nifañe emaj Aláemit álobum ni buru ñanno ca. Maagen mamu, an o Aláemit álobume ni o ñanno ca nafanje ebaj nafa an alobe gúlobum gaffasuti, ter þiañ ñer m'baj an ájue áþajul baloberol min bunafa jangu yay þoo yo. ⁶ Yo eçil me ñer, gutiom, ijoul me bi ni buru, mb'içigul ninamo elobul gúlobum gaffasuti, wa þan inafaul ? Mat'inafaul wáfowaf ínje

m'bagitentul waf wo jújue jujoh, ti firim fo Aláemit alobom, ter gaffas gace go nibaje, ter baligener bice.

⁷ Mo may ní mee ni baoger etongole ni gael ehotinj. Etongole eoguti me jon ter ehotinj eteguti me jon, bu bugan bugagu gujae ekan n'guffas gáfoñ gay guyabuli ? ⁸ Eno me aoga gáturupá gaa fitih aogut go ḥanno, ay ajae egoror bi eke fitih ? ⁹ Buru may manur mamu : julob me gurim go an ájuut ajoh, bu an ḫan áju affas wo julob me ? Julolob jisen érus yay !

¹⁰ Baje gúlobum gammeñe ni mof, ban bugan bugagu galobe go me guunorewunor. ¹¹ Yo eçil me ñer, iunut me gúlobum an, an ahumu ajaora nam n'ínje, ti may ínje iomme ajaora ni o. ¹² Buru may,

nemme jíماماј nár úji waw waa Biinum Banabe, jifaj ñer ejes úji waw wáju me uramben min gáinen jangu yay pooyo gufanj n'guliñe. ¹³ Yo eçil me, an alobe gúlobum gaffasuti naate alaw Aláemit min asenol pøp gáji gagu gal épajul gúlobum gaugu.

¹⁴ Ilaw me ni gúlobum gaffasuti, maagen biinumom ubu ni galaw, bare let ni mujagom nílaume. ¹⁵ Bu ñer niñum ekan ? ḫan ilaw ni biinumom, nilaw pøp ni mujagom ró ; ḫan ifoñ ni biinumom, nífoñ pøp ni mujagom ró. ¹⁶ An unamo me esal Aláemit ni

gúlobum gaffasuti bare, bu ñer an ápollo babu aam to n'eutteni ḫan áju me ábali aah « Amen » ni galaw gagu gúiya gal esal Aláemit go nuomme ni go ? Mati hum affas wa nulobe. ¹⁷ Hani galaw gagu gúiya gal esal Aláemit gúarie bu, bare ahu galai mati gurambenol min alinen gáinen gagu gola. ¹⁸ Nifañul buru pooul elob gúlobum gaffasuti, ban may nisale Aláemit min asenom me gáji gaugu. ¹⁹ Bare, iiло me bújoñor fuomunor jangu yay bi elob, fanje ésumom min ilob gurim gono futoh bare go ésuuh yay guune min iligenil to waf uce, so n'elobil gurim gono súuli guñen go an ájuut ajoh.

²⁰ Gutiom, jambi nihi jípinor ti uñil gatiito ; eno me ban ulobal mala ekan maarat, jíni ti uñil gatiito gaffasut me wáfowaf, bare púrto eçila, jípinor ti ufan. ²¹ Ni Bahícer babu, Ataw naage :

« Pan íjoum ni bugan galobe gúlobum gaffasuti min ilob n'ésuh yauyu, n'utum waa sijaora ḫan ílobum me ni bugo. Bare bae hani mo, mati gumañ guuttenom. »

²² Dáuru digiten me ñer búoh elob gúlobum gaffasuti let bigitenum bi ni bugan bugagu gáinen me, bare bi ni bugagu gáinenut me. Manur mamu may elob ḥanno ca gurim go Aláemit asene an, yo, let bigitenum bi ni bugan bugagu gáinenut me, bare bi ni bugagu

gáinen me.

²³ Eno me ñer jangu yay ƿooyo eomunore ban bugan bugagu ƿe n'gunamo elob gúlobum gaffasuti, baj me bugan gápollo babu gáinenerut gúnonul ró, leti ƿan guoh buru jitetej ni guhow ? ²⁴ Bare eno me Aláemit ni buru ƿooul nálobume ɻanno ca, mbiban ni baj an ápollo babu áinenerut ánonul ró, waf waw ƿe wo an ahumu ajae me eun ƿan ukanol min apinor joon mala buronjol, ban ƿan učilol min affas búoh o atila nam. ²⁵ Waamme ni biinumol ƿan úpurul ni maŋanne ca ; no ñer, ƿan áñup ak'aya buulol n'ettam min amigelet Aláemit, mbiban naagul : « Maagen Aláemit umu ni buru ! »

²⁶ Gutiom, bu ñer nuñumal me ekan ? No juomunore, an ni buru abaj me gáfoñ, áfoñ go ; an abaj me waf wo nájue aligen bugagu, aligenil wo ; an abaj me waf wo Aláemit agitenol bi ni bugan bugagu, alobil wo. An abaj me firim fal elob bugan bugagu ni gúlobum gaffasuti, alobil fo ; eno me may an nájue ápjajul firim falobi ni gúlobum gaffasuti min bugan bugagu gúju gujoh wo fumañ me elob, ápjajulil fo. Urú ƿe duote dikani bi eramben jangu yay min ejow gayon. ²⁷ Eno me ñer ban guce ni buru gulob ni gúlobum gaffasuti, bugan gúuba ter

gúfaji bare gulob, anur-anur, ban mbi baj an ápjajul ésuh yay wo gulob me. ²⁸ Bajut me an ajae ápjajul ésuh yay wo gulob me, kan ánoan ni bugo ahabo ñer elob fatiya asen ésuh yay : alob bi n'açila nevonol ni ƿop bi n'Aláemit. ²⁹ Eno me bugan bugom bugo Aláemit álobume ni bugo ɻanno ca, mbi gúuba ter gúfaji bare guñar firim fafu n'gulob min bugagu gupinor dó ni baloberil. ³⁰ Baj me an ace ábuli aam to o Aláemit asenulo ƿop firim bi elob, mbi ahu aamme n'elob ƿapanor. ³¹ Buru ƿooul jújue julob, anur-anur, gurim go Aláemit asenul, min mbi buru ƿooul jíligenum to waf ban ni jíbajum to buaken. ³² Bugan bugagu bugo Aláemit álobum me ni bugo guote gújuror gáji gagu go nasenil me. ³³ Maagen mamu, Aláemit amanjut galejeh, bare til Aláemit nam ala gásunay. Mamu ní mee ni guomunor gagu pe gal ejangaraay.

³⁴ Waareaw, bugo, guote ƿapanor cem ni sijangu sasu : senutil min gufam ni guomunor ti gaugu. Guote gunamo gulluhor min guutten, ti gúboñ gagu gaa Móis may gulob yo me. ³⁵ Gumanj me bi eroen waf, mbi guroren wo wáinil súndo, mata jáhorut min anaare afam ni fuomunor faa jangu.

³⁶ Juoseh piañ Firim fafu fal Aláemit ni buru fúþummulo ? Juoseh buru

bare jiyab fo ? ³⁷ An ni buru apinor me aah o an nam o Aláemit álobume ni o, ter pøp naah Biinum Banabe ubu ni o, an ahumu naate may affas búoh wo nihiçulul me n'Ataw fañaol ujoumulo ; ³⁸ amanjut me affas yo, yoemme ñer búoh Aláemit ajogutol an ola. ³⁹ Min íuñen elobom, niegul, gutiom, wo juot me jifañ n'jimañe, wo uomme jínes min Aláemit álobum ni buru ñanno ca. Jambi may jífiren an elob gúlobum gaffasuti. ⁴⁰ Bare dó pøe duote dikani ti wári me kani ban ni ganab.

15

Eiloul yay yaa Kirista n'eçet yay

¹ Gutiom, nimanje min iosenul Firim fafu Fásum me fo nivareul me, fo jiyab me ban ni jútuh fo liñ. ² Ni fiçila þan jíyabum me gaþah, eno me jujoh fo ti nivareul fo me. Jikanut mo me, gáinen gagu golul þan gúni gáinen garakel.

³ Maagen mamu, buru niligen me waf waw wafañ me n'ubaje hámma wo Aláemit agitenom me, waamme uwe : Kirista naçeçet mala utilolal ti Bahícer babu bulob yo me, ⁴ nafogifoh baj gunah gúfaji Aláemit nailenulol n'eçet yay, ti Bahícer babu bulob yo me, ⁵ no nailoulo me n'eçet yay, nápurul

Pier* ban nápurul pøp upotoraaw pøoil gaamme guñen ni gúuba. ⁶ Púrto, nápurul ni manur ulagorol gafanje bugan sikeme futoh. Guce ni bugo guçele, bare gammene ni bugo ubugi m'buroñ bi jama. ⁷ No púrto me, nápurul Saak, mbiban nápurul upotoraaw pøe.

⁸ No nápollo me bugaubugi pøe aban, nábanum n'íje, íje alet me wáfowaf†. ⁹ Maagen mamu íje ifañ me gatiti ni upotoraaw pøe, itogut hani jatiito min guvogom aþotora, mata nílamelamen Jangu yay yal Aláemit. ¹⁰ Bare gáji gagu gal Aláemit guçilom me níni ti níni maa ; ban gáji gagu guçila gulet gáji garakel : nirodok til ifañ bugagu upotora pøe. Ban let joon íje fumumom iroke, bare Aláemit ni gájiol açilom min íju ikan burok baubu. ¹¹ Yoemme ñer, ní íje-o, ní bugagu upotora-ó, Firim faufe Fásum maa wóli jivaree mee, ban fiçila buru pøp jíinen mee ni fo.

Eiloul yay yololal n'eçet yay

¹² Eno me wóli jivareevare búoh Kirista naiyuloi ni gaçet me, kan wa uçile guce ni buru n'guoh gaçet me mati guiloul n'eçet yay ?

¹³ Eno me maagen gaçet me mati guiloul n'eçet yay, kan Kirista fañaol aiyulat

* **15:5** 15.5 Ni gugerekay guoge Kefas, yoemme Pier (eval) ni guarameenjay.

† **15:8** 15.8 íje alet me wáfowaf : ni gugerekay guoge íje áni me ti añil ábugalii funagol m'baçigerut.

ni gaçet me. ¹⁴ Ban eno me Kirista aiyulat ni gaçet me, kan gavare gagu góloli gavare gom garakel, gáinen gagu golul may gáinen gom garakel. ¹⁵ Kan me mo, kan wóli jibijebij julob mala Aláemit, mata juoseh nainnuloyilen Kirista n'eçet yay ; eno me maagen gaçet me mati guiloul n'eçet yay, kan ailenulatol n'eçet yay. ¹⁶ Ey, eno me gaçet me mati guiloul n'eçet yay, kan Kirista þop aiyulat n'eçet yay. ¹⁷ Ban eno me Kirista aiyulat n'eçet yay, gáinen gagu golul gáinen gom garakel, ban juroñ dó ni util waw wolul. ¹⁸ Yoemme þop búoh gáinen me ni Kirista ban ni guçet gullilim bándor. ¹⁹ Ey, eno me gafium gagu gololal ni Kirista ni buroñ baube bare guree, kan wolal ufanjal me garuneni enil bugan bugagu þe.

²⁰ Bare let mo ! Kirista naiyuloilo ni gaçet me ti maagen ! N'eilo yauyu yo açila aamme átiar ni yo nalinjene maagen mamu búoh bugan bugagu gáinen me ni o gaçet me þan may guilo n'eçet yay. ²¹ Nemme eçet yay n'an anur ejoumulo, mo may eilo yay ni gaçet me ejoumulo me þop ni an anur. ²² Ban ti bugan bugagu þe guçele me ni búkanum bal Adam, mo may þop bugan bugagu þe gajogor me ni Kirista gujae me ébbañul gúni m'buroñ.

²³ Bare dó þe bi ejow ni ganab, ánoan funagol : Kirista aamme me átiar eilo ni gaçet me þe, mbiban, no najae me ébbañul, bugan bugagu þe bugo naçil me þan guilo. ²⁴ Púrto, Kirista þan anemen gáju gánogan, sembe sáosan, bajalo bánoban saarat, aban nábahen Jávi jaju asen Aláemit Paaya. No ñer þan ni me gabao gagu gaa mof. ²⁵ Maagen mamu Kirista naate aogen Jávi jaju bi no Aláemit Paaya ajae me eban ulatorol þe fattam uhagol. ²⁶ Alator ahu ásola ajae me enemeni o aamme eçet yay. ²⁷ Maagen mamu hiçihiç búoh : « Aláemit nasenolsen waf waw þe aban fattam uhagol‡. » Bare nannonjanno búoh dó ni firim faufu, Aláemit fumumol ajar me waf waw þe aban fattam uhah Kirista, açila álero. ²⁸ No waf waw þoo wo ujae me ebanjí fattam uhah Kirista, ñer açila fañaol aamme Añol Aláemit, þan asenoro Aláemit asenol wo me, min mbi Aláemit áni ávi ahu ala waf waw þoo wo.

²⁹ Jipinor þaa maa bugan bugagu gábatiseei me bi mala gaçet me : wa uçile n'gukan mo ? Eno me maagen mamu gaçet me mati guiyul n'eçet yay, wa n'uçil ñer min bugan bugaubugi gumanj gúbatisei bi mala bugo ? ³⁰ Ban wolal fañaolal wa uçile

nuh'ukanal to súñunduolal nánoran ?³¹ Gutiom, gunah émit þe níþimboreþimbør eêt yay. Wo nilob me maagen dom, ti may ésumayom eomme ésumay yaa maagen mala wo Ataoal Yésu Kirista aamme n'ekan ni buru.³² Bútaj babu bo nitaj me baubu n'ésuh yay yal Efes ni bugan gánie ti súnuhureñ saa baha, nafa yay buñallom, eno me ni biinum bal arafuhow bare nítajum bo ? Eno me maagen gaçet me mati guiyul n'eêt yay, kan utiñal ban nuremal, mata gajem þan uçelal§ ban þan tíj to.³³ Jambi jubutoro : « Ejaor ni bugan gaarat neh'ehajekajen an aaro. »³⁴ Jujoħ uinumul jon ban ni jihat etil ! Niegul baje guce ni buru gaffasut Aláemit ; wo nilob maa uotene ukanul n'jusu.

Enil yay evugul yay

³⁵ Bare júe baj an áinenut aroren aah : « Gaçet me bu gujae me eiyul n'eêt yay nogor ? Enil bu þan gubaj ? »³⁶ Min aw usojet me ! Uroh me jukol n'ettam, leti þan jumendum juþut balama jiilul ?³⁷ Ban wo nujae me eroh, let wo uomme jununuh jaju jajae me eilul, bare jukol jaju fumum jo, ter jaa bálut, ter þop jaa waf uce.³⁸ Mbiban, Aláemit þan asen jo enil yay yo açila aman̄ me ; jukol jánojan nasen jo enil jo ébuli ni saa mamumo.

³⁹ Uúwenum waw þe let enil yay yanur yay ubaje : arafuhow nabaje eniol, súnuhureñ sasu sibaje sala so, upu waw may mo, ti þop suol sasu sibaj me sala so súbuli.⁴⁰ Bátuler babu baamme n'émit bubaje ganogor bo. Babu baa n'ettam bubaje may gala bo. Gaij gagu gaa waf waw waamme n'émit let ganur ni gaa wawu waamme n'ettam.⁴¹ Tinah talu tibaje baijer to, fieñ fafu fubaje bala fo, ti þop suut sasu sibaj me bala so, ban hani siçila fañaso yánoyan baijer yo búbulibuli ni bal epayo.

⁴² Mo may þan ní mee no gaçet me gujae me eiyul n'eêt yay : enil efogi me n'ettam, þan éni enil yahajene ; no ejae me eiyul n'eêt yay, þan éni enil yájaerit ehajen.

⁴³ Enil yay yafogi me n'ettam esunenisuneni ; bare no ejae me eiyul n'eêt yay, þan éari fañ. Enil yay yafogi me n'ettam égureguret ; bare no ejae me eiyul n'eêt yay, þan ebaj sembe.⁴⁴ Enil yay yafogi me n'ettam enil yom éfuh yal arafuhow ; bare no ejae me eiyul n'eêt yay, Biinum Banabe þan bisen yo buron. Ey, baj me enil éfuh yal arafuhow, kan baje may enil yo Biinum Banabe bisene buron.⁴⁵ Maagen mamu, Bahiçer babu buoge : « Arafuhow átiar, aamme Adam, nabibil

áni búuwenum barondonj*. » Bare Kirista aamme Adam ahu ásola ahu, ácila nammemmen Biinum babu basene me buronj. ⁴⁶ Let an ahu ammenj me Biinum aam átiar, bare ahu aamme an áfuh ; púrto, ammenj me Biinum nájoul búsol. ⁴⁷ Adam ahu átiar o ni gábupa nátulumi ; áutten ahu, o, n'émit nápollo. ⁴⁸ Bugan bugagu bugaa babe ni mof gúnini ti Adam ahu átulumi me ni gábupa ; bugagu gajae me ejow bi n'émit, bugo, gúnini ti ahu ápollo me n'émit. ⁴⁹ Ey, ti nunogoral me n'ahu átulumi me ni gábupa, mo may þan unogoral me n'ahu ápollo me n'émit.

⁵⁰ Gutiom, wo nimaŋ me elob uwe : enil yauye yal arafuhow mat'éju enogen ni Jávi jaju jal Aláemit. Ey, waf wajae ebil uhajen mat'úju unogen tiñ taa waf wahajenérit.

⁵¹ Ban ilobul waf uce waffasuti : let wolal poolal ujaale eçet, bare wolal poolal sinilolal sijae ébaho síni sice. ⁵² Dáuru pe þan baj ñanur, jas ti an amoe, no gáturupa gagu gujae me eoh bi egiten búoh gabao mof mamu guçige. Maagen mamu, no gáturupa gaugu gujae me eoh, bugan bugagu gaçet me þan guiyul ni guyagil min gúni bugan bugo mati gubbander guçet. No ñer, wolal jajae me éni m'buroŋ sinilolal þan

may síbaho síni sinil sice. ⁵³ Waf waw wahajene me uote uopo gáni gagu gaa wawu wahajenérit me ; waf waw waçele me uote uopo gáni gagu gaa wawu waçelérit me. ⁵⁴ No waf waw wahajene me ujae me eopo gáni gagu gaa wawu wahajenérit me, no waf waw waçele me ujae me eopo gaa wawu waçelérit me, no ñer firim fafu faa Bahícer babu fujae me ekano, faah me :

« Eben yay émère eçet yay eban† ! »

⁵⁵ « Eçet, eben yay yiya uyelo ?

Sembei sal emuh bugan uselo‡ ? »

⁵⁶ Eçet ni gatil néh'ebajum me sembe sasu sal emuh, ban gatil, go, ni góboñ gagu nihi gúabajum me sembe sasu sala go. ⁵⁷ Bare usalal Aláemit ájoum me n'Ataolal Yésu Kirista min akanolal nutebal eben yay !

⁵⁸ Yo eçil me ñer, gutiom bugo níbboli me nár, jíni bugan gaiye ban ni gútuh lin ni gáinenil. Jíni bugan gásupe ni burok babu bi mala Ataw, mata jiffase búoh buyoh babu bo juyoge mee ni burok babu bi mala gajow Ataw let bamotoŋ.

16

*Síralam sasu saomeni
me bi mala jangu yay yaa
Yérusalem*

¹ Maer ñer ulobal mala síralam sasu saat me suomeni bi n'ejangaraay

† 15:54 15.54 Juluj Esai 25.8 ‡ 15:55 15.55 Juluj Osé 13.14

bugaa Yérusalem : buru may jinaben ni gurim gagu go nilob me sijangu sasu saamme ni mof mamu maa Galasi. ² Fiiyay fánofan, ánoan ni buru naate alalen súndool jatiito ni wo nabaj me, re ni min áju me. Mamu, mati nagi no ínje ijae me ećigul min waf wauwu uomeni. ³ No nijae me ećigul, þan iboñ ni siletar dó bugan bugagu bugo buru jijae me ećob gújaenum bateh babu bolul bi Yérusalem. ⁴ Roren me min ínje faňaom ijaor ni bugo bi bo, þan jijaor.

Bújaor babu baa Pool

⁵ Pan imundum íþurumul Masedonia balama íjoul bi ni buru, mata niete íjoumul bo. ⁶ Nimañe irobo gunah ni buru, ter til mbi ikan to gueñ iki ñutot ñaňu ñibao ; no ñer þan júju me, ínje bamanjer ekay, jírambenom min ífa ró ni bújaorom, bi bo nimanje ejow. ⁷ Maagen mamu, ñaňe imanjud íkiil injaloul ni majase min ígat ; nimanje irobo to þan maa ni buru, eno me Ataw namañe. ⁸ Bare þan ban inamo maa n'ésuh yay yal Efes iki funah gaggan gagu gaa Pantokot fićigul. ⁹ Pé gulompegul babe bulago bal ekan burok bámah, hani bae min ularotorum gummenj me babe fan !

¹⁰ Tímonte aćigul me, n'jialenol wári jambi abaj gáholi gánogan. Juosen búoh umu ni burok bi mala Ataw ti ínje. ¹¹ Jambi an

ni buru aćotihenol, bare til mbi jírambenol min áju ábbaňul ni gásunay ákail atogom, mata ínje umu n'enagol, o ni gutiolal bugo najae me éjaorul ni bugo.

¹² Mala atiolal Apollos, ñammañe nisenolsen buaken babu bal éjaorul ni gutiolal bugagu bi ni buru, bare amanjud þan akan yo maer. No najae me éjuror ájoul, þan ájoul.

Batar ni basaf súsola

¹³ Júludo, jútuh liŋ ni gáinen gagu golul, jiaken, jíni bugan gabaje sembe ! ¹⁴ Wáfowaf wo jikane, jikan wo ni gábboli ró.

¹⁵ Jiffase Estefanas bi ni bugaa yanjal ró. Jiffase may búoh ni mof mamu þe maa Akaya bo juomme, bugo gumundum me gúinen ni Yésu Kirista, ban nihi gu-rambendamben ejangaraay. Gutiom, ínje umu n'elaul iegul : ¹⁶ jihat bugan ti bugaubugi min gúćibbenul, bugo ni þop bugagu þe garoke me súþ manur ni bugo. ¹⁷ Ejóul yay yal Estefanas, Fortunatus ni Akayikus ésumomsum nár ; no nijugil me, níni me ti nih'ijuh me buru jalet to me. ¹⁸ Gukakan biignumom m'bifilo ti gukan mo me wolul. Bugan ti bugaubugi juote juruhenil !

¹⁹ Bugaa sijangu sasu saamme ni mof mamu maa Asi gusafulul. Akilas bugo ni Pirisila, ni þop ejangaraay gaomunore me

yanjil, gusafulul nár ni gajow gal Ataw. ²⁰ Gutiolal þe gaamme babe gusafulul may. Jisafor búsafor baa batiay.

²¹ Injé Pool fumumom ítuge ni gañenom min ihiçul gurim gauge gúsola gauge : ínje umu n'esaful.

²² An amanjut me Ataw, an ahumu mbi gatab gúni ni o ! Maranata - Ataw, újoul cab ! ²³ Mbi Ataolal Yésu ásonienul buru þooul ! ²⁴ Níbboliulboli buru þooul ni gajow gaa Yésu Kirista.

Eletar yay éutten yo Pool ahič me bugaa Korent Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Kábiriñ n'eletar Pool étiar, baje gurim gápollo Korent bi ni o, ban gaunor gubañut gubaj tutor Pool ni ejangaraay bugaa Korent. Yo eçil me ñier, balama abbañ ajow bi Korent, Pool nahiçil bi ébaben gano gaugu gabaj mee.

Ujógum ni 2 Korent 1 bi 7, **Pool nágadene fupotoraetol**, faamme éni an o Yésu Kirista aboñe. N'açila burok bom bo Yésu asenol ekan. Ni burok baubu, buyoh, sílam ni waf wáhollenie simmenjdómenj. Bare açila Pool nateb so n'emuten dó.

Ni 2 Korent 8 bi 9, Pool nalae ejangaraay bugaa Korent gúþuren jálo gúji bugagu bugaa Yérusalem bugo nuffas me búoh guleleh. Wávaf me ni gubaj gagu gaa guce uote unafa bugagu gatogenut me. Yésu Kirista fanjaol nakanoroe ásugaten o baamer asanum aban, min mb'ájoum ni fúsugatenool min akan bugan bugagu n'gúni usanum (2 Korent 8.9). Yo eçile min búrambenor búju bubaj ni bugan bugagu.

Ujógum ni 2 Korent 10 bi 13, Pool naligore uno úuba

wal éni aþotora ala Yésu Kirista. Jangu yay yaa Korent ébirinjoe mala bavareer babu bo guce guvaree me búli ni baa Pool (11.3-4). Nihi gugitenoro ésuhi yay ti nihi gúni me upotora búgamah. Bugan bugom gásome utum ; guunouno guban babu þe.

Pool nagitene bugan bugagu gano gace gal aþotora : **an o Yésu Kirista aboñe nah'aalenorowalenoro** min bugagu guyabol gayon. Naruhene éni an ágotee mata umu n'enah min Aláemit asenol sembe. Bajut uce wo narorene bi n'açila fumumol, let gajow, let þop fubaj. Pool naosene bugan bugagu búoh navaree bugaa Korent Firimfafu Fásüm me m'barorenutil wáfowaf, mele éralam. Dó may kakan bulago bice bal egiten bugan bugagu búoh gábboli gagu go Aláemit ábboliil me gurorenut bacam bánoban ; arorenut to wáfowaf.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool o Aláemit açob me íni aþotora ala Yésu Kirista, ínje ni atiolal Tímonte jíhiçulo eletar yauye bi ni bugaa Jangu yay yal Aláemit gaamme n'ésuh yay yaa Korent. Jíhiçyo hiç may bi ni bugan bugagu þe bugal Aláemit gaamme babu ni mof mamu þe mal Akaya. ² Mbi Aláemit Payolal ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban ni gusenul gásumay !

*Pool o n'esan Aláemit
mala basafor babu bo nasene
me*

³ Usalal Aláemit aajmme Pay Ataolal Yésu Kirista, abaj me ñarum enil, ban nah'asaforolal ni wánowan. ⁴ Nasaforeolalsafor ni sílam sasu pe so nubajal me, tima nújua újoumal ni basafor baubu bo nuya-bal mee n'açila min mbi wolal may usaforal bugan bugagu gaamme ni sílam sánosan. ⁵ Maagen mamu, ti nubajal me sílam sámah mala Kirista, mo may pøp nýyabumal me ni o basafor bámah. ⁶ Eno me wóli ni sílam jom, jínini ni so bi mala basaforul ni gapagul. Eno me Aláemit nasaforólisafor, nakanmokan tima buru pøp n'jiyab basafor babu baje me eçilul n'júju jumuten sílam sasu sanur sasu so wóli juomme ni so. ⁷ Ban gafium gagu go wóli jibaj me molul gubabaj sembe fan, mata wóli jiffase búoh ti buru jugum me sílam sasu ni wóli, mo pøp þan jugum me basafor babu ni wóli.

⁸ Gutiom, jimañe jikanul min jiffas mala sílam sasu so wóli jibaj me ni mof mamu mal Asi. Sílam sausu sjalojalo nár iki sifanjoli sembe, bireg jibajut miselaken min juoh mati jibbañ juroñ. ⁹ Ey, wóli jijaene iki jíinen búoh maagen mamu móloli mubae, ban ñer jiçet. Dó pe jambi wóli jibbañ jibaj gafiumoro gánogan, min ñer jihagum ni Aláemit bare ailene me gaçet me

n'eçet yay. ¹⁰ Aláemit açila aramulóli n'eçet ti yauyu, ban þan abbañ aramóli. Ey, jibabaj gafium n'açila búoh þan mul abbañ aramóli. ¹¹ Buru pøp ubugu min jirambeneóli mee ni ulaw waw wolul. Mamu, ni búkanum bal ulaw waa bugan gammenje, Aláemit þan akanóli maaro ; yauyu eçil me pøp bugan gammenje þan gusal Aláemit móloli.

¹² Waf waw waçilóli me n'jisaloro, wo uomme min uinumóli ugitenóli me búoh buronjóli ni mof me, fágum ni buru, bínini buroñ banabe, buroñ baa maagen, buroñ bajoumulo n'Aláemit. Buroñ baubu let ni malillo mal arafuhow bujoumulo, bare hum ni gáji gagu gal Aláemit. ¹³ Bajut ni siletar sasu so jihiculul me waf uce wábulie ni wo jijangae ró me ni wo jujoh ró me. Ban nifiume búoh þan jibil jujoh joon waam dó me ; ¹⁴ to nuomal maa, baje wo buru jujoge, bare let wo pe ; jiffas ñer búoh funah fafu fal éjoul yay yal Ataolal Yésu fiçigul me, buru þan júsumaet móloli ti may wóli jijae me ésumaet molul.

¹⁵ Gafium gaugu go nibaj me, go guçile min imajen imundumen íjoul mbaa buru min mbi jiyab maaro ñáuba. ¹⁶ Maagen mamu, niþinorene éjoul bi ni buru, mbiban nífarø bi Masedonia, þúrto níbbañul bo íkiil ijugul min jirambenom ni wo nisohola me bi bújaorom

mbaa Yúde. ¹⁷ No nibaj me biinum baubu, nibabaj piañ gailo galejehoe ? Ijoh me bi ekan waf, nih'ijohyojoh piañ ti arafuhow re to, iki baj n'íne "ey" ni "a-a" mimanur ? ¹⁸ Aláemit naffase búoh firim fafu fo jinjallul me fukanut firim falimbunenie, fo nihi fulob yaye mbibán ni fúbbañul fulob yaaya. ¹⁹ Injé, Silas ni Tímonte mala Yésu Kirista aamme Añol Aláemit jivareeul, ban açila alet "ey" ni "a-a" mimanur ; "ey" barebare eom ni o. ²⁰ Maagen, Yésu o aamme "ey" yay yaamme ni waf waw pe wo Aláemit alob me esen. Açila açil me pop min nuh'uagal Aláemit « Amen* » bi esalenol. ²¹ O Aláemit fanyaol alinjene gajogor gagu go nujogoral me ni Kirista, wóli ni buru. Nañendolal, ²² nañar fúffasumol min afejolal, ban nabaj ni sícigirolal Biinum Banabe, yagiten me búoh maagen mamu þan ubajal waf waw wo nabaj me bi ni wolal.

²³ Aláemit naffase búoh wo nijae maa elob let jibij ; íni me nibije, mb'amugom : min ijoh me búoh mat'ibbañ íkail Korent, dáuru jamb'ikanul buyoh. ²⁴ Let ter wóli jimamanj eçotihen gáinenul ; buru jujojoh liñ bae ni gáinen gagu. Wo til wóli jimaj me, wo uomme etajen ésumayul n'erokor yay ni buru.

2

¹ Injé nijojoh m'biinumom búoh mat'ibbañul bi ni buru jamb'ibbañ ikanul mátañie. ² Eno me maagen ínje içilul n'jibaj mátañie, ay ñer þan akanom me nibaj ésumay ? Leti hee buru bugo nikan mo me ! ³ Waçil me nihiçulul eletar yauyu, wo uomme jamb'içigul ni buru n'jikanom mátañie, buru jaaten me til jiçilom nibaj ésumay. Ban nifiume búoh ésumayom yolul yom may buru þooul. ⁴ Ey, ni mufu ró nihiçulul eletar yauyu mata ínje ni sílam sámah niomene ban gágogor uguen n'íne fañ. Ihiçulatul yo bi ekanul mátañie, bare til bi egitenul bu níbboliul me fanj.

Pool o n'elob mal eboket an atile

⁵ An açil me min mátañie mubaj, let ínje nakan mo, bare níni ti buru pe nakan mo ; ban ívafenut ínje baager buru pe. ⁶ Bannur babu bo gammenje ni buru gujae me ennur an ahumu þan biþilool.

⁷ Yo eçil me juote til juboketol ban ni jisenol buaken, jamb'abil abaj gágogor gafajol sembe nár. ⁸ Yauyu eçil me ínje umu n'elaul min jigitenol búoh júbboliolboli. ⁹ Nihiçululhiç eletar yauyu mata ni-majenmaj ílingenul min ijuh ter þan jíkanum gurimom bi to. ¹⁰ Anóan o jubokete waf wo nakane,

* 1:20 1.20 amen : dóemme mbi kano ti maagen.

índe may niboketolboket. Eno me ban baj min mb'iboket an, molul miçile min ikan yo bújonor Kirista,
¹¹ jambi Seytane ájoum to min abaj bulago bal ebutolal ; nuffasale waamme ni biinumol.

*Gajahali gagu go Pool
 abaj me no naçih me Turoas*

¹² No niçih me n'ésuh yay yaa Turoas bi gavare Firim fafu Fásum me faa Kirista, nijuh búoh acila Ataw nápegulompegul bulago, ¹³ bare biinumom bifiyut mata ijugut bo atiom Tit. Ñer nihato bugaa Turoas min ijow bi ni mof mamu maa Masedonia.

¹⁴ Usalal Aláemit, mata nah'akanolal nánongan nugumal ebeñ yay yaa Kirista ! Ban ni wolal nájoume min akan bugan bugagu n'guffas Kirista tánatan, ní ti gatiñ gásume gavisore guban babu pe.

¹⁵ Maagen mamu, wolal núnialni ti batinjoa baa gatiñ gásume bo Kirista ájie Aláemit, go bugan bugagu pe gujae eun : gajae me epah ti may bugagu gajae me ellim. ¹⁶ Ni bugan bugagu gajae me ellim, gatiñ gom gal eçet go nihi gújaenum bi n'eçet yay ; ni bugagu gajae me epah, gatiñ gom gaa buron go nihi gújaenum bi ni buron babu. Ban ñer ay aþiloe ekan burok baabu ? ¹⁷ Maagen mamu, wolal úniutal ti bugan bugagu pe gajare me Firim fafu fal Aláemit min gúbajum to

waf. Wolal til maagen mamu mal Aláemit nuh'uvareal bújojorol, ni sembe sasu saa Kirista.

3

*Gasal gagu gaa gajogor
 gagu guvugul gagu*

¹ Gurim gauge egiten yom piañ búoh ban mul jibbañ jisaloro ? Rorene piañ min wóli jisenul siletar sagitene wóli bugay jom, ter buru jisenóli so, ti guce gukane mo me ? ² Niegul maa : buru fajaul juomme eletar yay yalob me mólo ! Eletar yauyu ehiçihíç n'uinumóli, ban bugan bugagu pe guffas yo, bugan bugagu pe gujanga yo. ³ Nannoñanno búoh buru eletar jom yo Kirista ájoume ni burokóli min ahiç yo. Let elankar nañare nahiç yo, bare ni Biinum babu bal Aláemit ahu aroñ me ehiçumi. Ebílenuti may ni sival sabapoe baþti naanañ ni Móis, bare til n'uinum waa bugan ébileni.

⁴ Gafium gagu go wóli jibaj me n'Aláemit mala Kirista go guçilóli min julob mee.

⁵ Maagen mamu, bajut uce wo sembeóli siþiloe min jikan wo, bare Aláemit til açile min júju jikan waf waw wo jikane mee. ⁶ Açila açile min júju jíni ulinjena bugaa gajogor gagu guvugul gagu. Gajogor gaugu gujoumulat ni gúboñ guce gahiçihíç, bare til ni Biinum Banabe ; gúboñ gagu gufan gagu

gúnjareulñar eçet, bare Bi-inum Banabe, bo, buroñ nihi bisen.

⁷ Gúboñ gagu guhiîhiç gúbileni ni eval, ban Móis náni alijena ala gúboñ gaugu go nihi gúñjarul me eçet. Bare hani mo, burok baubu baa Móis bubabaj gasal gámah, ban gasal gaugu ni gukan buulol ni bijj salsal buvañ nihi billeñ malleñ, bireg guñol Israel gújuut gulujol ni buul. Ban bae galleñ gaugu gúpiout. ⁸ Eno me burok babu baa gúboñ gagu bubaje gasal gájaloe, bu ñer babu baa Biñum Banabe mati bubaj me gasal gafañe n'gújaloe ? ⁹ Eno me maagen mamu burok babu baa gúboñ gagu baçile me bugan bugagu n'gulo ni batalin babu bal Aláemit bimmemmenj gasal, kan babu baa Biñum babu baçilolal me núnial bugan gaçole þan bufan m'bimmeñe gasal. ¹⁰ Nújuale sah uogal gasal gagu gaa maer gurandam gagu gaa no, hani min nihi gujen me salsal, mata gauge gufançofañ nár. ¹¹ Ban eno maagen waf waw waþioérít me usalenisalen, bu ñer wawu wajae me éni to bi nánonan mat'ufañ me n'usaleñ ?

¹² Gáhagum gaugu go jibaj mee guçilóliçil n'julob ni bugan bugagu ni gafium gámah ró. ¹³ Wóli jíkandit ti Móis o nah'anjar me éstor afut buulol jambi bugal Israel gubil gujuh galleñ

gagu gaa buulol, hani min gujae me ékasulo. ¹⁴ Mala bugal Israel, bugo uinumil utojotojo ; bi funah faa jama, gujanga me Firim fafu faa Gajogor gagu Gafan gagu, mati gúju gúnanum fo, mata éstor yay yaçilil me n'gúpim eroñ to. Eþúnneruti, mata éinen ni Kirista bare yo éjue éþuren yo. ¹⁵ Ey, bi funah faa jama, nánonan no gujangae sílebur sasu saa Móis, ni baj éstor efut uinumil. ¹⁶ Bare nánonan no an ahale bakanerol baarat me min ábaho mbal Ataw, éstor yauyu néþur. ¹⁷ Ataw ahumu o nulobale mee mola, Biñum Banabe bigitenolal o, ban to Biñum Ataw bom, þan baj to may gáfoilo. ¹⁸ Wolal þoolal bugo uulolal ufuluti me, maije mamu máþullo me n'Ataw mújue mujugi ni wolal. Ataw nábabenolal ni búkanum baa Biñum babu, min unogoralol jatit-jatit, ni maije ró mafañe nánonan gájalo.

4

Gajaja Kirista gajajene me uinumolal

¹ Aláemit ni müsum mamu mola násenumoli mee burok baube ; yo eçil me wóli jíllelenut. ² Wóli jilalat bakaner bánoban basunenie ter bakani ni makopé, jikanérít waf bi ebut bugan, ban ndi jítigen firim fafu fal Aláemit ; julobelob til bugan bugagu maagen ñanno ca, min mbi bugo þe gúju gujuh maagen

mamu búoh wóli bugan jom gufiumay bújoñor Aláemit. ³ Ban, eno me Firim fafu Fásüm me fo wóli jivaree me fuñannout ni guce, fuñannout ni bugagu bare gajae me ellim. ⁴ Bugan bugaubugi gajae mee ellim gúinenut, mata Seytane, aamme ávi ahu ala buron be, nápimepimen uinumil jambi gujuh gajaja gagu go Firim fafu Fásüm me fisene me. Firim faufu figitene gasal gagu gaa Kirista, o gánioł guomme ganur ni gal Aláemit. ⁵ Maagen mamu, gavare gagu go wóli jivaree mee let mółoli, bare Yésu Kirista aamme Ataw o jivaree mee mola. Wóli uroka jom bare bugolul, dó pе mala Yésu. ⁶ Aláemit naage naanaq : « Mbi gajaja gujanen emoç yay ! » Ban açila fajaoł ajajene mee uinumolal min akanolal nuffasal gajaja gagu gaa gasalol gaamme ni buul babu baa Kirista.

⁷ Bare wóli jabaj me fubaj faufu jínini ti sibara siteper so ndi suful me n'efumo, dó pе bi egiten búoh bájalo baubu bájuut mee biligori bujomulat ni wóli, bare til n'Aláemit. ⁸ Mánoman bugan bugagu gúlameneoli, bare mati jihalil n'gúgotenoli ; pан guyogenoli, bare gújuut gukanoli n'jílelen. ⁹ Pan gúlatienoli, bare Aláemit mat'ajundenoli ; pан gubelóli n'ettam, bare mati

gufabenóli. ¹⁰ Wóli ubugu min jitebe nánonan ni sinilóli sílam sasu sal eçet yay yaa Yésu, min mbi may buronj babu bola bujugi ni sinilóli. ¹¹ Maagen mamu, mánoman juom ni buronj, wóli ubugi min jípimbore nánonan n'eçet yay mala Yésu, min mbi buronj babu bola may bujugi ni sinilóli sajae me ebil siçet. ¹² Mamu, eçet yay uyu ni burok ni wóli, bare buronj babu, bo, ubu n'erok ni buru. ¹³ Bahícer babu buoge : « Níineyinen, yo eçil me nilob isenul*. » Manur mamu, wóli may jíineyinen n'Aláemit, yaçil me n'julob jisenul. ¹⁴ Ey, wóli jiffase búoh Aláemit naileyilen Ataw Yésu ni gaçet me, ban may pан ailenóli manur ni Yésu, min akanóli n'jinamo tiñ tanur ni o ni buru ró. ¹⁵ Maagen mamu waf wauwu pеe wo wóli jumutene mee, molul jumutenum wo, tima gáji gagu gal Aláemit n'gúju gugor bugan gafanje jammen, min mbi may gasal gagu go bugan bugaubugi gusale me Aláemit gufan n'gújaloe.

¹⁶ Yo eçil me ñer jamb'úllelenal. Hani min sinilolal sihajene me jatit-jatit, bare ñáruolal ñuvuguletevugulet funah-ó-funah. ¹⁷ Maagen mamu, sílamolal saa babe ni mof, mánoman sítañie, bare sivilivili ban silet n'epio : so mbi siçilolal me min ubajal

* 4:13 4.13 Juluj Ufóñ 116.10

gasal gáamah. Gasal gaugu gaa bi nánongan gom, ban go gufañe fúf sílam sausu.¹⁸ Yo eçil me ukanutal sifitulal ni waf waw wajugei me, bare til ni wawu wajugériti me, mata waf waw wajugei me nd'upio, bare wawu wajugériti me, wo, upioepio bi nánongan.

5

¹ Maagen mamu, nuffasale búoh enil yay yololal yaa babe ni mof énini ti fúggut dó nuçinale fajae ebil fuhajen. Fuhajen me funah, þan ubajal n'émit yan yaa bándor yo Aláemit ateþe, yalet bateþer baa guñen arafuhow.² Ban jama min uomal maa ni sinilolal saa babe ni mof, wolal ubugu n'éil, mata gapinorolal þe min mb'Aláemit asenolal sinil saa n'émit síni sanjolal.³ Maagen mamu, eno me nubajale sinil sausu, Aláemit mat'ajogolal bugan gaam sinil sirakel.⁴ Maer no nuomal maa ni sinilolal use saa babe ni mof, wolal ubugu n'éil mala sílamolal sájalo mee. Let ter numajanmañ úpurenal sinil sausu sajae me ebil siçet, bare numajanmañ uoþoal sinil sausu sañumut me eçet, tima buroj babu m'bímer waf waw waat me uçet.⁵ Aláemit fañao akane min dáuru dúju dibajolal, ban nasenolal Biinum Banabe bíni fugabolal fitiar faa gubaj gagu go najae me esenolal.⁶ Yo eçil me nuotale nánongan ubajal gafium.

Nuffasale búoh nánongan no nuroñale ni sinil sausu sal arafuhow, buroj nuomal ni bo báhatuloe Ataw.⁷ Yo eçil me let ni waf waw wo nujugale me núronjumale, bare ni gáinen gagu.⁸ Ey, nubajale gafium gámah, ban numajanale úþural ni sinil sause min uolal uk'uçinal to Ataw aamme.⁹ Yo eçil me, únial ni sinil sause-ó, úþural ni so-ó, wafañ me ejogolal þe, wo uomme min úsumal Ataw.¹⁰ Maagen mamu, funah fice, wolal þe þan uiyal bújonor Kirista min atalinolal. Funah faufu, ánoan ni wolal þan ayab bacam babu baa wo nakan me ni buroñol babe ni mof : maaro nakane ter maarat.

*Burok babu bal ekan
bugan bugagu n'gúsumor
n'Aláemit*

¹¹ Nemme wóli jiffase waamme eroj ni gákanum dó Ataw, yo eçil me n'jíni n'elip ekan bugan bugagu min gúbahoul mbaa ni o. Aláemit naffase wóli juomme bugay, ban nínene búoh buru mo may jiffasóli mee.¹² Min julobe maa, jilet n'esalenoro bújonorul, bare til jimamanj jigitenul waf wo mb'uçilul me n'júsumaet móloli ; mamu þan júju jíbal bugan bugagu galipe me gasal ni waf waa jujugom min guhat waamme ñáruu uinum waw.¹³ Maagen mamu, íni me bugan bugagu ban gujogóli ti utea ni guhow, mala Aláemit jínum mo ; bare íni me gujogóli bugan gaam apuñil, molul

jínum mo. ¹⁴ Maagen, gábboli gagu gaa Kirista gúcíbbenenolícibben, wóli játallo me búoh ácila nevonol ácele bi mala bugan bugagu þe, yaamme ñer búoh wolal þe nugumalgum eçet yauyu ni o. ¹⁵ Naçele mololal wolal þe, mamu wolal jaroŋ me jambi ubbañal urojal bi ni wolal fanjaolal, bare bi ni an ahumu açet me ban naiyul n'eçet yay mololal.

¹⁶ Yo eçil me, maemma wóli julujérit an ni gániol gajugei me gal arafuhow ; hani min jiffasen me Kirista ni gáni gaugu, maer jibbañut jiffasol ni go. ¹⁷ Iní me an najogore ni Kirista, an ahumu búuwenum buvugul nam : gániol gátinár gunemoe, nabaje maer gace guvugul. ¹⁸ Ban dáuru þe n'Aláemit dujoumulo. Ni Kirista nakanolal núsumal ni o, nasenolal þop burok babu bal ekan bugan bugagu n'gúsum may ni o ; ¹⁹ yoemme ñer, Aláemit nasenólisen firim fafu fal egiten bugan bugagu búoh ni Kirista nájoume min ásumenor mof mamu ni o fanjaol, m'bakanut ni gapin utilil.

²⁰ Wóli ñer bugan jom bugo Kirista aboñe bi elob ni gajow gola. Gurim gagu go wóli julobul me, níni nan Aláemit fumumol avogeul. Wóli ubugi n'elaul waf wauwe ni gajow gaa Kirista : jihat Aláemit

nakanul n'jibbañ júsum ni o ! ²¹ Kirista o nuffasal me búoh akanut gatil gánogan, Aláemit nakanol naopo util waw wololal, min mb'újoumal n'acila Kirista min mb'Aláemit ajogolal bugan gaçole.

6

¹ Nemme ñer wóli jurokodokor n'Aláemit, yo eçil me wóli ubugu n'elaul juogul : jambi jihat gáji gagu go jiyab me ni o min gúni gáji garakel ni buru. ² Maagen mamu, Aláemit naaseh :

« No tinah talu táari me tiçige, níttunettun galai.

No funah fafu faa min ipageni fiçige, nirambeneiramben*.

Juutten ! Maer tinah talu táari me tiçige, funah fafu no Aláemit ajae me epagen bugan bugagu fiçige. ³ Wóli jimanjut jiçil an nalonen min alo ni gatil, jambi an abil áju alob maarat aya ni burokóli. ⁴ Bare til, ni waf waw þe wo wóli jikane me, jigitengiten búoh wóli fumumóli uroka jom bugal Aláemit. Ni burok baubu, jiteteb n'emuten yámah ró sílam, buyoh, ni bíyih ; ⁵ gutególiteh, n'gujogóli iki gukul, n'guinnul ésuh yay bi ni wóli, ban ni gumugóli ni burok, gúfirolí gámori ni fitiñ. ⁶ Jurondonj buronj baçole, ban n'jibaj gaffas gajoumulo n'Aláemit

* 6:2 6.2 Juluj Esai 49.8

; jumutemuten ban n'júsum ni bugan bugagu ; Biinum Banabe ubu ni wóli, ban ni júbboli bugan bugagu maagen mamu. ⁷ Ni búkanum baa sembe sasu sal Aláemit jivaree bugan bugagu firim fafu faa maagen. Bakaneróli baçol mee bo buommee gañóli gaa fitih : gal eteh ni gal égaden. ⁸ Guce p'an gusalóli, bugagu ni guçotihenóli ; guceil ni gujelóli, bugagu n'gulob maaro guya ni wóli ; guce mul ni gujogóli upul-sulob, ban maagen julobe. ⁹ N'gujogóli ti bugan bugo guffasut ban guffasóli pe, n'gujogóli ti bugan gaam n'eçet ban bae wóli ubugu m'buroŋ. Nihi gúlatienoli, bare gújuutoli emuh. ¹⁰ N'gukanóli n'júgogor, bare wóli ubugu nánongan n'ésumay. N'gujogóli ti bugan galege nár, bare wóli ubugu min jikane me bugan gammeñe n'gúni usanum. Wóli jínini ti bugan gabajut wáfowaf, bare jibaje waf waw pe.

¹¹ Buru bugaa Korent, wóli julobullob maagen mamu, julobullob waf waw pe waamme n'uinumóli. ¹² Wóli jilalut egitenul gábboli gagu gólolí, bare til buru fumumul jilalóli me. ¹³ Maer ban ilob ni buru ti nihi jini me guñolom iegul : júbbolioli may ti wóli júbboliul me, ban jípeguloli uinumul !

Ení bugan gáguñorut ni bugagu gáinenut me

¹⁴ Jambi júguñor ni bugan bugagu gáinenut me ni Kirista. An açole nájue piañ ategori ni an ákanumut Aláemit ? Manjannoë müjue mujaor n'emoç ? ¹⁵ Kirista piañ nájue ajamor ni Seytane ? An áinene ni Kirista ni an áinenut ni Kirista wa guogore ? ¹⁶ Gajamor bu gújue gubaj tutor gávi gagu gal Aláemit ni siþaŋ sasu ? Maagen mamu, wolal uomal me gávi gagu gal Aláemit aron me, ti açila fumumol alob yo me aah :

« Pan için ni bugo, p'an iron n'etulil, p'an íni Aláemilil, ban bugo p'an gúni ésugom†. »

¹⁷ Yo eçil me Ataw naah : « Júpur ni bugan bugaubugu, jihalor ni bugo ;

jambi jugor waf wasigoe. Júttun me firimom, p'an ialenul‡. »

¹⁸ « Pan íni þayul, buru p'an jíni úþurom ni sújurom. Maumu ínje Aláemit-Sembe ilobe§. »

7

¹ Gutiom bugo níbboli me nár, nemme Aláemit nalobe esenolal waf wauwu pe, kan nuotale úþural ni wáfowaf pe wájue usigen sinilolal ter uinumolal. Uakenal min gákanum Aláemit gújaenumolal uk'ubanal

† 6:16 6.16 Juluj Levitik 26.12 ; Esekiel 37.27 ‡ 6:17 6.17 Juluj Esai 52.11

§ 6:18 6.18 Juluj 2 Samiel 7.14 ; Esai 43.6

éni maagen mamu bugan ganabe.

² Jípeguloli uinumul ! Wóli jibijut ni ánoan, ju-loenut an, ban may jubutut an min jinar wafol. ³ Nilob maa let bi fujogul nílobum yo ; ti nilob yo me iban, buru ubugu n'uinumóli, ban bajut waf wájue úpunnul dó : nuçelale-ó, nuronjale-ó, þan jíni to me n'uinumóli. ⁴ Nibabaj gafium gámah ni buru, ban nísumaete fan molul. Ni sílamoli þe so jujuh me, nibajdóbaj buaken fan, ban ésumay yámah efaçom mala yo.

⁵ Maagen mamu, no jiçih me Masedonia, jibajut bo gáelo gánogan, bare til sílam sánosan jibaj-sobobaj : bútaj tíyañ, gáholi ñáráruoli. ⁶ Bare Aláemit o nah'asafor me bugan bugagu gádeume me, nasaforólisafor n'éjoul yay yaa Tit, ⁷ ban let ejoulol bare esaforóli, bare þop min alobóli me bu buru fanjaul jisaforol me nogor. Nalobólilob bu buru jiman me fan ebbañ jujugom. Nalobóli þop mala eteh mahat yay yolul, ni bu jírihenom me nogor bújoñor ulatorom. Waf wauwu þe ukonomkan min ifan nísumaete.

⁸ Ey, hani eletar yay yo nihiçulul me ekanulkan n'júgogor, çilutom min ijoh émiremma. Maagen, njogenjoh émiremma no njuh me búoh eletar yauyu ekanulkan n'júgogor maa.

⁹ Bare maer ínje umu n'ésumay : let mala min ikanul me n'júgogor, bare mala min gágogor gaugu guçilul me n'júvu búsol buronjul baarat me, min jíbaho jinar buronjuvugul. Gágogorul gujaojaor ni búnongum Aláemit, yo eçil me n'gaþinoróli wóli juoge jikanutul maarat mánoman. ¹⁰ Maagen mamu, gágogor gajaore ni búnongum Aláemit gukanekan buronj bal an m'búbaho, min çilol naþah m'bajogut émiremma mala gágogor gaugu. Bare gágogor gajoumulo ni bakaner babu baa mof me gúñareuljar eçet. ¹¹ Jujuh wo gágogor gaugu gajaor mee ni búnongum Aláemit gukanul me : Mo jusommene n'ebet waf waw ni ganab ! Mo jújue elaw gaboket ! Mo waf waçolut ukanyl bitiñä-fiñ ! Mo jíkanume Aláemit ! Mo jusommene bujugom ! Mo jíakene n'ekan maçole ! Mo jújue ejjonen waf waçolut ! Ni bakanerul þe jigitengiten búoh n'elob yauyu buru jiffasenut to wáfowaf.

¹² Min ihiçulul mee ele-tar yauyu, let ter an ahu ageç me açile, let þop ter an ahu o nageç me o açile, bare nihiçululhiç bi egiten njanno ca bújoñor Aláemit gailo gagu gáari me go jibaj me ni wóli. ¹³ Yauyu eçil me wóli n'jibaj buaken.

No wóli jujuh me ésumay yay yaamme ni Tit, mala

min buru jikan me biinumol m'bifilo, ésumay yámah néni ni wóli etajen to buaken babu bo wóli jibaj me.¹⁴ Eno me nikakan irúçen jatiito no nilobeol me molul, kanutom ñusu. Ti julobeul me nánonan maagen, mo may Tit ajuh me búoh esal yay yo wóli jisalul me bújonjorol maagen dom.¹⁵ Ban Tit ake me aosen bu júttunol me pooul ni bu jialenol me súndoul ni gákanum n'etelenor nímorø, gábboli gagu go nábboliul me n'gufan̄ n'gújaloe.¹⁶ Ey, súmomsum nár mata nif-fase búoh níjue íhagum ni buru ni wáfowaf.

8

*Eomen síralam yay bi ni
jangu yay yaa Yérusalem*

¹ Gutióli, wóli Jimane jikanul n'jiffas bu Aláemit asen me sijangu sasu saamme ni mof mamu maa Masedonia gájiol.² Bugan bugagu gaamme ni sijangu sasu guteteb sílam sámah, bare ésumail éjalojalo nár iki nihi gugiten músum mámah hani min guomme bugan galege fan̄.³ Gusesen wo gúju me gusen, ban gusesen sah iki fan̄ to, ni biinum bájebie. Injé níjue ilob yo mata njuge táh.⁴ Gulaólilaw fan̄ mala min jihalil n'gukan to gañenil ni burokóli baamme baa garamben bugan bugagu bugal Aláemit gaamme baubu Yérusalem.⁵ Wo gukan me ufafañ wo

wóli jiþinor me. Bugo fumumil gumundumundum gusenoro bi n'Ataw, mbiban, ni búnongum bal Aláemit, n'gusenoro may bi ni wóli.⁶ Ban nemme Tit açila nah'ayab me bo ésugul waf waw wo bugan bugagu nihi gusen me, yo eçil me wóli n'jilaol min afaben burok baubu báari mee ti naju bo me.

⁷ Buru jibabaj waf waw þe ni gárira wo : jibaje gáinen, firim, gaffas, buaken ni waf waw þe ni gábboli gagu ti wóli jigitenul go me. Nemme mamu, jikan ñer móroman min mbi gáji gaugu gaamme éþuren jisen gummenj may ni buru.⁸ Nilob maa let gáboñ niseneul, bare nigitenulgiten wo bugaa Masedonia gukan me, min mbi buru may ni bakanerul, bugan bugagu gúju gujuh búoh gábboliul gábboli gom gaa maagen.⁹ Ban jiffase gáji gagu gal Ataolal Yésu Kirista, bu nakanoro me ásugaten molul o baamer asanum aban, min mbi fúsugatenool fukanul n'jini usanum.

¹⁰ Fíllim buru juomen me gútiar ebaj biinum babu bal eomen yauyu, ban buru ubugi yo n'ekan. Ban ñer isenul gaþinorom : Wáriari fan̄ min jiaken dó.¹¹ Kan ñer maer jifaben burok baubu. Jikan to uinumul min jifaben bo ti no jíçile bo me, buru n'esen, ánoan ti náju me.¹² An úþuren me usen ti nubaj me re ni biinum baaro, Aláemit þan

ayab wo nújiol me n'ésunay
ró ; þan aluj wo nubaj me,
let wo nubajut me.

¹³ Iegutul me jikanoro
buyoh min guce gubaj gáelo,
bare til ereen waf waw þe
yauyu nilobul mee mala
yo. ¹⁴ Jama buru ubugu
ni fupoñ : wávaf me ni
fubajul újue ñer uramben
bugagu gabajut me. Funah
fice wávaf me ni bugo
þan may úju urambenul
; mamu búkator bánoban
mati bubaj, ¹⁵ ti Bahícer
babu bulob yo me : « An
ahu afan me namukene
abajut uce úgat, ban an ahu
amuken me jatiito bajut uce
wo nabajut*.

Tit ni urokorol bugagu

¹⁶ Usalal Aláemit, asen
mee Tit buaken bal eram-
benul ti babu bo nasenóli
me. ¹⁷ No wóli jilaw me
Tit mala min ájoul bi ni
buru, let ter naaseh bare ey
þan ájoul, bare may nasom-
mensommen min ájoul ákiil
arambenul, ban açila ajoh to
baenah éjoul yay yola bi ni
buru. ¹⁸ Ban þan ájaorul
ni atiolal o bugaa sijangu
sasu þe gusale me mala
gavare gagu go navaree
me Firimfafu Fásüm me.
¹⁹ Bare let yo bare ; sijangu
sasu suçobolçob may áni
alagoróli ni bújaor baubu
bajae mee éñarul jangu
yay yaa Yérusalem bateh
baubu, bi mala gasal gal
Ataw fumumol ; mamu ñer
þan jigiten me gamañoli
gal eramben. ²⁰ Wóli

ubugi n'ékanum jambi an
abil áju alob maarat aya
ni wóli mala bátugeroli
síralam sasu sammenj
mee so buru jisenóli
me juogen. ²¹ Maagen
mamu, gaþinoróli þe go
guomme elip ekan maaro,
let bújonor Ataw bare,
bare þop bújonor bugan
bugagu. ²² Juboñululboñ
atiolal ace ájaorul ni bugo
gaamme gúuba. Ñammañe
jílingenollingen ni waf
wammeje bi ejuh gareol,
ban may jujujuh búoh
nakakan an ásuþe. Maer
nafañ gásuþ, mata nababaj
gafium gámah ni buru.
²³ Tit, açila, arokorom nam,
ban wóli þóoli juom ni
burok babu bi ni buru.
Gutiolal bugagu gajaorulo
me ni o, bugo þop sijangu
sasu suboñulil min gurok bi
mala gasal gagu gaa Kirista.
²⁴ Kan ñer jigitenil bugo
þooil gábboliul, min mbi
bugaa sijangu sasu guffas
búoh gakaror gagu go wóli
jikarore me molul, ni bakon
ró jíbajum go.

9

Esúmay yay yo épuren usen néh'éñarul me

¹ Togut min ilobul mala
síralam sasu so buru
juomene me bi eboñ ejan-
garaay gaamme Yérusalem.
² Niffase bu jikan to me
uinumul fañ ni garamben
gaugu, ban nikarore molul
bújonor bugaa Masedonia

* 8:15 8.15 Juluj Gaþagen 16.18

niegil : « Gutiolal gaamme ni mof mamu mal Akaya, kábirinj fillim guiye gailo gal esen. » Gailo gagu golul guçile bugan gammeje ni bugo ƿop n'gusen.³ Gutiolal niboñulul maa jambi gakaror gagu go nikarore me molul gubil gúni gakaror garakel. Yo eçil me nimanje min jibaj maagen mamu gailo ti nilobul yo me.⁴ Let mo, bugan bugaa Masedonia gúaorul me n'ínje jiçigul ésugul jutogutul n'gailo gánogan, ƿan kanóli ñusu mala min jifium me ni buru fanj, ban buru fanjaul ƿan jifanj me n'jusue.⁵ Yo eçil me nijoh gaa búoh wáriari min ilob gutiolal n'guyabom gayoŋ mbal ésugul, min guomen bateh babu bo buru julob me esen. Mamu, no nijae me eçigul, nitoh waf wauwu ƿe maþaree, min giten búoh jisenwosen n'ésumay ró, ban mati ní nan an atuñenul min jisen wo.

⁶ Juosen firim faufe faah me : « An aroh me jatiito, ƿan may aƿit jatiito. An aroh me menj, ƿan may aƿit menj. »⁷ Anóan naate asen ti najoh me m'biinumol, ban jamb'abaj to ejoh émiremma, nan an atuñenol min asen. Aláemit, an o nah'asen waf n'ésumay ró namanje.⁸ Açila nabaje sembe sasu sal esenul wáfowaf ƿe wáarie, min mbi jibaj nánonan waf

waw ƿe wo jogul me ni wo, ban ƿan jibaj fanj to waf waw wo júju me nihi jinjar bi ekan maaro mónan. ⁹ Bahiçer babu buoge :

« Aláemit nagaboregabor asen úsugaten waw, ban müsumol umu to bi nánonan*. »

¹⁰ Aláemit asene me augena ahu eugit ban nasenol sinaj atiñ, ƿan asenul buru ƿop eugit ban ƿan akan yo n'eogol fanj. Mamu, ƿan akan müsumul ni mubugor menj. ¹¹ Pan akanul n'jisanimet ni wáfowaf, min nihi júju júpuren jisen bugan bugagu m'balujut. Mamu bugan gammeje ƿan gusal Aláemit mala waf waw wo jisenoli me jubonil. ¹² Burok baubu bal eomen wo jisene me bíniut to bi eramben barebare bugan bugagu bugal Aláemit ni waf waw wo jogil me ni wo, bare ƿan ƿop biçil bugan gammeje n'gusal Aláemit bugo n'galaw. ¹³ Ey, no guiae me ejuh bateh babu bolul, ƿan gusal Aláemit mala min júttun me Firim fafu Fásu me faa Kirista ; ƿan gusalol mala müsumul mo jigiten me n'egabor yay yo jigabore me waful ni bugo ni ƿop ni bugan bugagu ƿe. ¹⁴ No ñer, gábboli gagu go gúbboliul me ƿan guçilil min gulaw bi ni buru, dó ƿe mala gáji gagu gámah gagu go Aláemit asenul me. ¹⁵ Usalal Aláemit mala gájol go an ájuut me aligor ni gace !

* 9:9 9.9 Juluj Ufóñ 112.9

10*Pool o n'égaden burokol
bal apotora*

¹ Injé Pool, ínje fañaoim iom n'elaul ni biinum babu bájebi me ni músum mamu saa Kirista juuttenom. Baje ni buru bugan gaage íni to me ni buru nígogor, bare mb'íraliul nilobulul gurim gaake. ² Injé umu n'elaul jambi jiçilom min ilobul gurim gátañie. Mala bugan bugagu gaage me wóli wo jikane me, ni bakaner bal arafuhow jíkanume wo, bugo, niête ilobil gurim gátañie ínje baçigerul ni buru. ³ Maagen, wóli urafuhow jom, bare jitajérít ti arafuhow nah'ataj me.

⁴ Gañ gagu go wóli jinjare me min jitih gulet gañ go arafuhow aijonene ; wóli sembeóli n'Aláemit sujoumulo bi ehajen fúkopum fánofan fal alatorol. Mamu, jinemenenemen baþinorer babu balet me baa maagen, ⁵ ni þop wáfowaf þe waa batennoro wájue úfir an effas Aláemit ; jujogejoh gaþinor gánogan jijek min jibbañul go gúttun Kirista. ⁶ Ban no buru jijae me éttunol ni wánowan, no ñer wóli þan jibaj me gailo gagu gal eteh bugan bugagu þe gáttunutol me.

⁷ Juluj waf waw ti úni me ! An ni buru aþinor me aah o an nam ala Kirista, atajen aþinor joon min affas búoh wóli may bugan jom bugaa Kirista ti açila. ⁸ Maagen mamu,

hani min ní me nikarokaror ík'ígaten mala fufane fafu fo Ataw asenóli me, ibajut to ñusu ñánoñan, mata let bi ehajenul níkanum mo, bare til bi elijen gáinenul. ⁹ Imañut min ní búoh níñagenulñagen ni siletarom ; ¹⁰ baje bugan gaage gurim gagu go nilobe me ni siletarom gútañitañi ban ni gúsiki nár, bare ike me íni to ni bugo, mat'ibaj sembe ban baloberom ni buruneni fanj. ¹¹ Bugan bugagu galob me mee guote guffas joon waf wauwe : Gailo gagu go jibaj me no jihíceulul me siletaróli wóli m'balet to ni buru, go may þan jibaj me wóli baamer to ni buru.

¹² Wóli jikañenut jiþinor búoh jiree ni bugan bugagu gájilore me maa bakaneril, hani eligor ni bugo. Bugan bugaubugi baþinoreril guñare ní galigumil, ban ni guligor wánowan ni bugo fumumil. Gujagut hani jatiito ! ¹³ Eno me wóli ban jikaror, mati jikaror iki jígaten, bare þan jikaror re ni burok babu bo Aláemit asenóli me ekan, baçilóli me n'jújoul bi ni buru. ¹⁴ Iníen me jujoulat bi ni buru, an nájuene atególi sulob aah wo jikarore mee molul jígatengaten. Bare hum jiffase búoh wóli juomme útiar eçigul ésugul ni Firim fafu Fásüm me ró faa Kirista. ¹⁵ Wóli jilet n'ekaror iki gát to juot me jire, jilet þop n'ekaror maa burok bo guce

gukane. Gafium gagu go wóli jibaj me go guomme búoh gáinenul þan gufanj n'guliñe, min wóli júju jikan burok bafañe funah-ó-funah m'bújaloe ni buru.¹⁶ Mamu, þan may jujow jivare Firim fafu Fásüm me ni súsuh sasu safanj me gárali yolul. Ñer íni me jikarore, mati ní mala burok bo guce gukane.¹⁷ Bahiçer babu buoge : « An amanj me akaror, akaror mala waf waw wo Ataw akan me* ! »¹⁸ Maagen mamu, let an ahu asaloroe me o nah'aruheni, bare til ahu o Ataw asal me.

11

Pool o n'elob mala upotoraaw galet me bugaa maagen

¹ A ! Gutiom, jújuen me jumuten jatiito batey-fuhow babu búmbam ! Ey, jumutenom !² Nimanjulmanj fanj bireg nísilaet molul ; físil faufu Aláemit fanjaol asenom fo. Anáine anur pat nisenul áni apañaul, o aamme Kirista ; ban nimanje injarul igitenol ní ti bájur affaserut ánaíne.³ Bare níholiholi baj n'uinumul upinor waarat, min jihalen étuh liñ ban ni júpur ni gajogor gagu go jujogor me ni Kirista. Enuhunjanj yay mamu may ebij mee min ebut Eva*.⁴ Maagen mamu, íni me an najoulo aćigul navareul mala Yésu ace ábulie ni o wóli jivareul me, buru þan jifaen juoh

ey. Mo may þan jifaen me jiyab biinum bice bábulie ni bo jiyab me no, min jíinen firim fice fásume fábulie ni fo wóli jivareul me.⁵ Niege bugan bugaubugi bugo buru juoge me upotora búgamah gom gufanjutom ni wáfowaf.⁶ Júe kan maagen íseliut n'elob, bare niffase waf. Wóli jigitenulyogiten ñanno ca ni bakaner bánoban.

⁷ No nivareeul me Firim fafu Fásüm me fal Aláemit, irorenutul bacam bánoban ; nialenoroalenoro til min itebenul. Nikan mee nígalengalen piañ ?⁸ Nibebet me sijangu sice ni bacam babu bo sisenom me min irok bi ni buru.⁹ Ban no niomen me ni buru, jogom me ni waf, nd'iyogen an. Gutiolal gápollo me ni mof mamu maa Masedonia gubile nihi gurambenom ni waf waw wo jogom me ni wo. Nilujtoluj iluj, nijogoro jamb'ibil ikanul bíteb, ban þan ijogoro to me jamb'ikanul bíteb bi nánonan.¹⁰ Ti nifium me búoh maagen mamu maa Kirista umu n'ínje, mo may nifium me búoh tánatan ni mof mamu maa Akaya þoomo mati baj an ajae éfirom esaloro mala yo.¹¹ Ban wa ućile nikana maa ? Gamanjutomul piañ gućile ? Let mo ! Aláemit naffase bae búoh nimanjulmanj.¹² Wo nikane maa þan ibbañ nih'ikan wo jamb'ibil isen bulago bugan bugagu gamañe me ekaror mala

* 10:17 10.17 Juluj Séremi 9.22-23

* 11:3 11.3 Juluj Fíčilum 3.1-5

min guroke me ti wóli, m'bayabut bacam. ¹³ Bugan bugaubugi gukanekan nan bugo upotora gom bugaa Kirista, bare gulet upotora ; uroka bugom bare bugo níhi gubut bugan. ¹⁴ Bajut to gajahali gánogan, mata Seytane fumumol nakanekan nan amalaka nam ala ga-janja. ¹⁵ Yo eçil me ñágenut min urokaol gukane mee nan uroka bugom gaçole. Bare buronjil þan bubao hóji jaor ni burok babu baarat mee bo gukan me.

Sílam sasu saa Pool mala fuþotoraetol

¹⁶ Ban ibbañ ilobul iegul : jambi an ni buru ajogom ti atea ni fuhow. Bare eno me mamu jiþinore, kan jiman gaa búoh nitetey ni fuhow min mb'íju may ikaror jatiito. ¹⁷ Wo nijae me elob maer, let Ataw açilom min ilob wo, bare nilobwolob ti an atee ni fuhow, ni gafium ró búoh þan íbajum to wo niête íkarorum ni wo. ¹⁸ Nemme bugan gammene gukarokaror mala gániil gal arafuhow, kan ínje may ban ikaror. ¹⁹ Buru jalillo me re mamu, mo jifaene jilagen uligenaaw gatey mee ni guhow ! ²⁰ Buru, buru jimanje min bugan gukanul umigel, n'gutiñ ni sinilul, n'gúkuetul, n'gualenul bi to, n'gutegul n'uul. ²¹ Nisusu elob yo : kan wóli bágotooli biçil me jikanutul waf wauwu.

Ban ilob ti an atee ni fuhow ieh : Waf wo guce

gukañene gúkarorum ni wo, ínje may níjue íkarorum ni wo. ²² Guoh me bugo bugaa Hibori bugom, ínje þop mo nem, n'guoh bugo guñol Israel bugom, ínje may mo nem, n'guoh bugo gabulaken bugom gal Aburaham, ínje þop may go nem. ²³ Guoh me bugo uroka bugom bugaa Kirista, þan ñer ilob ti an atee ni fuhow ieh ínje ifanjil nínie aroka ala Kirista. Nifanjil nílame ni burok, nikuli fan ni meñe bugo. Gúteh gagu go niyab me gufaje golil, ban ñammenje níþimbore n'eçet yay. ²⁴ Ñono futoh Esúif yay n'etegom gusoh gal ubañ bi ñono ávi ni gaat ni ñabbagir (39). ²⁵ Bugaa Rom n'gutegom gusoh gal ubañ bi ñono ñáfaji ; bugan gutegom ñanur sival gúbuken ; níuyoe ni busana ñono ñáfaji ; baje ñice no nírendore ni fal etufunaha lám ni efuga yo. ²⁶ Nijaore ñammenje n'guot, ban níni n'eçet ñammenje ni bújaorom n'utuh waw, n'éþimbor n'úku umuga-bugan, ni búkanum baa gupalom Esúif ni þop baa bugan galet Esúif ; níþimbore n'eçet ni súsuh sasu súlulumay sasu, ni siþarandañ sasu, ni gal gagu, ni guñen gaa bugan bugagu gabije me n'guoh bugo gutiolal gom. ²⁷ Nirodok táñi ban nílam may fan ; ñammenje nibajebaj bunjañ ; nih'icaret ban nd'ibaj irem ; ñammenje nih'imomor

m'bamanjut yo ; ñutot nihi ñujogom ban nd'ibaj wañ ikano. ²⁸ Imañut ilob mala waf waw pe wañaño bo me : wafan me ejogom funah-ó-funah, wo uomme gaþinor mala sijangu sasu pooso. ²⁹ An ágoto me, ínje fañaom may nígoto ; an alo me ni gatil, þan habom fanj.

³⁰ Iní me ban ikaror, kan þan ikaror mala bágootoom. ³¹ Aláemit aamme Paaya ala Ataw Yésu naffase búoh ibijut. Gasal gúni ni o bi nánonan ! ³² No niomen me n'ésuh yay yaa Damas, afan mof mamu o ávi ahu Aretas aroben to me nasesen buganol gúboñ min gupoy únonum ésuh yay tima n'gujogom. ³³ Bare m'baj bugan gukanom ni gabongor, ban ni gúñatenom n'elajen gualen búsol fiteþ fafu fal ésuh yay. Mamu níþagumol me[†].

12

Ujugum waw wo Ataw asen me Pool

¹ Kan niete ikaror hani min bajut to me nafa yánovan. Maer ban ilob mala ujugum waw wo Ataw asenom me, mala waf waw wo nagitenom me. ² Niffase an o Kirista açile, o nuffase búoh baje maer símit sono guñen ni sibbagir no Aláemit atebol me ájaenum bi fatiya-tiya n'émit. (Iffasut ter maagen n'eniol ró najae bi ró n'émit, ter let n'eniol ró najae, Aláemit bareol

o affase.) ³ Niffase búoh an ahumu (ter n'eniol ró najae, ter may let n'eniol ró najae, iffasut, bare Aláemit affase), ⁴ an ahumu nájaenumijaenum bi n'émit min mb'aun dó gurim go nájuut áþajul, go senuti an ahumu min áju abbañ alob go. ⁵ An ahumu ínje þan ikaror mola, bare ínje fumumom mat'ikaror múmbam, íni let mala bágootom. ⁶ Ey, imajen me ikaror, mati ní ter nitetey ni fuhow, mata þan iloben maagen barebare. Bare mat'ikan mo, mata nimanje min bugan bugagu gujogom re ni wo gujugeom me ikan, ter þop ni wo guuneom me ilob.

⁷ Ban min jambi ikaror mala bagitener baubu bal Ataw bajahaliene mee, nibabaj sílam sámah n'eniom, saamme amalaka ace ala Seytane nah'ategom jamb'ikaror mala bo ík'ígaten. ⁸ Nilae Ataw ñono ñáfaji tima náþunnom ni sílam sausu, ⁹ bare naagom : « Gájiom gupíloi : gabajuti sembe þan guçil min sembe sasu súmbam sujugi ñanno ca. » Yo eçile ñer nifañ nikarore mala gabajutom sembe, min mbi sembe sasu saa Kirista síni nánonan n'ínje. ¹⁰ Yo eçile nísumae ni gabajutom sembe, n'eyab ujel, ni mataño, ni gálatien, ni sílam, dó pe mala Kirista ; mata no nibajut me sembe, no til nifañ me ebaj so.

[†] 11:33 11.33 Juluj Mukanay 9.23-25

*Gáholi gagu go Pool abaj
me mala jangu yay yaa Korent*

¹¹ Nilolob nan atea ni fuhow nem, ban buru júrurom dó. Maagen mamu, hani min ilet me waf, buru juoten me jisalom, mata upotoraaw ubugu bugo buru juoge me búgamah gom gufanjutom ni wáfowaf.
¹² Waf waw wagiten me búoh ínje apotora nem, buru jujuhwojuh ñammeje no niomen me ni buru. Leti jujuge waf waunderuti, bakaner bajahaliene ni bigitenum bánoban ? ¹³ Wa sasu sijangu sibaje wo buru jibajut ? Ter piañ min ihalutul me min juogenom ? Kan juboketom min ijogul me búli ni bugagu.

¹⁴ Maer ínje níparee bi ejoulom éfatten bi ni buru, ban inagut wáfowaf ni buru, mata let waf waw wo buru jibaj me ninjese, bare buru fumumul. Maagen mamu, let uñiaw guote guogen ubugail, bare til ubugail guote guogenil. ¹⁵ Iní me fúmbam, þan súmom min isen wo nibaj me þee, ban þan isenoro ínje fumumom bi ni buru. Eno me ñer ínje nimajul re mamu, bu buru þan jimañom jatiito bare ?

¹⁶ Kan hum jujuge búoh maagen ihalutul min juogenom. Bare min guce ni buru gujogom me an álodit maagen, mo may gupinore me n'guoh mutuhoom ninjare nibutul. ¹⁷ Ninjanjar piañ ace ni bugo niboñulul

me min ibutul niyab waful ?
¹⁸ Nilalaw fañ Tit min ájoul bi ni buru, ban niboñuloboñ may atiolal o nilobul me mola min gúaorul. Tit piañ nabutulbut min ayab waful ? Leti waf waw wo ínje n'açila jikane me, ni gaþinor ganur jikane wo ? Injé n'açila leti ni bulago banur jújoume ?

¹⁹ Ter til min jijangae me eletar yauye, jiþinore búoh wóli elip bakon ni buru juom ni yo ? Let mo ! Wóli, ni búkanum baa gajogoróli ni Kirista, bújonor Aláemit julobe maa. Gupalom bugo níbboli me fañ, wo wóli julobeul me þe, julobwolob bi elienen gáinenu. ²⁰ Waf waw wo níholi me, wo uomme jamb'içigul ni buru mat'itogul ni gailo gagu go ínje imaj me, ban buru þop mati jujugom ni gailo gagu go buru jimañ me. Gáholiom þe jambi baj ni buru gárig, bíslaet, bíelor, búfanor, bíjedor ni elobor sulob saarat, etebenoro ni ekan dó me ánoan wásumol me.

²¹ Ey, níholiholi jamb'içigul n'ebbañulom ece ésugul Aláemit na-suenom bújonorul, min ikon mala min gammeje ni buru guron me n'etil ti nihi gutilen me naanañ, n'elat ehat waf waw waarat me wo nihi gukanen me no, ti buñumor bo mee ni gafilo ni aletalet.

13

*Batar ni basaf súsola saa
Pool*

¹ Maer ban íjoul bi ni buru ejouлом éfatten. Ti Firim fafu fal Aláemit fulob me fuoh : « Baj me waf waate utalini, þan umundumal uuttenal bugan gúuba ter gúfaji gajuge no waf wauwu ubaj me*. » ² Ban ñer ilob ni bugan bugagu gaamen me no ni gatil ni þop ni buru þe ihato. Niçafenul yo iban n'ejouлом ésugul éutten, bare ban ibbañ mul içaful maer no nilet to maa ni buru iegul : no nijae me ébbañul ñañe ésugul, mat'irum enil an ni buru. ³ Buru filip juom ni fo waf waw wajae me egitenul búoh Kirista n'íne nálobume ? Þan ñer jibaj wo. Jiffase búoh Kirista ágotout ni buru, bare til nagitenulgiten sembeol. ⁴ Maagen, no naçet me n'ekuruaay, nánini ti an ágotoe, bare maer, ni búkanum baa sembe sasu sal Aláemit, umu m'buroñ. Wóli þop júgotogoto ti açila, bare no jijae me eilo bújonorul, þan jigitenul búoh jurondoñ n'açila ni búkanum baa sembe sasu sal Aláemit.

⁵ Buru fumumul juote jílingenoro min jujuh ter buru ubugu m'buroñ ni gáinen gagu. Ter babaj to waf wagitene búoh Yésu Kirista umu ni buru ti maagen, ter bajut ? ⁶ Bare nifiume búoh buru jujuge ñanno ca búoh burokóli bilet burok baa bamotoñ. ⁷ Wóli ubugu n'elaw Aláemit

jambi buru jikan maarat. Let ter jimamañ egiten búoh wóli jibabaj bakon, bare wo wóli jimañ me wo uomme min buru jikan maaro, hani min níme nan burokóli burok bom baa bamotoñ. ⁸ Wóli jújuut jikan waf wannamut ni maagen mamu ; miçila bare jújue jilagen. ⁹ Júsumaetesumaet nánonan no wóli júgotee min buru jibaj sembe. Waf waw wo wóli jilae me Aláemit, wo uomme min gáinenul gulinj tir.

¹⁰ Nihicululhiç gurim gaugu no þan níraliul maa, jambi bil, no nijae me éni ni buru, níjoum ni fufane fafu fo Ataw aseenom me min ilobul gurim gátañie. Fufane faufu nasenomfoseen, let bi ehajenul, bare bi elijen gáinen gagu golul.

¹¹ Ñer maemma, gutiom, niegul júsumaet ! Nánonan jinges min jútuh linj ni gáinenul bi no jae me ebao, jujonenor, jikan firim fanur min juroñ n'gásunay. Jikan mo me, Aláemit, aamme ala gábboli ni gásunay, þan áni ni buru.

¹² Jisafor búsafor baa batiy. Gutiolal ejangara þe gusafulul.

¹³ Mbi Ataw Yésu Kirista ásonienul, mbi Aláemit ammejenul gábboliol, mbi Biinum Banabe bukanul n'jibaj gajamor buru þooul !

* 13:1 13.1 Juluj Dáteronom 19.15

Eletar yay yo Pool ahič me bugaa Galasi Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Eletar yauye Pool nahiçyohič bi ni sijangu sausu Galasi, yaamme n'gañen gamay gaa mof mamu maamme jama Turuki. Pool ailene sice ni sijangu sausu ni bújaorol búutten bi ni búfatten saa burokol. Bare púrto açila, bugan guce n'gújoul íkiil gugiten bagitener bice búbuli. Ejangaraay Esúif yay gútut bugagu gúkanumekanum nánonan bakaner bice baa gúboñ Esúif yay. Bakaner baubu bífirefiren etiñor ni bugan galagene ulago uce, ban ni buoh wáineaw gunogen búhut.

Pool namañe akan bugaa Galasi n'gujuh búoh éinen ni Yésu Kirista yo bare éjue ekan an náni m'buroñ bacole ban ni búari n'Aláemit.

Ni Galasi 1 ni 2, nagi-tendógiten buronjol fañabo. Açila aamme Esúif nabanno áni aboñer ala Yésu Kirista bi ni galet me Esúif. Pool nabaje aceñor bugo ni apotora ahu Pier (Galasi 2.11-21). Naosenol yauye búoh : bugan bugagu **Aláemit pan ayabil mata gúineyinen ni Yésu Kirista**, bare let mala

min gúkanum me gúboñ guce.

Ni Galasi 3 ni 4, Pool ni gurim gagu gaamme ni Bahiçer babu Bufan babu náhagoe min aćimen firimol. Wo Aláemit alob me esen, uwu to balama gúboñ gagu, ban ni Yésu Kirista úkanoume. **Bugan bugagu pe Aláemit najogiljoh gure heb.** Gujogojogor n'Aláemit ban ni gujogor pop bugan-ó-bugan ni gupalil, dó pe ni búkanum baa Yésu Kirista. Dáru gogor Esúif ni galet me Esúif, garoje buroñ bábuliore (umigel ni bugan galet umigel), wáine ni waare.

Ni Galasi 5 ni 6, Pool nápajupajul bu ejangaraay gúomum me bugan galet ni fimigelet. An áinen me mat'abbañ abaj biinum bal ekanoro o fañaoi an aćole (juluj Galasi 3.11) ; nakakan til **an abaje biinum bal eramben bugagu**. Maagen mamu, **gúboñ Kirista** bajut uce wo gúfirene, bare guoseh bugan bugagu gurambenor eteb bítebil (Galasi 6.2). Ení an alet ni fimigelet, dóemme eháti biinum babu bajoumulo me n'Aláemit m'bíćibbeni min uilo mala gupali.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool aamme apotora ala Yésu Kirista ihiçulul eletar yauye. Eniom apotora let ni bugan bugagu ejoumulo, let ni búkanum bal arafuhow níomum apotora, bare ni búkanum

baa Yésu Kirista ni Aláemit Paaya ainnulol me ni gaçet me. ² Injé ni gutiolal pe gaamme babe jihiculô eletar yauye bi ni bugan bugagu bugaa sijangu sasu saamme ni mof mamu maa Galasi.

³ Mbi Aláemit Payolal ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban n'guhalul ni gásumay ! ⁴ Ataw Yésu Kirista nasesen buronjol bi eallorolal n'utilolal, tima naramolal ni sembe sasu saarat mee saa buronj baube baa jama, ti Aláemit aamme Payolal amanj yo me. ⁵ Mbi Aláemit asali bi nánoran ! Amen.

Firim fafu fanur fafu pat Fásüm me

⁶ Bare ñer waf wanur : Kanomkan gajahali min buru jifaen me júvu búsol jas Aláemit açobul me ni búkanum baa gáji gagu gaa Kirista, min jíbahoj jilagen firim fice fo jujoh me búoh fo fuomme Firim Fásume. ⁷ Ban, « firim fásume » fice fubajut ; dáuru bugan gulimbeneul mee gamañé ébahen Firim fafu Fásüm me faa Kirista.

⁸ Bare eno me ace, hani loe ni wóli, hani amalaka ápollo n'émit, avareul Firim Fásume fábulie ni fo wóli jivareul me, niege : mbi Aláemit abelen an ahumu ni sambun ! ⁹ Julobenul yo jiban, ban ban ibbañ ilobul yo maer búoh : An avareul me Firim Fásume fúbuli ni fo jiyab me, an ahumu mbi Aláemit abelenol ni sambun !

¹⁰ Maer bu jiphinore ? Ter ínje fines niom ni fo min mbi bugan bugagu guruhenom, ter min mbi Aláemit aruhénom ? Ter fines niom ni fo min ísum bugan bugagu ? Eno me ínje niroje n'ejes min ísum bugan bugagu, kan ilet amigel ala Kirista.

Bu Aláemit açob me Pool áni apotora

¹¹ Gutiom, ban ilobul waf wauwe : Firim fafu Fásüm me fo nivareul me fujoumlat ni arafuhow. ¹² Pipima iyabut fo ni an, ban pøp an aligenutom fo, bare Yésu Kirista fañaol akanom min iffas fo.

¹³ Maagen mamu juune gulob bu nih'ikanen me no, no niomen me ni bulago babu bal Esúif yay. Jiffase bu niakenen me n'élamen Jangu yay yal Aláemit, ban nikán wáfowaf tima nine-men yo. ¹⁴ Gammeje ni gupalom Esúif bugaa jabbagom ínje ifañenil ebaj buaken ni bulago babu bololal, nifañenil nár ésup ni mukanay mamu maa sipayolal gufan.

¹⁵ Bare Aláemit ni músumol naçacobomçob alalen balama ibugi. Ban no najoh me búoh wáriari, ¹⁶ nakanomkan min iffas Añolol tima nikán bugan bugagu galet me Esúif min guffasol. No ñer, ikait iroren an min atajenom biinum. ¹⁷ Ijout pøp bi Yérusalem ik'itoh bugan bugagu gamundom me gúni upotora, bare nifaen ijom

bi ni mof mamu maa Arabi, púrto nibbañul bo bi n'ésuh yay yaa Damas.

¹⁸ Púrto símit sífaji, nijow bi Yérusalem ik'iffasor ni Pier*, ban nirobo súndool gunah gono gaat (15).

¹⁹ Ijugut bo apotora ace, eno let Saak aamme ati Ataw Yésu. ²⁰ Wo nihiçulul maa maagen dom, Aláemit naffase búoh ibijut.

²¹ Púrto, nijow bi ni mof mamu maa Siri ni maa Silisi. ²² No, bugaa sijangu sasu saamme ni mof mamu maa Yúde guffasenutom ni buul ; ²³ guuwun bare bugan

bugagu guoh : « An ahu o náh'álamenolal me no, umu maer ni gavare gáinen gagu ni Yésu Kirista, go namanjen me ehajen. » ²⁴ Ban nihi gusal Aláemit múmbam.

2

*Bu bugagu upotora guyab
me Pool guñen gúuba*

¹ Púrto, no keme baj símit guñen ni sibbagir (14), nibbañ ijow bi Yérusalem ni Barunabas ró ; ninajar þop Tit min jujow. ² Nijoow bi Yérusalem mala min Aláemit agitenom me búoh niete ijow bi bo. No niçih bo me, nigiten ejangaraay bugaa bo bu nivaree me Firim fafu Fásüm me bugan bugagu galet me Esúif. Nivoh þop fujol ufan waw bareil min íþajulil fo, jambi burok babu bo niomme n'ekan bíni burok bamotoñ. ³ Ban Tit ajaore me n'inje,

hani min alet me Asúif, an aagutol ajow gúruol böhut ti Esúif yay gukane me, ⁴ hani þop min baj me Esúif guce gakane nan gúineyinen gamañene gúruol böhut. Bugan bugaubugi gubbuyulobuy íkiil gúguñor ni wóli bi ebutóli ni gófoilo gagu go Yésu Kirista asenóli me, min mbi gubbañenóli ni fimigelet fafu faa gúboñ gagu. ⁵ Bare wóli jihalutil hani jatiito min gukan ti gumañ me, tima Firim fafu Fásüm me ni fíni to me ni buru fo m'bábahenuti.

⁶ Ban bugan bugaubugi gajogi me ti bugan búgamah gutajenutom firim fánofan. (Pípima gailoil gujogutom, mata Aláemit bajut an o najoge afaj apalol.) ⁷ Bugo til gujujuh búoh Aláemit aboñulom bi evare Firim fafu Fásüm me bugan bugagu galet me Esúif, ti naboñ me Pier ak'avare fo Esúif yay. ⁸ Maagen, ti Aláemit akan me Pier áni apotora bi n'Esúif yay, mo may nakanom me íni apotora bi ni bugan bugagu galet me Esúif. ⁹ Ey ! Saak, Pier ni Saan, gajogi me nan bugo guomme surujen sasu saa Jangu yay, guffase búoh Aláemit nasenomsen gáji gagu gal ekan burok baubu. Yo eçil me n'guyabóli guñen, ínje ni Barunabas, bi egiten búoh wóli ni bugo burokóli banur. Mamu wóli n'jujow jurok ni bugan bugagu galet me

* **1:18** 1.18 Ni gugerekay guoge Kefas, yoemme Pier (eval) ni guarameenjay.

Esúif, min bugo gujow mbal Esúif yay.¹⁰ Waf wanur bare gucinóli, waamme min juosen úsugaten waw, ban may nikantokan biinumom min ikan wo.

Bu Pool acey me Pier

¹¹ Bare no Pier ačih me Antioč, niceñol bújonor ñanno ca mata wo naamen me n'ekan uarat.¹² Maagen mamu, nah'atiñentiñ dín danur ni gutiolal galet me Esúif, balama Esúif guman bugo Saak aboñulo gućigul. Bare no ubuge gućilo me, nañago min ahat etiñor yauyu ni bugo, mata náholiholi bugan bugaubugi gákanume me nár gúboñ Esúif yay.¹³ Bugagu Esúif gáinene ni gulagen may bakaner baubu baarat mee baa Pier bireg Barunabas fañaol nabil ahalil min guñagol gúrur ni gaarat gagu golil.¹⁴ Bare no niju me búoh gunabenut çol ni maagen mamu maa Firim fafu Fásum me, nilob ni Pier bújonor ésuh yay pe iegol : « Eno aw aamme Asúif ban nuh'uron ti galet me Esúif guroñe me búli ni buron babu bal Esúif yay, wa ucile ñer nuñar sembei min ukán galet me Esúif n'guron ti Esúif guroñe me ? »

Eínen yay ni Yésu Kirista yo bare éjue eþagen an

¹⁵ Wolal Esúif nuomale kábirin no nubugali me ; uel-lal ti galet me Esúif, gaamme utila.¹⁶ Bare mónan, nemme nuffasale búoh let ni bakaner an bal elagen

gúboñ gagu nihi Aláemit ájogumol an açole, bare til n'éinenol ni Yésu Kirista, ñer wolal pop núinenale ni Kirista min mbi Aláemit ajogolal bugan gaçole mala gáinen gaugu ; let ni elagen gúboñ gagu. Nuffasale búoh bajut an ájue áni an açole bújonor Aláemit ni búkanum bala go.¹⁷ Ban eno me wolal Esúif yay, n'elip yay min Aláemit ajogolal bugan gaçole mala gajogorolal ni Kirista, wolal fañaolal nujugale búoh utila nuomale, yoemme piañ Kirista abelolal ni gatil ? Múk !¹⁸ Iní me ban íje mul ibbañ ijoh ni gúboñ gagu go nijunden me, íje fañaom nibbanno íni ahajena ni go.¹⁹ Bare let mo : eno me ban ulocal mala gúboñ gagu, íje an açele om, ban gácelumom ni go gujoumulo, min mb'iron bi n'Aláemit. Níni ti nih'içet me n'ekurua manur ni Kirista ;²⁰ ban eno me íje umu m'buron, bañut ñer ní íje ironje, bare til Kirista aam n'eron n'íje. Eno maer íje nirondon n'enilom yal arafuhow, ni éinen yay n'Añol Aláemit nírojume. Maagen açila nábboliomboli ak'asen súñunduoł múmbam.²¹ Iñumut elat gáji gagu gal Aláemit min ibbañ íhagum ni gúboñ gagu. Maagen ínien me gúboñ gagu gújuene gukan an naçol bújonor Aláemit, kan Kirista ñer naçéçet bamotonj.

3

Ehágum ni gúboñ gagu ter ni Yésu Kirista ?

¹ Buru bugaa Galasi, mo jibajut uinum ! Ay asangul ? Ban nigitenulgiten ñanno ca bu Yésu Kirista açet me n'ekurua yay. ² Waf wanur pat nimanje erorenul : Ter ni gaakenul n'ekan wo gúboñ gagu gulob me jiyabume Biinum Banabe, ter ni gáinen gagu go jibaj me ni eutten yay yaa Firim fafu Fásum me jiyabum bo ? ³ Kan til mamu jusonete ? Buru jajogen me ni Biinum Banabe, maer jimañe min jíhagum ni sembeul bareso ? ⁴ Yoemme waf waw pe wo buru jujuh me ni buronjul, dáru jíreundeum ? Hani, júut ní me ! ⁵ Aláemit asenul me Biinum babu bola ban nakan ni buru waf wajahaliene, ter nakanmokan mala min jiaken me n'ekan wo gúboñ gagu gulob me, ter min juun me Firim fafu Fásum me ban ni jíinen ni fo ?

Gúboñ gagu gájuut me ekan an naçol bújonor Aláemit

⁶ Unjaral bigitenum ni Aburaham : náhaguham ni Aláemit yaçil me Aláemit najogol an açole. ⁷ Kan ñer jiffas búoh bugan bugagu gabaj me gafiumil n'Aláemit bugo guomme gabulaken Aburaham gaa maagen. ⁸ Bahícer babu

bulolob búkando gaa búoh bugan bugagu galet me Esúif gáinenil þan guçil min Aláemit akanil n'gúni bugan gaçole bújonjorol. Yo eçil me nálobali Aburaham firim faufe fásum maa faah me : « Ni aw þan ísonienum me bugan bugagu pe bugaa mof*. » ⁹ Ñer nemme Aburaham n'Aláemit náhagume, Aláemit násonienol ; manur mamu may, bugan bugagu pe gáhagum me n'Aláemit, Aláemit násonienil ti násonienol me.

¹⁰ Iegul maa : bugan bugagu pe gáhagum me ni gúboñ gagu, Aláemit þan ategil. Maagen mamu, Bahícer babu buoseh : « Gatab ugu ni ánoan ákanumut me waf waw pe wahiçi me n'élebur yay yaa gúboñ gagu†. » ¹¹ Nannonjanno ca gaa búoh gúboñ gagu gújuut guçil an min Aláemit ajogol an açole, mata Bahícer babu buoseh : « An ahu açol me gáinenol þan guçilol min aron‡. » ¹² Ban gúboñ gagu guogorut wáfowaf ni gáinen gagu. Leti Bahícer babu þop mo bulobe búoh : « An akan me wo gúboñ gagu gulob me, þan ároñum ni go§ » ? ¹³ Bare Kirista naallorolalwallor min aþagenolal ni gatab gagu gajoumulo me ni gúboñ gagu, min açila fanjaol ayab gúteh gagu go wolal uotenal me uyabal. Maagen mamu hiçihiç gaa búoh : « Anóan

* 3:8 3.8 Juluj Fíçilum 12.3 † 3:10 3.10 Juluj Dáteronom 27.26 ‡ 3:11 3.11 Juluj Habakuk 2.4 § 3:12 3.12 Juluj Levitik 18.5

ajae me ebbaji ni gababar natabitab aban*. » ¹⁴ Waf wauwu maumu ukanoe min mbi bugan bugagu galet me Esúif, ni búkanum baa Yésu Kirista, bugo may gúju guyab gásonien gagu go Aláemit alob me esen Aburaham. Ñer, ni gáinen gagu nýyabumale Biinum babu Banab me bo Aláemit alobolal me esen.

Gúboñ gagu ni waf waw wo Aláemit alob me esen Aburaham

¹⁵ Gutiom, ban iñar bigitenum baa buron be bo nuormal maa ni bo min ilob ni buru. An alob me esen gafumol an ban najoh to linj, ánoan mát'áju áþuren gurimol ter þop natajen to waf uce. ¹⁶ Ban manur mamu may Aláemit alob me esen waf Aburaham bugo ni ace ni gabulakenol. Bahícer babu bulobut mala gabulakenol þe, bare mala an anur pat ni bugo ; an ahumu o aamme Kirista. ¹⁷ Waf wauwe nimañe elob : Aláemit nalolob esen Aburaham bijis, ban najoh to linj. No jow me iki baj símit sikeme sibbagir n'ávi ni guñen (430), Móis nayab gúboñ gagu. Yoemme kan gúboñ gagu gújuut gúþuren waf waw wo Aláemit alob me aban búoh þan asen wo.

¹⁸ Eno bijis babu n'ékanum gúboñ gagu bujoumulo, kan ñer bañut ní mala min Aláemit alob me esen Aburaham waf. Hani, let mo ! Aláemit til mala min

alob me esen Aburaham waf násenumol gáji gaugu.

¹⁹ Ñer gúboñ gagu nafa go yay ? Iegul maa, Aláemit natajentotajen gúboñ gagu mala util waw. Ban guote gúni to bi no an ahu ajae me ebugi ni gabulaken gagu gal Aburaham o Aláemit alob me bi esen gásonien gagu ajae me eçigul. Gúboñ gaugu Aláemit asen go emalaka gusen Móis bi ni bugan bugagu. ²⁰ Mamu, no Aláemit asene me bugan bugagu gúboñ gagu, ni Móis nájoume, bare no nalob me esen Aburaham bijisol, açila nevonol ajoge min asenol bo ; ájoumut n'ace.

²¹ Yoemme ñer, gúboñ gagu gúveruverul þianj waf waw wo Aláemit alob me esen Aburaham ? Hani, júut kan mo ! Eno me babaj gúboñ gaseni gájue gukan bugan bugagu n'guron, kan yoemme Aláemit nájue ajo an an açole mala gúboñ gaugu. ²² Bare til Bahícer babu bigitengiten búoh bugan bugagu þe bugaa mof umigel bugom bugaa gatil gagu. Yo eçil me gáji gagu go Aláemit alob me esen n'guseni bugan bugagu gáinen me bareil, mala min gúinen me ni Yésu Kirista.

²³ Balama Aláemit ápegulolal bulago babu baa gáinen, ni fipeh fafu faa gúboñ gagu nuomenale, min nagi no Aláemit ajae me éboñl Kirista min mbi bugan bugagu gúinen ni

* 3:13 3.13 Juluj Dáteronom 21.23

o. ²⁴ Mamu ñer, gúboñ gagu gúnini ti apoya aate ácibbenolal bi ni Kirista, min mbi gáinen gagu gololal ni o gukanolal núnial bugan gaçole bújonor Aláemit. ²⁵ Nemme Yésu Kirista naçilo ban núinenal ni o, ubbañutal únial maer ni guñen gal apoya ahumu.

²⁶ Gáinenul go jibaj me ni Yésu Kirista go guçilul n'jíni buru þe uñil bugal Aláemit. ²⁷ Buru þe jábatisei me bi egiten gajogorul ni Kirista, açila juopoe ti an nah'abelo me bisimo buvugul. ²⁸ Bañut baj ahe Asúif nam, ahe alet Asúif, ume amigel nam, ume alet amigel, úre áname, úre anaare : maagen mamu ni Yésu Kirista buru þe an anur jom. ²⁹ Ban eno me buru bugan bugaa Kirista jom, kan buru may gabulaken Aburaham jom gajae me eyab wo Aláemit alobol me esen.

4

¹ Unjaral ñer búnogor babu bal añil açile gafum þayol. Nánongan no naroje n'gaputi, mónanan naçile maagen mamu waf waw þe, bare ahalorut tíñotiñ ni amigel. ² Pan áni n'guñen bugan gajae me ecokorol, açila ni ebajol, bi no tinah talu to þayol akiç me tijae me eçih.

³ Wolal may mo : no, ti uñil nuomenale bugo mukanay mamu maa mof me mibelete ni fimigelet

mo. ⁴ Bare no tinah talu tabeli me tiçih me, Aláemit naboñuloboñ Añolol ; anaare abugol, ban náni ni guñen gaa gúboñ gagu gaa Móis, ⁵ min mb'apagen bugagu gaamme ni guñen gaa gúboñ gaugu ; mamu nakanolal núnial guñol Aláemit.

⁶ Maagen mamu wolal guñol Aláemit nuomale ; wagiten yo me, wo uomme min aboñulo me Biinum Añolol íkiił bíni ni ánoan ni wolal, Biinum babu bavoge me fatiya buoh : « Abba* ! » (Dóemme "Papa".) ⁷ Mamu, ánoan ni buru abbañut maer áni amigel, bare til añil abugi ró ; ban nemme añolol nom, Aláemit þan aseni may bijis babu bo nabaj me bi ni guñolol.

*Pool o n'etar bugaa Galasi
jambi gukan umigel bugaa
gúboñ gagu*

⁸ Bítinar, no buru jif-fasenut me Aláemit, umigel juomene bugal úlaemit galet bugaa maagen. ⁹ Bare maer ñer jiffase Aláemit ; niarenio ieh Aláemit naffasul. Bu jáorum me ñer n'jíbaho mbaa mukanay maumu mabajut mee nafa ? Bu mul jíjue jibbañ jíni umigel bugaa mukanay maumu ? ¹⁰ Jujojoh líi gunah guce, gueñ guce, úyil uce ni þop símit sice ! ¹¹ Há ! Níholle faj molul : min þiaj burok babu þe bo nirok me bi ni buru bamotoñ bom ?

* ^{4:6} 4.6 Abba : yoemme bavoger bo añil nah'avoh me þayol ni guarameejay.

¹² Gutiom, nípure ni fimigelet fafu faa gúboñ gagu min íni ti buru jalet me Esúif. Maer ínje umu n'elaul waf wanur : Juboket jíni ti ínje. No, jibajut n'ínje gatil gánogan. ¹³ Leti juosene joon búoh enilom yalelen me apuñ yo eçile min ibaj bulago baa gavareul n'evareom étiar Firim fafu Fásum me ? ¹⁴ Hani min enilom yásomut me ésumut me bujuh, çilutul min jilalom ter n'jítinjom ; bare til jiyabomyab ti amalaka ala Aláemit, ti nihi ní me Yésu Kirista fanjaol jiyabe. ¹⁵ Esúmay yámah jibajene, buru ! Níjue ilob firim fe iya ni buru ban niçimen fo : ínien me gájuenum, hani gúçilul þan júloçenen go jisenom ! Wa ñer ubbañe ubajul ? ¹⁶ Min þian elobomul maagen ekakan min maer íni alatorul ?

¹⁷ Bugan bugaubugi gabaj mee buaken bámah n'eloful gubajut gaþinor gaaro bi ni buru. Wo gumanj me, wo uomme éhatulul n'ínje min mbi jinar uinumul þe jibañ ni bugo. ¹⁸ Maagen, eaken ni waf éariari nár, íni me waf waw waçilul me n'jiaken úariari. Juote nihi jiaken nánonan, jambi ní ínje baamer to ni buru bare !

¹⁹ Guñolom bugo níbboli me nár, nibbañe ílam molul, níme ti gaþegorul niom ni go ; ban mamu þan ní me

jow ró bi no jae me ejanno maagen mamu búoh Kirista umu ni buru. ²⁰ Nimañene fañ íni to maer yauye ni buru tima níþajulul gurim gauge ni balober bábulie, mata nijahalie fañ molul !

Agar ni Sara : ugitenum úuba wábuliore

²¹ Julobom þaa, buru jañ me juroñ ti gúboñ gagu gaa Móis gulob me, juunut wo Bahiçerol[†] bulob me ? ²² Bahiçer babu hum buoge Aburaham úþur gúuba nabaje : Aceo ni amigelol gajaol Agar nabajol, ahuo, o, ni aarol Sara nabugol. ²³ Añil ahu o Aburaham abuh me ni amigel ahu nabugibuh ti arafuhow nah'abugi me, bare ahu o nabuh me ni aarol Sara, o, nabugolbuh mala min Aláemit alob me búoh þan asenol o.

²⁴ Firim faufe baje waf wo fumane egitenolal. Waareaw ubugu gaamme gúuba gújue gujogi ti nihi ní me bigitenum bápajule babuge babu baamme búuba bo Aláemit ajogor me ni bugal Israel : Agar o aamme babuge babu babaj me no Aláemit asen me Móis gúboñ gagu ni firijan fafu fo guvoge me Sinai, bo nihi bubugor me uñil umigel.

²⁵ Ban Agar nájue aligori ni Sinai yauyu yaamme ni mof mamu maa Arabi ; nájue may aligori ni Yérusalem

[†] **4:21** 4.21 Ni gugerekay guoge juunut wo gúboñ gagu gulob me ? Gurim gagu go Pool ajae me épajul, n'élebur yay yaa Fíçilum gom, ban élebur yauyu, Móis may ahiê yo.

yay yaa jama, mata umu ni fimigelet ni guñolol ró.

²⁶ Bare Yérusalem yay yaa fatiya, yo, elet ni fimigelet ; yo yuomme jaolal Sara.

²⁷ Maagen mamu Bahiêr babu buoge :

« Aw aare ahu aamme emotombo, úsumaet !

Aw affasut me sîlam sasu saa gapegor, uya unjan wal ésumay !

Maagen mamu guñol aare ahu o gujunden me þan gufan̄ jammen̄ bugal ahu abaj me ánaine[‡]. »

²⁸ Gutiom, ti Isak, buru may uñil jom bugo Aláemit aþie nalob bi esen. ²⁹ Naanañ añil ahu ala Aburaham abugi me ti añil ánoan abugei me nálatielatiem ahu abugi me ni sembe saa Biinum Aláemit, ban yo eom to me bi funah faa jama. ³⁰ Ñer Bahiêr babu bu bulobe ? Buoge hum : « Uham aare ahu amigel ahu ni añolol : añol amigel aatut abaj fugab ni gafum gagu gaa þail manur ni añol anaare alet amigel[§]. » ³¹ Mamu ñer, gutiom, jiffas búoh wolal ulelal uñil bugal aare ahu aamme amigel, bare til uñil bugal ahu alet me amigel.

5

Kirista o bare nah'aþagen an ni fimigelet fánofan

¹ Kirista naþagenolal mee bi épunolal ni fimigelet fánofan. Kan ñer jiilo liñ,

ban jambi jihat me n'jibbañ julo ni fimigelet.

² Juuttenom, ínje Pool niegul jibañ me gáhagumul n'etey bûhut, Kirista ñer mat'anafaul. ³ Ban niçimen fo itajen gaa búoh ánaíne ánoan ahale n'gúruol bûhut naate ñer ákanum gagu gúboñ þoogo. ⁴ Buru jaþinor me búoh Aláemit þan ajogul bugan gacole mala min jilagen me gúboñ gagu jífaculore ni Kirista, júþunnoroe jiban ni gáji gagu gal Aláemit. ⁵ Ni garamben gaa Biinum Banabe, wóli ni gáinen gagu júronjume, ban þop ni gáhagum dó jinage min Aláemit akanóli n'jíni bugan gacole bújonjorol. ⁶ Maagen mamu, an ajogor me ni Yésu Kirista, enogenol bûhut ni enonutol bo, so þe sibajut nafa ; gáinen gagu ni o gajugei me ni gábbolior, go bare gubaje nafa.

⁷ Jijaene wári fanj ! Ay ñer aþikenul bi éfirenul ebbañ jilagen maagen mamu ?

⁸ Babuter baubu búpullat n'Aláemit aþobul me. ⁹ Let nuffasale þe búoh lévir yatiito neh'eilen eþor yay þooyo ? ¹⁰ Gajogor gagu go nijogor me n'Ataw guçilom min ibaj ni buru gafium gagu gaa búoh mati jibaj gapinor gace gúbuli ni gúmbam. Ban an ahu ánjareul mee gáguo n'etulul, hani nihi ní ay, Aláemit þan ategol.

[‡] 4:27 4.27 Juluj Esai 54.1 [§] 4:30 4.30 Juluj Fíçilum 21.10

¹¹ Gutiom, íni me maa-gen ínje nivareevare bugan bugagu búoh guote gunogen böhut, wa úcile ñer n'guroñ n'élatienom ? Kan gavare gagu go nivaree me eçet yay yaa Kirista n'ekurua mati gubbañ gúñjarul búlator ni bugan bugagu ! ¹² Mbi bugan bugagu gáñjareul mee gáguo ni buru gujow iki guroil may !

Juroñ ti Biinum Banabe bumaj me, bare let ti enil arafuhow emaj me

¹³ Ban buru gutiom, Aláemit navogulvoh ápunnul ni fimigelet fafu. Bare jambi juoh min jiþah me ñer þan jikan wásulum me ! Hani, mbi til gábbolior gagu guçilul min ánoan ni buru naramben apalol n'ealenoro ró. ¹⁴ Maagen mamu, gúboñ gagu þoogo ni firim fanur faufe gúuñeni, faamme : « Ubbóli apali ti núbboli me fuhoi*. » ¹⁵ Mbi jíkanum : jinamo me erumor ni émeror, þan jibil jinemenor !

¹⁶ Niege ñer : jihat Biinum Banabe m'bíçibbenul. Jikan mo me, mati júmus julo ni wo gániul gal arafuhow gamañ me. ¹⁷ Maagen mamu, enil arafuhow gamañ yo gúbulibuli ni gaa Biinum Banabe ; Biinum Banabe gamañ bo gúbulibuli ni gal enil arafuhow. Siñajorut hani jatiito, yo eçil me jújuut nihi jikan wásulum me. ¹⁸ Eno

me ñer Biinum Banabe bíçibbenul, jilet ni guñen gaa gúboñ gagu. ¹⁹ Ban nuffasale ñanno ca wo enil arafuhow néh'éñjarul me, waamme gasuérit, gakurut, bujobuet, ²⁰ gamigelet sinetal, ekan waf waa múu, gaunorut, gárig, bíslaet, ejoh an ni fiñ, búfanor, búfaculor, épur bugan-ó-bugan gayonjil, ²¹ gaija ni waf an, gúhali, búpoçet, ni wanogor wo me. Nilobul yo ti niþi me nítallenul yo gaa búoh bugan bugagu gakane me waf wauwu mati gúmus guyab bijisil baamme enogen ni Jávi jaju jal Aláemit.

²² Bare wo Biinum Banabe bubuge me ni an, wo uomme gábboli, ésumay, gásumay, emuten, músum, ñarum enil, gafium, ²³ gabubi, ni gajogoro ; waf wauwu þe, gúboñ gagu gúfirenut wo. ²⁴ Bugan bugagu bugo Yésu Kirista açil me gubbaje guban n'ekurua enil yay ni gaman yo ró gaarat me. ²⁵ Eno ni Biinum Banabe núronjumale, kan uhalal bo m'bíçiben buronjolal þoobo. ²⁶ Jamb'ulipal gasal garakel n'etigenor, jamb'ugeçoral, jambi þop an abaj físil bi n'apalol.

6

Jirambenor

¹ Gutiom, eno me an pagolþah min akan waf waarat, buru bugo Biinum

* **5:14** 5.14 Juluj Levitik 19.18

Aláemit bíċibbene me, buru jiċile ebbañenulol jibet ni bulago babu baċol me, bare mbi jikan yo ni biinum bájebie, n'ékanum nímoro jambi buru may julo ni gatil.² Jianenor eteb útebul wálii me : mamu pān jikan wo gúboñ gagu gaa Kirista gulob me pē.³ An ajogoro me búoh o nafafan gupalol, ban toker maagen mamu alet waf, an ahumu o fuhool nabute.⁴ Mbi ánoan ni buru aluj joon buroñol bo naamme ni bo ; ajuh to me waf wájue ukanol min asaloro, kan ñer nájue ásumaet mala wo, bare jamb'aligor wo ni waa bugagu,⁵ mata ánoan buroki aw nevoni.

⁶ Mbi an ahu o guligene me Firim fafu Fásum me ápuren asen aligenaol ni wo nabaj me.

⁷ Jambi jubutoro : Aláemit let múfohuloray. Arafuhow wo naaň me, wo najaе epiت.⁸ Eno me naañe wo gániol gal arafuhow guman me, pān abaj wo gániol gal arafuhow gubuge me, waamme eċet yay ; bare eno me naañe wásum me Bi-inum Banabe, pān may abaj wo Biinum Banabe bubuge me, waamme buroñ babu bábaerit me.

⁹ Jambi mufanjolal ekan maaro, mata eno me úllelenatal, pān ubajal gúvagen gaaro no tinah talu tal epiت tijae me eċigul.¹⁰ Yo eċil me ñer, nánongan no nújuale ukanal maaro, ukanal mo bugan bugagu

pē, fájum gutiolal bugo nugumal me gáinen.

Batar babu ni basaf babu súsola

¹¹ Juluj, sihiċ sasu sájalo mee so jujuge mee sigitenul búoh ínje faņao ihiċeulul mee ni gañenom.

¹² Bugan bugagu gamañe me erondopenul min junogen búhut, bugo, bugan bugom galiġe min gujugo bare. Gukanmokan jambi guyab gálatien gagu go gavare gagu mala eċet yay yaa Kirista n'ekurua yay gujae me ejallil.¹³ Bugan bugaubugi gáhagume mee n'etey búhut, bugo faṇail gúkanumut gúboñ gagu ; gumañe junogen búhut min mbi gúju gumandor min gukan me fúffasum faufu ni sinilul.

¹⁴ Injé waf wanur ni mañe imandor mala wo, wo uomme ekurua yay yal Ataalal Yésu Kirista. Eċelol eċile min íni ti an aċele bújonor waf waw waa buroñ be, ti may waf waw waa buroñ be uċet me n'íne.¹⁵ Enogen búhut, enogenut búhut, dó pē dibajut nafa ! Wabaj me nafa, wo uomme Aláemit nakanolal núnial úuwenum uvugul.¹⁶ Injé umu n'eoh bugan bugagu galagen me firim faufe fo nilob maa : Gásumay ni ñarum enil sal Aláemit síni ni buru, mbi síni ni bugan bugagu pē gaamme Israel yay yal Aláemit !

¹⁷ Ñer maer jambi an abbañ ayogenom, mata enilom

eroje n'ebaj gúbit gagu gaa
sílamom so nílam me mala
Yésu.

¹⁸ Gutiom, mbi Ataolal
Yésu Kirista ásonienul buru
pe ! Amen.

Eletar yay yo Pool ahič me bugal Efes Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Eletar yauye Pool nahičyohič bi ni ejangaraay bugal ésuh yay yal Efes, nahičyohič may bi ni gu munor ejangara gammene gaa mof mamu maamme jama Turuki. Ni fipeh nahič yo (Efes 3.1 ; 4.1), ban naomendowomen ategor akan gurim gareto baligen erol bú sola bo naligen me sijangu sausu.

Gapinor gagu gafaj me ebaj hámma n'eletar yauye go guomme gaa **wo Aláemit ajoh me bi ekan**. Dáuru waf wajahaliene waamen ni fukop, ban Yésu akane bugan bugagu n'guffas wo. Ni Yésu Kirista úkanoume, ban ugogor bátuler babu poobo, émit yay ni ettam yay. Usesen min gajogor gubaj tutor bugan bugagu ni pop tutor bugan bugagu ni Aláemit. Ni waf wauwu wo Aláemit aphi me najoh ekan, Jangu ebaj dó gailo gámah. Pool nanjanar únogor wammene min ápajul baloberol. Jangu yay níni ti enil yay yaa Kirista. Enil yauyu ebbagebah m'báelout. Jangu yauyu mul níni ti yan yo Kirista aam fícit yo, ban ejangaraay

gutepeyoteþ to me.

Ni Efes 1 bi 3, Pool nabbatorbator ni gajogor gagu gabaj mee, ni búkanum baa Yésu asen me buronjol ni ekurua. Ejangaraay galet me Esúif gutegotegor gúni ésuh yanur ni bugagu gaamme Esúif ; guyabeyab n'Aláemit maaro mamu manur mamu. **Kirista nanemenemen biinum babu bal ejoh an ni fiñ** ban nábbañenul akan tin tanur bugan bugagu gáfaculoren me.

Ni Efes 4 bi 6, Pool naaseh ejangaraay gujoh linj gáinen gagu ni gajogor gagu so Aláemit asenil me. Nasenilsen buaken bal **erón ni bakaner buvugul**. Natatar mala gaunor ni yan (Efes 5.21-6.9) ; wáineaw nafanje nalobe ni bugo. Gúni me ufan san, guote gúni yo ti Kirista, asen me buronjol. Eoh wáineaw gúbboli mamu waaril (Efes 5.25-33), dáru kakan waf uvugul. Egiten gannay gaugu ufan waw búoh gubaje anafan n'émit (Efes 6.9) kakan pop waf uvugul.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool, o Aláemit acoh me íni apotora ala Yésu Kirista, ínje iom n'esaf bugan bugagu gaamme Efes bugo Aláemit acoh me ban ni gúinen ni Yésu Kirista. ² Mbi Payolal Aláemit ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban n'gusenul gásumay !

Gáji gagu go Aláemit ásenumolal me ni Yésu Kirista

³ Usalal Aláemit aamme Pay Ataolal Yésu ! Nakanolalkan min ubajal gásonien gánogan gaa Biinum babu gápollo fatiya émit yay, dó pe mala gajogorolal ni Kirista. ⁴ N'acila Yésu náçobumolal me pio bo balama mof mamu mujui, min mb'únial bugan ganabe, bugan gaçole bújonjorol. Gábboliol go nábboliolal me guçil me ⁵ min aþi bo nakiçolal únial uñil bugola ni Yésu Kirista, ti súmol me, ⁶ dáuru pe min mb'usalaol mala gájiol gájalo mee go násenumolal me n'Añolol o nábboli me nár.

⁷ Gájiol gújalojalo nár bireg naallorolal ni físim fafu faa Kirista, naboketolal utilolal. ⁸ Gáji gaugu, Aláemit nammenenolalgommenen min úabajumal to malillo ni mujah móman. ⁹ Súmolsum min akanolal mamu nuffasal bakiçerol bo an ájuenut me ajoh, bo nakiçali me min mbi bukano ni Kirista. ¹⁰ Bakiçer baubu bajae me ekano iki bírir tinah bo baçiger, bo buomme eomen waf waw pe waamme fatiya ni waamme n'ettam úni ni gañen gal afan anur : afan ahumu o aamme Kirista.

¹¹ Maagen Aláemit nakanekan waf waw pe ti nakiç yo me. Wóli jaamme Esuíf naþi bo nakiçoli bi éni ufumaol, mata mamu najoge. ¹² Nakanmokan

min mbi wóli jamundum me jihagum ni Kirista jiçil bugan bugagu min gusalen bájalool açila Aláemit.

¹³ Buru þop ni Kirista jihagume kábiriñ no juun me jiban firim fafu faa maagen, faamme Firim fafu Fásum me fanjallul mee gapah. Mamu buru may, Aláemit nasenulsen Biinum Banabe bo nalobolal me mala bo, min mbi bíni ni buru fúffasum fafu folia. ¹⁴ Biinum Banabe bo buomme fugab fítiar faa gafumolal go nujaale me eyab, dó pe mala bi eallorolal, wolal bugo Aláemit açob me únial bugola min usalenal bájalool.

Galaw Pool bi ni bugan bugagu gáinen me

¹⁵ Yo eçil me ínje may, no niun me gulob mala gáinenul go jibaj me ni Ataw Yésu, n'gulob þop mala gábboli gagu golul go júbboli me bugan bugagu pe bugo jugum me gáinen, ¹⁶ ímusut ihat esalen Aláemit molul ínje ni galaw. ¹⁷ Injé umu n'elaw Aláemit ahu ala Ataolal Yésu Kirista, Paaya ahu ala gasal, min ammenenul Biinumol basene me malillo ni súmori, min júju jiffasol joon. ¹⁸ Nilae tima nápegul uinumul min jiffas gáhagum gay nasenul no naçobul me, ban ni jiffas þop bu gafum gagu go nabañ me bi ni bugola gutineni me. ¹⁹ Nilae þop min mbi jiffas bájalo babu baa sembeol so an

ájuut me alih, sembeol so naajar me min arambenolal wolal þe jáinen me ni o.
²⁰ Sembe sausu nagiten mee no nailen me Kirista ni ga  et me ak'anamen ni g  ribol d   n'  mit.
²¹ Mamu, Kirista ñer nafa   fufane fánofan, j  vi jánojan, b  jalo bánoban, gajow gánogan g  jue guvogi let ni buro   be bare, bare þop ni bice bájaeul.
²² Aláemit naba  e waf waw þe fattam uhah Kirista, aban nakanol \'  ni fuhow faa Jangu yay.
²³ Maagen Jangu yay eniol yom, ban buro  ol ni bimmenen yo þe ni gárira bo.

2

Eþ  rul n'  c  t yay bi ni buro  

¹ Bítinar, buru bugan ga  ele juomene b  ujonor Aláemit mala utilul ni bakanerul baarat me.
² Jilagenene buro   babu baa mof me ; j  ttunene afan ahu ala uinum waw waarat me w  agogene me buro   be, aamme biinum babu baamme bi maer ni burok ni bugan bugagu galat me Aláemit.
³ Wolal þe nuh'ukanenalkan ti bugo, nuh'uronenal ti gániolal gal arafuhow guroren me, nuh'ukanenal wo enilolal ni gapinorolal simaj me. Mamu, gániolal gal arafuhow go mbi gu  ilenolal me min uloal ni biti  a-fi  n Aláemit ti bugagu.

⁴ Bare ñarum enil ña  u   nal Aláemit ñijalojalo n  aar ; gábboliol go nábboliolal

me g  jalojalo bireg, ⁵ no nuomenal me bugan ga  e  t mala bakanerolal baarat me, nakanolal nubba  nal uro  al manur ni Kirista. G  ji gagu gal Aláemit go gu  ilul min ji  ah ! ⁶ Ni gajogorolal go nujogoral me ni Y  su Kirista, Aláemit ainnumulolal n'  c  t yay, aban nakanolal nuroboal to Kirista arobo me fatiya n'  mit. ⁷ Ni m  sum mamu mo nagitenolal me ni Y  su Kirista, Aláemit umu n'egiten bi nánonan g  jiol gamme   mee iki ni'gupus ; ⁸ maagen mamu, g  ji Aláemit go gu  ilul n'ji  ah mala g  inenul go jibaj me ni o. D  aru jounulat ni buru fanjaul, g  ji gom gal Aláemit. ⁹ Let bacam baa sembe sice sal ejenul, mamu mati baj an ajue asalenoro. ¹⁰ Ey, Aláemit akanolal n  nial ti nuomal maa ; nakanolalkan   nial báuwener buvugul ni gajogorolal ni Y  su Kirista, min mbi uro  al buro   bamme   bakaner baaro, bakaner babu bo napi me naki   ahato min mb'ulagenal bo.

Bu Y  su Kirista akanolal me n  nial bugan buganur

¹¹ Kan ñer buru jalet me Es  if, juosen wo juomen me no. Es  if yay, bugo gaage me bugo g  rurirur b  hut, gujoguljoh ti   hula. Ban enogen b  hut yay yo gulobe mee mala yo, kakan waf wo arafuhow akane ni sinilil re to. ¹² Juosen b  oh

no jiffasenut Kirista, jibajenut may gailo gánogan ni bugal Israel ; juosen búoh waf waw wo Aláemit alob me esen bugal ésugol no najogore me babuge ni bugo, buru jilelen dó ; juosen búoh jibajenut ni mof gáhagum gánogan, ban jiffasenut Aláemit. ¹³ Bare maer, ni gajogorul go jujogor me ni Yésu Kirista, buru járalien me Aláemit, jibbanno julofol ni búkanum baa físim fafu faa Kirista fáyui me mololal.

¹⁴ Ačila aamme gásunayolal o ategor me súsuhsúuba, Esúif yay ni galet me Esúif, síni ésuhsu yanur. Nafume fitep fafu fáfaculor so me fanjallo me galator gagu. Dóemme búoh ñer, n'eécelol ¹⁵ nanemene waf waw pe waamme ni gúboñ Móis wanjallo me búfaculor. Mamu, nañallo gásunay no nañar me bugaa súsuhsausu saamme súuba ategor gúni bugan buganur guvugul ni gajogoril go gujogor me n'açila. ¹⁶ N'eécelol ni ekurua, Kirista naomenilwomen gúni buganur, ban nakanil n'gujamor n'Aláemit ; n'ekurua yay nanemene bándor búlalor babu. ¹⁷ Kirista ñer najoulojow akelul gavare firim fafu faa gásunay, buru járalien me Aláemit, ni wóli jaþi me n'julofol. ¹⁸ Ni o wolal pe, Esúif ni galet me Esúif, úabajumal me bulago babu bal ejow bi ni Paaya, dó pe ni búkanum baa Biinum

babu banur babu.

¹⁹ Yo eçil me ñer, buru jalet me Esúif jibbañut jíni sijaora ter bugan gápullo bice ; bare til buru þop bugan bugal Aláemit jom, bugan bugaa filol. ²⁰ Yañ jom yaami ni gatep, yo uþotoraaw ni uboñer waw guom fícit yo, ban Yésu Kirista fañaol o aamme ébirih yay yáamumma yaçil me yañ yauyu. ²¹ Ni o bateper babu pe baami me ni bo búçolenumi bi éni gávi ganabe go açila Ataw açile. ²² Gajogor gagu go jujogor me ni Kirista go guçil me min buru þop jíni ró ni bateper babu ti bugagu, dó pe bi éni yañ yay dó Aláemit açin me, mala Biinumol baamme ni buru.

3

Burok babu bo Aláemit asen me Pool ekan bi ni galet me Esúif

¹ Yo eçil me, ínje Pool o gukul me mala Yésu Kirista, mala burok babu bo nikane me bi ni buru jalet me Esúif, ínje umu n'elaw Aláemit molul. ² Gutiom, níinene juune gulob mala burok babu bo Aláemit ni müsumol asenom me ekan bi ni buru. ³ Aláemit baje waf wo nagitenom : wo uomme effas bakiçerol bo nakopénenolal me, ti niunen yo me ni gurimom gútiar gal eletar yauye ; ⁴ jijanga go me, þan jujoh gaffas gagu go nibaj me ni waf waw waya me ni Kirista wakopéneni me. ⁵ Waf

wauwu Aláemit agitenenut wo bugan bugagu bugaa jabbah jaju þe jágat me ti nagiten wo me maer, ni garamben gaa Biinum Banabe, upotoraaw ni uboñer waw bugola. ⁶ Waf wauwu wo uomme wa ? Wo uomme búoh bugan bugagu galet me Esúif gubaje gafum gagu ganur gagu go Esúif yay gubaj me. Bugo þe gurere heb : galet me Esúif gubaje may fugabil ni waf waw wo Aláemit alob me esen buganol, dó þe mala gajogoril go gujogor me ni Yésu Kirista, mala min guinen me ni Firim fafu Fásum me.

⁷ Injé nibbanno íni aroka ala Firim fafu Fásum me ni bakaner baa gáji gagu gal Aláemit. Sembe sasu sola so siçilom me níju ikan burok baubu. ⁸ Injé aamme an ahu afan me batiti ni bugan bugagu þe bugal Aláemit, injé Aláemit asen me gáji gaugu gal egiten bugan bugagu galet me Esúif fubaj fafu faa Kirista fo an ájuut me átallo. ⁹ Nakanomkan min ijú ipajul bugan bugagu þe ñanno ca bu waf wauwu waffasenuti mee wo acila akiç me ujae me ekano nogor. Açila átut me wáfowaf, nakopenwokopen kábirij no. ¹⁰ Nakanmokan min mb'ájoum maer ni Jangu yay min agiten gufane gagu þe gaamme fatiya émit bu malillool mújalo me nogor ni wáfowaf. ¹¹ Dáuru þe nannam ni wo Aláemit api me nakiç kábirij ni buju

babu, ban ni Yésu Kirista aamme Ataolal nájoume min akan wo. ¹² Gajogorolal go nujogoral me ni Yésu Kirista, gajoulo me ni gáinen gagu go nubajal me n'acila, go guçil me min újua maer uiyal bújonor Aláemit ni gafium ró m'babajut gáholi gánogan. ¹³ Yo eçil me ínje umu n'elaul búoh jambi jillelen min iom maa ni sílam molul : sílam sausu so þan síjarul me gasal gagu golul.

Pool o n'elaw bi ni Jangu yay

¹⁴ Yo eçil me niya gújul bújonor Aláemit Paaya min ilao, ¹⁵ acila acil me min fil fánofan faam n'émit yay ni ettam yay fubaj. ¹⁶ Nemme bájalool bubajut to bítije, nilaol tima Biinum babu bola ni bisenul sembe min uinumul uffaño. ¹⁷ Nilalaw tima Kirista naçin n'uinumul mala gáinenul ni o, tima guar gagu gaa gábboliul n'gulin ban n'jujoh liñ tir ni gábboli gaugu. ¹⁸ Mamu, uinumul þan úpegulo min júju jínanum, buru ni bugan bugagu þee bugal Aláemit, bu Kirista ábboliolal me re. Nábboliolalboli náar, ban gábboliol gubajut to gútije. ¹⁹ Hani min an ájuut me affas bu guree, nilae Aláemit tima n'júju jiffas gábboli gagu gaa Kirista, min mbi Aláemit ammenjenul ni gáriraol. ²⁰ Aláemit nabaje sembe sasu sal ekan waf wafanje fúf wo nulaale

me ter wo nupinorale
me, ban nakanewokan ni
sembeol saamme ni burok
n'uinumolal.²¹ Mbi ásalumi
ni Yésu Kirista dó ni Jangu
yay, ni jabbah jánojan ban
bi nánonan ! Amen.

4

Gáinen me ni Yésu Kirista guote gjogor ti an anur

¹ Injé ñer umu n'elaul, injé o gukul me mala Ataw o nimigelete me : buru bugo Aláemit açob me, juronj buroñ bájahore ni gavoh gaugu. ² Jíni nánonan bugan gatebenorout, bugan gabubie, bugan gabebene. Jumutenor ni gábbolior dó. ³ Nemme Biinum Banabe bukanul min jujogor, kan ñer jiaken min gajogor gaugu gúni nánonan n'etulul buru n'eroñ ni gásumay.

⁴ Wolal þe jáinen me enil yanur nuomale, ban þop Biinum Banabe banur nuya-bale ; mo may gáhagum ganur gubaj me, gaamme gagu go Aláemit açobul me bi esenul go. ⁵ Ataw anur abaje, gáinen ganur, ni gábatise ganur ; ⁶ Aláemit anur abaje, aamme Paaya ala wolal þe. Nafanjolal wolal þe, narkerok ni ánoan ni wolal, ban o umu ni wolal þe.

⁷ Ban ánoan ni wolal nayayab fugabol ni gáji gagu re ni wo Kirista aman me esenol. ⁸ Yo eçil me Bahicér babu m'buoh :
« Naginge bi fatiya,

nájaenumore ulatorol bugo
nahek me,
ban nasene bugan bugagu
úji*.

⁹ Ban, "najinge" dóemme wa ? Dóemme hum búoh Kirista namundene áavul bi n'ettam ni másikie mamu maa mof balama ajiñ mbaa fatiya. ¹⁰ An ahu aalo me bi n'ettam, o aamme anur ahu ajiñ me bi ró fatiya-tiya émit yay min mb'ammenen mof mamu þoomo Biinumol. ¹¹ Ují waw wo nasen me Jangu yay, uwe : nakane bugagu gúni upotora, bugagu uboñer, bugaguil uvarea firim Aláemit, guceil ukoña ni uligena bugan bugagu gáinen me. ¹² Nakanmokan min mbi ánoan áju arok bi ni o, tima Jangu yay yaamme eniol néju eak ban nebaj sembe. ¹³ Mamu þan ní iki

wolal þe ubajal gajogor gagu ti an anur ni búkanum baa gáinenolal ni gaffas gagu go nuffasal me Añol Aláemit ; þan ñer úk'únial bándor bugan ti Kirista ni gáriraol poogo.

¹⁴ No ñer, mat'únial ti uñil-guboñ. Mat'únial ti busana bo gulongos gujae éjaenum bánoban, bo fúrus fánofan fategulo fujae éjaenum bo fumañ me. Mat'úttunal baligener babu baa bugan bugagu gabute me bugan ; bugan bugaubugi nihi gunjañar mutuhoil min gubet gupalil bugan ni gatil. ¹⁵ Bare

til wolal, ugitenal me maagen mamu ni gábboli ró, þan ufañal gájalo ni waf waw pe úk'únial ti Kirista aamme fuhow Jangu yay.¹⁶ Wolal pe jáinen me, Kirista nakanolalkan nujogoral ni o, ti súhoulorum nihi sujogor me úlan enil arafuhow. Mamu ñer, no gálan gánogan gala yo gukane burok go wári ti guot me gukan bo, enil yay may pooyo þan ebbah ni sembe ró. Mo may ní mee ni Jangu. Anóan aam dó naate akan burokol, mamu Jangu yay þan efañ n'ebaje sembe ni búkanum baa gábboli gagu.

*Buroŋ babu bufan babu ni
buvgugul babu*

¹⁷ Yo eçil me úre nibaje ilobul ni gajow gal Ataw ban niçimen fo : jambi jibbañ juroŋ ti bugan bugagu gaffasut me Aláemit, bugo upinoril nd'újaenumil me bánoban,¹⁸ bugo uinumil umoç me. Bugan bugaubugi gubajut fugab fánofan ni buroŋ babu bo Aláemit asene me. Maagen mamu gýjuut guffas wáfowaf mata uinumil utojotojo.¹⁹ Bugan bugom gasuérít ; gúpure ekan maarat iki gúrimbagó n'ekan galego gánogan.

²⁰ Bare buru let maumu guligenul mala Kirista.
²¹ Mánoman, juune gulob mola ni gajogor gagu go jujogor me n'açila, ban guligenulligen mola jaor ni maagen mamu määamme ni o.²² Jibelen ñer gániul

gátiar gagiten me min nihi jurojen me no ; wo gáni gaugu nihi gújarul me, wo uomme gaija go nihi guçil me an nallim.²³ Jihat til Biinum Aláemit min búbahen baþinorerul.²⁴ Ti an nah'akano me gájuo gavugul, buru may juopo gáni gaugu gavugul gaugu. Jihat maagen mamu min míçibbenul ; mamu, þan juroŋ buroŋ baçole ban ni bunab.

²⁵ Yo eçil me jitey jibij ! Anóan nalob apalol maagen : leti wolal pe úlan wal enil yanur nuomale ?²⁶ Guiñul gutiñ me, n'jíkanum jambi juló ni gatil. Jambi bitiñafíñ bíni ni buru iki tinah tujonul ni bo.²⁷ Ey, jambi jíji Seytane bulago bal ekan ni buru wo namaŋ me.²⁸ An aþi me n'gákuet ahat gákuet gaugu min áruŋ arok, min mb'áju áabajum to maaro ni buroŋol, ban þop náju aramben bugan bugagu garoren me garamben.²⁹ Jambi sulob saarat súpurul n'utumul ; no rorene min julob, mbi nihi julob sulob saaro sájue siramben bugagu min gáinenil gufañ n'gulinje, sájue síjarul maaro bugan bugagu gautteneul me.³⁰ Jambi jikan Biinum Banabe bal Aláemit gaþinor ; maagen mamu, bo buomme fúffasumfafu fo Aláemit akan me ni buru, fagiten me búoh açila açilul bi funah fafu no najae me eþagenul bándor ni maarat

mamu. ³¹ Jambi baj ni buru balober bánoban bátalie, uet wánowan, bitiña-fiiň bánoban, búogor bánoban, gajel gánogan. Yoemme ñer búoh jitey búlaput bánoban. ³² Anóan ni buru naate ásum n'apalol, ban ni júbbolior ; juboketor ti Aláemit aboketul me may mala gajogorul go jujogor me ni Kirista.

5

Eroj ti uñil bugaa gajaja

¹ Nemme buru uñil jom bugo Aláemit ábbolie, kan jiaken min juronj ti açila agitenul yo me. ² Juronj buroj baa gábbolior, ti Kirista aronj bo me : nábboliolalboli ak'asen buroñol mololal ní bísimen básume Aláemit.

³ Buru bugan bugal Aláemit jom, yo eçil me jáhorut min baj ni buru ter ekan galego ece, ter makurut, ter ebaj gaija gace. Hani eunen wo jambi jikan yo ! ⁴ Jáhorut þop min nihi julob sulob saarat ti sipetej ter sulob saa busojet. Bare til julob sulob sal esal Aláemit mala wo nakan me bi ni buru. ⁵ Jikan dáure n'uínnumul : akana galego ter maarat ánoan, amanj síralam ánoan mát'amus anogen ni Jávi jaju jaa Kirista ni Aláemit. Maagen mamu, emaj síralam dó may emigelet sinetal ece yom.

⁶ Jambi jihat an min anjar gurim gaa galego min abutul : waf ti wauwu nuh'uçil

me bitiña-fiiň Aláemit min buya ni bugan bugagu gacej me ékanumol. ⁷ Kan jambi jugum wáfowaf ni bugan ti bugaubugu. ⁸ Bítinar buru n'emoç juomene ; bare maer, nemme jujogojogor n'Ataolal, buru ubugi ni gajaja. Yo eçil me, juroj may ti uñil bugaa gajaja. ⁹ Jiffas búoh gajaja gúñareul músum mánoman, maçole mánoman ni maagen mánoman. ¹⁰ Jinés min jiffas wásum me Ataw. ¹¹ Jambi junogen ni bakanel babu bakanei me n'emoç babugérit mee waf waaro ; júpuren bo til jigiten. ¹² Maagen mamu, sunenisuneni egiten wo bugan bugaubugu gukane me ni fukop, ¹³ ban waf ti wauwu úpunni me ugiteni, ánoan þan áju ajuh gáni wo ñanno ca. ¹⁴ Maagen mamu, wáfowaf wakani ni gajaja, wo may þan úni gajaja. Yo eçile nihi wogi :

« Ulío, aw aamme n'gámori, uiilo ni gaçet me, ban Kirista þan afijigeni. »

¹⁵ Yo eçil me jíkanum fañ bu jurone me nogor ! Jambi juronj ti bugan gaffasut wáfowaf, bare til ti bugan galillolillo. ¹⁶ Jiffas búoh gunah gauge go nuomal maa ni go gunah gaarat gom ; kan nánoran no jújue jikan maaro, jikan mo. ¹⁷ Yo eçil me ñer jambi jíni bugan gáguno, bare til jiaken tima n'júju jujoh bu Ataw amanj me juroj nogor. ¹⁸ Jambi nihi jirem

jíhali : fúhali nihi fukakan an min aroñ buronj baarat ; bare til jihat Aláemit min nah'ammenjenul Biinum Banabe. ¹⁹ Júfoñ ni manur ufulunj, úfoñ wal eosen, ni wawu úfoñ wo Biinum Banabe bisene me ; júfoñ Ataw ni uinumul þoowo úfoñ wal emalenol. ²⁰ Ni gajow gal Ataolal Yésu Kirista, jisal nánonan Aláemit Paaya mala wafwaw þe wo nakane me bi ni wolal.

Gailo gagu go áname ni aarol guot me gubaj

²¹ Gákanum gagu go jíkanum me Kirista guote guçilul n'júttunor.

²² E waareaw, júttun wáinul, ti júttun me Ataw. ²³ Maagen, áname o aamme afan aarol, ti may Kirista aamme fuhow fafu faa Jangu yay : açila fañaol o aamme Aþagena ahu ala Jangu yay yaamme enil yay yola. ²⁴ Mamu ñer, waareaw guote gúttun wáinil ni wáfowaf, ti Jangu yay éttune me may Kirista.

²⁵ E wáineaw, júbboli waarul ti Kirista ábboli me Jangu yay ; nábboli yo bireg nasen súñunduol mala yo. ²⁶ Nakanmokan min mbi Jangu yay epilo éni yola, o bañarer firimol min akan yo n'ekur das, ti mal nihi mukuren me an. ²⁷ Maagen mamu namañe áñarul yo ailen bújonjorol, ti áyava ni jáariol þoojo, min ekure ban ebajut mahojo, ebajut

futam fánofan, ebajut gaþol gañolore ter maarat mice n'enil yo. ²⁸ Kan ñer áname ánoan naate ábboli aarol ti nábboli me eniol fanjayo ; áname ábboli me aarol, eniol açila fañaol nábbolie. ²⁹ Bajut an alale eniol ; bare til nihi ní mee nusenal yo etiñ ban nucokoral yo joon, ti Kirista akane mo me ni Jangu yay. ³⁰ Leti wolal úlan wal eniol nuomale ? ³¹ Bahícer babu buoge : « Yo eçil me áname þan áþur ahat þayol ni jaol min ak'açin bugo n'aarol, min ñer bugo gúuba gúbbañul gúni enil yanur*. » ³² Gurim gauge gugitengiten maagen makopéni, maagen mabaje hámma fanj ; maagen maumu mo nilobe mee mala mo, mala Kirista ni Jangu yay mulobe. ³³ Bare gurim gaugu guyaya may ni buru : áname ánoan naate ábboli aarol ti açila fañaol ábboli me fuhoool ; ban may mbi anaare ánoan áttun áinol.

6

Gailo gagu go uñiaw ni ubugail guot me gubaj

¹ E uñiaw, júttun gurim ubugaul : dó diári me, ban Ataw mamu namañe. ² Gáboñ gauge go guomme gáboñ gátiar dó Aláemit atajen me aah ban akan waf, no naah me : « Ukánum þai ni jai ³ min mb'ubaj gásumay ban nubaj buronj bapioe babe ni mof*. »

⁴ E ubugoraaw, buru jambi jitinnen guñolul ni guiñ bamoton, bare til juhuril jon n'eligenil ni þop étigulil, ti Ataw aman̄ yo me.

Gailo gagu go umigel waw ni ufanil guot me gubaj

⁵ E umigel waw, júttun gurim ufanul bugaa babe ni mof ni gákanum ni gáholi ró, ni biinum bakure, ti nihi ní me erok bi ni Kirista. ⁶ Jambi nihi jikan mo bare no jiffas me búoh ubugu n'epoyul, min mbi gusalul ; bare til, nemme buru umigel jom may bugaa Kirista, jikan nánonan wo Aláemit aman̄ me, n'uinumul þooo. ⁷ Jikan burokul bal umigel ni biinum bakure, let ti nihi ní me erok bi ni bugan, bare bi ni Ataw fanyaol. ⁸ Jiffas búoh arafuhow ánoan, áni amigel, alet amigel, Ataw þan asenol bacamol re ni maaro mamu mo nakan me.

⁹ E buru ufan umigel waw, buru may jibaj gailo gaaro bújonor umigelul. Jambi nihi junnuril dó me. Jiffas búoh buru fanyaol ni umigelul, Afan anur jugume aamme n'émit, ban o nd'aluj n'uul.

Wañ waw waa fitih wo Aláemit asene me

¹⁰ Min fier íuñen firimom, ínje umu n'eogul : jihat Ataw ni sembeol sájalo mee min atañul sembe. ¹¹ Jijar wañ waw waa fitih þooo wo Aláemit asenul me jútuh ; mamu Seytane, mónan nakane, mát'ájuul wáfowaf.

¹² Bútaj babu bo nuomal me ni bo, let ni bugan nuomal n'etaj, bare ni uinum waw waarat me, ni gufane gagu gala wo gaogen me jávi jaju jal emoç jaa buroj be, ni uinum waw waa búlaput waamme fatiya. ¹³ Yo eçil me ñer jútuh wañ waw pe waa fitih wal Aláemit ! Mamu, ni gunah gaarat, þan júju jijajen bújonor ulatorul, ban, no jijae me etih iki bao, þan juroj bae n'eilo lin m'babbañut búsol.

¹⁴ Kan ñer jiilo lin. Jíni uloba-maagen : miçila þan míni me usinjaul. Jíni bugan gaçole : maçole maumu þan míni me újoo waa mañ wafule ugingul. ¹⁵ Júsup n'evare Firim fafu Fásüm me fasene me gásumay : ésup n'gavare yauyu þan éni me ufon wal ekosobil ni guolul. ¹⁶ Jíhagum nánonan ni Yésu Kirista : gáhagum gaugu þan gúni me ebangal yay yajae me eçilul n'jufoh simele sasu pe sajeh me so Seytane ajae me eyaulul. ¹⁷ Jujoh gapah gagu go jiyab me ti nihi ní me élandin yaa fitih yo jiyabe ; jujoh þop firim fafu fal Aláemit fo jiyab me ti nihi ní me gafaje go Biinum Banabe bisenul.

¹⁸ Jilaw nánonan ni garamben dó gaa Biinum Banabe. Jilaw Aláemit min arambenul ni wáfowaf. Jiaken fañ min jujoh to ni galaw gagu bi mala bugan bugagu pe bugal Aláemit. ¹⁹ Jilaw may bi n'ínje,

min mbi Aláemit asenom
gurim gagu gájahor me
ínge baamer ni gavare, min
mbi igiten bugan bugagu
ni gakañen dó Firim fafu
Fásum me min gúju guffas
bakiçer babu bal Aláemit.
²⁰ Injé an nem o Kirista
aboñe bi elob ni gajow gola
firim faufu ; fo fícil me min
íni jama ni sipeh. Jilaw ñer
min mbi igiten fo ni gakañen
dó, ti niet me ikan.

Basaf búsola

²¹ Atiolal Tiçik o níbboli
me nár, aamme aroka Ataw
ala maagen, þan alobul
múmbam þee min mbi júju
jiffas bu nikane. ²² Ban ñer
iboñulul o min mb'lobul
bu wóli jikane, ban may min
mb'akan uinumul n'ufigo.

²³ Mbi Aláemit Payolal
ni Ataw Yésu Kirista
gusen gutiolal þe gásumay,
gábboli, ni gáinen. ²⁴ Mbi
gáji gagu gal Aláemit gúni ni
bugan bugagu þe gábboli me
Ataolal Yésu Kirista gábboli
gañumut eba !

Eletar yay yo Pool ahič me bugaa Fílip Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Pool ni bújaorol búutten baa burokol nailene jangu yay yaa Fílip. Esúh yay yaa Fílip uyu n'galam Geres dó ni mof mamu maa Masedonia.

Eletar yay yo Pool ahič me ejangaraay bugaa Fílip egitengiten gajogor gagu galinj mee gaamme tutor ačila Pool ni fuomunor ejangaraay. Pool namamanj akan go n'gufan ebaj sembe. Bare nemme ni fipeh nam, ájuut ailo mala bugaa Fílip, ban yo ekanolkan sīlam fanj. Nalobil mala músum mamu mo násum me ni bugo. Naagil pøp náholle molil. Maagen mamu, bugan guce gubaje gapinor gaarat n'evare yay yo guvareeil me Yésu (Fílip 1.15-17 ; 2.21 ; 3.2, 18). Pool napinore eboñ gupalol bugo gugum me burok gujow bi Fílip bi eramben ejangaraay bugaa bo, ni effas pøp wabaj bo me (Fílip 2.19-30). Bugo fumumil guboñuloboñ waf bi éji Pool (Fílip 4.10-20). N'eletar yauye nasalilsal, nataril ban nasenil buaken ni gáinen gagu go gubaj me.

Pool nakakan bugaa Fílip min gujuh **buron babu ni** échet yay sal Ataw Yésu

(Fílip 2.6-11). Yésu nahabohat wo nabajen me pée. Yauyu ečil me Aláemit natebenol áni fatiya waf waw pée. Mo may Pool ahalene maaro mamu mo bulagool baa no bisenenol me (Fílip 3.3-10). Maer naruhene min álam mala Yésu Kirista. Umu ni fipeh, ban nailoilo gailo gal esen buronjol. Nafiume búoh pán ailoul funah fice ni gačet me. Mo may, naage bugaa Fílip gulagen buronjol (Fílip 3.17 ; 4.9).

Pool nagitengiten n'eletarol pøoyo **ésumay yay yo gáinen gagu gunjallol me**. Nasesen bugaa Fílip buaken bal eron ni gáinen. Esúmay yauyu uyu to n'etut gabajut sembe ni mátañie, eno me ejangaraay gubaje gajogor tutoril ban n'gubaj go pøp ni Ataw Yésu.

Basaf babu baa Pool bugo ni Tímonte

¹ Injé Pool ni Tímonte jaamme uroka bugaa Yésu Kirista, wóli jíhičeulul maa, buru bugan Aláemit jačin me ni mof mamu maa Fílip. Wóli jíhičeul bi ni buru jáinen me ni Yésu Kirista, bi ni ufan jangu yay ró, bi pøp ni garambeneil me. ² Mbi Payolal Aláemit ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban ni gusenul gásumay !

Pool o n'elaw bi ni ejangaraay bugaa Fílip

³ Nisalesal Aláemit ahu o nimigelete me nánonan no niþinore molul. ⁴ Nánonan

no niom ni galaw molul
buru pooul, nilaelaw
n'ésumay ró,⁵ dó pe mala
min jirambeneom me ni
burok babu baa gavare
Firim fafu Fásum me,
kábirinj funah fítiar bi maer.
⁶ Nifiume gaa búoh Aláemit,
ainnulo me ni buru burok
baubu báari mee re me, þan
ajow ni bo ák'átjen funah
fafu fo Yésu Kirista ajae me
ébbañul. ⁷ Wáriari min ibaj
mee gapinor ti gaugu bi ni
buru pe. Maagen mamu
buru ubugu nánanonan ni
biinumom, mata buru pooul
jiyayab fugabul ni gáji gaugu
go Aláemit asenom me, jama
no niom maa ni fipeh, hani
may no, no niilo me liŋ
tir mala Firim fafu Fásum
me. ⁸ Aláemit naffase búoh
maagen nilobe ínje baager
níbboliulboli buru pooul ti
Yésu Kirista ábboliolal me.

⁹ Waf waw wo nilaw
me Aláemit molul uwe :
nilae min funah-ó-funah
gábboli gagu golul gufanj
n'gújaloe, min mbi jiffas
joon waamme maagen ;
nilae þop min mb'asenul
malillo ¹⁰ min mbi júju
juêcob nánanonan wájahor me
; mamu, þan jíni bugan
gakure, ban ñer an mát'áju
alob maarat aya ni buru
funah fafu fo Kirista ajae me
ébbañul. ¹¹ Yésu Kirista þan
açilul min buronjul bimmenj
maçole, dó pe min mbi
bájalo Aláemit bujugi ni
buru, ban bugan bugagu ni
gumalenol.

Bu ekul yay yaa Pool er-

amben me gavare Firim fafu
Fásum me

¹² Gutiom, nimaje jiffas
búoh wabajom me wo
úçile til min Firim fafu
Fásum me fufanj n'fujae
fáçil. ¹³ Maagen mamu,
upoyaaw pe bugaa gávi
gagu ni bugagu pe guffase
búoh burok mala Kirista
bo biçile min gukulom.

¹⁴ Ban þop gammeje ni
gutiolal ni Yésu Kirista
fipeh fafu fúmbam fiçile
gafiumil n'Ataw n'gufanj
n'gubaje sembe, bireg
n'gufanj n'gubaje gakañen
gagu gal egiten Firim fafu
fal Aláemit m'babajut gáholi
gánogan.

¹⁵ Maagen guce ni bugo
ésilaet múmbam eçilil min
nihí guvare mala Kirista
ni biinum dó baa gárig
; bare guceil, bugo, ni
biinum bakure gukane mo.

¹⁶ Gavaree me ni biinum
bakure gábboli guçilil
n'gukan mo, mata guffase
búoh Aláemit asenom burok
babu bal eilo mala Firim
fafu Fásum me. ¹⁷ Bugagu
let maagen mitege min
guvare mala Kirista, bare
gukanmokan ni biinum ró
baa búfanjor ; n'gapinoril, ti
niom maa ni fipeh, gukan
mo me, þan gukan sílamom
min sifañ n'síjaloe.

¹⁸ Bare móman, gukan
mo ni biinum bakure-ó,
bakurut-ó, ubugu n'egiten
Kirista, ban nísumaete mala
yo. Pan ífaró n'ésumaet
yauyu, ¹⁹ mata niffase búoh
waf waw pe þan úuñen ni
gaþagom, ni bakaner bal

ulaw waw wolul, ni þop ni garamben gagu go Biinum Yésu Kirista buñallom me. 20 Waf waw wo nimañ me ubaj ban nifium ni wo nár, wo uomme jamb'ibaj ñusu ni wáfowaf. Nifiume fañ gaa búoh maer ñer bi nánonan, ni buronjom ter n'eçelom, bájalo babu baa Kirista þan burañ n'enilom. 21 Maagen mamu, n'íne, buroñ babu bo buomme Kirista, eçet yay, yo, fubaj fom. 22 Bare ironj me itajen, þan íju irok fañ to burok babu bo niomme ni bo. Wa þiañ nijae eçob ? Iffasut. 23 Waf úuba uom n'eñagor ñáraurom : nimañe fañ ekay ík'íni tiñ tanur ni Kirista, yo sah efañ me fúf gáari ; 24 bare ni buru, éniom ni buroñ itajen efañe ebaj hámma ; 25 yo ejannoomjanno. Niffase búoh þan ironj itajen, ban þan íni tiñ tanur ni buru þe min irambenul n'jutos jitajen n'gáinen gagu golul, ban n'júsumaet dó ni go. 26 Mamu ñer, ebbañulom bi ni buru þan eçilul min jifañ n'jimalene Yésu Kirista múmbam.

Bútaj babu min mbi Firim fafu Fásüm me fujow fáçil

27 Mánoman níe, ínje umu n'elaul juroñ buroñ bájahore ni wo Firim fafu Fásüm me faa Kirista fulob me ; mamu, ijoul ter ijoulat bi ejugul, niun gulob molul guoh jujojoh liñ ni biinum banur, jitith n'gailo ganur bi mala gáinen gagu ni Firim fafu Fásüm me. 28 Jambi

jihat hani jatiito ulatorul min gúholleñul : dó þan ní me bi ni bugo bigitenum baa búoh bugo ubugu n'ejow ni bulago babu baa ganemo. Buru, dó þan ní me bi ni buru bigitenum babu baa búoh buru ubugu n'ejow ni bulago babu baa gapah gagu. Ban dáuru þe búkanum bom bal Aláemit. 29 Maagen mamu, mala Kirista, Aláemit nasenulsen let gáji gagu gal éinen ni o Kirista bare, bare þop gal élam mola. 30 Maer ñer buru ni ínje nugumalgum bútaj babu banur babu. Bútaj baibu bo jujugom mee no íni n'etaj, ban bi funah faa jama bo niroñ maa n'etaj, ti juune yo me.

2

Ealenoro yay yaa Kirista ni bájalool

1 Ban ñer iorenul : Gajogorul go jujogor me ni Kirista gusenulsen buaken ? Gamanjol gusaforeulsafor ? Gajogorul go jujogor me ni Biinum Banabe ganur gom ? Gamanjor ni ñarumor enil usu n'etulul ? 2 Yoo. Kan jibaj biinum banur, júbbolior gábbolior gagu ganur gagu, jibaj gapinor ganur, mamu ésumayom þan efañ gájalo. 3 Jambi jikan wáfowaf ni biinum dó baa búfanjor, jambi jiliþ gasal garakel ; bare til jialenoro iki jujoh bugagu ti nihi gufanjul me. 4 Jambi an ni buru anjes maarool nevommo, bare til mb'ánoan apinor

maa gupalol. ⁵ Juroŋ buron banur babu ti bo Yésu Kirista aroŋ me naanaŋ.

⁶ Ačila o gániol gupi me n'gúni ganur ni gal Aláemit,

ajogut ni gáni gaugu gare mee ni gal Aláemit ;

⁷ bare til naalenoroe o faŋaoł,

no naŋar me gáni gal amigel min abugi ti arafuhow ;

no naŋar me enil yal arafuhow aban,

⁸ naalenoro ni gákanum dó Payol

ak'ačet ečet yal ekurua.

⁹ Yo ečil me may Aláemit natebenol afaŋ waf waw pe,

aban nasenol gajow gagu gafaŋ me ujow waw pe,

¹⁰ mamu, min mbi nánoran no gajow gagu gaa Yésu guvogi,

bugan bugagu pe n'guya gújul

n'émit-ó, n'ettam-ó, síndena ettam-ó,

¹¹ min mbi poŋ butum bánoban bulob fatiya buoh :

« Yésu Kirista aamme Ataw ahu ! »

Dó pe bi mala gasal Aláemit Paaya.

Ení sijaja bi ni bugaa mof

¹² Gutiom bugo níbboli me nár, ti nihi júttunom me nánoran no niomen to me ni buru, maer ñer no nilet to maa ni buru faŋ me ebaj hámma min ji-faŋ éttunom. Kan jurok ni gáholi n'etelenor dó min mbi gaŋah gagu golul gujugi.

¹³ Jibaj buaken mata Aláemit aam ni burok ñáráruul bi ekanul, let min nihi jimaŋ jikan waf waaro bare, bare poŋ min nihi júju jikan wo jáhor ni bakičerol.

¹⁴ Jikan waf waw pe m'bánumunorut ni may m'baceŋorut. ¹⁵ Mamu, pan jíni bugan bugo an mát'áju alob maarat aya ni bugo, bugan gakure, uñil bugal Aláemit gabajut maarat hani jatiito n'etut ukana-galego gaamme bugan bugagu gačolut me bugaa buron be. Juote jijaŋ n'etulil ti suut nihi sijaj me n'émit ¹⁶ n'ejoh yay liŋ Firim fafu faa buron. Jikan mo me, pan iju ísumaet molul funah fafu no Kirista ajae me ébbañul ; maagen mamu, yo pan egiten me búoh burok babu pe bo nikau me ni poŋ buyoh babu pe bo niyoh ró me, let bamotonj.

¹⁷ Leti gáinenul gúnini ti bísimen, min jisenoro me p̄eepé Aláemit ? Yoo. Mamu may ñer, íni me físimom pan fúyui ti bulogos batajeni ni bísimen bo gáinenul gusene Aláemit, pan ísumaet mala yo manur ni buru pooul. ¹⁸ Manur mamu may, buru júsumaet, júsumaet manur n'ínje !

Tímonte ni Epáfurodit

¹⁹ Nifume búoh Ataw Yésu mati pio narambenom min iju iboñulul Tímonte, min mbi wo najae me elobom molul o báolerul ufan ekanom

niaken. ²⁰ Maagen mamu, bajut ace ábulie ni o abaje gaþinor ganur ni gúmbam, ban nah'apinor ti maagen mala buroñul. ²¹ Bugagu þe mala maaroil bare nihi gulip, bare let mala Yésu Kirista. ²² Buru fañaul jiffase bu Tímonte asen me fuhoor þoofo, bu narok me n'inje ti añil ni þayol mala Firim fafu Fásum me. ²³ Níinene búoh þan íju iboñulul o no nijae me ejuh ñanno ni gáni gauge go niom maa ni go. ²⁴ Nifiume fañ n'Ataw gaa búoh mati þio min inje fañaoom may ikelul bujuh.

²⁵ Nijuge may búoh fanje jáari min ibbañenulul mee atiolal Epáfurodit, alagorom ni burok ni þop ni bútaj, açila o juboñulo me min anjarulom garamben gagu go nisohola me. ²⁶ Nasommene fanj ebbañ ajugul buru þooul, ban may gorolgor nár min affas me búoh juune gásomulol. ²⁷ Maagen mamu násomutene butum eçet, bare Aláemit narumol enil; ban let o bare narume enil, bare inje may, jambi sílamom sifañ n'síjaloe. ²⁸ Yauyu eçil me nifanj esommen ebbañenulul o, min mbi jibbañ júsumaet no nijae me ejugol, min þop gapinorom gúkasulo. ²⁹ Kan ñer mbi jiyabol n'ésumay ró yámah ni gajow gal Ataw. Juote jigiten gábboliul bugan bugagu gáni me ti açila ! ³⁰ Najaene ak'amaj eçet mala burok babu baa Kirista : nakan to súñundquol bi erambenom garamben

gagu go buru fañaul jújuut me jirambenom.

3

*Bu an aat me akan
min áni an acóle bújoñor
Aláemit*

¹ Gutiom, maer ñer ban itajenul girim gauge : Júsumaet mala gajogorul go jujogor me n'Ataw. Kanutom wáfowaf min ibbañ ilobul waf waw wo nihiçenul me iban, ban mo fañ gáari bi ni buru. ² Júludo bugan bugagu gakane me majonut, sujoba sausu, galigene me gatey búhut galet gaa maagen ! ³ Ni maagen mamu wolal jamalene me Aláemit ni garamben gaa Biinum babu bola, núsangorumal ni Yésu Kirista, wolal uteyal me búhut babu baa maagen, let bugo. Ubajutal gáhagum gánogan ni waf wal enil arafuhow. ⁴ Iní me enil, maagen inje fañaoom níjuene íhagum ni yo. Baj me an apinor búoh enil nájue áhagum ni yo, an ahumu affas búoh inje nifanjol éju éhagum ni yo. ⁵ No nibaj me gunah futoh ni gúfaji, n'gúrurom búhut. Injé an ala Israel, ni fil fafu faa Baisomen nibugi. Ti ubugaom, inje Asúif átut. Nijojoh gúboñ gagu guñen gúuba bireg ninogen n'gayon gagu gal Epárisie yay. ⁶ Nísupensup ni fúpariseet faufu bireg nílamen Jangu yay fanj. Ulobal me mala buroñ

baçole ti góboñ gagu gulob yo me, an mát'áju ategom sulob ni wáfowaf.

⁷ Bare waf waw þe wo njogen me ti nafa yúmbam, maer nijohwojoh ti gábbur, mala Kirista. ⁸ Maagen mamu, waf wánowan nijohwojoh maer ti gábur bújonor wauwe wafaj me gájalo, waamme gaffas gagu go niffas me Yésu Kirista aamme Ataom. Açila açil me nibelen wáfowaf wabajene nafa n'íne. Waf wauwu þe nijohwojoh ti waf wal ebelen n'élun, min mb'ibaj gásunay ni Kirista, ⁹ min mb'ibaj gajogor gaa maagen n'açila.

Maer ibbañut ijogoro an açole maa min ikane me ti góboñ gagu gulob yo me. Ni gáinen gagu gúmbam ni Kirista níomum me an açole. Aláemit akane me an naçol, ban gáinen me bare bugo nah'akan bugan gaçole. ¹⁰ Waf waw wo nimaj me bare, wo uomme min iffas Kirista, ni sembe sasu sailenulol me n'eçet yay, ban nibaj þop fugabom ni sílamol. Ey, þan íni nan açila ni eçelol, ¹¹ min mb'íju may, íni júe kano, iiloul n'eçet yay inogen ni buronj.

Etey yay enjayerut

¹² Iegut nifaene içih to nitee me bi to, ter nifaene ikan an árije. Bare ínje umu min iakene nitey tima níju iyab bacam babu baçil me min Kirista ajarom.

¹³ Gutiom, iegut niyabe bacam babu iban, bare waf waw wo niomme n'ekan, wo uomme uwe : ban ijumor waf waw waamme búsolom, min iaken nitey bi ni waamme gayonjom.

¹⁴ Injé ume min iakene níni n'etey mbaa to, tima niyab bacam babu bo Aláemit avogolal me bi eyab bo fatiya, dó þe mala gajogor gagu go nujogoral me ni Yésu Kirista.

¹⁵ Wolal þe bugo gáinenolal gúriŋ me nuotale ubajal gapinor gaugu ganur gagu. Iní me jibaj to gapinor gace gábulie, Aláemit þan áþajulul go ñanno ca. ¹⁶ Kan min kane, ufaal dó ni bulago babu báari me dó nuomal maa jama n'ejow.

¹⁷ Gutiom, buru þe jilihor n'íne. Wóli jisenulsen bigitenum : jiñar gúçilul jibet ni bugan bugagu bugo buronjil bunnam me ni bigitenum baubu. ¹⁸ Nilobenul yo iban ñammerje, ban mul ibbañ ilobul yo maer n'ukonró : baje bugan gammene garone nan ulatora gom bugal ekurua yay yaa Kirista. ¹⁹ Bugan bugaubugi þan gubil gullim, mata gar gagu golil guomme álaemilil, ban waf waw waaten me ukanyl ñusu gujohwojoh ti gasal golil, mbiban nihi gupinor maa waa mof maume bare.

²⁰ Bare wolal bugan bugaa Jávi jaju jaa fatiya nuomal, yo eçil me nuomal n'enah ni sommen ró min aþagenaolal aamme Ataw Yésu Kirista ájoul. ²¹ No najae me eçigul, þan ábahen sinilolal

saruneni mee, min akan so síni ti enil yay yola yammenj mee gasal. Maagen mamu, nabaje sembe sasu sal érur waf waw þe ni gáju gagu gola.

4

Esúmaet n'Ataw

¹ Gutiom bugo níbboli me, nisommene fañ min ibbañ ijugul. Buru juomme ésumayom, buru juomme élandinjom yal ateba-ebeñ ! Gupalom bugo níbboli me, juote ñer jútuh linj n'Ataw.

² Aw Evodi buru ni Sentiç, waf waw wo nijae me elaul, wo uomme jikan min gajamor gubaj n'etulul, mata buru gúuba bugan bugal Ataw jom. ³ Ban aw fumumi þop aamme apalom aroka ala maagen, nilai min uramben waareaw ubugi gaamme gúuba. Guiloilo mala Firim fafu Fásum me n'ínje ró, manur ni Kilemaj ni gupalom þe bugaa burok, bugo ujail uhiçí me n'élebur yay yaa buroñ babu.

⁴ Júsumaet nánongan mala min juomme bugan bugal Ataw. Ibbañ ilob yo : Júsumaet ! ⁵ Jikan min bugan bugagu þe gujuh gajeba biinumul. Ataw nalofulolof : ⁶ jambi jiçagor wáfowaf ! Mánoman níe, jigiten Aláemit wo jogul me ni wo, ni galaw ni efotenor ; jikan mo n'esalenol dó.

⁷ Mamu, gásomay gagu gal Aláemit, go gafaj me mujah mánoman, þan gubañ síçigirul ni uinumul

ni gajogor gagu go jujogor me ni Yésu Kirista.

⁸ Min ñer iban, gutiom, gaþinorul mbi gubbañenul mbaa wáfowaf waa maagen, wáfowaf wo núh'úliien an, wáfowaf waçole, wáfowaf wanabe, wáfowaf wo an mb'ajuh namañ, wáfowaf wo an mát'áju aceñ, wáfowaf waþiloe eyab gasal. ⁹ Wo niligenul me, wo jiyab me n'ínje, wo juun me ni wo jujuh me n'ínje, jikan wo. Jikan mo me, Aláemit asene me gásomay þan áni ni buru !

Pool o n'esal bugaa Fílip mala garamben gagu go garambenol me

¹⁰ Nibaje ésumay yámah n'Ataw Yésu mala min jibbañ me jiþinor múmbam. Gaþinor gaugu guþiene ni buru, bare buru jibajenut bulago babu bal egiten go.

¹¹ Let gabajutom waf guçile min ilob yo : niþulene eroñ buronj bánoban. ¹² Níjue eroñ buronj bal an aleleh, ti may níju me eroñ buronj baa fupoñ. Mánoman níe, níjue ikakanor : niþulene etiñ ik'ipoñ, niþulene éni ni bieb ; niþunne éni ni fupoñ, niþunne þop ecaret.

¹³ Níjuju ikan wáfowaf ni búkanum babu baa Kirista aseneom me sembe. ¹⁴ Bare jikakan joon min jirambenom maa ni sílamom.

¹⁵ Buru fanjaul bugaa Fílip jiffase búoh, no Firim fafu Fásum me fufui me evare, ínje n'éþur mof mamu maa

Masedonia bajut jangu ece yarambenom ni waf íni let yolul. ¹⁶ Buru bareul jikan yo : hani no niomen me Tesalonik, jubonulom bo ñono ñáuba wájahor me min injar wo niroj.

¹⁷ Let yaa búoh nimamanj bugan bugagu gújiom waf uce ; bare wo ninjese me, wo uomme mbi Aláemit akan garamben gaugu golul ni gaþin. ¹⁸ Kábiriñ no Epáfurodit asenom me wo jíjiulom me, ínje umu ni fupoñ ; isoholaut þan wáfowaf. Gáji gaugu gúnini n'ínje ti gatinj gásume gaa bíteñen bakani bi n'Aláemit, ban ni búsumol. ¹⁹ Jiffas búoh Aláemilom þan anjar fubajol fammenj mee gasal, min ásenumulul ni Yésu Kirista wo jusohola me þe. ²⁰ Gasal gúni ni Payolal Aláemit bi nánonan ! Amen.

Basaf búsola

²¹ Jisaf bugan bugagu þe gáinen me ni Yésu Kirista. Gutiolal gaamme tale n'ínje gusaful þop. ²² Bugan bugagu þe bugal Aláemit gusaful, fáñum bugagu gaamme m'burok ni yanj ávi ahu ámah ahu Sesar. ²³ Gáji Ataw Yésu Kirista gúni ni buru þe !

Eletar yay yo Pool ahič me bugaa Kolos Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Kolos kakan ésuh yaam ni mof mamu maamme jama Turuki. Nogonogor nan Pool ámusut árijo ejangaraay bugal ésuh yauyu.

Pool naune búoh ni jangu yauyu baj ró bugan gabute ejangaraay. Bugan bugaubugi guligeneligen waf wallaje wo Firim fufu Fásum me faa Yésu Kirista figiten me. Guoge bugaa Kolos gulagen mukanail maa no, ban ni guogil pøp gukan bíteñen siceso siþañ saamme n'ekan burok so ni mof mamu.

Eletar yauye egitengiten ñer gáni gagu gaa Kirista, aamme an ahu o Aláemit a ob me aban nabo ulol bi epagen bugan bugagu. Dó Kolos bugan bugagu gúholiholi siþañ sasu so an ájuut me ajuh, sabaj mee sembe ni mof mamu. Ban **Kirista nafa sofa  sembe f f**. Aláemit n pure puren g ju gagu gala so ni gaa sasu sembe p , no nailen me Kirista aamme a olol ni e et yay. Kirista o aamme may fuhow Jangu yay, yo bugan bugagu p  g inen me guomme enil yo. O aamme afan bugan bugagu p  g inen me. Bugan bugagu g inen me,

ni g batiseil gugumum me ni Kirista e elol ni buro jol ; gubbanno g ni bugan guvugul.

Pool namalemalen **Kirista ti Ataw ala mof mamu ni p p ala Jangu yay** (Kolos 1.15-20). P rto g fo n gaugu, Pool naosen b tajol bo naamme n'etaj bi mala jangu yay (Kolos 1.24 bi 2.5).

Mbiban, Pool naah ejangaraay bugaa Kolos g ludo (Kolos 2.6-23). Guotut guutten bugan bugagu galigene me gurim galet gaa maagen, bare til guote gujoh to ni baligener babu bo guyab me.

Ni f banum fafu, eletar yay etatar mala **eron buron buvugul tánotan** : ni jangu, ni yan , ni bugan bugagu p  (Kolos 3.1 bi 4.6).

Baligener eletar yauye bo buom to bi jama. Kirista napagepagan bugan bugagu ni fujoh faa siþañ sánosan. Napagenil p p ni waf waw p  w faculoreil me.

Basaf babu baa Pool

¹ Inj  Pool aamme apotora ala Y su Kirista, ni b nongum bal Aláemít, inje ni atiolal Tímonte w li jihic ulo maa eletar yauye ² bi ni buru bugan bugagu bugal Aláemít jaamme g tioli g inen me maagen mamu ni Kirista bugal ésuh yay yaa Kolos. Mbi Aláemít Payolal  sonienul ban nasenul gásumay !

Pool o n'esal Aláemít mala bugaa Kolos

³ Nánonan no wóli juom n'elaw bi ni buru, jisalesal Aláemit Paaya ala Ataoal Yésu Kirista. ⁴ Jisalolsal mala min juun me lobi mala gáinen gagu go buru jibaj me ni Yésu Kirista, ni mala gábboli gagu go júbboli me bugan bugagu pe bugal Aláemit, ⁵ dó pe mala min jifium me ni waf waw wo Aláemit aban me n'émit bi ni buru. Gafium gaugu jibaj go kábirin funah fafu no juun me firim fafu faa maagen faamme Firim fafu Fásüm me. ⁶ Maagen mamu, Firim faufu Fásüm me fičiločih ni buru ti fuþol me tánutan ban ni fúñarul gásonien ni mof mamu þoomo. Mo may fukan mo me ni buru kábirin funah fafu fítiar no juun me gulobul mala gáji gagu gal Aláemit, ban ni jiffas maagen mamu mala fo. ⁷ Epafuras, aamme apalóli aroka o júbbolie fanj, ačila aligenul mee waf wauwu þoo wo ; nakakan bi ni buru aroka ala maagen ala Kirista. ⁸ Ban ačila may alobóli me mala gábboli gagu go Biinum Banabe bisenul me.

⁹ Yo ečil me kábirin funah fafu no wóli juun me gulob molul, jihalut elaw Aláemit bi ni buru. Jilaeollaw min akanul n'jiffas joon búnungumol, jaor ni malillo ni mujah sánosan so Biinum babu bola bisene me. ¹⁰ Mamu, mbi juroj ti Ataw aman me, ban nihi jikan

nánonan wásumol me. Mbi bakaner bánoban báarie bujugi ni buroñul, ban mbi jow fáčil n'effas yay Aláemit. ¹¹ Jilaelaw þop min ajar sembe sasu saa bájalool min alíjenul ni waf waw pe, tima n'júju jumuten wáfowaf ni gajogoro ni ésumay ró, ¹² ban n'jisalen Aláemit Paaya, ačilul me min júju jiyab fugabul ni gafum gagu go nabañ me bi ni ganab me dó ni Jávi jaju jaa gajaña. ¹³ Naramolal ni fujoh faa sembe sasu sal emoč, aban nájaenumolal bi ni Jávi jaju jal Añolol o naman me nár. ¹⁴ O aallorolal me min újugal uyabal gapah ni gaboket gal utilolal.

Kirista nafafan waf waw pe

¹⁵ Kirista, ajar me enil yal an, gániol ganur gom ni gal Aláemit ajugériti me ;
o aamme Erímbani yay yamundum me éni balama báuwener babu þoo bo ban nefan bo pe.

¹⁶ Maagen ni o waf waw pe úwenumi me,
waf waw waamme n'émit ni waamme n'ettam,
waf waw wajugei me ni wajugériti me,
efenjen-ó, jávi-ó, sembe-ó, gakañen-ó.

Ey, waf waw pe n'ačila Kirista Aláemit átulum wo,
ban nátul wo bi ni o.
¹⁷ O amunde waf waw pe áni,

ban waf waw pe wabaj me
ni guñenol wom.

¹⁸ Aćila aamme fuhow fafu
fal enil yay, yaamme
Jangu.

Aćila aamme fíçilum fafu,
aćila amundum me bugan
bugagu pe gaćet me
ailo ahat ećet yay ;
mamu ƿan áni átiar ni waf
waw pe.

¹⁹ Ey, súsum Aláemit min
akan bájalool pe
m'bićin ni o.

²⁰ Ban ni o nákanum me min
gajamor gubaj tutorol
ni búuwenum babu
pe :

min áyu me físimol
n'ekurua yay,

yo ećil me búuwenum babu
pe m'bubaj gásumay,
bugaa n'ettam bi ni bugaa
n'émit ró.

²¹ No, buru jíralienrali
Aláemit ban n'jínen ular-
torol mala upinor waw
wolul ni bakanelur saarat
mee.

²² Bare maer
Aláemit n'ećet yay yal
enil Añolol, yaamme enil
arafuhow, nájoume min
akanul n'jibbañul jijamor
n'aćila faŋaol. Nakan-
mokan tima n'júju jiilo
bújonjorol manabe, buru
m'babajut gatil gánogan ban
an mát'áju alob maarat aya
ni buru.

²³ Dáuru pe ƿan
dúju dikano buru bátuger
liŋ ni gáinen gagu, buru
m'bahalut bo gafium gagu
go jibaj me ni Firim fafu
Fásum me fo juun me. Firim
faufu Fásum me fo guvaree
mee búuwenum babu pe
baamme ni mof mamu, fićila

íŋje Pool ibbanno mee íni
avarea ala fo.

*Bu Pool álam me mala
Jangu yay*

²⁴ Maer íŋje umu
n'ésumaet mala sílam sasu
so niyabe maa n'enilom
molul, mata so sijae me
érireñ waŋaño bo me bi
maer ni sílam sasu saa
Kirista so nálam me mala
enilol yaamme Jangu yay.

²⁵ Nibbanno íni aroka ala
Jangu ti burok babu bo

Aláemit asenom me molul
buoren me : naboñomboñ
bi egiten firimol ƿoofo,
²⁶ faamme bakićerol bo
napi me n'ekopen bugan
bugagu, ban jama nagiten
bo ḷanno ca buganol.

²⁷ Súmolsum min agitenil
bakićer baubu, bájalo bo
ni ƿop jáari bo, babaj me
bi mala súsuh sasu pe.
Bakićer baubu, bo buomme
ube : Kirista umu ni buru,
ban nakanul n'jihagum gaa
búoh ƿan jiyab fugabul ni
Jávi Aláemit.

²⁸ Kirista
ahumu, o wóli juom maa
n'egiten arafuhow ánoan
mola. Jitaretar, ban jili-
geneligen ánoan ni malillo
mamu pe mo jibaj me, min
mbi ánoan ápur bújonjor
Aláemit makure das ni
búkanum baa Kirista.
²⁹ Waf
wauwu ućil me níni n'eaken
min itaj tima níju íuñen
burok baubu ni sembe sasu
saa Kirista saamme n'ekan
waf wámah n'íŋje.

2

¹ Maagen mamu nimaje
min jiffas bútaj babu bátañi
mee bo niomme ni bo bi

ni buru, bi ni bugal ésu yay yaa Laodise, bi may ni bugagu pe gámusut me gujugom. ² Waf waw wo nimanj me, wo uomme min buru pe jiaken, ban ni jujogor lin tir jikan an anur ni gábbolior dó, ban ni jibaj malillo mámah mal ejoh njanno ca. Maumu jijae me ekan min júju jiffas bakićer babu baf-fasenuti me bal Aláemit, baae me ekano ni Kirista. ³ N'aċila Kirista gubaj gagu pe, faa malillo ni faa gaffas, gukópeni me. ⁴ Nilobullob waf wauwu pe jambi an abutul ni balober básume. ⁵ Hani min ínje fanaom ileto me ni buru, bare biinumom ubu to ni buru. Súmomsum nár min juroj me ti juot me juroj, min jujoh me may lin gáinenul ni Kirista.

*Buroj babu buvugul bo
Kirista asene me*

⁶ Nemme jiyayab Yésu Kirista ti Ataw olul, kan ji-halol min ácibben buronjul. ⁷ Min jiil me guar galine n'aċila, pán jíakum ni o min jifan n'jiline ni gáinen gagu golul ti guligenul me. Mamu pánjis Aláemit ni buronjul nánonan.

⁸ Jíkanum jambi an abanenul ni mujjam-elob. Dáru jibij jajoumulo ni baligener bal arafuhow, jajoumulo ni mukanay mamu maa mof me ; bare let ni Kirista jibij jauju jujoumulo. ⁹ Maagen mamu, gáni gagu poogo gal Aláemit ugu n'enil yay yaa Kirista, ¹⁰ ban ni gajogor gagu golul

n'aċila buru jíyabum me waf waw pe ni gárira wo poogo, aċila afan me fufane fánofan ni sembe sánosan.

¹¹ Ni Yésu Kirista buru jíteum me búhut, ban gatey búhut guċila let arafuhow akan go, bare til ni Kirista gujoumulo, ban to nápuren me gáni gagu gaċile me enil n'elo ni gatil. ¹² Maagen, no jiyab me gábatise, jufogenifoh mimanur ni Kirista, ban poġ jiiloilo ni gaċet me mimanur ni o, mata jíineyinen ni sembe sasu sal Aláemit ainnulol me ni gaċet me abbañ áni m'buroj. ¹³ Bítinar, buru bugan gaċele juomene bújojor Aláemit mala utilul ni mala ganonutul búhut. Bare maer Aláemit nakanul n'juroj manur ni Kirista ; ey, naboketolal utilolal poowo.

¹⁴ Nakakan min Kirista acam ganew gagu go nubajenal me ni o, gañumenolal me ejoh ni bakon go ró : nabban go n'ekurua yay yaa Kirista min anemen go. ¹⁵ Mamu, narame sembe sasu sal uinum waw pe waarat me, saa gufane wo pe, ban náfful wo bújojor ésu yay pe, búsol Añolol ahek wo me.

An o Kirista aċile asoholaut waf uce atajen

¹⁶ Yo eċil me jambi jihat an min atalinjul mala waf wo jitiñe, mala waf wo jireme, ter poġ mala uggan Esúif yay, mala fieñ fuvugul, mala fiiyay fafu. ¹⁷ Dáru pe éuruña yom bare yaa waf

waw waamme n'éjoul, ban waf wauwu þan újomul ni Kirista.¹⁸ Jambi jihat bugan bugagu gamañe me ekan nan gualenorowalenoro ter emigelet emalakaay min gúþurenul ni bakanerul báari me gubelen ni bujugu-mil ; bugan ti bugaubugi ni waf wo gujuge ni síyeut gúhagoe min gulob ti gulobe mee. Pan nihi gújilor n'etebenoró ró, ban nihi gúþinor maa waf waw wo enil arafuhow emaŋ me.¹⁹ Gujogut ni Kirista aamme fuhow fafu fal enil yay yaamme Jangu yay. Maagen mamu, Kirista aćile min enil yauyu þe neh'ebaj wo eroren me min efaŋ n'ejogore ni súhoulorum sasu ni ućil waw þe sala yo ; mamu þan ebbah ni búkanum bal Aláemit.

²⁰ Kan me buru jićeloćelor ni Kirista min jipah mukanay mamu maa mof me, wa n'ućilul nihi juron ti nihi ní me ni guñen mof mamu jom ? Wa ućile nihi jikan wo mof mamu mulob me, ti :²¹ « Jamb'uñar waf wauwe ! Jamb'ujagen uwua ! Jamb'ugor wae ! »²² Gúboñ gaugu gukanikan bi ni waf wo mat'ubbañ ubaj nafa wo bañarerí n'uropi uban. Dáru baligener bom bal arafuhow.²³ Maagen mamu, gúboñ gaugu uluj go me nuoh malillo muom dó, mata gulolob bu ánoan aaten me anaben bulagool, bu naaten me aalenoro, ni bu naaten me álamen enilol.

Bare bújonor Aláemit gúboñ gaugu gubajut nafa ; gúnitoní bi mala wásüm me enil arafuhow tij to.

3

Buroŋ bufan ni buroŋ bu-vugul

¹ Nemme jiiloilo manur ni Kirista jibbañ jíni m'buroŋ, jinges maer waf waa fatiya, dó Kirista arobo me ni gañen gárib gal Aláemit.

² Gaþinorul þe jíbahen go let mbaa waf waw waa n'ettam, bare mbaa waa fatiya.³ Maagen jićelenčet, bare maer buru ubugu ni buroŋ ban buroŋul ubu ni Kirista m'bukopéni aamme n'Aláemit.⁴ No Kirista aamme buroŋul baa maagen ajae me éranjul, buru þan jíraŋul manur ni o ni gasal ró.

⁵ Yo ećil me, jibelen bakaner bánoban baa babe ni buroŋ be, ti eroŋ buroŋ bal ekan galego ter bakurut, ekan waf wasunenie ni wáhojie, elip ebaj waf waw þe bi n'aw nevoni, yaamme emigelet uce úbuli n'Aláemit.⁶ Urú þe dó nihi diinnul me bitiňafiiñ Aláemit bi ni bugan bugagu galat me ékanumol.

⁷ Bítinár buru may, no juomen me ni buroŋ baubu, mamu may nihi jikanen mee.⁸ Bare maer bitiňafiiñ, fáine, búlaput, dó þe jibelen ! Jambi gajel ter sulob sámah súpurul n'utumul.⁹ Jambi an abij asen apalol ; juosen búoh

gáni gagu go jínien me no júopulgowopul jibelen ti bisimo bufan.¹⁰ Ban ti nihi jísimo me bisimo buvugul, ánoan ni buru nabbanno áni an avugul. An ahumu naullorewullor áni to me, ban mo may nafanje me enogor ni Aláemit áuwenol me, min mb'áju affasol joon.¹¹ Maer bajut ume Asúif, ume let Asúif, ume nanogenogen búhut, ume anonut búhut ; bañut baj ajaora, bañut baj an áliout, bañut þop baj amigel ter an alet amigel. Wakani me n'gapin, wo uomme éni an ala Kirista, yo bare ; acila aamme ni bugan bugagu þe.

¹² Buru bugan jom bugal Aláemit ; nábboliulboli aban naçobul jíni bugola. Yo eçil me juote jímmen músum, jímmen ñarum enil, jíni bugan gatebenorout, bugan gabubie, bugan gájue ebeben waf.¹³ Jumutenor ban may n'juboketor nánonan no an ni buru ahajene n'apadol. Juote juboketor ti may Ataw aboketul me.¹⁴ Bare wafan me þe, wo uomme mbi gábbolior gúni ni buru : go þan guçilul me min jujogor maagen mamu.¹⁵ Mbi gásunay gagu gaa Kirista gúçibben buroñul ; mala gásunay gaugu Aláemit avogul mee ni manur, buru jaamme úlan wal enil yanur. Ni buroñul mbi nihi jisalol nánonan !

¹⁶ Mbi firim fafu faa Kirista fiçin ni buru ni

gásonien fo ró þoogo. Jitaññor ñer gaffas, ban may jitator ni malillo ró. Jisal Aláemit n'uinumul þoowo n'éfoñol ufulun, úfoñ wal eosen, ni wawu úfoñ þe wo Biinum Banabe bisene me.¹⁷ Nánonan no juom n'ekan waf ter elob waf, jikan mo ni gajow gal Ataw Yésu ; mamu þan jísalam me Aláemit Paaya n'açila.

Gailo gagu go an áinene ni Yésuaat me abaj

¹⁸ E waareaw, júttun wáinul, ti anaare áinene ni Ataw aat me akan.¹⁹ E wáineaw, júbboli waarul, ban jambi jítaiñi ni bugo.²⁰ E uñiaw, mónanom nie, jíkanum ubugaul mata Ataw mo namañe.²¹ E sipaya, jambi jitinnen guñolul ni guïñ, mamu jambi gúllelen.

²² E umigel waw, mónanom nie, jíkanum ufanul bugaa babe ni mof. Jambi nihi jíkanumil bugo baamer bújonorul bare, bi ekanil min súmil ; jíkanumil n'uinum wakure, mala gákanum gagu go jíkanum me Ataw.²³ Hani nihi jíni n'ekan bay burok, jikan bo ni biinum básume, nan bi n'Ataw jikane bo, bare let ti bi ni bugan bugagu bugo bareil.²⁴ Juosen búoh Ataw þan asenul bacamul : þan jiyab ánoan fugabol ni gafum gagu go nabau me bi ni buganol. Afan ahu ala maagen o juroke me bi ni o o aamme Kirista.²⁵ An akan me maarat, þan ayab gúteh gure ni maarat mamu

mo nakan me, mata Aláemit alujérit ni buul.

4

¹ E ufan waw, jujoh umigelul wári ban ni maçole. Juosen búoh buru fanjaul may jibaje Afanul n'émit.

Gurim gaa batar

² Jiaken ni galaw, jikan to uinumul ni galaw Aláemit min jisalol. ³ Jilaw pøp móloli tima Aláemit nápeguloli bulago baaro min júju jivare firimol bugan bugagu bi egitenil wo guffasut me ni Kirista ; waf wauwu hum uçil me níni jama ni fipeh. ⁴ Kan ñer jilaw tima nípajul wo ñanno ca ti niet me ikan.

⁵ Juroŋ ni malillo ró buru n'ëjaor ni bugan bugagu gáinenut me ni Kirista. Nánonan no jújue jikan maaro, n'jikan mo. ⁶ Mbi nánonan gurimul gúni gurim gájebie, gurim gal eomen. Jiffas bu jíari me jíbal ánoan.

Basaf bú sola

⁷ Atiolal Tiçik o níbboli me nár, o þan alobul me ñer pe múmbam. Açila aamme may alagorom ni burok babu bi mala Ataw nakakan an ala gáinen fañ. ⁸ Ban ñer iboñulul o fanyaol min mb'alobul bu wóli jikane babe, mamu n'jú kanul min jifañ n'jiakene. ⁹ Pan gúaorul bugo ni atiolal Onesim o níbboli me nár ban nifiumol, aamme anul.

Bugo þan gugitenul me pee wabaj me babe ni wóli.

¹⁰ Arisutaruk, o gukulor me manur n'ínje, nasaful, açila ni Maruk ati Barun-abas. Juune wo gulobul me mala Maruk ahumu : senol me éffusul bo ni buru, mbi jialenol wári. ¹¹ Yésu, o guvoge me Yusutus, nasaful may. Wáineaw ubuge gaam maa gúfaji, bugo bare guom Esúif gáinene ni Yésu gaam n'erokor n'ínje bi mala Jávi jaju jal Aláemit. Eníl to n'ínje etajenomtajen sembe fanj.

¹² Epafuras, aamme pøp anul, nasaful may ; maagen nakakan aroka ala Yésu Kirista, ban ámusut áelo etaj molul o ni galaw tima n'jikan bugan bugo gáinenil gúrire, bugan gaiye liñ bi ekan wo Aláemit amañ me. ¹³ Níjue ilob mola ban niçimen fo gaa búoh nayoge fanj molul, mala bugaa Laodise, ni pøp mala bugaa Herapolis. ¹⁴ Abugeolal ásotena ahu Lík bugo ni Demas gusaful may.

¹⁵ Jisaf gutiolal ejangara gaçin me Laodise, jisaf may Nimfas ni ejangaraay gao-munore me yanol. ¹⁶ No eletar yauye ejae me éffusul ni buru iki jijanga yo jiban, mbi may jikan min ejangai ni jangu yay yaa bugaa Laodise, ban buru may mbi jijanga yayu yo gujae bo me eboñulul. ¹⁷ Mbi juoh Ariçip ínje niege burok babu bo nakane me ni gajow gal Ataw mb'ajoh bo guñen

gúuba, ban nakan bo ti
buroren yo me.

¹⁸ Inje Pool ihićeulul maa
ni gañenom min isaful. Mbi
juosen búoh ínje umu ni
fipeh. Aláemit ásonienul !

Eletar yay étiar yo Pool ahić me bugaa Tesalonik Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Ni bújaorol búutten baa gavare Firim fafu Fásum me Pool ailene jangu yay yaa Tesalonik. Náffusulo ró o bápurerul ésuh yay yaa Filip. Tesalonik ésuh yom yaam ni mof mamu maa Masedonia, lof mof mamu maa Geres. Esúh yom yaa gájulla ; yo eçil me ejaora gammeñe n'guçin dó, ban Esúif yay n'gufaŋ dó jammeŋ. Esúif guce guruhent baligener babu baa Pool, yaçil me n'guhamol. Pool ñer nahić bugaa Tesalonik bugagu gamaŋ me eyab gáinen gagu gavugul gagu. Mamu ñer, náfaro galigen gagu go naamil me ni go.

Bugan bugagu gabaj me gaffas n'Ebibul yay gupinore búoh eletar yauyu eomme eletar Pool étiar yo nahiće ejangara. Iní me mo, yo ñer þan efan me n'efanume ni Bahićēr babu Buvugul babu þe.

1 Tesalonik 1 bi 3 sig-
itenolal gajogor gagu go
Pool abaj me ni bugaa
Tesalonik. Naune gurim
gásüme gápollo bo ni jan-
guil. Naosene burok babu
bo nakan me ni jangu

yauyu. Nagitene bu súmol
me ebbañ ajugil.

Ni 1 Tesalonik 4 bi
5, Pool nasenil buaken
tima n'gujow fáçil ni
fujangaraetil. Nábale
suroren siceso sayogene
me fuomunor faufu fu-
vugul faufu. Ejangaraay
gútiar ubugien n'enah
min Yésu ábbañul cab.
Guce n'ejangaraay ubugi
guçele, ban Ataw Yésu
bi maer alet. Ejangaraay
bugaa Tesalonik ubugu
n'erorenor bu bugan
bugaubugi gacet mee
þan gubil gúni. Pool
nábalil aah : **gaçet me ni
garon me, bugo pooil,
gujogojogor ni Yésu
Kirista.** Funah fice, bugo
þe þan guileni n'eçet yay.
Enah ébbañul yay yal
Ataw Yésu ebaje hámma,
bare bajut an affase tinah
tay ébbañul yauyu ejae
ekano. Wafaŋ me n'ubaje
nafa, wo uomme eron ni
gajogor n'Ataw, eron ti
açila aman yo me.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool ni Siliven
ni Tímonte, wóli ubugi
n'esaf jangu yay yaa Tesalonik,
yaamme yaa Payolal
Aláemit ni þop yal Ataw
Yésu Kirista. Aláemit asenul
gájiol ni gásumayol.

*Pool o n'esal Aláemit
mala gáinen gagu go bugaa
Tesalonik gubaj me*

² Nánoran wóli ubugi
n'esalen Aláemit molul,
ban juuneneulwunen wóli

n'galaw. ³ Bújojon Payolal Aláemit, juosenewosen bu gáinenul gujugi me ni bakanerul, bu gábboliul gurambenul me min jiaken n'jurok, ni ƿop bu gafiumul go jibaj me n'Ataalal Yésu Kirista gurambenul me min jútuh liñ. ⁴ Gutióli, wóli jiffase búoh Aláemit namañulmañ faj, bireg naçobul jíni bugola. ⁵ Maagen mamu, no jigitenul me Firim fafu Fásüm me, let ni gurim barebare jigitenul fo, bare ƿop manur ni sembe sasu ni garamben gaa Biinum Banabe ni may manur n'gafium gámah búoh firim faufu faa maagen fom. Buru bae jiffase bu wóli jiiye ni buru maa maaroul.

⁶ Jilagelagen bakaneróli ni bal Ataw Yésu min jílam me táñi no jiyab me firim Aláemit, bare jiyayab ƿop ésumay yay yo Biinum Banabe bisene me. ⁷ Mamu, jibbanno jíni bilihorum bi ni ejangaraay ƿe bugaa mof mamu maa Masedonia ni mal Akaya. ⁸ Maagen mamu firim Ataw fápullo me ésugul, let Masedonia ni Akaya bare fitije, bare ƿop gáinenul guunowuno guban babu ƿe, bireg wóli jusoholaut egiten uce jitajen. ⁹ Maagen, bugan bugagu ƿe gugitenegiten bu jiyabóli me no wóli juomen me ésugul, ni ƿop bu buru jujunden me sínati sasu min jíbaho jimigelet Aláemit, açila aron me ban náni ala maagen

; ¹⁰ ban ƿop buru ubugu n'enah ébbañul yay yal Añolol Yésu o nailen me ni gaçet me, ajae me épurul fatiya akelolal epagen ni bataliñ babu bal Aláemit bájaeul me.

2

Burok babu bo Pool akan me n'ésuh yay yaa Tesalonik

¹ Gutiom, buru fanjaul jiffase joon búoh let bamotoñ wóli jujoulo bi ni buru. ² Jiffase ƿop búoh balama wóli jújoul bi ni buru, gujelólíjel n'gúlatienoli nímoro baubu Filip. Bare hani mo, Aláemit nasenóisen sembe ni gakañen sal ékail jigitenul Firim fafu fola Fásüm me, mónoman bajen dó n'ésugul bugan gammeñe gamañe éfirenoli yo. ³ Maagen mamu, gavare gagu góloli gúhagout ni jibij ter n'upinor waarat, ban may jiliþut ebut an. ⁴ Bare, ti Aláemit açobóli me ban najuh búoh jutotoh min ahat ni guñenóli Firim fafu fola Fásüm me, mo may jivare fo me ti açila amañ me. Wóli jiliþut ekan min bugan bugagu súmil, bare til min súm Aláemit affas me waamme n'unumolal.

⁵ Buru jiffase ñanno ca búoh wóli júmusut jinjar gurim gásume min jíñagul bugan ; gurimóli gúmusut ƿop gukoen gaija gace gaa síralam. Wo nilob maa ƿe, Aláemit naffase búoh maagen dom. ⁶ Jiliþut min an asalóli, let buru, let ƿop

guce ; ⁷ jújuene bae jinjar sembeóli sal uþotora bugaa Kirista min jikan burokóli, bare jikanut yo. Wóli til jububibubi no juomen me ni buru, ti anaare nah'alleb me guñolol. ⁸ Wóli júbboliulboli nár bireg n'jisenul Firim fafu Fásum me fáþullo me n'Aláemit ban jítijut to : jisenulsen þop buronóli fanjabo, mata gábboli gagu go wóli júbboliul me maer gújalojalo fan !

⁹ Gutiom, niffase búoh juosene bu wóli jurok me súþ, ni þop bu juyoh me re no jivareul me Firim fafu Fásum me fal Aláemit : wóli jurodok etufunaha n'efuga, dó þe jambi an ni buru açil fitiñóli. ¹⁰ Buru fanjaul jujuge buronj bu wóli juronj me ni buru nogor, ban Aláemit may najuge. Gailoóli ni buru jáinen me n'Aláemit gailo gom ganabe, gailo gacole, ban an ájuut alob to maarat mice. ¹¹ Jiffase may búoh gailo gagu go wóli jibaj me ni ánoan ni buru gúnini ti gaa þaaya ni guñolol. ¹² Wóli jikanulkan min jiaken ban may jikakan uinumul n'ufigo ; julobullob n'eçimen dó búoh mbi buronjul bujaor ni búnongum Aláemit, açila avogul me bi eyab fugabul ni Jáviol min mbi jugum gasal ni o.

¹³ Yo eçil me wóli mati jihat esal Aláemit ni waf wauwe : no jivareul me Firim fafu fal Aláemit, juuttenfowutten ban ni jiyab fo, let ti firim fal arafuhow,

bare ti Firim Aláemit ; ban maagen mamu fiçila fom, yaçil me ni fini m'burok ni buru jáinen me. ¹⁴ Gutiom, ti maagen juroje buroj babu banur babu ni baa bugan bugagu gáinen me ni Yésu Kirista bugaa sijangu sasu sal Aláemit saamme ni mof mamu maa Yúde. Bugal ésusugul fanjal gúlatienul gálatien gagu ganur gagu ni gagu go Esúif yay gúlatien me bugaa sijangu sausu.

¹⁵ Esúif yay ubugu gukan me Ataw Yésu ni uboñer waw n'guçet, ban may bugo gúlatienolal me wolal fanjaolal. Bugan bugaubugi gúsumut Aláemit hani jatiito, ban may ulator bugom bugaa bugan bugagu þe ! ¹⁶ Gukane wo gúju me bi éfiroli egiten galet me Esúif Firim fafu fáju me funjallil gaþah gagu. Mamu ñer gufan me n'gutajene util waw wo guþi me n'ekan kábiriñ no. Bare bitiña-fiiñ Aláemit bibile buya ni bugo.

Min súmen me Pool ebbañ ajuh bugaa Tesalonik

¹⁷ Gutiom, min þan uhaloral me jatiito, ni wóli kakan búhalor baa gúçil, bare uinumolal, wo, uhalorut. Gasommenóli þe ebbañ jujugul, ban may mo jitatajore maa tima ni jú kano. ¹⁸ Jimajene ñer jíbbañul bi ni buru. Injé fanjaom Pool ñammañe nilipene bulago bal éjoul bi ni buru, bare Seytane náfir. ¹⁹ Maagen mamu, no Ataolal Yésu Kirista ajae me

ébbañul, leti buru fanjaul jijae me piañ eçiloli n'jibaj gafium gagu, ésumay yay, é sangor yay, sajae me egiten búoh wóli uteba-sibeñ jom ? ²⁰ Ey, maagen mamu buru juomme gasalóli, buru juomme ésumayoli !

3

¹ Nemme wóli jújuenut jinah fanj to, n'jujoh enamo wóli bareóli n'ésuh yay yal Aten, ² ban ni juboñulul atiolal Tímonte, aamme ni burok ni wóli bi mala Aláemit ni gavare gagu gaa Firimfafu Fásum me falob me mala Kirista. Juboñulolboñ min mb'alinen gáinenul ban pøp nasenul buaken nímorø, ³ mamu, jambi gálatien gagu go nuomal maa ni go gukan an ni buru min állelen. Buru fanjaul jiffase búoh gálatien ti gaugu Aláemit naipiñi nakiç go ahato bi ni wolal. ⁴ Maagen mamu, no wóli juomen to me ni buru, jiþiene n'julobáliul búoh þan gúlatienolal, yo may ebaj me, ban jiffase pe. ⁵ Yo eçil me ñer, nemme íjuenut inah fanj to, níboñul Tímonte ákail ajuh bu gáinenul gukane. Níholienholi jambi Seytane abutul min ñer burokóli mati bubaj nafa.

⁶ Bare maer ñer, Tímonte naotulo ban nalobólilob gurim gásume mala gáinenul ni pøp mala gábboliul. Nagitenóli pøp bu buru juroj me n'epinor móloli ni gábboli ró, ni

may bu buru jimañ me jibbañ jujugóli ti wóli fanjaóli jimañ me ejugul. ⁷ Yo eçil me, gutióli, hani min wóli jibaj me buyoh baubu ni sílam sausu pe, wóli jiyayab buaken no gulobóli me molul. Gáinen gagu golul gúsenoli mee buaken baubu. ⁸ Nemme buru jútutuh liñ tir n'Ataw, kanólikan ñer nan wóli jibbannobañ jíni m'buronj. ⁹ Gay gasal wóli jújue piañ jisal Aláemit molul, mala ésumay yay pe yo jinjallóli me bújonorol ? ¹⁰ Etufunaha ni efuga, wóli ubugu n'elaol fanj aboket akan tima n'jibbañ jujugul táh, min jifabenul waf waw wañaño bo me tima gáinenul n'gufañ n'guline.

¹¹ Mbi Payolal Aláemit fanjaol ni Ataolal Yésu gusenóli bulago bal ekelul bujuh ! ¹² Mbi Ataw akan min gábboli gagu go júbbolior me ni go júbboli me bugan bugagu pe gufañ n'gújaloe maagen mamu, mb'akan go n'gúni ti go wóli júbboliul me. ¹³ Mb'affanen uinumul, mamu ñer þan jíni bugan ganabe, bugan gáriñe bújonor Payolal Aláemit, no Ataolal Yésu ajae me ébbañul ni bugan bugagu ró pe bugo naçil me.

4

*Eroj buroj básume
Aláemit*

¹ Kan ñer, gutíoli, wóli jigitenulgiten bu juot me juroŋ min júju júsum Aláemit. Maagen, buru bae ubugu n'eroŋ buroŋ baubu. Bare ñer maer wóli ubugu n'elaul n'efotenor dó, ni gajow gal Ataw Yésu, juogul : juroŋ faŋ ni wárie min wóli juluobul me ! ² Maagen mamu, buru juune batar babu bo wóli jitarul me ni gajow gal Ataw Yésu. ³ Aláemit dáure namaŋe : jíni bugan ganabe, ban ni jitey gafilo ni aletalet. ⁴ Mb'ánoan ni buru ajoh eniol wári min aroŋ buroŋ banabe bajae esali. ⁵ Jambi jihat gafoga gaarat min gufanjul sembe ti bugan bugagu gamaŋut me guffas Aláemit níhi gukan me. ⁶ Yoemme ñer, waf ti wauwu jamb'uçil an min agalen n'atiol. Julobenul yo ban ni jitajen juluobul yo : Ataw þan ateh bugan bugagu pe gakane me mee, ⁷ mata Aláemit avogutolal bi eroŋ buroŋ bal ekan galego, bare til bi eroŋ buroŋ banabe. ⁸ Yo eçil me, an alat me ékanum gurim gauge, let arafuhow nalale, bare til Aláemit, asenul me Biñumol Banab me.

⁹ Mala ébbolior gábboli gaa batay, buru jusoholaut min an ahiçul waf mala yo, mata Aláemit nagitenulgiten aban bu juot me júbbolior. ¹⁰ Ban may gábboli gaugu ganur gagu júbboli mee gutiolal pe bugaa mof mamu maa Masedonia þoomo. Bare mánoman, gutíoli, wóli ubugu n'elaul min

jikan faŋ to. ¹¹ Jines min juroŋ buroŋ baa gásunay ni bugan bugagu pe. Jambi junogen dó utumul ulet. Jiaken ni guñenul n'jurok min juroŋ, ti wóli jiþi me n'elobul yo. ¹² Jikan mo me, bugan bugagu gáinenut me ni Yésu þan gujogul guñen gúuba, ban mati júroŋum ni guñen bugan.

Mala bugan bugagu gaçet me

¹³ Gutiom, wóli jimaŋe buru jiffas maagen mamu mala bugan bugagu gáinen me gaçet me, mamu jambi júgogor ti bugagu gabajut me gafium gánogan. ¹⁴ Núinenale búoh Yésu naçeçet ban nailoilo ni gaçet me ; mo may þop nuotal me úinenal búoh Aláemit þan ailen manur mamu ni Yésu bugan bugagu gaçet me ni gáinenil ró ni o.

¹⁵ Dáure jibaje bi elobul, ti firim Ataw fice fulob me fuoh : Wolal jaçelut me, jañaño to me bi emat ébbañul yay yal Ataw Yésu, mat'uyabal gayoŋ bugagu gaçet me. ¹⁶ No Aláemit ajae me elob fatiya bi esen gáboñol, no firim afan emalakaay fujae me euni, no baoger gáturuþa Aláemit bujae me euni, no ñer Ataw faŋaol þan áavul me n'émit, ban gaçet me gabaj me gajogor ni Kirista þan gumundum guilo ni gaçet me. ¹⁷ Púrto, wolal jaçelut me jajae to me eñaño þan utebenali manur ni bugo bi n'úpar waw ukaal dó

bíemor n'Ataw, ban ñer þan únial nánongan ni o. ¹⁸ Ñer jiaken n'jitajenor sembe ni gurim gauge !

5

¹ Gutióli, rorenut min wóli jihículul bi egitenul gannay gay ni tinah tay dáuru dijae ebaj ; ² buru fajaul jiffase ñanno ca búoh funah fafu fal Ataw Yésu þan fiçigul ti áku náh'ájoul me ni fuh. ³ No bugan bugagu gujae me eoh : « Maer nubajale gásunay, maer mat'úhollal wáfowaf », no til gabao gagu gujae me éloul to baenah ni bugo ti sílam saa gapecor níhi sumumo me afata. No ñer, an ni bugo mat'apah. ⁴ Bare buru gutióli, buru jilet n'emoç min mbi funah faufu fumumoul ti áku nah'amumo me bugan. ⁵ Buru til þooul uñil bugaa gajanya jom, uñil bugal etufunaha. Ulelal n'efuga ter n'emoç. ⁶ Kan ñer jamb'úmoyal ti bugagu, bare til unaval maluje, ni sifituer dó, ⁷ mata bugan bugagu gámoye me ni fuh níhi gúmori ; ban úhallaaw may ni fuh níhi gúhallenor. ⁸ Bare wolal jaamme uñil bugaa gajanya, nuotale únial bugan gajogoroe. Uñjaral gáinenolal ni gábboliolal síni sibangalolal ; gáhagumolal gal eyab gapah, go, mbi gúni élandinjalal yaa mañ yal atiga. ⁹ Maagen mamu, Aláemit açobutolal min mbi bitiña-fuiñol buya ni wolal,

bare til min mb'úyabumal gapah n'Ataolal Yésu Kirista. ¹⁰ Kirista naçeçet mololal min mbi, no najae me ébbañul, hani núniale m'buroñ-ó, hani nuçelale-ó, úroñumal ni o. ¹¹ Yo eçil me ñer, jisenor buaken, jirambenor, min gáinenul gufañ n'gulinje, ti jikane mo me.

Batar búsola

¹² Gutiom, wóli ubugi n'elaul min juruhen bugan bugagu bugo Ataw aban me gayonjul min mbi gúçibbenul ban þop n'guligenul. Bugan bugaubugi gurokerok súp manur ni buru. ¹³ Jigitenil búoh jitebenilteben faj ban júbboliilboli mala burok babu bo guomme n'ekan. Gásunay gúni tutorul buru þee.

¹⁴ Gutiom, wóli ubugi mul n'elaul waf wauwe : jiçaf uyugum waw. Jitajen sembe bugan bugagu gáholi me, ban ni jiramben bugagu gágoto me. Jumuten bugan bugagu þe. ¹⁵ Júludo jambi an akanul maarat n'julugen, bare til jiliþ nánongan ekanor maaro, ni þop ekan mo bugagu þe.

¹⁶ Jíni nánongan n'ésumay.

¹⁷ Nánongan jiaken n'jilaw.

¹⁸ Mánoman níe, jisal Aláemit ; mamu namañe jikan ni gajogorul go jujogor me ni Yésu Kirista.

¹⁹ Jambi jufoh sambun sasu saa Biinum Banabe saamme ni buru ; ²⁰ jambi

juçotihen gurim gagu go Bi-inum Banabe bulobeul me n'utum guce ni buru.²¹ Bare til jílingen waf waw þe, ban ni jufor wáari ró me.²² Jitey maarat mánoman.

²³ Mb'Aláemit asene me gásumay ammenjenul kab manabeol. Mb'apoy uinumul, saalorul, sinilul, gániul ñer gal arafuhow, jambi an áju ategul sulob bi funah fafu fal ébbañul yay yal Ataolal Yésu Kirista.²⁴ An ahu avogul me þan akan mo, mata wo nalobe me þe nakanewokan.

²⁵ Gutiom, jilaw þop móloli. ²⁶ Jisaf gutiolal þe basaf baa batay.²⁷ Injé umu n'elaul waf wauwe ni gajow gal Ataw : jijanga eletar ye gutiolal pooil.

²⁸ Mbi gáji gagu gal Ataolal Yésu Kirista gúni ni buru !

Eletar yay éutten yo Pool ahič me bugaa Tesalonik Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Eletar ye éutten yauye ebbanobañ ni firim fo Pool attogene alob ni fo ni eletarol étiar, faamme fal ébbañul yay yal Atao-lal Yésu. Min gunah gagu gúgale me, mo may ejangaraay gubaje me gajahali **min Ataw Yésu abbañerulat mee.** Babu Tesalonik, baje bugan gaage funah fafu fal ejoulol fiçiloçih fuban (2 Tesalonik 2.2). Guceil gulalat burok (2 Tesalonik 3.6-12). Ni gapinoril, soholaut ebbañ gurok mata Ataw mati pio naçigul.

N'eletar yauye éutten yauye, Pool ñer nápjule baligenerol. Gáinen ajangara ndi gúpuren burok arafuhow. Ndi may gúpuren buyoh ni sílam. Funah fafu fo Yésu ajae me éjoul, fiçila maarat mamu mujae me enemeni bándor (2 Tesalonik 1.5-9). Maer þan maarat mamu umu n'ero ni mof mamu makope (2 Tesalonik 2.1-12). Pool nagitenolal mo ti nihi ní me arafuhow o nasene gajow gagu gal "An ahu Aarat me." Maarat maumu bájalo bom baomene sembe sasu pe

saarat me. Baje waf wajeke þan bájalo baubu jambi búju bigitenoro þoobo. No bujae me egitenoro ti bíni me joon, þan binemeni ; bare þan let maer jae ekano. Yoemme ñer : **No Yésu ajae me éjoul ti Ataw ala mof mamu,** bugan bugagu þan guffas maarat mamu ti míni me joon. No ñer, mati mubbañ mubaj sembe sáñosan.

Eletar ye ñer uyu n'étallen ejangaraay jambi þan gusommen n'epinor búoh gubaje guban wo guñese me. Enah yay yolil eotut éfrenil eroŋ buron babu baa funah-ó-funah ni may ekan urok waw wo gusenil me babe ni mof.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool, Silas ni Tímonte, wóli jihiçeulul, buru bugaa jangu yay yaa Tesalonik jaamme bugan bugaa Payolal Aláemit ni Atao-lal Yésu Kirista. ² Mbi Payolal Aláemit ni Atao-lal Yésu Kirista gúsonienul ban ni gusenul gásumay !

Ebbáñul yay yaa Yésu bi etaliŋ mof mamu

³ Gutióli, wóli juote nánonan jisal Aláemit molul. Wáriari min jikan mo, mata gáinenul ugu min gufanje n'guliñe, ban may gábbolior gagu go júbbolior me ugu min gufanje n'gújaloe funah-ó-funah. ⁴ Yo eçil me wóli fanyaóli nihi jimalenul ni sasu sijangu sal Aláemit,

mala min buru jujoh me linj ni gáinen gagu go jibaj me ni Yésu, hani min bugan bugagu gúlamenul me ban n'guyogenul fanj.⁵ Sílam sausu pe sigitengiten búoh batalijer babu bal Aláemit buçóçol ; so pan siçilul me n'jíni bugan gaçiloe enogen ni Jávi jaju jal Aláemit jo jílame mee mala jo.

⁶ Maagen mamu, Aláemit nakakan Aláemit açole : pan akan bugan bugagu gálameneul me min bugo may gúlam sílam sasu sanur sasu,⁷ ban buru jaamme ni sílam, pan asenul gáelo ti pop woli jijae go me eyab. Gáelo gaugu pan asen go no Ataw Yésu ajae me éranjul n'émit yay, o ni emalakaol gabaj mee sembe fanfanj.⁸ Açila Yésu pan ájoul n'etut sambun sajege fanj, bi eteh bugan bugagu galat me Aláemit ban ni gulat pop ékanum wo Firim fafu Fásüm me fal Ataolal Yésu fulob me.⁹ Gúteh gagu go bugan bugaubugi gujae me eyab, go guomme ganemo bi nánonan, ráli Ataw ni sembeol sammen mee gasal.¹⁰ Funah faufu no najae me ejoul yay, bugan bugagu pe gaamme bugola pan gumigeletol ban ni gusalenol. Buru fajaul pan jíni ni gayon gagu golil, mata jíineyinen ni firim fafu fo woli jivareul me.

¹¹ Yo eçil me woli nihi jilaw molul m'báelout, tima Aláemit, açilolal me pe, nakanul n'jíni bugan

gájahore enogen ni buronj babu bo navogul me mala bo. Jilae pop min ajar sembe sasu sola min asenul biinum bal ekan maaro, mamu pan júju jikan burok babu bo gáinenul guçil me ekan iki bubao lis.¹² Mamu, buru pan jiçil min gajow gagu gal Ataolal Yésu gusaleni, ban buru pop n'jiyab gasal mola. Dó pe ni bakaner babu baa gáji Aláemit bugo n'Ataw Yésu Kirista dujoumulo.

2

An ahu Aláput me

¹ Gutióli, mala ébbañul yay yal Ataolal Yésu Kirista ni eomunorolal to ni o, woli ubugi n'elaul waf wanur :² Jambi uinumul ufaen me úguo ter úholi an baagerul funah fafu fal Ataw fiçiloçih. Hani bae naagul o ni búlobum Aláemit, ter balober, ter bahiçer bice bápollo ni woli náhagoe, jambi jíinenol.³ Jamb'an abutul hani jatiito. Maagen mamu, funah faufu mati fiçigul bugan bugagu m'bamundumut gulat Aláemit, An ahu Aláput me o bápurerul aban, ajae me ebil anemeni búsol.⁴ An ahumu pan áfiren bugan bugagu emigelet waf waw pe wo gumigelete me, ban pop pan acej waf waw wo gujoge me ti Aláemit. Pan ajogoro afaç waf wauwu pe, ban pan akañen ajow anogen ni gávi gagu gal Aláemit ak'arobo

ró min aah aćila fanjaol aamme Aláemit.

⁵ Juosenut búoh nilobenul yo no niomen me ni buru ? ⁶ Ban, buru fanjaul jiffase waf waw wajek me Aláputa ahumu uhato, waćil me min ápurerulat bi maer. Bare no tinah talu tijae me ećih, ƿan ápurul. ⁷ Sembe sasu sola so an ájuut me ajoh joon, usu bae n'ekan burok so. Bare Aláputa ahumu mát'ápurul bi no an ahu ajekol me ajae me esenol bulago. ⁸ No ñer Aláputa ahu ƿan ápurul me, ban Ataw Yésu ƿan ajar érus yay yaa butumol min áfulenol amuh : ƿan ajar bájalo babu bal éjoul yay yola min anemenol. ⁹ No Aláputa ahumu ajae me éjoul ni sembe sasu ró saa Seytane, ƿan akan waf wajahaliene ni ƿop waf wajureruti bi ebut bugan bugagu. ¹⁰ Pan ajar bakaner bánoban baarat min abut bugan bugagu gajae me ellim. Wajae me ećilil n'gullim, wo uomme min gumanjut me guyab maagen mamu maaten me muƿagenil. ¹¹ Yo ećil me Aláemit naboñulil sembe sabutebut min sikanil n'gúinen ni waf waa jibij. ¹² Mamu ñer, Aláemit ƿan ateh bugan bugagu ƿe gáinenut me ni maagen mamu ban nihi gubaj ésumay n'ekan maarat.

Ejoh linj ni gáinen gagu

¹³ Gutiom, wóli juote jisal nánonan Aláemit molul, buru bugo Ataw ábboli

me, mata naipi pi naćobul kábirinj ni buju babu min mb'apagenul ni búkanum baa Biinum Banabe bakanul me n'jíni bugan bugal Aláemit ; gaƿagen gaugu golul mala min jínen me ni maagen mamu gujoumulo ƿop. ¹⁴ Dóuru dićil me Aláemit naajar Firim fafu Fásum me fo wóli jivareul me min avogul, tima buru n'jibaj fugabul ni gasal gagu gal Ataolal Yésu Kirista. ¹⁵ Yo ećil me, gutiom, jujoh linj ban ni jikan n'uinumul gurim gagu go wóli julobul me n'utumóli ter n'eletar yay yóloli.

¹⁶ Aláemit Payolal nábboliolalboli bireg nájoum ni gájiol min asaforolal bándor ban ƿop nasenolal gafium galije. Injé umu n'elail, aćila ni Ataolal Yésu Kirista, ¹⁷ min gummenen uinumul gakañen, ban ƿop n'gusenul sembe sasu sal eroj nánonan buronj baaro, ni baloberul ni bakanerul.

3

Pool o n'écin bugaa Tosalonik min gulaw bi ni o ni gupalol

¹ Firimom fúsola ufe : gutioli, jilaw mólolí, tima firim Ataw ni fivisor ni majase fujow tánatan, ban mbi gautten fo me gusalen fo may, ti buru jisalen fo me.

² Jilaw ƿop Aláemit min aƿagenóli ni guñen bugan bugagu gaarat me ban ni gúlaput ; maagen mamu,

leti bugan bugagu þe gu-maje éinen. ³ Bare Ataw nakanekan wo nalobe me : þan asenul sembe, ban þan apoyul ni An ahu Aarat me. ⁴ Nakanóli may n'jibaj gafium ni buru : wóli jíinene búoh buru ubugu n'ekan wo julobul me ban þan jífarø n'ekan yauyu. ⁵ Mbi Ataw ápegul uinumul min jítallo bu nábboliul me, n'jibaj þopþ buaken babu bo açila Kirista asene me.

*An amanjut me burok,
jambi may atiñ*

⁶ Gutiom, waf wauwe ji-laul ni gajow gal Ataw Yésu Kirista : an ni buru ayuh me ban þop nalat eroj ti wóli jiligenul me, jiteyol. ⁷ Buru fañaoul jiffase bu jíari me jilihor ni wóli, mata wóli no juomen me ni buru, jikanenut bugan gayuge ; ⁸ bajut an o jitiñe wafol bamoton, bare til jurodok etu-funaha ni efuga ni buyoh n'ejen dó, dó þe jambi jíni ni gahur gal ace ni buru. ⁹ Min jikan mo me, let gaa búoh juotut jiyab garam-ben golul, bare til jimaman wóli fañaóli jigitenul bulago babu bo jíari me jilagen. ¹⁰ Maagen no juomen me ni buru, jigitenulgiten búoh : an amanjut me burok, jambi may atiñ.

¹¹ Ban wóli juune búoh guce ni buru ubugu n'eroj buroj baa bugan gayuyuh, gumanjut burok, mbiban n'gunamo esukor sulob barebare. ¹² Bugan

bugaubugi, wóli ubugi n'elobil firim faufe ni gajow gal Ataw Yésu Kirista, ban n'jiçimen fo bi etañil uinum : mbi guaken n'gurok, mamu n'gúju gutiñ ejenil.

¹³ Gutiom, jambi mufanjul ekan maaro. ¹⁴ Eno me an ni buru nalale ékanum wo wóli julobul me n'eletar yauye, jítallool ban ni jiteyol, tima nasu. ¹⁵ Bare jambi jujogol me ti nihi ní me alator olul, jiçafol til ti atiay nah'açafi me.

Gásonien Pool gúsola

¹⁶ Mbi Ataw asene me gásumay asenul açila fanjaol nánanonan gásumay gánogan. Mb'Ataw áni ni buru þooul.

¹⁷ Injé Pool fanjaom ítuge ni gañenom min ihiçulul gurim gauge bi esaful. Ni siletarom þe bahiçer babu baa gañenom nihi bigiten búoh ínje ihiçe ti maagen. ¹⁸ Mbi gáji gagu gal Ataolal Yésu Kirista gúni ni buru þooul !

Eletar yay étiar yo Pool ahič me Tímonte Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Nammeñe, Tímonte nauneniwunen n'élebur yay yaa Mukanay Upotoraaw ni ƿop ni siletar sasu saa Pool. Maagen mamu, Tímonte arambena omene ala Pool ni burokol. Nátinelenol n'újaorol wammenje. Pool naboñol ajow ulago wátañie, fájum wo najow me bi Tesalonik ni ƿop bi Korent.

Pool nahiče Tímonte siletar súuba. Siletar sausu sihiči no ejangara gútiar guju me éinen, no gúcít jangu yauyu guileni me guban. Maer ñer ñañool esen sijangu sasu gailo gagu gájahor me ni ƿop elinjen gáinen gagu gala so.

Eletar yay étiar yay ehičihič bi etar ejangaraay, ufan sijangu sasu, ni ƿop ačila Tímonte faŋaol.

Baje ejangara guce gu-man bugo nihi gubet bugan bugagu ni galim ni baloberil (1 Tímonte 1.3-7 ; 4.1-4 ; 6.3-5). Ni bajugeril buron babu bal elip wásum me enil buarat, yačil me n'gulat waf waa búyabo, ni ƿop etiñ mitiñay micemo. Ban wo Aláemit átut me pee úariari. Dáuru Tímonte aat me aosen ejangaraay.

Ni guomunor ejangaraay baj ró ufan sijangu sasu gáčibbeneil me ban nihi guligenil ; babaj ró may bugan bugagu garambeneil me ban ni gurok bi mala galeh me ni ƿop bi mala úsotaaw.

Bugaa guomunor gaugu gusoholae eroj ni gásumay, gusoholae ƿop min ésuh yay guruhenil. Pool nahiče eletar yauye bi etar bugan bugagu mala bu guot me nihi gukan bítejen babu, ni may bu guot me nihi gu-law nogor (1 Tímonte 2). Nagitene ƿop bu ufan jangu yay guot me guronj nogor (1 Tímonte 3).

Tímonte ƿayol an mo ala mof mamu maa Geres ; jaol, o, ajangara Asúif átut omene. Tímonte Pool aogenol min aligenol, yačil me náni ti aňil áþullo ni farol. Nabile áni áčibbena-bugan, afan ala sijangu. Pool n'eletar yauye nagitenol búoh naate anamo aroka aaro ala Yésu Kirista. Nagitenol may bu náari me ajoh guñen gúuba ajangara ánoan dó ni guomunor gagu, ni ƿop wo naat me aligenil ban nah'ataril.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool aamme aþotora ala Kirista ihičuli eletar yauye. Aþagenaolal Aláemit ni Yésu Kirista o núhagumal me ni o, bugo gumane min íni aþotora. ² Injé ihičuli eletar yauye, aw Tímonte, aamme aňolom ala maagen

ni gáinen gagu : mbi Payolal Aláemit ni Ataolal Yésu Kirista guseni gáji, ñarum enil ni gásumay.

Mala ékanum uligenaaw gálodit me maagen

³ Ti nilai yo me no niomme n'ejow mbaa Masedonia, urobo þan dó Efes dó nuom mee. Baj dó bugan gaam n'eligen ésuh yay gurim gan-namut ni wo núinenal me ni wo. Nuote úfirenil ekan burok ti baubu. ⁴ Uogil guhat urej waw wañulout mee, guhat þop epinen sipaya gufan yámusut ebao : úru ndi ramben bugan bugagu ni gáinenil min guffas waf waw wo Aláemit aamme n'ekan, bare siceñor bare nihi ñárul. ⁵ Nilobilob maa min mbi gurimom guinnul ni bugan bugagu gábbolior gáþullo n'écigir yakure ni biinum baaro, sammenje gáinen gaa maagen. ⁶ Baje hum bugan guce gahalene dáuru þe dauneni mee min gunogen ni siceñor sabajut nafa yánoyan. ⁷ Gumanje gujogil uligena búgamah bugaa góboñ Aláemit, bare gurim gagu go bugo fanail gulobe me gujogut go, hani sulob sasu so gulobe mee ni gafium dó.

⁸ Nuffasale þe búoh góboñ gagu gaa Móis waf waaro, íni me nunabenale ni wo gulob me. ⁹ Nuffasale may búoh góboñ gaugu let bi ni bugan bugagu gakane me maaro güomum to, bare til bi n'ukana-maarat bugagu, bi ni gaceñe me

ekan wo gulobil me, bi ni gálaþut me ni utilaaw, bi ni gákanumut me Aláemit ni wánowan wanab me, bi ni gamuge me sipail ter sijail, ter bugagu, ¹⁰ bi ni bugagu gafiyé me ni aletalet, bi ni wáineaw gafilene me gupalil wáine, bi ni gannomene me umigel, bi n'ubijaaw ni bugagu gabbate me ni jibijró, ni bugagu þe gakane me waf uce mul wannamut ni baligener babu baa maagen. ¹¹ Baligener baubu ni Firim fafu Fásum me bujoumulo, falob me mala bájalo Aláemit ammen me gasal. Nafiumomfium bireg nasenom fo min mb'ivare fo.

Pool o n'esal Yésu Kirista mala músumol

¹² Injé umu n'esal Ataolal Yésu Kirista, mala min ajoh me búoh niþilopilo bi éni aroka ola, ban nasenom sembe sasu sal ekan burok baubu. ¹³ Hani min iloben me maarat iya ni o, min iyo-genenol me, min ijelenol me, bare Aláemit narumom enil mata iffassenut wa nikanene, ban gáinen gánogan gulelen n'íne. ¹⁴ Maagen Ataolal Yésu Kirista nammjenenom gájiol iki gupus, min ñer asenom gáinen ni gábboli so gajogor gagu ni o nihi gúñjarul me.

¹⁵ Firim ufe faa maagen faþiloe min bugan bugagu þe gukan fo ni gapin : Yésu Kirista najoulojow ni mof bi epagen bugan bugagu gatile me, ban íne gatilom gufaje wolil þe. ¹⁶ Bare Aláemit narumom

enil min Yésu Kirista agiten gamutenol pøogo go náju me n'ínje, aamme atila ahu átiar. Nakanmokan min mbi ní fútalloum bi ni bugan bugagu gajae me éinen ni o, ban ni guyab buron bábaerit. ¹⁷ Mbi bugan bugagu pøe gumigelet ban ni gusal Aláemit bi nánonan, açila aamme Aví ahú ala bándor añumut me émus açet, o an mát'áju me ajuh, aamme Aláemit ahu anur pat ala maagen ! Amen !

¹⁸ Añolom Tímonte, niseni ñer firim faufe fannam me ni wo Aláemit alob me míya n'utum waa bugan pio bo. Ujoh gurim gaugu ti níhi gúni me mitiguma min mb'úju utih fitih fafu fáari me, ¹⁹ aw n'ejoh gáinen gagu gúiya guñen gúuba ban nubaj biinum bakure. Baje bugan bugo uinumil ukurut galale ekan mo, ban ñer guçile mamu min gáinenil gullim. ²⁰ Baje ni bugan bugaubugi Himene bugo ni Alsandul, bugo nihat me ni guñen gaa Seytane min mbi guteh mahat mala gújel gagu go gujele me Aláemit.

2

Mala elaw bi ni bugan bugagu pøe

¹ Firimom fáamumma fo fuomme min uäkenal ni galaw n'écin nímor Aláemit bi ni bugan bugagu pøe. Nuotale ufotenoral bújonjorol ban nusalalol mala wo nakanolal me pøe. ² Mbi galaw gukani bi ni úviaw ni bugagu pøe gaamme

ni guhow gagu, tima nújual uroñal buroñ bájebie, baa gásumay, bo an mat'ajel, dó pøe min úkanumal Aláemit ban nuroñal buroñ bañiloe eyab gasal. ³ Dáuru diári me ban ni dúsúm Aláemit aamme apagenaolal, ⁴ aman me bugan bugagu pøe guyab gapah ban ni jáenumil iki guffas maagen mamu.

⁵ Maagen mamu Aláemit anur pat abaje, ban pøøp ajaa-bulago anur pat abaje tutor Aláemit ni bugan bugagu.

An ahumu o aamme Yésu Kirista,

⁶ asen me súñunduol bi eal-lor utilolal wolal pøe. No tinah talu to Aláemit aþi me naçob tiçih me, Yésu Kirista nakan mo bi egiten me búoh

Aláemit namaman min bugan bugagu pøe guyab gapah.

⁷ Dáuru diçil me min Aláemit açacobom íni aloba-uhonen ni pøøp apotor, bi egiten bugan bugagu galet me Esúif wa uomme gáinen ni maagen. Ibijut, maagen mamu nilobeul.

Gailo gagu go ánaíne ni anaare guot me gubaj ni jangu

⁸ Nimanje ñer tánatan wáineaw guteben guñen gakure mbal émit min gulaw m'babajut bitiña-fuiñ ter biinum baa gárig.

⁹ Nimanje may waareaw níhi gusimo jon, jambi lejeho, jambi pøøp sanumeto

; jambi gueôo gueôo gattinenie, ter góibor úibor wal éurus, ter waa banuh, ter mul bisimo básumut ebaj,¹⁰ bare til gukan maaro, ti jáhor me ni waare gaage bugo Aláemit gúkanume.¹¹ Waareaw guote gualenoro ban ni gupanor an baamer n'eligenil.¹² Ijíut min anaare nah'aligen bugan, ter min ágogen ánaíne ; naate ajoh butumol.¹³ Leti Aláemit Adam namundum me áuwen, mbiban Eva ?¹⁴ Ban Seytane let Adam nabute, bare til aarema, min alo mamu ni gatil.¹⁵ Bare hani mo bae, aare ahu þan ayab gapah o babuger uñil, íni me najoge liñ ni éinen yay ni Yésu, íni me nábbolie gupalol, íni me naroñe buron banabe, íni me may naalenoroe.

3

Ufan waw bugaa jangu yay

¹ Firim faufe mifiumay faah me : An ni buru aman̄ me áni ni fuhow jangu yay, an ahumu namaje ekan burok babaje hámma.² An aam ni fuhow jangu naate áni an o mati bugan bugagu gubaj waf wáhojie gulob guya ni o ; naate ayab anaare anur, naate áni an ájue ejogoro, an o nd'akan gáaâ, an ájebie, an ájue ealen bugan yanol wári, an ájue eligen bugan bugagu.³ Aatut áni áhalla, aatut þop áni an ala fiñ, bare til naate áni an

abubie, an ala gásumay ; jambi ní an amaje síralam nár.⁴ Naate may áni an ájue ejoh yanol wári, an o guñolol gúttune firimol ni gákanum dó.⁵ Maagen mamu, an ájuut me aogen yanol fanjaol, bu ñer þan áju me acokor Jangu yay yal Aláemit ?⁶ Jambi þop áni an ajue éinen ni Yésu Kirista ; let mo, þan ateben ubandol nár ban may Aláemit þan ategol ti nateh me Seytane.⁷ An aam ni fuhow jangu naate þop áni an o bugan bugagu galet me ejangara may gúkanume, mamu jambi bugan bugagu gulalol ban nalo ni fumbalfafu faa Seytane.

Urambenaaw bugaa jangu yay

⁸ Urambenaaw ni burok babu baa jangu yay guote may gúni bugan bugo gufiume, guotut gubaj gurim gúuba ; guotut nihi gurem bunuh iki gúgatten, hani may elip ebut bugan min gubaj síralam.⁹ Guote nánonan gujoh liñ m'biinum bakure maagen mamu mo Aláemit agitenolal me min úinenal.¹⁰ Pan gáinenil gumundum gúlingeni ; mbi bajut me maarat majugi ni bugo, no ñer þan gúju me gúni urambena bugaa jangu yay.

¹¹ Waareaw urambenaaw may guote gúni bugan bugo ésuh yay gufiume, ban may guotut nihi gulob n'ujow bugan. Guote gúni bugan gájue ejogoro ban ni gúni

bugan gufiumay ni waf waw pe. ¹² Arambena ala jangu ánoan naate ayab anaare anur ; naate áju eogen jon yanjal pooyo bi ni guñolol ró. ¹³ Arambena ala jangu akan me burokol wári, nah'ababaj gailo gaaro ban náh'ájuju alob ni gakañen dó mala gáinen gagu go nubajal me ni gajogorolal ni Yésu Kirista.

Waf waw waa gáinenolal waffasenuti me

¹⁴ Tímonte, ínje umu n'ehiçuli eletar yauye ni gafium gagu ró gaa búoh mati pio nikeli bujuh. ¹⁵ Bare íni me ejoulom ban epiø, eletar ye þan egiteni bu nuot me uroñ nogor ni Jangu yay yal Aláemit, yaamme fiil fafu fal Aláemit ahu aron me. Fiil faufu fo fuomme erujen yay ni fúhag fafu sapem me maagen mamu. ¹⁶ Ey, an ájuut aceñ yo, waf waw waa gáinenolal waffasenuti me újalojalo : Aláemit nagitenoroe ni gáni gal arafuhow,

Biinum Banabe bigitenolal gaçolol go naçol me, ban emalakaay gujugol ; gajaol guvarei ni súsuh sasu pe, bugan bugagu bugaa mof gúinene ni o, ban natebeni bi fatiya n'émit ni gasal ró.

4

Eçaf mala baligener babu balet me baa maagen

¹ Ban bae Biinum Banabe bulobyolob ñanno ca búoh

ni gunah gagu gúsola bugan guce þan gubelen gáinenil min nihi gúttun balober babu babute me ni baligener babu baa siseytane sasú. ² Pan guhat bugan bugo uinumil uçele, gálodit maagen, min gullimenil. ³ Ubijaaw ubugi guligeneligen bugan bugagu búoh jambi guyab ban jambi gutiñ mitiñay micemo. Ban bae Aláemit nátutul mitiñay maumu min mbi bugan bugagu gáinen me ni o, gaffas me maagen mamu, gulaol ban ni gusalol balama gutiñ mo. ⁴ Waf waw pe wo Aláemit átul me úariari ; bajut uce wo mb'úfireni fitiñ, samen balama utiñal wo, numundumal ulaal Aláemit ban nusalalol, ⁵ mata firimol ni galaolal þan siçil wo min úni wola.

Ení aroka aaro ala Yésu Kirista

⁶ Ugiten me gurim gauge gutiolal ejangara, þan úni aroka ala maagen ala Yésu Kirista ; yo þan egiten me búoh biinumi bimmemmen gurim gagu gaa gáinen gagu ni baligener babu baa maagen bo nuyab me ban nuroñ ti bulob me. ⁷ Bare urej waw wañulout mee wajaorut mee ni gainen gagu, wo, utey wo. Uligen eroñ nánonan ni gajogor gagu n'Aláemit. ⁸ Maagen mamu, egoren enil ebaje nafa, bare nafa yauyu ereut miñ ; bare gajogor gagu n'Aláemit, go, gubabaj nafa ni waf waw pe, mata

gúnjareulñjar gásonien bi ni buroñ babu baa jama ni þop babu bájaeul me.

⁹ Firim faufu firim fom faa maagen, ban fiþiloe min bugan bugagu þe guyab fo. ¹⁰ Dáuru diçil me min wóli jíni n'etaj ni burok, mata gáhagumoli jibangoban n'Aláemit ahu aroñ me aamme Aþagena ahu ala bugan bugagu þe, ni fan ala bugagu gáinen me. ¹¹ Ugiten bugan bugagu gurim gaugu þe, ban may nuligenil ekan wo gulob me.

¹² Jamb'uhat an min aþotiheni mala min ukán me añil, bare úni bilihorum bi ni bugan bugagu gáinen me n'Aláemit, ni baloberi, ni bakaneri, ni gábbolii, ni gáineni ni þop min ukán me an akure bújonor Aláemit. ¹³ Balama þan içigul, mbi nuh'ujanga Bahícer babu bújonor ésuh yay þe, mb'uaken n'evareil ban may nuligenil. ¹⁴ Jamb'ulejehen gáji gagu gaa Biinum Banabe gaamme n'aw, go nuyab me no Aláemit alob me míya n'utum waa bugan, no ufan jangu yay guremben me guñenil ni fuhoi min gúsonieni. ¹⁵ Uilo ñer fan mala burok baubu þe, usenoro þooi mala bo ; mamu bugan bugagu þe þan gujuh bu nuaken me n'ejaor yay yíya n'Aláemit. ¹⁶ Ukánum wo nukane me, núkanum þop wo nuligene me bugan bugagu. Uaken fan n'ekan yay dáuru þe, mata ukán mo me, Aláemit

þan aþagenul, aw ni bugan bugagu gauttenei me.

5

¹ Jamb'unnur gáfanum gáine bannur bátañie, bare til ulob ni go ti nihi ní me þai nulobe ni o. Ujoh úþur waw ti nihi ní me gutii, ² waareaw gáfanum me, bugo, ujogil ti sijai, waareaw upuma jambi biinumi biteb bi ni bugo, bare ujogil ti gúlini.

Mala eraben waareaw bugo wánil guðet me

³ Ucokor wári waareaw bugo wánil guðet me gabajut me an arambenil.

⁴ Bare íni me anaare o áinol aþele nabaje uñil ter gabulaken, uñiaw ubugi guote gumundum guligen ekan dó yañil wo bulagoolal buoren me, tima n'gúju gubbañen ubugail maaro mamu mo gukanil me, mata dó waf wom wásume Aláemit. ⁵ Anaare o áinol aþele ban abajut an ajae ecokorol, n'Aláemit náhagume, ban etufunaha n'efuga umu n'elaol to me m'báelout tima narambenol.

⁶ Bare ahu o nuffas me búoh gaþinorol þe enes másume mamu maa mof, o naþele aban, hani min bae aamme ni buron. ⁷ Waf wauwu nuote útallenil jambi baj maarat mo bugan bugagu gújue gulob guya ni bugo. ⁸ An acokorut me buganol, ni fáñum bugaa yañol fumumol, an ahumu nahalekalen gáinen gagu gola, ban nafanje gaarat an áinenut.

⁹ Anaare o áinol aêle, balama gajaol guhiçí dó waa waareaw bugo wáinil guçet me uhiçí me bi eyab garamben, naate abaj fañ símit úvi gúfaji (60), ban náni anaare átije n'ánaine anur pat. ¹⁰ Mb'áni anaare o bugan bugagu gujuje búoh bakanerol búariari : áni anaare ahure guñolol wári, anaare o nah'ayab sijaora yañol wári, anaare apose guot bugan Aláemit, anaare arambene bugan bugagu gaamme ni sílam ban nah'akan waf wánowan waaro.

¹¹ Bare waareaw bugo wáinil guçet me garonj me þan ni físimil, bugo, jamb'uhic ró ujail ; mata no gujae me ebaj gafoga gagu gal ebbañ gúyabo, þan gúvu Kirista búsol, ¹² ban ñer þan gulo ni gatil mala min guþirih me gajogoril gátiar ni o. ¹³ Ban þop, þan gubaj gaþulen gagu gal enamo m'bakanut wáfowaf min nihi gunonor sañ bugan bugagu ; bare wafan me þe gaarat ni bugo, wo uomme min gujae me ébbañul gúni bugan gammeñe elob ban ni gumenejo, nihi gulob sulob sanjañutil. ¹⁴ Yo eçil me nimanj waareaw garonj me ni físimil bugo wáinil guçet me gubbañ gúyabo, n'gubaj uñil ban ni gucokor sañil, jambi usenal ulatorolal bulago bal elob maarat guya ni wolal. ¹⁵ Nilobul maa mata guce

ni waareaw ubugi gufaene gujunden bulago babu báari me min gulagen Seytane. ¹⁶ Eno me baje anaare áinene ni Kirista abaje ni buganol waare bugo wáinil guçele, naate arambenil ; aatut ahalil n'gúni bíteb bi ni jangu yay, tima jangu yay néju eraben bugagu waare bugo wáinil guçet me gaamme maagen mamu nevonil.

*Mala ufan waw bugaa
jangu yay*

¹⁷ Ufan waw gaogene me jangu yay jon guþiloe eyab gasal ñáuba, fájum bugagu gaamme ni bíteb babu baa gavare ni eligen nímorø bugan bugagu Firim fafu Fásum me. ¹⁸ Maagen mamu Bahícer babu buoge : « An mat'unjar gákanay uop ni butum ébe yaam n'ehah ble min úfiren yo gafen*. » Buoge may : « Aroka naate ayab bacamol. »

¹⁹ Jamb'úinen sulob so gutege anafan, íni let bugan gúuba ter gúfaji gamate no sibaj me gukelo gulobi yo. ²⁰ Anafan atil me, unnurol bújonor bugan bugagu þe min mbi bugagu may gúholi ekan ti o.

²¹ Injé ñer umu n'elai fañ bújonor Aláemit, bújonor Yésu Kirista, ni þop bújonor emalakaay ganab me iegi : Ukan wo gurim gaugu gulob me m'balujut n'uul bugan bugagu, m'bajogut an afan apalol ni bakaneri.

* 5:18 5.18 Juluj Dáteronom 25.4

²² Jamb'usommen me n'enjar guñeni uremben ni fuhow an bi eñendol áni afan jangu, mata akanut me burokol ti naat me akan bo, gahajenol þan jugum go ; úni nánonan an akure.

²³ Jambi nuh'urem mal barebare ; nihi may urem bunuh jatiito min úsoten buruma ni fari, mata núsotoresotor nár.

²⁴ Guce utilil ujugeijuh ñanno ca balama gutalinjl ; bare guceil, bugo, wobil búsol til nuh'ujugi. ²⁵ Bakaner baaro, bo may nihi bujugijuh ñanno ca, ban hani babu bo ndi bufaen me bujugi bújuut bukoþ bini to me.

6

Mala umigel waw

¹ Bugan bugagu þe gaamme ni fimigelet guote gujoh ufanil bugan gapiloe eyab gákanum gámah, mamu jambi an abaj bulago bal ehajen gajow Aláemit ni þop baligener babu bo nuligenale me bugan bugagu. ² Umigel waw bugo ufanil gúinen me ni Yésu guotut guceñ ékanumil mala min guomme gutiil bugo gugum me gáinen ganur ; guote til gufañ n'guroke bi ni bugo, mata bugo may bugan bugom gáinene ni Yésu bugo gúbbolie.

Dáuru nuote uligen bugan bugagu ban nukanil min guaken n'ekan wo nulobeil me.

Ekánum baligener babu balet me baa maagen

³ Iní me an naligene bugan bugagu bulago bice bábulie min ahabo gurim gagu gaa maagen gal Ataolal Yésu Kirista ni þop baligener babu bajaor me ni gáinenolal, ⁴ an ahumu nammemmenj batennoro ban may affasut wáfowaf. Násomusomut gásomut gaa síceñor ni gárig maa gurim ; dáuru nihi diinnul me ésilaet, gárig, gújel, epinor maarat uya ni an, ⁵ ni þop síceñor sábaerit tutor bugan bugo uinumil ucèle mala min gubbañut me guffas maagen mamu. Bugan bugaubugi gupinore búoh éinen n'Aláemit bulago bom baa bi ni fubaj. ⁶ Maagen, éinen n'Aláemit fubaj fom fámah bi n'arafuhow, íni me naree ni wo nabaj me. ⁷ Maagen mamu bajut uce wo nujallale ni mof me, ti may nýjuatal me úpunnal ró uce újaenumal. ⁸ Yo eçil me, ubajal me utiñal ban nusimoal, wote piloolal. ⁹ Bugan bugagu galipe me fusumet nihi gulolo ni gabut ; nihi gulolo n'ékotondin yay yaa gafoga gámah gasonjete ban ni gúholeni go nihi gújaenumil bi ni gahajen ni gallim. ¹⁰ Maagen mamu, ebaj gaija gaa síralam yo néh'éjarul maarat móman. Bugan guce gubabaj gaija gámah gal ebaj so bireg ni gupil

guhat gáinen gagu min ñer
gúruroro ni sílam sammeje.

*Pool o n'etar Tímonte
batar bú sola*

¹¹ Bare aw aamme an
ala Aláemit, utey dáuru
pe, ban nulip ekan waçol
me, waamme éhagum
n'Aláemit, gáinen, gábboli,
emuten ni gabubi. ¹² Utaj
bútaj babu báari me baa
gáinen, ujoh to liñ buron
babu bábaerit me bo
Aláemit avogi me bi ni
bo, bo nulob me mala
bo aw n'egiten gáineni
bújonor bugan gammeje.

¹³ Injé umu n'elobi bújonor
Aláemit asene me waf waw
pe buron, ni pop bújonor
Yésu Kirista alob me gurim
gabubie gaa maagen fáçil
Pons Pilat ¹⁴ iegi : Ukan wo
nilobi me, ban nujoh to liñ
jambi an áju alob to uce,
bi no Ataolal Yésu Kirista
ajae me ébbañul. ¹⁵ Ebbáñul
yauyu þan ekano tinah talu
baçiger to Aláemit akiç me :
Açila aamme Aví ahu anur
pat ammenj me gasal,
afañ me úviaw pe,
Ataw ahu afañ me bugagu
pe.

¹⁶ Açila bare añumut me
émus açet ;
ni gajanja naçine go an
mát'áju alof.
Bajut an ámuse ajugol,
ban an mát'áju ajugol.
Gasal ni sembe sábaerit síni
ni o bi nánanonan !

Amen.

¹⁷ Uoh bugan bugagu
gasanumet me fusanumet
faa buron be jambi guten-
noro, ban may jambi gubañ

gáhagumil ni gubaj gagu
gañumut mee eþio, bare til
gubañ go n'Aláemit asenolal
me waf waw pe m'baþinut,
min mbi úsumaetal ni wo.
¹⁸ Ulobil min nihi gukan
maaro, mo mbi míni me
fubajil. Uogil gúni bugan
gásume gájue egabor wafil
ni bugagu. ¹⁹ Mamu, þan
guomen bi ni bugo fubaj
faaro ban ni fiþio bi gajem,
min mbi gúju guyab buron
babu baa maagen.

²⁰ Aw Tímonte o níbboli
me nár, ubañ joon waf
wauwu pe wo Aláemit aseni
me uogen. Utey sulob sasu
sabajut me nafa sannamut
me ni gáinen gagu golol-
al, ni pop siceñor sasu
saa bugan bugagu gabije
me n'guoh bugo gaffas gace
gubaje. ²¹ Maagen mamu,
guce gumandore ebaj gaffas
gaugu, ban gupile guhat
gáinen gagu.

Mbi Aláemit ásonienul
buru þooul !

Eletar yay éutten yo Pool ahić me Tímonte Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Eletar yauye éutten yauye yo aþotora ahu Pool ahić me Tímonte kakan bi etarol etar ésola wo náari me akan. Pool umu ni fipeh (2 Tímonte 2.9), bugan gammeje gujundenol (1.15 ; 4.10-16). Naffase búoh mati þio naçet (4.6). Yo eçil me nasaf Tímonte, aamme arambenaol ni burok ban najogol ti nihi ní me añil ola, basaf baa búhanor.

Pool naosenolal n'eletar yauye buroñol : burokol bal aþotora, baligenerol, ni þop sílamol so nálam me mala Firim fafu Fásüm me. Natar dó may Tímonte. Namunde asenol buaken min mb'anjar fugabol faa sílam ni burok babu mala Kirista (2.1-13). Púrto, nagitenol búoh o Tímonte naate avare çol firim fafu fal Aláemit (2.14 bi 4.15). Min jú kano, Tímonte naate atey síceñor sasu mala gurim, naate atey bugan bugagu galoe me ni galim. Naate may alihor ni bakaner babu baa Pool. Ban, balama dáuru þe, naate átuh lij wo Pool ni bugagu uligena ejangara guligen me bugan bugagu.

No bugan bugagu gamat me no Yésu aamen me m'buroñ gunemo me, guce n'gulagen uhagil bi éfaenum

burokil. Min jú kano, **guote ñer gubañ jon gurim gagu** go guyab me n'uligenail. Guote may gujanga Bahiçer babu banab me. Unnay waw no Pool ahić me siletar sasu bi ni Tímonte, Bahiçer babu Bufan babu bubajene, ban sasu silebur so nuvogale me "Bahiçer babu Buvugul babu" usu n'ebaj jatit-jatit. Bahiçer baubu poobo « bunafanafa bi eligen maagen mamu, épuren galimbor, ejjonen gahajen ni þop ehur an bi eroñ buron baçole » (3.16).

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool aþotora ala Yésu Kirista nem ni búnongum bal Aláemit. Aláemit naboñomboñ bi egiten bugan bugagu mala buroñ babu bo nalob me esenil, bo núbajumal me ni gajogorolal ni Yésu Kirista.

² Injé ihiçeuli eletar yauye, aw Tímonte aamme añolom ni gáinen o níbboli me nár : mbi Aláemit Paaya ni Ataolal Yésu Kirista gúsonieni, n'gurumi enil ban þop n'guseni gásumay !

Pool o n'esal Aláemit mala Tímonte

³ Injé umu n'esal Aláemit o nimigelete me ni biinum bakure ti sipayom gufan nihi gukanen mo me. Injé umu n'esalol míya ; etufunaha n'efuga, nánonan no niom ni galaw, niþinoreþinor míya. ⁴ Iosen me ukon waw úiya no nuhalorae me, nisommen fañ ebbañ

ijugi min ibaj ésumay yámah. ⁵ Nirone n'eosen gáinen gagu gaa maagen go nubaj me. Gáinen gagu gumundene gúni ni jai afan Lois, ni jai Onís balama aw. Nifiume búoh gáinen gagu guomme may n'aw.

⁶ Yo eêil me ínje umu n'etajeni biinum ni gurimom, min utoen sambun sasu saa gáji Aláemit go nuyab me no niremben me guñenom ni fuhoi. ⁷ Uosen may búoh Biinum babu bo Aláemit asenolal me bukanutolal núnial bugan gáhoffie ; bare til bimmenenolalmenen sembe, gábboli ni gajogoro.

⁸ Jambi ñer usu egiten an mala Ataalal ; jambi þop usu múmbam, ínje o gupeh me mola. Bare til, úlam manur n'ínje mala Firim fafu Fásum me, n'éinen dó búoh Aláemit þan asenola sembe sasu sal emuten sílam sausu. ⁹ Açila Aláemit o apagenolal, ban naçabolal min únial buganol, leti mala bakanerolal báari me, bare mata mamu napie nakiç yo þio bo. Waçil me dáuru þe, wo uomme gájiol go násenumolal me ni Yésu Kirista balama buju babu baa mof, ¹⁰ ban nagitenolal go jama n'éjoul yay yal apagenaolal Yésu Kirista. Açila anemen me sembe sasu sal eçet yay, ban þop açila ájoum me ni Firim fafu Fásum me min agiten waamme buron babu bábaerit me.

¹¹ Mala Firim faufu Aláemit açobom íni apotora ni aligena-bugan bi gavare fo ; ¹² yo eêil me níni ni sílam sause so niom maa ni so. Bare isuut mala yo, mata niffase ni ay níhagume, ban nifiume búoh Aláemit nájue apoy burok babu bo nasenom me ekan iki funah fafu faa batalin babu fiçigul.

¹³ Utúh linj gurim gagu gaa maagen go nilobi me, ujoh linj gáinen gagu ni gábboli gagu so nubaja me ni gajogor gagu go nujogora me ni Yésu Kirista. ¹⁴ Uban joon maaro mamu mo Aláemit aseni me uogen, dó þe ni garamben gaa Biinum Banabe baamme ni wolal.

¹⁵ Ti nuffas yo me, bugan bugagu þe bugaa mof mamu maa Asi gúvuomvu búsol, bi ni Fisel ni Erumosen dó. ¹⁶ Bare mbi Aláemit ásonien yañ yay yal Onesifor, mata ñammenje nakane biinumom m'bifilo, ban kanutol bo ñusu min ínje iom maa ni fipeh. ¹⁷ No naçilo me babe Rom, naliþomliþ til tánutan ak'ajugom. ¹⁸ Nuffase hum bu narambenom me eno baibu n'ésuh yay yal Efes. Mbi Ataw akan min Aláemit arumol enil no funah fafu faa batalin babu fujae me eçigul !

2

Ení aroka ala maagen ala Yésu Kirista

¹ Kan ñer aw añolom, unjes min Aláemit aseni sembeol sajoumulo me ni

maaro mamu mo nagiteno-lal me ni gajogorolal ni Yésu Kirista. ² Wo nuun me n'íne no niligene me fáçil bugan gammenje, ulob wo bugan bugo nufiume, gájue bugo may guligen wo guce.

³ Uteb sílam sasu saamme síya, ti akosombil ala maagen ala Yésu Kirista. ⁴ Akosombil ánoan, eno me namañe ásum afanol, aatut alagen mukanay bugagu galet me ekosombil, ⁵ ti may ákuja mat'ayab me bacam babu açila m'bákujut ti kújei me. ⁶ Aaña arok me súp, açila þan amundum me ayab jola epít baçigerul. ⁷ Upinor joon ni gurim gauge go nilobei maa ; Ataw þan akani min ujoh waf wauwu þe ñanno ca.

⁸ Uosen Yésu Kirista aamme gabulaken gal ávi ahu David, o Aláemit ailen me ni gaçet me, ti Firim fafu Fásum me fulob yo me fo nigitene maa. ⁹ Mala firim faufu nílame maa, iki gujekom ti akana-maarat. Bare firim Aláemit, fo, an ájuut ajek fo ! ¹⁰ Yo eçil me, nimuten waf waw þe bi mala maaro maa bugo Aláemit açob me, tima bugo may n'guyab gapah gagu gaamme ni Yésu Kirista, manur ni gasal gagu gábaerit me.

¹¹ Gurim gauge gurim gom gaa maagen gaah me :
Iní me nuçelale manur ni Kirista,
þan may uronjal manur ni o.
¹² Iní me numutenale n'eteb sílam sasu,

þan únial may ni fuhow Jáviol manur ni o. Iní me nuogale uffasatalol, o may þan aah affasatalol ; ¹³ Mb'íni me wolal ulelal bugan gufumay, açila til þan áni to me an afiumay, mata ájuut alaloro açila fumul.

*Pool o m'batar jambi
síceñor sibaj*

¹⁴ Waf wauwu þe uosen wo bugan bugagu þe ban nulobil bújonor Aláemit ñanno ca búoh guhat gárig mala balober. Gárig gaugu gubajut nafa yánoyan, eno let ellimen bugan bugagu gauktene go me. ¹⁵ Aw fañai uaken tima Aláemit najuh búoh aw uce uñañouti. Uní aroka asuut ni burokol ; ugiten firim fafu faa maagen çol ti fuot me figiteni.

¹⁶ Utey sulob sasu sabajut me nafa sannamut me ni gáinenolal, mata gakane mo me mo may gufañe me n'gúralie Aláemit.

¹⁷ Baligeneril bínini ti esola yaam n'efañ neogoe. Himene ni Filet bugo guogei mee. ¹⁸ Guhabohat elob maagen mamu min gúni n'ehajen gáinen gagu gaa bugan gammenje, nihi guogil elio yay yololal n'eçet yay ebaje eban. ¹⁹ Bare maagen mamu mal Aláemit munjannoñanno ca. Mínini ti fíçit faliñe tir ; gurim gauge ugu ni fo n'gúbileni, gaah me : « Ataw naffase bugay guomme bugola. » Ni gubbañ guoh : « Anóan

aage o an ala Ataw nam,
ahat ekan maarat. »

²⁰ Ni yaŋ yámah, let
mísiluma ni mitiñuma
mal éurus ni maa síralam
bare mubaj dó, bare pøp
baje maijjij ni matepítēp ;
mítiar mamu mo niunen
me mukanikan bi funah
faa gaggan, mamumo, mo
munjarei me min sili funah-
ó-funah. ²¹ An ñer atey
me baligener baibu balet
me baa maagen bo nilobul
mee mala bo, þan áni
ti mitiñuma maa funah
gaggan : nasenorosenoro
Aláemit aamme Afanol ; þan
anafaol, ban may þan áni
to bi ekan waf wánowan
waaro.

²² Utey waf waw þe
waarat me waa búpuret
; ulip til maçole mamu,
úinen n'Aláemit, úbboli
gupali, ban nuñan min
gásumay gubaj tutori ni
bugan bugagu þe gamigelete
me Ataw ni biinum bakure.
²³ Utey sulob sasu sabajut
me nafa sasonet mee :
nuffase búoh gárig bare
nihi síñarul. ²⁴ Ban aroka
ala Ataw aatut árig ni
an, bare til naate ásum
ni ánoan, ban náju aligen
bugan bugagu Firim fafu
Fásum me. Naate pøp
áju emuten balober baarat.
²⁵ Naate may abeben nátigul
bugan bugagu gaceñeol me,
mamu ñice Aláemit þan
akanil n'gúbahen buroñil
min guffas maagen mamu.
²⁶ Mamu, þan gúbbañl
gubaj uinum waaro, ban
þan gupah Seytane ajogil me

ni gumbalol ábahen akan
umigelol.

3

*Galego gagu gajae me ebaj
ni gunah gagu gúsola*

¹ Ukan ni biinumi búoh
ni gunah gagu gúsola gagu
þan baj no jae bil táñi
fan. ² Maagen mamu,
bugan bugagu þan nihi
gupinor molil bare, ban þan
gubaj gaija gaa síralam.
Pan nihi gusalenoro ban
ni gutennoro. Pan nihi
gujel Aláemit, ban mati
gúkanum ubugail. Mati
gusal garambeneil me, ban
pøp mati gujoh waf waw
wal Aláemit líi. ³ Pan
gúni bugan gátañie, ban
mati gubaj ñarum enil.
Pan nihi gulob maarat
guya ni bugagu, þan gúni
bugan gájuut ejogoro, bugan
gamañe élamen bugan, ban
mati gulip ekan maaro.

⁴ Ubbaña-búsol bugom,
bugan gamañe ekan gáac
ban ni gúju gájilor nár
; þan guman másume
mamu maa buroñ be min
til gulat Aláemit ; ⁵ þan
gukan nan gúineyinen
n'Aláemit, bare þan gulat
sembe sasu so gáinen
gagu n'Aláemit gusene me.
Utey bugan ti bugaubugi !

⁶ Maagen mamu guce
ni bugo n'gubbuy gunogen
ni saŋ sasu, min gubut
waareaw bugo úbilil uliñut
me ban ni gummen util, ga-
hat me galego gánogan min
gubbulil. ⁷ Waareaw ubugi

ubugu n'enes nánonan bi effas maagen mamu, bare gújuut guffas mo hani. ⁸ Ti Yanes bugo ni Yambures gulat me Móis, mo may bugan bugaubuge gulat me maagen mamu. Gukakan bugan bugo uinumil uêele, bugo gáinenil gubajut nafa yánoyan. ⁹ Bare mati gúffus bánoban, mata bugan bugagu pe pan gútallo busonjelil, ti bajen me Yanes bugo ni Yambures naananj.

Batar búsolá

¹⁰ Bare aw nunaben-aben joon baligenerom, nujujuh bu nikane me nogor, nuffase waf waw wo niþinor me ekan, gáinen gagu gúmbam, emuten yay yúmbam, gábboli gagu gúmbam, ni buaken babu búmbam ; ¹¹ nuffase bu gúlamenom me nogor ni bu gúlatienom me baubu ni súsuh sasu saa Antioç, Ikóñom ni Listura. Maagen mamu, gúlamenomlamen máamah, bare Ataw naramomram ni mátañie maumu þoomo. ¹² Piþima bugan bugagu pe gamañ me min guronj buronj bal ékanum Aláemit ni gago-goril ni Yésu Kirista, pan gúlamenil. ¹³ Bare bugan bugagu gálaþut me ni ubuta-bugan bugagu pan gúfaro n'ekan maarat mamu. Pan nihi gubut bugagu, ban may bugo fañail pan nihi gubutoro.

¹⁴ Bare aw, ujoh to linj tir ni wo guligeni me, wo may nubañ me gafiumi ni wo.

Nuffase hum bugay guligeni wo. ¹⁵ Kábiriñ fiñilei, nuffase Bahícer babu banab me ; bo bújue biseni malillo mamu mo nihi múaenum me bi ni gaþah gagu go éinen yay ni Yésu Kirista énjareul me. ¹⁶ Bahícer bánoban ni Biinum Aláemit bujoumulo, ban bunafanafa bi eligen maagen mamu, éþuren galimbor, ejjonen gahajen ni þop ehur an bi eroj buroj baçole, ¹⁷ min mbi aroka Aláemit abaj gailo galine ni þop gañ gánogan gájahore bi ekan burok bánoban báarie.

4

¹ Injé ume aam maa n'elai bújonjor Aláemit ni þop bújonjor Yésu Kirista, ajae me éjoul ni Jáviol ró, ban pan atalinj garonj me ni gaçet me, iegi : ² Uaken nuvare bugan bugagu firim fafu fal Aláemit, ban nuçimen fo, jáhor-o, jáhorut-o, úni an ala firim, úni açaña-bugan, ter þop asenail buaken ni gurimi, ban mb'uligenil ni gabeben gámah ró.

³ Maagen, tinah pan tiçigul no bugan bugagu mati gumañ me guutten baligener babu baa maagen, bare pan gulagen wo bugo gumañ me bare, ban ni gúvogul uligena gammenejé gújoul íkiil gulobil waf waw wo gumañ me eun. ⁴ Pan gutoj gunnuil jambi guun maagen mamu min til gúbaho mbal eutten urej wañulout. ⁵ Bare

aw, ujogoro ni wánowan, ban numuten sílam sasu bačigerul. Ukan buroki bal avarea ala Firim fafu Fásüm me, ban nukan burok babu pe bo Aláemit aseni me ekan.

⁶ Injé ñer to niom maa, maer dom fisimom ni fúyui ti bísimen ; tinagom tićige taa búhanor ni mof me.
⁷ Nitaje bútaj babu báari me, nitee etey yay ek'ebao lis, nítuge liŋ gáinen gagu gúmbam. ⁸ Ñer maer bacam babu bal etebom ebeŋ yay ubu to m'bunageom : Ataw, aamme ataliŋa ahu ačol me, þan asenom bo funah fafu faa bataliŋ babu mala min ajogom me an aćole, ban let ínje bare þan asen bo, bare þan asen bo þop bugagu pe gaamme n'enah n'esommen dó éjoul yay yola.

Gurim Pool gúsola bi ni Tímonte

⁹ Ukan mónan min újoul cab utolom babe. ¹⁰ Maagen mamu, Demas najundenomjunden min ajow bi n'ésuh yay yaa Tesalonik, mata aćila waf waw waa buron be baa babe ni mof nafanje erunjen. Keresens, o, najojow bi ni mof mamu maa Galasi, Tit, aćila, najojow bi ni maa Dalumasi. ¹¹ Lík ñer nevonol ajañoe tale n'ínje. Uní me n'éjoul, nújarorul Maruk, mata þan arambenom faŋ ni burok. ¹² Nibomboň Tićik bi baubu Efes.

¹³ Uní me n'éjoul, nújallom gaþalitoŋ gagu go nihatulo me n'ende Karupos n'ésuh yay yaa Turoas ; mb'uŋallom þop silebur sasu, fáŋum gubboňen gagu gal ubaŋ waw wahići me.

¹⁴ Aapa ahu Alsandul nakanomkan waf wammene wátañiom. Ataw þan abbañenol maarat mamu mo nakan me. ¹⁵ Aw faŋai þop úkanum mola, mata nalalat fereŋ gurim gagu go wóli jivaree me.

¹⁶ Funah fafu fítiar fafu faa bataliŋom, bajut an abbañe búsolom ; bugo pe gujundenomjunden. Aláemit jambi akan yo ni gapin gola ! ¹⁷ Bare Ataw narambenom, ban natajenom sembe min íju ivare firimol þoofo ti wári me, min bugan bugagu pe galet me Esúif guun fo. Naramom ni sambun*. ¹⁸ Ban Ataw þan aþagenom ni maarat mónan, þan þop akanom min inogen apuňom jas ni Jáviol jaa fatiya. Gasal gúni ni o bi nánoran ! Amen.

¹⁹ Usafom Pirisila bugo n'Akilas, ni þop bugaa fil fafu fal Onesifor. ²⁰ Eras o baubu n'ésuh yay yaa Korent narove, ban Turofim, o, baubu n'ésuh yay yaa Milet nihatulol másote. ²¹ Ukan mónan min újoul balama ñutot ñaňu ñicigul. Obúlus bugo ni Pidans, Linus, Kúloja ni gutiolal bugagu pe gusafuli.

* **4:17** 4.17 naramom ni sambun : Ni gugerekay guoge naþagenom ni butum éjanj.

22 Mbi Ataw ásonieni. Gáji
gagu gal Aláemit gúni ni
buru þe !

Eletar yay yo Pool ahič me Tit Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Tit nakakan arambena Pool ni burokol. Narambenol fan no Pool ajuh me mátañie n'ejangaraay bugaa Korent. No Pool ahičol me eletar yauye, totoh ačila baamer ni júlon jaju jo guvoge me Kiret. Ni júlon jauju, naramben dó ejangaraay min gubaj fiло.

Pool naosewosen Tit **gáni gagu gáari me go ufan bugaa jangu guot me gubaj** (Tit 1.5-16). Natarol mala gajogor gagu go naat me abaj ni bugan bugagu gábulior me bugaa fuomunor, gaamme bugan bugagu gafanet me, waareaw gaputi me, úpur waw, umigel waw (Tit 2.1-15). Yésu Kirista nasesen buroñol min mb'aallor bugan bugagu ni gatil gánogan (Tit 2.14) : **buron ejangara buvugul** ni dáuru búhagoe.

Gannay gagu no Pool ahič me siletar sasu, sasu bi ni Tímonte, yayu bi ni Tit, ejangaraay gujoge búoh Yésu mati þan ábbañul maermaer ye. Guote guligen eron n'enah yajae epio.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool, aamme amigel ala Aláemit ni apotora ala Yésu Kirista, ihičuli eletar yauye. Aláemit nasenomsen burok babu bal ekan bugan bugagu bugo načob me min gúinen ni o, ni þop bal ekanil n'guffas maagen mamu máju me mičilil n'guron ni gáinen gagu. ² Niete ikan mo tima bugan bugagu n'gubaj gafium gagu gal eyab buroñ babu bábaerit me. Balama buju babu, Aláemit o nd'abij me naaseh þan asenolal buroñ baubu. ³ No tinah talu to nakič me tičih me, Aláemit aamme Aþagenaolal nagiten Firimol n'eboñ yay yo naboñom me, ban naagom íjoul ivareul fo.

⁴ Injé ihičuli eletar yauye, aw Tit aamme añolom ala maagen ni gáinen gagu go nuguma me : mbi Aláemit Paaya bugo ni Yésu Kirista aamme Aþagenaolal gúsonieni ban ni guseni gásumay !

Burok babu baa Tit ni júlon jaju jaa Kiret

⁵ Nihalihat ni júlon jaju jaa Kiret, min mb'ufaben burok babu bañaño bo me, ban nuroben ufan bugaa jangu ni ésuh yánoyan dó jangu yom. Uosen gurim gagu go nilobi me : ⁶ afan jangu, an aatut ajuh maarat ni o, ban naate áni ánaíne ayabe anaare anur pat. Guñolol guote gúni bugan gáinene ni Yésu, bugo an ájuut ahajen ujail mala bakaneril, ter þop mala búoh gúkanumut

sipail. ⁷ Maagen mamu, afan jangu o gusene burok bal Aláemit, an aatut ajuh maarat ni o : jambi ní an atennoroe, ter an o fiñol fujase n'etiñ, ter áhalla, ter árigena-bugan, ban pøp jambi ní an anjese fubaj faarat. ⁸ Afan jangu til naate áni an ájue ealen wári ejaoora súndool, naate may áni an amane maaro ; naate pøp áni an abaje biinum ban naçol, an ala Aláemit ájue ejogoro. ⁹ Naate ajoh liñ tir ni biinumol firimfafu faamme faa maagen, fajaor me ni wo guligenol me. Mamu þan áju me ajar baligener babu baamme baa maagen min asen bugagu buaken, ban þan áju pøp agiten gaceñeol me búoh gulet ni maagen.

Pool o n'eçaf mala uligenaaw gabije me

¹⁰ Maagen mamu, baje bugan gammene, ni fájum Esúif yay, galale ekan ti firim faufu fulob me, ban nihi gubut bugan bugagu ni baloberil babajut mee nafa. ¹¹ Juote jipeh utum waw wolil, mata gúguegu ñace guil búruñago ni baligener bo guotenut guligen bugan bugagu, ban gukanmokan tima n'gúabajum to waf, suneni nogor mice. ¹² Ace ni bugo, aamme an ala Kiret ban pøp náni aboñer ahu olil, nah'aah : « Bugaa Kiret guþipi n'gukane upul-sulob, súnuhuren sálapute, bugan gayuge bugo nihi

gupinor mala emmenjen garil bare. » ¹³ Gurim gaugu go nalob mee maagen dom. Yo eçil me, unnuril ni sembe tima n'gúbbañul gúni bugan gabaje gáinen gaçole. ¹⁴ Jambi gúinen me jibij jaju jápureul me n'Esúif yay, jambi pøp gulagen me ni gurim gagu go bugan bugagu galat me maagen mamu gulobe me ésuh yay. ¹⁵ Wáfowaf pe usigout bi ni bugan bugagu bugo uinumil ukur me. Bare bugan bugagu gasigo me ban ni gulat éinen n'Aláemit, waf waw pe usigosigo ni bugo, mata uinumil ni gaþinoril sisigosigo. ¹⁶ Pan guoh guffase Aláemit, bare bakaneril bigitengiten til búoh guffasutol. Guarat hani, gúkanumerit Aláemit hani jatiito, ban gújuut ekan waf wáarie.

2

Baligener babu baçol me

¹ Bare aw, Tit, ugiten ésuh yay waf waw wajaor me ni baligener babu báari me.

² Uoh wáineaw gáfanum me jambi gúvafen ni wáfowaf ; quote gúni bugan gasunamoe, bugan gabaje uinum, bugan bugo gáinenil gulinje, gammene gábboli ni buaken to me. ³ Ulob pøp waareaw gáfanum me uogil buronjil buote bíni buronj baa bugan gasenoroe bi n'Aláemit. Jambi nihi guhajen ujow bugan bugagu, jambi nihi gúhalenor iki gát. Mbi nihi guligen bugan

bugagu ekan maaro. ⁴ Mbi guligen mamu waareaw gakan me uñil bu guot me gumaj wáinil ni guñolil ; ⁵ guligenil bu guot me gukan min gubaj uinum, min ƿop gúni waare góteerit búsol wáine, gúni waare gájue eogen sanjl wári, ban ni gúni bugan gaaro, gákanume wáinil, mamu an mat'alo gurim gaarat aya ni Firim fafu fal Aláemit.

⁶ Uramben ƿop úpur waw min gúni bugan gabaje uinum. ⁷ Aw fanjai úni ni waf waw ƿe bigitenum baa buroj báarie. Baligeneri mbi bíni baligener baa maagen ban ni buçol biw. ⁸ Gurimi guote gúni gurim gaçole go an ájuut acej, mamu ulatori mati gúju gulob gurim gaarat guya ni wolal, min ñer mbi gubaj ñusu.

⁹ Bugan bugagu gaamme umigel guote gúttun ni wáfowaf ufan waw gaçilil me ; guote gulip min gúsumil ban jambi nihi guceñil, ¹⁰ jambi may gúkuetil wáfowaf. Mbi nihi gugitenil nánonan búoh bugo mifiumay gom, tima n'gúñarul gasal baligener babu mala Aláemit aamme Aþagenaolal.

Gáji gagu gal Aláemit gáñareul me gapah

¹¹ Aláemit nagitengiten gájiol gáñareul me gapah gagu gaa bugan bugagu ƿee. ¹² Gáji gagu guçila guligenolal elat bakaner baarat ni ƿop elat gúrasor

gagu gaa babe n'ettam, min urojal ni mof me buroj baa bugan gabaje uinum, baa bugan gaçole gákanume Aláemit. ¹³ Mamu nujaale me eyab gásunay gagu go nunagale me, funah fafu no gasal gagu gaa Yésu Kirista, aamme Aláemilolal ámah ni aþagenaolal, gujae me érañul. ¹⁴ Açila fanaol nasesen súñunduol min aallorolal n'utilolal ƿoo wo ban nájellulolal, min ñer ábabenolal únial bugan bugola, bugan gásupe n'ekan maaro.

¹⁵ Dáuru nuot me uligen bugan bugagu. Uñar fufanei min usenil buaken ter nun-nuril. Jamb'uhat me an min avilieni.

3

Eroj buroj bal ajangara

¹ Utállen ejangaraay ƿe búoh guote gúkanum ufan waw gaogen me mof mamu ni ƿop bugagu ufan ; guote gúttunil, ban may guote gubaj gailo gagu gal ekan maaro mánoman. ² Jambi gulob maarat guya n'an, jambi ƿop gúni bugan bugaa gárig. Guote gúni bugan gásume, bugan gájebie uinum bújonor bugan bugagu ƿe. ³ Maagen mamu, wolal may bítinar bugan gaffasenut wáfowaf nuomenale, bugan gáttunut Aláemit, bugan gallime. No, umigel bugaa gaija nuomenale, ganesene músume mamu maa buroj be bare, ban nurojenal buroj baa

búlaput ni bíslaet, min ukanoroal mamu bugan gaarat, ban nukanoroe-nal búlator n'etulolal.

⁴ Bare no Aláemit, aamme Aþagenaolal, agíten me müsumol ni gábboliol so nabaj me bi ni bugan bugagu, ⁵ naþagenolal, let mala búoh bakanerolal bice baâcole biçile, bare mala ñarumol enil ño náju me. Ni gaþoso gagu gaçile me min arafuhow abbañ abugi náþagenumolal, dó þe ni búkanum baa Biinum Banabe bo nihi bisen me an buroñ buvugul. ⁶ Aláemit ni Yésu Kirista aamme Aþagenaolal nájoume min avis Biinum Banabe ni wolal maagen mamu. ⁷ Aláemit nakanmokan min mb'únial bugan gaçole bújonjorol, dó þe mala gájiol. Nakan-mokan may min mbi buronj babu bábaerit me bo nunagale me bíni bololal.

⁸ Firim fe fo nilob maa maagen dom, ban nimañe min uçimen fo fanþfan, tima bugan bugagu gáinen me n'Aláemit n'gujoh to liñ min gukan maaro. Maagen ekan maaro éariari fanj ban ebabaj nafa bi ni bugan bugagu þe. ⁹ Bare utey síceñor sasu saa bamotonj maa sipaya gufan, ter maa gúboñ gagu gaa Móis : úru þe waf urakel wom wabajut nafa. ¹⁰ An ayaor me bugan, þan umundum uçafol gaçaf gátiar, mbiban núutten uçafol ; þúrto me ahalut, núþunnol. ¹¹ Uffas búoh an ti ahumu nahahat bulago

babu baçol me, ban min alat me ehat ekan maarat nagitengiten aban búoh o ategoroe.

Gurim Pool gúsola

¹² No nijae me eboñuli Arutemas ter Tiçik, ukán wáfowaf min újoul utogom n'ésuh yay yaa Nikopolis, mata bo nijoge bi ekan bo gúvagen gagu. ¹³ Ukan min úju me min uramben Senas, ataliña ahu, o ni Apolos, ni bújaor babu bolil : jambi waf uce wo gusoholae uñañoil bo ebaj. ¹⁴ Buganolal fanjail guote guaken n'ekan maaro, tima n'guramben bugan bugagu gabajut me, mamu buroñil m'bubaj nafa.

¹⁵ Bugan bugagu þe gaamme tale n'ínje gusafi. Usaf may gupalolal bugo nugumal me gáinen ni Yésu Kirista. Mbi Aláemit ásonienul buru þooul !

Eletar yay yo Pool ahič me Filemonj

Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Filemonj abuge om ala apotora ahu Pool. Pool navareolvare Firim fufu Fásum me min ábbañul áni ajangara. Pan kan an asanumete, mata nabaje umigel. Onesim, aamme amigel ace ala Filemonj, náþupur n'ende afanol atey akay. Púrto, naemor ni Pool ni fipeh fufu dó naamme. Ačila may nabbanno áni ajangara. Pool nabbañen ñer Onesim mbal afanol n'eletar yauye ró. Filemonj bu najaе eyab Onesim nogor ?

Eletar yay yo Pool ahič me Filemonj ehičihič may bi ni ejangaraay gaemore me yanjal (Filemonj 1.2). Elolob mala waf wagore fuomunor ejangaraay þoofo.

Gannay gaugu, ebaj yay yaamme ni mof mamu maa Rom ni fimigelet ejoumulo. Pan kan búoh bugan bugagu gačin me ni mof maumu, ugaboril me ukán uñas úuba, gañas ganur bugala go þe umigel. Gukanekan urok waw þoowo, ban ufanił gučilil ni wánowan. Amigel atee akay, gujogol me, nah'ayayab gúteh gátañie fanj, ñammeje nayabeyab ečet.

Pool n'eletarol naaseh Filemonj ayab Onesim ti atiay o nábbolie fanj. Maagen mamu, ni Kirista, **bugan bugagu gaamme umigel ni galet me ni fimigelet, bugo þe batiay ni bálinay gom.** Bare Pool asenut Filemonj gáboñ ; namaje til mbi Filemonj fajaol ajoh wo najaе me ekan.

Ni unnay wauwu, ejangaraay gútiar gújuenut gúbahen to baenah filoil faa buronjil. Bare gáinen ni Yésu Kirista gúbahene bu nuronale me ni mof me. Firim fufu faa gábboli funalloŋar waf uvugul ni buronj bal an áinene.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool, o gukul me mala Yésu Kirista, ni atiolal Tímonte, wóli jihíčeulul maa eletar yauye. Jihículo yo bi n'aw Filemonj, aamme abugeóli ni þop apalóli ala burok. ² Jihículoyohič may bi n'álínolal Apia ni apalolal Aručip o nuomal me ni bútaj babu banur babu. N'jihíč yo þop bi n'ejangaraay gámunore me yanji. ³ Mbi Aláemit Payolal ni Ataolal Yésu Kirista gúsonienul ban ni gusenul gásunay buru þooul !

Pool o n'emalen Filemonj mala gáinenol ni gábboliol

⁴ Atiom Filemonj, nánonan no niom ni galaw, nih'íþinopinor míya, ban nisalesal Aláemit, ⁵ mata ni-unil gulob þop mala gáinen

gagu go nubaj me ni Ataw Yésu ni pøp mala gábbolii go núbboli me bugan bugagu pe bugal Aláemit. ⁶ Injé umu n'elaw Aláemit tima gáinen gagu go nugumal me n'gubugor n'aw, tima nufaŋ nukane bugan bugagu n'guffas maaro mamu pe mo Kirista anjallo me ni buroŋjolal. ⁷ Atiom, gábbolii guŋallomŋar ésumay ni basafor sámah ; nukane uinum waw waa bugan bugagu bugal Aláemit min ufilo.

*Pool o n'elaw Filemon
min mb'aalen Onesim ni
gásunay*

⁸ Atiom Filemon, baje waf wo nimanje ilai. Hani min ibaj me ni Kirista sembe sal egiteni bu nuot me ukán, ⁹ bare faŋe ésumom min ilai galaw ge mala gábbolior gagu gaamme n'etulola. Injé Pool, aam maa gáfanum, ban pøp nibbañ íni ni fipeh mala Yésu Kirista, ¹⁰ waf wanur nilai bi ni Onesim. Nijogoljoh ti aňil úmbam, mata ínje ičílol min áinen ni Yésu dáre ni fipeh fe. ¹¹ No, Onesim ahumu* anaſaenuti wáfowaf, bare maer nababaj nafa ni wola jaamme gúuba. ¹² Ban ibbañenuli o, o áni me maer ti gálan gal enilom. ¹³ Faŋene ésumom ijogol ihat tale n'ínje, dáre dó niom maa ni fipeh mala Firim fafu Fásüm me, tima narambenom ni burokom

butumi ; ¹⁴ bare imanüt ikan wáfowaf aw m'bagitenum gapinori, jambi ní ínje iegi ukán, bare aw faŋai uŋar biinumi min ukán.

¹⁵ Ter til éfaculorul aw ni Onesim yaŋiout mee ebabaj mala min mbi abbañ áni úiya bándor ! ¹⁶ Maer ñer jamb'ubbañ me ujogol ti amigel, bare ujogol faŋ nár amigel : ujogol ti atii o núbboli me nár ! Injé faŋaom níbboliolboli faŋ ; kan ñer aw nuote ufaŋ núbboliol, let mala min aamme amigeli bare, bare pøp min aamme atii o jugum me gáinen ni Ataw.

¹⁷ Iní me ñer nujogomjoh ti abugei, mb'uallen Onesim ti nihi ní me ínje faŋaom nualene. ¹⁸ Eno me babaj maarat mice mo nakani, ter waf uce wo naogeni, dó pe uŋar ukán ni gajow gúmbam. ¹⁹ Injé Pool, ínje inave min ihičuli ni gañenom gurim gauge : ínje faŋaom þan ilugen wo. (Togut min ioseni búoh aw faŋai nuogenom ganew gaamme buroŋi faŋabo.) ²⁰ Ey, atiom, ni gajow gaa Kirista, nilai uboket úttun galaw gaugu go nilai mee ; ukán biinumom m'bifilo mala gábbolior gagu go Kirista anjallo me n'etulola.

²¹ Min iom maa n'ehičuli, nifiume gaa búoh þan úttun galaom ; niffase gaa búoh þan ukán faŋ to. ²² Mbi may ulipom futon dó nijae me ealen, mata nifi-

* **1:11** 1.11 Ni gugerekay, gajow gagu gal Onesim yoemme an abaje nafa.

ume búoh mati pio Aláemit
pan áttun ulaul min akan
min guhalenom níjoul mbaa
buru.

Basaf búsola

²³ Epafuras o gukulor
me manur n'íje mala
Yésu Kirista nasafi, ²⁴ açila,
Maruk, Arisutaruk, Demas
ni Lík, gaamme pootil
gupalom bugaa burok.

²⁵ Mbi Ataolal Yésu Kirista
ásonienul buru pe !

Eletar yay yahiči me bi ni bugaa Híbori Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Eletar yay bi ni bugaa Híbori fasuti ahiča yo, ban may egitenut bi ni bugay ehiči. Wo nuffasal me, wo uomme ahič yo me mukanayol manur ni maa bugaa Gires, bare may naf-fase joon Bahičer babu Bufan babu. Nahičyohič bi n'ejangara gaam Esúif; ejangaraay ubugi kakan bugan gádeume.

Ni búkanum baa Kirista, aamme an ahu o Aláemit aboñulo me, **bugan bugagu gújue gubaj gajogor n'Aláemit** (Híbori 1.1 bi 2.18).

Kirista ácile min bugan bugagu gáinen me gúju gulof Aláemit ni gafium ró (Híbori 3.1 bi 5.10). Ni Bahičer babu Bufan babu, atenjena ahu ámah ahu o áju me afaj nalofe Aláemit, o banogener tiñ talu tafaj me n'tíñaie. Nah'akan Aláemit úsimen bi mala gaboket gal util waw. Maer Yésu Kirista o bareol pat aamme atenjena ahu ámah ahu (Híbori 5.11 bi 10.31). Eniol atenjena ámah ébulibuli ni yayu yaa bugagu utejena bugal Esúif yay.

Baje bagitener bice baa Bahičer babu Bufan babu bájue búpajul yo (Fíçilum

14.17-20) : ti Melikisedek, Yésu atenjena ámah nam m'bápullat ni fiil fánofan fal utejena. Utenjenaaw gum-memmen̄ ban guçeleçet. Bare **Yésu Kirista, o, atenjena ámah nam bi nánonan, ban may umu m'buroñ bi nánonan** mala min anogen me n'émit.

Ni gajogor gagu gútiar gagu go Aláemit ajogoren me ni bugan bugagu, utejenaaw nihi gukan-enkan nánonan uogol waw wanur waw min mb'Aláemit aboketil utilil. Pan nihi gumuh sihaj mala yo. Ban Kirista, o, buroñol nasene ñianur pat, ban ño bare bi nánonan. Maer ñer ejangaraay ubugi n'ejow ni bulago buvugul. Guotut gubbañ búsol.

Gáinen gagu gaa si-payolal gufan go guseni ejangaraay ní milihorumay. Milihorumay maumu misenil buaken bal emuten buyoh babu ni sílam sasu saa jama (Híbori 11.1 bi 12.13). Ujógum ni Híbori 12.14, fúuñenum eletar yay figitene bu ejangaraay guot me guronjor bugo n'Aláemit, bu guot me gukan fuomunor faagei fuomunor.

Aláemit ni Añolol nálobume ni wolal
¹ No bítinar, Aláemit ñammenje n'uboñer waw nájoume min alob ni sipayolal gufan ni bajaer bábuliore ; ² bare búsol be, ni gunah gauge gúsola go nuomal maa ni go, ni

Añolol nálobume ni wolal. Açila o nakan me açil gafum gagu gaa waf waw poowo, ban n'açila nátulum me émit ni ettam.³ Bajalo Aláemit Paaya poobo n'açila burañulo, n'açila fañ gáni gagu gal Aláemit gujugi. Açila Añil ahu firimol fabaj mee sembe nañare min áçibben waf waw poowo. No náþuren me gatil arafuhow aban, nak'arobo fatiya émit n'gañen gárib gal Aláemit-Sembe.

Añol Aláemit nafafañ fúf emalakaay

⁴ Nemme Añil ahu nab-banno áni fatiya emalakaay, ñer Aláemit nasenol gajow gafafañ fúf gájalo wolil.

⁵ Maagen mamu, Aláemit ámusut aah ace n'emalakaol :

« Aw uomme Añolom, jama ínje iomme paia. »

Amúsut pop alob mala amalaka ace aah :

« Injé ijae me éni Payol, açila ajae me éni Añolomb. »

⁶ Bare mala Añolol amundum me abugi, no naboñeulol me ni mof me, Aláemit naaseh :

« Mbi emalakaay pe guya gújul bújojorolc. »

⁷ Emalakaay, bugo nalob molil aah :

« Nikane emalakaom gúni ti gúrus gatege me guban babu pe ; ey, nikane urokaom gúni ti gúrerum gaa sam-bund. »

⁸ Bare mala Añolol, maa nalobe aah :

« Aw aamme Aláemit, efen-jeni yaa Jávi uyu to bi nánonan, ban Jávii þan uogen jo ni maçole.

⁹ Aw waf waçole bare nu-maÑe ; maarat, mo, umajut mo.

Yo eçil me Aláemit, aamme Aláemili, nañar mícir mal ésumay áyu ni fuhoi min añendi mala min ufañ me gupali pee. »

¹⁰ Natajen aah :

« Ataw, aw útule ettam yay ni buju babu ; émit yay may dó pe búrokumi.

¹¹ Siçila so þan sibil sinemo, bare aw umu to bi nánonan.

So pe þan sifanum ti bisimo nihi búfanum me.

¹² Pan ubboñ so ti gaþalitoñ nihi gubboñi me ulalen,

pan úþuren so ti bisimo búþurenei me min ukán to sice.

Bare aw nánonan anur ahu nom, ban buronji mati búmus bubaof. »

¹³ Ay n'emalakaay Aláemit ámuse aah :

« Ujóul urobo tale ni gañenom gárib, bi no nijae me ebet ulatori fattam uhagig ? »

¹⁴ Emalakaay ñer wa gom ? Bugo pe úuwenum bare wom waa fatiya wo nuh'urop bi mala Aláemit ; açila aboñulo wo bi esen garamben bugan bugagu gaat me guyab gapah.

2

*Gapah gagu gulet
muçotihenay*

¹ Yo eçil me ñer nuotale fañ ukanal n'uinumolal gurim gagu go nuunal me, mamu jamb'ullimal.

² Jiffase pe búoh góboñ gagu go Aláemit ájoum me n'emalakaay min alob go Móis naanañ gurim gom gabaje hámma, ban ánoan alale ekan go n'gapin min ákanumut go nayayab gúteh gagu go naat me ayab. ³ Kan ñer bu wolal fanjaolal újuale uþagal gúteh ti gaugu wolal baçotihener gapah gájaloe mee go Ataw abaj me bi ni wolal ? Açila fanjaol amundum me alob mala gapah gaugu, þúrto bugan bugagu gaunol me alob mala go n'gugitenolal búoh maagen dom. ⁴ Aláemit fanjaol nasene bugan bugagu úji waa Biinum Banabe ti namañ me, nañare þop ugitemum ni waf wánowan wajahaliene min açimen gaa búoh wo gulob me pée maagen dom.

*Yésu, an ahu ájaenume
me bugan bugagu bi ni gapah
gagu*

⁵ Aláemit let ni guñen gal emalakaay nahale buron babu bájaeul me bo nulobale me mala bo. ⁶ Maagen mamu, baje tice ni Bahícer babu taage :

« Aláemit, arafuhow wa nam min mb'uþinor mola ?

Añol arafuhow wa nam min mb'ucokorol ?

7 Núkerulol gákerul gaþiout ak'afañ gatiti emalakaay, mbibán nutebenol ak'ammen bajalo ni gasal.

⁸ Nuñare waf waw pe ubaj to ni guoloh. »

Ey, Aláemit nahale waf waw þoowo ni guñen gagu gal arafuhow. Kan ñer bajut uce wo nahalut ni gañen gola. Bare bi maer ujugeratal búoh arafuhow nayayab sembe sasu sal eogen waf waw pe. ⁹ Wo nujugal me, wo uomme an ahu o Aláemit ákerul me gákerul gaþiout ak'afañ gatiti emalakaay, aamme Yésu : nujugalol min atebeni me maer ak'ammen bajalo ni gasal, dó pe mala sílam sasu so nálam me ak'açet. Mamu ñer, Aláemit nakane min Yésu açet bi mala bugan bugagu pe, dó pe mala gájiol. ¹⁰ Maagen mamu, Aláemit átut me waf waw pe, ban naçil wo, namaman bugan gammeje gúni guñolol, min mbi bugo gugum gasalol ni o. Yo eçil me aþagenail Yésu naat amundum álam ak'açet, min mbi Aláemit atebenol bi ni gárira maaro waf waw pe.

¹¹ Ban açila ápurene me util bugan bugagu ni ubugu bugo utilil úþureni me, bugo pe Paaya anur gubaje. Yo eçil me asuut evogil gutiol, ¹² no naah me Aláemit ni Bahícer babu : « Pan ilob gutiom míya, þan imalení bújonor fuomunor fafui. » ¹³ Nabbañ aah : « Gafiumom

pe pān ibaŋ go n'Aláemit.
 » Natajen pōp aah : « Injé ume, ínje ni uñiaw bugo Aláemit asenom mej. »
 14 Uñiaw ubugi bugo nalobe mee molil, urafuhow bugom, yo eçil me açila Yésu fanjaol naalenoro ák'áni arafuhow ti bugo, min mbi n'eçelol áju apuluj Seytane, aogen me sembe sasu sal eçet yay.
 15 Mamu nápagenumolal me, wolal bugo gáholi gagu gal eçet yay gukan me núnial umigel ni buronjalal pe.
 16 Maagen mamu, let emalaka Yésu akelo garamben, bare til gabulaken gagu gal Aburaham.
 17 Yo eçil me naate anogor ni gutiol ni wáfowaf pe, min mb'áni atenjenail ámah áju me ñarum enil, açol me ni burok babu bi mala Aláemit, dó pe bi eallor util waw waa bugan bugagu bugola.
 18 Nemme açila Yésu fumumol nálalam sílam saa bi élingenol, kan ñer maer nájue aramben bugan bugagu bugo guomme n'élingen.

3

Yésu nafafaŋ Móis

1 Gutiom, buru bugan ganabe jom mata Aláemit naçobulçob. Yo eçil me ñer juote juluj ni Yésu aamme an ahu o Aláemit aboñulo me, Atenjena ahu ámah ahu o nubajal me gafiumolal ni o.
 2 Maagen mamu, Yésu nakakan waf waw pe ti Aláemit aman yo me, ti Móis akan mo me naananj

ni bugal Israel, gaamme yan yay yal Aláemit.
 3 Ban an ateþ me yan, an ahumu pān amalení faŋ yan yay yo nateþ me. Yo eçil me may Yésu naþilo eyab gasal gufaŋ gaa Móis.
 4 Maagen mamu, yan yánoyan ebaje ateþa yo, ban an ahu ateþ me waf waw pe o aamme Aláemit.
 5 Naanaŋ Móis nakakan pe ti Aláemit aman yo me ni yanjal ; ni gailool gal aroka nágitenum me wo Aláemit ajae me egiten faŋ gaňanno búsol.
 6 Bare Kirista, o Añil om o Payol Aláemit asene fuhow yanjal aogen. Ban wolal uomal me yan yauyu, eno me maagen mamu nútugaltuh liŋ ni gafium gagu ni pōp ni gáhagum gagu so núsumaetale me ni so.

Gáelo gagu gaa bugan bugagu gáinen me n'Aláemit
 7 Yo eçil me, ti Biinum Banabe bulob yo me buoh : « Juun me jama firim fafu fal Aláemit,
 8 jambi jitiko gunnu ti si payul gufan naanaŋ no gucen me étturn fo, funah fafu fo gulih me bi ejuh to sembeol sire me. »

9 Aláemit naage : « Sipayul gufan gutinnenom ni fiñ bo ni gafit gagu gámah gagu bi ejuh to sembeom sire me ; ban bae símit úvi gúuba gujuge táh wo nikán me pe.
 10 Yo eçil me fiñom ni fitiñil ban nieh :

"Uinumil ulimbelim únoro
me.
Gumanjérit effas wo niman
me gukan."

11 Ñer ni bitiña-fuiñom, nib-
bat ieh :

"Mati gúmus gúffus to ni-
manjen me mb'isenil
gáelok !" »

12 Gutiom, jíkanum jambi
an ni buru abaj biinum
bañegete, bal an áinenut,
bajae ekanol náhatulo
Aláemit ahu aroñ me.

13 Jama Aláemit naron
n'evogul ! Kan jitaññor
sembe funah-ó-funah, jambi
gatil gagu gubutul min an
ni buru alat ékanum gavoh
gagu. 14 Maagen mamu,
wolal ulagora bugaa Kirista
nuomale, eno me nútugale
liñ bi funah fafu fúsola
gáhagum gagu go nubajal
me kábirinj gunah gagu
gútiar no nujual me éinen.

15 Yauyu eçil me Bahiçer
babu m'buoh :

« Jama juun me firim fafu fal
Aláemit,
jambi jitiko gunnu ti sipayul
gufan naanañ
no guceñ me étturn Aláemit.

16 Bugay hetañ guun
me firim fafu fal Aláemit
mbibán n'guceñ étturnol ?
Leti hee bugan bugagu bugo
Móis akan me n'gúpurul ni
mof mamu mal Esíp ? 17 Fiiñ
Aláemit bugay hetañ fitiñ
me símit úvi gúuba ? Leti
hee mul bugan bugagu gatil
me ban ni guçet ni gafit
gagu gámah gagu ? 18 Bugay
Aláemit annur me aah mati
gunogen ni mof mamu dó

najae me esenil gáelo ? Leti
hee bugan bugagu buganur
bugagu galat me ékanumol
? 19 Ban nujugale hum búoh
gubilut gúju gunogen dó
mala min gulat me efium
Aláemit.

4

1 Ñer gáelo gagu go
Aláemit alob me bi esenolal,
naron bae n'ejoh to. Kan
ñer jíkanum jambi ace
ni buru ábbur enogen ni
gáelo gaugu. 2 Maagen
mamu, nuyabalyab Firim
fafu Fásum me fal Aláemit
ti may sipayolal gufan guyab
fo me. Bare firim faufu
fubajut nafa yánoyan ni
bugo, mata no guun fo me
guyabut fo ni gáinen dó.
3 Molil Aláemit alob me mala
go aah :

« No fuiñom fitiñ me, nin-
nunur ieh :
"Mati gúmus gúffus to
niman me mb'isenil
gáelo gagu gúmbam." »

Bare wolal jáinen me þan
ubajal gáelo gaugu.

Ban no Aláemit átule mē
mof mamu ni waam dó
me þe, naunewunen mala
gáelo. 4 Maagen mamu,

baje tice ni Bahiçer babu
talobe maa funah fafu fu-
togen fafu ni gúuba tuoh
: « Aláemit náeloe funah
fafu futogen ni gúuba, o
bakaner burokol þe abanl.

» 5 Ban mul firim fafu
fo nimundum me ilobul fu-
oseh : « Mati gúmus gúffus
to nimanjen me mb'isenil
gáelo gagu gúmbamm. »

6 Bugan bugagu gamundum

me guun firim faufu fásum
mee gunonut ni gáelo gagu
go Aláemit alob me esenil,
dó pe mata gúttunutol. Bare
bi maer bae baje guce gájue
gunogen ni gáelo gaugu.⁷ Yo
eéil me Aláemit nabbañ abet
funah fice faamme "jama".
Piobopio, nalob mala funah
faufu ni butum baa David, ni
firim faufu fauneni mee talu
faah me :

« Juun me jama firim fafu fal
Aláemit,
jambi jitiko gunnun. »

⁸ Ban, enoen me Sósue
natogene árur ésuh yay
ni gáelo gaugu, Aláemit
mat'abolen búsol mala
funah mul fice.⁹ Mamu ñer,
bugan bugagu bugal Aláemit
gújue gubaj gáelo gace
gánie ti gagu go Aláemit
áelo me funah fafu futogen
fafu ni gúuba.¹⁰ Ban, an
anogen me ni gáelo gaugu go
Aláemit akan me, an ahumu
pan áelo ni burokol poobo
ti may Aláemit áelo me ni
bola.¹¹ Kan ñer uakenal
min mb'unonal ni gáelo
gaugu : ukanal mónan
jamb'ace ni wolal alat éttun
Firim Aláemit ban ñer nahat
gánonum gagu gájaenum
me bi ni gáelo gagu, ti
sipayolal gufan gaamen me
ni gafit gagu gukan mo me.

¹² Nuffasale pe búoh
firim Aláemit furondon
ban ni fubaj sembe sal
egoren bugan ; fufanje gañeh
gafoje gánogan gañege
n'ulam go waamme úuba,
funogenogen bi ñáraru
iki fufaç yaalor, biinum,
súhoulorum ni mukuh mal

evul ; fo nihi figiten me
gamañ gagu ni upinor waw
wal arafuhow.¹³ Bajut
bíuwenum bice bakope
bújonor Aláemit : waf
waw pe ufululifulul úni
enil erakel bújonorol, açila
o nuotal me ugitenal wo
nukanal me pe ni buronjal.

*Yésu aamme afan
utenjenaaw afan me bugagu
pe*

¹⁴ Nubajale afan utenjena
ámah anone n'émit bi to
n'Aláemit, aamme Añolol
Yésu. Kan ujogal lin ni
gáinen gagu go nulobale me
mala go bújonor ésuh yay.
¹⁵ Ubajutal afan utenjena
ájuut ateb manur ni wolal
sílam sasu so gabajutolal
sembe gújareul me ; o til
wánowan gulihwolih n'açila
bi ebelol ni gatil ti gulige
wo me ni wolal, bare tuþ,
hani gatil ganur abajut go.
¹⁶ Kan ñer ulofal ni gafium
dó efenjen yay yal Aláemit.
Nammemmen gáji bi ni
wolal, pan arumolal enil,
pan asenolal gájol ban pan
arambenolal nánonan no
nusoholaol.

5

¹ Maagen mamu, afan
utenjena ánoan ni bugan
bugagu nah'açobi ban
návieni bi erok bi mala
Aláemit molil. Mamu,
pan náh'áji Aláemit waf ni
bítenjen, ban poþ nakanol
úsimen bi ebaj gaboket gal
util waw.² Ti açila may
abajut me sembe bújonor
gatil gagu, nájue abaj ñarum

enil bi ni bugan bugagu gaffasut me waf, galimbe me. ³ Ban aćila, nemme atila nam, naate akan úsimen let bi épuren util waw waa bugagu bare, bare pop bi épuren wola o fanyaol.

⁴ An ájuut ávienoro áni afan utejena ; Aláemit nah'avoh bugan bugagu bi ekan burok ti baubu, ti nakan mo me naanaŋ ni Aaroŋ. ⁵ Manur mamu may, Kirista ávienorout áni afan utejena ; dó til Aláemit ávienol no naah me : « Aw uomme Añolom, jama ínje iomme Paio. » ⁶ Baje mul tice to naage : « Pan úni atenjena bi nánongan, ti Melikisedek ánien mo mep. »

⁷ Ni buronjol bal arafuhow, Yésu nateteb galaol ni gaćagorol asen Aláemit manur ni gáphi gámah ni mufu ró ; nakanmokan mata Aláemit áju me aphaenol n'eçet yay. Ñer Aláemit nayab galaw gagu gola mala min aćila Yésu ákanumol me. ⁸ Hani min áni me Añol Aláemit, bare bae ni silam nájoume min agiten gákanumol. ⁹ No nájaenum me waf waw poowo bi ni gárira wo, nábbañul áni asena gapah gábaerit ala bugan bugagu pe gákanumol me. ¹⁰ Ey, Aláemit najogol áni atenjena ámah ti Melikisedek.

*Nuotale ubbagal ni
gáinen gagu*

¹¹ Mala firim faufu baje waf wammeñe wo jújue jullobul to, bare bi épajulul wo, þan táñi mata buru jikanut bugan gajase n'ejoh waf. ¹² Buru juotene jíni uligena-bugan kábiriŋ no, ban bae bi maer rorendoren min gubbañ guligenul waf waw útiar waa Firimfafu fal Aláemit. Ti uñil-guboŋ, jurone n'esohola garaf, jújuut jitiñ mitiñay maake. ¹³ Ban ánoan aroŋe n'garaf o aňil ; abajut gaffas gánogan gaa waf waćole ter waćolut. ¹⁴ Bare til mitiñay mamu maak me dó mitiñ ufan, bugo nuffasal me búoh ni bakaneril bo gupi me ni bo gupulene éfojul wáari me ni waarat me.

6

¹ Yo eçil me maer uakenal nubajal gaffas gal an afan, min úgalal baligener babu bítiar balobeolal maa mala Kirista. Ulelal n'ebbañ únubulal gúçit gagu gaa baligener babu, gaamme : etey bakaner babu bájaenume me mbal eçet min úinenal n'Aláemit, ² baligener babu balob me mala gábatise gagu ni mala eremben guñen ni fuhow an, mala gailo gagu gaa gaçet me ni mala bataliŋ babu búsolá. ³ Uakenal min ujaal gayoŋ ! Mamu nujaale ukanal, eno me Aláemit namaŋe.

⁴⁻⁶ Iní me an nabbañe alo ni buronj baarat, bu þan níol ? Buru jutoge jiyab gajaja gagu gal Aláemit. Jutoge jućoen gáji gagu gal émit,

ban may jiyabe fugabul ni Biinum Banabe. Jujuge búoh firim fafu fal Aláemit firim fásume fom, ban jutoge jujuh bájalo babu baa buronj babu bájaeul me. Iní me ñer jibbañe juló ni buronj baarat, an ájuut abbañ akanul min jibaj buronj bice buvugul : nogonogor mul ti nihi jibbañ me jibbañ Añol Aláemit n'ekurua yay, jisenol mamu ésuh yay nihi gujel.

⁷ No ettam émere mal mamu mo émit yay elubulo me eogen to me, ban nebuñ mitiñ bi ni bugan bugagu bugo eañi me molil, Aláemit þan ásonien yo. ⁸ Bare, íni me eile mufokon maa sijen ter ukohoh, ebajut nafa yánoyan ; Aláemit mati þio natab yo, ban ñer þan ebil esaeni.

⁹ Gutioli bugo júbboli me nár, hani min julob me gurim gauge gátañi maa, bare bae jibaje gafium gámah ni buru. Wóli jiffase búoh buru ubugu ni bulago babu báari me, bájaenume me bi ni gaþah gagu. ¹⁰ Aláemit alet Aláemit aþolut : mót'ájumor burokul bo jurok me ni þop gábboliul go júbboliol me n'eramben yay yo jirambene me gutiul ejangara bi funah faa jama. ¹¹ Wo wóli jimaj me, wo uomme ánoan ni buru abaj buaken bi no jae me ebao, min mbi wo buru jifium me n'uinumul búoh þan jibaj wo ukano poowo. ¹² Jambi jíllelen, bare til jilagen buronj babu

baa bugan bugagu bugo gáinenil ni gaakenil siñallil me bacam babu bo Aláemit alob me esen.

Aláemit nah'akakan nánónan wo nalob me

¹³ No Aláemit alob me esen Aburaham waf, nababat asenol. Nemme bajut an ace afanje aðila Aláemit o mb'ábbatum me ni gajaol, nabbabat aya ni aðila fumumol ¹⁴ aah : « Pan ísonieni n'eseni gabulaken gammejer. » ¹⁵ Maagen mamu Aburaham nanah ni gafium dó, ban may nayab wo Aláemit alobol me esen. ¹⁶ Bugan bugagu nihi gúni mee n'ebbat, þan gubbat ni gajow gal an afanjil, ban ñer gabbat gaugu þan gufoh síceñor sánosan sáju me sibaj n'etulil. ¹⁷ Ban Aláemit namañe agiten ñanno ca bugan bugagu gaat me guyab gáji gagu go nalob me mala go gaa búoh mó'támus ábahen wo nalob me ; yo eçil me nabbat bi eçimen wo nalob me. ¹⁸ Nemme Aláemit nd'abij, waf úuba ñer uwe wájuut úbaheni, wo uomme : min alob me esen Aburaham waf, ni þop gabbat gagu. Yo eçil me ñer, wolal jabaj me fúurom ni o þan ubajal buaken babu bal étuh liñ ni gáhagum gagu go nasenolal me. ¹⁹ Gáhagum gaugu gúnini bi ni wolal ti fulankar fafu faa yaalorolal. Guliliñ tir ban mifiumay mom ; gújaenumolal úk'úþural gábil gagu gaminden me ñáraru gávi gagu gaamme

n'émit, bi ñáraru ni tiñ talu táñai me.²⁰ Tiñ tautu, Yésu amundolal anogen to bi épe gulolal bulago babu. Nabbanno áni atenjena ámah bi nánonan, ti Melikisedek ánien mo me.

7

Melikisedek nafafaj Aburaham fúf

¹ Melikisedek ahumu ávi omene ala ésuh yay yaa Salem. Atenjena naamene pop ala Aláemit-Fatiya. No Aburaham aamme ni búolul ni fitih fafu bo nahekulo me úviaw, Melikisedek najow iki guemor min ásonienols. ² Ñer Aburaham nápuren ni fubaj fafu pe fo nabajulo me ni fitih fafu fugab fanur ni gono guñen asenol. Gajow gaugu gaa Melikisedek dóemme "ávi ala maçole" ; ban pop Melikisedek ávi ala Salem naamene : Salem yoemime "gásumay". ³ An affasut payol ni jaol ; hani si-paya gufan abajut. Bajut to pop an alobe maa gabugiol ter mal ecelol. Nánini ti Añol Aláemit, yaçil me náni atenjena bi nánonan.

⁴ Jujuh bu Melikisedek akan me an ámah ! Payolal afan Aburaham nasenolsen fugab fanur ni gono guñen gaa wo nabajulo me ni fitih fafu. ⁵ Ban, góboñ gagu gaa Móis guoge utenjenaaw bugaa fil fafu faa Lévi mbi níhi guroren bugal Israel ánoan fugab fanur ni gono guñen gaa wo gubaje me pe, yaamme búoh guroren

fugab faufu gutiil, gaamme ti bugo gabulaken gal Aburaham. ⁶ Ban Melikisedek alet an ala fil fafu faa Lévi. Bare mónonan, Aburaham nasenolsen fugab fanur ni gono guñen gaa wo nabajulo me ; púrto Melikisedek násonienol, açila Aburaham o Aláemit alob me esen gafum gagu. ⁷ Maagen mamu, nuffasale hum búoh an ahu afaj me gájalo o náh'ásonien ahu atiti me. ⁸ Ban mala gabulaken gagu gaa Lévi gayabe me fugab faufu, bugo urafuhow bugom, bugan gaçeleçet ; bare Melikisedek ahumu Bahiçer babu buoge umu ni buron bi nánonan. ⁹ Nújuale may uogal no Aburaham asen me Melikisedek búalen baubu, nasenbosen akan dó butum Lévi o gabulakenol guyabe bo me. ¹⁰ Nújuale ulobal yo mata hani min Lévi abugeruti me þan no Melikisedek ajow me iki guemor bugo n'Aburaham, bare áuol umuen bae ni þayol afan aamme Aburaham.

Yésu ávi utejena nam ti Melikisedek

¹¹ Ení atenjena yay yajoumulo me ni Lévi, ni yo góboñ gagu go Aláemit asen me bugal Israel gúhagoe. Ban, enoen me utejenaaw bugaa fil fafu faa Lévi dó Aaron ápollo me gújuene gukan ésuh yay n'enab, Aláemit mat'akanen min baj atenjena ace ánie ti Melikisedek. ¹² Maagen mamu, no éni atenjena ébaheni, góboñ gagu may

guote gúbaheni. ¹³ Ban Ataolal, o gurim gauge gulob me guya ni o, alet an ala fil fafu faa Lévi, ban ni filol mísut baj dó an ámuse akan burok babu bal atenjena. ¹⁴ Maagen mamu, ánoan naffase búoh Ataolal ni fil fafu faa Yuda nápollo, ban, mala éni atenjena, Móis alobut wáfowaf aya ni fil faufu.

¹⁵ Ban, nemme atenjena avugul ápollo ánie ti Melikisedek, gitengiten ñer ñanno ca búoh gúboñ gagu gúbahenibahen may. ¹⁶ Let ni waf waa gafum náamum atenjena, bare ni sembe saa buroñ bájuut bubao náamum yo. ¹⁷ Maagen mamu, Bahícer babu bulobe mola buoh : « Atenjena nom bi nánonan, ti Melikisedekt. »

¹⁸ Mamu ñer, gáboñ gagu gafan gagu gunemeni, mata gubajut sembe ban pop gubajut nafa yánoyan, ¹⁹ mata gúboñ gagu gaa Móis gújuut gukan ésuh yay n'gunab. Bare maer ñer nubajale gáhagum gafanje jáari, gájue gukanolal min ulofal Aláemit. ²⁰ Aláemit fumumol nabbabat no nañende me Yésu min áni atenjena, bare no bugagu gúvienei me gúni utejena, Aláemit abbatut. ²¹ Maagen mamu, no Yésu akan me atenjena, Aláemit arobenol to me naaseh :

« Injé Atúla nibbabat ieh :
“Pan úni atenjena bi
nánonan !”
Ban ilet níbbañul ni firi-
momu. »

²² Yo eçil me may, ni Yésu núbajumal me gafium gagu gaa búoh nubajale gajogor n'Aláemit gafanje n'guline.

²³ Mbiban, baje mul to sihalore : bítinar, bugan gammeje gukane utejena, dó pe mata eçet yay éfirifir enamo utejena bi nánonan.

²⁴ Bare Yésu açila umu m'buroñ bi nánonan, yaçil me náni atenjena may bi nánonan. ²⁵ Yo eçil me nájue apagen bándor bugan bugagu gájoum me ni o min gulof Aláemit, mata açila umu m'buroñ bábaerit min nah'law bi mala bugan bugaubugi.

²⁶ Kan Yésu aamme atenjena ahu ámah ahu áari me bi ni wolal. Nakakan an anabe, akanut maarat mónanban may abajut gatil gánogan. Aláemit náfaculorol n'utilaw no natebenol me fatiya ak'afañ waf waw pe dó n'émit.

²⁷ Aníut ti ufan utejenaaw bugagu bugo nuffasal me búoh gusoholasohola ekan bísimen funah-ó-funah bi mala utilil ni wal ésuh yay. Açila násimene ñanur ban bándor no nasenoro me açila fumumol. ²⁸ Maagen mamu, gúboñ gagu gaa Móis urafuhow guñare gukan utejena, bugan gatiletil. Bare maer gabbat gagu gal Aláemit, go nabbat me búsol guboñ gagu, go, gurobendoben Añolol Erímbani yay anab me áni ávi utejena bi nánonan.

8

Yésu o aamme ávi
utejena ámah ahu ala
maagen

¹ Ban firim fafu fafaj me
gagu pe go julobul me fo
fuomme ufe : nubajale ávi
utejena, aamme ahumu
arobo me n'gañen gárib gal
efenjen yay yaa Jávi Aláemit
dó fatiya n'émit yay. ² Umu
ró n'ekan burokol ni tiñ
talú táñai me, taamme
Fúggut fafu faa maagen
faa gasal fo Aláemit fanjaol
ailen me, bare let arafuhow.
³ Afan utejena ánoan
narobenitoroben bi ekan
bulogos ni þop ekan úsimen
; yo eçil me atejenaolal Yésu
babaj may wo nájie. ⁴ Iníen
me babe n'ettam naamene,
mát'ánien atejena hani,
mata baje ban utejena
gakane me útejen ti gúboñ
gagu gaa Móis gulob yo me.
⁵ Burok babu bo utejenaaw
ubugi gukane me kakan
bilihorum baa waf waw
waamme n'émit yay. Yo
eçil me may no Móis aamme
n'eilen Fúggut fafu ni gafit
gagu, Aláemit nátallenol
aagol : « Uluj joon min ukán
waf waw pe unabor ni wo
nigiteni me ni firijañ fafu. »

⁶ Bare maer, burok babu
bal atejena bo Aláemit asen
me Yésu bufafañ baa bugagu
utejena fúf, mata açila aa-
men n'etut babuge babu
bafañ me m'búarie, báhago
me ni waf wo Aláemit alobe
esen wafanje jáari. ⁷ Maagen
mamu, enoen me babuge
babu bítiar babu bubajenut

to bítigoe, mati togen bubao
min bice búutten bújoul
burobo to. ⁸ Bare til Aláemit
nannunur bugal ésugol Is-
rael mala utilil no naagil me
:

« Juutten, gunah gagu ugu
n'éjoul
no þan ijogor me babuge bu-
vugul ni bugal Israel
ni bugaa Yúde.

Injé Atúla mamu nilobe.

⁹ Niegil may : Babuge baubu
mati bunogor ni bo
nijogoren me ni sipail
gufan,
no nítugulil me ni guñen
íþunnul ni mof mamu
mal Esíp.

Gujogut babuge baubu jon,
yaçil me min ínje ívuil
búsol.

¹⁰ Nitajen iegil : Babuge
babu bo ínje ijae me
ejogor ni bugal Israel,
gunah gaugu bágaler, bo
buomme ubé :
Pan injar gúboñ gagu
gúmbam íkan
n'uinumil,

pan íbilen go ni síçigiril.

Ner þan íni Aláemilil,
ban bugo þan gúni ésugom.

¹¹ An mat'abbander asohola
eoñ açindorol ter atiol
:

“Ulip effas Ataw !”

Maagen bugo þooil þan guf-
fasom,
újogum ni afan me ekan
añil, bi ni afan me
ekan anafan.

¹² Pan iboketil gagalen gagu
golil,
ban util waw wolil, wo,
mat'ibbander íkan wo
n'gapinv. »

¹³ Min Aláemit alob me mala babuge buvugul, no ñer nábahen me babuge babu bítiar babu bíni bufan ; ban waf wafanete, wo mati pio n'unemo.

9

Bítejen babu bufan babu

¹ Babuge babu bítiar bubabaj úboñ wal ekan Aláemit bítejen ; bajene pop babe ni mof yaŋ yal Aláemit. ² Maagen mamu, ni baj fúggut fabaje gutoŋ gúuba fiileni. Dó ni futoŋ fafu fítiar fafu fo guvoge me "Tiñ talu táñai me," bajen dó sihandia ni pop etabul yay yal erembən unaç waw wo gújie me Aláemit. ³ Ñáraru fúggut faufu bajene gábil gamindene futoŋ fafu fúutten fafu fo guvoge me "Tiñ talu tafaŋ me n'tíñaie" ; futoŋ faufu ufu búsol fítiar fafu. ⁴ Bajen dó tiñ tacokori ni éurus to nihì gusaen uyew. Ni baj dó pop ekes yay yaa babuge babu yo gunjare éurus min gufut yo pooyo. Dó n'ekes yauyu baj ró jíkanuma jacokori ni éurus jabaje mitiñ mamu mo guvoge me mana ; baj ró pop egol yay yal Aaron yabil me ejef, ni baj ró may sival sasu sabapø me dó úboñ waw waamme guñen úbileni me. ⁵ Fatiya ekes yay bajene sinetal sal úuwenum waw wo guvoge me ceruben, sagitene búoh Aláemit umu to. Eúrunja ubes úuwenum wauwu néggub tiñ talu to

Aláemit aallore me util waw. Bare maer let þan tinah talu tal épjul waf wauwu.

⁶ No waf wauwu ubanji mee uban, utejenaaaw nihì gunogen funah-ó-funah ni futoŋ fafu fítiar faa fúggut fafu gúkero ekan bítejenil.

⁷ Bare futoŋ fafu fúutten fafu, afan utejenaaaw o bare nah'anogen dó, ñanur émit-émit. Mat'anogen dó o mb'aogenut físim fal ehaj yásimeni Aláemit bi eallor util waw pe, wola fumumol ni pop wal ésuh yay. ⁸ Biinum Banabe bigitengiten mamu búoh bulago babu bajow me mbaa Tiñ talu tafaŋ me n'tíñaie mati þan bípeguli futoŋ fafu fítiar fafu fo to.

⁹ Dáru bigitenum bi ni wolal : waf wauwu ugítengiten búoh útejen wauwu ni bísimen babu baa sihaj sakanei me bi n'Aláemit sújuut siçil biinum an aam ni mukanay maumu min bukur. ¹⁰ Gúboñ gaugu, gúboñ gom gaa fítiañ, marem, gájellul tij to. Kakan gúboñ gal ejonen enil arafuhow go Aláemit asene bi no najae me ekan waf waw pe n'uvugulet.

¹¹ Bare Kirista najoulojow ti ávi utejenala waf waw wáari me waamme n'éjoul ; nanogene ni Fúggut fafañe gájalo ban ni fufaŋ jáari, fo guñen gal arafuhow gucokorut, yaamme búoh falet faa mof me. ¹² Kirista nanogenogen ñanur, ban ño bare, Tiñ talu tafaŋ dó

me n'tíñiae ; ájaenumut ró físim faa gújehel ni gurafen, bare til físimol fanfafo nañare min aallor utilolal bándor.¹³ Bítinar físim gújehel ni gújin ni pøp éfit bukugay baa buyan basaenisaen sújue sukuren sinil bugan. Iní me mamu,¹⁴ bu ñer físim Kirista mati fufañ me ekurenolal ? Nasenorosenoro Aláemit ni búkanum baa Biinum babu bábaerit me o m'babajut gatil gánogan bi ekuren uinumolal, min mbi uhalal bakanerolal bájaenumeolal me bi n'eçet yay ban nuh'ukanal Aláemit ahu aronj me bítejen.

¹⁵ Yo eçil me Kirista náni ajaa-bulago ahu ala babuge buvugul. Mamu, nemme eçelol ebabaj bi eallor util waw wabaj me ni babuge babu bítiar babu, kan bugan bugagu bugo Aláemit avoh me gújue guyab gafum gagu gábaerit me go nalobil me mala go.

¹⁶ An alob me mala gajae me gafumol ban nahiç yo ahato, balama gafum gaugu gukano, wote giteni ñanno ca búoh an ahumu naçeçet. ¹⁷ Maagen mamu, gafum gaugu mati gúju gukano an ahumu ni buron ; no na jae me eçet, no til gúju me gukano.

¹⁸ Mala gajogor gagu gútiar go Aláemit ajogor me ni Móis, gaçila gújuut gubaj físim m'báuyout. ¹⁹ No Móis ajanga me aban bújonor ésuh yay pe wo gúboñ gagu gulob me pe, nañar físim

faa bájin, faa bájehel, ni mal águñor ; mbiban nañar bíbil bújugah abboñen ni jian jaa jununuh jaju jo guvoge me hisop aboj ró min ájellul élebur yay yaa gúboñ gagu ni pøp bugan bugagu pe. ²⁰ Aban naagil : « Dáre físim fafu faliñen me gajogor gagu go Aláemit aagul me jujoh go wáriw. » ²¹ Ñer Móis nañar físim fafu min ájellul pøp fúggut fafu, ni gañ gagu pe go guñare me min gukan Aláemit bítejen. ²² Ti gúboñ gagu gulob yo me, maageima waf waw pe ni físim ukurenei, ban gaboket util gújuut gubaj físim m'báuyout.

²³ Eno ñer úsimen wauwu nuh'ukuren ulihorum waw waa waf waw waamme n'émit, kan rorene úsimen wafanje uçila jáari bi ekuren waf wauwu fanjavo waamme n'émit. ²⁴ Maagen mamu, Kirista anogenut ni fúggut fo guñen arafuhow gucokore fañumen me éni bilihorum bare baa Tiñ talu táníai me taa maagen taamme n'émit. Bare til nanogenogen n'émit yay fanjavo ak'ailo ró maer bújoñor Aláemit mololal. ²⁵ Aníut ti bugagu ufan uteñena. Bugo gunogenenogen émit-émit Tiñ talu tafaj me n'tíñiae ni físim ró fal ehaj. Açila ñanur bare nasenoroe ní bísimen, aban nanogen n'émit yay fanjavo. ²⁶ Lelen mo, kan þan asenoroen ni bísimen ñammeñe kábirin

ni buju babu baa mof mamu. Bare hum maagen mamu, maer ni gunah gauge gaam maa gúsola, Kirista narañuloraj ñanur ban bae, bi esenoro açila fumumolní bísimen bi enemen gatil gagu.²⁷ Ti arafuhow nah'açet me ñanur bare, púrto Aláemit natalinjol,²⁸ mo may Kirista asenoro me ñanur bare ban bae ní bísimen bi épuren util waa bugan gammene. Ban þan abil árañul áutten, let bi épuren util waw, bare bi epagen bugan bugagu gaamme n'enah ni sommen dó ébbañul yay yola.

10

Bítejen babu bafaj me wawu pe

¹ Gúboñ gagu gaa Móis éuruña yom bare yaa maaro mamu májaeul me ; bare let miçila fanamo. Eroren yay yo gúboñ gaugu gurorene me min kani émit-émit úsimen waw wanur waw egitengiten búoh gújuut hani jatiito gukan bugan bugagu gájaeul me mbal Aláemit min gúni bugan ganabe. ² Inien me úsimen wauwu újuene úpuren utilil bándor, mati gujogoroen bugan gabaje mul util uce, ban þan guhalenen ñer ekan úsimen ti wo. ³ Bare til úsimen wauwu ukanekekán émit-émit bugan bugagu min guosen utilil. ⁴ Maagen mamu, físim gújin ni faa gújehel fújuut fúpuren util waw. ⁵ Yo eçil me no Kirista

ájaeul me ni mof, naah Aláemit :

« Uruhenut úsimen waa sihaj, uruhenut pop ulogos,

bare nusenom enil yal arafuhow min mb'íjii yo ní bísimen.

⁶ Esaen sihaj iki siren esenériti ésumay yánoyan,

úsimen waw wakanei me bi mala gaboket gal util waw ukánériti min ufan núsumaete.

⁷ Ñer nieh : « Aláemit, nijoulojow bi ekan wo aw umaj me, ti Bahiçer babu bulob me buya n'ínjey ». »

⁸ Kirista naage : « Uruhenut úsimen, ter ulogos, ter sihaj sasaénisaen, ter úsimen wakani bi mala gaboket gal util waw ; ubajut to ésumay yánoyan. »

Ban bae úsimen wauwu ukánikan ti gúboñ gagu gaa Móis gulob yo me.

⁹ Púrto, natajen aah : « Injé ume, nijoulojow bi ekan wo aw umaj me. » Mamu, nápurene bísimen babu bítiar babu, min akan to bice buvugul. ¹⁰ Yésu Kirista nakakan ñer wo Aláemit amaj me : nasene eniol ñanur ban ño bare, min ñer akanolal núnial bugan ganabe.

¹¹ Atenjena ánoan nd'abaj gáelo ; nah'aiiloilo funahó-funah min akan burokol. Pan nah'akan ñammeñe úsimen waw wanur waw, bare hum úsimen wauwu úmusut úju úpuren util waw. ¹² Ban Kirista, o,

bísimen banur pat nakane bi mala gaboket gal util waw, mbiban nak'arobo ni gañen gárib gal Aláemit bi nánanonan.¹³ Maer ñer umu n'enah min Aláemit abet ulatorol fattam uhagol.¹⁴ Mamu ñer, ni bulogos banur pat nákanum me bugan bugagu gapah me ni gatil gagu min gúni bi nánanonan bugan ganabe bújonor Aláemit.¹⁵ Biinum Banabe bulobolal yo may, no buoh me :

¹⁶ « Atúla naage : Babuge babu ube bo nijae me ejogor ni bugo gunah gaugu bágaler guban :

Pan ihič gúboñom n'uinumil, pan íbilen go ni sícigiril.

¹⁷ Mat'ibbañ ikan util waw wolil ni gahajen gagu golil ni gapina. »

¹⁸ Ban, no util uboketi uban, soholaut mul min bísimen bice bukani.

Ulofal Aláemit ni gafium dó

¹⁹ Gutiom, kan maer nujuale unogenal ni gafium ró Tiñ talu tafan me n'tínaie, ni búkanum baa físim fafu faa Yésu.²⁰ Nápegulolalpegul bulago buvugul basenesen buron, n'esat bi gag'galam gaa gábil gagu gagabor me náráru Fúggut fafu fáñai me. Epégul yauyu yoemme esen yay yo nasen me eniol yal arafuhow ní bísimen.²¹ Maer nubajale ávi uteñena añendi áni afan ahu ala yan yay yal Aláemit.

²² Kan ñer ulofal Aláemit ni écigir yakure, ni gáinen dó gáriñe, ni biinum baa maagen babajut gapinor gánogan gaarat, ban ni enil yaui ni mal makure.²³ Ujogal liñ ni gafium gagu go nulobale me mala go, ban jamb'úllelenal, mata Aláemit aah me pán akan waf, nah'akanwokan.

²⁴ Nuotale upoyoral, ban nuh'usenorall buaken bajae me ekanolal núbbolioral ban nuh'ukanal maaro.

²⁵ Jamb'úhalal bo me guomunor gagu gololal ti guce gukane mo me, bare usenorall buaken, fájum min ujugal me búoh funah fafu fal Ataw fulofulo.

²⁶ Maagen mamu, eno nuinale min nuh'utilal wolal baffaser maagen mamu ubanal, mati mís baj bísimen bice bajae éju búpuren util wauwu.

²⁷ An akan mo me pán ñer ñáñool enah ni gáholi ró bataliñ babu bal Aláemit, ni sambun sasu sajeh me so najaue me ejar min anemen ulatorol pool.²⁸ An aéuc me ni gúboñ gagu gaa Móis, min bugan gúuba ter gúfaji gugiten maagen mamu búoh natitil, an ahumu pán amugi m'babajut ñarum enil ñánoñan.

²⁹ Apaa jipinor min jujuh bu ñer gúteh gagu gal an açotihene Añol Aláemit gujae me étañi eno ! An ákanumut me físim fafu faa gajogor gagu fo guñar me min gújellulol, mbiban najel Biinum babu basene me gáji gagu gal

Aláemit, leti gútegol pán gufañ n'gútañie ?³⁰ Maagen mamu, nuffasalol, an ahu aah me :

« Bulugen ínge içil bo,
ínge icame me an waf waw
wo nakan me. »

Ban nabbañe aah :

« Ataw pán atalinj bugan
bugagu bugolab. »

³¹ Hólleniholleni fañ an batiler min alo ni guñen
Aláemit aron me !

³² Juosen wabajul me no ni gunah gagu gútiar gagu, no juju me eyab gajana gagu gal Aláemit ! Jiteteb n'emuten dó sílam sámah ban n'jitaj bútaj bátañie fañ.

³³ Guce ni buru gujeliljel ban ni gúlatienil bújonor ésuh yay pe, bugaguul ni guilo gailo gal eramben bugan bugagu bugo gúlatiene mee.

³⁴ Maagen mamu, sílam sasu saa bugan bugagu bugo gukul me solul som pøp, ban móroman guramul waf waw wo jibaj me, jumutenyomuten n'ésumay ró, mata jiffase búoh jibaje fubaj fafane jáari, faa bi nánonan.

³⁵ Jambi ñer jibelen me gafium gagu go jibaj me : go pán guçilul me min jiyab bacam bámah.

³⁶ Maagen mamu, rorendoren min jiaken n'jútuh liñ tima n'júju jikan wo Aláemit amañ me, min jíbjajum to mamu waf waw wo nalobul me esen.

³⁷ Maagen mamu, Bahícer babu buoge :

« Nañoe jatiito bare, ban mati pio hani,

min An ahu aat me ájoul ájoul ; maer naçigul. »

³⁸ Aláemit naage : « An açol me bújonorom, gáinenol pán guçilol naroñ, bare abbañ me búsol, fiiñom mati fuyab ni oc. »

³⁹ Bare wolal ulelal dó ni bugan bugaubugi gañagoe mee gubbañ búsol min gul-lim ; wolal til bugan nuo-male gabaje gáinen, ban pán upagal.

11

*Gáinen gagu go bugal
Aláemit bugaa no gubaj me*

¹ Wa uomme gáinen ? Dóemme ejoh liñ búoh waf waw wo nufiumal me gaa búoh pán ubajal wo, pán ubaj ti maagen, yoemme éinen búoh waf waw wo nu-jugérital me ubabaj ti maagen.

² Ujuh me Aláemit nalob maaro aya ni sipayolal gufan, gáinenil go guçile.

³ Gáinen guçil me min újugal ujogal gaa búoh mof mamu ni Firimfafu fal Aláemit mútulumi, min ñer újugal ujogal gaa búoh waf waw wajugei me ni wajugériti me útulumi.

⁴ Gáinen guçil me min Abbel akan Aláemit bísimen bafanje m'búarie baa Kaeñ. Gáinenol guçil me min Aláemit ajogol an açole, no nagiten me maagen mamu búoh ulogosol wo nakanol me úsumolsum. Gáinenol guçil me naroñ n'elob ni wolal bi jama, hani min açet me aban pio bo.

5 Gáinen guçil me Henok nájaenumi bi n'émít, min mb'apah eçet yay. Aláemit nañarolnjar ájaenum bi to naamme, ban an abbañut ajugol. Maagen mamu, Bahícer babu buoseh Henok nañipi násum Aláemit balama ájaenumi bi n'émít yay. 6 Ban an ájuut ásum Aláemit o m'babajut gáinen : an aman me elof Aláemit, naate áinen búoh Aláemit nababaj ban nah'acacam bugan bugagu ganjeseol me.

7 Gáinen guçil me Nóe min autten gurim gagu go Aláemit alobol me átallen mala waf waw wajureruti me þan wajae me ebaj. Ñer nakan to biinumol ni gurim gaugu go Aláemit alobol mee, min acokor busana bámah dó nápagenum me bugaa yanol bugo þe. Mamu nágitenum me búoh mof mamu mutabitab muban, ban Aláemit najogol an ácole mala gáinenol.

8 Gáinen guçil me min Aburaham áttun gavoh gagu gal Atúla, min akay mbaa mof mice mo naate ayab ní gafumol ; ban mamu nailoe ajow o m'baffasut mbaa bay naam n'ejow. 9 Gáinenol guçil me min átennorul ákail açin ti ajaora ni mof mamu mo Atúla alobol me mala mo. Naçin to me ni gúggut, ti may añolol Isak ni gabulakenol Sakob, bugo Atúla alob me may esen waf waw wanur waw. 10 Ban Aburaham enah naamene funah fafu no najae me eçin n'ésuh yay yo báçiler yo

biliŋ me tir, yo Atúla aamme abela yo ni þop ateþa yo.

11 Gáinen guçil me min aarol Saara, mónoman náfanume ban nakan emotombo, áju abuh añil. Ey, mata náineyinen búoh Aláemit nah'akakan nánonan wo nalobe me þe. 12 Yo eçil me, ni ánaíne anur pat áfanume butum eçet gabugor gúþullo gummej ti suut sasu sal émit, ti eus yay yaa galam fal, so an ájuut me aþin.

13 Bugan bugaubugi þe guçele ni gáinenil dó n'Aláemit. Guto-gut guyab waf waw wo Aláemit alobil me esen, bare gujandenwoñanden ráli, ban gusasal mala wo. Gugitengiten búoh bugo ejaura bugom, bugan gakelo buyas babe n'ettam. 14 Bugan bugaubugi gajogoro mee búoh bugo ejaura gugitengiten ñanno ca búoh baje biçin bo bugo gulipe.

15 Iníen me gubajenbaj gapinor gubbañen mbal ésgil yo guhatulo me, þan gújuen guot bi bo. 16 Bare til bugo, gapinoril þe ni biçin babu báamumma baamme n'émít gukan go. Yo eçil me Aláemit abajut to ñusu ñánoñan min guvogeol me Aláemilil ; maagen mamu, nacokocokor ésuh yaa bándor bi ni bugo.

17 Gáinen guçil me min Aburaham ajar añolol Isak bi ésimen, no Aláemit álingen me gáinen gagu go nabaj me ni o. Nailoilo

gailo gal éji érimbaniol, ban o bayaber aban firim fafu fal Aláemit ¹⁸ faah me : « Ni Isak þan úabajum me gabugord. » ¹⁹ Aburaham o n'gapinorol, Aláemit nabaje sembe sasu sal eilen an ni gaçet me ; yo eçil me Aláemit nabbañenol o, minní nan n'eçet yay naiyulo.

²⁰ Gáinen guçil me Isak násionien guñolol Sakob bugo n'Esau bi mala waf waw wajae me éjoul.

²¹ Gáinen guçil me, Sakob, no naamme n'ejow bi eçet, násionien ánoan n'uñiaw bugal añolol Susef ; mbibán nátuh fuhow egolol, aban naya gújul min amigelet Aláemit.

²² Gáinen guçil me Susef, no naamme n'ejow bi eçet, nagiten búoh bugal Israel þan gubil gúpur ni mof mamu mal Esíp, ban nagitenil þop bu guot me ñer gújaenumor suvul sasu sal efuluñol.

²³ Gáinen guçil me, no Móis abugi me, ubugaol ni gunjarol gukoen iki baj gueñ gúfaji. Gúholiut elat ékanum gáboñ gagu go ávi ahu ala Esíp asen me, mata gujujuh búoh kakan añil aaro.

²⁴ Gáinen guçil me, no Móis aakulo me, naceñ min guvogol añol bájur ávi ahu. ²⁵ Egum sílam ni bugan bugagu bugal Aláemit éhoimol eroñ buron básume baa gatil bájaerit me epio. ²⁶ Najojoh m'biinumol búoh ékerul yay yo gúkerulol

me ti Kirista efafañ ebaj hámma gubaj gagu gal Esíp. Maagen mamu, nañajar sítijol pe aya ni bacam babu bo Aláemit ajae me ebil asenol gajem.

²⁷ Gáinen guçil me Móis nápur Esíp m'báhollut bitiña-fuiñ babu bal ávi ahu ; najoh to liñ ti nihi ní me na-jujuh Aláemit o an nd'ajuh me. ²⁸ Gáinen guçil me naju gaggan gagu gaa Paak, min aah buganol gunjar físim gúçir n'uñonum waw waa sanjil jambi amalaka ahu ala eçet yay amuh uñiaw wáinema gútiar bugolil.

²⁹ Gáinen guçil me min Fal fafu Fújugah fafu fúñabulo, mamu guñol Israel n'gussat fo n'guot ni mahae. Bare no bugal Esíp gulih me ekan ti bugo, fal fafu ni fímeril.

³⁰ Gáinen guçil me fitep fafu fabosor me ésuh yay yaa Sériko ni fulo, bugal Israel babosorer fo iki baj gunah futoh ni gúuba.

³¹ Gáinen guçil me min ejobu yay Rahab ealen ni gásumay úlua-fálu bugagu bugal Israel. Yo eçil me gumugut yo no gumuge me bugagu pe bugaa Sériko gákanumut me Aláemit.

³² Wa nijae ebbañ ilob ? Mat'ibajo bi elobul mala Gedeon, Barak, Samuson, Sefute, David, Samiel, ni þop mala wawu uboñer.

³³ Bugan bugaubugi gáinenil guçil me n'guhek úvi gammeñe, n'guroben maçole mamu, ban ni guyab waf waw wo Aláemit alobil me

esen. Gáinen gagu guçil
me mul min guceil gupeh
utum síjaŋ,³⁴ bugaguil
n'gújuror sambun sabaje
sembe, guce ni bugo mul
n'gupah eçet yaa gafoje.
Bugaguil gúgotoengoto,
bare gubbanno gúni bugan
gáfoiloe, ban n'gugiten
ni fitih búoh bugo utiga
bugom búgamah, nihí
guhattor gúpuren ni mofil
guyon utiga gápollo babu.
³⁵ Gáinen guçil me min
waare guce gujuh buganil
gaçelen me guiloul n'eçet
yay gúbbañul bi ni bugo.

Bare guceil n'gúlatienil iki guçet, ban n'gulat min an aramil, mata guffaffas búoh Aláemit þan ailenil n'eçet yay min mbi gubaj buron bafane jáari ; ³⁶ guce mul ni guyab ujel ni góteh gaa fusoh faa gabanj, bugagu ni gujekil ban ni gukulil, ³⁷ guceil ni gutegil sival gumuh, bugagu ni guþikoril n'etut ni gumindinj gúuba, ter ni gunjar gafoje n'gumugil ; bugagu ni guroñ bo buron baa gayanor bo me, bugo min gusimoe uban wal ubbarum ter waa sijamen. Ni gúni úsugaten, n'gúlamenil, ban n'gúlaputenil. ³⁸ Mof mamu miþilout min mubaj bugan gaaro ti bugaubugi ; nihi guyanor bo me n'ufit waw, ni gurijan gagu, nihi guki gurobo n'uuj ter n'usun wal ettam.

39 Bugan bugaubugi pē
gáinenil guçile min Aláemit
aruhen buronjil maagen

mamu, bare gutogut guyab
waf waw wo Aláemít
alobil me esen. ⁴⁰ Maagen
mamu, Aláemít napípi
najoh ahato waf waw wafan
me jáari bi ni wolal ubuge.
Nakanmokan jambi bugan
bugaubugi gučih ni gárira
waf waw wolal m'balet.

12

*Uŋaral síttijolal þe ub-
baŋal ni Yésu*

¹ Ñer wolal, nemme
fítiman fámah fúgololal
faa bugan gáinene, ube-
lenal bíteb bánoban
bañaeneolal, ni þop gatil
gagu galípe me egolenolal,
min uakenal n'emuten dó
nuteyal etey yay yo nuomal
me ni yo. ² Mb'ubbañal
sítijolal þe ni Yésu açil
me gáinenolal, akan go me
þop n'gúrir. Namutene min
açet n'ekurua, o m'bakanut
n'gapin ñusu ñaňu ñaamme
n'eçet ti yauyu, mata
nanjandenjanden ésumay
yay yájaeul me yo naat me
abaj ; ban may umu n'gárib
efenjen yay yaa Jávi yal
Aláemit nanave.

³ Jikan to uinumul ni An
ahumu amuten me sīlam
sasu so utilaaw gukanol
me, jambi buakenul bubao
min ñer jíllelen. ⁴ Maagen
mamu, ni bútajul bo jitaje
me ni gatil gagu, júmusut
pañ jitaj iki físim fulo.
⁵ Jújumorjumor pían batar
babu bo Atúla atarul me ti
an nah'atar me guñolol ?
Naage hum :

« Añúm, no Aláemit átiguli,
jamb'uteh mahat !
Jamb'üllelen o bannureri !
6 Uffas búoh Atúla
nah'ahukur an ahu o
namaj me,
nah'ateteh ánoan o najoge ti
añil olae. »

7 Jumuten ñer sílam sasu
so Aláemit anjar me min
aamul n'ejjonen ; maagen
najoguljoh ti guñolol. Baje
pianj añil o þayol nd'ajjonen
? 8 Iní me Aláemit
mat'ajjonenul ti naþi me
n'ejjonen guñolol, kan ñer
buru suñofah jom, let uñil
bugola.

9 Unjaral bigitenum ni
ubugaolal bugaa babe ni
mof : nihi gutegolalteh,
bare bae núkanumail.
Uotutal ñer pianj ufanjal
ékanum Aláemit Payolal
aamme fatiya ? Mamu
þan újugal uyabal buron
babu. 10 Maagen mamu, ni
fiñileolal, nuh'uçigal ñice,
ubugaolal n'guñar gaffasil
gatiti mee min guçolenolal.
Bare Aláemit, o, bi mala
maaroolal nah'ategolal, tima
nújugal únial bugan ganabe
ti o. 11 Gúteh gánogan,
uju me eluj, kakan waf
walet wal ésumay, waa
gágogor wom. Bare búsol,
gukanekan bugan bugagu
bugo gujjonene me n'gúni
bugan gaçole ban n'gubaj
gásumay.

12 Yo eçil me jijajen
guñenul go jialen me butu-
tut, ban n'jijajen þop gújulul
gatelene mee. 13 Jucokor
ulago waçole bi ni guolul,

jambi ahaja abbellen buha-
jol, bare til mb'ahoy.

14 Jikan wáfowaf min
jibaj gásumay ni bugan
bugagu þe ban n'juroñ
buroñ banabe ; maagen an
akanut mo me, mat'ajuh
Ataw. 15 Júludo jambi an
ni buru ápur ni gáji gagu gal
Aláemit. Júludo jambi an ni
buru ábbañul áni ti jununuh
jáatalie jo nihi jigalen me waf
min asigen bugan gammene
ni buru. 16 Jíkanum jambi
baj an ni buru afloë ni
aletalet, jambi þop baj an
açotihene waf waw wáñai
me wal Aláemit, ti Esau, o
fitiñ ñanur bare fiçil me min
anjar fufaneol fal añil átiar
annomen. 17 Jiffas yo búoh
no ke me þio, Esau namañ
min þayol ásonienol, bare
abajut ni o gásonien gaugu
; abajut bulago baate bíjol
min áju ábahen waf waw
wo þayol alob me aban, hani
min anjes yo me ni mufu ró.

18 Let firijañ fafu faa Sinai
julofe, fo an áju me ajuh,
sambun fo sajeh me, emoç
fo, ni fúrus fo. 19 Juunut
þop baager gáturuþa ni
gael gaa firim façil me min
bugal Israel no guun fo
me, n'gulaw jambi gubbañ
guun fice firim ti fo gutajen.
20 Maagen mamu gáboñ
gauge gújuhleniljuhlen
gaah me : « Wánowan
wajae me egor firijañ fafu,
hani mbi ní énuhuren, þan
utegi sival uk'uçetf. »
21 Waf wauwu wo gujuge
mee úholenoholeno nár,
bireg Móis fañaol naah :

« Gáholiom gújaloe nár iki
nih'iteleng. »

²² Ey, let firijaŋ faufu julofe, bare til firijaŋ fafu faa Sion, ésuh yay yal Aláemit aroŋ me yaamme Yérusalem yay yaa fatiya, ni emalaka yo gaamme súuli ni súuli. ²³ Ni fuomunor faa bugan gaam ni gaggan junogene, fuomunor fafu faa guñol Aláemit gamundum me gubugi, bugo ujail uhiči me n'émit. Aláemit fanjaol julofe, aamme ataliŋ ahu ala bugan bugagu pe. Saalor bugan bugagu gaçol me julofe, gabbanno me gúni bugan ganabe. ²⁴ Yésu may julofe, açil me gajogor gagu guvugul gagu n'gubaj, go Aláemit ajogor me ni wolal ; físimol ƿop julofe, fáyui me molul. Físim faufu wo figiten me ufafaŋ fúf wo fal Abbel figiten me.

²⁵ Júludo ñer jambi jilat eutten an ahu aamme n'elob ni buru. Maagen mamu, bugaa no, galat me eutten Móis o náh'átallenelenil me ni mof, gupagut gúteh gagu. Ni fájum wolal : úvual me búsol An ahu álobeul me ni wolal kábirin dó fatiya émit yay, mat'uƿagal ƿop gúteh gagu. ²⁶ Naanaŋ, firimol fukakan ettam yay n'éhingor, bare maer waf wauwe nalobe ekan aah : « Pan ibbañ itajen ikan et- tam n'éhingor, ban let yo bare yo, bare bi n'émit yay róh. »

²⁷ No Aláemit aah me "Pan ibbañ itajen ikan" namaman

egiten búoh waf waw pe wátuli me ƿan urikuli ban ƿan ubil ullim, min waf waw wájuut me urikuli wo bare unjaño to. ²⁸ Ban nemme jávi jaju jo nuyabal me jújuut jirikuli, ujogal ñer ni gáji gagu liŋ tir. Kan ñer us-alal Aláemit, nuh'ukanalol nánonan bítenen básumol, ni gákanum ban ni gáholi ró. ²⁹ Jamb'újumoral búoh Aláemilolal sambun nam so níhi siremen.

13

Bu nuotal me ukanal min úsumal Aláemit

¹ Juron n'ébbolior ti batay nihi búbbołior me. ² Jambi jilat ealen sijaora súndoul. Maagen mamu, guce no gualen me ejaora, emalaka gualen mee bugo m'baffasut. ³ Mbi nihi jiƿinor maa gu-palolal ejangara gaamme ni fiþeh, ti nihi ní me buru fanjaul gukulorulkulor manur ni bugo. Mbi may jiƿinor maa bugan bugagu bugo guomme n'élamen, ti nihi ní me buru ƿop sílam juom ni so ni sinilul ti bugo.

⁴ Anóan naate ákanum búyabo ; ánoan ni bugan gáyaboyabo naate átij n'apalol. Jiffas búoh Aláemit ƿan ataliŋ bugan bugagu gafiye bo mee, gafiye me ni bugan bugo gúyavut ni bugo.

⁵ Jambi jibaj ni buroŋul gaija gal emaj síralam, bare til jujoh to ni waf waw wo jibaj me jire to. Aláemit naage : « Kan min kane,

mat'ihali bo, mat'ímus ijundenii. »⁶ Waf wauwu uçil me nújua ulobal ni gafium ró uogal :

« Ataw o aamme arambenaom,
mat'íholi wáfowaf ;
maarat may arafuhow
ájuom ekanj ? »

⁷ Juosen ufan waw bugolul bugaa no gamundum me guvareul Firim fafu fal Aláemit. Juosen bu guron me nogor ni bu guçet me nogor, min jilagen ni gáinen gagu golil. ⁸ Yésu Kirista açila anur ahu nam, figen ni jama, ban bi nánonan. ⁹ Jambi jihat baligener bánoban bajoumulo tíyan min billimenul. Fane til jáari min gáji gagu gal Aláemit guffajen uinumul, bare let úboñ walobe mala mitiñay, wabajut mee nafa yánoyan bi ni bugan bugagu galagene wo me.

¹⁰ Nubajale maer bítenen bábuliore ni baa no. Uteñenaaw garoke me Tiñ talu Táñai me, senutil min gutiñ ni biril babu bololal. ¹¹ Afan uteñenaaw þan ajar físim fafu faa sihaj sasu ájaenum Tiñ talu tafan me n'Tíñaie min mb'áji fo Aláemit bi gaboket util waw ; bare sufuluñ sihaj sasu, so, sisaeneisaen tíyan biçin babu. ¹² Yauyu eçil me Yésu may naçet tíyan Yérusalem, min mb'ajar físimol fanfao nájellul buganol. ¹³ Kan nuotale ñer úþural Yérusalem ujaal uemoral n'açila.

Ey, uhalal bugan bugagu n'guçotihenolal ti may guçotihenol me. ¹⁴ Maagen ubajutal ni mof me biçin baa bándor, bare wolal til babu baamme n'éjoul nunesale maa. ¹⁵ Kan újoumal ni Yésu min nuh'úfoñal nánonan Aláemit úfoñ wal esalol, wagitene búoh o Yésu aamme Ataw, ti nihi ní me bísimen nukanalol. ¹⁶ Jambi jihat me may ekan maaro, ban jujonenor ti batiay, mata dáuru dúsúm me Aláemit.

¹⁷ Jíkanum ufan waw bugolul bugaa jangu : guogul me jikan waf, n'jikan wo ti gulobul me. Maagen mamu, bugo guomme n'écibbenul, ban Aláemit þan abil arorenil molul. Jikan wáfowaf tima n'gúju gukan burokil n'ésumay ró. Let mo, þan gukan bo n'éil ró, ban dáuru mati rambenul hani.

¹⁸ Jilaw móloli. Wóli jifiume búoh uinumóli ukukur, ban jimañe juroj buroj baaro ni waf waw þe. ¹⁹ Injé umu n'ecinul jiaken n'jilaw, tima Aláemit nabbañenulom cab bi ni buru.

Basaf bú sola

²⁰ Aláemit ahu ala gásumay nailenuloyilen Ataolal Yésu n'eçet yay, min áni akoña ahu ámah ahu ala wolal jaamme ubbarumol, ni búkanum baa físimol fáyui me min filijen gajogorolal n'Aláemit bi nánonan. ²¹ Mbi Aláemit akanul min júju jikan wáfowaf þe wáarie, tima

n'jikan búnungumol. Mbi
ájoum ni Yésu Kirista, açil
me gasal gagu bi nánongan,
min akan ni wolal waf waw
wásuñol me ! Amen.

²² Gutiom, ínje umu
n'elaul jibeben beb min
juutten gurim gauge gaa
batar, gal esenul buaken.
Ban pípima gurim gareore
nihiculul. ²³ Injé umu
n'egitenul búoh atiolal
Tímonte guhalenolhalen.
Açigaliul me balama íkail,
pan íjoul íkiil ijugul n'açila
ró.

²⁴ Jisafom ufan waw bu-
golul þooil ni þop bugan
bugagu þe bugal Aláemit.
Gutiolal bugaa mof mamu
mal Itali gusaful.

²⁵ Mbi gáji gagu gal
Aláemit gúni ni buru þooul
!

Eletar yay yo Saak ahič me Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Eletar yay yaa Saak énini ti firim fo an aiye nalob fo : kakan bi **eligen ni pop esen buaken** sijangu sasu saileni me tánatan ni mof. Guomunor gagu go Saak aboñ yo me bi ni go pān kan gal ejangara gaam Esúif gúttut. Ejangaraay ubugi buroñil búguñoguñor ni mukanay mamu maa bugaa Gires maþol me jávi jaju jaa Rom.

Eletar yay yaa Saak ebaje **malillo** mo egitene ejangaraay, maamme bulago bal **erøŋ buroñil jáhor ni wo gáinenil guroren me**. Ejangaraay gúcine Aláemit malillo maumu, ban nasenil mo (Saak 1.2-8 ; 3.13-18). Yo eçil me ñer gújue gutih ni waf waw þe wáju me uhajen arafuhow : sílam sasu saa buroñ babu (Saak 1.2-4), gafoga gal ebaj fubaj (Saak 1.9-11 ; 5.1-6), emanj ekan maarat (Saak 1.2-18 ; 4.1-9), batennoro (Saak 4.13-16). Eletar yay elijene firim faufe faah me : éinen n'Aláemit neh'ekakan an nagoror. An ájuut aroñ o min abaje gajogor gaaro n'Aláemit ban

mat'agiten yo ni bakanerol (Saak 2.14-26). Egoror, yo eomme eilo mala fuhoi aw fanjai n'ejajen bújonor maarat mamu. Yo eomme þop eilo mala bugagu : ecokor bugan bugagu bugo majoga mujoge, jamb'utaliñ bugagu, hani may etebenoró bújonoril ; yo eomme may ékanum baloberi (juluj Saak 3.1-12). Pan kan bugan galet usanum Saak ahiče eletar yauye (Saak 2.6), bare fusanumetfafu ufu n'eñagoril mbala fo, ban gumañe fañ éni mo. Saak naagil jambi guçotihen me bugan bugagu galeh me mala gabajutil (Saak 2.1-13). Naage þop : fubaj fuarat mala wo usanum waw gukane me ni fo (Saak 5.1-6).

Fúuñenum eletar yauye dáure fulobe ejangaraay mbi gukan : erambenor, elaw bugan-ó-bugan bi ni gupalil, ébbañenul ni maçole bugagu gallime me rálí guhat maagen mamu.

Basaf babu baa Saak

¹ Injé Saak, aamme aroka ala Aláemit ni ala Ataw Yésu Kirista, ínje ihičeul maa eletar yauye. Injé umu n'esaf bugan bugagu bugal Aláemit* gavisor me guban babu þee ni mof mamu.

Emuten sílam baçigerul

² Gutiom, nánoran no juom ni sílam, hani nihi ní say, mbi júsumaet

* **1:1** 1.1 Ni gugerekay guoge guil gagu gaamme guñen ni gúuba, go guomme ésuh yay yal Israel.

nár, ³ mata, ti jiffas yo me, no juom ni sílam ban gáinenul n'gulinj tir, go þan guçilul min júju jumuten. ⁴ Ban emuten yauyu juote jumuten yo bi to étij me, min mbi jíni bugan ganabe, gáriñe, gabajut uce wañañoil bo.

⁵ Eno me ace ni buru malillool mutogut, ácin mo Aláemit ; þan asenol mo, mata Aláemit nah'asesen bugan bugagu þe ni biinum ró básume m'bannurut. ⁶ Bare écin yauyu naate ácin yo ni gáinen dó, m'batehumorut. An o nah'atehumor nánini ti fulongos faa fal fo érus neh'einnul me mbibán nefaken fo fujow fuban babu þe. ⁷ An ti ahumu jamb'apinor gaa búoh alaw me waf uce Ataw, nabaj wo, ⁸ mata abajut gapinor ganur ni buroñol, ajogut tiñ tanur ni bakanerol þoobo.

Fúsugateno ni fusanumet

⁹ An áinen me ni Yésu ban nakan ásugaten, naate ásumaet mata Aláemit þan atebenol. ¹⁰ An asanumet me, o, mb'ásumaet may Aláemit baramer fubajol ban naalenol bi to. Maagen mamu, asanum mat'apio, þan anemo ti uya waa mafos mal ulah. ¹¹ No bunaa babu bitebulo ni gásupa bo ró gájalo mee, ni bullaben mafos mamu ; ñer uya waw wala mo n'umulo ulo n'ettam, ban jáari jaju jala wo n'jibao. Manur mamu may, asanum

ahu þan anemo mee, o ni bakanerol.

Let Aláemit nah'açil an nalo ni gatil

¹² Gásumay ugu ni an ahu ajae me emuten o baamer ni sílam, mata búsol emuten yauyu þan ayab bacamol baamme buron babu bábaerit me bo Aláemit alob me esen bugan bugagu gamañol me.

¹³ An abaj me gapinor gal ekan maarat, jamb'aah Aláemit asenol go ; jiffas búoh waf újuut uçil Aláemit min atil, ban may açila nd'akan an natil. ¹⁴ Bare arafuhow, o, gaija gagu gaamme ni o gubuteol bi ekan maarat, ¹⁵ mbibán gaija gaugu n'gújar far iki gupegor gatil gagu ; ban no gatil gagu guiae me ébbagul iki guak, þan ñer gújarul eçet.

¹⁶ Gutiom bugo níbboli me nár, jambi jubutoro : ¹⁷ gáji gánogan gaaro n'émit nihi gúpurul ; Aláemit Paaya náh'ásenul go, o açil me gajaña gánogan. Açila anur ahu nam bi nánonan, ban bajut emoç yánoyan ni o. ¹⁸ Nanjare firimol faamme maagen min ánubulolal únial báuwener buvugul bítiar bola, ti açila akiç yo me.

Eutten Firim Aláemit yo bare etogut

¹⁹ Gutiom bugo níbboli me nár, jikan gurim gauge n'uinumul : ánoan ni buru naate asommen n'eutten firim Aláemit, bare aatut

nah'asommen n'elob, ban
pop fuiñol fuotut fujas
n'etiñ ;²⁰ an o fuiñol nihi
fitiñ to me akanérit col ti
Aláemit aroren yo me.²¹ Yo
eçil me jilat wáfowaf wo
nuh'ukanul n'jisigo, jitey
bakaner bánoban baarat.
Jialenoro min jiyab firim
fafu fo Aláemit aroh me
n'uinumul, mata fo fújue
fúpagenul.

²² Jikan ti maagen wo
firim Aláemit fulob me ;
jambi jubutoro min jinamo
eutten fo bare. ²³ Niegul
maa, an auttene firim
faufu mbiban akanut wo
fulob me, o nánini ti an
aam n'elujoro ni galujorum
²⁴ mbiban nápur ajow akay
ban nafaen ájumor bu náni
me. ²⁵ Bare an ahu ajae me
eluj joon góboñ gagu gáriñ
me gal Aláemit gapagene
me an, aban najoh liñ ni
go, an ahumu Aláemit þan
ásonienol ni wo naamme
n'ekan ðee. O nd'autten go
bare aban nájumor go, bare
til nah'akakan wo gulob me.

²⁶ Eno me an najogoroe
búoh o ajangara ala maagen
nam, mbiban ájuut ajoh
butumol, an ahumu o
abutoroe : fujangaraet fufu
fo naamme ni fo fubajut
nafa ²⁷ bújonor Aláemit
Payolal. Açila dáure til
najoge búoh dó duomme
bulago babu bal ajangara
bakur me ban ni bíni baa
maagen, daamme eramben
uñiaw gaamme ni sílam
bugo ubugail guçet me, ni
may waareaw bugo wánil
guçet me, ékanum pop

jambi maarat mamu maa
buroñ be mukanul n'jisigo.

2

Jambi nuh'ulujal n'uul

¹ Gutiom, buru jáinen
me ni Ataolal Yésu Kirista
ammen me gasal, jambi
jujoh bugan bugagu nan
guce ni bugo gufafan gu-
palil. ² Uogal ñer baje an
asanumete, akanoe sicela
sal éurus ni gusigol ban
nasimo wañ ujaha, ajoulo
bi ni fuomunor fufu folul
; ni baj may ásugaten
ánonul ró, asimoe rocobel.
³ Pan þiañ jiyab wári an
ahu asimo me bisimo babu
bujaha babu min juogol
: « Ujoul urobo tale ni
furobo fufu fufan me jáari
! » Ban ni juoh ásugaten
ahu : « Aw ujow uk'ulo
baaba ! » Ter n'juogol : «
Ujoul unamo tale n'ettam ni
guolom » ? ⁴ Jikan mo me,
leti yoemme búoh jujojoh
ni buru guce gufan gupalil
? Leti þop yoemme búoh
buru jikanorokanoro utaliña
bugan gabaje gapinor gal
ekan maarat ?

⁵ Gutiom bugo níbboli me
nár, juuttenom : Aláemit leti
bugan bugagu bugo wolal
uogale me babe ni mof
guleleh naçobe, min akanil
gúni usanum ni gáinen gagu
golil, min mbi guyab Jávi
jaju jo nalob me esen bugan
bugagu gamañol me ? ⁶ Bare
buru nihi jilejehen galeh me
! Leti hee usanum waw nihi
gúlatienul mee ? Leti bugo
nihi gubelul mee ni batalin ?

⁷ Leti bugo fañail nihi gujel mee gajow gagu ganab mee go Aláemit asenul me ?

⁸ Bahiçer babu Banab me buoge hum : « Umañ apali ti aw fañai umañ me fuhoi*. » Yoo, eno maagen buru ubugi n'ékanum joon góboñ gaugu go Aláemit Aví asenul me, jikakan wári. ⁹ Bare jujoh me bugan guce fan bugagu, jiffas búoh jitile, ban góboñ gagu þan gutegul mala min jikanut me wo gulob me. ¹⁰ Ey, ánoan ákanume góboñ gagu þoogo mbiban natil ni góboñ ganur pat gala go, an ahumu natitil ni góboñ gagu þoogo. ¹¹ Maagen mamu, Aláemit naage : « Jamb'ufig n'anaare ter ánaine ala an », naage þop : « Jamb'umuh an† ! » Eno me ñer ufiyut n'anaare ter ánaine ala an, mbiban numuh an, ukanut hum wo góboñ gagu gulob me.

¹² Mbi ñer nihi julob ban ni jikan ti bugan bugo Aláemit ajae enjar góboñ gagu gapagene me an ni fimigelet min atalijil. ¹³ Injé ilobul yo : no Aláemit ajae me etalij bugan bugagu, mat'aboket an ahu o nd'aboket me gupalol ; bare ahu abokete me, o, aatut abaj gáholi gánogan faa batalij babu.

Gáinen gal an guote gujigi ni bakanerol

¹⁴ Gutiom, wa nafae an o baager náineyinen, mbiban

mat'agiten gáinen gaugu ni bakanerol ? Gáinen ti gaugu gújue þiañ guçilol min Aláemit aþagenol ? ¹⁵ Eno me baje atii ter álini ajangara ace abajut asimo, ban nacaret nímoro, ¹⁶ nafa yay baje aw eogol : « Ujow n'gásunay, Emít ekan usimo líi ban nutiñ upoñ kab » aw m'basenutol wo naþohola me ? ¹⁷ Mamu may ní mee ni gáinen gagu : an aah me o náineyinen n'Aláemit, aban agitenu gáinen gaugu ni bakanerol, an ahumu gáinenol gubajut nafa.

¹⁸ Bare ace nájue aah : « Aw nubabaj gáinen n'Aláemit, bare ínje nikanekan wo nalob me. » Yoo, ugitenom bu gáineni gújue gubaj aw m'bagitenut go ni bakaneri, ban ínje þan igiteni gáinenom ni bakanerom. ¹⁹ Nuoge núineyinen búoh Aláemit anur pat abaje ? Nukane jon. Bare, hani siseytane sasu síinenyoyinen ban súholiholi bireg nihi subobogen. ²⁰ Gasoñ ge ! Numanje uffas wa uçile nafaut éinen aw m'bagitenut yo ni bakaneri ? ²¹ Bu Aláemit ájogum me þayolal afan Aburaham an açole ? Mala hum bakanerol, no namanjen me éji Aláemit añolol Isak ti bísimen to ni físimenum fafu. ²² Nujuge hum búoh Aburaham gáinenol gujaojaor ni bakanerol !

* 2:8 2.8 Juluj Levitik 19.18 † 2:11 2.11 Juluj Gapagen 20.13-14

Bakanerol biçil mee min gáinenol gúriŋ. ²³ Mamu, wo Bahícer babu bulob me n'ukano, no buoh me : « Aburaham nabambanj gafiumol poogo n'Aláemit, ban go guçile min Aláemit ajogol an açole‡. » Yo eçil me nihi guvogol abuge Aláemit. ²⁴ Kan ñer jujuge búoh Aláemit najogejoh arafuhow an açole mala bakanerol, bare let mala gáinenol bare go nabaj me.

²⁵ Mo may ní mee n'ejobu yay Rahab, no nayab me ejaoraay bugo bugal Israel guboñulo me, mbibán narambenil n'gutey gukay ni bulago bice. Maumu, Aláemit ájogumol me an açole ! ²⁶ Inje ilobul yo : ti enil an neh'eçet me yaalorol bakaer, mo may gáinen gajaorut ni bakaner nihi guçet mee.

3

Sembe sasu so butum arafuhow bubaj me

¹ Gutiom, jambi jiramor éni uligena bugaa Firim fafu fal Aláemit buru þe. Jiffas búoh wóli jaamme n'eligen bugan bugagu, batalinjoli þan bufaj m'bútañie baa bugagu bugan. ² Wolal þe nulimoralelimor ñammenje. Eno baje an alimorérit o baamer n'elob, an ahumu nakakan an anabe, an atogoroe. ³ Eno numajanale min epiliñ-bufal ekan ti numajanale min, þan uopal mañ ni butum yo. Úkanal mo me,

þan újugal ukanal yo n'ejow bánoban bo numajan me ejow. ⁴ Juluj þop busana bámah : hani min bújalo mee, ban hani min gúrus gagu gámah gagu gufakene bo me min bitey, ateena bo þan ajar even yatitie min átigul bo bujow ti namañ me. ⁵ Mo may nogor mee ni firerum. Firerum jílan jatitie fom jal enil, bare fititi min fititie, fumandoremandor nánongan fubabaj sembe sasu sal ekan waf wámah. Jujuge bu sambun satiito nihi sisaen me baha þoobo. ⁶ Iegul maa : firerum sambun fom. Ni fo gágou gagu þe gaa mof mamu nihi gújoumul. Ni fo maarat mamu nihi múþurul masigene me enil yay þooyo. Fusaesaen sambun ni buronjalal þe, kábirin no nubugali bi no nujaale me eçet. Sambun sausu, ni sambun sasu safogoérit me fanjaso sujoumulo.

⁷ Arafuhow nájue akan min súnuhureñ sánosan suuttenol : saa baha, upu waw, sasu sáfulore me bi ni suol sasu ró. Ban maagen mamu napípi n'ekan so min suuttenol. ⁸ Bare firerum, fo, an ájuut akoñ fo ; bíyih bom, fibebenérit ban ni fimmey kab bíniw bo nihi bumuh. ⁹ Nunjaralefonjar min umalenal Aláemit Payolal, nunjaralefonjar þop min ulobal maarat uyaal ni bugan bugo Aláemit átule gunogor ni o. ¹⁰ Gurim gal

‡ 2:23 2.23 Juluj Fíçilum 15.6

emalen ni gal elob maarat ni butum babu banur babu nahi gúþurul. Gutiom, jambi kan mee ! ¹¹ Múse piañ baj ébula épurenul mal másume ni mal mafire ni manur ? ¹² Gutiom, biel býjue bubuh sifem ? Ter may bieç býjue bubuh guel ? Ebúla yaa mal mafire éjuut épurenul mal másume. Múk !

*Malillo mamu majoumulo
me fatiya n'émit*

¹³ Ay ni buru ásume biinum, ay ni buru aam an alilloe ? Baj me ni buru an mee, agiten ni buroñol búoh maagen naalenoroalenoro ban nalillo. ¹⁴ Bare eno me jikakan bugan gammenej gúsil ban n'jibaj uinum waa búfanor, jambi jimandor juoh jilillolillo ; jikan mo me, maagen mamu jíkerule. ¹⁵ Malillo ti maumu let fatiya mujoumulo ; dáru malillo mom maa babe ni mof, maa bugan, maa Seytane fanyaol. ¹⁶ Ban tánutan to físil ni búfanor som, mati baj to gajamor hani jatiito ; þan menj to bakaner bánoban baarat. ¹⁷ Bare bugan bugagu gabaj me malillo mamu majoumulo me fatiya gumundumundum gubaj uinum wakure ; gukanekan min gásumay gubaj n'etut bugan bugagu ; uinumil újebijebi ban ni gúni bugan gabubie ; gummemmen gaboket ni bakaner baaro ; gulujérít n'uul, gubutérit bugan. ¹⁸ Bugan bugagu gakane me min gásumay

gubaj, níni ti bugan gaam ni buroh gásumay, ban wo gujae to me eþit, wo uomme min maçole mubaj.

4

*Emañ buroñ be dóemme
búlator n'Aláemit*

¹ Ban irorenul : wa uçile gárig ni bútaj ni sibaj n'etulul ? Let piañ gamañul gaarat me gatigeneul me go guçile ? ² Pan jimero waf, ban mati júju jibaj wo ; þan ñer jiilo gailo gal emuh bugan bi ebaj wo. Pan jísilaet mal ebaj waf, ban mati júju jibaj wo ; ñer þan jírig n'jitaj, bare mati jibaj wáfowaf ni wo jimañ me, mata jícinut wo Aláemit. ³ Piþima hani jícinene, mati jiyab wáfowaf, mata jilaérit ni uinum wakure : ebaj wásumul me re to jimañe.

⁴ Buru jahajen me gafium gagu golul n'Aláemit níme ti anaare areut n'áinol ! Lepo jiffase búoh emañ buroñ be dóemme búlator n'Aláemit ? Yo eçil me ánoan aňare buroñ be aban fáçil o alator ala Aláemit nam. ⁵ Juoseh piañ firim faufe fo Bahiêr babu bulob me bamotoñ dom, faah me : « Aláemit namamanj máamah Biinum babu bo nakan me m'biçin ni wolal bireg násilaet jamb'umanjal ace » ? ⁶ Ban Aláemit nagitenolal müsumol mafaj me ni mújaloe. Yo eçil me Bahiêr babu m'buoh : « Aláemit nalalat bugan bugagu gatennoro me,

bare gaalenoro me, bugo, nagitenilgiten músumol*. »

⁷ Yo eçil me ñer jialenoro bújonor Aláemit, bare bújonor Seytane, jijajen, mamu þan atey akay áraliul. ⁸ Julof me Aláemit, þan aloful. Buru utilaaw jupos guñenul gukur das ! Buru jabaj me upinor úuba, jukuren uinumul ! ⁹ Jiçagor mala utilul ; jíni ni gúnigo, jukonj jufotenor ; mbi eber yay yolul ébaho éni ukonj, min ésumayul ébbañul éni gágogor. ¹⁰ Jialen guhoul bi to bújonor Ataw ban açila þan atebenul.

Mala etaliñ apali an

¹¹ Gutiom, jambi an alob mahajo aya n'apalol. An alob me mahajo aya n'apalol, an ataliñ me apalol, an ahumu mahajo nalobe aya ni góboñ gagu, ban go þop nataline. Ban utaliñ me góboñ gagu, ulet ñer an akane wo góboñ gagu gulob me, bare til ataliña ala go nom. ¹² Ban Aláemit bare nah'asen góboñ gagu, o bare nah'ataliñ. Açila bare nah'apagen, o bare nah'anemen. Aw ñer aamme n'etaliñ apali, aw ay nom ?

Mala batennoro

¹³ Maer juuttenom, buru jaage me : « Jama ter gajem þan ujaal bi n'ésuh eman, nukanal bo émit lám min újullaal bo, tima nubajal síralam sammene. » ¹⁴ Injé ilobul yo : buru jiffasut

burojul baa gajem bu bujae me éni ! Jínini ti gávula gápureul jatiito, ban mati þio n'gufaen gunemo. ¹⁵ Wo juoten me julob, uwe : « Súm me Ataw, þan uroñal ban þan ukanal uwe ter uwua. » ¹⁶ Bare buru batennoro juom ni bo min julob nan jiffafas wajae me ebaj. Jiffas búoh batennoro bánoban bánie ti baubu buarat.

¹⁷ Yo eçil me ánoan affas me waamme ekan maaro mbiban akanut mo, an ahumu natitil.

5

Bataliñ usanum waw

¹ Maer ñer buru usanum waw juutten nilobul ! Jukoñ jíihilor mala mataño mamu májaeul me bi ni buru.

² Gubaj gagu golul mapule mom, ban usimoul balol bitiñwotiñ. ³ Eúrus yay yolul esesem, ban bisem baubu þan bibelul ró me bataliñul baçiger ; bo þan binemen me sinilul ti sambun. Buru ubugi n'eomen gubaj, ban mof mamu mati þio mubao ! ⁴ Jicamat bugan bugagu garok me n'ulagul. Ubugi n'ukonj, ban úþibil ujae úk'úffus n'Aláemit-Sembe. ⁵ Burojul babe ni mof bukakan buroj bujaha, buroj bal ekan wásumul me. Jicaecaen sinilul min síjalo ti saa sihaj nihi sicaeni me, bi ni funah fafu faa jaramul jaju.

⁶ Jibetróbet bugan gakanut waf iki jikanil n'guçet,

* 4:6 4.6 Juluj Etajen Gaffas 3.36

bugan gubajut sembe sasu
sal ejajen bújoñorul.

*Mala emuten ébbañul yay
yaa Yésu*

⁷ Gutiom, jumuten bi no Ataw Yésu ajae me ébbañul. Juluj bu aaña nah'amuten me n'enah min ettam yay ebuh mitiñ : þan amuten iki fujam fúgat, bi n'gúvagen no mitiñ mamu mujae me eal. ⁸ Kan buru may jumuten ! Jiaken n'jútuh linj : ébbañul yay yal Ataw elo-fulo.

⁹ Gutiom, an ni buru jamb'ámumunor me aya n'apadol ; leti mo, Aláemit þan ataliñol. Jíkanum, Ataliña ahu Yésu nalofulo, umu to n'gánonum gagu naiye. ¹⁰ Gutiom, juosen uboñer waw galob me ni gajow gal Aláemit ; jilihor ni bugo min mbi júju emuten buru baamer ni sílam. ¹¹ Juluj, leti nuh'uogal bugan bugagu gaaken me n'eteb sílam Aláemit násionenilsonien ? Juune gulob mal emuten yay yo Sob amuten me no naamme ni sílam, ban jujuge wo Aláemit asenol me búsol. Maagen Aláemit násusum náar ban nammemmen ñarum enil.

¹² Waf wanur nimañe elobul, gutiom : jambi jupuñ jibbat gabbat gánogan, hani gayae n'émit yay, ter n'ettam yay. Eno me ban juoh ey, juoh ey, mb'eno me ban juoh a-a, juoh a-a ; mamu mati julo batalinj babu baçigerul.

Mala galaw

¹³ Eno me baje an ni buru aam ni sílam, aaken nalaw. Eno me þop baje an ni buru aam ni gásumay, asal Aláemit. ¹⁴ Eno me may baje an ni buru ásomute, avoh ufan waw bugaa janguol min gúkiil guñendol mícir, ban ni gulaw mola ni gajow gal Ataw. ¹⁵ Gulaw me ni gáinen dó, Ataw þan asen ásota ahumu gahoy : þan ailenol, ban eno me nabaje util, þan aboketol wo. ¹⁶ Kan ñer ánoan ni buru nalob apadol utilol wo açila fanaol akan me ; mbi may ánoan nalaw bi n'apadol tima Aláemit nasenul gahoy. Galaw an açole gubabaj sembe mámah. ¹⁷ Juluj aboñer ahu Elí : an omene ti wolal. Nalalaw fan ni gáinen dó jambi émit yay elub, ban may elubut símit sífaji ni gueñ futoh ni fanur. ¹⁸ Púrto, nabbañ alaw ; ñer émit yay nelubul, ban ettam yay nebuñ mitiñay.

Mala ébbañenul an apile

¹⁹ Gutiom, eno me an ni buru napile ahat bulago babu baa maagen min apadol abbañenulol bi ró, ²⁰ jiffas búoh an abbañenulo akana-maarat ni bulago babu baa maagen, napagenolþagen n'eçet, ban Aláemit þan aboket utilol þee, ummen min ummenje.

Eletar yay étiar yo Pier ahič me Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Eletar Pier étiar ehičihič bi ni ejangaraay bugaa mof mice maamme jama Turuki. Guroneboron ti sijaora mala min guomme ejangara (1 Pier 1.1 ni 2.11). Bugan bugagu bugo gučindor me gučotihenilčotihen ban ni gulalil. Gutegeilteh sulob ban ni guþinor élatienil.

Pier nahihič bi eramben gáinen gagu golil ni gafium gagu golil, ban naagil guaken n'guron ti bugan bugo Aláemit ačobe.

Eletar yay étiar yaa Pier ehičihič bi ni ejangara gápollo n'ulago wábuliore. Maer bugo pe Biinum Banabe bukanil n'gúni ni buroj buvugul. Gubbaňut guroj ti sipail gufan, ter þop ti učindoril (1 Pier 1.13 bi 2.4). **Bugo guomme ésuh yay yal Aláemit** (1 Pier 2.4-10). Gújue gumuten mátañie mamu ni sílam sasu mata gubabaj gafium gakaneil n'guron (1 Pier 1.3, 13, 21 ni 1 Pier 3.15).

Aláemit naileyilen Yésu Kirista ni eçet yay : dáuru díhag me gafium gal ajan-gara ánoan. Gafium gaugu gukanekan an min áju amuten ujel ni gálatién ti Yésu akan mo me : nálalam,

gujeloljel ban ni gulalol. Alugenut mátañie mamu mo gukanol me, bare nabambaj gafiumol pe n'Aláemit (1 Pier 4.12-19). Eletar Pier étiar ećimećimen maagen mamu búoh buroj babu ni eçet yay saa Yésu Kirista sikakan milihorumay bi ni ajangara ánoan.

Milihorumay maumu mitengiten **bu an aat me aronjor ni bugan galet ejangara**; mitene þop **bu naat me aronj ni fuomunor fal ejangara**. Eletar yay efane etar bugan bugagu gabajut me gailo gaaro (1 Pier 2.18 bi 3.6), ti urokaaw bugo ufanil gulet me ejangara, ni þop waareaw gabaj me wáine galet ejangara. Buronjil bújue bukan bugagu n'gujoh wa uomme gáinen gal ajangara. Ni fuomunor fal ejangara, gábboli ni gákanumor bugan ni gupalil síčibbenećibben bugala fo þooil, újogum n'úþur waw bi n'ufan fo ró (1 Pier 5.1-7 ni 1 Pier 1.22 bi 2.3).

Basaf babu baa Pier

¹ Injé Pier, aamme apotora ala Yésu Kirista, ihičeul eletar yauye bi ni buru bugo Aláemit ačob me, ban ni jivisor júuy iki jičin ti sijaora ni mof mamu maa Pont, maa Galasi, maa Kapados, maa Asi ni þop maa Bitini. ² Aláemit Paaya načobulčob nabor ni wo naþi me nakič ahato ; ni garamben gaa Biinum Banabe, náþunnulþuren

jolul min mbi jíkanum
Yésu Kirista, ban físimol ni
fukanul n'jíni bugan ganabe.

Mbi gáji ni gásumay síni
ni buru jálo !

*Gafium gagu gájaenum
me bi ni buroŋ*

³ Usalal Aláemit, aamme Pay Ataolal Yésu Kirista ! Ñarumol enil ñajalo mee ñicílol min akanolal nubañal ubugali ni buroŋ buvugul, mala eilen yay yo nailen me Yésu Kirista ni gaçet me. Mamu ñer, nubajale gafium gaa maagen,⁴ go nuirigenale me ni go gafum gagu go Aláemit abañ me bi ni buganol. Kakan gafum gájuut gunemo, ter gúkasulo, ter ƿop guhonet. Aláemit nabaŋulgoban dó fatiya émit. ⁵ Ban buru fanjaul, íni me jínene maagen mamu, Aláemit ni sembeol ƿan apoyul bi esenul gapah ; gapah gaugu ƿan gúraŋul funah fúsola.

⁶ Yo eçil me ínje umu n'eogul jísangor, hani ƿan min juom maa n'égogor ni sílam sammeje. ⁷ Eúrus, yo nuffasal me búoh neh'ebaobao, níh'íni mee n'etujuli ni sambun bi ekan yo n'ekur das ; mo may gáinen gagu golul guot me gúlingen ni sílam. Ban gáinen gagu gapah me sílam, go gufanyofan fuf ; guçila ƿan gunjallul me gamalen, gasal, ni gásumay no Yésu Kirista ajae me éraŋul. ⁸ Yésu buru jimaŋolmaŋ m'bámusut

jujugol. Jíinene n'açila hani ƿan min jujugerutol me ; o açil me n'jisangor n'ésumay ró yájalo iki an ájuut agiten mala yo,⁹ mata jiçige ni wo gáinenul guñese me, waamme gapah gagu golul gaa bándor.

¹⁰ Gapah gaugu, uboñer waw bugal Aláemit gunjesgojes fan ban ni guroren nímoro bi effas mala go ; gúlobalie mala gáji gagu go Aláemit abañ me bi ni buru. ¹¹ Biinum babu baa Kirista ubuen ni bugo, ban búlobaliillobalí mala sílam sasu so Kirista ajae me élam, ni may mala gasal gagu go sijae me ebil siňallol. Uboñer waw gulilip bi effas tinah tay ni ƿop bu waf wauwu ujae me ekano. ¹² Bare Aláemit nagitenilgiten búoh firim fafu fo nasenil me let bi ni bugo fumumil, bare til bi ni buru. Firim faufu, fiçila bugan bugagu gavaree me Firim fafu Fásüm me guvareeul mee jama. Gulobulfolob ni búkanum baa sembe sasu saa Biinum Banabe báþullo me n'émit. Emalakaay fanjal gumajene guffas firim faufu.

*Eroŋ buroŋ baa bugan
ganabe*

¹³ Yo eçil me ñer juote jikan to uinumul, ban ni jíkanum fan. Jibaŋ gáhagumul ƿoogo ni gáji gagu go jijae me eyab no Yésu Kirista ajae me éraŋul. ¹⁴ Jíkanum Aláemit ti uñil gúkanume me ubugail,

ban jambi jalagen gaija
gagu golul gaa naanañ, no
jiffasenut me wáfowaf.¹⁵ Ti
Aláemit açobul me anab me,
buru may juote jíni bugan
ganabe ni bakanerul pøobo.
¹⁶ Maagen mamu, Bahiçer
babu buoge : « Jíni bugan
ganabe, mata ínje fañaom
ninanab*. »

¹⁷ Nihi jíni mee n'galaw,
leti ni'juoh : « Aláemit
Payóli » ? Maagen açila
ataline me bugan bugagu
m'balujut ni buul, ánoan ni
bakaneri. Yo eçil me, ni
gunah gagu ganjañoul me
babe ni mof, mbi bakanerul
bigiten gákanum gagu go
jíkanumol me. ¹⁸ Maagen
mamu, buru jiffase bacam
babu baçilul me n'jipah ni
bakaner babu bolul babajut
mee nafa, bo sipayul gufan
guhalul to me. Juosen búoh
gapah gaugu gucamuti ni
síralam ter éurus, ter pøøp
ni fubaj fice fo nihi fubao.

¹⁹ Hani ! Físim fafu fatineni
mee fo Kirista áyu me molul,
fáni me ti faa jibbarum ja-
janjañ ban n'jukur, fo til
fupagenul me. ²⁰ Aláemit
naçie naçob Kirista bi burok
baubu balama buju babu
baa mof, bare maer ni gunah
gauge gúsola gauge nakae
ápunnulol bi mala maaro
molul. ²¹ O açile min
jínen n'Aláemit ailenol me
ni gaçet me aban nasenol
gasal, dó þe min mbi jinjar
gáinenul ni gafiumul jibañ
n'Aláemit.

²² Jikakan bugan ganabe
mala min jíkanum me maa-
gen mamu, iki júbbolior
ti batiay gábboli gaa maa-
gen. Kan ñer júbbolior fanj,
n'uinumul pøowo. ²³ Firim
fafu fal Aláemit fukanulkan
n'jíni bugan guvugul, bugan
gabbañe gubugi. Firim
faufu filet eugit yajae eçet,
eugit yom yarondon. Fújuut
fiçet, ufu to bi nánonan.
²⁴ Maagen mamu, Bahiçer
babu buoge :
« Arafuhow ánoan nánini ti
mafos,
ban gasal gagu gola, go,
gúnini ti gaya gaa
gafos :
gafos gagu þan guhay,
ban gaya gagu gala go
n'gumulo ;
²⁵ bare Firim fafu fal Ataw,
fo, ufu to bi nánonan†.

Firim faufu fo fuomme
Firim fafu Fásum me fo gu-
vareul mee.

2

*Ení bugan guvugul bugo
Aláemit açile*

¹ Kan ñer jitey ekan
búlaput bánoban, jibij
jánojan, ebut bugan, ésilaet
yánoyan, ni pøøp eteh bugan
sulob. ² Ti uñil-guboñ, jiraf
míi mamu mítut mamu
maa Firim fafu fal Aláemit,
mamu, þan jiak ban n'jiyab
gapah. ³ Maagen mamu,
Bahiçer babu buoge : «
Jijagene, ban jujuge búoh
Ataw násusum*. »

* 1:16 1.16 Juluj Levitik 19.2 † 1:25 1.25 Juluj Esai 40.6-8
Ufóñ 34.9

* 2:3 2.3 Juluj

⁴ Kan ñer julofol, aâila aamme ébirih yay yaroñ me, yo bugan bugagu gujunden me ; bare Aláemit, o, najuh búoh ejahojahor min aâob yo. ⁵ Jújoul mbal aâila, ban buru may pân jíni sibirih sarondon. Jihat Aláemit min anjarul natep gávi dó Biinum Banabe bujae eçin. Pan iki jikan dó gayoñ gal utenjena ganabe gáþunni jolil bi mala Aláemit. Aâila pân nihi jikan me útenjen wásumol, dó pe mala Yésu Kirista. ⁶ Maagen mamu, ni Bahiçer babu fañabo Aláemit naage :

« Ebírih yáamumma niçobe, ban yo nibaje min íçit gatep gagu gaa Yérusalem†. An aban me gafiumol ni yo, mat'ateh mahat‡. »

⁷ Bi ni buru jáinen me, ébirih yauyu kakan ébirih yabaje hámma yámah. Bare bi ni bugagu gáinenut me, yo yuomme

« ébirih yay yo uteþaaw gujunden me, yabbanno me éni ébirih yay yáamumma yaçil me yan yay§ » ;

⁸ manur mamu yo yuomme þop « ébirih yay dó bugan bugagu gujotene me, fuval fafu fo gúlañulore me n'gulo*. »

Nemme bugo gulalat ékanum firim Aláemit, yo eçil me waþi me n'ulobi uya ni bugo n'ubajil :

† 2:6 2.6 Ni gugerekay guoge Sion. * 2:8 2.8 Juluj Esai 8.14

gúlañulore ébirih yauyu min gulo.

⁹ Bare buru ésuh jom yo Aláemit aâobe, gayoñ gal utenjena bugal Aví ; buru ésuh jom yanabe, yo Aláemit aliporoe ban néni yola. Yo eçil me juote jigiten bakaner babu bájalo mee bal An ahu áþunnulul me n'emoç bi ni gajanjaol gáari mee. ¹⁰ Naananj, buru jilelen ésuh yay yal Aláemit, bare maer buganol jom. No, Aláemit arumenu-tul enil, bare maer narumul enil.

Eroñ buron ti Aláemit aman yo me

¹¹ Gutiom bugo níbboli me, ínje umu n'elaul waf wauwe, buru jaamme úuya ban þop n'jíni ejora ni mof me : jitey gaija gagu go gániul gal arafuhow gumaj me, gaamme n'etigen sinilul. ¹² Juron buron báarie ni bugan bugagu gaffasut me Aláemit ; mamu, hani gulobe maarat guya ni buru min guoh buru ukana-maarat jom, bare bae pân gujuh bakanerul báari mee, ban ñer pân gusal Aláemit funah fafu no najaе me éjoul.

¹³ Júttun fufane fánofan fo bugan bugagu gurobene, dó pe mala Ataw : an áni me ávi, n'jíkanumol, mata aâila aamme afan ahu ámah ahu ala bugan bugagu pe ; ¹⁴ úvulaol, jíkanumil þop,

‡ 2:6 2.6 Juluj Esai 28.16 § 2:7 2.7 Juluj Ufóñ 118.22

mata aćila nah'aboñil guteh bugan bugagu gakane me maarat ban ni guruhēn bugagu gakane me maaro. ¹⁵ Maagen mamu, wo Aláemit amaŋ me, wo uomme jikan maaro min mbi bugan bugagu gasonjet me ban guffasut wáfowaf gupeh utumil. ¹⁶ Juron ti bugan galet umigel, bare elet umigel yauyu jamb'éni bi ni buru bulago bal ekan maarat : juron ti umigel bugal Aláemit. ¹⁷ Jíkanum bugan bugagu pē. Júbboli gutiul bugo jugum me gáinen ganur. Jimigelet Aláemit ban ni jíkanum an ahu aamme ávi.

Sílam sasu saa Kirista bigitenum bom bi ni wolal

¹⁸ Buru jaamme uroka bugaa ni sanj, juote júttun ufanul ni gákanum dó. Let bugagu gásüm me ni buru bare juote júttun, bare pōp bugagu gátañi me ni buru. ¹⁹ Maagen mamu, mala gákanum Aláemit, wáriari emuten sílam so nubaje, so gukani ni jibijil ró. ²⁰ Ban fumandor fay pán jimandor bugo bategerul mala gatil go jitile ? Bare íni me ban jílam mata búoh maaro jikane, ban n'jumuten sílam sausu ti maagen, dáru waf waaro bújonor Aláemit. ²¹ Aláemit mala ró navogul, mata Kirista fanjaol nálalam molul, ban nagitenulgiten bulago babu min mbi júju jilagen uhagol. ²² Bajut

gatil go natile, ban pōp jibij jánojan júpfullat ni butumol.[†] ²³ No gujeleol me, alugenut, no gúlatienol me, alobut táñi, bare til nahahat pée ni guñen Aláemit o nah'ataliŋ me çol. ²⁴ Ban aćila fanjaol natebe utilolal n'eniol no naçet me n'ekurua yay ; mamu, ubbañtal ubajal fugab n'util waw, ban nújuale ñer uroñal buroñ baçole. Ni susolaol may buru jíyabum me gahoy. ²⁵ Maagen, jíniene ti ubbarum wallilim, bare maer jibbanno bi n'akoña ahu aamme may apoyaul.

3

*Bu anaare bugo n'áinol
guot me guroñ*

¹ Manur mamu may, buru waareaw juote júttun wáinul, mamu mb'íni me guce ni bugo gulale éinen ni Firimfafu fal Aláemit, baronjerul m'biçilil n'gúinen buru m'balobutil firim fánofan, ² mata pán gujuh bu baronjerul buçol me ni pōp bu júju me étturn wáinul. ³ Jambi jáariul jíni jáari jajoumulo ni waf wajugeijuh, ti baeçoerul, úibor wal éurus, ter wañ ujaha ; ⁴ bare jáariul juote til jíni jáari jaa ñárañu uinumul, jaamme jáari jájuut jihajen, jaa biinum bájebie ban ni búsum. Jáari ti jauju jibaj me hámma faj bújonor Aláemit. ⁵ Dáuru duomme may bíibor babu

[†] 2:22 2.22 Juluj Esai 53.9

baa waareaw ganab me
bugaa naanaŋ gabaj me
gafiumil þe n'Aláemit,
bugo bákánumer wáinil.
⁶ Uñjaral bigitenum ni Saara : nákanumenkanum áinol
Aburaham iki nah'avogol « afanom ». Kan ñer buru
guñolol jom, eno me jikane
maaro ban þop jihalut waf
min úhollenul.

⁷ Manur mamu may,
buru wáineaw juote jujoh
waarul wári, n'effas búoh
gufanjulfaj gágoto. Nemme
bugo þop þan guyab ti
buru gáji gagu gaa buronj
babu baa maagen, kan ñer
júbboliil. Jikan mamu jambi
waf uce uhajen ulaw waw
wolul.

Gavoh gal ekan maaro

⁸ Ban íuñen elobom
ni gurim gauge : Buru
þooul jibaj gajamor, jibaj
gapinor ganur, jíbbolior
gábbolior gaa batiay, júju
erum bugan enil, ban ni
jialenoro. ⁹ Jambi an akani
maarat nubbañenol mo.
Jambi an ajeli nulugen. An
til ajeli me, núsonienol,
mata dáuru Aláemit avogul
me bi ekan, tima n'jiyah
gásonien. ¹⁰ Bahícer babu
mame bulobe buoh :

« An amaj me eroj buronj
baa gásunay,
ban namaŋ gunah gagu gaa
buronjol gúsum,
jamb'alob gurim gaarat aya
ni an,
jambi may abij ateh an.
¹¹ Naate atey maarat min
nah'akan maaro.

Naate may alip gásunay
gagu,
ban nanaben ni go.

¹² Ey, Ataw najegorejegor
bugan bugagu gaçol
me,
ban náttunettun ulaw waw
wolil,
bare bugan bugagu gakane
me maarat, bugo,
náh'ávuilvu búsol*. »

¹³ Ay ájue akanul maarat
buru bakaner to uinumul
þe min jiaken n'jiliþ ekan
maaro ? ¹⁴ Hani min
jílame me mala ekanul waf
waçole, buru bugan jom
gabaje gásunay. Jambi
júholi bugan bugagu, jambi
may uinumul úguo.

¹⁵ Jikan n'uinumul búoh
Kirista nananab, ban açila
aamme Ataw ahu ; jiilo liŋ
nánonan bi épjajul ánoan
ajaeul me eroren mala
gafium gagu golul go jibaj
me ; ¹⁶ bare mbi jikan yo
ni gabeben ni gákanum
dó. Mbi jikan yo þop ni
biinum dó bakure, mamu,
no mbi bugan gulob me
maarat guya ni buru, bugan
bugaubugi n'gusu bugo
bajeler gajogorul go jibaj
me ni Kirista. ¹⁷ Hoe jílam
n'ekan maaro, íni me mamu
Aláemit amaje, so n'élam
n'ekan maarat. ¹⁸ Maagen
mamu Kirista fajaoł ñanur
nálame ak'açet mala util
bugan bugagu, ban ño bare
; açila açol me naçele
mala buru jaçolut me, min
ájaenumul mbal Aláemit bi
ésumenorul ni o. Maagen,

* 3:12 3.12 Juluj Ufóñ 34.13-17

gumumuh eniol yal arafuhow, bare Biinum Banabe bukanolkan nabbañ aroñ. ¹⁹ Mamu ñer, ni sembe sasu saa Biinum baubu banur babu, najojow may ak'avare uinum waw waamme ni fipeh, ²⁰ waa bugan bugagu galat me ékanum firim Aláemit naananj, no açila Aláemit fanyaol abeben me beb nanagil, ni gunah gagu no Nóe acokor me busana babu bámah babu baþagen me jítiman jaju jaa bugan bugagu gaamme futoh ni gúfaji ni báyuer mal babu bámah babu. ²¹ Báyuer mal baubu kakan bigitenum bítinar baa gábatise gagu gaþagenul me may jama ; let mala min gujae me epos mahonete mamu maam me n'enil an, bare mala min buru jícin me Aláemit biinum bakure. Gaþagen gaugu eilo yay yaa Yésu Kirista ni gaçet me eçil go, ²² açila anamo me ni gañen gárib gal Aláemit no najin me bi fatiya, ban o emalakaay, sembe sasu ni jávi jaju saa fatiya suomme ni gañen gola.

4

Eronj buronj buvugul

¹ Nemme Kirista nálalam ni eniol, kan buru þop juote jibaj gaþinor gagu ganur gagu gaamme uge : an ahu álam me n'eniol, nabane ni gatil gagu. ² Maer juote juronj gunah gagu gañañoul me babe n'ettam buronj ti Aláemit amañ me, bare

jambi juronj ti gásibo gagu golul gal arafuhow guroren yo me. ³ Maagen mamu, jurondoñ naananj pio buronj bal ekan ti bugan bugagu gaffasut me Aláemit gumañ me : nihi jikanenkan galego, n'jibaj gásibo gaarat, nihi jíhallenor, nihi jitiñ waf iki jívafen, n'jibaj furobo fal úhalla, ban nihi jikan sinetal útenjen, yaamme waf wáhojie náar. ⁴ Ñer bugan bugaubugi ni kanil gajahali min buru juronjérit mee maer hóji ti bugo, ban nihi gujelul mala yo. ⁵ Bare þan gubil gulob bújonjor Aláemit mala waf waw wo gukane me, no najae me etaliñ bugan bugagu gaamme ni buronj ni bugagu gaçet me. ⁶ Yo eçil me, hani bugan bugagu gaçet me guban guvareilvare may Firim fafu Fásum me, min mbi gutaliñi ti bugan bugagu þe, tima n'gúju guronj, ni búkanum baa Biinum Banabe, ti Aláemit amañ me.

⁷ Gabao gagu gaa waf waw þe gulofulo. Jíni ñer bugan gajenguloe, bugan gabaje uinum, tima n'júju jilaw.

⁸ Waf waw wo jijae me emundum jikan wo uomme min jíbbolior fanj, mata « gábboli guboketeboket util wammene. » ⁹ An ákail me súndoi, ualenol wári m'bámumunorut. ¹⁰ Anóan ni buru naate ajar gáji gagu go Aláemit asenol me, gábulior me ni waa bugagu, min akan maaro bi ni gu-

palol. Jikan mo me, þan jíni bugan gajoge wári úji wauwu.¹¹ An ayab me gáji gal elob, nah'avare gurim gagu gal Aláemit. An ayab me gáji gal eramben bugan, akan yo ni sembe sasu ró so Aláemit asenol me, min mbi bugan bugagu gusal Aláemit ni waf waw þe, ni búkanum baa Yésu Kirista, açil me bájalo ni sembe bi nánonan. Amen !

¹² Gutiom bugo níbboli me fanj, jambi sílam sasu sámah sasu saamme ni buru, sáni mee ti sambun sajege, siçilul n'jisigo ti ní me waf wajahaliene ubajul. ¹³ Júsumaet til mala min jugum me sílam sausu ni Kirista ; mamu, no najae me egiten bugan bugagu þe gasalol, buru may þan jibaj ésumay yámah. ¹⁴ Eno me gujelul mala min juomme ulagora bugaa Kirista, júsumaet mata Biinum babu bal Aláemit bammeñ mee gasal ubu ni buru. ¹⁵ Jambi ace ni buru álam mala búoh o amuga-bugan nam, ter áku, ter akana-maarat, ter þop mata nanogenogen n'elob yatogutol. ¹⁶ Bare, eno me an nálame mala min aamme ajangara, jamb'asu mala yo ; asal til Aláemit mala min abaj mee gajow gaugu gal alagora Kirista.

¹⁷ Tinah talu tiçige no Aláemit ajae me einnul bataliñ babu, ban bugan bugagu bugola gujae me

emundum gutaliñi. Ban eno me Bataliñ babu bal Aláemit ni wolal bujae emundum, bu ñer bugan bugagu galat me éinen Firim fafu Fásüm me fal Aláemit gujae me eban nogor ? ¹⁸ Ti Bahiçer babu buoh me : « Táñi me náar min an açole aþageni, ñer bu jae me éni ni an álapute, ni atila* ? » ¹⁹ Yo eçil me bugan bugagu gaamme ni sílam jaor ni búnungum Aláemit, guote níhi gukan maaro ban ni guñar buronjil þe guhat ni guñen Aláemit átul me waf waw þe, o nah'alob me waf aban nakan wo.

5

Pier o m'batar ufan waw bugaa sjangu sasu

¹ Maer ñer ban ilob ni ufan waw bugaa sjangu sasu bugolul. Injé fanjaom anafan ala jangu nem þop ti bugo. Nijujuh sílam sasu saa Kirista, ban þan ibaj fugabom ni gasal gagu gaje me érañul. Injé umu n'étallenul iegul : ² jucokor ekore yay yo Aláemit asenul me gakon. Jupoy yo, ban let ti bugan bugo gutujene gúrur ni gapoy gaugu, bare ni biinum básume ti Aláemit aman yo me. Jambi ní gapoy gaa filip ebaj, bare til mbi ní gal esenoro. ³ Jambi jiliþ égotten bugo gusenul me juogen, bare til jíni bilihorum báarie bi n'ekore yay. ⁴ Mamu, no afan ahu ala ukoñaaw þe

* 4:18 4.18 Juluj Etajen Gaffas 11.31

ajae me érañul, buru þan
jiyab bi nánonan élandiŋ yal
ateba-ebeŋ yaije salsal, yo
galleñ yo mati gúmus gu-
fokoto.

⁵ Manur mamu may, buru
úpur waw juote júttun ufan
waw bugaa sijanguul.

Anóan naate ñier aalenoro
bújonor apalol, mata
Bahićer babu buoge : « Aláemit nalalat bugan
bugagu gatennoro me, min til asen gájiol bugagu
gaalenoro me*. » ⁶ Kan
jialenoro bi to bújonor
sembe sasu saa gañen
Aláemit, min mb'atebenul
no funah fafu fo aćila
akić me fujae me ećigul.
⁷ Jinjar majogaul þe jibaŋ
n'Aláemit, mata aćila acoko-
reul.

⁸ Jíni bugan gabaje uinum
ban jambi júmori, mata
alatorul aamme Seytane
umu min agetore me ti éjaŋ,
o n'enjes an o najae me ejoh.
⁹ Jijajen bújoñorol ban ni
jujoh to lin tir ni gáinen gagu
golul, ban n'juosen búoh
gutiul gaamme tánatan
ni mof sílam sausu sanur
sasu gubaje. ¹⁰ Pan jibaj
jílam ñace ni tinah tatiito,
bare Aláemit, aćil me gáji
gánogan, naćobulćob bi éni
ni gasalol bi nánonan ni
gajogorul ni Yésu Kirista.
Aćila fanjaol þan akanul
me n'jíni bugan ganabe,
þan alijenul, þan asenul
sembe ban þan arobenuł tiň
taake to an mát'áju arikulul.

¹¹ Mbi bájalo babu bíni ni o
bi nánonan ! Amen.

Gurim Pier gúbanum

¹² Gurim gauge gareor
mee go nihićulul mee,
Silas arambenom min ihić
go. Nijogoljoh ni gáinen
gagu ti atiay ala maagen.
Nihićululhić bi esenul
buaken ni þop bi egitenul
búoh buru ni gáji gagu gaa
maagen gal Aláemit jujoge.
¹³ Bugan bugagu gaamme
babe Babilon bugo Aláemit
aćob me ti buru gusafulul.
Maruk aamme aňolom
nasafulul þop. ¹⁴ Jisafor
búsafor baa batay, baa
gábbolior.

Gásumay gúni ni buru
pooul jajogor me ni Kirista.

* 5:5 5.5 Juluj Etajen Gaffas 3.34

**Eletar yay éutten
yo
Pier
ahič me
Waf waw wabaj
me n'eletar
yauye**

Eletar yauye ehičihič bi ni ejangaraay pée. Enogonogor nan gurim gom gaa búhanor. Pier naage tinah talu tal ečelol tulofe (2 Pier 1.13). Nahičyohič min mbi bugan bugagu gáinen me guosen nánonan baligenerol.

Pier naagil seh n'eletar yauye **jambi gubelen góni gagu gáari me** gajoumulo me ni **gáinen gagu golil**, ban mbi **gujoh to liŋ bi nánonan ni baligener babu** bo guyab me (2 Pier 1). Púrto, natigen uligenaaw galet me bugaa maagen galigene me bugan bugagu waf waa jibij ban nihi gukan dó me (2 Pier 2). Mbibanan lob mala funah fafu fo Ataw Yésu ajae me ébbañul (2 Pier 3). Ejangaraay bugaa jabbah jítiar gučeles pée, ban bi maer Yésu abbañerulat. Ñer gammenje ni bugo n'gúguo mata gujogut wa učile garatten gaugu. Bare ejangaraay bugo n'enagol, **Aláemit umu n'egiten ebeben yay yola**, dó pée bi éji bugan bugagu pée bulago min gúbahlen buronjil.

Ejangaraay gubaje Bahičer babu bal uboñer waw bugal Aláemit baamme

ni sílebur sasu so guvoge me "Bahičer babu Bufan babu" bi ejjonenil ni gáinenil. Guyayab pop baligener babu baa bugan bugagu bugo Yésu Kirista fanaol aligen me (2 Pier 3.2). Ni tinah talu no eletar Pier éutten ehiči me, totoh siletar Pool sice so baffaseri (2 Pier 3.15). Pier naage ñer jambi an amaç áþajul Bahičer babu o nevonol (2 Pier 1.20), jambi pop akan yo o mbaþinorut ák'átijen (2 Pier 3.16). Tale til rorene garamben gagu gaa bugagu ejangara ni pop gaa Biinum Banabe.

Basaf babu baa Pier

¹ Injé Simoñ Pier aamme aroka ni apotora ala Yésu Kirista, ínje ihiče eletar yauye bi ni buru bugo gáinenul gunnam me ni gólolí, gáinen gaugu gáþullo me ni maçole mamu mal Aláemilolal ni Aþagenaolal Yésu Kirista. ² Mbi gáji ni gásumay síni fañ ni buru, ni búkanum baa gaffas gal Aláemit ni gaa Yésu aamme Ataolal.

Gailo gagu gáari me gal ejangaraay

³ Aláemit ni sembeol násenumolal me waf waw pée wo núronjumal me ni wo, ni gajogor gagu ni o. Nakanolalkan min uffasal an ahu aþobolal me mala gasalol ni músumol. ⁴ Mamu Aláemit ásenumolal me maaro mamu matineni mee ban ni mubaj hámma mo nalobolal me esen, min mbi júju júþur ni gaija gagu

gaamme ni mof maume mahajen mee, min jíbajum to ni gáni gagu gola.

⁵ Yo eçil me juote jikakanor min jíjar ekan maaro jitajen to ni gáinenul, n'jíjar gaffas gagu go jiffas me Aláemit jitajen to n'ekan maaro yay, ⁶ n'jíjar éju ejogoro jitajen to ni gaffas gagu go jiffas me Aláemit, n'jíjar emuten jitajen to n'éju ejogoro yay, n'jíjar gáholi Aláemit jitajen to n'emuten yay, ⁷ n'jíjar gajogor ti batiay jitajen to ni gáholi Aláemit gagu, n'jíjar gábboli jitajen to ni gajogor gagu ti batiay. ⁸ Maagen mamu, gáni gaugu gáari mee go juot me jibaj. Jibaj go me fan, þan gukanul min jiaken n'jurok ban þop n'júju jifañ n'jiffase Ataolal Yésu Kirista. ⁹ Maagen mamu, an abajut me gáni gaugu gáari mee, an ahumu ajugérit ñanno : nánini ti ápima o nah'amamaen dó me, ban nájumor búoh utilol wo nakanen me no uboketiboket.

¹⁰ Yo eçil me, gutiom, jikakanor fan min júttun maagen mamu gavoh gagu go Aláemit avogul me, eçob yay yo naçobul me. Jikan mo me, mati julo ni gatil. ¹¹ Mamu Aláemit þan akanul min júju junogen n'gásumay ni Jávi jaju jaa bándor jal Ataolal Yésu Kirista aamme þop Aþagenaolal.

¹² Yauyu eçil me, jiffas yo min jiffas yo, ban n'jíni ni

maagenul min jínie, þan nih'iosenul yo nánonan.

¹³ Bare niþinopinor nieh wáriari min iosenul yo maer þan no niroj maa ni buru, min mbi juluj to. ¹⁴ Niffase búoh tinagom tulofulo tal eçet, ti Ataolal Yésu Kirista agitenom yo me. ¹⁵ Bare þan ikakanor min mbi júju jibañ n'uinumul gurim gaugu bi nánonan, hani ínje baleler.

Bugan bugagu gajuh me bájalo babu baa Kirista

¹⁶ Maagen mamu, let ni waf waa jibij wóli jújoume min jikanul n'jiffas mala éjoul yay yal Ataolal Yésu Kirista ni sembe yo ró, bare wóli fañaóli jujujuh tách bájalo babu bola. ¹⁷ No Aláemit Paaya açabol me aban nasenol gasal ni bájalo, firim ni fúþurul ni bájalo babu bal Aláemit baije mee salsal min fuogol : « Dáure Añolom o níbboli me ; ésumayom þe ni o yom. »

¹⁸ Firim faufu fáþullo me n'émit, wóli fañaóli juunfowun no juomen to me ni o baubu ni firijan fafu fanab me.

¹⁹ Ban wóli jifañ me til ejoh liñ firim fafu fo uboñer waw bugal Aláemit gulob me ; jikan to me uinumul ni fo, þan may wári fan bi ni buru. Firim faufu fínini ti ejanja yaam n'efijigen tiñ tamoçé, bi no tinah talu tijae me ehalen min eraben yay ekan uinumul n'uñanno. ²⁰ Juote jumundum jiffas wauwe :

an ájuut ápjajul aćila fanaol firim faa Bahiēr babu fo an alobe ni búkanum bal Aláemit. ²¹ Maagen mamu, bajut firim ti faufu fajoumulo ni búnongum bal arafuhow ; bare ni gáćibben gaa Biinum Banabe bugan bugagu gulobe mee ni gajow gal Aláemit.

2

*Gúteh gagu go Aláemit
ajae me eteh bugan bugagu
gálodit me maagen*

¹ Naananj bajene ni bugal Israel bugan bugo nihi gubij n'guoh bugo uboñer gom bugal Aláemit. Manur mamu may, pān baj ni buru uligena-bugan gálodit maagen. Pan nihi guligen bugan bugagu ni mutuho ró ulago wo nuh'ullimen bugan, ban pān gucen Afan ahu aćagenil me. Yo ećil me pān guoporo maarat majae enemenil ni majase. ² Bakaneril basuneni mee, bugan gammeje pān gulagen bo, ban pān bićil bugan bugagu min gulob gurim gaarat guya ni bulago babu baa maagen. ³ Emanjil síralam pān ećilil min gulobul balober bal ebut, dó pe min gúju gutiň ni sinilul. Bare gúteh gagu golil ugu to bae n'gunageil pio bo, ban mati pio min ganemoil gućigul. ⁴ Maagen mamu, Aláemit ahalut bo me emalakaay gatil me m'batetil, bare til nabelenilbelen majeké

n'éhaşa yay yabajut me to étije, dó guom me n'emoć, min gunah funah fafu faa Batalin babu. ⁵ Aboketut pōp mof mamu maa naananj, bare til náyuuloyu mal mámah mimmenjen ettam yay pōoyo yammenjen mee bugan gaarat ; Nōe bare napagene, aćila avare me bugan bugagu mala eroj buronj baćole, o ni bugan gono futoh ni gúuba. ⁶ Aláemit nateteh súsuh sasu saa Sodom ni Gomora, ban nanjar sambun min aremen so ; mamu, ni síní bigitemum baa wajae me ebaj bugan bugagu gaarat me. ⁷ Bare napagen Lot aamen me an aćole, álamen me m'biinumol fań mala bakaner babu basuneni mee baa bugan bugagu bugaa no naamen me m'buronj. ⁸ Maagen mamu, Lot, aamen me an aćole, ni bugan ti bugaubugi naćindorene. Nah'ajuh ban naun funah-ó-funah bakaneril baarat mee ; buronj baubu bolil basuneni mee bukanolka nálam fań ni biinumol baamme bal an aćole. ⁹ Urú ňer pe gitengiten búoh Ataw naffase bu najae me ekan min aćagen bugan bugagu bugo aćila ajoh me bugan gaćole ni sílam sasu so guomme ni so. Naffase may bu najae me ekan min ajoh bugan bugagu gakane me maarat ahato bi etegil funah fafu faa Batalin babu, ¹⁰ fájum bugan bugagu galagene me gaija gagu go gániil

gal arafuhow gumañ me, min nihi guçotihen fufane fafu fal Aláemit. Uligena-bugan bugaubugi gufiumorofiumoro mámah. Guten-norotenoro ban gúhollut ejel úuwenum waw wammen mee gasal waamme n'émít. 11 Hani emalakaay bugo nuffas me búoh gufañil sembe ni bájalo fúf gukañenut gutaliñ úuwenum wauwu bataliñ baa gújel bújonor Ataw. 12 Bugan bugaubugi gukanekan dó me ti bugan gabajut uinum, ti súnuhureñ sasonesonet sabugei me bi ejogi iki sumugi. Gujelejel waf wo guffasut, ban may þan guçet ti súnuhureñ sasu siçele me. 13 Pan gubil guyab bacam babu baa maarat mamu þe mo gukan me. Súmilsum fañ ekan tufunah cay waf waw waarat me wo gaija gagu golil gumañ me. No jitiñore gaggan, nihi súmilsum nár ebij gusenul, ban éniil to ni gaggan gaugu esunenisuneni fañ ban þop kakan bíyih. 14 Gúçilil þee ni waare guya go, ban gúmusut guhat ekan maarat. Pan nihi gubut bugan bugagu gabajut me sembe. Uinumil þoo wo uwu n'elip fubaj. Gatab gagu ugu ni bugo ! 15 Bugan bugaubugi guhahat bulago babu baa maagen niki gullim babu. Bulago babu til baa Balaam ápur Bosor gulagene, o gucam me síralam bi ekan

maarat namañ, 16 bare búsol, nayab bannur mala maarat maumu mo nakan mee. Maagen mamu, ni búkanum bal Aláemit, asum ece, yo nuffasal me búoh waf wom wo nd'ulob, neñar firim fal arafuhow min éfir bakaner baubu basoñet mee bal aboñer ahumu ala Aláemit aamme Balaam*. 17 Bugan bugaubugi gúnini ti súbula-mal sahahay, ti úpar wo fúrus fámah fu-fakene fújaenum. Aláemit nahaliltohat min mb'áruril n'emoç yay yafañ me sasu þe gamoç. 18 Pan nihi gulob gurim gáamah gurakel, ban pan nihi gunjar gaija gagu golil gasuneni mee min gubut bugan bugagu gaju me épagul ni buron babu balet me baa maagen. 19 Pan guogil ban gukanil n'gúþur ni fimigelet, ban bugo fañail umigel gom bugaa maarat mamu ; mata ánoan amigel nam ala waf waw wo nájuut me ahat. 20 Maagen mamu, bugan bugagu gaffas me Yésu Kirista, aamme Ataolal ni þop Apagenaolal, guhahat bakaner babu baarat mee baa buron be ; bare guhat me bakaner baubu min bubbañ búgotenil iki bi-hekil, buronil baa maer þan bufañ gátañi baa naanañil. 21 Guffasene bulago babu baa maçole mamu, bare guhahat gurim gagu ganab me go guligenil me. Fañene jáari bi ni bugo jambi guffasen bulago baubu.

* 2:16 2.16 Juluj Upin 22.4-35

22 Wabajil me ñer ukeloke uçimen gurim gauge gaah me : « Ejoba yay ebbañe etiñ wo emasulo me », ni gubbañ mul guoh : « Ehumba yay yauwoen me ebbañe ebokor éluget. »

3

Ebbáñul yay yal Ataw

¹ Gutiom bugo níbboli me nár, eletar yauye eomme ñer eletar éutten yo nihiçulul me. Ni siletar sausu saamme súuba, nimajanenmaj íli n'uinumul upinor waaro ; ² nimamañ min juosen gurim gagu go uboñer waw ganab me gulob me naanañ, min juosen pop úboñ waw wo upotoraaw guligenul me : dó pe úboñ wom wal Ataw aamme Apagena ahu. ³ Juote jumundum jiffas búoh, ni gunah gagu gúsola, pan baj bugan gajae épurul gajae eroñ buron bajaore ni wo gaija gagu golil gumañ me. Pan nihi gúfohulul ⁴ n'guoh : « Leti naagulseh pan ájoul, ñer umelo ? Sipayolal gufan guçele guban, ban kábirij ni buju babu baa mof bi funah faa jama bajut uce wábulie. » ⁵ No gulobe me gurim gaugu, gújumojumor búoh pioe fanj no Aláemit ajar me firimol min átul émit yay ni ettam yay. Ettam yay ni mal mamu épullo ban miçila nañare min átul yo. ⁶ Ni mal pop, maamme báyuer mal babu bámah babu, ettam yay efan yay énemenumi me pooyo. ⁷ Mala émit yay

ni ettam yay saa jama, so, firimfafu fanurfafu fal Aláemit fujohsojoh fuhato bi no ulatora Aláemit gujae me etaliñi min guyab gúteh gaa bándor. Funahfaufu, émit yay ni ettam yay pan sirenemi ni sambun.

⁸ Gutiom bugo nimaj me, baje waf wanur wo juotut jújumor : waamme búoh bújonor Aláemit funahfanur fínini ti símit sono éuli, ban símit éuli sínini ti funahfanur. ⁹ Aláemit nd'aratten n'ekan wo nalob me, ti guce gupinor yo me ; nabebembében beb ni burumata amanjut an ni buru allim, bare til namañe bugan bugagu pe guteh mahat min gúbahen bakaneril.

¹⁰ Funahfafu fal Ataw pan fiçigul ti áku nah'abbuyul me. Funahfaufu, émit yay pan érul báruler báholenie ; tinah talu, fieñfafu, suut sasu, so pe pan sisa sutujulo, ban mof mamu may pan minemo, mo ni waam dó me pe. ¹¹ Nemme waf waw pe mamu pan unemeni, juote jiaken tima n'jini bugan ganabe, ban n'juroñburon baçole. ¹² Juroñ n'enah nímoro eçigul yay yaa funahfafu fal Aláemit ; jurok tima ni fiçigul cab ! Funahfaufu no ñer émit yay ejae me esa ek'erem min waam dó me pe utujulo. ¹³ Bare wolal ubugi n'enah wo Aláemit alobolal me, wo uomme émit ece evugul, ni may mof mice muvugul dó maçole mamu mujae me eçin.

¹⁴ Yo eçil me, gutiom bugo níbboli me nár, buru n'enah yauyu, jiaken tima Aláemit natogul ni gásumay, buru min juçole, ban an mát'áju alob maarat aya ni buru.

¹⁵ Jiffas búoh emuten yay yal Ataw eçil me min buru júju jiþah. Dáuru atiolal gag'galam abugeolal Pool aman mee elobul may ni siletarol. Nalobul yo ni malillo mamu ró mo Aláemit asenol me. ¹⁶ Waf wauwu nalob mee þop ni siletarol þe dó naunen me elob yauyu. Bajdóbaj gurim gátañie ejoh. Bugan gaffasut wáfowaf, bugo gáinenil gulijut, þan nihi gútigen wo gurim gaugu gumanj me elob. Gukanemokan þop ni gurim guce gaa Bahicér babu, bugo m'baffasut búoh n'ekan waf ti wauwu þan gunemenoro me. ¹⁷ Bare buru, jaamme gutiom bugo níbboli me nár, maer nitallenul iban. Juote ñer jíkanum fañ ! Jambi jihat me ulator Aláemit min gubutul, ban may jambi jibelen me gafium gagu galij mee go jibaj mee.

¹⁸ Mbi gábboli gagu ni þop gaffas gagu saa Yésu Kirista, aamme Ataolal ni may Aþagenaolal, sibbah ni buru. Gasal gúni ni o, jama ban bi nánoran ! Amen.

Eletar yay étiar yo Saan ahič me Waf waw wabaj me ni siletar sasu saa Saan

Siletar sífaji saa Bahícer babu Buvugul babu siffasis búoh Saan ahič so. Etiar ni siletar sausu ebajut gajow gánogan gal ahiča yo. Ahiča ahu ala eletar yay éutten ni ala éfatten yay nagitengiten búoh o aamme « afan ahu ». Nakakan afan jangu o bugan bugagu bugo nahič me gúkanume farj.

Eletar yay étiar yay egitenut bi ni bugay ehiči. Eletar yay éutten yay yo ehičihič bi ni « Aare ahu o Aláemit ačob me ni pøp bi ni guñolol », dóemme bi ni fuomunor ejangara. Efáttent yay yo ehičihič bi n'ajangara ace gajaol Gaiyus. Áine ahumu fuomunor fabaje gaunorut tutor ejangara ni gupalil ejangara fičilol. Siletar sausu saamme sífaji sihičihič bi ni ejangaraay gaffas me joon ewansil yay yaa Saan.

Baje símit pio bo no Firim fafu Fásüm me falob me mala Yésu Kirista fujui me evare balama Saan ahič siletarol. Ejangaraay gajangae me ewansil yay yaa Saan gujamorut ni bu gujae me ejoh firimol. Guceil gúpure ni guomunor gagu golil gal

ejangara. Bugaguil gúguegu gupalil. Gulalat éinen gaa búoh Yésu naajanar gáni gal arafuhow. Ner guoge gusoholaut Yésu : buronjol ni ečelol sibajut nafa ni bugo. Nihi guoh : « Wóli júmusut jitil », « wóli jiffase Aláemit », « wóli ni gajaña jom ». Bare buronjil bigitengiten búoh gubibij.

Saan ni siletarol naaseh ejangaraay jambi gulagen upinor waw walet me waa maagen waya me ni Yésu. Guñol Aláemit gúineyinen búoh **maagen mamu Yésu Kirista naajanar gáni gagu gal arafuhow**. Gáinenut me ni firim faufu bugo ulator Kirista bugom. Bugan bugagu gáinen me guote gujoh to liŋ tir ni firim fafu fo guun me kábirinj ni buju babu. Firim faufu fikelo fičimen faufe faah me **emaj Aláemit bugo ni Yésu, dóemme emaj gu-pali bugan**. Buronj ejangara buote bujaor ni gáinenil.

Firim fafu fasene me buronj

¹ Jihičululhič eletar yauye bi elobul mala An ahu aamme Firim fafu fasene me buronj. Firim faufu fubabaj kábirinj ni buju babu. Nuunalfowun ban nujugalfojuh tách ni gúčilolal, nulujalfoluj ban nugoralfogor ni guñenolal. ² An ahumu aamme buronj babu narañuloran ban nujugaloljuh. Yo ečil me wóli n'jiniul n'elob mola,

açila aamme buronj babu bábaerit me baamme ni Paaya, ápollo me ujugalol.
³ Wo wóli juun me ban ni jujuh wo, wo juom maa pøp n'evareul, tima wolal pø núnial an anur. Gajogor gagu gololal go guomme gagu go nubajal me ni Paaya bugo n'Añolol Yésu Kirista.
⁴ Jíhiçululhiç gurim gauge min mbi ésumayoli érir.

Eroŋ ni gajaŋa Aláemit

⁵ Aláemit gajaŋa nam ; bajut emoč yánoyan ni o. Firim faufu fo jivareeul maa, fiçila wóli juun me ni Yésu Kirista.
⁶ Uogal me nujogoraljogor n'Aláemit mbiban nuronjal buroŋ bamoçé, nubijalbij : ukatal wo maagen mamu mumaj me. ⁷ Bare eno me nuronjale buroŋ baa gajaŋa baŋannoë ti Aláemit fumumol aamme ni gajaŋa, no ñer nujogoraljogor, ban físimfafu fal Añolol Yésu Kirista þan fupos utilolal poowo.

⁸ Uogal me wolal ubajatal util, wolal ubutoroale ban maagen milet ni wolal.
⁹ Bare ulobal me Aláemit utilolal, þan aboketolal wo ban þan ápuren maarat mánoman maam ni wolal, mata an nam o nah'akan wo nalobe me ban naçocôl.
¹⁰ Uogal me may ubajatal util, nujogaloljoh abija ban ñer firimol filet ni wolal.

2

Kirista aamme arambenaolal

¹ Gúñum, nihiçulhiç gurim gauge jambi julo ni gatil. Bare eno me ace ni buru natile, nubajale arambena bújonor Paaya : açila aamme Yésu Kirista, an ahu açol me. ² O fanaol nasenorosenoro eçet áni bísimen mala utilolal, ban let mala wololal bare, bare pøp mala waa bugan bugagu pø gaamme ni mof.

³ Eno me núkanumale góboñol, nújuale ubajal gafium gaa búoh nuffasalol. ⁴ Eno me an naage « ínje nif-fasol », mbiban ákanumut góboñol, an ahumu abija om ban maagen mánoman milet ni o. ⁵ Bare eno me an nákanume firimol ban nakan wo fulob me, gábboli gagu go nabaj me bi n'Aláemit þan gúni maagen mamu ni o fan. Dáure diçil maa min újugal ubajal gafium gagu gaa búoh nujogoraljogor n'Aláemit : ⁶ an aah me o najogojogor bándor ni o, an ahumu naate aroŋ ti Yésu aroŋ me.

Gáboñ gagu gavugul gagu

⁷ Gupalom, let gáboñ gavugul nihiçulul, bare til gáboñ gafan go jiþie n'jbaj kábirinj ni buju babu. Gáboñ gaugu gafan gaugu go guomme firimfafu fo juun me. ⁸ Bare bae mul gáboñ gavugul nihiçulul, mata maagen mamu mala go mujugijuh ni Kirista ni pøp ni buru. Maagen mamu, emoç yay uyu n'ekay, ban gajaŋa gagu gaa maagen

gufaene gúni n'eñannen
emoč yay.

⁹ An aah me o ni gajaja
gagu nam mbibán nalat
atiol, an ahumu naroje
n'emoč yay bi maer. ¹⁰ An
ábboli me atiol, an ahumu
umu nánonan ni gajaja,
ban bajut uce ni o wájue
uçíol min alo ni gatil.
¹¹ Bare an alat me atiol, an
ahumu umu n'emoč ; umu
n'ejow n'emoč m'baffasut
mbaa bay naam n'ejow,
mata emoč yay ekanolkan
nápim.

Etey waf waw waa buron be

¹² Guñolom, nihiçululhič
bi egitenul búoh util waw
wolul uboketiboket, dó pe
mala gajow gagu gaa Yésu
Kirista. ¹³ E sipaya, ni-
hiçululhič min igitenul búoh
buru jiffase an ahu aphi
me náni kábirin ni buju
babu. Upúr waw, buru ni-
hiçululhič min igitenul búoh
jiheke Seytane. ¹⁴ Gúñum,
nihiçululhič bi etajen ig-
itenul búoh jiffase Paaya. Si-
payom, nihiçulul itajen mul
bi egitenul búoh jiffase an
ahu aphi me náni kábirin ni
buju babu. Upúr waw, ni-
hiçulul ibbañ itajen mul bi
egitenul búoh jibaje sembe :
Firim Aláemit ufu nánonan
ni buru, ban jiheke Seytane.

¹⁵ Jambi Jimañ waf waw
waa buron be. An aman
me buron be, an ahumu
ábboliut Aláemit Paaya.
¹⁶ Waf waw waa buron
be wo uomme : gaman

gaarat gal enil, ésilaet ebaj
wo nujugale me, ni pop
batennoro mala fubaj. Waf
wauwu pe let ni Paaya
ujoumulo, bare til ni buron
be. ¹⁷ Ban buron be pan
bubao, bo ni waf waw
wakane me bugan bugagu
min gubaj gaija ; bare an ahu
akane me wo Aláemit aman
me, o pan aroñ bi nánonan.

Alatora ahu ala Kirista

¹⁸ Gúñum, tinah talu
tíbanum tulofulo. Juune
búoh Alatora ahu ala Kirista
umu n'éjoul. Ban maer, baje
ulatora gammenje bugaa
Kirista gápollo. Dáuru
digitenolal me búoh tinah
talu tíbanum tulofulo.
¹⁹ Ulatoraaw ubugi ni wolal
gúpurume, bare gupiut
n'gúnie bugan bugololal.
Maagen mamu, enoen me
bugan bugololal guomene,
pan gúnién nánonan ni
wolal. Bare gúpupur ni
wolal min nanno ca búoh
bajut ace ni bugo aamen
maagen mamu an ololal.
²⁰ Buru til jiyayab Biinum
Banabe, ban Kirista asenul
bo. Yo eçil me buru pooul
n'jiffas maagen mamu.
²¹ Min ihiçulul me, let ter
búoh buru jiffasut maagen
mamu, bare til mala min
jiffas mo me. Ban jiffase
pop búoh jibij jánojan jújuut
jújoumul ni maagen.

²² Kan ñer ay aamme abija
ahu ? Leti an ahu acej
me gaa búoh Yésu aamme
Kirista ahu ? An ahumu
aamme hum Alatora ahu ala
Kirista ; mimanur, naceje

3

Ení uñil bugal Aláemit

¹ Jujuh gábboli gagu go Paaya ábboliolal me ! Gújalojalo bireg nah'avogolal guñolol ! Ban, ti maagen, bugo nuomale. Mof mamu, mo, muffasut Paaya ; yo eçil me muffasutol may. ² Gutiom bugo nimañ me nár, maer wolal guñol Aláemit nuomale ; ban min ujaale me éni gajem, uraŋerut þan. Bare nuffasale búoh no Kirista ajae me éraŋul, þan únial ti o, mata þan ujugalol ti náni me. ³ Anóan abaje gafium gaugu ni o þan akan to biinumol min áni an akure, ti açila Kirista fanjaol aamme an akure.

⁴ Anóan þe atile o ákanumut góboñ gagu gal Aláemit, mata etil yoemme elat ékanum góboñ gagu gal Aláemit. ⁵ Bare buru jiffase gaa búoh Yésu Kirista najoulojow bi épuren util waw, ban açila fumumol abajut gatil gánogan. ⁶ Yo eçil me an ajogor me líjtir ni o mat'abbañ nah'atil. Bare an ahu aroñ me n'etil, o, ámusut ajuh Yésu ban may affasutol.

⁷ Gúñum, jíkanum jamb'an abutul. An akane maçole nakakan an açole ti Yésu Kirista fumumol akan me an açole. ⁸ An aroñ me n'etil, an ahumu an ala Seytane nam, mata Seytane kábirin ni buju babu natilulo. Yauyu eçil me Añol Aláemit nájoul

gaa búoh Aláemit aamme Paaya ban Yésu náni Añolol ! ²³ An aceñ me gaa búoh Yésu aamme Añil ahu, an ahumu affasut may Paaya ; an aah me Yésu aamme Añil ahu, an ahumu may naffase Paaya.

²⁴ Yo eçil me, jikan n'uñumul gurim gagu go juun me kábirin ni buju babu. Eno me gurim gaugu jibangobañ bándor n'uñumul, buru þop þan jujogor n'Añil ahu ni Paaya. ²⁵ Ban wo Kirista alobolal me esen, wo uomme buron babu bábaerit me. ²⁶ Bugan bugagu gamañ me ebutul bugo guçile min ihiçulul gurim gaugu. ²⁷ Buru ñer, Kirista nañajar Biinum Banabe akan ni buru. Nemme Biinum baubu ubu nánonan ni buru, jusoholaut min ace akelul eligen uce, mata biçila þan biligenul waf waw þe. Ban wo bujae me eligenul, waf wom waa maagen, let waf waa jibij. Yo eçil me jibaj gajogor galine ni Kirista, ti Biinum babu biligenul yo me.

²⁸ Ey, guñolom, jujoh guñen góuba gajogor gagu golul ni Kirista, tima no najae me ébbañul natogolal min ummenjale gafium, ban jamb'ubajal ñusu bújonjorol funah fafu fo najae me éjoul. ²⁹ Eno me maagen mamu jiffase gaa búoh Kirista an nam açole, juote may jiffas gaa búoh ánoan akane maçole añol Aláemit nam.

ni mof bi ehajen búrokum babu baa Seytane.⁹ An áni me añil ala Aláemit, mat'abbañ nah'atil, mata firim Aláemit þan fíni ni o ti ní me eugit yola ; ájuut ñer abbañ atil mul mata añil ala Aláemit nam.¹⁰ An akanut me maçole, ter þop amanüt atiol, an ahumu alet añil ala Aláemit. Maume nüjual me uffasal bugay guomme guñol Aláemit, ni may bugay guomme guñol Seytane : ánoan alale ekan maçole, ter ábboliut atiol, an ahumu alet añil ala Aláemit.

¹¹ Maagen mamu, firim faufe faah me úbbolioral juunfowun kábiriñ ni buju babu. ¹² Jamb'ukanal ti Kaeñ aamen me añil ala Seytane, amuh me atiol. Ni bu namugumol ? Mata açila Kaeñ bakanerol buarat, bare bal atiol, bo, buçoçol.

¹³ Gutiom, jambi jijahali bugan bugagu bugaa buronj be balalerul. ¹⁴ Nuffasale búoh n'eçet yay núþumulale unonal ni buronj babu, mata núbbolialboli gutiolal. An ábboliut me atiol, an ahumu naroñ dó n'eçet yay. ¹⁵ An alat me atiol, an ahumu amuga-bugan nam. Ban jiffase búoh amuga-bugan buronj bábaerit bilet ni o.

¹⁶ Yésu Kirista nasesen buronjol mololal ; mamu núffasumal me wa uomme gábboli. Yo eçil me nuotale may usenal buronjolal mala gutiolal. ¹⁷ Bare eno me asanum najuge atiol maçoga bajogerol, mbiban abajut ñarum enil ñánoñan bi

ni atiol ahumu, bu ñer asanum ahumu ájue aah gábboli Aláemit ugu ni o ?

¹⁸ Gúñum, jambi gábboliorolal gúni gaa gurim ni elob n'utum bare ; bare til ugitenal gábbolior gaa maagen ni bakanerolal. ¹⁹ Mamu þan uffasal me búoh wolal bugan bugaa maagen. Mamu þop uinumolal þan úju me ufilo bújonor Aláemit.

²⁰ Maagen mamu, hani uinumolal ucenjolal mala bakanerolal, wolal nuffasale búoh Aláemit nafañ wo bájalo, mata açila naffase waf waw þe. ²¹ Gubugeom, íni me uinumolal uceñut bakanerolal, nüjuale uiyal bújonor Aláemit ni gafium dó, ²² ban tuyabaleyab wáfowaf wo núcinealol me, mata núh'úkanumalkanum gúboñol, ban nukanal wo namañ me. ²³ Gúboñol go guomme uge : úinenal n'Añolol Yésu Kirista, ban numajoral ti açila Kirista alobolal yo me.

²⁴ An ákanum me gúboñ Aláemit, an ahumu umu n'Aláemit, ban may Aláemit umu ni o. Ni búkanum baa Biinum Banabe bo nasenolal me núffasumal me búoh Aláemit umu ni wolal.

4

Biinum babu bápullo me n'Aláemit ni babu bápullo me ni Seytane

¹ Gubugeom, jambi jíinen bugan bugagu þe gájaeul me guçigul n'guogul Biinum

Aláemit buom ni bugo ; jíkimil min jiffas ter bi-inum babu baamme ni bugo n'Aláemit búpollo. Maagen mamu, uboñer gammeje galet bugaa maagen gúpollo tánatan ni mof me.² Dáure dújue digitenul ter maagen Biinum Aláemit bom : Anóan ajae me egiten búoh maagen mamu Yésu najoulojow ni gáni gal arafuhow, an ahumu Biinum Aláemit ubu ni o.³ Bare an ajae me elat Yésu ahumu, o biinumol búpullat n'Aláemit ; bola bal Alatora Kirista bom, o juun me búoh umu n'éjoul, ban maer naçilo aban ni mof.

⁴ Buru gúñum, buru til bugan bugal Aláemit jom, ban jihehek uboñer waw ubugi galet mee bugaa maagen ; mata Biinum babu baamme ni buru bufanje sembe fúf babu baamme n'ulatoriaaw ubugi, baamme baa mof. ⁵ Bugo bugan bugaa babe ni mof gom ; yo eçil me baloberil m'bíni may baa mof, ban mof mamu ni múttunil. ⁶ Bare wolal bugan bugal Aláemit nuomale. An áni me an ala Aláemit þan áttunolal, bare an alet me ola,mát'áttunolal. Dáuru dijae me ekanolal min únanumal Biinum babu baa maagen ni babu bal ebut bugan.

Aláemit gábboli nam

⁷ Gubugeom, úbbolioral, mata gábboli n'Aláemit gujoumulo. An ábbolie bugan

o añil ala Aláemit nam, ban an ahumu o naffase Aláemit.⁸ An ábboliut me apalol, o affasut Aláemit, mata Aláemit o gábboli nam.⁹ Aláemit naboñulo ni mof Añolol Erímbani yay min mbi úroñumal ni o ; mamu nagitenolal mee bu nábboliolal me nogor.¹⁰ Ban gábboli gagu gulet ter ni gábboliolal go wolal úbbolial me Aláemit, bare til ni min açila ábboliolal me, aban náboñul Añolol asenoro me ní bísimen bi mala gaboket gal utilolal.

¹¹ Gubugeom, nemme Aláemit nábboliolal bábbolier baubu bare mee, nuotale wolal may úbbolioral.¹² An ámusut ajuh Aláemit. Bare úbbolioral me, Aláemit þan áni ni wolal, ban gábboliol þan gujugi ni wolal ni gárira go ñanno ca.¹³ Aláemit nasenolalsen Biinumol. Mamu núffasumal me búoh wolal ubugu nánonan n'Aláemit ban may açila umu nánonan ni wolal.¹⁴ Wóli jujuge táh ban wóli fanjaóli ubugu n'egiten búoh, Paaya naboñuloboñ Añolol ni mof min mb'áni Apagena ahu ala mo.¹⁵ An áinen me aban naamben gaa búoh Yésu Añol Aláemit nam, Aláemit umu ni o, ban may o umu n'Aláemit.¹⁶ Maagen, wolal nujugale gábboli gagu go Aláemit ábboliolal me, ban núinenale ni go.

Aláemit gábboli nam ; an aroñ me ni gábboli ró, an ahumu umu n'Aláemit,

ban may Aláemit umu ni o.
¹⁷ Gábbolior gagu gaamme ni wolal guote gúrir, mamu nújugal ubajal gafium funah fafu faa bataliñ babu. Pan ubajal go mata maer, ni buron be, nubajalbaj gajogor n'Aláemit ti Yésu Kirista abaj go me ni o.
¹⁸ Gáholi gulet ni gábboli ; gábboli gárire nihi guhakam gáholi. An áholi me, dóemme gúteh nanage ; yo eçil me ñer an áholle gábboliol gúrirut.

¹⁹ Wolal núbbolialeboli bugan bugagu mata Aláemit amundum me ábboliolal.
²⁰ An aah me : « Injé níbboliboli Aláemit » mbibán nalat atiol, an ahumu abija om. Maagen mamu, an ábboliut me atiol o najuge me, mât'áju ábboli Aláemit o nájugerit me.
²¹ Gáboñ gauge Yésu Kirista asenolal mee gaah me : an ábboli me Aláemit, naate may ábboli atiol.

5

Etebolal ebeñ ni buron be

¹ An áinen me búoh Yésu aamme Kirista ahu, an ahumu o añil ala Aláemit nam ; ban an ábboli me Aláemit Paaya, pan ábboli pøp guñolol.
² Ubbólial me Aláemit, ban núkanumal pøp góboñol, dó pan digitenolal me búoh núbbolialboli guñol Aláemit.
³ Maagen, ébboli Aláemit, yo yuomme ékanum góboñol ; ban ékanum góboñol étañiut,
⁴ mata añil ánoan ala Aláemit nahehek mof mamu

; ban ni gáinen gagu gololal núhekumal mo me.
⁵ Ay ahek me mof mamu, íni let an ahu áinen me búoh Yésu aamme Añol Aláemit ?

⁶ Açila fanyaol Yésu Kirista ajoulo bi ni wolal ni mal mamu maa gábatiseol ni físim fafu fal eçelol. Let ni mal bare najoulo, bare mal ni físim. Ban Biinum Banabe bigitene búoh maagen dom, mata Biinum babu bo buomme maagen mamu.
⁷ Kan ñer baje ugitenum wono úfaji :
⁸ Biinum babu, mal mamu ni físim fafu ; ban wo waamme úfaji ujamojamor ni yo.
⁹ Iní me ban uruhenal bagitener babu baa bugan, ube baamme bal Aláemit bufanbofañ fúf : Aláemit nagitengiten mala Añolol !

¹⁰ An áinen me ni Añol Aláemit, an ahumu náineyinen ni firim faufu. An áinenut me ni Aláemit, an ahumu najojoh Aláemit aþula-elob, mata áinenut ni gurim gagu go Aláemit alob me mala Añolol.
¹¹ Gurim gaugu go guomme uge : Aláemit nasenolalsen buron babu bábaerit me, ban buron baibu ubu ni Añolol.
¹² An ayab me Añol Aláemit, buron babu nayabe ; an ayabut me Añol Aláemit, ayabut may buron babu.

Buron babu bábaerit me

¹³ Nihicululhiç gurim gaugu, buru jáinen me ni gajow gagu gal Añol Aláemit, tima n'jiffas búoh jibabaj buron babu bábaerit me.
¹⁴ Gafium gauge

nubajale n'Aláemit gaa búoh úcinaol me waf wajaore ni búnongumol, þan áttunolal. ¹⁵ Nemme nuffasale búoh Aláemit wáfowaf wo núcinaol náttuneolaltun, nuffasale may búoh wo núcineol me þan asenolal wo.

¹⁶ An ajuh me atiol akan gatil gaatut guçilol naçet, naate alaw, ban Aláemit þan asen atiol ahumu buronj, eno maagen mamu gatil gaugu guotut guçilol naçet. Maagen baje gatil go nihi guçil an naçet ; let gatil gaugu niegul jilaw mala go. ¹⁷ Bakaner bánoban baarat gatil gom ; bare let gatil gánogan nihi guçil an naçet.

¹⁸ Nuffasale búoh an áni me añil ala Aláemit, mati nah'atil áni to me, mata Añol Aláemit napoyolpoy ban Seytane mát'ájuol ekan wáfowaf. ¹⁹ Nuffasale þop búoh Aláemit açilolal, bare mof mamu þe umu ni fujoh faa sembe sasu saa Seytane. ²⁰ Nuffasale may búoh Añol Aláemit najoulojow, ban nakanolal min uffasal Aláemit ahu ala maagen. Ni Añolol Yésu Kirista þop núbajumale gajogor n'Aláemit ahu ala maagen. Kirista ahumu, açila fumumol aamme Aláemit ahu ala maagen, açila aamme buronj babu bábaerit me.

²¹ Gúñum, jíkanum úlaemit waw galet me bugaa maagen !

Eletar yay éutten yo Saan ahič me

Basaf babu baa Saan

¹ Injé Afan ahu ihičulo bi ni aare ahu* o Aláemit ačob me, ni ƿop bi ni guñolol bugo níbboli me maagen mamu. Let ínje nevonom íbboliul, bare bugan bugagu ƿe gaffas me maagen mamu gúbboliulboli may, ² mata maagen mamu umu ni wolal ban ƿan míni ni wolal bi nánongan.

³ Mb'Aláemit Paaya ni Yésu Kirista aamme Añolol gusenolal gáji, ñiarum enil ni gásumay, min újugal uronjal ni maagen mamu ni gábbolior dó !

Eroŋ ni maagen ni gábboli

⁴ Súmomsum faŋ min ijuh me búoh guce ni guñoli buroñil bunabonabor ni maagen mamu ti Paaya alobolal yo me. ⁵ Aare ahu, maer dáre nibaje ícini iegi : Ubbólitoral ban núbbolial gupalolal. Let gáboñ guvugul nihičuli, bare gagu go nuyabal me kábirij ni buju babu. ⁶ Gábbolior, yoemme min uronjal ti gúboñ gagu gal Aláemit guroren yo me. Maagen mamu, gáboñ gagu gal Aláemit, ti juun go me

* **1:1** 1.1 aare ahu : ƿan kan jangu ece bo Saan aamene. † **1:13** 1.13 atii : ƿan kan jangu yay dó Saan aamen me.

kábirij no ni fíčilum fafu, go guomme uge : Juroŋ buron baa gábbolior !

Saan o m'bačaf mala ékanum upula-sulob bugagu

⁷ Upula-sulob gammene guvisore guban mof mamu ƿe. Gulalat éinen gaa búoh maagen mamu Yésu Kirista naajanjar enil yal arafuhow. An ánie mee o aamme apula-elob, o aamme Alatora ahu ala Kirista. ⁸ Kan buru fumumul juote jíkanum jambi júbbur gásumay gagu go ejenóli ejallul me, bare til mbi jiyab bacam bárire. ⁹ An átijut me n'elagen baligener babu baa Kirista, an ahumu ayabut Aláemit. An alagen bo me nánongan, an ahumu nayayab Paaya ni Añil ahu. ¹⁰ Eno me an najoulo atogul ban aligenutul nabor ni baligener baubu, jambi jialenol súndoul, jambi ƿop jisafol. ¹¹ An asafol me, an ahumu umu ró ni bakaner babu bola baarat mee.

Gurim Saan gúsola

¹² Nibaje waf wammañe bi elobul, bare imaŋut ilobul wo n'eletar. Nimanje min íjoul itogul min ilob ni buru bújonor, tima nubajal ésumay yaƿiloe sar. ¹³ Uñiaw bugal atii† o Aláemit ačob me gusafuli may.

Eletar yay éfatten yo Saan ahič me

Basaf babu baa Saaj

¹ Injé anafan ahu ihičeuli, aw atiom Gaiyus o níbboli me maagen māmu.

² Atiom o níbboli me nár, ínje umu n'elaw Aláemit min akan wafi pe n'úari, nilaol pøp aw fumumi ubaj gásumay n'enili ti may biuumi bubaj go me. ³ Nibabaj ésumay yámah no guce ni gutiolal gukelo me guogom maagen mamu mujugijuh ni buronji, ban ti maagen buronji bujaojaor ni maagen maumu. ⁴ Waf waw wafaj me n'úsumom wo uomme min iun me búoh guñolom ubugi m'buronj nabor ni maagen mamu.

*Maaro mamu mo Gaiyus
akan me*

⁵ Atiom o níbboli me nár, waf waw pe wo nukane me bi ni gutiolal, nukanewokan ni maagen dó, hani nihi ní sijaora. ⁶ Gulolob maa gábbolii bújonor bugan bugagu bugaa janguóli pe. Nilai urambenil ni bújaoril garamben gásume Aláemit. ⁷ Elob mala Kirista eçil me n'guilo gujow, ban gumaňut guyab wáfowaf ni guñen bugan bugagu gáinenut me n'Aláemit. ⁸ Kan ñer nuotale ualenal bugan ti bugaubugi, tima

nurambenail ni burok babu bo guomme n'ekan min maagen mamu muffasi.

Joturef bugo ni Demetirius

⁹ Nihičulohič gurim gu man bi ni jangu yay yolul, bare Joturef amanje me éni afanul ni waf waw pe, amanjut auttenóli. ¹⁰ Yo eçil me no nijae me éjoul, pán igitenul maarat mamu pe mo nakan me ni pøp gurim gagu gaarat me go nalob me aya ni wolal. Ban areut to : nalalat ealen gutiolal gajoulo me, ban gamanjen me ealenil nabbañ mul áfirenil yo ekan, min til ahattoril gúþur jangu yay.

¹¹ Atiom o níbboli me nár, jamb'ulihor ni waf waarat, bare ulihor ni waf wáarie. An akane maaro, o, Aláemit açilol, bare an akane maarat, o, affasut Aláemit.

¹² Demetirius, açila, ésuh yay pe gulolob maaro guya ni o, ban maagen mamu maamme ni o mujugijuh ni buronjol. Wóli fumumóli may julolob maaro jiya ni o, ban nuffase búoh wo wóli julob me maagen dom.

Gurim Saaj gúsola

¹³ Nibaje waf wammeje bi elobi, bare imanjut ilobi wo n'eletar. ¹⁴ Nínene búoh mati pio nikeli bujuh min ulolobora wo bíþimbor. ¹⁵ Gásumay gúni n'aw ! Gu palí gusafuli. Usaf ánoan ni gupalolal !

Eletar yay yo Síd ahič me Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Síd nahihič eletarol bi n'ajangara ánoan. Firimol fukaekaen ebbañ ni faa Pier faamme n'eletarol éutten. Maagen mamu, Síd natigetigen bugan bugagu galigene me waf waa jibij ban nihi gukan dó me galego. Nújue uligor gurim gagu gaa 2 Pier 2.6-13.

Síd ni gurim guce gaa Bahičer babu Bufan babu náhagoe min ahič eletar yauye ; go nañare min ali-gen ejangaraay gamat me no naamme n'ekan burokol. Nañajar may bagitener bice bal Esúif bálero ni Bahičer babu Bufan babu (Síd 1.9, 14-15).

Síd nagitegen ni sembe ró bu Aláemit nah'ateh me bugan bugagu galat me firimol faa gábboli (Síd 1.3-13). Bare naage may mb'urumalil sinil ban nurambenalil min gúju guþah bitiña-fiñ Aláemit (Síd 1.22-23). Ujuh me min eletar yauye yaa Síd ni urej waw waam dó me sitaf, dáru **bi égaden maarat ni bipila**. Matafe maumu let búoh bi ehajen, bare til bi epagen.

Basaf babu baa Síd

¹ Injé Síd, aamme amigelala Yésu Kirista ban þopníni ati Saak apuma, ínje ihičeul eletar yauye bi ni buru bugo Aláemit Paaya avoh me, bugo nábboli me, ban napoyul bi no jijae me eemor ni Yésu Kirista : ² Mbi Aláemit ammenjenul ñarum enil, gásumay ni gábboli !

Síd o m'baçaf mala uligen-naaw galet me bugaa maagen

³ Gubugeom bugo níbboli me, nimañene fanj min ihičulul mala gapah gagu gaamme gololal wolal þe. Bare maer njuge búoh niete ihičulul bi esenul buaken min jitaj bi mala gáinen gagu go Aláemit asen me bándor bugan bugagu bugola. ⁴ Maagen mamu, baje bugan guce bugo gapinoril guarat gabbuyulo gunonul ; ubugi n'étigen wo gáji gagu gal Aláemilolal gulob me min mbi gúju guroñ ti súmil me, ban gulale mamu Yésu Kirista, aamme Afanolal, aamme Ataolal anur ahu pat. Bahičer babu bipi bo m'bulob mala gúteh gagu go bugan bugaubugi gujae me eyab.

⁵ Hani bae min jiffas me waf wauwu þe, bare bae nimañe iosenul bu Ataw aþagenulo me ésuh yay yal Israel baubu ni mof mamu mal Esíp, aban nakan bugaguil gabañut me gafiumil ni o n'guçet. ⁶ Juosen wámus me ubaj emalaka guce gaceñe ere to ni sembe sasu so Aláemit

asenil me min gúpurul guhat bićindil : Aláemit najogil ajek bi nánongan aban n'emoć yay iki funah fafu fámah fafu faa bataliñ babu fićigul. ⁷ Juosen wámusen me ubaj bugaa súsuh sasu saa Sodom, Gomora ni ƿop bugaa sasu súsuh salof so me : gunamonamo eroñ buron baarat ti bal emalakaay ban nihi gufilo ánaíne n'apadol ánaíne. Guyabe gúteh gagu gal élam ni sambun safogoérít, ban dó bigitenum bom bi ni wolal ƿoolal.

⁸ Yoo, bugan bugaubugi ganonulul mee manur mamu may guom n'ekan : gubaje upinor waarat waćilil n'gutil ni sinilil fanjaso ; gućotihene fívieto fafu fal Aláemit, gujele úuwenum waw wammen mee gasal wal émit. ⁹ Dáuru waf wom wo afan emalakaay o guvoge me Mićel fanjaol ámusut akan. No nárig me ni Seytane bi effas ay ni bugo gúuba ajae me eajar efuluñ yay yaa Móis, Mićel akañenut alob gurim gaa gújel aya ni Seytane ; naagolseh bare : « Mbi Ataw ategi ! » ¹⁰ Bare bugan bugaubugi wo guffasut me, wo til gujele me ; ban wo uinumil újiil me n'guffas wo ti nihi ní me súnuhureñ saa baha, wo til núh'újarul me gallim gagu golil. ¹¹ Mataño míni ni bugo ! Bulago babu baa Kaeñ gulagene ; gaija gaa síralam gućilil min gúruroro ni gatil, ti Balaam

akan mo me ; elat ékanum ti Kore ećilil min gućet.

¹² Gúni to me buru bao-munorer ti batiañ ni fitiñ, kakan ñusu ñámah ; bare bugo ƿan gutiñ m'basuut hani jatiito, ban molil bare nihi gupinor. Gúnini ti úpar wo gúrus gagu gúfulene gújaenum, ban ñer mat'ulubul mal. Gúnini ti ununuh wabugut mitiñ tinah wo baćiger taa gabuh, ti ununuh wáhulloë ulo ban n'ućet uhay kak. ¹³ Gúnini ti gulongos gaa fal fo fiiñ fo fitiñe ; ƿan gúpunnul bakaneril basuneni mee ti nihi ní me gagof. Gúnini ti suut sasu sasare me, ban Aláemit nacokorilcokor bi nánongan gurobo n'emoć yay yafañ so me pe.

¹⁴ Henok, aamme jabbah jutogen n'úuba búsol Adam, nalobe mala yo ƿio bo aah : « Juutten : Ataw ƿan ájoul manur n'emalakaol ganab mee gaamme súuli ni súuli, ¹⁵ bi etaliñ bugan bugagu pe, bi eteh gálaput me pee mala bakaneril pe baarat me bo elalil Aláemit ejallo me, ni ƿop mala gurim gagu pee gáhoji mee go utilaaw ubugi gabajut mee gákanum gánogan gulob me guya ni o. » ¹⁶ Bugan bugaubugi músut súmil ban ubugi nánongan n'émumunor ; guronjeroñ ti gafogail gumañ me ; ƿan nihi gulob gurim gaa baten-noro, ban may ƿan nihi gulob bugan bugagu gurim gásume min gúju gutiñ ni sinilil.

*Síd o ni batar gáinen me
ni Yésu*

¹⁷ Bare buru jaamme gubugeom bugo níbboli me nár, juosen gurim gagu go upotoraaw bugal Ataolal Yésu Kirista gupi me n'gúlobaliul. ¹⁸ Guogulseh : « Ni gunah gagu gúsola, þan baj bugan gajae efinjenul ban þan nihi guronj ti súmil me m'báhollut Aláemit. » ¹⁹ Ubbuga, bugan bugagu gakane me min búfaculor bubaj n'ejangaraay ! Gubabaj baþinorer bal arafuhow ban Biinum Aláemit bilet ni bugo.

²⁰ Bare buru jaamme gubugeom bugo níbboli me nár, jiaken n'júronjum ni gáinenul ganab mee fañ. Jilaw ni sembe sasu ró saa Biinum Banabe. ²¹ Juronj ni gábboli gagu gal Aláemit buru n'enah buronj babu bábaerit me bo Ataolal Yésu Kirista ajae me esenul ni ñarumol enil.

²² Sinilul surum bugan bugagu bugo gáinenil gúlan me. ²³ Jíramul guce ni bugo ni sambun sasu min jipagenil ; bugagu sinilul ni surumil, bare ni gákanum ró jambi jibil jugor wañil wo bakaneril baarat me bisigen me.

Esal Síd ésola

²⁴ Usalal Aláemit áju me apoyul jambi jibil julo ni gatil, ban þan ájaenumul m'babajut gatil gánogan, n'ésumay ró bi to naamme ni bájalool. ²⁵ Gasal, fívieto,

sembe ni fufane, so þe síni n'Aláemit anur ahu pat áþagenumolal me n'Ataolal Yésu Kirista, kábirij ni fíçilum fafu, maer ban bi nánonan ! Amen.

Waf waw wo Aláemit agiten me Saanj Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Bavoger babu bapi me bal "Apokalis" gugerekay gom : dóemme egiten maagen maffasenuti ter makopeneni. Yo ecil me ni gubanjalay élebur yauye nebaj gajow gagu gaa "Bagitener".

N'élebur yauye, Saanj uligorum ni únogor nah'anj bi épajul bugan bugagu waf. Wammenje ni wo ni Bahiêr babu Bufan babu úpollo.

Siletar sono futoh ni súuba sícile élebur yauye (Bagitener 1 bi 3). Siletar sausu sihiîhiç bi ni sijangu may sono futoh ni súuba saam n'ettam yaa bugaa Rom, ni mof mamu maa Asi, yo guvoge me jama Turuki. Piçima élebur yay pooyo bi ni sijangu sausu ehiç (Bagitener 1.4, 11). Ahiça yo ni so nájoume **min alob ni sijangu sasu pee saa mof.**

Babu yo (Bagitener 4 bi 20), Saanj nalobe mala bujugum bámah bo Aláemit akanol najuh n'émit. Nájuge waf wajahalienie ban nagitene bu waf wauwu únie nogor. Ujógum ni Bagitener 4 jow bi 11, ahiça ahu nagitene bu Yésu Kirista ápegul me uinum bugan

bugagu min gúju gujoh wo Bahiêr babu Bufan babu bulob me. Saanj nagitene may búoh Firim fafu Fásüm me faa Yésu Kirista fujoulojow bi mala súsuh sasu pe. Bagitener 12 bi 20 sigitengiten **bútaj babu bámah babu bajae me ehek sembe sasu saarat me.** Yésu, aamme An ahu Aroñ me, gugitenol ni ganogor gaa juñol gabbarum. **Gabbarum gagu gal Aláemit,** gasen me buronj go ti gabbarum gaffasut wáfowaf, **gutebe eben yay.**

Bagitener 21 ni 22, saamme fúbanum élebur yay, súlobalie mala **bátuler buvugul** bo Aláemit ajae étul. Ni bátuler baubu, baj dó ésuh yámah, yaavulo n'émit yay ni bájier bal Aláemit : yo eomme Yérusalem. Gurim gaugu go ñer gúuñene élebur yauye, ban may go gubane Ebibul yay peé.

*Waçil me élebur yauye
n'ebaj*

¹ Elébur yauye ebaj me maagen mamu makopéni me mo Aláemit agiten me Yésu Kirista. Aláemit nagitenol mo min mbi acila may agiten mo urokaol min guffas waf waw waat me mati pio n'ubaj, ban náboñul amalakaol ákail agiten wo ínje Saanj aamme arokaol. ² Niçimen fo gaa búoh wo níjuh me pe firim fafu fal Aláemit wom, ban Yésu Kirista

may nagitengiten búoh dó
pe maagen dom. ³ Abaj
gásumay, an ahu ajangae
me bugan bugagu gurim
gauge gápollo me n'Aláemit.
Gubaj gásumay gauettene go
me ban ni gubaj go jon !
Tinah talu tulofulo no waf
wauwu pe ujae me ekano.

⁴ Injé Saanj ihiculó maa
bi ni sijangu sasu saamme
futoh ni súuba saamme ni
mof mamu maa Asi. Mbi
Aláemit, aam to me, aphi me
náni, ajae me éjoul, asenul
gáji ni gásumay. Mbi uinum
waw waamme futoh n'úuba
waamme bújonor efenjenjol
yaa jávi usenul may gáji
gaugu ni gásumay gaugu.

⁵ Mbi Yésu Kirista pop,
agitena ahu ala maagen, an
ahu amundum me ailo ni
gaçet me, afañ me úviam
pe, asenul gáji gaugu ganur
gagu ni gásumay gaugu
ganur gagu. Gasal ni sembe
síni ni an ahu ábboliolal
me, áyu me físimol min
apagenolal n'utilolal, ⁶ ban
nakanolal núnial úvi, núnial
utenjena bi emigelet Payol
Aláemit ; mbi gasal ni sembe
síni ni o bi nánonan. Amen !

⁷ Juutten : Umu n'éjoul
n'etut úpar waw ; jícil
jánojan þan jujugol, hani
bugagu gábukenol me ;
súsuhsasu pe saa mof þan
siçagor mola. Ey, þan
siçagor mola ! Amen.

⁸ Ataw Aláemit naage : «
Injé iomme fíçilum fafu ni
fúuñenum fafu, an ahu aam
to me, aphi me náni, ajae me

éjoul. Injé iomme Aláemit
ala Sembe. »

*Saan najuh Kirista o ni
bájalool*

⁹ Dáre ínje atiul Saanj
ihiculul maa. Injé ni buru
gailo ganur nubajale mala
Yésu Kirista : nugumale
sílam ni o, wolal pe bugan
bugaa Jávi Aláemit nuo-
male, bugan gaam n'eaken
yay. Gujogomjoh gújaenum
bi n'élon yay yo guvoge me
Patumos, dó pe mala gavare
gagu go nivaree me firim
fafu fal Aláemit, mala elob
yay yo nilobe me mala Yésu.
¹⁰ No funah fafu fanab me
fíçilo me, fo nuvogale me
funah fal Ataw, Biinum Ba-
nabe ni buloom, ban niun
búsolom firim fijil, níme ti
baeler gáturupa, ¹¹ fuoh :
« Wo nujuge mee, uhiç wo
n'élebur, uban nuboñ yo
sijangu sause saamme fu-
toh ni súuba : yal Efes,
yaa Simirin, yaa Perugam,
yaa Catir, yaa Sarud, yaa
Filadelufi ni yaa Laodise. »

¹² No níbaho me bi ejuh
an ahu alobe mee n'ínje,
niju sihandia sono futoh
ni súuba sal éurus. ¹³ Ni

baj an anogore ti añol ar-
fuhow ailo n'etut sihandia
sausu, akano gájuo gaave
bi ni guolol, ban nabaj gas-
inja gal éurus ni bagingol.
¹⁴ Fuhoor ni walol ni sútuen
par ti bíbil, ti gaeñ ; gúçilol
n'gújuh ti sambun. ¹⁵ Guolol
n'guij salsal ti mañ mápollo
ni sambun saa buap, níme
ti nihi gusoi me ni biniþ
baa sambun. Firimol ni

fíni ti gael gulongos gaa fal fámah.¹⁶ An ahumu nao-gen ni gañenol gárib suut sono futoh ni súuba, ban gafoje gañege n'ulam go poowo níhi gúpurul ni butumol. Buulol m'buhat ni bijj ti bunaa bo bájuger lew.

¹⁷ No nijugol me, nilo n'ettam to n'guolol nan an açele. Ñer naremben gañenol gárib n'ínje naagom : « Jamb'úholi wáfowaf ! Injé iomme átiar ahu ni ásola ahu,¹⁸ ínje pøp iomme aron me. Niçelençet, bare maer ínje ume min iroñe bi nánoran. Sífañum sasu sal eçet yay, saa tiñ talu to ufgaaw guomme, usu n'guñenom.¹⁹ Mbi ñer uhiç wo nujuh me, wabaj me, ni pøp wajae me ebaj.²⁰ Suut sasu saamme futoh ni súuba so nujuh mee ni gañenom gárib ni pøp sihandia sasu saamme may futoh ni súuba, wo simaŋ me egiten uwe : suut sausu so suomme emalakaay bugaa sijangu sasu saamme futoh ni súuba ; sihandia sasu so suomme sijangu sausu. »

Uhoñen waw bi ni sijangu sasu saamme futoh ni súuba

2

1. Gahoñen gagu bi ni jangu yay yal Efes

¹ Uhiç amalaka ahu ala jangu yay yal Efes uogol : « Injé átuh me suut

sasu saamme futoh ni súuba ni gañenom gárib, ban ni-jow n'etut sihandia sasu saamme futoh ni súuba sal éurus, maa nilobe bi ni jan-guol :

² Niffase waf waw wo nukane me. Niffase bu nuroke me ni sembe, ni bu nuakene me n'emuten dó. Niffase búoh újuut umuten bugan bugagu gálaput me. Nulipe min uffas ter maagen joon bugan bugaubugi gaage me bugo upotora upotora bugom ti maagen. Nujuge búoh ubija bugom, gulet upotora.

³ Nuakewaken n'emuten dó ; nülalam nár múmbam, ban úllelenut.

⁴ Bare baje waf wásumutom n'aw : Ubbañut úbboliom ti núbbolirenom me bítinar.

⁵ Uosen búoh nujaene wári mbiban núþagul úloul ! Yo eçil me úbahen uñar buroñ buvugul, ban nuroñ ti nuþien me nuroñ bítinar. Ubáhenut me buroñi, þan iiyul bi n'aw ban þan íþuren sihandia sasu síya to suomme.⁶ Bare ni waf wauwe nisali : maa min ulat me bakaner babu baa bugaa gayoñ gagu gaa Nikola ti ínje fanaom ilat bo me.

⁷ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Bi-inum babu bulobe me sijangu sasu. An ateb me ebeñ yay, þan isenol mitiñ mamu maa bununuh babu basene me buroñ baamme ni gafat gagu gal Aláemit atiñ. »

2. Gahoñen gagu bi ni jangu yay yaa Simirin

⁸ Uhić amalaka ahu ala jangu yay yaa Simirin uogol : « Injé aamme átiar ahu ban níni ábanum ahu, aêt me ban niilo ni gaçet me, maa nilobe bi ni janguol :

⁹ Niffase sîlam sasu síya ni bileh babu býia ; bare maagen mamu an til abaje nom. Niffase gurim gagu gaarat me go bugan bugagu gaage me n'utum bare bugo Esúif bugom ban gulet Esúif, gulobe me guya n'aw. Bare bugan bugaubugi kakan gayoŋ gaa Seytane. ¹⁰ Jamb'úholi sîlam sasu sanagei me. Uutten paa, Seytane pân abet gammenje ni buru ni fipeh min mb'álamenil bi élingen gáinen gagu golil, ban pân álatienil gunah guñen. Hani pân úcelum to, bare ujoh to liŋ tir. Ukan mo me, pân iseni buroŋ bábaerit bíni bacami bal ateba-eben.

¹¹ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Bi-inum babu bulobe me si-jangu sasu. An ateb me ebeŋ yay, mat'aêt eçet yay éutten yay. »

3. *Gahojen gagu bi ni jangu yay yaa Perugam*

¹² Uhić amalaka ahu ala jangu yay yaa Perugam uogol : « Injé átuh me gafoje gagu gañeh me ulam go poowo, maa nilobe bi ni janguol :

¹³ Niffase tay nuçine : to efenjen yay yaa jávi jaju jaa Seytane eommé. Bare móman nuçin bo, nujojoh liŋ tir n'ínje ;

ubelenut gáinen gagu go nubaj mee n'ínje, hani no gumuh me Antipas, alob me bugan bugagu múmbam ni maagen, dó ésugul dó Seytane açin me. ¹⁴ Bare baje waf wo nijae eçafi mala wo : nubaje bugan galagene baligener babu baa Balaam. Maagen mamu Balaam nagitengiten ávi ahu Balak bu najae me ebutor bugal Israel tima n'gutiñ ellu yaa sihaj sásimenisimen ni siþaŋ ban þop n'gujobuet. ¹⁵ Nubaje þop bugan galagene baligener babu baa gayoŋ gagu gaa Nikola. ¹⁶ Maer ñer úbahen uñar buroŋ buvugul. Ukanut mo me, pân iiyul maer bi n'aw, min itigen bugan bugaubugi ni gafoje gagu gápureul me ni butumom.

¹⁷ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Bi-inum babu bulobe me si-jangu sasu. An ateb me ebeŋ yay, pân isenol ni mana yay yakopeni me. Pan isenol þop eval étuay. Eval yauyu gajow gavugul gúbileni ni yo, go ánoan mat'affas eno let an ahu ajae yo me eyab. »

4. *Gahojen gagu bi ni jangu yay yaa Catir*

¹⁸ Uhić amalaka ahu ala jangu yay yaa Catir uogol : « Injé Añol Aláemit, o gúçilom guiye me ti sambun sasae ban guolom n'guhat n'guij salsal ti mañ máþullo ni sambun saa buaþ, maa nilobe bi ni janguol :

¹⁹ Niffase waf waw wo nukane me : niffase gábbolii, gáineni, garambeni ni gaakeni bu síjalo me re. Niffase búoh gailo gagu go nubaj me maer ni waf wauwu þe gufafan gaa no. ²⁰ Bare nibaje waf wo nijae eçafi mala wo : nuhale aare ahu o guvoge me Sesabel, abije me aah aboñer nam, min alimben urokaaw búgumbam. Ni gurim gagu go naligeneil me nabuteil me ni go min nihí gukan bo me bujobuet, ban nihí gutiñ ellu yaa sihaj sásimenisimen ni siþan. ²¹ Nisenenol tinah tima nábahen ajar buron bувugul, bare amanjut ahat ekan galego gaugu go nakane bo mee. ²² Yo eçil me þan ikanol násomut náar, ban þan ibet þop gupalol bugo gufiye bo mee ni sílam sámah, eno guteit bakaner babu bola. ²³ Mbiban þan imuh guñolol. Mamu, sijangu sasu þe þan siffas búoh ínje iomme an ahu affas me upinor waw waa bugan bugagu ni gamañ gánogan golil. Pan icam ánoan re ni waf waw wo nakan me.

²⁴ Bare buru bugaa Catir janjaño me, juuttenut baligener baibu, jiligenut waf wauwu wo bugan bugaubugi guoh me wo uomme "waf waw wásiki me waa Seytane." Ban nilobul yo búoh ilet n'ebbañ isenul bíteb bice, ²⁵ eno let iegul jujoh liñ tir waf waw wo jibaj me bi no nijae me

ébbañul. ²⁶ An ateb me ebeñ yay n'ekan waf waw wo ínje iman me bi funah fafu fúsola, þan ikanol náni ni fuhow súsuh sasu þe. ²⁷ Pan ajar egol yaa mañ min akoñ so, ban þan afum so ti an afume me éjum yatepítap n'ehap. ²⁸ An ahumu þan isenol sembe sasu sanur sasu ni so Payom asenom me. Pan isenol þop eut yay yajañe me m'búrab tinah yo guvoge me eraben.

²⁹ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Bi-inum babu bulobe me si-jangu sasu. »

3

5. Gahojen gagu bi ni jangu yay yaa Sarud

¹ Uhiç amalaka ahu ala jangu yay yaa Sarud uogol : « Injé aogen me uinum waw waamme futoh n'úuba wal Aláemit ni þop suut sasu saamme futoh ni súuba, maa nilobe bi ni janguol :

Niffase wo nuomme n'ekan þe ; nubabaj gáilandin gal an arondon, ban aw an açele nom bújonjorom. ² Utállo min ulijen waron me þan n'aw balama wo may uçet ñag. Maagen mamu njuge búoh bakaneri butogut bújonjor Aláemilom. ³ Uosen ñer gurim gagu go gulobi me, uosen wo nuun dó me ; úkanum wo gulob me, ban núbahen bakaneri. Ulet me n'étallo, þan ijoul íhuji ti áku nah'ajow me, aw m'baffasut tinah tay nijae me éjoul. ⁴ Bare baje guce ni

bugani dó Sarud gahottenut wañil. Bugo þan gusimo túen min gujaor n'ínje mata guþilopilo ekan mo.

⁵ Bugan bugagu gajae me eteb ebeñ yay mamu þan gusimo mee túen me par ; mat'ímus íþuren ujail n'élebur yay yaa buroñ, ban þan ilob bújonor Payom ni emalakaay bugola gaa búoh ínje içilil.

⁶ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu. »

6. Gahojen gagu bi ni jangu yay yaa Filadelufi

⁷ Uhiê amalaka ahu ala jangu yay yaa Filadelufi uogol : « Injé anab me ban níni an ala Maagen, aogen me éffañum yay yal ávi ahu David, ínje o níh'ípegul me an mât'áju apeh, o þop nih'iffañ me an mât'áju áffañul, maa nilobe bi ni janguol :

⁸ Niffase wo nuomme n'ekan þe ; niffase may búoh sembei sutogut, bare mánonan núttutun firimom m'bahamenutom. Yo eçil me nípegule ganegen bújonori, ganegen go an mât'áju apeh. ⁹ Bare bugan bugagu bugaa gayoñ gagu gaa Seytane, upula-sulob bugaubugi gabije me n'guoh bugo Esúif gom ban gulet Esúif, maa nijae ekanil : þan injar sembeom min ikanil n'gújoul íkiil guya gújul bújonori min gumaleni. Mamu, þan guffas búoh níbboliiboli. ¹⁰ Nemme

núkanumkanum gáboñ gagu gal étuh liñ n'éinen yay n'ínje, þan may ipoi tinah talu taa mataño baçigerul, majae me éavul ni mof mamu þoomo bi élingen gáinen gagu gaa bugaa mof. ¹¹ Injé mati þio níjoul. Utúh jon wo nubaj me jambi an ákail arami bacam babu bal eteb ebeñ yay.

¹² An ateb me ebeñ yay, þan injarol ikan erujen ni gávi gagu gal Aláemilom, ban ñer mat'abbander áþur dó. Pan íbilen ni o gajow gagu gal Aláemilom ni þop gal ésuh yay yal Aláemilom, yaamme Yérusalem yay evugul yay yo Aláemilom ajae me ekan n'éavul n'émit yay. Pan may íbilen ni o gajow gagu gavugul gagu go nibaj me.

¹³ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu ! »

7. Gahojen gagu bi ni jangu yay yaa Laodise

¹⁴ Uhiê amalaka ahu ala jangu yay yaa Laodise uogol : « Injé aamme Amen yay, alobe me Firim fafu Fásum me ni maagen, an ahu o Aláemit ájoum me ni o min átul waf waw þe, maa nilobe bi ni janguol :

¹⁵ Niffase wo nukan me þe. Niffase þop búoh ukanut an ásuþe, ukanut may an ájebie. Min imajen me úni ace ni sausu saam ma súuba ! ¹⁶ Bare nemme n'etut so nom, yaamme búoh úsuput, újebiut, þan

imasuli ! ¹⁷ Nuh'uoh : "Injé asanum nem, an abaje, waf ujahaliutom." Bare uffasut bu nuruneni me enil, bu núboteni me ! Aw an alege om, ban núpim, dakeli nom. ¹⁸ Yo eçil me ínje umu n'étalleni min unom n'inje éurus ýápire, yo gutujule ni sambun min gúpuren maarat yo, mamu þan úju úni asanum ala maagen. Mb'unom may bisimo bútuay usimo tima numeen gasimouti gasuneni mee. Mbi þop unom bubun ukán ni gúcili min mb'úju ujuh ! ¹⁹ Injé ninnurenur ban nitegeteh bugan bugagu þe bugo níbboli me. Kan ñer ujajen, ban núbahen bakaneri. ²⁰ Utten, ínje umu niiye tíyanj to ni gánonum gagu ban níni n'eteh ganegen gagu. Eno me an naune firimom min ápegul ganegen gagu, þan inogen yanjl, ban wóli gúuba þan jitiñ dín danur.

²¹ An ateb me eben yay, þan inamenol tiñ tanur n'inje n'efenjen yay yúmbam yaa jávi, ti may ínje iteb me eben yay ban ninamoor tiñ tanur ni Payom n'efenjen yay yola yaa jávi.

²² An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu ! »

4

*Efenjen yay yaa jávi
yaamme n'émit*

¹ No þúrto me, nibbañ iluj ban nijuh n'émit yay gane-gen gúpegul. Firim fafu fítiar fafu fo niun dó me ni fúlobul n'inje ti nihi níme gáaturupa guoge, fuogom : « Ujingul bi tale min igiteni waf waw wajae me ebaj. »

² To baenah Biinum babu ni bufafen bunogenom. Ner nijuh n'émit yay efenjen yal ávi. N'efenjen yauyu an arobo ró. ³ An ahu arobo me n'efenjen yay nahat naij ti eval ejaha yájuge káw. Ni baj þop gaiba-émit gaije salsal ti eval yay ejaha yay yo guvoge me Emérod gu-bosor efenjen yauyu. ⁴ Ni baj may ufan gono ávi ni gubbagir gakanoe wañ útuay ban n'gukano sílandij sal éurus, gurobo ni sifjenen sal úvi gúgot efenjen yay yal ávi ahumu.

⁵ Ni baj baijer émit, gurim ni baeler baa gúparanu súpurul n'efenjen yay. Bajen to þop utirul wajege wono futoh n'úuba usa to bújonor efenjen yauyu : wo uomme uinum waw waamme futoh n'úuba wal Aláemit. ⁶ Ni baj þop bújonor efenjen yay waf uce úni me ti fal fámah, uij ban n'uñanno ti ever.

Ni baj n'etut yo úuwenum wono ubbagir warondon, wabaje gúcil tánatan, gaa gayon ni gaa búsol, wágole efenjen yay yal ávi ahu.

⁷ Búuwenum babu bítiar babu bínni ti éjanj, búutten babu bínni ti jíjin, búfatten babu buul bo bínni ti bal arafuhow, bubarigen babu

m'bíni ti fúmunjuh faam ni gáit. ⁸ Uúwenum wauwu waamme ubbagir, bánoban ni wo bubaje ubes wono futoh ni ganur wabaje gúçil tánatan, gaa ñáraru ni gaa ñababu. Nihi úfoñ etufunaña ni efuga uoh :

« Nunabe ter, nunabe ter,
nunabe ter,
aw aamme Ataw Aláemit-Sembe,
api me náni, aam to me, ajae
me éjoul ! »

⁹ Maumu úuwenum wauwu ubbagir waw unamo mee éfoñ bi eteben, emalen ni esalen an ahu arobo me n'efenjeñ yay yal ávi ahu aroñ me bi nánonan. ¹⁰ Nánonan no ukán mo, ufan waw gaamme ávi ni gubbagir ni guya gújul bújonor an ahu arobo me n'efenjeñ yay, min gumalen an ahumu aroñ me bi nánonan, nihi gúþuren silandinjil gualen to bújonor efenjeñ yay yal ávi ahu, ban nihi guoh :

¹¹ « Ataw Aláemiloli, aw upilo me ebaj gasal gagu, gamalen gagu ni bájalo babu.

Maagen aw úuwen me waf waw poowo.

Ey, ubabaj mata mamu numanje. »

5

An ahu apilo me nevonol épegul élebur yay

¹ Púrto, nijuh élebur ni gañen gagu gárib gal an ahu anamo me n'efenjeñ yay yaa jávi. Elébur yauyu fuboñen fom fo guhiçe ñáraru

fo ni búsol fo, mbiban n'gujek fo ñono futoh ni ñáuba. ² Nijuh pop amalaka abaje sembe fañ nah'aah fatiya : « Ay apiloe bi esat bajeker babu min ápegul élebur yay ? » ³ Bare bajut n'émit, bajut ni mof, bajut pop n'ufuga an ájue ápegul élebur yay bi ejanga wahiçi ró me. ⁴ Ñer nínamo ukon fañ min bajut me an apiloe bi épegul élebur yauyu najanga yo. ⁵ Ñer ace ni úfanum waw naagom : « Jamb'ukoñ ! Uluj, éjañ yay yaa fil fafu faa Yuda, yaamme gabulaken gagu gaa David, yo etebe ebeñ yay ! Kan ñer epiloe bi esat bajeker babu baamme futoh ni búuba min épegul élebur yay. »

⁶ Nijuh ñer Gabbarum guilo n'etut efenjeñ yay ; úuwenum waw waroñ me waamme ubbagir ni úfanum waw n'gúgot go gúharo. Níme ti Gabbarum gaugu nihi gúsímeni to me. Gubaje usin wono futoh n'úuba ni pop gúçil gono futoh ni gúuba, saamme uinum waw wal Aláemit waamme futoh n'úuba wo naboñulo me ni mof mamu poomo. ⁷ Gabbarum gagu n'gújoul guçigul n'guyab élebur yay ni gañen gagu gárib gal an ahu anamo me n'efenjeñ yay. ⁸ No guyab me élebur yay guban, úuwenum waw waroñ me waamme ubbagir ni ufan waw gaamme ávi ni gubbagir n'guya gújul bújonor go, ánoan ni bugo

min aogene gahakaŋ ; n'guogen Ɂop síremuma sal éurus sammeňe batiňoa bo gusaene, saamme ulaw waw waa bugan bugagu gaamme bugal Aláemit. ⁹ N'gunamo éfoň go gáfoň gavugul nihi guoh :

« Nuþilopilo bi eyab éllebur yay min usat bajeker babu,

mata núsimenisimen, ban nuallowallor ni físimi bugan bi n'Aláemit,

bugan bugaa fil fánofan, gúlobum gánogan, ésuh yánoyan, ettam yánoyan.

¹⁰ Nukanil gúni úvi, gúni utenjena bugal Aláemilolal, ban þan gúni ni fuhow mof mamu. »

¹¹ Nibbaň ijegor niju ban niun gurim emalaka gammeňe, butum súuli ni súuli bireg an ájuut apinil ; emalakaay ubugi guiloilo gubosor efenjeň yay, úuwenum waw waroň me ni úfanum waw, ¹² nihi guoh Gabbarum gagu fatiya :

« Aw ásimeni me, aw uþilo me eyab bájalo, fubaj, gaffas, malillo, sembe, gasal ni gamalen. »

¹³ Ñer niun úuwenum waw þe waamme n'émit, waamme ni mof, waamme n'ufuga, waamme ni fal, waamme ñer tíñotiň, min úfoňe me uoh :

« Gamalen ni gasal, bájalo ni sembe

síni ni an ahu arobo me n'efenjeň yay yaa jávi

ni Ɂop ni Gabbarum gagu bi náninan. »

¹⁴ Uúwenum waw waroň me waamme ubbagir nuh'uoh : « Amen ! » Ban úfanum waw n'guya gújul min gunamo emigelet.

Gabbarum gagu go n'épuren bajeker babu baamme futoh ni búuba

6

Bajeker babu bítiar

¹ Púrto, niju Gabbarum gagu guogen éllebur yay, mbiban n'gúpuren banur ni bajeker babu baamme futoh ni búuba ; no gúpuren bo me guban, niun ace n'úuwenum waw waamme ubbagir alob ni firim faake fánie ti baeler fuþaranu aah : « Ujóul ! » ² Niluj niju epiliň-bufal étuay. An ahu arembor yo me nátuh funajen ban ni gusenol élandiň yal ateba-eben, mbiban nakay ti ateba-eben ban bi mul eteb ebeň.

Bajeker babu búutten

³ Púrto, Gabbarum gagu n'gúpuren bajeker babu búutten, ban niun búuwenum babu búutten babu buoh : « Ujóul ! » ⁴ Ñer ni baj epiliň-bufal éjugah éþurul. An ahu arembor yo me nayab sembe sasu sal éyu fitih ni mof mamu min mbi bugan bugagu gumugor. N'gusenol gafoje gámah.

Bajeker babu búfatten

⁵ Mbiban Gabbarum gagu n'gúpuren bajeker babu búfatten, ban niun búuwenum babu búfatten babu buoh : « Ujóul ! » Niluj nijuh epiliñ-bufal eñuget. An ahu arembor yo me nátuh épesaum ni gañenol.

⁶ Niun ti firim fápollo n'etut úuwenum waw waamme ubbagir fuoh : « Gacop ganur pat gaa gusah pán gúni me bacam babu baa funah pe faa burok ; emano yay, yo, pán ní ucop úfaji. Bare édunen yay ni bíñu yay, so, jamb'ugor so. »

Bajeker babu bubarigen

⁷ Púrto, Gabbarum gagu n'gúpuren bajeker babu bubarigen, ban niun búuwenum babu bubarigen babu buoh : « Ujóul ! »

⁸ Niluj nijuh epiliñ-bufal eus. An ahu arembor yo me gajaol Eçet, ban an ahu ailo me ni gajow gal ufugaaw narukenulol. N'gusenil sembe sasu sal enemen bugan bugagu ni galam ganur aw bagaborer mof mamu ulam wono ubbagir, bi enemenil ni gafoje, ni bieb, ni gásomut, ni pøp ni súnuhureñ sasu sálaput me saa baha.

Bajeker babu butogen

⁹ Púrto, Gabbarum gagu n'gúpuren bajeker babu butogen. Ñer nijuh fattam físimenum fafu saalor sasu saa bugan bugagu gamugi me mala firim fafu fal Aláemit, mata gugitenfogiten ni maagen mamu.

¹⁰ Bugan bugaubugi nihi

gúpib fatiya guoh : « Ataw, aw anab me, aw aamme an ala maagen, bi nay pán unjaen etaliñ bugan bugagu gamugóli me gaçin me n'ettam min utegil ? » ¹¹ Ñer n'gusen ánoan ni bugo gájuo gútuay gaave bi n'ettam, ban n'guogil quirigen pán jatiito bi no gupalil ni burok bi n'Aláemit, gaamme gutiil gajae me may emugi ti bugo, gujae me érir.

Bajeker babu butogen ni banur

¹² Púrto, Gabbarum gagu n'gúpuren bajeker babu butogen ni banur. Ñer ni baj gagoror gámah gal ettam yay, ban nijuh tinah talu tihat n'tuñuget tem ti gábil gáñubiñub, fieñ fafu fo pøofo n'fuhat ni fújuh ti físim, ¹³ suut sasu nihi súloul dó n'émit bi n'ettam ti emangu yájugut néh'éloul me ni bumangu fúrus fámah bálisener bo. ¹⁴ Emít yay nellim ñanur ti gapeh nihi gubboñoro me, ban sirijañ sasu ni súloñ sasu pe ni súloçò to suomen me. ¹⁵ Ñer bugan bugagu pe n'gutey iki gukoñ ni uuñ waw ni búsol guval gagu gaa gurijañ gagu, újogum n'úviaw bugaa mof, ufan waw gaamme ni guhow gagu, ufan ekosombil yay, usanum waw, gabaj me sembe, bi ni emigel yay ró, ¹⁶ ban nihi guoh gurijañ gagu ni guval gagu : « Júloul ni wóli min jukópenóli jambi an ahu arobo me n'efenjeñ yay ajugóli, jambi

pop̄ bitiña-fiiñ babu baa
Gabbarum gagu buya ni
wóli,¹⁷ mata funah fafu
fámah fafu faa bitiña-fiiñil
fiçiloçih, ban ay þan áju
áþimbor ni bugo ? »

7

*Fúffasum fafu faa bugal
Aláemit*

¹ Púrto dáuru, nijuh
emalaka gubbagir guilo
n'ulam waw ubbagir waw
wal ettam yay, n'gúfiren
gúrus gagu gaamme gub-
bagir jambi guteh n'ettam
yay, ni fal fafu ni ununuh
waw.² Ñer nijuh amalaka
ace áþurul bo tinah talu
túpureul me, ban naogen
fúffasum fafu fal Aláemit
ahu aronj me. Nalob
fatiya emalakaay gaamme
gubbagir gayab me sembe
sasu sal ehajen ettam yay
ni fal fafu³ aagil : « Jambi
jihajen ettam yay, jambi may
jihajen fal fafu ni ununuh
waw wóli þan m'bakanerut
ni gúriñ bugal Aláemilolal
fúffasum fafu. »⁴ Ñer
n'gugitenom bugan gono
butumbu guyabe fúffasum
fafu fal Aláemit ni gúringil
: bugan gono súuli ekeme ni
úvi gúuba ni sibbagir (144
000), bugaa guil gagu þe gal
Israel :

⁵ bugan gono súuli guñen ni
súuba (12 000) ni fiil
fafu faa Yuda,
súuli guñen ni súuba ni faa
Ruben,
súuli guñen ni súuba ni faa
Gad,

6 súuli guñen ni súuba ni faa
Aser,
súuli guñen ni súuba ni faa
Nafutali,
súuli guñen ni súuba ni faa
Manase,
7 súuli guñen ni súuba ni faa
Simionj,
súuli guñen ni súuba ni faa
Lévi,
súuli guñen ni súuba ni faa
Isahar,
8 súuli guñen ni súuba ni faa
Sabuloj,
súuli guñen ni súuba ni faa
Susef,
súuli guñen ni súuba ni faa
Baisomen.

*Fítiman fafu faa bugan
bugagu gápollo me bánoban*

⁹ Púrto, no niluj me
iluj, nijuh fítiman fo an
mát'áju aþin, faa bugan
bugaa mof móman, fiil
fánofan, ésuh yánoyan,
gúlobum gánogan. Bugala
fo n'guilo bújonor efenjeñ
yay, bújonor Gabbarum
gagu, bugo min gusimoe
újuo útuay waaloe bi to
n'ettam, mbiban n'guogen
ubes wal úit.¹⁰ Nihi gunjan
fatiya guoh : « Gaþah gagu,
ni Aláemilolal anamo me
n'efenjeñ yay ni pop̄ ni
Gabbarum gagu gujoumulo.

¹¹ Ban emalakaay þe
n'guilo gúgot efenjeñ yay,
ufan waw ni úuwenum
waw waroñ me waamme
ubbagir, n'gulo gugubo
bújonor efenjen yay min
gunamo emigelet Aláemit
¹² guoh :
« Amen !

Mbi Aláemilolal amalení,
açila açil me bájalo ni
malillo,
gasal ni fusumo,
açila abaj me sembe ban
náni Aláemit ala
sembe,
mbi amalení bi nánonan !
Amen. »

¹³ Ñer ace n'ufan waw
nañar firim fafu min aagom : « Bugan bugaubugi gasimo
mee bisimo bútuay, bugay
bugomme ? Bay gúpollo ? » ¹⁴ Niegol : « Afanom,
aw nuffase. » Ñer naagom : « Dáuru bugan bugagu
gápollo me ni gálatien
gagu gámah gagu. Ujúoil
físim fafu faa Gabbarum
gagu gunjare min gupos
wo uk'ukur das útuen par.
¹⁵ Yo eçil me n'gúni bújonor
efenjen yay yal Aláemit,
nihi gumalenol dó ni gáviol
etufunaha ni efuga. An
ahu arobo me n'efenjen yay
pan açin n'etulil bi epoil.
¹⁶ Mati gubbander gucaret,
mati marem mubbander
mujogil, buna ter gásupa
gánogan mati siyail, ¹⁷ mata
Gabbarum gagu garobo me
n'etut efenjen yay pan gúni
akoñail, pan gúaenumil
bi ni súbula mal mamu
masene me buron bábaerit.
No ñer Aláemit pan áti
mufuil poomo. »

8

*Bajeker babu butogen ni
búuba*

¹ No Gabbarum Aláemit
gúpuren me bajeker babu
butogen ni búuba bal éllebur
yay, ni panor dó n'émit cem

pio maa. ² Púrto, nijuh
emalakaay gaamme futoh ni
gúuba gaiye me bújonor
Aláemit. Ni gusenil úturupa
wono futoh n'úuba guogen.

³ Ni baj amalaka ace ájoul
ak'ailo to ni físimenum fafu.
Naogen gájuj gaapiap ni
éurus dó nihi gusaen me
batinjoa. Ni gusenol batinjoa
bammeje min mb'áji bo
manur ni ulaw waw waä
bugan bugagu pe bugal
Aláemit to ni físimenum
fafu fal éurus yay faamme
bújonor efenjen yay yaa jávi
jaju. ⁴ Fakor fafu faa batinjoa
babu ni fúpur ni gájuj gagu
go amalaka ahu átuh me
fitebor mbaa fatiya bújonor
Aláemit, manur n'ulaw
waw waä bugan bugagu
bugal Aláemit. ⁵ Púrto,
amalaka ahu nátuh gájuj
gagu, nájarul sambun ni
físimenum fafu ammenen
go, aban náhanul go gúloul
n'ettam. No guloulo
me n'ettam, ni faen baj
guparanu, gurim, baijer-
émit ni gagoror-ettam.

Emalaka futoh ni gúuba n'guoh úturupail

⁶ Ñer emalakaay gaamme
futoh ni gúuba gaogen me
úturupaaaw waamme futoh
n'úuba ni gugoror bi eoh
wo.

1. Gáturupa gátiar

⁷ Amalaka ahu átiar ahu
naoh gáturupao. Ñer
gutesa ni sambun ságuñore
ni físim ni sihat ni súloul
n'ettam : gajis ganur ni úfaji

wal ettam yay ni gusa, ganjas ganur ni úfaji wal ununuh waw þop ni gusa, mafos mamu þe may maroñ me ni musa.

2. Gáturupa gáutten

⁸ Púrto, amalaka ahu áutten ahu naoh gáturupaol. Ñer ni baj waf uce wanogore ti firijan fámah faam n'esa ulo ni fal fafu : gajis ganur ni úfaji waa fal fafu ni gúbahen gúni físim, ⁹ ganjas ganur ni úfaji waa báuwener babu þe baamme ni fal fafu ni guçet, ganjas ganur ni úfaji wal uracaaw ni guhajen may.

3. Gáturupa gáfatten

¹⁰ Amalaka ahu áfatten ahu naoh gáturupaol. Ñer ni baj eut yámah yasae ti bíniþ baa sambun éloul fatiya bi n'ettam. No eçih me, nelo ni ganjas ganur ni úfaji waa siral sasu ni súbula mal sasu. ¹¹ (Eut yauyu gajow yo "Bisih Bátalie".) Ñer ganjas ganur ni úfaji waa mal mamu ni gúbahen gútali málali, ban gammeñe ni bugan bugagu garem me mal maumu ni guçet mata misigisih.

4. Gáturupa gabarigen

¹² Amalaka ahu abarigen ahu naoh gáturupaol. Ñer ganjas ganur ni úfaji waa tinah talu, ni ganur ni úfaji waa fieñ fafu ni ganur þop ni úfaji waa suut sasu ni sugori bireg ganjas ganur ni úfaji waa mañannoë mamu mala so ni mukasulo, yaçil me min

ganjas ganur ni uñas waw úfajiaw waa mañannoë mamu mal etufunahaay ni þop ganur ni uñas waw úfajiaw waa mañannoë mamu mal efugaay ni sillim.

¹³ Ñer niluj, nijuñ fúmunjuh fiit fatiya-tiya, ban niun fo nihi fuoh ni firim fajile : « Mataño, mataño, mataño bi ni bugan bugagu gaçin me n'ettam yay, mala wajae me ebaj no emalakaay gúfaji bugagu gajaño bo me gujae me may eoh úturupail. »

9

5. Gáturupa gatogen

¹ Púrto, amalaka ahu atogen ahu naoh gáturupaol. Ñer nijuñ eut éloul n'émit yay bi n'ettam. N'gusen yo éffañum yay yal éhapa yay yabajut me to étije. ² Eut yay néffañul éhapa yauyu ; ñer fakor ni fúþurul dó fanogore ti fakor faa sambun sámah sajege. Fakor faufu ni fimejené émit yay bireg bunaa babu ni bumoc. ³ Ni baj fábangur fúþurul ni fakor faufu, min frvisor fuban ettam yay þe. Ni fuyab sembe ti saa siakut. ⁴ N'guoh fábangur fafu jambi fuahajen me mafos mamu ni ununuh waw sal ettam yay, bare til fukan maarat bugan bugagu gabajut me fúffasum fafu fal Aláemit ni gúringil. ⁵ Gulobfolob búoh jambi fumuh bugan bugaubugu, bare fukanil n'gúlam gueñ gono futoh. Sílam sasu so

fujae me élamenil þan síni
ti sal an o eakut etafe. ⁶ Ni
gunah gaugu, bugan bugagu
þan gulip eçet, bare mati
guçet ; þan gumanj guçet,
bare eçet yay þan eteil ráli.

7 Fábangur faufu funogonogor ti siplibufal sogucokore bi eke fitih. Ni baj ni guhow fo waf uce wanogore ti silandin saléurus. Uul waw wala fo n'unogor ti uul waa bugan, 8 ban ni fubaj wal uno-gor ti wal anaare, gúni fo n'gunogor ti gal éjan. 9 Ni fubaj n'ugin fo waf uce wanogore ti sibangal saamañ, ban gael gagu gal ubes fo n'gúni ti gael gaa siplibufal sammenje sañage sis-aréet saa fitih min sitey bi eke fitih. 10 Fábangur faufu fubabaj gúlej gabaje utaf ti waa siakut. Ni gúlej gagu gala fo fúbjum me sembe sasu sal élamen bugan gueñongo futoh. 11 Aví ahu ala fo o aamme amalaka ahu acíl me éhapa yay yabajut me to étije. Ni gúhiboriay guvogol Abadon, ni gugerekay Apolion, dóemme "Ahajena ahu".

¹² Sílam sasu sítiar sasu nisibao. Púrto sausu, sice mulsúuba ni sibbañ sibaj.

6. Gáturuþa gatogen ni ganur

¹³ Amalaka ahu atogen
ni anur naoh gáturupaol.
Ñer niun firim fúþurul
ni sunjofot sasu sibbagir
sasu saa físimenum fafu fal
éurus yay faamme bújonor
Aláemit. ¹⁴ Firim faufu ni

fuoh amalaka ahu atogen
ni anur ahu aogen me
gáтурupa gagu : « Uhálenul
emalakaay gubbagir bugagu
gahogi me gubaŋi lof fal
fafu fájalo me fo guvoge me
Afúrat. »¹⁵ Ñer náhalenul
emalakaay gubbagir bugagu
bugo gubaŋen to me bi
n'émit yauyu, ni fieñ faufu,
ni funah faufu, ni tinah
tautu, no guot me gumuh
ganjas ganur ni ujas úfaji
waa bugan bugagu pe.
¹⁶ Niun gulob mala jammeng
jaju jal ekosombil yay
garembor me sипилин-bufal
sasu saa fitih : guomme
similion sono sikeme súuba.

17 Ni bujugum baube, maan
nijuge siphilinj-bufal sasu ni
bugan bugagu garembor
so me : guce sibangal
sájuge ti sambun guogene,
bugagu sábulore, bugaguil
sanogore ti éhombonj
yásupe. Guhow siphilinj-bufal
sasu n'gunogor ti guhow
gaa sínyaŋ. Sambun, fakor
ni batoroh básuresur nihi
súpurul n'utum waw wala
so. 18 Waf wauwe úfajiauw
wápureul mee n'utum waw
waa siphilinj-bufal sausu,
waamme sambun sasu,
fakor fafu ni batoroh babu
básure me, n'umuh ganjas
ganur n'úfaji waa bugan
bugagu gačin me ni mof.
19 Maagen sembe sasu saa
siphilinj-bufal sausu n'utum
waw ni pop ni gúlej gagu
sala so som. Gúlej gagu
gala so gunogonogor ti
sunuhunjaŋ sabaje guhow,
ban guhow gaugu nihi sinar

me min sikan bugan bugagu maarat.

²⁰ Bugan bugagu gañaño me, gaçelut me ni gúteh gaugu, gutegut mahat min gujunden sínati sasu so guilenoro me ; guhalut emigelet uinum waw waarat me n'emigelet yay yo gumigelete me sinetal sasu sal éurus, saa síralam ni saa mañ, saa sival ni saiji me ni simil sal ununuh. Ban sínati sausu sújuut sujuh, sújuut suun, sújuut sujow. ²¹ Bugan bugaubugu gujogut pop émiremma min guhat emuh bugan, guhalut ekan waf waa müuet, guhalut gafilo ni aletalet, ban guhalut may gákuet.

10

Amalaka ahu abaj me éllebur yay yatiti me

¹ Púrto, nijuh amalaka ace mul abaje sembe áavul n'émit yay. Amalaka ahumu gápar nágubore, ban ni baj gaiba-émit gubosor fuhoool ; buul babu bola bínni ti tinah, ban guolol, go, n'gúni ti surujen saa sambun. ² Amalaka ahu natuh ni gañenol jílebur jápegulipegul. Naalen gaalol gárib ak'ahah ni fal fafu, gamayol, go, naalen go ak'ahah ettam yay ; ³ aban, nalob ni firim fajile, níme ti éjan eem n'eo. No nalob me aban, ni baj guþaranu gono futoh ni gúuba guel, ti nihi gumanj me éttunol. ⁴ No guel me guban, nimanj bi ehiç wo niun me ; bare

niun firim fuogulom n'émit : « Ubañ m'biinumi wo guþaranu gagu gaamme futoh ni gúuba gulob me, jamb'uhic wo ! »

⁵ Ñer amalaka ahu o niju me ailo, gagu gaat ni fal fafu, gagu n'ettam yay, náarul gañenol gárib añuren émit yay, ⁶ aban nabbat ni gajow gal Aláemit ahu aron me bi nánanonan, átut me émit yay ni waam dó me pe, átut me may ettam yay ni waam dó me pe, átut me pop fal fafu ni waam dó me pe, aah : « Tinah talu tiçige : funah fice fuñumut ebbañ fibeli ! ⁷ No amalaka ahu atogen ni gúuba ajae me eoh gáturupao, no ñer Aláemit ajae me ekan min gaþinorol gaffaseruti me gukano, ti napi me nalob yo uboñer waw, gaamme urokaol. »

⁸ Mbiban, firim fafu fo niun me fúlobul n'íne kábirij n'émit ni fubbañ fulob n'íne fuogom : « Ujow, uk'unjar jílebur jaju jápegulo me jaamme ni gañen amalaka ahu ailo mee, gagu gaat ni fal fafu, gagu n'ettam yay. »

⁹ Ñer nijow mbal amalaka ahu içih niegol asenom jílebur jaju. Naagom : « Uñar jo, ban númer jo : ni butumi þan júsum ti múhum, bare no jijae me eçih ni gáfili, þan jítali. »

¹⁰ Ñer niyab jílebur jaju ni gañenol, iban nitiñ jo. Maagen mamu ni butumom n'júsum ti múhum ; bare no nímer jo me iki jiçih

ni gáfilom, n'jítali. ¹¹ Ñer n'guogom : « Nuote ubbañ ugiten firim fafu fo Aláemit alob me bi ni bugan gammene, gúlobum gammene, súsuh sammeje n'úvi so ró. »

11

Uboñer waw gaamme gúuba

¹ Mbiban, n'gusenom fieser bi elih n'guogom : « Ujow uk'ulih gávi gagu gal Aláemit ni pøp físimenum fafu. Mb'uþin may bugan bugagu gaam dó me ni gamigelet Aláemit. ² Bare fúlumet fafu faamme tíyanj gávi gagu, fo, uhat fo bo, jamb'ulih fo me, mata fisenisen fuban bugan bugagu galet me Esúif. Bugan bugaubugu þan guhah ésuh yauyu yanab me gueñ úvi gúuba ni gúuba (42). ³ Pan íboñul buganom gúuba gúkiil gulob ni gajow gúmbam, min gusimoe wañ waa gúnigo. Pan isenil sembe sasu sal egiten firimom gunah gono éuli ni sikeme súuba ni úvi gúfaji (1 260). »

⁴ Bugan bugaubugi gajae mee eilo, bugo guomme uoliv waw waamme úuba ni pøp sihandia sasu saamme súuba sailo me bújojor Ataw ahu ala mof mamu. ⁵ Eno ulatoril guce gulipé ekanil maarat, sambun þan súþurul n'utumil sinemenil ; maumu ánoan aliþe ekanil maarat aat me amugi. ⁶ Bugan bugaubugi guyayab

sembe sasu sal ejoh émit yay jamb'elub ni gunah gaugu þe no gujae me egiten firim fafu fo guyab me n'Aláemit. Guyabe may sal ébahen mal míni físim, guyabe bae mul sal éannul ni mof ganogor gánogan gaa bíyih, nánoran no súmil me.

⁷ No bugan bugaubugi gujae me eban egiten firim fafu fo guyab me n'Aláemit, gánuhureñ gagu gajae me éþurul n'éhapa yay yabajut me to étije þan gutigenil ; þan guhekil ban þan gumugil. ⁸ Sufulujil þan síni bo ni bulago, dó n'ésuh yay yámah yay dó Ataw ahu olil abbañi me n'ekurua yay. Esúh yauyu guoþywop ujow waw waa Sodom ni Esíp. ⁹ Bugan bugagu bugal ésuh yánoyan, fil fánofan, gúlobum gánogan ni pøp mof mónanman þan guluj sufulujil gunah gúfaji ni biremben, ban mati gumañ sufogi. ¹⁰ Bugan bugagu þe bugaa mof þan gúsumaet mala eçet bugan bugaubugi gaamme gúuba ; þan súmil iki nihi gújior waf, dó þe mata uboñer wauwu ubugi guyogenilyogen fañ.

¹¹ Bare, no gunah gagu gúfaji ni biremben gubao me, Aláemit náboñul júrus jaa buronj íkiil junonil, ban ni guilo. Ñer bugan bugagu þe gajugil me gáholi gámah n'gunonil. ¹² Púrto, uboñer waw gaamme gúuba n'guun firim fajile fáþullo fatiya n'émit fuogil : «

Jijingul bi tale ! » Ñer ni baj gápar guçigul min gújaenumil bi ró n'émit, dó pe bújonor ulatoril. ¹³ Ni tinah tautu tanur tatu, ni baj gagoror-ettam gámah : gajis ganur gal ésuh yay yo bajiseri ujis guñen n'gúhullo gulo, ban bugan gono súuli futoh ni súuba (7 000) n'guçet ni gagoror-ettam gaugu. Bugagu gáholi gámah n'gunonil ban n'gunamo emalen Aláemit ahu ala fatiya. ¹⁴ Mataño múutten mamu mágale ; ban mufatten mamu mati pio min miçigul.

7. *Gáturuþa gatogen n'úuba*

¹⁵ Púrto, amalaka ahu atogen ni gúuba naoh gáturupao. Ñer ni baj gurim gajile gúpurul n'émit nihi guoh : « Maer sembe sasu sal eogen mof mamu Aláemiloli açil so, açila ni Kirista ahu o naçob me, ban þan aogen mo bi nánonan ! »

» ¹⁶ Ñer ufan waw gaamme ávi ni gubbagir garobo me ni sifjenjenil saa jávi bújonor Aláemit n'gúñup iki guya gúringil n'ettam, ban ni gunamo emigeletol ¹⁷ nihi guoh :

« Ataw Aláemit-Sembe, aw aron me ban nupie núní,
jisali min unjar me sembei sájalo mee min uroben jávii !

¹⁸ Bugaa sasu súsuh sábulti me ni yíya guiñil gutiñe nár,

ban tinah talu tiçige no nujae me egiten bitiñafiiñi aw m'batalin gaçet me ; tinah talu tiçige no urokai gaamme uboñer waw ni þop bugan bugagu pe gaamme búgiuya gákanumi me, ufan ni gaputi me, gujae me eyab bacamil.

Tinah talu tiçige no nujae me enemen bugan bugagu gahajene me mof mamu ! »

¹⁹ Ñer gávi gagu gal Aláemit n'gúpegulo dó n'émit yay, ban ébbaj yay yaa babuge babu bola nejugi ró. Emít yay neij ñáb, ni baj gurim ni baeler baa guþaranu, gagoror-ettam ni þop galub gámah gaa gutesa gaa gilas.

Ugitemum waw waamme futoh n'úuba

12

1. Aare ahu ni ejegut yay

¹ Púrto, ni baj bigitemum bámah búpurul n'émit yay, bo buomme anaare águbore tinah talu ti gábil, mbiban fieñ fafu ni fini fattam uhagol ban nabaj ni fuhool fugañ faa suut sono guñen ni súuba. ² Aare ahumu ni far nam, ban tinagol tiçige taa gapecor ; sílam sasu saa gapecor gagu nihi sikanol nápib.

³ Ni baj bigitemum bice mul búpurul dó n'émit yay, baamme ejegut yámah

éjugah yabaje guhow gono futoh ni gúuba ni usin wono guñen ; ebaje ni fuhow yo fánofan élandiñ. ⁴ Filej yo níhi fuvu fugab fanur ni gono gúfaji gaa suut sasu sal émit fibenul n'ettam. Ejéget yauyu neilo bújonor aare ahu ajae me gapecor gagu bi émer jiñil jaju no jijae me ebugi. ⁵ Aare ahu nabuh ápur ajae me ejar egol yaa mañ minakoñ súsuh sasu pe. Añil ahumu nápuñni ájaenumi bi to Aláemít anamo me n'efenjenjol yaa jávi. ⁶ Ñer aare ahu natey bi ni gafit gámah bo Aláemít acokorol me furobo, min mb'aogeni bo gunah gono éuli ni sikeme súuba n'úvi gúfaji (1 260).

⁷ Ñer bútaj m'bubaj n'émit : Miçel ni emalakaol n'gunamo etigen éjegut yay, yo may nejar emalaka yo min enamo etigenil. ⁸ Ban Miçeli n'guhek éjegut yay, mbiban n'gúfiren yo ni emalaka yo ebbáñ guçin dó n'émit. ⁹ Ñer gájegut gagu n'gúpunnuli gubeni tíyan. Gájegut gaugu go guomme ganuhunjan gagu gátiar go guvoge me Seytane, atega-sulob ahu, abute me mof mamu poomo. Ñer n'gubenuli ni mof n'emalaka go ró pe.

¹⁰ Púrto, niun firim fijil fúogul dó n'émit :

« Tinah talu taa gaþah tiçige !

Maer ñer Aláemilolal nagitene bájalool bal ávi !

Maer ñer Kirista ahu o nañend me nagitene sembeol !

Maagen mamu an ahu atege me sulob gutiolal,
o nah'aiyen me bújonor Aláemilolal bi etegil sulob etufunaha ti efuga,

nápuñni n'émit abeni.

¹¹ Gutiolal ubugu gutebe ebeñ yay ni o ni búkanum baa físimfafu faa Gabbarum gagu fáyui me molil ni þop baa maagen mamu mo gugiten me ; gujogut to ni buronjil, bare guiloilo gailo gal esen bo.

¹² Yo eçil me buru pe jaçin me n'émit, júsumaet ! Bare buru ettam yay ni fal fafu, mataño mámah míni ni buru, mata Seytane naavulo bi ni buru ni bitiña-fiñ bámah ró, o min affase búoh gunagol guþineipin. »

¹³ No éjegut yay étallo me búoh ebenilibelen n'ettam, nenamo ehattor aare ahu apecor me añil ahu. ¹⁴ Bare n'gusen aare ahu ubes waw waa fúmunjuh fafu fámah fafu min áit bi ni furobool faamme ni gafit gagu gámah gagu, ráli ganuhunjan gaugu, to þan aogeni me símit sífaji ni gueñ futoh ni fanur. ¹⁵ Ñer ganuhunjan gagu n'gúpusenul mal mámah kan eral mbal aare ahu, tima gulongos gagu n'guñagol

gúkaenum. ¹⁶ Bare ettam yay nékail garamben aare ahu : neñaben min émer mal mamu þe mo éjegut yay épusenulo me. ¹⁷ Ñer fiñ éjegut yay ni fufañ ni fitiñe aare ahu, ban ñier nejow eke etigen gabulaken gagu gola gajaño me, gaamme bugan bugagu þe gákanume me gúboñ gagu gal Aláemit ban n'gútuh liñ maagen mamu mo Yésu agiten me.

¹⁸ Púrto, éjegut yay nek'eilo galam fal fafu.

13

2. Gánuhureñ gagu gáþullo me ni fal fafu

¹ Mbiban, nijuh gánuhureñ gace gúþurul ni fal fafu. Gánuhureñ gaugu gubajene usin wono guñen ni guhow gono futoh ni gúuba, ban ni gasin go gánogan bajene élandinj yaa jávi. Fánofan ni guhow gagu gala go fubaje gajow gaa gújel Aláemit. ² Gánuhureñ gagu go nijuh me gunogonogor jigaj ; guot gagu gala go n'gúni ti gal égoñ, ban gatum go n'gúni ti gal éñañ. Ejégut yay nébahen sembe yo, efenjeñ yo yaa jávi, ni þop bájalo babu bala yo esen go. ³ Fice ni guhow gánuhureñ gaugu níni me ti nihi fúbukeni me iki fiçet, bare gaçeb gaugu gubbannobañ guhoy. Ñer bugan bugagu þe bugaa mof n'gujahali mala gahoy gánuhureñ gaugu bireg n'gubbañ búsol go, ⁴ ban n'gunamo emigelet éjegut

yay, mala min esen me gánuhureñ gaugu sembe yo. N'gunamo þop emigelet gánuhureñ gagu nihi guoh : « Ay ánie ti gánuhureñ gauge ? Ay ájue ataj ni go ? »

⁵ Gánuhureñ gagu n'guyab sembe sasu sal elob gurim gaa batennoro ni gújel Aláemit ; ni guyab þop sembe sasu sal ekan wásum go me gueñ úvi gúuba ni gúuba (42). ⁶ Ñer n'gunamo elob sulob guya n'Aláemit, ejel gajaol, ejel tiñ talu to naamme, ni þop ejel bugan bugagu þe gaam dó me n'émit. ⁷ Gánuhureñ gagu n'guyab may sembe sal éju gutigen bugan bugagu bugal Aláemit, ni þop ehekil. Ni guyab þop sal éni ni fuhow fil fánofan, ésuh yánoyan, gúlobum gánogan, ni þop ni mof mónanom. ⁸ Ñer bugan bugagu þe bugaa mof, bugan bugagu þe bugo ujail uhiçuti me n'élebur yay yaa buron, élebur yay yaa Gabbarum gagu gamugi me kábiriñ ni buju babu baa mof mamu, bugo þe þan gumigelet gánuhureñ gagu.

⁹ An abaj me gunnu gal eun, aun ! ¹⁰ An aat me áruri ni fipeh, mati baj biselaken bice, þan gújaenumol iki gúrur ni fipeh ; an aat me amugi ni gafoje, bajut may biselaken bice, þan gafoje gumugol. Yo eçil me bugan bugagu bugal Aláemit guote gummenj gaaken ni gáinen.

3. Gánuhureñ gagu

gápollo me n'ettam yay

11 Púrto, nijuh gánuhuren
gace mul gúþurul, gauge
n'ettam yay ; n'gubaj usin
úuba ti waa gabbarum,
ban nihi gulob ti éjegut.

¹² Ni guyab sembe sasu
saa gátiar gagu gaam to

me ni go. Gáutten gagu
nihi gurondopen bugan
bugagu pe bugaa mof mamu
min gumigelet gátiar gagu
go ga  eb go guhoy me.
¹³C  nuburon sautu g  utten

¹³ Ganuhurenj gagu gautten
gagu nihi gukan waf wámah
wajureruti ; þan nihi gukan
sambun ni súloul fatiya
émit bi n'ettam bújonjor
bugan bugagu þe. ¹⁴ Ñer
nihi gubut bugan bugagu
bugaa mof n'ekan waf waw
wajureruti me wo gátiar
gagu gúji go me min gúju
guhan wo. Gánuhurenj gagu
gáutten gagu nihi guoh
bugan bugagu bugaa mof
gucokor enetal yaa gagu
go gafoje gagu gucében
me ban n'gubbañ guroj.
¹⁵ Gánuhurenj gagu gáutten
gagu n'guyab sembe sasu
sal esen enetal yay yaa gagu
gátiar gagu érus yaa buronj,
min mbi enetal yauyu éju
elob ban nekan min bugan
bugagu þe gajae me elat
emigelet yo gumugi.

16 Ñer gánuhureñ gagu
nihi gurondopen bugan
bugagu þe : uñil, ufan,
gasanumet me, galeh me,
umigel waw, galet me
umigel. Nihi gurondopenil
eyab fúffasum, ánoan ni
gañenol gárib ter ni fíringol.

¹⁷ An ájuut ñer annom ter
annomen waf o m'babajut
fúffasum faufu n'eniol,
faamme gajow gagu gaa
gánuhureñ gagu, ter siþin
sasu saa gajow go. ¹⁸ Ute ñer
turorene malillo. An atuhō
me, þan áju affas wa siþin
sasu saa gajow gánuhureñ
gagu sulobe. Siþin sausu
arafuhow acil so ; suomme
sikeme futoh ni yanur n'úvi
gúfaji ni futoh ni yanur
(666).

14

4. Gáfoñ gagu gaa bugan
bugagu bugo Gabbarum gagu
guðagen me

¹ Púrto, niluj nijuh Gab-barum gagu guilo ni firijan fafu faa Sion, ban bajen to ni go bugan gono súuli ekeme n'úvi góuba ni sibbagir (144 000), bugo gajow gagu gala go ni pop gaa Pay go uhiči ni gúringil. ² Niun

pop firim fúpurul n'émit
nihi fiel ti báyuyoer mal
bámah, ti nihi fuparanu
fámah fiel me. Firim faufu
fo niun mee fieyel pop ti nihi
bugan gammene guno me

³ Bugan bugagu gaam bo me

ni Gabbarum gagu ubugu
n'guiye bújonor efenjen
vay bújonor iúuwenum

yay, bujoljor uuwenun
waw waron me waamme
ubbagir ni ufan waw,
ban n'gúni n'éfoñ gáfoñ
gavugul. Bajut an ace ájue
aligen gáfoñ gaugu eno let
bugo ubugi bare gaamme
súuli ekeme n'úvi gúuba
ni sibbagir, gaalloruli me

ni mof mamu. ⁴ Bugan bugaubugi gusigut sinilil ni bujobuet, guroborobo bugan gakure. Tánatan to Gabbarum gagu gujae, gulagenegolagen bi to. Bugan bugaubugi gualloruliwallor ni gupalil urafuhow bi éni bugan gútiar bugal Aláemit ni Gabbarum gagu. ⁵ Jibij jánojan júmusut júpurul n'utumil, ban gukanut maarat mónan.

5. *Gahojen gagu gal emalakaay gaamme gúfaji*

⁶ Púrto, níjuh amalaka ace áit árojen dó n'émit ; firim fásume fo mati fúmus fubao nabaje bi egiten bugan bugagu bugaa mof : bugal ettam yánoyan, fil fánofan, gúlobum gánogan, ésuh yánoyan. ⁷ Amalaka ahumu nah'aah fatiya : « Júholi Aláemit ban ni jisalol ! Tinah talu tiçige no najaé me etalin bugan bugagu. Ey, jimigeletol, açila átul me émit yay, ettam yay, fal fafu, ni pøp súbula mal sasu ! »

⁸ Mbiban, ni baj ace amalaka áutten áit alagen átiar ahu nah'aah : « Efumoe, ésuh yay yámah yay Babilon efumoe ! Esigene súsuh sasu pøe n'esen so bunuh yo sirem, bunuh babu baa bujobuet yo bájalo mee ! »

⁹ Púrto, ni baj mul amalaka ace áfatten alagen útiar waw gaamme gúuba nah'aah fatiya : « An amigelet me gánuhuren gagu ni enetal yay yala go, ban nayab ni fíringol

ter ni gañenol fúffasum fafu fala go, ¹⁰ pán may arem bunuh babu baa bitiña-fiñ babu bal Aláemit, báulen me m'baçambuluti n'éremuma yay yaa bitiña-fiñol. An ahumu pán álam ni sambun ni batoroh bújonor Gabbarum gagu ni emalaka go. ¹¹ Fakor fafu faa sambun sasu sálameneil me pán fiilo bi nánónan ; ey, bugan bugagu gamigelet me gánuhuren gagu ni enetal yay yala go, gayab me fúffasum fafu fala go, bugan bugaubugi mati gubaj gáelo etufunaha ti pøp efuga. ¹² Yo eçil me bugan bugagu bugo Aláemit açil me, gákanum me gúboñ gagu gola ban pøp n'gúinen ni Yésu, guote quaken min gumuten. »

¹³ Púrto, niun firim fuogulom n'émit : « Uhiç firim fe : "Maer bugan bugagu gajoh me n'Ataw iki guçet gubaje gásumay !" Biinum Banabe buoge : "Ey, maagen, bugan bugaubugi pán gúelo urok waw wolil wátañi mee, mata maaro mamu mo gukan me pán miçilil min guyab bacam." »

6. *Epit yay yámah yay*

¹⁴ Nibbañ iluj, níjuh gápar gútuay, ban ni baj búuwenum bíni ti arafuhow burebo ni go. Búuwenum baubu ni bubaj ni fuhow bo élandin yaa jávi yal éurus ban ni bútuh ni gañen bo garusum gañege faj. ¹⁵ Ni baj amalaka ace ápurul ni gávi gagu ban naah fatiya an ahu arobo me ni gápar gagu

: « Tinah talu tal epiit tiçige, epiit yay yaa mof mamu eale. Uñjar ñer garusumi min upit ! » ¹⁶ Ñer an ahu arobo me ni gápar gagu nárur garusumol ni mof mamu min apit mo.

¹⁷ Púrto, amalaka ace mul nápurul ni gávi gagu gaamme n'émit ; o may naogen garusum gañege. ¹⁸ Ace mul amalaka nápurul ni físimenum fafu ; ahume nababaj sembe ni sambun sasu. Naah fatiya ahu aogen me garusum gagu gañeh me : « Uñjar garusumi min upikul gújen gagu pe gal úbiñu waw waa mof, mata mitiñ wo muale. »

¹⁹ Ñer amalaka ahu nárur garusumol, ban napirih gújen gagu gal úbiñu waw pe waa mof abelen ni fupucenum fafu faa bíñu faa bitiña-fiñ babu bal Aláemit. ²⁰ Ñer mitiñ mamu ni muñari iki mupuceni ni fupucenum fafu tíyan ésuh yay : gúcicílen gaa físim n'gúpurul dó ni fupucenum faufu, gahulie simetar súuli sikeme sífaji, ban ni gúsiki maageima emetar ni biremben.

15

7. Bugan bugagu bugo gánuhureñ gagu gújuut me guhek

¹ Púrto, nijuh dó n'émit yay bigitenum bice bújalo ban ni bujahalien. Bo buomme emalakaay gaamme futoh ni gúuba gaçil me ávanau sasu

saamme futoh ni súuba. Avánau sausu suomme gúteh Aláemit gúsola, ban ni so bitiña-fiñol bujae me éuñeni.

² Nijuh pop waf uce unogor ti fal fal ever fanjannoé ca fáguñore ni sambun. Ni juh may bugan bugagu pe gateb me ebeñ ni gánuhureñ gagu ni enetal yay yala go, galat me min epiñ yay yaa gajow gagu gala go ehiçí ni bugo, guilo fatiya fal faufu fal ever fafu. N'guogen uhakan wo Aláemit asenil.

³ N'gúfoñ úfoñ : gaa Móis, aamme amigél Aláemit, ni gaa Gabbarum gagu, nihi guoh :

« Ataw Aláemit-Sembe, mo búrokumi bújaloe ban ni búari ter !

Aw Aví ahu ala súsuh sasu pe,

mo mukanai muçole ban ni míni maa maagen !

⁴ Aw Ataw, ay akañene alat ékanumi ?

Ay pan alat esalen gajai ? Maagen mamu aw bare unabé.

Bugan bugagu bugaa súsuh sasu pe pan gújoul íkil gumigeleti

mata bugo pe gujuge bu bakaneri buçol me. »

⁵ Púrto, niluj nijuh dó fatiya n'émit yay tiñ talu táñai me taa Fúggut fafu faa babuge babu bal Aláemit típegulo. ⁶ Ñer emalakaay

gaamme futoh ni gúuba gaçil me ávanau sasu saamme may futoh ni súuba ni gúpurul tiñ talu táñai me. Wañ wátuene waije salsa

gukanoe, ban n'guhogo usinja wal éurus n'ugingil.
⁷ Ñer bice ni úuwenum waw ubbagir waw waroñ me m'bisen emalakaay gaamme futoh ni góuba síremuma sono futoh ni súuba sal éurus sammeñe kab bitiña-fiiñ babu bal Aláemit aron me bi nánonan. ⁸ Ñer bajalo babu ni sembe sasu sal Aláemit ni simmenen kab tiñ talu táñai me fakor bireg an ájuut anogen dó bi no ávanau sasu saamme futoh ni súuba sal emalakaay gaamme futoh ni góuba sijae me ebao.

Síremuma sasu saa bitiña-fiiñ Aláemit saamme futoh ni súuba

16

¹ Mbiban niun firim fi-jil fúpurul tiñ tal tanab me fuoh emalakaay gaamme futoh ni góuba : « Ju-jow iki jýyu n'ettam yay síremuma sasu saamme futoh ni súuba saa bitiña-fiiñ babu bal Aláemit. »

1. Erémuma yay étiar

² Ñer amalaka ahu átiar najow açih náyu éremuma yay yola n'ettam yay : gásomut gaa guþuna gajaore ni ñatiñ ñámah n'góloul ni bugan bugagu bugo fúffasum fafu faa gánuhureñ gagu fuomme ni bugo, bugo gamigelete me enetal yay yala go.

2. Erémuma yay éutten

³ Amalaka ahu áutten náyu yola ni fal : mal fo ni

múbaho míni físim, ti fal an o guramule ; ñer búuwenum bánoban baam dó ni fal faufu ni biçet.

3. Erémuma yay éfatten

⁴ Amalaka ahu áfatten náyu yola ni siral sasu ni súbula-mal sasu : so pe ni sibaho síni físim. ⁵ Ñer niun amalaka ahu açil me mal mamu aah : « Nuçoçol, aw aam to me ban nupie núni ; aw anab me, ni maageni nutaliñe bataliñ be. ⁶ Bugan bugagu gáyu me físim fafu fal uboñer waw búguiya ni faa bugani bugagu ganab me, ni mo may min use-nil mee físim gurem. » ⁷ Niun may firim fúpurul ni fítenjenum fafu fuoh : « Ey, Ataw Aláemit-Sembe, bataliñeri buçóçol ban ni bíni baa maagen. »

4. Erémuma yay ebarigen

⁸ Amalaka ahu abarigen náyu yola ni tinah talu ; ñer bunañ babu ni bubaj sembe sasu sal ésur bugan bugagu ni sambun bo nuogal gásupa. ⁹ Ñer gásupa gámah n'gúsur bugan bugagu, ban ni gunamo gújel Aláemit ahu abaj me sembe ni mataño maumu, ban gúbahenut bakaneril min gúbbañul gusalenol.

5. Erémuma yay etogen

¹⁰ Amalaka ahu atogen, o, náyu éremumaol ni efen-jen yay yaa jávi jaju jaa gánuhureñ gagu : emoç néggub jávi jaju jala go, ban bugan bugagu bugala go nihi guñañor mala ñatiñ

; ¹¹ nihi gujel Aláemit ahu ala fatiya mala ñatiñil ni úsomulil waa guþuna gagu, ban gúbahenut bakaneril baarat me.

6. Erémuma yay etogen ni yanur

¹² Amalaka ahu atogen n'anur náyu yola ni fal fafu fájalo me fo guvoge me Afúrat : mal fo ni muhay, dó þe min bulago babu bal úviaw gajae me épurul bo tinah tiiyeul me bucokori. ¹³ Nijuh may siseytane sono sífaji sánie ti ufol súþurul n'utum éjegut yay, gánuhureñ gagu ni aboñer ahu ala go alet me ala maagen. ¹⁴ Maagen mamu siseytane som so nihi sikan waf wajureruti, nihi sujow mbal úviaw bugaa mof mamu þoomo, bi eomenil bi bútaj babu baa funah fafu fámah fafu fal Aláemit-Sembe. ¹⁵⁻¹⁶ Ni suomenil tiñ talu to guvoge me ni gúhiboriay Harumagedonj.

Ban Ataw naah : « Júludo, ínje umu n'éjoul ti áku. Asúmaet, an ahu anamo me m'bámoit ni bisimool ró, mamu jambi ajow épatalah min ñusuol ñúþurul ! »

7. Erémuma yay etogen ni súuba

¹⁷ Amalaka ahu atogen ni gúuba, o, náyu éremuma yay yola n'érus yay : ñer ni baj firim fajile fúþurul n'efenjenj yay yaa jávi yaamme tiñ talu táñai me fuoh : « Kanoe baa ! » ¹⁸ Ban ni baj baijer-émit, gurim,

guþaranu, ni þop gagororettaám gámah gámusut gubaj kábiriñ no arafuhow aam ni mof. ¹⁹ Ñer ésuh yay yámah yay Babilon nejiso ekan ulam úfaji, ban sasu súsuh ni sulo þe. Aláemit ájumorut bakaner babu baarat me bal ésuh yauyu, min akan yo ñer n'erem bunuh babu bal éremumaol yammeñ me bitiña-fiñol bájalo mee. ²⁰ Ban súlonj sasu ni sillim, gurijañ gagu gubbañut gujugi. ²¹ Ni baj gutesa gaa gilas gálíie nihi gúloul n'émit guteh bugan bugagu. N'gunamo gújel Aláemit mala mataño maumu maamme gutesa gilas gagu, maamme mataño májaloe fanj.

17

Bataliñ babu bal ejobu yay yámah yay

¹ Ñer ace n'emalakaay gaamme futoh ni gúuba gaogen me síremuma sasu saamme futoh ni súuba nákail aagom : « Ujóul min igiteni bu ejobu yay yámah yay, yaamme ésuh yay yámah yay yatepi me galam siral sammeñe, ejae me etalinji nogor. ² Uvíaw bugaa mof gufleneyofilen. Bugan bugagu þe gaçin me ni mof nihi gúhallenor ni bunuh babu bala yo, ban ni gulo ni bujobuet babu bala yo. »

³ Ñer ni búkanum baa Biinum Banabe amalaka ahu natebom ájaenum bi ni gafit gámah. Nijuh bo anaare

ace arembore gánuhureñ gújuh káw. Gánuhureñ gaugu gubaje guhow gono futoh ni gúuba ni usin wono guñen, ban n'gubaj tánatan n'enil go ujow waa gújel Aláemit. ⁴ Aare ahu wañ ujaha wájuge káw nakanoe, ban násangenoro ni úibor wal éurus, waa sival satinenie nár ni waa banuh bujaha. Nátuh ni guñenol éremuma yal éurus yammeñe kab waf waarat : waf wauwu wo uomme bujobuet babu bola. ⁵ Ni fíringol baje gurim gauge gajahalienie gahiçí ró : « Babilon, ésuh yay yámah yay, jaya ala sujobu sasu ni ala waf waw waarat me bujuh waamme ni mof. » ⁶ Nijuh búoh aare ahumu físimfafu fúhallenolhallen faamme faa bugan bugagu bugal Aláemit bugo gumuh me mala gáinenil ni Yésu. No nijugol me, gajahali gámah n'gunonom.

⁷ Ñer amalaka ahu naagom : « Wa ucíle nujahali ? Aare ahumu ni gánuhureñ gagu go narembore me, gabaj me guhow futoh ni gúuba ni usin guñen, ban ípajuli wa bujugum baubu bumanye elob. ⁸ Gánuhureñ gagu go nujuh mee no gubajene, bare maer gulet. Ni másikie mamu mabajut me to mítije gujae épurul, bare bi ebil gunemo. Bugan bugagu gaçin me ni mof, bugo ujail uhiçuti me ni élébur yay yaa buroñ kábirin ni buju babu,

pan gujahali bugo bajuger gánuhureñ gaugu, mata no gubajene ban maer gulet, bare búsol pan gubbañ gúrañul.

⁹ Ejoh dáuru rorene ñer mujah ni malillo. Guhow gagu gaamme futoh ni gúuba, go, dóemme gurijañ gagu gaamme futoh ni gúuba dó aare ahu arobo me. ¹⁰ Dóemme pøp úvi futoh ni gúuba : futoh ni bugo jávii jibaobao. Atogen ni anur ume min aogene maer jávi jaju, ban ásola ahu ajaerulat. No najaе me éjoul, mat'arobo to pio. ¹¹ Gánuhureñ gaugu gabajen me no ban maer gulet, go guomme ávi ahu akan me futoh ni gúfaji. Go guomme bae mul ace n'úviaw gaamme futoh ni gúuba, ban pan ajow ajow nanemo.

¹² Usin waw waamme guñen wo nujuh me, dóemme úvi gono guñen gaogenerut jávi. Bare pan guyab sembe sal eogen jávi ni tinah tañumut epiø, manur ni gánuhureñ gagu. ¹³ Uvíaw pe gaamme guñen waf wanur gupinore ekan, waamme enjar sembeil ni gájuil gúbahen gusen gánuhureñ gagu. ¹⁴ Pan gutigen Gabbarum gagu, bare Gabbarum gagu pan guteb ebeñ ni bugo, mata go guomme Ataw ahu afaj me bugagu pe ni ávi ahu ala úviaw pe. Bugan bugagu bugo Aláemit açob me ban navogil, gaamme gáhagum

me ni o, þan may guteb eben yay manur ni Gabbarum gagu. »

¹⁵ Púrto, amalaka ahu natajen aagom : « Siral sasu so nujuh me bo ejobu yay eomme, dóemme bugan bugagu, gútiman gagu, súsuh sasu, gúlobum gagu pe saa mof. ¹⁶ Gánuhurenj gagu ni usin go waamme guñen so nujuh me þan silat bujuh ejobu yay. Þan siram waf waw pe wo ebaj me ék'eni enil erakel, þan sitiñ enil yo ban ni sisaen wañaño me ni yo uk'urem ulo bukugay. ¹⁷ Maagen Aláemit nakakan n'uinum úviaw ubugi gaamme guñen búnongum babu bal ekan waf waw ti nakiç wo me. Pan gujamor min gujar sembeil saa fívetil gúbahen gusen gánuhurenj gagu bi no gurim gagu go Aláemit akiç me gujae me ekano.

¹⁸ Aare ahu o nujuh me o aamme ésuh yay yámah yay yágoten me úviaw bugaa mof. »

18

Efumo yay yaa Babilon

¹ Púrto, nijuh amalaka ace áavul n'émit yay. Amalaka ahumu nayayab sembe sámah, ban baijerol burandam mof mamu þoomo. ² Nah'aah fatiya : « Efumoe, efumoe, Babilon yay yámah yay efumoe ! Ebbanno éni maer biçin baa siseytane, fúkoþum faa biinum bánoban baarat ; ganogor gánogan gaa gapu

gakurut, ganogor gánogan gal énuhurenj yátinnenie dó siçine. ³ Dó pe mata ésuh yauyu esesen sasu súsuh pe bunuh babu bala yo, bunuh babu baa bujobuet babu bámah babu bala yo. Uvíaw bugaa mof gunamonamo bujobuet ni yo, ban may újullaaw bugaa mof ni gújoum to ni buroñ yo baa fusunumet min gubaj. »

⁴ Mbiban, niun fice mul firim fúþurul n'émit fuoh : « Buru jaamme buganom júþurul n'ésuh yauyu jambi étipenul gatil yo, jambi bíyih babu bajae me éloul ni yo buya may ni buru. ⁵ Util waw wala yo újutenorjutenor úk'úffus n'émit, ban Aláemit nakakan ni gaþin bakaner yo baarat mee. ⁶ Julugen wo ekan me, julugen ñono ñáuba. Jimmenjen éremuma yay yala yo erem yafanje ñáuba n'etalie yayu yo eçila esen me bugan bugagu gurem. ⁷ Jikan yo sílam ni mataño síjalo iki re ni gasal gagu ni fusunumet fafu so esenoro me. Maagen mamu neh'eogoro : “Injé ume ninamoe ti aseh. Ilet ti anaare o áinol açele, ban ñuhul mati ñúmus ñíni n'íne.” ⁸ Batebenoro baubu bo bujae eçil min mbi Ataw Aláemit agiten ésuh yauyu sembeol sájalo mee n'etalinq yo, n'éannul ni yo mimanur ni funah fanur bíyih babu pe bo nakiç me bi ni yo ; bíyih baubu bo buomme gásomut gal eçet, ñuhul,

ni bieb. Pan áannul may sambun siremen yo pooyo.
»

⁹ No ñer, úviaw bugaa mof ganamo me ekan galego ni pop eroŋ buroŋ básume manur ni yo, no gujae me ejuh fakor fafu faa gasa gagu gala yo, pan gukoŋ n'guçagor nímoro mala ésuh yauyu.
¹⁰ Gáholi gagu gaa sílam sasu so ejae me ejuh pan guçilil n'guilo ráli, ban pan níhi guoh : « Mataño ! Mataño máamah ! Babilon, ésuh yámah, ésuh yabaje sembe ! Aláemit natalinji bataliŋ bujas ti bamoer an ! »

¹¹ Ujúlaaw bugaa mof pan gukoŋ ban ni guçagor may mala yo, mata an abbañut annom wafil wo gunnomene me : ¹² éurus, síralam, sival sijaha ni banuh bujaha ; úbil uñuget, sípis saa sua ; gunnomenennomen may ubabar waw ujaha wásumut me ebaj, bacokorer bánoban bacokori ni gúŋjíŋ síñih, ni mañ müjugah, ni mañ mítut, ni pop n'eval yay ejaha yay yo guvoge me marub. ¹³ Unnomenaaw ubugi gunnomenennomen may mitemoray mónan, hani mamu mo guvoge me kanel, múlosoruma matinjoe, mícir ni batinjoe ; bíñu, édunen, epor ni ble ; síbe ni ubbarum, sipliŋbufal ni sisaret, umigel ni bugan bugo gujoge.

¹⁴ Unnomenaaw ubugi pan guoh ésuh yauyu : « Mitiñay mamu pe mo numañen me ubaj núbbur mo ; fubaj

fafu ni másume mamu so nuomen me ni so sillime siban, ban mat'úmus ubbañ ujuh so ! »

¹⁵ Unnomenaaw bugo gubajil gujoumulo me ni funnomen fafu fo gunnomene me n'ésuh yauyu pan guilo ráli mala gáholi sílam sasu so ésuh yauyu ejae me élam. Pan níhi gukoŋ n'guçagor nímoro ¹⁶ guoh : « Mataño ! Mataño máamah bi n'ésuh yauyu yámah yauyu ! Esimoene épis ejaha, úbil ujaha újuh ban n'unjanno ; ebajene bíbor bal éurus, baa sival sijaha ni pop baa banuh bujaha. ¹⁷ Bare ébbure hum fubaj fafu peee jas ti bamoer an ! »

No ñer, ufan uraca waw pe ni bugan bugagu pe bugo gújup ró me, garoke ró me, ni pop bugan bugagu pe gáronjume me ni fal fafu pan bugo may guilo ráli ¹⁸ níhi gunjanden fakor fafu faa gasa ésuh yauyu ban pan níhi guoh : « Músut baj ésuh ere ti ésuh yauyu yámah yauyu ! » ¹⁹ Pan níhi gupotten guhoil n'gukoŋ n'guçagor nímoro, ban pan níhi gúpib n'guoh : « Mataño, mataño máamah bi n'ésuh yauyu yámah yauyu ! Wóli pe jabaj me uraca ni fal, fubaj fafu fala yo fiçilói n'jikan usanum. Bare hum ébbure peee jas ti bamoer an ! »

²⁰ Firim fafu ni fubbañ fúogul : « Aw émit, úsumaat mala efumo yay yo Babilon efumo mee ! Buru bugan

bugagu bugal Aláemit, buru upotoraaw ni pøp buru uboñer waw, buru pøe júsumaet may mata Aláemit nataliñyotaliñ mala maarat mamu pø mo ekanul me ! »

21 Ñer ni baj amalaka abaje sembe fan anjar fugal fámah, aban naral fo ni fal fafu naah : « Mäume Babilon, ésuh yay yámah yay, ejae me enemeni ni majase, ban mati an abbander ajuh yo. 22 Aw Babilon an mat'abbander aun dó n'aw gael gal utega uhakan ni úfoña, gael sutongole ni úturupa. An may mat'abbander ajuh ró n'aw aapa ter aija, ter ajama ace ; mati may an abbander aun dó n'aw baeler bísgan. 23 Ejaña mati ebbander elleñ n'aw ; ujan wal ésumay waa búyabo mati may ubbander uuni n'aw. Unnomenaaw búguiya gufanjene ekan bugan búgamah bugaa mof mamu pø, ban nulimene súsuh sasu pøoso ni bakaneri baa müuet bo nukane me. 24 Ni aw físim uboñer waw ni faa bugagu bugo Aláemit açil me fúyui me, físim fafu faa bugan bugagu pø gamugi me ni mof. »

19

*Esúmay yay mala efumo
yay yaa Babilon*

1 Púrto, niun n'émit níme ti gurim gajile gápollo ni fitiman fámah nihi guoh : « Usalal Aláemit ! Gapagen, gasal ni sembe Aláemilolal açil so !

2 Batalinjerol baa maagen bom ban buçoçol : nataliñe aban ejobu yay yámah yay yahajen me mof mamu ni bujobuet babu bala yo.

Aláemit nalugene mamu min emuh me urokaaw bugola. »

3 Gurim gagu n'gutajen guoh : « Usalal Aláemit ! Fakor fafu faa gasa gagu gal ésuh yay yámah yay pøn fiло bi nánonan ! » 4 Ñer úuwenum waw waroñ me waamme ubbagir ni ufan waw gaamme ávi ni gubbagir n'guya gújul min gunamo emigelet Aláemit arobo me n'efenjen yay nihi guoh : « Amen, usalal Aláemit ! »

5 Mbiban, ni baj firim fúþurul n'efenjen yay fuoh : « Jimalen Aláemilolal, buru pø jaamme urokaol, buru jákanumol me, ufan ni uñil ! »

6 Púrto, niun gael níme ti gurim gaa fítiman fámah, nihi guel ti báyuer mal bámah, ti baeler baa fuparanu fámah. Gurim gaugu n'guoh :

« Usalal Aláemit, açila Ataw, aamme Aláemit- Sembe ololal, aroben me Jáviol aban !

7 Usúmaetal, uñañanoral ni gásumay, ban nusalalol ! Tinah talu tal etiñ gag gan búyab Gabbarum gagu tiçige, ban áyava ahu nacokore enilol aban.

8 Gusimolsim épis ejaha, épis yaa maagen, ehat neh'eij maj. »

(Epís yauyu yo egiten me gaçol gagu go Aláemit açolen me buganol.)

9 Ñer amalaka ahu naagom : « Uhiç firim fe : "Gásumay gúni ni bugan bugagu bugo guvoh me fitiñ gaggan gagu gaa búyab Gabbarum gagu." » Aban natajen aagom : « Dáure gurim gom gaa maagen gal Aláemit. »

10 Ñer nilo to n'guol bi emigeletol, bare naagom : « Jamb'ukan mamu ! Injé may aroka Yésu nem ti aw, ti gutii gaffas me may maagen mamu mo nagiten me. Umigelet til Aláemit ! » Maagen mamu mo Yésu agiten me, Aláemit ajare Biinumol min agiten mo uboñerol, min bugo gúbahlen mo gugiten bugan bugagu.

Ujugum waw waamme futoh n'úuba wañaño me

1. *An ahu arembor me epiliñ-bufal yay étuay yay*

11 Púrto, nijuhs émit yay épegulo ban epiliñ-bufal étuay népurul dó. Ni baj an arembor yo ; an ahumu gajaol "An ala maagen o nah'akan me wo nalob me." Natalinetaliñ ban natigenetigen ulatorol ni maçole. 12 Gúçilol n'guhat n'gújuh ti sambun, ban nabaj ni fuhol siländiñ saa jávi sammeñe. Nabaj ni o

gajow gahiçihiciç go ánoan affasut eno let açila bareol.

13 An ahumu nakanokano gájuo gáñubiñub ni físim gaave bi n'ettam ; gajaol "Firim Aláemit". 14 Uyoñ ekosombil yay bugal émit nuh'ulagenol min gurembore sipiliñ-bufal sútuay, ban ni gusimo bisimo bujaha bátuene par.

15 Ni baj gafoje gañege nihi gúþurul ni butumol, go najaе me enjar nateh súsuh sasu. Pan ácibben so ni gañen gaake, ban þan ahagil ti an aam ni gapucen bíñu, dó þe bi egiten bitiña-fiiñ babu bajeh mee bal Aláemit-Sembe.

16 Ni gájuool ti þop ni gaalol gajow gauge guhiçí ró : "Aví ahu ala úviaw, Ataw ahu ala utaw waw."

2. Gaggan gagu gal upu waw

17 Mbiban, nijuhs amalaka ailo ni tinah talu. Amalaka ahumu nalob fatiya upu waw wáit me úronjen aah wo : « Jújoul, júomunorul bi fitiñ fafu fámah fafu fo Aláemit avoh me ! 18 Jújoul íkiil jitiñ sufuluñ úviaw, sal ekosombil yay ni ufanil, saa sipiliñ-bufal sasu ni saa garembore so me, saa bugan bugagu þe, emigel ni galet me emigel, uñil ni ufan. »

3. Eteb ebeñ yay ni gánuhureñ gagu ni aboñer ahu alet me ala maagen

19 Púrto, nijuhs gánuhureñ gagu, úviaw bugaa mof ni ekosombilil þe, min guomunore bi etigen an ahu arembor me epiliñ-bufal yay

étuay yay ni ekosombil yay bugola. ²⁰ Ñer gánuhureñ gagu n'gugjogi gúni amigel, go ni aboñer ahu alet me ala maagen, akan me bújonor go waf wajureruti min abut mamu bugan bugagu gayab me fúffasum fafu fala go ban ni gumigelet enetal yay yala go. Ñer gánuhureñ gagu ni aboñer ahu alet me ala maagen, bugo pöoil n'gubeni maroje ni fusun fafu faa sambun ni batoroh básupe. ²¹ Ekosombil yay pe bugala go, bugo, gafoje gagu gápureul me ni butum an ahu arembor me epílinj-bufal yay étuay yay n'gumugil, ban upu waw pe n'uyao ni sufulunjil.

20

4. Ejégut yay yajeki me símit sasu éuli

¹ Púrto, nijuh amalaka áavul n'émit yay ; amalaka ahumu nátuh ni gañenol éffañjum yay yal éhapa yay yabajut me to étije, nátuh pöp ñisel ñámah.

² Amalaka ahu najoh ejégut yay, ganuhunjanj gagu gafan gagu, gaamme Seytane o nah'ateh me bugan sulob, aban najek yo butum símit sono éuli. ³ Mbiban, najoh yo abelen n'éhapa yay yabajut me to étije, aban naffanj yo ban najek yo linj tir, dó pe jambi ejégut yay ebbañ ebut bugaa súsuh sasu, iki símit sasu saamme éuli sígat. Púrto me, ejégut yay eete ejali pan jatiito.

⁴ Púrto, nijuh sifenjen sal úvi ; bugan bugagu garobo ró me guyayab sembe sasu sal etalinj bugan. Nijuh pöp saalor sasu saa bugan bugagu gamugi me mala min gugiten me maagen mamu mo Yésu ajarulo me, min gugiten me firim fafu fal Aláemit. Bugan bugaubugu gulalat emigelet gánuhureñ gagu, hani may enetal yay yala go, ban may guyabut fúffasum fafu fala go ni gúringil ter ni guñenil. Gubbanno ñer gúni m'buron, ban gurove ni jávi manur ni Kirista símit sono éuli. ⁵ Dó duomme gailo gagu ni gaçet me gátiar gagu. (Gaçet me bugagu gubbannat gúni m'buron iki símit sasu saamme éuli sígat.) ⁶ Gásumay gúni ni bugan bugagu gamat me gailo gaugu gátiar gaugu ! Eçet yay éutten yay mat'éjuroril wáfowaf ; pan gúni utejena bugal Aláemit ni Kirista, ban pan gurobo ni jávi manur ni Kirista símit sono éuli.

5. Seytane o n'ebeni ni sambun sasu

⁷ No símit sausu saamme éuli sijae me ebao, Seytane pan ahanuli ni fipeh fafu fola, ⁸ ban pan ajow mof mamu poomo ake ebut bugan bugagu, gaamme Gog ni Magog. Pan ñer aomenil bi bútaj babu, ban pan gummenj ti fuus faa galam fal. ⁹ Gúpollo gummenjen mof mamu poomo, ban gúgole gúharo gayon gagu

gaa guñol Aláemit, ésuh yay yo Aláemit ábboli me nár. Bare ni baj sambun saavulo n'émit sinemenil pooil.¹⁰ Ñer Seytane, aamme abutail, najogi abeni ni fusun fafu faa sambun ni batoroh básupe, dó gánuhurej gagu ni aboñer ahu alet me ala maagen gubeleni me. Pan gúlam dó máamah etufunaha n'efuga bi nánonan.

6. Batalin babu búsola

¹¹ Púrto, nijuh efenjeñ yaa jávi yámah étuay, ni an ahu arobo ró me. Ettam yay ni émit yay ni sitey sikay ráliol, an abbañut ajuh so. ¹² Mbiban, nijuh bugan bugagu gaçet me, ufan ni gaputi me, guilo bújonor efenjeñ yauyu. Ni baj sílebur sípeguli dó hiçi me wo bugan bugaubugi gukan me pe. Ece mul nebbáñ épeguli : eçila eemme élebur yay yaa buroñ. Ñer bugan bugagu gaçet me pe ni gutalinji jáhor ni bakaneril bo gukan me, ti hiçi me ni sílebur sausu. ¹³ Fal fafu ni fúpunnul bugan bugagu gaçet me gaamen dó me ni fo. Eçet yay ni Biçin ufugaaw ni súpunnul may bugala so gaçet me bugo sufogen me, min ánoan ni bugo pe atalini jáhor ni bakanerol. ¹⁴ Púrto, Eçet yay ni Biçin ufugaaw ni sujogi sibeni ni fusun fafu faa sambun sasu. (Ebeleni ni fusun yauyu yoemme eçet yay éutten yay.) ¹⁵ Anóan o gajaol guhiçuti n'élebur

yay yaa buroñ najogi abeni ni fusun faufu faa sambun sasu.

21

7. Emít ni ettam suvugul

¹ Púrto, nijuh émit evugul ni pop ettam evugul. Emít yay étiar yay ni ettam yay étiar yay sinemonemo so pooso, fal fafu fámah fafu pop mo. ² Mbiban nijuh ésuh yanabe yápollo n'Aláemit éavul n'émit. Esúh yauyu eemme Yérusalem yay evugul yay : ésangenisangen wári ti áyava áibore bi ni ainol. ³ Ban niun firim fijil fúpurul n'efenjeñ yay yaa jávi fuoh : « Biçin babu banab me bo Aláemit abaj me n'etut buganol ube. Aláemit pan açin dó alofil ; pan ñer gúni bugola, ban may o fanjaol pan áni ni bugo. ⁴ Pan áti jifu jánojan jalolo n'gúçilil : eçet mat'ebbañ ebaj, ñuhul mati ñibbañ ñibaj, gápib mati gubbañ gubaj, ñatiñ mati ñibbañ ñibaj. Ey, waf waw pe útiar waw wo banemoer uban. »

⁵ Ñer an ahu anamo me n'efenjeñ yay yaa jávi naah : « Juluj, ban ikan waf waw pe úni uvugul. » Mbiban naagom : « Uhiç gurim gauge : gurim gom gaa maagen, ban gufiumay gom. »

⁶ Aban naagom : « Kanoe ban ! Injé iommé fiçilum fafu ni fúuñenum fafu. An marem mujogol me, pan ikanol narem n'ébula yay yaa mal mamu masene

me buron, m'barorenutol bacam bánoban. ⁷ An ateb me ebeñ yay, waf wauwu pe pan úni me bijisol ; pan íni Aláemit ahu ola, ban açila pan áni añolom. ⁸ Bare gatee me gubbañ búsol, gáinenut me, gakane me maarat, gamuge me bugan, gakane me suneni, gakane me waf waa müuet, gamigelete me sinetal ni gabije me pe, bugo pöoil fugabil fo fuomme ebeleni ni fusun fafu faa sambun ni batoroh babu : yoemme eçet yay éutten yay. »

Yérusalem yay evugul yay

⁹ Mbiban, ace ni emalakaay gaamme futoh ni gúuba gaogen me síremuma sasu saamme futoh ni súuba sammeñ me sílam sasu súsola sasu saamme futoh ni súuba, nájoul mbal ínje açigul naagom : « Ujóul, pan igiteli áyava ahu, aar Gabbarum gagu. »

¹⁰ Ñer Biinum Aláemit m'buloom min amalaka ahu ájaenumom bi ni firijañ fice fújalo ban ni fubbah maagen mamu. Nagitenom ésuh yay yanab me yaamme Yérusalem Aláemit o n'ekan yo n'éavul n'émit ; ¹¹ bájalool m'bukan yo neh'eij salsal. Malleñe yo manur ni mal eval ejaha (so guñare me n'gucokor úibor), manur ni mal ébbibi yámah yañannoë fan. ¹² Yérusalem yauyu ebaje fitep fájaloë ban ni fubbah ; ebaje pöp únónum wono guñen n'úuba, ban

ni gánogan ni wo bajene amalaka ni pöp gajow gahiçihîc ; ujow wauwu wo uomme waa guil gagu gaamme guñen ni gúuba gal Israel. ¹³ Unónum waw maa uiye nogor : baje úfaji bo tinah tiiyeul me, úfaji babu bo tuloe me, uce úfaji ni gañen gárib ni uce úfaji ni gañen gamay. ¹⁴ Fitep fafu fágot me ésuh yauyu ni guval gono guñen ni gúuba fiye ; ni guval gaugu ujow waw wal upotoraaw gaamme guñen ni gúuba bugaa Gabbarum gagu uhiçimé.

¹⁵ Amalaka ahu alobe me n'ínje jipil jal éurus naogene bi elih ésuh yay, únónum yo ni fitep fafu fala yo. ¹⁶ Esúh yay ulam yo waamme ubbagir urere heb. No nalih yo me ni jipil jaju, nabaj butum ulih wono súuli guñen ni súuba (12 000) ; bahuli babu, bauñ babu ni gabbah gagu sanur.

¹⁷ Amalaka ahu nalih may fitep fafu. Ni fubaj simetar sono ekeme ni úvi gúuba n sibbagir (144) ni baliger babu bal arafuhow bo nañar me. ¹⁸ Sival sijaha samecore guñare n'gutep fitep faufu, ban ésuh yay fumum yo ni éurus étut ecokori, níme ti síbbibi sanjanoe ca.

¹⁹ Guval gagu gáçit me fitep ésuh yay, ganogor gánogan gal eval ejaha gujargonjar n'gúsangen go : fuval fítiar sival sijaha so guvoge me Jasip fubaje, fúutten sasu so guvoge me Safir,

fúfatten sasu so guvoge me Kaliseduan, fubarigen, fo, sasu so guvoge me Emérod,
 20 futogen so guvoge me Sarudonikis, futogen ni fanur so guvoge me Saruduan, futogen ni gúuba so guvoge me Kiristolit, futogen ni gúfaji so guvoge me Beril, futogen ni gubbagir Topas gujare, fakan me guñen Kirisopuras, fakan me guñen ni fanur Yasant, fakan me guñen ni gúuba Ametist gujare n'gucokor fo.
 21 Unegen waw waamme guñen n'úuba ti sunuh sijaha sámah uomene ; ganegen gánogan ni enuh yanur gucokori. Furobo fafu fámah fal ésuh yay ni éurus étut fucokori, funogonogor ti ébbibi yañannoë ca.

22 Gávi-Aláemit ijugut go dó n'ésuh yauyu : Ataw aamme Aláemit-Sembe aêila aamme gávi gagu gala yo, o aamme Gabbarum gagu. 23 Esúh yay esoholaut tinah, esoholaut pøp fieñ bi ejanen yo, mata bájalo babu bal Aláemit gujanjene yo, ban Gabbarum gagu guomme gatirul gagu gola.
 24 Bugaa súsuh sasu pøn gujow ni gajana yo, ban úviaw bugaa mof pøn gújarul gubajil bi ró. 25 Unegen yo pøn úpeguli úni to me funah fafu pøe, mat'úmus upegi mata efuga mat'émus ebaj dó. 26 Pan gújarul bájalo babu baa sasu súsuh ni gubaj gagu gala so bi ró. 27 Mati baj waf wakurut

únonul dó, mati pøp akana-maarat ter abija ánonul ró ; bugan bugagu bugo ujail uhiçí me n'élebur yay yaa buron yaa Gabbarum gagu, bugo bare gujae ró enogen.

22

¹ Púrto, amalaka ahu nagitenom eral yay yaa mal mamu masene me buron, ejanno ca ti ever. Eral yauyu n'efenjeñ yay yaa jávi yal Aláemit ni Gabbarum gagu épullo ² etey esat furobo fafu fámah fafu fal ésuh yay. Ni fibil fánofan fal eral yay baje bununuh baa buron, nihi bubuh mitiñ ñono guñen ni ñáuba, yaamme búoh nihi bububuh gueñ gagu pøe gal émit ; utoj waw wala bo núh'úsoten me bugaa súsuh sasu pøe,
³ ban mataño mati mubbañ mubaj ró.

Efenjeñ yay yaa jávi yal Aláemit ni Gabbarum gagu pøn éni n'ésuh yauyu ; urokaol pøn gumigeletol,
⁴ pøn gujuh buulol, ban pøp gajaol pøn guhiçí ni gúringil. ⁵ Mati bañ baj efuga ; mati ñer gubbañ gusohola bafijigener bal ejanja ter baa bunaă, mata Ataw Aláemit o fañaol pøn afijigenil. Pan gúni úvi bi nánanonan.

Ejóul yay yaa Yésu

⁶ Púrto, amalaka ahu naagom : « Gurim gaugu pø go nuun mee gurim gom gaa maagen, ban gufiumay gom ; Ataw Aláemit asene me uboñer waw gurim

naboñuloboñ amalakaol ákail agiten urokaol waf waw wo mati pio me n'ubaj.
»

⁷ Yésu naah : « Uutten, mati pio níjoul. Gásumay gúni ni an ahu ajae me ebañ m'biinumol gurim gagu gápureul me n'Aláemit gaamme n'élebur ye ! »

⁸ Injé Saanj, ínje fañaom iune ban nijuh waf wauwu. No niun wo me nijuh wo nímoro iban, nilo to n'guot amalaka ahu agiteneom so me bi emigeletol. ⁹ Bare naagom : « A-a ! Jamb'ukan me ! Injé amigel nem ti aw, ti gutii uboñer waw ni bugagu pe gabañ me n'uinumil gurim gagu gal élebur ye. Umigelet til Aláemit ! »

¹⁰ Aban naagom : « Jamb'utoj me gurim gagu gal Aláemit gaam maa n'élebur ye, mata tinah talu tulofulo. ¹¹ Mbi an ahu açolut me aroñ ni gaçolut gaugu, mbi ahu akurut me aroñ ni gakurut gaugu ; ban mbi an ahu açol me áfaró n'ekan maçole, mbi an ahu anab me afaj nanabenoroe. ¹² Juutten, mati pio níjoul ! Bacam babu bo nijae me esen ánoan ti narok me re ubu n'inje. ¹³ Injé iomme átiar ahu ni ásola ahu, ínje iomme fíçilum fafu ni fúuñenum fafu.

¹⁴ Gásumay gúni ni bugan bugagu gaños me bisimoil, min mbi gúju gunogen n'únonum waw wal ésuh yay, ban ni gubaj fugabil ni mitiñ bununuh babu baa buroñ ! ¹⁵ Sujoba sasu,

éñangafainde yay, ubutabugan bugagu, gasuérit me, umuga-bugan bugagu, gamigelete me sinetal, ubijaaw gabute me bugan, bugo pe tíyan !

¹⁶ Injé Yésu niboñulo amalakaom bi egitenul maagen mamu maa waf wauwu ni sijangu sasu. Injé iomme gassal gagu, gabulaken gagu gaa David. Injé iomme eraben yay. »

¹⁷ Ban Biinum babu ni áyava ahu n'guoh : « Ujoul ! »

Mbi an ajae me eun aah may : « Ujoul ! »

Mbi an o marem mujoh me nájoul ; an ahu amañ me, mb'ayab mal mamu maa buroñ m'bacamut wáfowaf.

Fúuñenum fafu

¹⁸ Injé umu n'eoñ ánoan aune gurim gagu gal Aláemit gaamme n'élebur ye : an atajen dó me waf uce, Aláemit þan ategol gúteh gaa sílam sasu so élebur yauyu elob me mala so.

¹⁹ Eno þop an nápunne waf uce ni gurim gagu gal Aláemit gaamme n'élebur ye, Aláemit þan may ápureñ fugabol n'ésuh yay yanab me ni þop ni bununuh babu baa buroñ so élebur yauye elob me mala so.

²⁰ An ahu açimen me gaa búoh waf wauwu maagen dom, aah : « Ey, mati pio níjoul. »

Amen ! Ataw Yésu, újoul !

²¹ Mbi gáji gagu gal Ataw Yésu gúni ni buru pe !